RATIONALE THEOLOGICUM,

SEU

DE NECESSITATE ET VERO usu principiorum rationis ac Philosophiæ in controversiis Theologicis

LIBRI TRES,

Pro veritate totius Religionis Christianæ, & speciatim Confessionum Evangelicarum

Oppositi Sophisticæ ultimorum temporum

A

NICOLAO VEDELIO, *Ecclesiæ & Academiæ Genevensis Pastore ac Professore.*

GENEVÆ,

Apud Iacobum Chouët.

M. DC. XXVIII.

Illuſtriſſimis ac Potentiſſimis

FOEDERATARVM PROVINCIARVM BELGII Ordinibus,

Felicitatem omnem à Chriſto Ieſu.

ILLVSTRISSIMI AC POTENTISSIMI DOMINI,

Injurius videri poſſem in Veſtras curas ac negocia quę graviſſimis his temporibus incũbunt humeris Veſtris: ſi multo verborum ambitu Vos adirem. Sufficiat cauſas indicare, ob quas laborem hũc qualemcunque meum ad Ve-

ſtra ſubſellia deponere auſus fui. Propono hîc & aſſero Orthodoxam doctrinam de vero uſu principiorum rationis in controverſiis fidei: quæ doctrina planè neceſſaria eſt adversùm nova artificia, quibus ut multi turbare Eccleſias provinciarum Veſtrarum conati ſunt hactenus, ita Veſtra pietas ac vigilantia non minùs feliciter, immortali Dei beneficio, quàm fortiter obviam ivit. Nam abuſus principiorum rationi non in poſtremis cauſis eſt, qu[illegible] errores illos pepererũt: id quo[illegible] ipſis commune eſt cum omni[illegible] bus erroribus qui inde à lap[illegible]

& pr[illegible]

&primęvâ corruptione rationis orbem terrarũ inceſtârunt. Cui accedit, quòd Sophiſtis erronea opinio circa uſu principiorum rationis commodus aries viſus fuit, quo auctoritatem ac iudicium Synodi veſtrę Dordracenæ nunquam ſatis laudatæ oppugnarent. Et profectò ſi vera eſſent, quæ in opprobrium rationis congerunt ſequioris opinionis aſſertores; concideret utique quicquid in eâ Synodo ex verbo Dei eſt decretum. Sed ut fruſtrà eſſe & infelicem Sophiſticẽ hac meâ operâ arguo: ita firmum manet judicium Concilij religioſiſſimi, & invicta veritas illius

persistit. Movit me etiam insignis illa sollicitudo, quâ erga juventutis, quæ sacræ Theologiæ dicata est, studia rectè instituẽda affectos Vos in eâdem Synodo luculentissimè ostendistis: in cujus juventutis utilitatem quia Symbolam hanc confero, non ingratum Vobis fore studium meum omninò mihi persuadeo. Denique cùm veritatẽ totius fidei Christianæ, adeóque etiam Confessionis Belgicæ vindicare hîc mihi propositum fuerit: meritò ad eorum patrociniũ labor meus Veritatis ac fidei assertor se recipit, quos hodie iratus simul ac propitius DEUS unà cum

SERE-

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO MAGNÆ BRITANNIÆ REGE HERÒE CAROLO ferè ſolos Eccleſiæ ſuæ reliquos fecit, qui ſe Fideï ac Veritatis defenſores & aſſertores, admirabili zelo & fortitudine ex pij Magiſtratus officio oſtendunt. Benedicat ex Tzyone Deus armis ac conſiliis veſtris! Benedicat Eccleſiis & Scholis florẽtiſſimis! Ingrediatur & egrediatur cum Illuſtriſſimo & Fortiſſimo Principe ac Domino, DOMINO HENRICO PRINCIPE AVRASIONENSI: & tandem Eccleſiam ſuam in multis per orbem locis ac præſertim Ger-

mania & Gallia afflictissimam placido vultu respiciat! Ita vovet qui Vos

Illustrissimi & Potentissimi Domini

Humilimè colit
NICOLAVS VEDELIVS

Genevæ 10. *Iulij* 1628.

PRÆ

PRÆFATIO AD LECTOREM.

ADMIRANDA *Dei bonitas ac misericordia ut in cæteris, quæ ad hominem pertinent, ita præsertim in lapsu illius primo conspicuam se præbet. Potuisset enim tunc eum, qui adeò turpiter ac perfidè ratione abusus erat, privare etiam reliquiis illis imaginis divinæ, quæ in veritate principiorum rationis & communibus notitiis consistunt. Facile hoc erat Creatori, & licebat Domino, & cõsultum videri potuisset illi qui pro suâ æternâ sapientiâ non nesciebat hominem, postquam semel intellectum corrupisset, nũquam non pravitate cogitationum suarum in contemtum atque iniuriam Dei usurum. Sed quia pro suâ ineffabili misericordiâ decreverat eum per Christum erigere, ac in gra-*

tiæ ſuæ ſinum recipere; ideò mulctare eum noluit reliquiis illis, ſine quibus loquentem Deum intelligere, eum colere & adorare, promiſſiones illius fide percipere, ac Chriſtum amplecti nequaquam potuiſſet: ſed libuit ei ob hanc præcipuè cauſam lumine illo rationis ac naturæ illuminare omnem hominem venientem in mundum, *ut Spiritus S. loquitur.*

Cùm igitur Sathanas optimè nôrit, quantopere ad veritatem diſcendam, ad falſum ab eâ diſcernendum ratio neceſſaria ſit, ideò non ſolùm ab omni tempore corruptionem intellectus & abuſum principiorum rationis impensè fovit; ſed etiam tandem eò progreſſus eſt, ut rationẽ & principiorum naturæ uſum planè è medio tollere niteretur. Ita quod Deus noluit facere, etſi pro ſuâ & potentiâ & iure potuiſſet, hoc Sathanas molitur, etſi ei nec conari id nec præſtare liceat. Facit tamen quantum poteſt, & quantum Sapientia ac Iuſtitia Dei ipſi permittit.

Hinc

Hinc aliquot seculis à nato Christo per hæreticos rationis usum è Theologiæ ac fidei finibus proscribere sæpiùs laborarunt. Quo factum ut Ariani omne quod totidem literis & syllabis in Scripturâ non extaret, rejicerent: Donatistæ rationis disciplinam non congruere Christianæ veritati dicerent: Apollinaristæ & Monophysitæ rationem ab indagatione veritatis fidei arcerent, consequentias rejicerent, ac sine iudicio intellectus credendum contenderent: Pelagiani denique veritate connexionum, quæ à Deo in ratione traditur, constricti, commune nihil esse dicerent Ecclesiasticæ simplicitati & philosophiæ, Platoni & Petro, Aristoteli & Paulo, & quæ sunt huius generis alia.

Opposuerunt se malo huic & artificio Sancti Patres, Athanasius, Augustinus, Gregorius Nazianzenus, Maximus qui aliquot ratiocinationes, quæ inter Athanasij opera censentur, contra eam opinionem ex professo pugnavit tantâ virtute, ut eam

hæresium omnium audacissimam,
errorum omnium compendium &
matrem foecundissimam diceret atque
ecunaeret. *Repulsa igitur diversis tem-
poribus, quibus Patrum illi vixerunt, illa
opinio fuit, & sic per plura secula velut
emortua iacuit: donec tandem his ultimis
temporibus una cum renascente Evange-
lio in media Ecclesia revixit.*

*Nam quæ est Sathanæ in agendo &
obstinatio & impudentia, ne fidelibus
quidem parcit, quominus eos sæpenumero
in gravissimos & lapsus & errores abri-
piat. Ita non solum Abimelechum ad a-
dulterium, Pharaonem ad homicidium,
sed etiam Davidem sollicitat, & sæpe
quod in infidelibus exequi non potest, quia
à Deo libido eius compescitur, in ipsis fide-
libus peragit, quoties ei à iustissimo iudice
frenum laxatur. Hinc ne Iudas solus Do-
mino suo infidelis esset, in criminis simili-
tudinem, hanc horrendam perfidiam Petrum
ipsum Sathanas compulit. Ita Patres quo-*

rum

rum martyria veneramur, labores miramur, doctrinam suscipimus, pietatem suspicimus, communi sæpe errore cum hæreticis, ipsi tamen haud hæretici, sed Catholici, sed Sancti involvantur. Adeò humanæ virtutis non est semper sibi constare, quin protinus ubi semel ipsa ebria ratio est, nec verbo divino unicè pascitur, turpissimum sui spectaculum in mundi huius tabernaculo supina exhibeat.

Contigit hoc multis Viris piis (ut de iis taceam qui malitiâ & diro pacis Evangelicæ odio lapsi sunt, ac etiamnum labuntur) ex Germaniæ Protestantibus, sed qui Vbiquitatem tuentur, & in aliis à Reformatis Ecclesiis dissentiunt. Apud hos ea denuò invaluit opinio ut quoties nostri ex verbo Dei argumentamur, cùm rationis principia necessariò ad veritatem connexionum ostendendam inserviunt, in rationis sanæ iniuriam sese vertant, principia illa è Controversiis fidei proscribant, rationi iudicium de illis deferendum non

esse contendant, fidem iis dubiam fieri asse-
rant, & graviora etiam pronuncient ad-
versus Dei veritatem in natura revela-
tam, prout suo loco ostendemus. Sic igitur
error ille etiam in piis & fidelibus Vi-
ris primarium subsidium est, quo exitio-
sum ac luctuosum illud Schisma Ecclesia-
rum Germanicarum etiamnum fovetur.
Sed quæ Sathanæ astutia est, non solum in
fomentum dissidij quod in Ecclesiis est, re-
rum etiam in totius Evangelij oppugna-
tionem eam opinionē convertit. Vidit enim
non posse commodiùs & maiore cum specie
successus Evangelium peti, quàm iis ipsis
armis quæ Evangelici plurimi in suam
propriam perniciem sunt fabricati. Vnde
factum ut eam opinionem paucis abhinc
annis ex Ecclesiis Evangelicis in Papa-
tum ita derivarint, ut illo velut ariete hodie
Pontificij ac in primis Iesuitæ adoriantur
atque impetant totam doctrinam Evange-
lij in omnibus Controversiis quibus Papa-
tui contraria est. Nam Ecclesias & Re-
formatas

formatas & Lutheranas hæreses ac falsitatis ex eo convincere laborant, quòd nulla non Conclusio, nullus non articulus Confessionum Evangelicarum per principia rationis è Scripturâ elicitus sit, quod nefas esse omnibus Protestantibus contendunt. Atque in eo quidem negotio ita versantur, ut quæ ab aliis Evangelicis adversum Reformatos circa usum principiorum rationis in Controversiis Theologicis dicuntur, contra ipsos Protestantes acerrimè urgeant.

Ut igitur hodie in gravissimis his Ecclesiæ temporibus hostes Evangelii, corporum vires, potentiam, atque arma ipsorum Protestantium ad ipsos Protestantes excidendos adhibent: ita etiam mentis & ingenii eorundem arma (quæ spiritalia dicere liceat) in ipsius Evangelii ruinam atque exitium retorquent. Quod utrumque ut absque divinæ providentiæ & cœlestis iudicii oculo fieri non potest: ita fateri necesse est, actum esse de Evangelio, quantum quidem in plurimis illius professoribus positum est, qui

eam opinionem tuentur. Quicquid enim Romanensibus regerunt, quocunque se vertant, causa sua omninò excidunt, cum Romanenses proprijs ipsorum hypothesibus adversus eos utantur. O imprudentiam filiorum lucis, quoties ab eâ in tenebras suas se recipiunt, & carnis affectibus in transversum agi se patiuntur, tum enim innumera mala & expansa in oculis retia Sathanæ quia videre nequeunt, non possunt non sibi ipsis incauti nocere. Alia conditio est in hac etiam parte & Reformatarum Ecclesiarum, & paucorum quorundam ex aliis Protestantibus qui opinionem eam non sequuntur. Vt enim his non nocent ea Romanensium Sophismata, ita occurrere malo & avertere tela illa, quæ adversus Evangelij veritatem à Romanensibus retorquentur, ipsis profectò incumbit.

In hoc igitur gravissimo errore confutando, & necessitate ac vero usu principiorum rationis in Controversiis h.e. argumentis Theologicis asserendo meus labor versatur,

versatur, qui si Ecclesiæ salutaris & Deo gratus sit, Sathanæ autem per omnia displiceat, votis me compotem esse factum putabo. Etsi autem iam ante me adversus hunc errorem Viri docti (quorum cum eâ laude quâ par est in ipso opere mentionem) feliciter pugnârint: dum in Galliâ quidem Strophas Iesuiticas adversus Evangelium ex eo fundamento directas pij & cordati homines retuderũt, ac in Germania Reformati iis se opposuerunt qui pro Ubiquitate errorem illum fovent: tamen non dubito quam facile æquus Lector deprehensurus sit, quid aliorum laboribus ex meo studio atq; instituto pro mea tenuitate accesserit. Certè si nihil aliud, saltem hoc gratum fore pijs & bonis existimo, quòd in id enitendum mihi putavi, ut totam rem ex fundamento tractarem, veramque usum rationis ac philosophiæ in Controversijs Theologicis exhiberem, assererem ac vindicarem. In quam rem necessarium fuit, ut non huius tantùm vel illius Sophistæ h.e. Iesuitæ nænias discute-

rem, sed ut toti negocio lucem afferrem, tenebras expellerem, errores ac Sophismata varia diluerem, quibus obnubilare verum quidem plurimi etiam pij viri (cum quibus libentissimè dissentio) conati sunt.

Atque hic non metuo ne quis, cui rei momentum bene perspectum est, prolixitatis me accuset: cùm non exiguæ molis negotium mihi incubuerit, quod tamen ferendum fuit, si modò partibus meis ritè defungi volui. Nam post usum & necessitatem ostensam totius disquisitionis, & post statum quæstionis rectè formatum, aliorum opinio fideliter & examussim proponenda; vera sententia non exhibenda solum, sed etiam dilucidè & perspicuè explicanda fuit, atque ex illa sic explicata eruenda fuerunt ea, quæ veram sententiam consequuntur. Quo facto argumentis suis ita stabilienda venit, ut manifestum fieri cuivis possit, nos in re, quæ ad religionem, ad rationem, ad Ecclesiam pertinet, cum Scriptura, ratione atque Ecclesia sentire, imo ad-

versa-

adversariorum ipsorum conscientiam nobis suffragari. Et quoniam ad argumenta quaedam ab aliis antehac proposita nō pauca à Sophistis quibusdam in Gallia excipiantur, pariter quicquid illarum exceptionum est diluendum fuit. Inter quae argumentum lucidissimum ab exemplo Christi resurrectionem mortuorum adversum Sadducaeos probantis à SEXAGINTA TRIBVS *Cardinalibus & Iesuiticis Sophismatis, imò etiam blasphemiis vindicandum erat. Denique cum pro falsa opinione plurima, eaque haud absque veri specie argumenta proferre soleant, quibus Scriptura, ratio, Ecclesiae authoritas, ac ipsorum Reformatorum confessio faciles pro assertione illius adducuntur, cum necessum erat respondere illis & ostendere [illegible] ea nisi minus effectas esse. Atque hic non paucae illustres & maximi usus Controversiae, quae principi materiae inserviunt, ex fundamento atque exacte decidendae fuerant; quas peculiari Indice contentas exhibe-*

mus. Hoc igitur modo & ordine verum usum ac necessitatem principiorum rationis in Controversiis Theologicis asserendum suscepi.

Spectavi autem in ea re quadruplicem finem. Primus ad totius Religionis Christianae veritatem, nec non ad omnes pertinet qui Christi nomen profitentur. Volui enim sic toti fidei Christianae itaque bisfariam consulere, prout communem distinctionem fides alia esse dicitur quae creditur, alia qua creditur. Illi inservire volui idcirco, quia erronea opinio de principiis rationis totam Religionem Christianam nimium quantum prostituit, & ludibrio exponit hostibus, ac contra aperit ianuam omnis generis haeresibus, haereticis & fanaticis erroribus, ut suo loco ostendemus. Maxime autem illa prostituitur opinione ista pro- fluxit ex Sophistis Iesuiticis etiam conspicua est. In- ter quos hi praecipue eminent, quod bla- sphemet Sophista audet argumentu

illud Christi pro resurrectione mor-

tuoru

tuorum PER SE FALSUM esse; Sadducæos tortuosis cõclusos potius quàm cõvictos fuisse à Christo: argumẽtum illud potiùs laudem mereri subtilitatis quàm soliditatis: nec posse esse fundamentum quo resurrectio mortuorum sufficienter inniti possit. Item, Christi & Apostolorum doctrinam esse recentiorem Iudaismo & Paganismo. *Quo certè ipsi etiam Religioni Pontificiæ plagam haud obscurè infligit. Nam hic docet Ecclesiæ veræ notam esse antiquitatem; at hic ait ipsius Christi & Apostolorum doctrinam recentiorem esse Iudæorum & Gentilium erroribus; quod si verum est, antiquitas utique veræ Ecclesiæ nota esse non potest. Sed iste pensi nihil habet modò lubidini suæ satisfaciat: quo fit ut insolentissimè in Romanensis Ecclesiæ modernos assertores, quos inter familiam Bellarminus ducit, debacchetur, eò quòd non novè ista disputando adversum nos, sed veteratoriè usi fuerint, ut libro primo*

capite quinto ex propriis ipsius verbis palàm fiet. Vt etiam Romanenses exiguam gratiam huic homini debeant, qui ita præpostere in patrocinium causæ ipsorum sese ingessit. Hic prior modus est quo Religioni Christianæ inseruiendum putaui.

Alter modus fidem concernit quâ creditur. Qui enim verâ doctrinâ de usu rationis circa res fidei instructus est, dici non potest, quantum in assensu fidei iuvetur aduersus ignea tela quæ Sathanas vibrare solet, ut dubitationem generet in animo de veritate rerum quæ in Scripturis traduntur. Quando enim antiquus ille serpens cogitationi obrepens aliquid in Scripturâ tanquam falsum traducere conatur eo prætextu quod absurdum, impossibile & contra rationem videatur: adest etiam doctrina de vero rationis usu & verbo Dei fideliter famulatur, ostendens quò usque ratio in iudicio ferendo & discretione veri à falso instituendâ extendere se debeat, tradítque ea quæ Scriptura

proponit

propterea, non contra, sed supra rationem esse, & quod hæc ad veritatem sententiarum fidei suo motu assurgere non possit, id signum non esse falsitatis verbi, sed imbecillitatis quæ in ratione est, & quæ supernaturali revelatione verbi tanquam remedio opus habet. In summa tradit doctrina hæc, sententias tales non de ratione, sed de fide esse, ut loquuntur, nec ideo falsum esse aliquid quia à ratione comprehendi non possit, sed tum fore falsum si veritati in natura à Deo revelatæ ac reliquiis imaginis ipsius repugnaret, quod nequaquam fit. Hic primus finis est.

Secundus scopus Evangelicos omnes seu Pontificiis utriusque partis concernit. Nã quia Romanenses hodie falsa doctrina de principatu rationis evertere conantur veritatem doctrinæ Evangelicæ quam tam Reformati quàm Ubiquitatis assertores profitentur, & quæ publicè exposita est in Cõfessione Augustana, Gallicà, Anglicà, Belgicà, Helveticà, Saxonicà, Polonicà,

Palatinâ, VVittenbergensi, Scoticâ, Bohemicâ, &c. ideò exhibitione & confirmatione veræ doctrinæ de usu principiorum rationis in Controversiis Theologicis & confutatione falsæ opinionis ostendo firmā manere veritatem doctrinæ Evangelicæ, & strophas illis frustra oppugnari.

Tertius scopus meus ex Protestantibus illos concernit, qui à Reformatis Ecclesiis dissentiunt. Illos enim etiam manum operi huic admovendam duxi, ut illi intelligerent ex præsente Controversiâ quam Romanenses ipsi eâ de principiis rationis opinione nituntur, tempus tandem esse seriò de pace Ecclesiæ cogitandi, & luctuosissimo Schismati finem imponendi. Nam quia Schismatis illius primarium fomentum est opinio falsa de usu principiorum rationis in Controversiis fidei, quam hodie Pontificii adversus ipsos auctores & assertores illius retorquent; hinc intelligere possunt, se eò majorem causam habere, pacē toties à nobis postulatam Ecclesiæ reddendi. Maximè cùm ea opi-

non talis sit, ut, nisi falsam esse eã agnoscat, causam Romanensem vicisse adversus Evangelium, fateri necesse habeant. Videtis igitur, Viri fratres, (ἀδελφοὺς γὰρ ἔτι [illegible] [illegible] fratres enim vos adhuc voco etsi parum fraternè erga nos affecti sitis, ut Gregorius Nazianzenus Orat. 1 de Theol.) quam maximam nobis attraxeritis, quod inevitabile periculum vobis per erroneam illam de principatu [illegible] ipsi creaveritis, dum Pontificis [illegible] vestram [illegible], h.e. totius Evangelii exitium quantum quidem in vobis est, in manus dedistis: τὰ ξίφη [illegible] quod gladios hostibus ipsi in manus præbemus, ut ibidem Gregorius. Iungamus amicas salva veritate dextras, quam in hac etiam parte nostram esse ex hoc labore nostro facto agnituros pios & cordatos ex vobis viros, qui sciant non infame, sed honorificum esse Augustino quòd ipse multa à se sequutis dicta retractavit. Moveat vos afflictissimus Rahelis, h.e. Ecclesiæ statûs liberos

*suos immani furore ac numero occisos lu-
gentis. Ita sperare licet misertum iri Do-
minum Ecclesiæ suæ, non secus atque ad
oppidum Nain erga miseram matrem
unici filij obitum plorantem commisera-
tione olim motus fuit. Si aliter vobis vi-
sum est, & fixum manet odio nostri per-
re etiam indulgere; scitote vos rem gra-
tiorem præstare Antichristo & omnibus
hostibus vestris non posse, qui ea occasione
strenuè porrò ad vestrum proprium exi-
tium utentur: dum nos, si omni Germa-
niâ (ex qua nos proscribatis multi è vo-
bis anxiè cupiunt & laborant nescij quan-
to suo cum malo & Antichristiani regni
incremento) tamen alibi per totam ferè
Europam, invito ac frustrà ringente Sa-
thana, sub Dei providentiâ & paternâ er-
ga nos curâ subsistemus.*

*Quartus finis Ecclesias Reformatas
concernit, & in duobus mihi positus est.
Primò ut illustraretur veritas doctrinæ de
Persona & Cœna Domini, & manife-*

stum

ſtum fieri tam ſolo verbo Dei, non autem rationis corruptela uti, & ſic argumentorum myſteriorum integritas vindicaretur.

Deinde ex hac ratione omnium quorum intereſt, maxime autem juventutis animi eò magis ad veræ philoſophiæ ſtudium excitarentur, quia vehementius Sathanas his adverſatur, & ſanæ rationis uſum non abſque vario artificio & nonnunquam plauſibili ſpecie hominibus reſcindere conatur, quò ſic à cognitione rerum ad fidem & ſalutem neceſſariarum eos arceat. Et certè optandum eſſet, ut in omnibus Academiis Orthodoxis veræ philoſophiæ ac ſanæ rationis uſus in rebus fidei ex profeſſo & fundamento docerentur, ac præterea Controverſiæ philoſophicæ, quarum in Controverſiis Theologicis cum quibuſcunque adverſariis neceſſarius uſus eſt, traderentur. Quomodo enim, quæſo te, pede inoffenſo & facili in Theologiæ curſu progredi mens tua poteſt, ſi neſciat

quomodo & quatenus locus sibi in Theologia sit, ac quod discrimen sit falsæ & veræ rationis in usu Theologico. Quis in se admirationem nescio magis an commiserationem moveat, quam ingeniosa humana ratio in sui iniuriam sit, & quam à se ipsa hoc est, à veritate Dei in natura dissentiat! Clamat falsa ratio, principiis rationis utendum non esse in Controversiis Theologicis: esse pugnam inter Scripturam & rationem, Theologiam ac philosophiam; posse absque rationis principiis disputari: eius principia in Scriptura non contineri: ei non deferendum esse iudicium de rebus fidei, nec de Contradictione in Controversiis Theolog. inter alia ob eam causam, quòd Contradictoria in Logicâ humanâ vera simul esse possint. *Contendit* iudicium intellectus, non nisi fallibile esse: *& quod amplius est*, si maximè certâ & indubitatâ cum veritate

ritate

ritate aliquid suadeat, non tamen fi-
dem sibi habendam esse: *scil.* ratio-
nem non posse stabilire fidem: imò
se eam non nisi dubiam reddere: si-
bi in Theologiæ adytum pedem
inferre non licere, quòd alias transi-
tus fiat de genere in genus: quòd sic
fundamentum ac principium fidei
ipsa confirmatur: quòd mixtura phi-
losophiæ & Theologiæ fiat; & turpi
imitatione, hæreticorum, Genti-
lium, Scholasticorum vestigia expri-
mantur; magisterium sibi in Theo-
logiam tribuatur; & sic fides oppu-
gnetur. *Addit*; non immeritò se du-
dum à Patribus ex Theologia pro-
scriptam esse: nimium sibi tribui
dum pietas accendi, excitari, augeri
per philosophiam dicitur, aut lu-
men Spiritus Sancti accendi: se de-
nique frustra in verum fidei studio
laborare; quicquid enim tandem
fiat, certum tamen fidei suæ nemi-

nem esse posse nisi omnia argumenta allata contra eam solvere queat, & plurimis, imò omnibus scientiis instructissimus. *Quare etiam promtissimum consilium adversus se ipsam suggerit*, ac tutissimum esse, ait, ut, ubi os ipsa aperire præsumat, absque ullâ responsione ignominiosè dimittatur.

Hæc ratio contra se ipsam declamat, vario & subtili satis artificio, ac quàm plurimis Sophismatis munita. In quibus si verè se accusaret, humilitatis laudem mereretur: sed quia fidiò se ipsam (loquor de eo quod sæpenumero ea est) adeò vituperat, ut verè dicere possim, nullum stultum unquam se ipsum tantis contumeliis, injuriis & opprobriis incessisse, ac sapientula hæc ratio in se publicè, & sibi tanquam re benè gesta applaudens debacchatur: certè id stultitiæ ipsius enormis & superbæ vanitatis evidentissimum argumentum est.

Itaque

*Itaque hic necessarium est, ut benè instru-
ctus & praemunitus animus sit, ac norit
quid de his omnibus sit sentiendum: ne in
praeceps cum stultis illis ac bruta ratione a-
gatur. Facilis enim lapsus est in religio-
nis negocio, si illam loquentem sustineas,
ac nescias quid vera ac sana ratio, hoc est
ipsa Dei veritas in natura plantata ac
Verbo religionē ministrans de illis sentiat.
Ita neminem non intelligere puto quanto-
pere necessarium foret in Scholis Christia-
nis haec diligenter & fideliter tradi. At
certum est in Theologicis auditoriis talia
exactè doceri non posse: ibi enim de ipsis fi-
dei Controversiis est agendum, quarum haec
talia praeludium, ac [illegible] sunt; (ut Cle-
mens Alexandrinus de hac re loquitur) a-
deóque extra scholas Theologicas in phi-
losophiae palaestris discenda veniunt ante-
quam ad illas peruenimus festina. Ita de-
mum verè, benè, & utiliter philosophati e-
rimus, ita feliciter ac inoffenso pede in Theo-
logia progrediemur. Sed nescio qua in-*

felicitate sua, ut vulgò existiment, cum
demum verè philosophandi rationem esse
qua iuventus benè per aliquot annos exer-
ceatur argutiis illis quibus de calore ignis &
aëris, & frigiditate terræ & aquæ, & si-
milibus sæpè nugis disputatur.

Vnde mirum non est, tot ingenia aut
infeliciter aut etiam exitiosè in Theolo-
gia versari, ac sæpè ad eam opiniones ex
philosophia male sana afferre, quæ mani-
festorum errorum Papatus & teterrima-
rum hæresium fundamenta sunt: quia sci-
licet veræ ac falsæ philosophiæ discrimina
nesciunt, ac ignorant quid eligendum quid
fugiendum sit, quis usus quis abusus ratio-
nis sit. Malo huic mederi volui genera-
li hac disquisitione, quam in his tribus li-
bris institui. Quem meum conatum si
Ecclesiæ Dei probatum esse videro, & gra-
tia cœlestis porrò annuerit; promitto me
publico daturum speciales Controversias
philosophicas omnes quæ in Controversiis
Theolo-

PRÆFATIO.

Theologicis cuiuscunque generis contra quoscunque errores omnium adversariorum occurrens. Vbi & usum singularum indicabo, & veram sententiam circa singulas quæstiones perspicuè declarabo, inde argumenta pro vera sententia proferam; ad eas autem rationes quæ pro falsa opinione afferri solent [illegible] respondebo. Vt scilicet videat iuventus, non me sed veritatem ipsam ducem habens, certum quid & firmum in eo genere, ubi pedem figere possit.

Vale Lector & labore nostro fruere.

ELENCHVS

CONTROVERSI-

rum & quæstionum illustri-
quæ in progressu princi-
lis Controversiæ (An li-
principiis rationis ut-
Controv. Theol.) *ex fun-*
mento tractantur & -
duntur.

AN rectè dicatur à qu-
dam Reformatis *-*
excitari, accendi -
geri in nobis per -
phiam? lib. 1. c. 9.

An ratio seu philosophia possit-
principium Conclusionum fi-
1. c. 10.

An principia rationis primariò, a-

dei? libro III. cap. 7.

An Calvini doctrina de Prædestinatione, providentiâ, Vocatione ad salutem Contradictionibus laboret, qua[s] ille tegere velit prætextu sublimita[-]tis mysteriorum quæ à ratione cap[i] non possint? *ibid.*

An Deus facere possit Contradictori[a] seu An Contradictoria simul vera e[s]se possint? lib. III. c. 8.

An iudicium intellectûs humani nu[l]lo modo sit infallibile? lib. II. c. 1. & lib. III c. 9.

An homo non teneatur credere con[-]clusionem per quantumvis certa prin[-]cipia rationis formatam atque elic[i]tam? lib. III. c. 10.

An principia rationis quibus nos ut[i]mur, sint tantum probabilia? libro [III.] c. 11.

An ratio fidem stabiliat? lib. III. c. 13.

An ratio fidem dubiam faciat? lib. I[II.] c. 14.

An is fidei suæ certus esse non possit, q[ui] non novit omnia argumenta cont[ra] eam allata solvere? *ibid.*

An per usum principiorum committ[a-]

(t

INDEX CAPITVM.

LIBER PRIMVS

In quo falsa & vera sententia exhibetur.

LIBER SECVNDV

In quo argumenta pro se
rentiâ verâ exhibentur
Scripturâ, ratione, aucto
tate, &c.

LIBER TERTIUS.

In quo ad argumenta sententiæ falsæ respondetur, petita scilicet ex Scriptura, ratione, auctoritate Ecclesiæ, &c.

CAP.

Index capitum.

SYLLABVS AVCTO-rum qui in hoc volumine allegantur, explicantur, illustrantur, restituuntur, aut refutantur.

Daniel

D E

DE NECESSITATE
Principiorum rationis in argumentis Theologicis
LIBER PRIMUS.

CAP. I.

Necessitas hujus disquisitionis & materiæ.

> Necessitas hujus materiæ.

Disquisitionem hanc necessariam esse Evangelicis omnibus adversus Pontificios. Item necessariam esse Evangelicis & Pontificiis simul, adversus hæreticos hodiernos, ut Antitrinitarios, & nominatim adversus Judæos & Turcas, denique adversus Atheos, Libertinos & quosvis fanaticos. Quæ omnia ratione & experientia firmantur. Errorū multorū de Contradictoriarū veritate, fucum præsertim omnibus fanaticis spiritibus ex praxi Jesuitica ostenditur. Scopus auctoris.

MAGNI ac momenti & summæ necessitatis est indagatio materiæ ac quæstionis hujus: anne liceat principiis rationis uti in Controversiis seu argumentis

Necessitas huius quaestionis.

Theologicis. Vt enim iam praeteream (mittam)
illud & nunquam satis deplorandum certam(en),
quod inter Evangelicos ipsos hoc tempore vige(t),
mò necessaria est haec disquisitio Protestantib(us)
omnibus tam Reformatis quam Lutheranis
versus Pontificios. Solent enim hodie Rom(anenses)
nenses doctrinam Evangelij contentam in Co(n)-
fessione Augustanâ, Saxonicâ, Anglicâ, Gall(icâ),
Belgicâ, Polonicâ, &c. oppugnare et eu quibus(dam)
mnia argumenta Protestantium quae adversus
Pontificios afferuntur, excellent principiis n(atur)-
ae seu rationis, quod quidem licitum non (esse).
Quod si verum est, hoc est, si principiis ratio(nis)
uti non licet in argumentis Theologicis, con(ci)-
dunt profectò omnia Protestantium argument(a),
adeòque ipsa doctrina tota falsa erit. Nullum
enim est argumentum nostrum quod adve(rsus)
Pontificios proferimus, in quo non sint pri(nci)-
pia rationis. Nam etsi medius terminus è S(cri)-
ptura sit desumtus, tamen evidentia ac vis c(on)-
nexionis perpetuò deposcit principia natur(ae)
gulas consequentiarum, axiomata rationis
ubi etiam ad summam evidentiam devenitur
im ut adversarius succumbere cogatur, a(d)
hoc saltem principium confugitur: *Impossib(ile)*
idem simul esse & non esse. Duo contradictoria
possunt simul esse vera. Quod si igitur princi(pia)
naturae & rationis uti non licet, meritò
tificius excipit, argumenta talia falsa esse &
lius efficaciae esse cum ea desumta ex ratio(ne)
philosophiâ, &c. prout Romanenses his li(bris)
pere apparebit ex sententiis ipsorum exhib(en)-
dis. Haec prima est causa quae materiae hui(us)

dogmatum necessarium facit.

Necessitas hujus materiae.

Secundo necessaria est etiam haec disputatio Evangelicis omnibus & Pontificiis simul, adversus tria genera hostium. *Primo*, contra haereticos hodiernos, Samosatenianos, &c. Sic enim principiis rationis uti non licere in argumentis Theologicis, cum argumenta omnia ludibrio exponant, quibus Reformati, Lutherani & Pontificii eos oppugnant, qui ab ipsis omnibus communiter pro haereticis habentur. Sumamus exemplum: *Adversum* Samosatenianorum haeresin hodie in Polonia & Transylvania foecundissimam, omnes tam Reformati quam Lutherani & Pontificii Deitatem Filii *ὁμοούσιον* cum Patre & Spiritu Sancto probant ex iis locis in quibus Christus Filius Dei verus ac naturalis dicitur. Syllogismus talis est: *Qui verus Dei Filius est, is est verus Deus Patri consubstantialis. At Christus est verus Dei Filius. Ergo est verus Deus.* Hic si Samosatenianus hoc principio rationis majorem neget & dicat esse hic principium rationis, esse verum in philosophia sed non in Theologia. Consequentiarum regulis non utendum in Controversiis Theologicis, & quae hujus generis alia dici solent, [illegible] aut inconvenientia videbunt illi qui eam sententiam de principiis rationis non admittendis in argumentis Theologicis tuentur. Dicet aliquis positionem sine causa suspicacem esse, & non esse metuendam, hoc [illegible], nec unquam contigisse ut tale quid ab haereticis objiceretur. Tenendum igitur, [illegible] in eo falli. Nam praeterquam quod res ex ratione evidens est, quam manifeste docet, siquidem

Necessitas hujus materiae.

venium est id quod adversus rationis principi-
plurimi dicunt, nullum argumentum quod ad-
versus haereticos affertur solidum fore, sed in-
eptum & Sophisticum tantum experientia ip[sa]
comprobabit. Cujus rei tristem ubicam [...]
eam qui tenus plurimorum instar est & quo[...]
dos exprimam laborae qua capulem scilicet prin-
cipio adversum Evangelicos utuntur, nullo in[...]
do colligere possunt. Is Bellarminus est, qui lib[ro]
2. de Christo c. 6. cum argumentum id adver[sus]
Samosatenianos adduxisset, affert exceptionem
inter alias Samosateniani cujusdam insignis cum
quo Romae disputavit, & qui ibidem anno 15[...]
haereticum [illegible], quae hoc ipso fundam[ento]
eo nititur, & quae in multorum Protesta[n-]
tium ore est. Sed praestat ipsius Cardinalis v[er-]
ba adscribere: *Porro Jacobus Palaeologus,* [...]
mus unus ex praecipuis Doctoribus Samo[sate-]
nianorum, Romae tandem, &c. Respondet,
secundum philosophiam quidem verum, filium [...]
dem esse naturae cum Patre, secundum autem secund[...]
Scripturam. Siquidem Scriptura eos vocat Dei F[ilios]
fuerit quia Deo conformantur heredes, ut de Chr[isto]
dicitur Hebr. 1. non autem potest esse verus Deus [...]
a Theologis confitentur. Nos expellan credo [...]
dem Lutheranorum INEPTIARUM *refutan[...]*
&c. In quibus verbis unicuique facile est leg[ere]
eadem quae toties adversum Reformatos ab [aliis]
Protestantibus proferuntur, & vero nemo est [qui]
non videat Samosatenianum illum in ista [...]
pessimo eo fundamento niti, quod Major [...]
rationis principium statuit, quae in hac Con[tro-]
versia falli possit. Hoc primum est genus [...]

Vide epist. praefatoriam Bellar. in Contr. de Christo.

ista[...]

ſtiam aduerſum quos Euangelicis & Pontificijs hæc diſquiſitio neceſſaria eſt. *Secundò*, neceſſaria eſt ipſis aduerſus Turcas & Iudæos, quoniam [illegible] exponitur fides Christiana, cum nullum [illegible] argumentum noſtrum quo aduerſus [illegible] ipſorum [illegible] utimur, [illegible] ſint rationis & naturæ principia. Quare [illegible] [illegible] Sophiſticæ aduerſus [illegible] uti poſſunt. Imò [illegible] egregie [illegible] & [illegible] [illegible] Turciſmum deficere [illegible] ſæpè contingere [illegible] [illegible], qui [illegible] etiam ſequuntur. *Tertiò*, neceſſaria eſt Euangelicis & Pontificijs, eo fundamento, quod omnibus Christianis cara eſſe debet: ne [illegible] opiniones (quarum [illegible] eſt) quotidie ſuccreſcant, & Atheiſmus apertè introducatur. At [illegible] axiomata rationis quæ etiam philoſophiæ principia vocant, ex argumentis Theologicis proſcribenda ſunt, campus profectò patentiſſimus aperitur omnis omninò generis [illegible] & horrendis opinionibus. Etiã enim ubi [illegible] ex verbo Dei refutes, & ex principijs naturæ [illegible] medio termino qui Scripturæ [illegible] [illegible] proclive ipſis erit dicere, argumentum tuum nullum eſſe, [illegible] eſſe principia naturæ quæ in Controverſijs hoc eſt argumentis Theologicis locum non habeant. Neque ipſis [illegible] ad [illegible] quæ Scripturæ authoritatem continet, reſpondere, quandoquidem modo facillimè & promtiſſime argumentum tuum eludere poſſint. In ſumma nulla adeò Diabolica opinio eſt, in qua eo modo non ſe tueri poſſint, & ni-

Neceſſitas hujus materiæ.

Necessitas hujus materiæ.

[illegible], quod [illegible] Veritatem [illegible] non [illegible]. Hoc enim [illegible], ut in dogmata [illegible], sed [illegible], scilicet disputationum de usu rationis in Controversiis Theologicis [illegible] ad [illegible], hoc est ad Conclusionem fanaticam [illegible] nunquam aut vix possis. Me non [illegible] cione [illegible] quod ratio [illegible] illud ostendit, [illegible] experien[illegible] [illegible], qui Athanasius est vulgo, [illegible] tem Maximus. Ejus [illegible] enim tempore [illegible] tici hanc eandem opinionem [illegible]. Quo[illegible] ille in tractatu, [illegible], inquit, [illegible] (leg[illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible]. Non [illegible] hæreses [illegible], solum quandam singularem [illegible] verum [illegible]. At quæ [illegible] CVNCTAS RENOVAVIT *[illegible] superavit, & [illegible] postremò [illegible] omnibus [illegible]* catis, ut [illegible] quidem vertit, sæpè infelic[illegible] tempore Athanasij, cùm debebat hæc [illegible] traduxisse: *postremò cæteras omnes [illegible] ne (seu [illegible]) manifestè superavit.* Ergo [illegible] lò post: [illegible] *quæ non [illegible] in præcipitium hæreticorum [illegible] eam [illegible])* Ita ille docet opinionem hanc [illegible] principiis rationis viam sternere omnibus [illegible] nibus hæresibus & fenestram in [illegible]. Inde [illegible]

tandem non delabi necesse est, ut firmissimum ra- Necessa-
tionis hoc principium evertant: *Contradictoria* ria logi-
simul vera esse non posse. Nam si summa cum [illegible] Scri- maxime
pturæ auctoritatem opponas [illegible] ipsi
contradicentem; non audebit ille quidem Scri-
pturam mendacii arguere; sed agnoscet verum
esse id ipsum quod Scriptura dicit, addet tamen
[illegible] suam opinionem
verum esse. Si urgeas & absurdum esse dicas duo
contradictoria simul vera esse: negabit hoc esse
[illegible] rationi; quod in Theologicis locum
non habeat, confugiet ad distinctionem Logicæ
divinæ & humanæ, ac dicet Contradictoria in
Logica humana vera esse posse, seu dicet esse
Contradictoria in Logica humana sed non di-
vina.

Ne rursus quis existimet me temere suspica-
cem esse, [illegible] hoc ipsum per experientiam co-
[illegible] hoc dogma: *Contradictoria si-*
mul vera esse posse, non a paucis receptum in Ger-
mania est; imo etiam, quod mireris, gravibus
Theologis quibusdam probatum, ut apparebit
ex libro tertio in decisione quæstionis gravissimæ
[illegible]: *An in iudicanda Contradictione in Com-*
[illegible] sit [illegible]. Inde [illegible] de-
[illegible] non debeant [illegible]
[illegible] Christianum posse aut debere agnosce-
re [illegible] verum esse. Testis est Cunradus
Hornejus Professor Helmstadiensis, in Ducatu
Brunsvicensi, Theologus & Philosophus Luthe-
ranus Vir doctissimus, Calvino [illegible]
[illegible] in tractatu quem de processu disputan-
di [illegible], cum cap. 5. monuisset [illegible] illud

Necessitas hæc ius [illegible]. — *naturale non de rebus philosophicis tantum, sed e[tiam]* *[illegible] de Theologicis etiam valere, ubi de* [illegible] *pudentissimum quendam, nescio cum (sunt ver[ba]* Hornæi) *qui se falso Christianum [illegible]* p. 66. 67. *mat, in libello edito adversus Grawerum [illegible] sere scribere: axioma illud naturale quod [illegible] contradictoria non possint simul esse vera, [illegible] le sit idem simul esse & non esse, [illegible] stianum posse agnoscere nec unquam debere,* &c. Et in[de] rectissime Hornæus infert: in hoc dissentiendo [illegible] gnare loqui Christianum sibi contradicere q[uoties] nes libet, adeoque nihil caussæ quam cum Veri[tate] & iis quæ Scriptura docet, omnes hæreticos, Scri[p]turæ quam maxime contradicentes & omne[m] falsitatem admittere debeat. Hæc & alia quæ d[e] ad præsens institutum pertinentia disserit ibi v[ir] doctissimus, quæ digna sunt lectu. Sed fortass[e] non opus erat ignotum & obscurum homine[m] ita absurdi sententiam memorare cum Horne[us] non ignoret Theologos aliquin celebres nihil [illegible] mitius loqui quam ab Israelita illo *[illegible]* [illegible] ctum. Balthasar enim Meisnerus Professor Theo[-] logus Wittenbergensis axioma hoc dicit esse *dicetur periculosissimum. Ibi enim inquit, Philosophi illud ut dicunt periculosissimum principium* [illegible] p. 935. loco. *cum produxerunt: Contradictoria prorsus sunt impossi[bi]lia, una idem esse & non esse [illegible]*, quæst. Me[-] taph. 4. contra Calvin. Ita Meisnerus in quo [illegible] tenim docta Dei quo par est honore prosequ[illegible] Hanc autem opinionem quis non videt ex ho[c] primum principio nasci: principia naturæ & ratio[nis] in Controversiis Theologicis adhibenda no[n] esse?

Verum

Verum adhuc hoc loco monebo [illegible] fanati-cos ubi adversus Conclusionem [illegible] argumē-tum non ad minorem sed ad majorem [illegible] nostro illo praeclaro [illegible] usque in eum [illegible] opinionis [illegible] tam [illegible] [illegible] longissime [illegible] quò [illegible] in auro esse possit. Ne etiam in ea opinione fallar, cavet mihi à Iesuitis, qui hanc familiam ducunt [illegible] qui ex principio illo & Reformatos & Lutheranos oppugnant [illegible]. Veronius qui se Christianissimi Regis Concionatorem pro Catholica fide [illegible] Iesuitis aliisque [illegible] in arrogantia, in ignorantia, in proterva, [illegible] in publicum prodiit, edidit Methodum adversus Protestantes disputandi, cujus titulum [illegible] Hispanicae inquisitionis est mutuatus hoc sermone vernaculo *L'art de [illegible]* Ei libro solide responderunt aliquot Viri doctissimi P. Ferrius anno 1618. Isaacus Chamierus anno 162[illegible] quorum responsiones legi; gloriatur etiam Iesuita de Riveto adversario, Andream intelligit Theologum Clarissimum, Lugdunensis Academiae in Batavis Professorem, an Gulielmum virum etiam doctissimum nescio, mihi tamen videre eam responsionem contingere non potuit. Et dubitare aliquis possit, verum Rivetum Iesuita inter adversarios suos numeret. Solet enim Veronius pro sua modestia gloriam capere ex insignibus adversariis, quos fingit, & ut ipse videtur confidenter nominat. Ita Clarissimo Theologo Benedicto Turretino Collegae nostro affingit librum de Communione contra Capli-

Necessitas hujus monitionis.

Necessi- nalem Peronium, & perpetuo carpat Tenen-
tas huius ma- tia refutationem, quam tamen liborum illum neque
teriæ. [illegible] quidem scripsit. Sed esto: libertatem ipsam
hanc laudem ex adversario Riveto concedo; &
modo [illegible] ad [illegible] sufficit adversariorum [illegible]
here non vincere. Ad rem redeo. Veronius igitur
etsi à nostris victus, videri tamen victus noluit,
sed [illegible] suas, & elapsis [illegible]
[illegible] Francofurtensibus eas Latino [illegible]
promulgavit, *Methodi Veronianæ* [illegible]. Anno
verò 1623. eas cum magno Sophismatum additamento
duobus tomis [illegible] crassis contextas [illegible]
misit. Inscriptio seu titulus operis non [illegible]
ginta lineas & una minutissimo charactere [illegible]
plane [illegible] conclusas, atque inter alia hæc ve-
ba: *Methodus [illegible] & [illegible] hæresin [illegible]*
[illegible] destruendi, & refutandi Confessionem Ga-
[illegible] Augustanam, Saxonicam, &c. libros denique
[illegible] & Centuriæ omnes Theologorum Protestantium
Calvini, Bezæ, Chemnitii, &c. In summa qui
Pag. 110. novi Isconno [illegible] cap. 4. §. 1. suo exemplo [illegible]
et 111. clare viam omnibus [illegible] hominibus
[illegible] ad fugam & [illegible] monstrat. Ponit
[illegible] principium, Evangelicis non licere [illegible]
[illegible] rationes & [illegible] in [illegible]
[illegible] solet, & ita auditores & lectatores [illegible]
ut procedant, suadet. Quando enim v. g. [illegible]
fus purgatorium (quod exemplum ille prop[illegible]
nit) sic argumentamur: *Quod dogma in Scriptura*
non [illegible] illud est falsum. Atqui dogma [illegible]
[illegible] de purgatorio in Scriptura non [illegible]
[illegible] falsum. Hic docet, [illegible] *Theologus [illegible]*
[illegible] respondere ad minorem & [illegible] id labor[illegible]

offendunt dogma illud ut Scripturā contemnant, sed i- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et justificationem [illegible] [illegible] illi [illegible] ex side verbo DEI fiunt [illegible] [illegible] [illegible]. Cum autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Scripturā [illegible] [illegible] ipsa [illegible] [illegible] [illegible] principia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] abducantur à materiā [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de quā agitur, & sic [illegible] tandem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hæc So-[illegible] [illegible] illæ, quibus luculenter [illegible] [illegible] o-[illegible] genere [illegible] nebulonibus & fanaticis ac [illegible] [illegible] quā veritatis [illegible] [illegible] [illegible] & fidei Christianæ impunè illudant. Atque hæc [illegible] [illegible] causa est quæ disputationem hanc & Evangelicis & Pontificiis [illegible] necessariam facit.

Ex quibus omnibus intelligere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc dogma sit de prin-cipiis rationis non admittendis in argumentis Theologicis. Dicam liberum sed verum [illegible] perniciosius & periculosius dogma Ecclesiā Dei nunquam invasisse, cùm nullam non veritatem evertat, nulli non errori patrocinium præbeat, nulli non denique impietati fenestram aperiat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] vidimus. Cum tanta sit hujus materiæ necessitas, & cùm in [illegible] agitur non de nostra tantùm [illegible] Reformati [illegible], sed totius fidei Christianæ causâ; neminē [illegible] [illegible] [illegible] tandem, ut loqui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipsum [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] resistanti

Necessitas hujus materiæ.

& [illegible] dissensionis successione [illegible] scissionem partam incepit omnibus locis est Reformatis, Lu-theranis & Romanensibus in hoc casu propter-ea quo, nullis ductus partium studiis, sed solo a-more veritatis, quam nostræ Ecclesiæ benefi-[illegible] Dei manifestabili etiam in gravissimis pericu-[illegible] tionibus constanter complexi sumus, [illegible] & ho-norum jacturam perpessi sunt, ac in hunc diem pro-fitentur. Si quis autem forte sit qui hoc nolit la-bore offendi, [illegible] ipsis [illegible] omni-bus palam faciet se non tam mihi quam Verita-[illegible] irasci, & potius quam Reformatarum Eccle-siarum paci, quam amore Religionis Christia-[illegible].

Ingenue etiam fateor, me hac mea qualicun-que opera eo tendere, ut intelligant ex Protestan-tibus Germaniæ Theologis illi qui eum errorem fovent, quem fructum apud exteros pepererit i-psis opinio illa: Hanc namque opinionem dum argu-menta quædam nostra contra Ubiquitatem & Corporalis præsentiæ dogmata illa eludere opinione ea conantur, eo ipso Evangelii ho-[illegible] docent [illegible] quam veram & [illegible] Evangelii doctrinam oppugnare, imo quantum in ipsis est, evertere possint. Nec possunt con-tendere, se extra culpam esse, si hostes ea opinio-ne abutantur, qui etiam sacris literis abutuntur. Hæc, inquam, excusatio locum non habet. O-stendam enim non veram, sed plane erroneam esse opinionem eam, qua stante Evangelium i-psum facillime everti possit. His respondere firmiter & solide Protestantes ii non possunt, quamdiu opinionem illam retinent. Quam qui

[illegible] reformata non [illegible]: hoc [illegible] est [illegible] illud quod [illegible] in Evangelio [illegible] culpa atque [illegible] Evangeliorum. Quo [illegible] piis & doctis [illegible] super hoc etiam experimento edoctus, quia [illegible] in [illegible] Evangelii divinum [illegible] in [illegible] Videre enim possunt quam versione Romanensis [illegible] Evangelii [illegible] Evangeliorum [illegible] bus in omnibus disputationibus pugnant [illegible] Atque haec de necessitate hujus disquisitionis [illegible] necessum fuit.

[illegible] [illegible] [illegible]

CAPUT II.

Status quaestionis formatur.

Status quaestionis.

Occurritur objectioni exinde petitae, quod [illegible] manifestum [illegible] erroneae opinionis declaratam cap. superiore, superfluum videatur in ea refutanda laborare. Partitio operis. Statum quaestionis generaliter proponendum esse ostenditur. [illegible] Iesuitae rationes [illegible] in controversiam allatae.

Status quaestionis.

QVàm adeò manifestè perniciosa sit opinio de principiis rationis non admittendis in argumentis Theologicis, quemadmodum capite praecedente ostendimus, posset aliquis obiicere ipsam procul dubio non esse cuiquam in hanc rem inquirendum, quandoquidem satis superque opinionis illius dedecus atque absurditas ex incommodis & periculis illius appareat. Fateor, sufficeret fortassis hoc apud eos qui de veritate antea persuasi & meliora edocti sunt: sed ut ex radice convellatur & evellatur opinio illa ex cordibus hominum qui dum eam tenent se rectè sentire, nos autem in errore constitutos putant, ut etiam habeantur constantes atque efficaces ne persuasionibus speciosis aliorum in eundem errorem deflectant, ac veritatis & fidei Christianae naufragium faciant; hoc verò altioris indaginis & maioris curae atque laboris est.

Nam & sententiam suam plausibiliter proponunt, & multis argumentis eam persuadere conantur, imò etiam innumeris tam in Germania quàm in Gallia persuaserunt. Sed denique falsitatem satis & difficilem hanc materiam [illegible] inter alia apparebit ex decisione difficillimarum & maximi momenti quaestionum, quas in tota materia hujus decidimus. Quare & nostrum [illegible] veritatem rectè indagare, solidè stabilire & [illegible] citè vindicare. Quod ut rectè, hoc est convenienter & solidè à nobis fiat: primò status quaestionis benè formandus est, quo facto sententiam falsam fideliter proponemus, deinde nostram [illegible] veram perspicuè proponemus & [illegible] catá per singulas partes dabimus. Hinc pen[illegible]

[illegible] *Liber Secundo* argumenta posita [illegible] pro vera sententia in medium proferemus, ab [illegible] adversariorum vindicaturi. Liber tertius, Si à Deo [illegible] ad [illegible] est pro [illegible] sententia; [illegible] vestris Salviani libro 4 de providentia.

Status igitur quæstionis quod attinet, quæ [illegible] *de principiis rationis ac naturæ* [illegible] *uti liceat in argumentis Theologicis* [illegible] generalem formamus quæstionem, contra [illegible] Jesuitæ Veronii placet, [illegible] quam [illegible] Non [illegible], & non [illegible] generalem [illegible] quæstionem; sed [illegible] hypothesi, hoc est, de in principiis [illegible] & rationis quibus Pontificiis [illegible] Pontificios seu [illegible] liceat [illegible] principiis rationis in Controversiis quæ iis [illegible] Pontificiis intercedunt. Et [illegible] *Pontificiis* [illegible] *esse* [illegible] *ad* [illegible] *veritatis manifestationem; quod* [illegible] *de principiis rationis in genere* [illegible] *de principiis* [illegible] *de principiis quibus Pontificii* [illegible] *Pontifici*. Non autem [illegible] esse [illegible] de principiis rationis seu Consequentiis in genere probat his rationibus: 1. in [illegible] illi [illegible] consequentias bonas non [illegible] quibus Theologi nostri utuntur. 2. Superfluum esse & inutile disputare de principiis ra-

P. 415. 414. 415.

Status quæstionis.

ctionis quoniam Christum, Apostolis, Concilia, a[illegible] omnes usi sunt in specie inutile esse [illegible] Consequentia ad Veritatem ad particulare. [illegible] bis [illegible] omnibus consequentiis convenire [illegible] terium Nisi [illegible] hoc est de [illegible] bonitate ac ve[illegible] ritate. Ceterum etiam exceptionem [illegible] Theologorum [illegible] & speciatim C[illegible] cissimi Theologi M[illegible] consequentias [illegible] ex nostris esse [illegible] efficimus, quæ evide[illegible] tes ac sunt Christi verbo, Apostolis, Concilii, Nic[illegible] ni, [illegible] Veronius. Nos etiam ostendemus [illegible] fatum esse [illegible] in hypothesin, [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible] generaliter, [illegible] ut diximus proponatur.

Primo quæ [illegible] illi qui in hac m[illegible] teria de principiis rationis cum Veronio. & [illegible] sententiam est ea nos Reformatos [illegible] tamen in genere formant [illegible], ut ea speci[illegible] verbis [illegible] in sententiæ eorum [illegible] tione fit.

Secundo. ridiculum & ineptum foret, cum [illegible] hypothesi formare hoc modo: *[illegible] Lutheranis [illegible] Reformatis licet an principiis rationis in argume[illegible] tis quæstionis [illegible] profitentur.* Ridiculum [illegible] quia illud foret. Nam hoc modo quæ eand[illegible] quæstiones in hypothesi formandæ venire[illegible] enim non solum Veronius & alii Lutheran[illegible] & Reformati [illegible] hanc movent de prin[illegible] rationis, sed etiam Protestantes [illegible] illud [illegible] plurimi adversum Reformatos contendunt, [illegible] esse nobis non licere in principiis rationis [illegible] gulis consequentiarum, rationatis philosop[illegible] in iis Controversiis quæ nobis cum ipsis [illegible]

dere-

[illegible] Quærendum igitur jam est non de Lutheranorum & Reformatorum tantum principiis adversus Pontificios; sed etiam de Reformatorum principiis adversus Lutheranos. II. Sic unusquisque hæreticus exemplum Romanensium in eo sequi potest & dicere Pontificiis, Lutheranis & Reformatis non licere uti principiis rationis, atque ac Romanenses Ubiquetariorum exemplum suum sequuntur. Si quis objiciat Arianos & alios hæreticos nondum litem Pontificiis & Evangelicis de hac re movisse, respondeo 1. si Pontificiis licet de ea litem movere Evangelicis, si idem licet Ubiquetariis adversus Reformatos, [illegible] etiam eodem jure id aliis quibusvis facere [illegible] cum successu temporis Pontificii in eo potuerunt Lutheranos imitari ac ex proprio eorum principio adversus eos disputare, hoc est, proprio eos gladio jugulare, posse id etiam alios cum tempore facere. 2. Plurimis jam seculis ante factum id ab hæreticis est adversum Catholicos, ut mox ex Patribus ostendemus. 3. habent hodierni Antitrinitarii jam formam illius modi disputandi, ut apparet ex cap. præcedente, & infra etiam manifestum fiet. Quærendum igitur jam est & de principiis quibus Pontificii & Evangelici contra hæreticos utuntur. Hoc secundum est.

III. Putasne Veronius Lutheranos & Reformatos quos ille in eodem censu cum Antitrinitariis collocat, hoc est, pro hæreticis habet, adeo [illegible] & stultos esse ut non id ipsum etiam in Romanenses retorqueamus? Imo ego jam ex eo [illegible], quod illi negant licere nobis uti principiis rationis in argumentis Theol. dico, si hoc verum

Scrutinium quæstionis.

Septem quæstiones.

sit, etiam Pontificiis non licere uti in Con
versiis quæ nobis & Lutheranis cum ipsis
cedunt. Hinc jam etiam quæstio enascitur
principiis Pontificiorum adversum Evangeli
omnes. Quod si Veronius excipiat, ut eas
non opus habere principiis rationis in dis
tionibus adversum nos instituendis, posse
absque illis disputare. Respondeo: posito vel
concesso, Veronium illis non utimur tan
sapientiores inter ipsos ut Bellarminus, &c. l
& falsum est quod ait posse absque principii
tionis nobiscum disputare, falsum etiam est
id revera praestare, ut libro tertio ostendam

IV. Putat ne Veronius aut quivis alius no
formatos adeò hebetes esse, ut aliis Prote
bus id ipsum nobis objicientibus, pariter
objiciant nemini minimè nobis non liceat uti
cipiis rationis in eis quæ controversia sunt
illos & ipsos, ipsis pariter non licere uti p
pris rationis in disputationibus quas adve
nos instituunt. Unde jam rursus alia quæst
pothetica oritur. Vides igitur, mi quæso te, qu
stiones formandæ sint, sicut Jesuita vult, illa
lis non in genere sed hypothesi formatur,
nim quærendum foret, an Reformatis & L
ranis liceat uti principiis rationis in argu
contra Pontificios. 2. an Reformatis id l
in argumentis contra Ubiquetarios. 3. an
tificiis, Reformatis, Lutheranis id liceat c
hæreticos ut Samosatenianos, Nestorianos
4. an Pontificiis id liceat contra Refor
Lutheranos. 5. an Lutheranis id liceat
Reformatos. Quid quæstionum multiplica

quid dubitari esse possit? Quis enim nescit, quan- *Status quæstionis.*
do in eodem quæritur, an Petro, Paulo, Iohanni,
&c. aliquid liceat, præsupponi statum quæstionis
generalem, & ex illius determinatione de parti-
culari judicari? Ita igitur ut hic judicari possit;
an liceat his vel illis uti rationis principiis in
argumentis Theologicis in hac vel illa Contro-
versia [illegible] primò in genere est, an liceat
uti principiis naturæ in Controversiis Theolo-
gicis. Hoc secundum argumentum est.

Tertiò apparet etiam [illegible] statum quæstio-
nis in genere formandum esse, quia rationes quas
tam Pontificij quàm Protestantes multi pro fal-
sa sententia afferunt, non solùm speciales sunt,
sed etiam generales assumunt, seu quæ principia
rationis in genere concernunt, ut ex libro tertio
apparebit, ita ut ea argumenta, si vera sint, con-
cludant non solùm pro Pontificiis adversus Evã-
gelicos, aut quibusdam Protestantibus adversum
[illegible] etiam pro omnibus adversum quosvis.
Sed quia plerique tum ipse Iesuita dicat posse in ge-
nere quæri de Consequentiis ad majorem verita-
tis evidentiam, modò prius ostensum sit nostras
Consequentias & argumenta nulla esse. In quo
etsi [illegible] posse de Consequentiis in gene-
re disputari ubi [illegible] fecimus,
tum quia generalis quæstio, à qua particularis
quæstionis definitio dependet, non sequitur, sed
præcedit particularem; tum quia id superfluum
& inutile foret post victoriam de eo disputare:
tamen accipimus quod non simpliciter rejiciat
[illegible] quæstionem generalem. Et sic probavimus
formam generalem status quæstionis.

Solutio quaestionum.

Quid jam ad rationes Veronii attinet &
dem in specie ad primam: Resp. Veronium
illum in oculos Romanensem ostendere pu
gumenta quae nos Ref. & Luth. ex verbo D
Scilicet ipsius instrumento verae rationis d
falsa esse. Ad posteriorem dico argumenti h
consequentiam nullam esse. Non enim si
tur si de principiis rationis in genere dispute
sint illis uti liceat, nos inquam, sequitur
gumenta Christi, &c. in examen venire. N
etiam nos disputandum dicimus de verita
bonitate Consequentiarum Christi, & Ap
stolorum. Absit. Concilia quod attinet, de ri
Veritate in iis quae verbo Dei consentanea
non disputamus: Sed dum Christi,
stolorum, Conciliorum exempla allegam
sentimus pariter licere nobis uti principiis r
nis, & quidem solide id inferimus quemad
dum contra Sophisticas exceptiones le
a. ostendemus: Ubi etiam in specie de Confor
tia ab universali ad particulare agimus. Qu
ceptioni occurrit, dico Veronium paulo la
frontem expoliuisse, cum dicit Cl. Mulm
sic excipere: hoc enim falsum est. Nam
nius non ibi agit de bonitate, hoc est, v
aut de falsitate nostrorum argumentorum
tantum exemplis Christi, &c. adversu
terium & Arnoldum Jesuitas ostendit, lice
his uti principiis rationis in argumentis T
quandoquidem Christus, Apostoli, &c.
exemplo nobis praeiverint.

CA

CAPVT III.

Sententia Romanensium, & quidem primò Cardinalis Perronij.

Sententia Cardinalis Perronij.

Cardinalem Perronium primum omnium falsam opinionem in Galliam introduxisse, & exinde adversus Evangelium pugnasse ostenditur. Inde Iesuitas eā cū augmento subinde propagasse. Verba Cardinalis exhibentur. Cur non ita crassè & palpabiliter mentem suam proposuerit, ut à Iesuitis factum? Cur idem Cardinalis coram Rege pro atheismo dicere voluerit?

QVi priores hanc Camarinam adversus Evangelicos movit, est Cardinalis Perronius, qui solo ingenio fere superiorum maximè animi [illegible] hoc [illegible] in Gallia fuit Archiepiscopus Senonensis, Primas Germaniae & Galliarum. Erat is vir summo ingenio praeditus, quo tamen in alia dignitati terrestri quàm coelesti & purpurae Romanae quàm tunicae Christi [illegible]. Initio, enim natus &

Sententia Cardinalis Perronij.

educatus & probè institutus erat in Relig-
nis Reformatæ professione, quam tandem
di amore abjecit. Is quòd videret passim Ro-
mensibus succedere ultimum ac consuetum
disputandi modum quo ex Scripturâ per c-
quentias & principia rationis adversum E-
gelicos argumentabantur; aliud consilium
ineundum sibi putavit. Ea re enim Roman
dixit, tantùm ex Patrum auctoritate disp
di, illisque judicatariam potestatem de Controv
siis nostris deferendi. Ne autem illud absq
tione facere videretur, fundamentum
hanc opinionem quâ noverat Protestantis
simos adversùm Reformatos [illegible]
cipiis rationis non attendendum esse in Contr
siis Theologicis. Hoc fundamento posito,
tavit adversus Serenissimum Angliæ Reg
cobum I. piæ memoriæ, in ingenti volu
quod *Replicam adversus Responsum Seren*
Regis Angliæ inscripsit. In quo volumine ad f
perducendo plurimos annos consumsit, &
editionem integram (nam illius pars ante
edita fuerat, scilicet usque ad cap. 45. partis p
pro eâ quâ pollebat prudentiâ posthumum
voluit. Toto eo tempore sæpius illum forti
fingere Cardinalis atque refingere, dil
atque inutilem reddere, in quâ re (ut scit
Clarissimus Molinæus dicto ait) idem fecit
Saturnus qui proprios suos liberos devor
Prodiit tandem post mortem ipsius integr
pus Lutetiæ anno 1620. cui (solidissimè resp
Molinæus etiam in hoc laborem ut in cæte
Ecclesiâ Dei optimè meritus. Cæterùm du

Sententia Cardinalis Perronij.

[illegible] formandis atque excogitandis Cardi- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & novam adversum nos dispu- [illegible] ipsius [illegible] cum plenis buccis promulgarint & [illegible] produxerunt Iesuitae Gonterius, A- [illegible] & postea in hunc usque diem Franciscus Veronius. In quo tamen operâ sua non differunt Cardinalis & Iesuitae, quod ille quidem opinio- nem istam non tantâ cum fecunditate errorum & [illegible] impudenter proposuit [illegible] factum. Cuius rei causa est ea quae in o- [illegible] novarum opinionum inventione ac forma- [illegible] quarum initia non adeo im- [illegible] sunt ut postea fiunt, sed moderatiora & exi- [illegible] in fontibus. Accedebat etiam [illegible] magnitudo quâ Cardinalis ille pollebat, [illegible] & impudentias e dignitate sua [illegible] esse non patiebatur, in quas erumpere Iesuitae non [illegible] Et denique [illegible] cum secularis [illegible] quod [illegible] nec Cardinalis [illegible] & aliorum fere omnium animos of- [illegible] tantâ cum libertate novum hunc dis- [illegible] modum introduceret, & veterem ipsi [illegible] rejiceret ac dam- naret. Iesuitae autem fundamento illo posito [illegible] non solum [illegible] sed etiam [illegible] superstruxerunt, & penè nihil moderatius [illegible] modò suae libidi- ni [illegible] etiam cum magnorum inter ipsos [illegible] contemptu, ut ex Veronij sententia appa- rebit, satisfacerent.

Haec initio monere visum fuit, ideoque quod mul- ti existiment, Iesuitae Gonterio inventum hoc in

Senten-tia Car-dinalis Perro-nij.

Galliâ deberi, quem tamen hominem opi-
sciunt, qui eum noverunt, nec ingenij altius
eruditionis fuisse: nedum ut cuiquam in ment
venire debeat, summi ingenij & eruditionis C
dinalem à Gontetio fundamentum hoc didi
se atque accepisse. Quibus non obstat, quòd op
illud, in cujus præfatione Cardinalis hanc o
nionem proponit, demum anno 1620. impress
fuerit; unde videtur inferri posse, Iesuitas, qui a
te ipsum scripserunt & Methodum illam pr
mulgârunt, non ab eo accepisse opinionem han
sed contrà Perronium Cardinalem ipsis eam
ceptam ferre. Hæc, inquam, non obstat. Nam
pars operis, ante obitum ipsius fuit impressa
ab ipso exactè correcta; & verò Cardinalis p
plurimos annos laboraverat in opere illo con
ciendo, imò prout præfatio ad Lectorem testa
jam pluribus annis ante obitum ipsius absol
tum erat; quo toto tempore nemo propemod
in Galliâ erat cui non notum esset institutum
Cardinalis, qui etiam perpetuò omnium anim
in expectatione editionis quam promiserat
spensos tenebat, tantùm abest ut Gontetio &
liis Iesuitis qui cum eo conversabantur sim
invischant novum molimen ipsius ignotum fu
it.

Nunc ad exhibitionem ipsam sententiæ R
manensis & primò quidem Cardinalis Perro
veniendum est. Is igitur in Replicæ suæ p
fatione in qua fundamentum totius operis ja
sic habet; *Præterquam, quòd maxima pars articul*
rum fidei verbis expressis in Scripturâ non conti
neantur, sed tamen per consequentiam inde eliciun

tur

*tam illa consecutionem quae verbis expressis in eâ conti-
netur, si possimus diversis modo contrariis expositioni-
bus [illegible] &c. Quare tunc necces-
sum est confugere ad consequentiam extractam per ra-
tiocinationem, quae hoc modo intervenit tan-
quam media inter Scripturam & Conclusionem unde
elicitur. Hinc fit ut si ipsa non sit certa & infallibi-
lis, sed tantum probabilis & verisimilis, fides etiam
quae ab eo discursu dependet, eandem naturam induat.
Inde resultat, nos ex Scripturâ fidei certitudinem
habere non posse, nisi ante omnia resolutiones suas
argumentis necessariis & infallibilibus contra quas-
libet responsiones, nec non solutionibus certissimis
& inexpugnabilibus omnis generis objectionum, quib
sic indubitate ostendere possimus, nos unumquemque
articulum doctrinae nostrae ex pura Scripturae sensu e-
licuisse; id quod simplicioribus impossibile, doctissimis
autem difficillimum est: aut nisi agnoscamus auctori-
tatem externam & ministerialem, interpositam in-
ter verbum Dei & nos, tanquam Senatum seu Curiam
inter legem principis & subditos, qua sic certa habere
possimus sensum Scripturae tanquam determinatum
& Conclusiones fidei plane decisas ac diiudicatas.* Et
inde Concludit, *ad Ecclesiam seu Patres tanquam
ad iudicem Controversiarum confugiendum esse.* Sic
cum illo tribunali cum Serenissimo Rege li-
tigat Cardinalis. Ex quibus manifestissimum
est eum, dum Scripturam iudicem ob humana
principia intervenientia non admittit, revera
principia naturae & rationis per quae Conclusio
aliqua e Scriptura elicitur, ex Controversiis Re-
ligionis excludere.

Sententia Cardinalis Peronij.

Excipit aliquis, Cardinalem permittere usum

Sententia Cardinalis Perronij.

principiorum rationis saltem doctissimos vir[...]
cùm ait *difficillimum esse doctissimis*, &c. Respon[...]
deo. Videtur quidem id permittere. Quia enim
fuit animi sagacitate singulari præditus, non [...]
fuit nimis cautè & palpabiliter monere [...]
professo, ne videretur & Scholasticorum & [...]
[...] Doctorum Romanensium qui è Scr[...]
genti per rationis principia agere laborant, di[...]
sputandi modum arroganter rejicere, quod [...]
Cardinalis Bellarmini & omnium aliorum [...]
fensionem [...] facere non potuisset. Fe[...]
igitur, quod aut prudentes aut vafrum homin[...]
faciunt, cum novum aliquid introducunt, illi [...]
nim communem offensam & invidiam pub[...]
quantum possunt, declinare student, & multa [...]
gunt, dicunt, simulant, dissimulant quæ, absque [...]
lo metu foret, non admitterent. Quare [...]
bat Cardinali revera & actu ipso ac nunc [...]
num verborum strepitu à reliquis discedentium [...]
vimque disputandi modum introducere: a[...]
cilis autem & protervum [...] aliorum erat [...]
tentem tam tractare eorum fuit, qui post prim[...]
artificem & introductorem laborarunt, in [...]
profectò sibi nequaquam defuerunt, ut ex [...]
nostrum [illegible] exhibitione clarè fiet. [...]
hæc causa est, propter quam dicit hoc loco [...]
doctissimos posse quamvis difficillimè ex Scrip[...]
per principia rationis argumentari, ubi voce D[...]
doctissimorum intelligit Scholasticos & celeb[...]
Doctores Ecclesiæ Romanæ. Quo modo inv[...]
exitare voluit Vir hujus seculi. Reverà autem
fecisse ab ipsorum modo ac methodo disput[...]
di. Nam postquam de difficultate ea quæ Doc[...]

in[...]

[illegible] etiam si salubrem, dixisset, non concludi [illegible] ea non obstante ex Scriptura per rationis princi- pia argumentandum esse, sed ea spectanda in- [illegible] ex [illegible]; non autem ex Scriptura argu- mentandum esse.

Sententia Cardinalis Perronij.

Atque ex his collatis cum iis quæ superiore capite de *Atheismo* diximus facile patet iudicare est, qui in mentem venerit Cardinali huic ut coram ipso Rege Gallarum Henrico III. post- quam luculenta oratione probasset esse Deum; cumque auditorium applausisset, contra probare sustinuit NON ESSE DEUM. Nam quia opinio- nem hanc de non admittendis principiis ratio- nis in argumentis fidei fovebat, hinc facile ipsi fuit ex fundamento illo pro atheismo disserere: cum impossibile sit aut cogitare aut probare ESSE DEUM, absque principiis rationis. Verum qui- dem est, fuisse etiam alios ob quæ *similem* [illegible] eun- dem [illegible]: sed hæc opinio, *de non admit- tendis* [illegible] *principiis*, &c. præcipuus nervus atheismi est, ita ut castra quæ Diabolus ei obtendit, nihil [illegible] si cum hoc fundamento conferantur. Cæte- ra enim facili labore everti possunt, sed Sophis- mata subtilissima & varia quibus ista opinio *de principiis rationis* nititur confutare, hic opus hic labor est. O abominandum dogma & æ- ternæ oblivionis atro limo dignissimum! O quam meritò Maximus ille, auctoris *errorem* [illegible] illud dicit, ut cap. primo vidimus, cum in DEUM ipsum sacrile- gas manus injiciat. Faxit DEUS ut nostro hoc qualicumque labore semina illius ex omnium cor- dibus evellere possimus; sed hoc optandum po- tius quam sperandum est.

Caput IV.

Iesuitarum sententia seorsim.

Iesuitarum opinio seorsim.

Gonterij opinio. Eum fundamentum posuisse Novae Methodi, falsò Veronium dicit. Arnoldi opinio. Veronij opinio. Flosculi ex ipsius opere decerpti Veronij. Iesuitas ex hac opinione & hypothesi de principiis rationis, &c. non adversus Reformatos tantum, sed etiam caeteros Protestantes disputare ostenditur.

Cardinalis Perronij Sophisticum artificium in publicum primus produxit Gonterius Iesuita. Cui etiam ob eam causam socius illius ac discipulus Franciscus Veronius [illegible] fano saepe indigno more applicat haec verba Apostoli: *ipsum (Gonterium) posuisse fundamentum tanquam architectum bene expertum, & alium (hoc est, se Veronium) supra illud aedificare.* In quo falsò attribuit Gonterio inventionem hujus artificij, ut ex capite praecedenti apparet, imò ut clarum fiet ex iis quae mox dicentur, ut Cardinalis quidem primus auctor opinionis hujus fuit, sed tantùm primus eam adversus Evangelicos [illegible]

Tom. 2. Praefat. 2.

Poir

Pontificiam doctrinam direxit. Contentus [illegible] Pontificiam doctrinam [illegible] nihil quam quae prima fuit, quae Pontificij [illegible] publice [illegible] argumenta quae [illegible] Pontificiorum [illegible] fundamento [illegible] quod [illegible] rationalis [illegible] quod in Scriptura [illegible] fidem [illegible] fidei [illegible] quod ex principiis rationis [illegible] [illegible] quod denique [illegible] [illegible] [illegible] Philosophia, Theologia [illegible] Item, hoc esse fidem [illegible] Consequentiam, quia leges non ex Scriptura, sed Aristotelis doctrina: fidem autem [illegible] [illegible] Aristotelis [illegible] Hinc etiam argumenta Evangelicorum [illegible] non sustinebat [illegible] admittebat argumenta ulla nisi quae iisdem verbis in Scriptura continerentur. Sic v. g. si quis adversus purgatorium sic argumentaretur: Si solus sanguis Iesu Christi nos purgat ab omni peccato, non purgatorium Pontificium est commentitium. Atqui solus sanguis, &c. Ergo, &c. Rejiciebat hoc argumentum, dicebat [illegible] rationem, seu consequentiam, ac postulabat ut de verbo ad verbum hic syllogismus in Scriptura monstraretur. Nos autem adversus ipsius [illegible] [illegible] defendentis seu respondentis partes, sed tantum actoris partes sive opponentis sustinere volebat. Idque

Iesuitarum opinio [illegible]

ex hoc fundamento, quod *dicebat, non pro-* Jesuita-rū opi-nio ferri-[illegible].
ter [illegible] *velle:* [illegible]
[illegible]. Atque hanc Su-
per [illegible] libellis etiam in vulgus sparsis, quibus
[illegible] rationem illam adventus
nos disputandi. Sæpius ut hanc Methodum [illegible]
gis commendatam redderet, dicebat, *Se* [illegible]
[illegible]
[illegible] *patietur.* Risum teneatis amici.
Quod certo aut vere commentarius à Gonterio d[illegible]
Scire potest spatio nequidem quadrantis horæ
ad illam inventionem [illegible] *Anno* Jesuitæ vigin-
ti anni necessarij fuerunt. Exceptus fuit in Col- Vide Col-lat. Cado-m.
legio [illegible] Cadomi à Pastoribus Ecclesiæ Reforma-
tæ Cadomensis anno 1606. pro merito. Hæc de Gon-
terij Jesuitæ opinione.

Successit ei in hoc disputationis & militiæ
genere Arnoldus Jesuita, & pariter nec ac scripti[s]
eandem opinionem professus est. Clamabat, ne[illegible]
principijs ratiocinari seu Consequentiis syllogisti-
cis uti; id quod absurdum sit: prodiisse enim syl-
logismos ex officina Aristotelis, quæ nec con-
scientiam obliget nec fidem stabiliat. Hujus im-
pietatem breviter, sed graviter retudit Cl. Molinæus. Vide fuit. de Euch. &c.
Hic notatu non indignum est Veronium Jesui-
tam gloriam hujus Methodi pulcerrimæ scilicet
socio suo Arnoldo [illegible] [illegible]
[illegible]: ait enim Arnoldum ex *confessione*
in coram Christianissimo Rege Ludovico XIII. [illegible]
ferunt [illegible] *Veronius Arnoldus* [illegible] Tom. 2. Action. opuscul.
libelli sui [illegible] *qui Methodum* [illegible]
[illegible] *ex eo libello* [illegible] *Arnoldum*
[illegible] *dissimulat, sed non satis bene* [illegible]

usen

esse sui. Sed Arnoldus non acceperat fere hanc Methodum Veronio; & certè jam ante Veronium Gonterius eâ usus fuerat & eadem docuerat quæ Arnoldus. Noverit lector ex hac animadversione contentiosum Veronii hominis ingenium. Sed tum ipsorum ad fastigium pervenerat institutum pulcerrimum. Francisco etiam Veronio Jesuita opus fuit qui summam atque extremam manum his recentissimis annis operi imposuit. Is etsi Gonterium in eo sequeretur quòd argumenta ea à nobis exigeret quæ totidem verbis aut saltem Synonymis in Scriptura continerentur; *tamen in eo solo non per omnia satisfactum à Gonterio ducebat, quòd is non docuisset quo modo argumenta nostra, in quibus principia naturæ seu Consequentias reperimus, diluere possent: se igitur operæ pretium duxisse dilucidè haec exponendo, quod quidem summo cum successu à se præstitum fuerit.* Sententiam suam verbis suam diversis scriptis recoluit, maximè volumine illo duplici, cujus capite primo mentionem fecimus. Tomo igitur primo (nam posteriore solum ad praxin revocat quæ priore theoreticè proposuerat) rejicit omnia argumenta & Reformatorum & Lutheranorum quæ adversus Pontificios in medium afferri solent, ex eo quòd nullum ab Evangelicis afferri possit argumentum quod non principiis naturæ seu consequentiis innitur, quibus quidem uti non liceat ipsis ob plures causas. Primò in professione ad exteras nationes: *Omnes omnino, ait, Theologi catholicæ Confessionis quæ à Reformatis aliena sit, profitentur eo quòd Scriptura sit Canon unicus Veritatis, continens omnia quæ ad cultum Dei & salu-*

Jesuitarum opinio secuta.

Veron. t. Profess. ad exteras nationes.

Iesuita- rum opi- nio sensu- sum.

tem nullam fore necessariam, & solam [illegible] *examinari debere & resformari.* In specie du[illegible] hanc esse mentem etiam, *Confessionis* AVG[VSTANAE], VVURTEMBERGICAE, SAXONI[CAE]. Hinc infert *nos teneri fidem nostram ita probare ex sola Scriptura, ut verbatim ea ibi inveniatur, sine* [illegible] *la additione, diminutione* [illegible]*, hoc est,* [illegible] *adhibitis principiis rationis seu consequentiis.* N[e] autem nimis rigidus videatur in eo quod postu[lat] ut de verbo ad verbum ex Scriptura proba[re] doctrinam nostram v. g. *non esse purgatorium* [illegible] sacrificium missaticum, &c. liberaliter sane in[dulget, ut vocibus synonymis utamur, v. g. lo[co] Sacrificium vocabulum [illegible] loco, *Iesu Christi*, [Scri]pturalis *Verbi* [illegible]. Quod cum praestare im[possibile sit nobis, dicit Romanenses, *nobis* [illegible] *tilioriam à nobis reportare.* Et hoc modo adve[r]sum nos procedere, ut in Epistola ad Illustris[si]mum Ducem Rohanensem & alios proceres O[r]thodoxos, *esse novo pugnae genere ex solo verbo D[ei] disputare.* Hoc unum est. DEINDE ex eo qu[od] que reiicit argumenta nostra & principia ratio[nis] ac consequentias quibus in iis utimur, quod octo vitiis laborent, quae etiam octo media ad versum nos disputandi appellat. 1. ait *Scriptura* [*in*] *nullibi vel unam quidem ex illis consequentiis* [illegible] *tione.* 2. *Nunquam ex sola Scriptura eas defen[di] posse esse*: quae dum nemo non videt cum praecede[n]te Sophismate coincidere. 3. *Sic Scripturae ab[...]* *iudicium Controversiarum & rationi tradi.* 4. *Ra[tionem nostram errare ac falli posse, & sic argu[menta] quae principiis aliis constent vanissima esse.* 5. *Quia Scri[ptura] nullibi docet Conclusiones, quae per p*[illegible]

cap. 6. 5.

p. 92. 142.

p. 102.

cap. 2. 9. [illegible] 2 p. 186. usque ad p. 412.

[illegible]

[illegible] adversantur esse articulos fidei. 6. Quod [illegible] sunt Patribus [illegible] 7. Quia [illegible] & Philosophia male sana [illegible]. 8. Quia si [illegible] per pro- [illegible] conclusio vera & necessaria è Scriptu- [illegible] possit tamen illa Conclusio non esse articulus fidei. Quae omnia cùm redeant in argumenta contra nulla alia quam parum non licere nobis uti prin- cipiis naturae [illegible], sed non con- cesso id licere omnia illa quibus utimur vitiosa & perperam [illegible]. Unde infert nihil superesse quam ut ex tribunali Patrum [illegible] deci- dantur. Haec fundamenta sunt opinionis ipsius [illegible] dicam [illegible] sibi placeat. Hac [illegible] Ecclesiae Romanae [illegible] Thea- [illegible] in Epist. ad Cardinales, Archiepi- scopos, Episcopos, Clerum Galliae. Hinc infert, si re- [illegible] omnia quaecunque à Theologis ne- [illegible] fuerant, sunt & erunt, [illegible] (Reformatos & Lutheranos intelligit) dicta fuerunt, dicuntur, dici in futurum possunt, in [illegible] libris & Concionibus.

Sed pulchrum est, [illegible] discursus sua colligere quod [illegible]. Veniamus igitur Evangelicos [illegible], quibus regulis consequentiarum [illegible] per omnia fere voluminis sui pri- [illegible] peculiarem locum nullum [illegible]. Dicit a eas probare doctrinam suam ex Phi- losophia, ratione, [illegible] & ex hac Philosophia fun- damentum fidei suae petere. b Eas stabilire fidem

Lessius [illegible] opinio [illegible]

Praefati [illegible]

a c. 8 §. 6. per totum caput & c. 9. §. 4. & 11. 6.

b ibid.

Philosophiâ Aristotelis. b d *Sic argumenta* [illegible]
se non necessaria, sed tantùm probabilia. [illegible]
nisi Sophistica, rationes extra Scripturam [illegible]
e *Sic contradictionem de fidei Controversiis tribu*[illegible]
rifutationi rationis, Logicæ, sibi ipsis. f *Sic* [illegible]
rationis fieri principia & fundamenta fidei. [illegible]
ex eâ hypothesi, quâ adversarii nos disputat. h *O*[illegible]
eorum argumenta partim ex Philosophiâ, parti[illegible]
Theologiâ desumta esse. Item nos [illegible]
cere ex Theologiâ & ratione, seu Philosophiâ, [illegible]
dicit argumenta nostra non esse solvenda [illegible]
nanda singillatim. k *Sed sufficere, ut ea* [illegible]
cuantur per ebd illa media. l *Si enim respon*[illegible]
nobis nos semper habere quod regeramus. m [illegible]
disputationem ex Theologicâ fore Philosophic[illegible]
Logicam, hoc est, transitum de genere in [illegible]
n *In summâ urgendos nos esse ut solam Scrip*[illegible]
asseramus, & quia non habituros Romanensis [illegible]
bus respondeamus. o *Ubi contradictionem* [illegible]
esse ostendemus, negat, id est, potentiam absolut[illegible]
quæ supernaturaliter efficere possit ut contrad[illegible]
non sint, & sic esse contradictiones illas quæ [illegible]
sic dicuntur, tantùm contradictiones philosoph[illegible]
p *Excludit porrò principia rationis è Con*[illegible]
quæ Evangelicis cum Pontificiis intercedun[illegible]
cæ autem in aliis quæ Controversiæ nobis & [illegible]
sunt. q *Et ob hanc causam defugit* [illegible]
stationem generalem quæstionis. r In specie [illegible]
urget opinionem suam de principiis [illegible]
&c. in *Controversiâ de Cœnâ.* f *Contendit* [illegible]
principiis rationis utatur, ut eo idem [illegible]
hæreticis veterer. t *Totum Evangelicorum* [illegible]
s 131. *& aliis sæpius.*

Refutatur opinio Keckermanni. c d p. 190. 229. 252. p. 314. e 216. 217. 339. 197. 318. 325. f 180. 284. 188. 307. g ibid. h 229. 230. 234. 517. 518. i 135. 139. 180. 286. k 424. 425. l 503. m 235. 275. 296. 363. n 510. 511. o 174. 360. 361. 6. p 204. 305. 289. 363. 415. q 413. r [illegible] s p. 507.

[illegible] *nisi fundari nisi in* [illegible] [illegible] *sed quidem* [illegible] *argumenta* [illegible] *vera esse* [illegible] *refutari non possint, tamen non* [illegible] *credere.* [illegible] *Christianum* [illegible] [illegible] *principiis rationis* [illegible] [illegible] *possit certus esse* [illegible] *fidei* [illegible] *fidei* [illegible] *non posse certus fidei* [illegible] *esse* [illegible] *ratione* [illegible] [illegible] *principiis* [illegible] *in Controversia de Coena,* [illegible] *tamen* [illegible] *fundatur,* [illegible] *verbis Christi,* [illegible] *clarum & expressum nihil* [illegible] *adeo clara verba* [illegible] [illegible] *non* [illegible] *nostra* [illegible] *esse, sed* [illegible] *Nos per* [illegible] *populū abducere à* [illegible] [illegible] *Sed quis omnia* [illegible]

Haec [illegible] *Confessionem,* [illegible] *Saxonicā,* [illegible] *Et ob hanc* [illegible] *fidem esse* [illegible] *articulis* [illegible] *Evangelicos* [illegible] *in Controversia de Concupiscentiā* [illegible] *Baptismum, de* [illegible] *Confessione* [illegible] *de potestate Papae, de* [illegible] *de libris Canonicis, & Canone fidei, de iudice Controversiarum.* [illegible] *De Missa* [illegible] *pro defunctis, invocatione Sanctorum.*

Marginal notes: [illegible] — a 204. — 357. 369. — a 417. &c. 312. — 2 334. 336. — 2 169. &c. — aa 1097. 5. 6. 7. 8. 9. — bb c. 1. p. — a p. 527. — 532. — 532. 534. — a 548.

Iesuita- | *¶ De invocatione* [illegible] *de* [illegible]
rum o- | *non solùm* [illegible] *Methodo* [illegible]
pinio | [illegible] *Reformatus sum, ut de* [illegible]
revulsa. | *&c. Sed generaliter in omnibus articulis* [illegible]
| [illegible] *Evangelium* [illegible] *Pontificiis. Hinc*
¶ Sa- | [illegible] provocat conceptis verbis omnes Theo
lig Ia- | [illegible] Gallos solùm & Reformatos, [illegible]
Praef. ad | [illegible] quoslibet &c. at [illegible] *IN POSTERI, M*
lectorem. | [illegible] *ut* [illegible]
| [illegible] *in uno quodam articulo* [illegible]
Praefat. 1. | *probare possit.* Item: [illegible]
| [illegible] *contra Confessionem Augustan*[illegible]
| *glicanam, Hollandicam, &c. &* [illegible]
| [illegible] *libros &* [illegible] *Theologorum* [illegible]
| [illegible] *facta sit.* Hæc Veronij [illegible] est.

CAPUT V.

Romanensium sententiæ collatio mutua, & conjuncta consideratio.

Romanensium opinio comparata.

Cardinalis Perronij & Iesuitarum [illegible]
nes conferuntur. Causa cur à veteri
versiam nos disputandi modo discess[illegible]
ex ipsius Iesuitæ ore proponitur. [illegible]
novæ Methodi quæ nititur opinio[illegible]
là de principiis rationis, &c. [illegible]

propria etiam confessione indicatur. Successus & applausus opinionis ac Methodi huius.

Roma- [illegible] opinio confir- ctam

[illegible] X [illegible] opinionum [illegible] [illegible] Gontterium, Arnoldum & Veronium [illegible] Iesuitas probè insistere fundamento positum [illegible] à Cardinali Perronio, & sedulo [illegible] Cardinalis præscribit. Dicit [illegible] principia [illegible] argumentorum [illegible] principiis [illegible] in argumentis Theologicis [illegible] inter Scri- [illegible] Conclusiones nostras, & sic [illegible] Iesuitæ, cùm sic [illegible] fidei & fundamentum [illegible] Cardinalis ex [illegible] fallibilitate [illegible] qui rationem [illegible] non posse esse [illegible] suæ fidei: [illegible] fundamento [illegible] Veronius. Cardinalis [illegible] fallibilitate & [illegible] Conclusionem etiam probabilem, & [illegible] argumenta [illegible] non necessaria, sed [illegible] probabilia [illegible] esse. Cardinalis [illegible] ut [illegible] [illegible] & rationibus [illegible] ad [illegible] Conclusionem quam fidei certitudine te- [illegible] necesse esse in magno [illegible] argumentorum & conclusionum [illegible] Gontterium de [illegible] &c. [illegible] Veronius cap. [illegible] cognitio- [illegible] Philosophiæ & scientiæ Theologicæ. &c. [illegible] qui [illegible] Scripturâ aut de [illegible] Car-

Remarkationem ep[illegible] conjunctim.

dinalis dicit id praestare esse impossibile [illegible]
& sic ex vulgo neminem posse esse certum [illegible]
fuae quid aliud Veronius dicit, cum eisdem [illegible]
10. §. 3. contendit nobilem, mercatorem, [illegible]
nem, nullum denique qui scientiis Philos[illegible]
cis &c. instructus nō sit, posse esse certum [illegible]
fide. Cardinalis dicit id praestare difficillim[illegible]
doctissimis quibusque, similiter ibidem & [illegible]
saepiùs Veronius. Cardinalis igitur ex li[illegible]
dam certo infert, judicium decisionis Cont[illegible]
siarum penes Ecclesiam seu Patres esse: [illegible]
Veronius. Ita apparet Jesuitas retinuisse [illegible]
mentum à Perronio purpurato positum [illegible]
autem addiderunt & superstruxerunt sun[illegible]
to illius dictis etiam apparet: Methodi [illegible]
formam externam, quia requirimus à nobis [illegible]
menta quae tota in Scriptura sint; id quod [illegible]
tertio inventu facile sint, ita ut viginti [illegible]
pars non haberet. Nam posito hoc fund[illegible]
nos utendum esse principiis rationis [illegible]
quentiis in argumentis Theologicis, & [illegible]
eo cum nostra doctrina quae solam Scriptu[illegible]
dicem Controversiarum & regulam fidei [illegible]
mus, per se sequitur teneri nos argumen[illegible]
afferre quae in [illegible] verbis aut synonymis [illegible]
ptura sint. Addiderunt item multa sophi[illegible]
quae unde Veronius imperitis hauriens p[illegible]
ostendit maximalias denique ineptias & [illegible]
sophiae cumulum extremae impudentiae [illegible]

Hic loci antequam ad ulteriora tend[illegible]
nobis monenda sunt. Primò, quia Card[illegible]
Perronius Cardinalis & Jesuitae à Veron[illegible]
sum nos disputandi more discedentium [illegible]

marginum. Secundò videbimus quo fine hanc ipsam
tinas. Secundò vidibimus [illegible] selegerint: tertiò,
novam disputandi rationem [illegible] : Causam impellentem,
qua freti & successu : Causam impellentem, quod attinet, eam
ut loquuntur Logicorum filij, quod attinet, eam
ante hac etiam observarunt diligenter illi qui ex
Reformatis in Gallia Theologis sese Methodo
huic opposuerunt, antequam Veronius duo illa
volumina sua protrudere. Disputa ve-
nimus fama sua volumina protruderet. Disputa ve-
gnus [illegible] Pontificij nobiscum, non ex Pa-
tribus tantum & canonibus, sed etiam ex Scripturâ
sacra argumentabantur, tum
sin verbo Dei [illegible] argumentabantur, tum
etiam nostra quæ ex Scripturâ asserimus soluere
nitebantur, & nostras interpretationes refutare,
[illegible] tan-
fatum autem sensim minuere. Sed viderunt tan-
dem communem illum & veterem disputandi
modum adversus veritatem Evangelij inutilem
& nullum esse, rationésque & solutiones ipsorū
[illegible] ne victi viderentur,
causæ ac falsitati diceretur causa, ne victi viderentur,
[illegible] Quare cum se ex Scripturâ in cau-
sam suam disputare videant, quòd ea nobis faveat, ipsis
autem adversetur, hinc jam ad hanc disputandi
novam rationem tanquam ad sacram anchoram
confugiendum sibi putant. Hac enim ratione quo-
dicto Scripturæ se eximunt, velo & prætextu ra-
tionis humanæ sine qua Scriptura pronunciare
non possit, [illegible], ait Thucydides. Ne-
mo igitur putet Veronium & socios magnopere
in id laborare ut nos ad rationes è Scripturâ solâ
iisdem verbis afferendas redigant. Nihil minùs
[illegible]: istud postulatum (quod suo loco non
[illegible], sed stultum esse ostendam [illegible] impos-
sibile esse (contra,) nihil aliud est quàm velum fal-
sum quo obtendere & tegere conantur verū suum

Roma-
[illegible]
[illegible]
conjun-
ctio.

Rema- sciplia qui in eo consistit, ut moveliare fun...
nistram bras & opinione de principiis rationis nő ...
opinio cédam ut. Contra versus sibria tribunali Se...
conjun- ad Patrü subsellia furtim se procipiant. In ...
ctam. stoles Methodus illa nova Iesuitica quiá ...
lam à nobis argumenta vocidem verbis i Scrip...
ta proferenda nihil aliud est, quám quod in ...
furtum, raptum aut homicidium patrare vul...
esse solet personas & habitus mortuorum se...
quo efficiunt ne vultus ipsorum agnoscat...

Porro ne quis putet me suspicari aut ali...
ipsis affingere, cúm dico eos agnoscere & v...
professionem ipsorum adversum nos pugnandi ...
dam debilem, humilem, vitiosam, Sophistic...
esse, tandem magnum, hoc est, Thrasonica...
lum ... novæ huius Methodi Veron...
Is ut suam (ita enim subinde crepat, M E...
M E A M, &c. Methodum, & Veronianæ ...
ipse pro sua vanitate imposuit,) Methodum ...
mendabiliorem reddat, priorem dici nolt p...
quantopere extagitet, vafri institoris more q...
bene mercis vituperia in suum lucrum verti...
Ilique saltem loca afferemus ex quibus id ...
fiet. *In Præfat. ad ...* reprehendit sorti...
Arnoldum qui à Methodo illa nova disc...
quandoque in scriptis suis auctoritate Scrip...
adversum nos disputare solebat. *Si non ...*
quæ, Scripturam Sacram allegarem prout ...
ri & reciproco modo disputandi fecit Arnold...
...
ut ... adversariis ... disc...
di (vult dicere respondendi) *& ...*
... abjiciendi: quam etiam sæpè argum...

[illegible] quibusdam VIRIS [illegible] in [illegible] argumentis asseruntur, &c. [illegible] in [illegible] defensio verborum Scri- [illegible] maxima pars Catholicorum [illegible] [illegible] est in adversariorum [illegible] interpretationem [illegible] Chrysostomum, sive Augustinum, sive alios [illegible] Nam [illegible] produxerit id quod [illegible] adversarius [illegible] interpretationem [illegible] probare [illegible] Quod [illegible] [illegible] [illegible] Patrum [illegible] diversa [illegible] [illegible] Methodum [illegible] adversarius [illegible] Patrum [illegible] Controversiis, & interpretationem [illegible] Controversiis. Adversus hunc his argumentis [illegible] Patrum [illegible] 2. Patres [illegible] interpretationes [illegible] Scripturae. 3. Repetit [illegible] Patrum [illegible] Theologorum [illegible] Patrum diversas sententias, [illegible] interpretationem illorum Patrum [illegible] esse [illegible] problematicam fieri. Ad- [illegible] adversus Protestantes asserunt interpre-

Roma- næ Eccle- siæ [illegible] conjun- ctam.

p. 106. 107. 108. 109. 110.

p. 68. p. 108. 109.

Romanensium opinio compē-ctim.

cationes [illegible] controversiarum pessime procede[illegible]
& imprudenter agere. Item, Hoc fieri ab ipsis ca[illegible]
ile videantur. Item, Eas saltem probabiliter disp[illegible]
tare. Item, Certum hoc esse & verissimum interp[illegible]
rationes Pontificiorum particulares aliquam [illegible]
non esse certa veritate. Item, Dubitare ex R[illegible]
sibi ad facere ex superbia & vanitate [illegible]
dicaturque suam faciat. In ipsissima interpretati[illegible]
bus suis responsionibus nostras certa certius ali[illegible]
fabula aperire posse quod carpant; ad quod [illegible]
riam Pontificia consenserat. Item, Dicit hoc ipse [illegible]
dinarem suam ostentare. Item, Vanitates has su[illegible]
nima arrogantiam illam ac praecipitantiam [illegible]
mirum magnam causa Pontificia facere. Item, C[illegible]
argumenta omnia nostra ex falsis principiis, ex [illegible]
losophia, ex sophistica petita sint, Pontificios [illegible]
iis respondent nihil agere aliud, quam quod ph[illegible]
phice disputant; ac modo absurdam [illegible]
tam, hoc nihil aliud esse quam monstra[illegible]
re velle. Theologizantes in Philosophia errare. Sic [illegible]
agere ut dum volumina sua [illegible] excrescerent, [illegible]
dissimulare protrahatur, breviter eas responsiones [illegible]
confuta nulla incommoda. Item, Hoc esse ide[illegible]
disputare de Logica. Eas debuisse saltem negare [illegible]
tiones nostras sine probatione, quod si quivis [illegible]
argumentis nostris cum ejus doctissimus sit, tan[illegible]
se Pontificia veritatem facere. Item, Hoc modo [illegible]
tes Romanensium magnam jactaturam facere at [illegible]
esse revera videres sint, tamen videntur ipsorum [illegible]
deprehendo agnosco, & evidens fieri posse [illegible]
rabus aut spectatoribus. Pulchra profecto vi[illegible]
quae nec auditione nec visu percipi potest[illegible]

Ex his videt quivis lector, quid Vero[illegible]

p. 212.
p. 192.
p. 193.
p. 279.
255.

de disputationibus & laboribus præcedentibus
Theologorum Pontificiorum sentiat, quibus
conciliis, imprimis Bellarmini, Gregorij de Valentia,
[illegible] denique illorum qui [illegible] &
[illegible] usi fuerunt, de conti-
[illegible] disputandi ratione [illegible] convellat, quomodo
quærendo libertas [illegible], quomodo
[illegible] etiam ad convitia [illegible]. Ante prius re-
[illegible] videri debet, argumenta & solu-
rent cur quam [illegible] à nobis rejecta & contra-
tionum Pontificiorum à nobis rejecta & contra-
tionem Pontificiorum esse Sophismata scripto-
rii? Verè dico, nostros esse Sophismata scripto-
rum illorum Romanensium insuper habe[illegible]
[illegible] tamen non solum de doctrinâ [illegible] genio,
[illegible] laboribus ipsorum fruatur, at Jesuita ille.
Ego profectò agnosco, eos magis profuisse sedi
Romanæ, quam vel mille Veronij sua hac arte
Romanæ, quam vel mille Veronij suâ hac arte
ipse sunt profuturi. Sed Veronio Veronianis [illegible]
ipse sunt profuturi. Sed Veronio Veronianis. [illegible]
[illegible] *Solet fieri*, hoc est, *sequi*
[illegible] *quid* p. 280.
[illegible] permittere ut [illegible]
Poena [illegible]. Scio enim c. 8. §. 12. permittere ut te[illegible]
ponderum argumentis nostris & interpretatio
[illegible] Pontificio [illegible]
[illegible] possit cum [illegible] modum [illegible]
[illegible] quo hactenus adversum nos usi sunt [illegible]
[illegible] sed cum Veronius id non permittat nisi
iis conditionibus quæ à præcedentibus scripto-
ribus Pontificiis observatæ non fuerunt, cer-
tum est permissione illâ eos non sublevari: Non
enim admittit eum modum disputandi nisi an-
te omnia utantur modis ab ipso præscriptis,
hoc est, methodo ipsius, deinde nisi addatur
[illegible] se non teneri probare constitutionem,
[illegible] requirit ut id faciat [illegible], quartò
ne patiantur ut nostri se extendant in exceptio-

Roma-
nensium
[illegible]
conjec-
ctura.

Romanensium opinio conjunctior.

nibus, item, ut partem rei falsam, non omnem, a-
ctoris tueantur, denique ut falsam negent conv...
ti sine argumento adversaria. Ita igitur novorum...
ac Iesuitæ suis sequuntur, nobis autem paucorum...
tem suam (ut imprudentiæ & inconsiderantiæ la...
mores solent) æquius est, dum ita liberè ac c...
dè nobis causas indicat, ob quas à Pontificiorum...
consueto modo disputandi recesserit & si cad...
dum patet. In qua re plus majorem enim gratiam...
apud nos, quàm apud Romanenses inire: qui...
parum absit, quin hi eum jam suspicandi habeant...
Iesuitam, tamen is à Protestantibus corrupt...
esse. Sed ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησί-
αι τοῦ θεοῦ, *nos consuetudinem talem non habemus, neque*
Ecclesiæ Dei, ut de aliâ re loquitur Apostolus. A...
quæ hæc quidem de causâ dicere fuit necessarium
ob quam Romanensium illi à Vetere disputan...
modo discedendum putarint.

Nunc de fine & scopo hujus fundamenti &
verò Methodi quæ super id constructa est, dicen-
dum venit. Hic verum quidem est Perroni...
Cardinalem & Iesuitas id quidem sibi proposi...
habuerant, ut eo modo, si fieri posset, totam Evang...
lij doctrinam, seu in Augustana, seu quavis ali...
contentam funditus everterent. Sed cum hoc fie...
non posse, ad minimum eâ ratione se tria hæc c...
sequuturos putarunt. *Primò*, quandoquidem in o...
mnibus argumentis quæ adversus ipsos profert...
tur, non possunt non principia rationis occurre-
re, hinc confidunt se doctrinam nostram popu...
magis quàm unquam suspectam & exosam red...
dituros. Confessiones enim Evangelicorum, conc...
ciones, scripta nonnisi purum verbum Dei p...

[illegible] populos & [illegible] interum [illegible] Dei [illegible] Philosophiam [illegible] populus [illegible] verbi divini splendidè à nobis [illegible] docui.

Romanensium opinio temperata.

[illegible] non [illegible] ipse [illegible]

p. 100. 101.

[illegible]

p. 188.

[illegible] Reformationis [illegible] Quod si populi

Romanensium opinio compendium.

p. 417. 418.

[illegible] intellexissent. Reformatores Papatus [illegible] quam consequentias ad [illegible] posse quas [illegible] plurima contra Scripturam elicere possit: [illegible] disceptationes [illegible] ad [illegible], Caverint. [illegible] [illegible] &c. Item: *Quid si adversarii [illegible] dicit [illegible] adversariis & dicere [illegible] causa sua. &c. [illegible] esse ut [illegible] legatur doctrina sacra Scriptura, [illegible] syllogisticae [illegible] non [illegible] fit, sufficiat [illegible] agnoscant & fateantur [illegible]. Certum [illegible] per hoc magnam impressionem animis [illegible] conciliaturos, & [illegible] Religionem [illegible] quae tam debile & infirmum fundamentum [illegible] (scilicet falsissimum) habeat, & [illegible] Scriptura [illegible] esse, &c.* [illegible] mus finis est, qui uno verbo nihil aliud est, [illegible] simplicioribus imponere velle & in [illegible] te, [illegible] ignaro vulgo sophismatis [illegible] penitus [illegible].

Secundo, ad [illegible] rationem moliuntur, ut ad Scri[illegible] ex sacro tribunal [illegible] non possint, sed [illegible] cium Controversiarum illis eripiant & ad [illegible] transferant. Nam si ex sacra Scriptura argu[illegible] tatis sine principiis rationis non possumus, [illegible] bus ex ipsorum sententia uti non licet; certe [illegible] possibile est doctrinam ipsorum ex Scrip[illegible] [illegible]. Et vero hunc finem eos sibi propo[illegible] te [illegible] ex verbis Cardinalis Perronii [illegible] socii Jesuitarum ex praxi ipsorum.

Tertius finis est, quod eo modo se [illegible] tros [illegible] in aprico & tuto sit ipsorum [illegible] ligio: hoc enim modo si Generalem Contro[illegible]

sum maneant argumentis nostris, certum est ad [illegible] nunquam aut vix determi- [illegible] Veronium & [illegible] ei [illegible] capite [illegible] o- [illegible] Et in [illegible] perpetuo [illegible], [illegible]. *Romanenses [illegible] ut argumenta [illegible] aut ea solvere conantur, sed [illegible] quod hoc modo id consequantur ut non opus habeant [illegible] fals[illegible] asserere.* Haec enim de [illegible] sibi propositum habent.

Restat ut de successu hujus opinionis, ac [illegible], applausu & approbatione illius nonnihil moneamus. Posset enim alicui hoc loco in mentem venire [illegible] curandum esse quod hic error [illegible] in Gallia trium aut quatuor virorum [illegible] enim Romanenses diversum [illegible]. Hic [illegible] opinionum veritatem aut falsitatem non ex numero, sed pondere aestimandam esse, atque etiam dicam, non temere [illegible] esse, atque sine periculo [illegible], quod a Concilio [illegible] doctissimo & [illegible] Jesuitis adversus Evangelium [illegible] argumenta [illegible] ignorantes facile in [illegible] possint hoc [illegible] si qua [illegible] velis, [illegible] aut [illegible] ex quatuor [illegible], [illegible] etiam [illegible] confirmatione, applausu, testimonio [illegible] debere. Testatum enim est Jesuitam Veronium cum hanc opinionem & [illegible] non [illegible] rationem [illegible] Scholasticos inter suos [illegible] dignitatem [illegible] conceptis verbis (quae Tomo [illegible] praefodit) [illegible] haeresin, quam vocat, [illegible] ex eo fundamento.

Roma-nenses [illegible] [illegible] [illegible].

Romæ etiam operis commendatio.

Quem ipsius cognatum Jesuitæ cæteri [illegible] Lutetiam, hac in eum fine ipsum emiserunt [illegible] illuc consultandi & adversum Pastores [illegible] Galliarum coram populo publicè in T[illegible] etiam disputandi, [illegible] eam [illegible] ab ipso pro Sophisticæ vitio [illegible] plaudentibus non solum plebibus [illegible] etiam proceribus, tam Politicis quam Ecc[le]siasticis, nominatim Episcopo & [illegible] tomensibus. Mox eam opinionem ac Meth[odum] non thesibus solum, sed etiam libellis in pu[blicum] procrusit, nominatim illo cujus titulum e[illegible] tate & [illegible] capi, esse dixim[illegible] editionem vel quindecies iteratam gloriat[ur] non eo quod duobus voluminibus fit [illegible] [illegible] Hæc sua scripta ex pa[rte] Papam & Congregationem quam pro prop[agan]da fide Romæ instituerunt cum [illegible] etiam ad Cardinalem Ludovisium, Papæ [illegible] acceptissima fuisse Cardinalis ille literis R[omæ] 1622. 10. Decemb. scriptis testatus est. Vbi [illegible] refert se eam in Congregatione Papa præ[sente] 6. Decembris propo[suisse] ac [illegible] Papæ pl[illegible] se ut à certis delectis libri illi legerentur [illegible] ex usu foret, Missionarij [illegible] ea ratione d[illegible] di adversum hæreticos [illegible]. Interim [illegible] tatur Ludovisius Veronium, ne tempus pr[æ]te[r] absque continuatione ardenti in cœpto [illegible] [illegible] sed strenuè pugnare adversus hæreticos [illegible] gat.

Quin etiam Rex Christianissimus non s[olum] privilegio munit volumina ipsius, sed etia[m pu]blico diplomate anno 1622. 19. Martij [illegible]

[illegible] ipsam apertam, cujuscunque homini fieri [illegible] nullius hac sua disputandi ratione aggre- [illegible] [illegible] di: in [illegible] [illegible] & Magistratibus mandata dedit, quo [illegible] sine impedimento posset [illegible] [illegible] Impetravit etiam [illegible] [illegible] Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopi [illegible] & toto Cleri Ecclesiæ Gallicanæ diploma, quo ea ipsa opinio conceptis verbis [illegible] *Doctorum approbata* [illegible] Diploma il- [illegible] in Synodo Burdigalensi anno [illegible] Annum etiam habere volum- [illegible] approbationem Doctorum [illegible] Hic status est hujus & opinio [illegible] Gallia est. In Germaniam etiam & [illegible] sua [illegible] mundi- nis Francofurtensibus [illegible] etiam [illegible] Anglia [illegible] Romanensium sen- tentia [illegible]

[Margin: Bene- [illegible] [illegible] [illegible] dicta]

CAPUT VI.

Origo hujus opinionis.

Opinionem hanc in Germania ortam ostenditur. In id historia generales res ipsius proferuntur. Id ipsum inductione probatur. Collatione facta cum ista Roma-

[Margin: Origo hujus opinionis in Germania, &c.]

necessitatem Gallorum opinione, ulterius [illegible]
omnia quae Germani quidam in [illegible]
tione disputationis contra Reform[illegible]
in ea materia docent, in totius Ev[illegible]
gelicae doctrinae ludibrium à Roman[illegible]
sibus allata esse. Romanensium [illegible]
causam non meliorem fieri illa P[illegible]
testantium quorundam opinion[illegible]
bario.

Origo hujus opinionis in Germania, &c.

[illegible]Icimus a Romanensium opinione [illegible] alterum quod repetenda est origo hujus [illegible] quam ex Cardinalis Perronii [illegible] Neque enim in Gallia ea nata est, et tam [illegible] illi Galli de se gloriantur, qui sibi [illegible] ventionem & laudem tribuunt, quam [illegible] etiam ceteri docti Viri in Gallia putant [illegible] cunt quandoquidem ante hunc diem opin[illegible] [illegible] esse [illegible] principium rationis [illegible] *Theologicae.*

Nec quippe est ea opinio in Germania [illegible] Consubstantiatione, &, quae inde nata [illegible] quitate, illique ferè initio [illegible] Schismatis Ecclesiarum Evangelicarum [illegible] temporis perpetua incolumitate continuata [illegible] in [illegible] Controversiis ex hoc ipso fund[illegible] disputatur à Germaniae Protestantibus [illegible] *Lutheri* [illegible] Reformationis Eccles[illegible] [illegible] non Calvinistis Domini nostri [illegible]

[illegible] est) & [illegible] non solum [illegible] [illegible] volunt.

Quartum [illegible] Christi [illegible] propter [illegible] communicatione sive naturae Chri[illegible] [illegible] argumenta [illegible] [illegible] [illegible] Dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpo[illegible] [illegible] Christi [illegible] illius [illegible] [illegible] *Quia [illegible] in Christo, [illegible] Deus [illegible] [illegible] Ergo Hic homo est [illegible] [illegible] [illegible] Deus [illegible] [illegible] Omnipotentiam, [illegible] &c. [illegible] in dubium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non posse* [illegible] [illegible] [illegible] *Nullus [illegible] homo [illegible] [illegible] Christus* [illegible] Hic [illegible] [illegible] [illegible] Christum [illegible] [illegible] Quae [illegible] ponere in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Item, [illegible] *[illegible] in [illegible]* In specie contra Ubiquitatem corporis Christi sic argumentari solent [illegible]: *Quia [illegible] corpus habet, [illegible] non potest esse [illegible] corpus*.

Orige hujus [illegible] [illegible] ex Germania &c.

Origo huius ingratitudinis Germanicis.

At Christi corpus. Ergo. Medium terminum ex Scriptura petitus est, quae docet Christum habere verum & naturale corpus. Maior ex ... eisdem ex lumine naturae ... docet, *unum corpus naturale esse in uno* ... *loco.* Nullum corpus naturale posse simul *esse in pluribus locis.* Rursus hoc modo ... *corpus in hoc mundo praesens est, cadit sub sensus* ... *At non cadit sub sensum.* Ergo. Maior ... mine naturae manifesta fit: Omne corpus ... cale sub sensum cadit. Sic in Controversia Sacri Coenae quaestione, utrum corpus Christi ... poraliter sit in Coena ... Nostri negant iisdem argumentis ... dio terminis, quibus Ubiquitas oppugnatur ... etiam hic: Verum & naturale corpus ... esse in ... Christi corpus est ... Ergo. Maior ex lumine naturae petitur ... *omne corpus naturale habere actualem* ... *& suam partium inter se ita ut, ubi unus sit* ... *esse non possit.* Et quae alia sunt axiomata ... cipia rationis, quibus absurditatem dogmatis ... lius in lucem protrahimus.

Ad haec argumenta respondere solent ... opinioni patrona multi:

a Non tribuere rationi judicium in Controversiis fidei. Hoc arripit hodie Veronius ... nobis Protestantibus objicit.

b Rationem fallibilem corruptam ... ignorantiae esse & ideo ei judicium Con...

a *Magister Will.* [illegible] quaest. ... quaest. 1. [illegible] 3. in ... b *Magister* ...

[illegible] infirmandum: Idem adversus Evan- [illegible] Cardinalis Perronius & Veronius proto- [illegible].

Origo hujus [illegible] in Germania.

a Principia rationis & naturæ [illegible] non [illegible] illis [illegible] Controversiarum &c. [illegible] Scriptura est: ita Jesuita [illegible] Evangelicis [illegible] Protestantium rejicit, quod ille [illegible] Ecclesia, seu Patrum [illegible].

c In specie illis opponunt clara & simplicia [illegible] Christus est corpus meum, quibus [illegible] & ideo [illegible] nullius non [illegible] Veronius in omnes Protestantes [illegible] contorquet.

e Principia rationis quæ à nobis afferuntur, non esse necessaria, sed tantum probabilia. Similiter Jesuita adversus Evangelicos [illegible].

f [illegible] malis consequentiis, Sophisticam [illegible] Jesuita.

g Si maxime sint necessaria, ita quidem ut [illegible] argumenta non possint; tamen se [illegible] illis credere & à sua sententia discedere Jesuita [illegible].

h Sic Veronius [illegible] regulis consequentiarum [illegible].

c Chamierus de [illegible] [illegible] [illegible] d [illegible] Tom. [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] e [illegible] f [illegible] g Chamier. [illegible] h [illegible]

Origo hujus opinionis ex Germania, &c.

i Nos prodere doctrinam nostram ex [illegible] sophistica Aristotelis [illegible] & Romanenses [illegible] etiam [illegible] Evangelio [illegible] seruum exhibent.

k Philosophiae & rationis principia nec [illegible] inservire in Theologiam [illegible] ad se pertinere. Physica existimata, versari enim se in rebus [illegible] credentibus & mysteriis fidei. Item Philosophiam [illegible] capellendam esse, [illegible] ad Theologum [illegible] Philosophiam. Item, de [illegible] Philosophiae nihil [illegible] Theologiae sic periculi nihil fore studiosis [illegible] viniano fermento, vel potius veneno. [illegible] catio in sacris nisi [illegible] rebus. Nos [illegible] sic judicare de articulis fidei [illegible] lestiacrimus.

l Argumenta [illegible] esse Philosophica [illegible] locum non habeant in Theologia.

m Nos fidei [illegible] rationis.

n Nos nihil [illegible] aliquid ex Theologia [illegible] [illegible] [illegible]

o Nos [illegible] sic [illegible] Commentarium Aristoteli, Logicae, veteribus Philosophis [illegible] Euclidi, &c.

p Sic axiomata rationis fieri fundamenta [illegible] dei.

q Quia verbum [illegible] sit objectum fidei [illegible]

i [illegible] p. 48. [illegible] quaest. [illegible] k [illegible] quaest. [illegible] p. 4. [illegible] quaest. [illegible] p. 190. l [illegible] m [illegible] quaest. [illegible] n [illegible] o [illegible] p [illegible] p. 96. q [illegible]

[illegible]

Origo hujus o- pinionis ex Chem- nitio, &c.

bb Aliâs enim non perspicua aliquid ... ios esse.

cc Volunt igitur in illis quæ nobiscum con... Controversa sunt solâ verba Scripturæ urge...

dd Aliâs enim nos per profanas disputati... & peregrinas argutias à veris Christi dogm... ait Chemnitius; & quod haud scio an omni... Protestantibus objicit, eos nimirum per con... quentias & disputationes Philosophicas p... los à Scripturâ abducere.

ee Ubi aliquid contradictionem implica... ... dictis, opponunt potentiam divinam.

ff Rationi & Philosophiæ, contrariam ... quando Scripturam esse; Aliquid verum esse ... se in Theologiâ, quod sit falsum in Philosop... Philosophiam Theologiæ contradicere.

gg Ita non admittunt principia naturæ & ra- tionis in iis quæ nos ad verum ipsos profite... seu quæ nobis cum ipsis controversia sunt. Ad- mittunt autem in iis quæ nobis non sunt co- ntroversa cum ipsis.

Hæc & alia hujus generis, quæ hodie Ro... nenses in totius Evangelicæ doctrinæ præju... & accusationem convertunt, Reformatis o... communia eo tempore ex quo dissidium illud ... tum est. Legimus autem seculo hoc decimo ... eo ineunte, ubi sæc magno cum fragore ex Theo... logorum subselliis erupuerunt, qui non solum...

bb Ibid. cc Chemnit. Præfat. fund. dd Præfat. ... fund. Cana. ee Chemn. de pers. Christi c. 31. ... Atchid. fund. Theol. ff Osiand. ... Chemn. ... Chr. Mejer. ... 3. p. 34. gg Chemn. ... fund. Meisn. &c.

[illegible] sed etiam scriptis publicis eam Controversiam [illegible] in materia moverunt, atque in hunc [illegible] quo diem moverunt. Nec tamen defuerunt, qui illis [illegible] Theologi & Philosophi, non nostrae [illegible] partis, sed etiam nonnulli ex iis, qui Dubit- [illegible] Viri doctissimi, sed tamen non [illegible] quod metuendum ipsis esset, [illegible] Theologorum examen in se concitarent, & Calvinismi scilicet, suspicionem ex eruditione incurrerent. Caeterum ex fundamentis, ut loqui [illegible], jam totam persequimur sententiam, (quod [illegible]) notum est: non quod vitae illis ingenium [illegible] ad [illegible]- [illegible] ut opinionis illius falsitas intelligeret- [illegible] ac ex parte erat vel illa manifesta ve- ra. Neque enim tum putabant, adeo hanc praeside- nium [illegible], et in totius Evangelicae do- ctrinae imo Religionis Christianae totius exitium [illegible]. Et ego profecto aliter mihi persuadere non possum, quam eos ipsos, qui illa- [illegible] etiam atque etiam dissuadendi, opi- nionem illam primi in Germaniae adventum nos [illegible]. complexos illam fuis- que, si illi siquidem praevidissent. Rationis si- ne & Naturae [illegible] in Evangelii [illegible] [illegible] propriae causae detrimentum & [illegible] [illegible] post vertendum esse. Sed ex hac documen- ta apparet, quam [illegible] Dominus de impenden- tia [illegible] suis [illegible]! Dum enim Evan- gelici [illegible] in propria viscera [illegible] in [illegible] Pontificiorum, quibus, quantum in ipsis est, ipsos Evangelicos jugulent. At porrò appa- ret jam ex hac inductione & collatione, quam

Origo hujus opinionis ex Germania, &c.

[illegible] gloriatus Iesuita & quam absque [illegible]
versionem modi istius adversum Protest[illegible]
disputandi sibi tribuat, cum perspicuum [illegible]
[illegible] quidem Protestantibus obiiciam [illegible]
num inde à plurimis annis inter ipsos agitat[illegible]
[illegible] Ita ut si Veronium ex[illegible] nihil aliud [illegible]
nis [illegible], quàm in plurimis [illegible]
[illegible] utrinque observantes, & per [illegible]
[illegible] à quovis Protestante petentem [illegible]
ei clamore Syllogismum aliquem, qui [illegible]
dem verbis aut saltem Synonymis in Scrip[illegible]
[illegible]

Ergo, inquies aliquis, saltem in eo Roman[illegible]
sionem sic sententiam suam [illegible], quod [illegible]
[illegible] ipsius in opinione de principiis [illegible]
[illegible] sibi habeant. Respondeo: Pro[illegible]
Protestantes aliquos sibi consentientes in [illegible]
[illegible] habent contra Romanenses reliquum [illegible]
nes qui aut [illegible] Veronianis [illegible]
[illegible] contrarius; Videat jam Iesuita [illegible]
[illegible] in quo dissentit ab iis qu[illegible]
[illegible] cum iis qu[illegible]
[illegible] damnet. Deinde Lutheranos [illegible]
[illegible] sibi non habet. Denique magn[illegible]
[illegible] illorum Protest[illegible]
& Veronii ac similium. Illi [illegible]
& fervore disputationis [illegible] (quod [illegible]
Patribus contigit) nec eo consilio & artific[illegible]
Scripturam sacram à tribunali suo dejic[illegible]
[illegible], sic omnem [illegible]
[illegible] Scripturæ [illegible] quod [illegible]
ad humanam rationem transferre vellent [illegible]
suspicati sunt. At alia ratio est opinion[illegible]

[illegible] Iesuita [illegible] Gen[illegible] [illegible], &c.

Romanensium enim in haeresi [illegible] & [illegible] quaestiones [illegible], ac Scripturam [illegible] opinionis [illegible] & ad Ecclesiam transferunt, [illegible] habemus.

Veteres haeretici & Cathol.

CAPUT VII.

Veterum haereticorum opinio.

Arianos ex eodem fundamento adversus Catholicos disputasse ostenditur ex Athanasio. Idem de Donatistis ex Augustino probatur. Similiter de Monophysitis ex Maximo Monacho. Hodiernos Antitrinitarios in eadem opinione à maioribus suis non discedere. Stegmannus laudatus. Protestantes qui eodem modo sentiunt, haereticos non esse. Andreae Riveti aequitas. Iacobus Laurentius laudatus.

ITA igitur ex hoc fundamento & hac *de principiis fidei* &c. opinione Romanenses Protestantium doctrinam oppugnant. In qua [illegible] novi aliquid [illegible], quod hanc opinionem ab ipsorum Protestantium par-

Veteres hæretici aduersû Cathol. &c.

[illegible] sunt; sed etiam quia dudum in Ecclesia Veterem Catholicam doctrinam [illegible] fundamento oppugnabant, Ariani scilicet, Apollinaristæ, Donatistæ. Sic Patres [illegible] qui aduersus eos scripserunt, ex quibus tres [illegible] expressius adducemus. Reijciebant Ariani doctrinam Catholicam de [illegible], &c. ex eo, quia ea iisdem verbis in Scriptura non continentur, teste Athanasio in Epist. de decretis Synodi Nicænæ

p.400.

[illegible Greek] *[illegible] Patres qui Nicææ conuenerant [illegible]* (ita enim vox [illegible] hoc loco vertenda est, non autem generali significatione ut vulgi [illegible] bet versio) *voces illas in sacris literis non exp[illegible]*

Item: [illegible Greek] *Ariani vero [illegible] voces [illegible] videntur [illegible] [illegible] in sua hæresi [illegible] [illegible] cur hoc scribant & non aliud potius scriptum sit.*

p.401.

[illegible] Athanasius opponit id quod notandum est. [illegible] tres [illegible] *easdem & sensum* illius decreti inuenisse in Scriptura; quod nihil aliud est dicere quàm Patres per bonam consequentiam id ipsum ex Scriptura elicuisse.

Dum ista [illegible] certamen & Theologi inter se pugnant, Augustino teste lib. 1. contra Cresconium c. 12. *Quid est enim aliud Dialectica [illegible] peritia disputandi? quod illis aperiendum [illegible]*

Veteres hæretici aduersū Catholicos, &c.

qua etiam ipsam omnino abijcere voluisti, propter Chri- [illegible] veritatem? Iidem volebant per- [illegible] ut Catholici interuentu Dialecticæ, siue principiorum rationis disputarent. At si [illegible] capite libri allegati, non vellet Episcopi nostri quasi doctos atque sapientes [illegible] Dialecticis malle habere sermonem, quam [illegible] docere Veritatem, &c. Proinde, si placet, istā [illegible] enim dicitis esse Dialecticam cum qua [illegible] de parte Donati malint habere collegium, &c. [illegible] libri [illegible] disputare [illegible] Paulo [illegible] Episcopi nostri, [illegible] tamen [illegible] ipsi [illegible] ibid. Iidem dicebant non esse soluenda argumenta Catholicorum [illegible] quid principia rationis seu Logicæ [illegible] cap. 18. Et idem, inquiunt, Dialectici vel certe [illegible] Dialecticam [illegible] fugiendam [illegible] Nolebant enim usum principiorum rationis in Catholica [illegible] ipsi tamen [illegible] in disputando aduersum nos. [illegible] Sed [illegible] Dialecticam [illegible] Dialecticam [illegible] vel [illegible] expiscare, [illegible]

Veteres hæreticorum adversus Catholicos, &c.

quantum verâ [illegible] arguere, disserere, [illegible] Dialecticæ & tamen Eloquentiam Dialecticam [illegible] prehendere. Si mutua sunt, quare hæc faciat [illegible] fam, nec [illegible]

Idipsum aiunt Apollinaristæ & Monophysitæ, qui sæculo sexto, testatur Maximus Monachus, qui claruit anno 6[illegible] in orationibus [illegible] bus dialogis quæ vulgo Athanasio [illegible] buuntur, re verâ autem hujus Maximi sunt, ut ostendit in Medulla Patrum Abrahamus Scultetus p.m. Theologus de Ecclesia optime meritus, & Clarissimus Rivetus in Critico Sacro. His [illegible] monibus utrisque testimonium hoc reddit [illegible] piæ sint, eruditæ ac lectu dignissimæ, & auctoritatis [illegible] sissimæ. Sunt autem ex illis orationibus tres, in quibus Maximus refutat illam opinionem ipsorum. Illi igitur nolebant principem rationis admittere circa mysteria fidei; quod dicebant [illegible] tiorem reddere fidem obscuriorem ac incertiorem. In oratione [illegible]

p. 148. [illegible Greek]

[illegible] reprehensio est audaciæ eorum [illegible] perscrutationem [illegible] quod certe Scripturarum sacrarum [illegible] quod utrumque propria fidei [illegible] obscuritatem [illegible] & intricatam [illegible]

Quibus opponit Maximus Catholicos [illegible] si nolle versari in indagatione rerum quæ ad fidem pertinent, ac demonstratione [illegible] verum scopum attendere.

Idem prætexebant hæc suæ opinioni, [illegible]

[illegible] *Idem & [illegible]*

[illegible] & contradictor[illegible] [illegible] Omnipotentiam Dei [illegible] Deo omnia possibilia esse. In Script. [illegible]

[illegible]

[illegible] POTENTIAM DEI [illegible]

[illegible] *Deum [illegible]*

[illegible] in Scripturis, [illegible] hoc est, [illegible]

[illegible] CONSEQVENTIAM [illegible]

[illegible]

Vetere Sophista[illegible] Catholic[illegible] [illegible] p. 324.

Veteres hæretici adversus Catholicos, &c. p. [illegible]

[illegible] , quid [illegible] , quid secun[illegible] [illegible] , &c. [illegible]

[illegible]

[illegible] , &c. [illegible]

[illegible] ([illegible] *scilicet) simplicio[illegible] dicamus non requirat, [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] ac fidem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quæ subsistere [illegible] [illegible] demonstrationibus sunt [illegible]. Credidimus [illegible] iudicio: nec requirimus quid aut fieri possit, aut [illegible] sit, aut deceat, aut DEO gratum, aut NATVR[illegible] CONGRVVM, aut VERITATI CONS[illegible] NVM, aut EFFICITVR EX PROPOSITI[illegible] [illegible] sit CONSEQVENS, aut [illegible] conv[illegible] sit, &c.*

Quo fine autem hæretici eam opinionem [illegible] verent & spargerent, ostendunt Patres: co[illegible] scilicet quem Romanensium [illegible] sibi propos[illegible] habent. Id docet partim Augustinus, partim [illegible] [illegible]. Augustinus testatur Donatistas ca[illegible] [illegible] [illegible] principiorum rationis in C[illegible] tholicis, ut eo modo populos deciperent ac p[illegible] judicium in animis illorum adversus Do[illegible] Catholicos & veritatem gignerent: libr. c[illegible] Cresconi. c. 13. *Tu et nec Dialecticam* [illegible] *fugeres* [illegible]. Maximus vero indicat [illegible] sua opinione id egisse, ut populum Scriptu[illegible] ræ lectione & cognitione fidei salvifica [illegible]

pretexu Scripturæ dictionibus illorum excuterent. In oratione illa quam primo loco allegavimus, [illegible] [illegible]. [illegible] Vide igitur [illegible] [illegible] ve- [illegible] Vide igitur fidem? Et observa, eos cum populum à Sacræ Scripturæ lectione arcerent, non adeo crasse & totidem verbis interdixisse populi lectione Scripturæ, ut hodie in Papismo faciunt: docebant, [illegible], non licere [illegible], hoc est, nolebant adhiberi [illegible] Scripturæ [illegible] sive in disputando, sive in meditando: prout versutiam illorum vel illud demonstrat, & verò Maxi[illegible] in [illegible] opponit [illegible] Catholicum: [illegible] Quærimus ut oportet, & [illegible] quæ dicit, & de[illegible] quæ dicimus, & ad [illegible] Scripturam sermones [illegible] & [illegible] perficiendi [illegible] & [illegible], & [illegible] per inquisitionem [illegible] de[illegible]. Et idem apparet ex argumento quod [illegible] hæreticis [illegible] [illegible], &c. Hinc & ipse [illegible] Scripturæ [illegible] in Scriptura Sacra, quæ [illegible] declaravimus, &c. Nolebant igitur fere hæretici inquisitionem ve-

Veteres hæretici adversus Catholicos &c.

Veteres haeretici a[...] sum Ca- thol- conclus. [illegible]

[illegible] sensus Scripturae per interpretationem extorquere. Qu[...] ad hunc Maximus dicit hoc esse alterum, [illegible] re Scripturam loquentem. [illegible] [illegible] [illegible] veritate, dictamque, [illegible] [illegible] de verbis Domini [illegible] [illegible] [illegible] nunt.

Indicat quamque Maximus alterum finem quare [illegible] etiam Iesuitam diximus supra fecisse. Id enim [illegible] bant veteres haeretici ut sic in dogmata [illegible] sequi non posset quibus dissimulabant, seu [illegible] eam falsitatis in suis consequentiis convicti [illegible] [illegible] [illegible] ita igitur veteres [...] tici consequentias non admittebant in rebus articulis fidei.

Hinc etiam filii eorum, sequuntur vest[igia] ipsorum, referente Stapletono viro doctissimo Thomista [illegible] dist. 1. quaest. 5 cuius verba scribere operaepretium est. *Quaeritur: An articuli fidei formaliter exstent in Scriptura [illegible] aliqui extra ipsam, qui tantum per consequentiam [illegible] deducti ibi habeantur. Primo asserunt Calvi[nistae] [illegible] quidem et Lutherani, quod omnes in forma [illegible] [illegible] sit ad salutem omnibus et singulis [illegible] sint, sequuntur [illegible]* S. Interim quod [illegible] *simpliciter* [illegible]

[illegible] quæ ad salutem scire sibi necessaria, nisi quan- [illegible] dictum non sit. Vbi no- tanda est contradictio [illegible]: nam illa [illegible] ipsi [illegible] ut etiam ex [illegible] ap- pareat [illegible] Mysticam [illegible] in oppugnatio- ne inter alia [illegible] ibidem eadem Stephanus [illegible] contra Franc. disp. 7. [illegible] *ad fidem* [illegible] Quæ etiam Stephanus ipsi Suaricio [illegible] op- posuit. Similiter etiam [illegible] dicentes, [illegible] opinionem aliquid [illegible] esse verum in Philosophia quod falsum sit in Theologia ut cap. 1. vidimus. In hæresi & errore & [illegible] opinionem [illegible]

Veteres hæretici [illegible] Ca- thol. [illegible]

Ipsi autem sunt ex Protestantibus qui, ut [illegible] principiis [illegible] & natura, [illegible] tamen ex ipsis hæreticis [illegible] periculum [illegible] ut dicam cum hæreticam o- pinionem foveat. Non enim quisquis aliquam [illegible] communem habet, ideo hæreticus dicendus est, aut omnis ipsius hæresis [illegible] est. Patres enim cum hæreticis [illegible] Quid [illegible] Papias, Irenæus, Iustinus Martyris [illegible] Cyprianus [illegible] eiusdem Ire- næi, Chrysostomus, Theodoretus, Occumenius &c. [illegible] post hanc vitam [illegible] in Chiliastis. Novatianus, &c. [illegible] ut [illegible] Rivetus noster *[illegible] de Patrum* [illegible] cap. 10. [illegible] ex Augustino

Vortes Rivetio necessarium Cathol. eundem. qui Cyprianum illum eruditum NAVVM appella[t], Rebis qui me voluit, an ille CL. Rivetus, dicens, [illegible] QVIT A T I S [illegible] ut quis [illegible] per [illegible] dicta [illegible] eosdem propter merita & [illegible] [illegible], &c. [illegible] & ipsi [illegible] [illegible] humanam. [illegible] [illegible] PERHI [illegible] ANI [illegible] [illegible] [illegible] fuit, non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ecclesiae non [illegible] & [illegible] per [illegible] Christo ad mortem usque adhae[sit] propter quorum errores ille condemnatus [illegible] non est, &c. Sic nos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonâ cum [illegible] [illegible] [illegible]. Quod Riveti [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], etiam de [illegible] [illegible] Protestantibus [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] negocio per [illegible] [illegible] esse. Si quem hec moderatio [illegible] [illegible] hactenus [illegible] in prodigi[illegible] incommunium Papatus & [illegible] [illegible] [illegible]. Vbi veritatis causa postulat, [illegible] [illegible] necessarium est; Sed ita ut Petri & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] plena d[illegible] nobis ante oculos ponamus. Nec hic [illegible] [illegible] cavilla, quibus [illegible] [illegible] [illegible], quod in aliis [illegible] [illegible] [illegible] & Protestantibus [illegible] falsum & [illegible] [illegible]. Ipsi enim quae in Protestant[illegible] [illegible] in Patribus & suis [illegible] [illegible] ostendit, Iacobus Laurentius [illegible] Doctissimus in [illegible] Iesuit. Cant[illegible] [illegible]. Quod illi pro suis sine [illegible] licere [illegible]

tur, in eo nos pure & ratione agentes accusare merito non possunt. Et sic etiam ex hac vulgo opinionis Romanensium arguet, verbis & sapientes Iesuitae de suae Methodi inventione gloriari possint.

Vera sententia. Principia rationis quid.

Caput VIII.

Verae sententiae; primum membrum explicatur.

Vera sententia per partes explicanda proponitur. Per principia rationis quid intelligendum. Cur hac malimus uti appellatione principiorum rationis quam Philosophiae? Principiorum naturae & rationis distinctio. Quibus principiis in quibus quaestionibus uti liceat. Antitrinitariorum error in perperam applicandis principiis naturae.

Exhibuimus sententiam falsam, Sequitur nunc ut nostram eamque veram proponamus. Id quod ea perspicuitate faciemus, ut cuivis mens nostra evidentissime innotescat. Thesis igitur seu propositio nostra est: *Principiis rationis seu naturalibus in argumentis Theologicis uti est licitum.* Haec

Vera sapientia. Principia rationis quid.

Tertiò, ut recte intelligamus ad singula [illegible] membra, quæ [illegible] in prædicato continentur, est attendendum. [illegible] *quid per principia rationis* [illegible] intelligamus. *Secundo* [illegible] dicamus licere illis uti. *Tertiò* quid per *vt* [illegible] intelligamus. *Quartò* quomodo [illegible] quod dicimus *Licitum esse* illis uti.

Quod ad primum attinet: [illegible] malle uti appellatione *principiorum rationis* [illegible] naturæ quam *principiorum* seu [illegible] *sophiæ*. Nam de eis hic dicendum est de quo[illegible] nos & adversæ [illegible] quæstio [illegible] At quæstio est de principiis naturæ seu [illegible] de quibus [illegible] in argumentis [illegible] verbis eadem hoc: [illegible] principia in philosophia tradi. [illegible] sunt sed petita sunt ex natura, ratione, sensu [illegible] Non enim Philosophi [illegible] in natura reperiri, reperta [illegible] ac certis [illegible] *Ipsa veritas* [illegible] *Augustinus non instituta, sed animadversa est ab hominibus, & [illegible] eam possint vel [illegible] vel docere. Nam est in rerum ratione perpetua & divinitus instituta.* lib. 2. de doctr. Christ. [illegible] Igitur propriè loquendo principia illa (lo[illegible] de veræ philosophiæ principiis) naturæ ac [illegible] potius Deo partis quam studio hominum ac [illegible] [illegible] adscribenda. Maximè [illegible] hominis [illegible] etiam sine Philosophia [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] tamen semper cum materia. Hæc [illegible]

[illegible] etiam indoctus & rusticus novit: numeros [illegible] secundum, &c. Philosophus docet. Sic v. g. Rusticus novit impossibile esse ut idem simul sit & non sit, ut v. g. agellus suus simul & semel planè irrigetur & non irrigetur: sed non novit [illegible] rationem Contradictionis & formam ac regulã [illegible]: Contradictoria non simul possunt esse vera. Meritò autem nos hic vocẽ principiorum rationis & naturæ adhibemus, vel ex iis quis appareret, [illegible] nos accusant ac dicunt nos Philosophiæ plus [illegible] rationibus agere [illegible] in argumentis Theologicis. [illegible] enim modum illum loquendi putant, [illegible] nos eo nomine accu[illegible] principia naturæ, principia rationis. Verùm denique eruntur in Controversiis Theologicis. Vident namque eosque ipsi philosophiam [illegible] philosophica argumenta appellant, naturæ [illegible] ac rationis principia esse. Ideò tamẽ philosophiæ & philosophicorum argumentorum nomine nos accusant, ut argumenta nostra quæ pro verã sententiã contra ipsos afferimus invidiã [illegible] ac imperitioribus persuadeant nos philosophiã Theologiam corrumpere velle, ac tan[illegible] odiosos apud imperitos aut saltem suspectius nomen est philosophiæ quam non habent, quam rationis & naturæ quam omnes habent. Certum quippe est odisse homines cognitione solum, sed etiam ignorantiã cultũ, imò sæpè [illegible] forte si ita cognita esset, quæ cùm se[illegible] ignota sit, hinc odia & suspiciones ab [illegible] ipsis non debent. Non igitur vocem philosophiæ aliter hic non admittimus, nisi in quantum principia naturæ ac rationis, & ut loquitur Pe-

Vera [illegible] Princi[illegible] naturæ [illegible]

Vera sententia. Principia rationis quae.

mus 2. Epist. capit. 1. *[illegible]* [illegible] quae principia Philosophus suo studio [illegible] lium, & certis notionibus, axiomatis, regulis consequentiarum vestita ponere. Quomodo [illegible] benter fecimus, quod principia rationis & naturae appellare soleat, principia physica, philosophica. *Physica quidem principia* [illegible] *in* Chemicis Theologus de Ecclesia Dei in controversia Pontificiis optime meminit. *Sed non fides nostra* [illegible] *potest nec debet.* Item: *Nostra quidem sententia* [illegible] *sua esse videtur, & accedunt* [illegible] *philosophiae* [illegible] *fragia. Sed regula illa firma & fixa* [illegible], &c. libro [illegible] dam. Contra cap. 12. Sed, ut dixi, ea principia ad rationem potius ac naturam quae sine philosophia esse potest, quam ad philosophiam quae [illegible] naturam reperit, & sine ea esse non potest, [illegible] debent. In summa intelligimus hic principia [illegible] quae naturae ipsi a Deo insita sunt, *[illegible]* [illegible] gem naturae, veritatem illam Dei, imo Deum ipsum loquentem per naturam, quae principia [illegible] cognitionis causa, hoc [illegible] Augustinus loco [illegible] legato loquitur, *ut [illegible] eam possit vel di[illegible] vel docere* philosophus certis axiomatis & regulis exhibet.

Caeterum haec principia respectu objecti [illegible] generum sunt, alia *Universalia*, alia *particularia*. *Universalia* quae omni quaestioni adaptari possunt, & cuicunque rei applicari sive ea corporea sive incorporea, aeterna sive incitata sit. Ut Contradictoria simul vera esse non possunt. Impossibile est [illegible] idem simul sit & non sit. Non Entis nullae sunt affectiones. Quae [illegible] invicem repugnant eorum [illegible] num non est alterum. Filius est ejusdem essentiae

[illegible] Patre. Cum tribus [illegible] proportio [illegible] ta effecta, nomen est; et res ipsa [illegible]. Quo[illegible] id simul ac eodem tempore non acci[illegible] ab eo. & multa axiomata necessaria [illegible] spiritus pertinent regulae generales [illegible].

Vera si- tentia. Princi- pia [illegible] quale

Particularia principia duûm generum sunt; quaedam rebus corporeis, quaedam incorporeis [illegible] pria sunt. *Corporea* [illegible] numero distincta [illegible] esse [illegible]. Nullum corpus potest uno eodemq; tempore esse in pluribus locis. Omne corpus naturale [illegible] causa. Omne corpus naturale habet [illegible] extensione partium, &c. Quae rebus spiritualibus propria sunt, ea rursus sunt duûm generum. Vel enim sunt communia omni omnino Spiritui tam increato quam creato, ut Nullus Spiritus carnem & ossa habet. Nullum Ens spirituale [illegible] longitudine, latitudine, profunditate. Nullus Spiritus constat ex materia & forma. Vel sunt propria cuique vel Spiritui creato aut increato, hic [illegible] Creato, ut Spiritus hominis non est Deus. Increato, ut sunt omnia axiomata, seu principia [illegible] de Deo notata. Necesse est dari [illegible] etiam incorpoream [illegible] Aristoteles etiam ex lumine naturae vidit, ut apparet imprimis ex libro 8. Physicorum. Item Deus est Omnipraesens, Omnipotens, Omnisciens, immutabilis, &c.

[illegible] quod ad principia communissima & generalissima attinet, iis uti licet imo necessum est in disputationibus Theologicis, non solum ubi de rebus corporeis quaestio est, sed etiam incorporeis. Alia autem ratio est posterioris generis axiomatum; nam particularia ea quae rebus corporeis

Vera Sci- | entia. Princi- | pia ca- | tholi- | quid.

propria sunt, licet adhibere in Confirmando [illegible] confutando ubi quaestio est de rebus corpo[illegible]. Ubi autem quaestio est de incorporeis, tum [illegible] uti non licet nisi sobrie valde, caute & per analo[illegible]giam. Et quidem in specie [illegible] ad cunctas [illegible] ctione rerum spiritualium: quaedam enim [illegible] spiritualibus creatis possunt adhiberi tam [illegible] firmandum quam ad confutandum, sed non [illegible] ti increato, ut: *[illegible]* esse [illegible] locationis proprie loquitur de [illegible] corporis & quantis; [illegible] est, & haec est affectio corporis. Analogice [illegible] etiam [illegible] refertur ad res spirituales, [illegible] modo etiam ad res spirituales creatas hoc [illegible] ma adhiberi possunt tam in confirmando [illegible] in confutando. Ut: probat tres Angelos [illegible] bere unam essentiam [illegible] Illa autem ratio est Spiritus increati sive Cre[illegible] eis; nam in principium [illegible] & similia ad [illegible] non possunt nec in constituendo nec confu[illegible] do. Ita ut perperam Semisarceniani Trinit[illegible] ex eo impugnant. Hoc enim axioma locum [illegible] prie loquendo habet, tantum in rebus corpo[illegible] in Spiritualibus autem locum non habet [illegible] nalogice & quidem tantum in creatis. Sunt [illegible] quaedam hujus generis principiorum, hoc est, [illegible] proprie loquendo corporis competentium [illegible] ti analogice non solum ad res spirituales cr[illegible] sed etiam ad ipsum Creatorem possunt ext[illegible] ut: *Tres personas non esse unam personam & [illegible] nam essentiam non esse tres essentias.* Sed ut di[illegible] sobrie valde, & caute ambulandum est, & [illegible] bum Dei studiose, ut in caeteris ita p[illegible]

[illegible] ante oculos habendum.

Quod vero attinet ad ea principia quae Spiri-tui nostra communia sunt, ea rectè adhibentur [illegible] confirmando quidem, & confutando in quae-[illegible] de quo agitur. Spiritu hoc est, tam interna [illegible] creatores, quam creata. Quae autem propria [illegible], non adhiberi possunt in confirmando aut confutando, nisi in quaestione est, cui propria sunt. [illegible] errorem Samosatenianum, negantes Dei-[illegible] Spiritus Sancti ex eo, quod Spiritus Eliae [illegible] non possit esse Deus. Verum enim est [illegible] Eliae & Mosis non posse esse Deum, de spiritu ipsorum, qui est anima humana; item [illegible] pro donis Spiritus S. accipitur quae in illa [illegible] facta sunt; falsum autem est de Spiritu in-[illegible] & causa efficiente donorum illorum. Hoc [illegible] membrum nostrae Theseos est.

Secundo adhiberi debent Argumenta Theol.

CAPUT IX.

Verae sententiae secundum membrum explicatur.

Argumenta Theologica quibus Sensus Scripturae veros quatenus probatione opus habeat, quatenus non? Quomodo principia rationis in probatione veri sensus adhibenda sunt? Gerhardus laudatus.

Secūdū membrū Thes. Argumenta Theol.

An æquum sit admittere rationes philosophicas, & tamen nolle ferre principia rationis quæ Reformati in Controversiis de Persona & Cœna Domini adhibent. An verum sensum Scripturæ refutare liceat? Sadeel & Reformati liquet ab accusatione Meisneri & Gerhardi vindicati, ac si veritatem cœlestem principiis rationis oppugnent. Cur Meisnerus Reformatos filios Diaboli & patrē Diabolum habere dicat; causam confusionem veri & falsi sensus. Divisio quæstionum Theologicarū in mixtas & puras qualis? Quæstiones Theologicæ non recte dicuntur mixtæ. Gerhardi divisio easundem laudatur & emendatur. Reformati quomodo intelligendi quum dicunt in puris quæstionibus Theologicis debere, in mixtis ex philosophia argumentari licere. Sadeel, Vrsinus, Libavius, Crocius, Gerhardus laudati. Canon circa principia philos. in Controversiis Theolog. Corollarium de usu philosophiæ

ad pietatem excitandam. Keckermannus à Meisneri accusatione vindicatus. Zwinglius vindicatus. Davidis Parei responsio pro Zwinglio ab exceptione Gerhardi vindicata.

Secūdū membrū Thes. Argum. Theol.

SECUNDUM membrum nostrae Theseos in eo consistit, quod dicimus licere uti ratiocinatione IN ARGUMENTIS THEOLOGICIS. Argumenta Theologica dicimus, ad distinguendum usum principiorum rationis in aliis reb. Theologicis, & in specie, in [illegible] Theologica, [illegible] pietate & divino cultu consistit: de quo [illegible] quaestio non est. Est tantum de usu in argumentis quibus articulus, caput, dogma fidei Christianae concluditur, ac de vero sensu Scripturae tam in confirmando quam confutando disputatur, an id quod proponitur, in Verbo Dei comparatur adeoque credendum sit.

Ut hoc recte intelligamus, & iniquis accusationibus, quibus doctrina Orthodoxa gravari solet, [illegible], distinguendum est inter Scripturae verba & articulos fidei, & inter quaestiones Theologicas. Scriptura Sacra, mysteria & quivis articuli fidei in Verbo Dei contenti, [illegible] non habent, sed sunt αὐτόπιστα atque [illegible] auctoritatem habent, in ipso minus oppugnare licet. Aliud [illegible] sunt quaestiones Controversiae Theologicae. In his enim quaeritur de vero sensu Scripturae seu an hoc vel illud in verbo Dei [illegible], an hic sensus, haec interpretatio, haec doctrina quae ab homine profertur, sit conformis verbo

Sensus & [illegible] Theol. Argum. Theol.

Dei ac [illegible]. Sed quod idem est, al[illegible]
est sensus qui Scripturae in se inest, aliud in[illegible]
pretatio seu sensus qui est hominis sive Do[illegible]
alicujus ac interpretis [illegible]. Scripturae hic sen[illegible]
sensus vel convenit cum re ipsa, hoc est cum [illegible]
ea, & sic verus est, vel non convenit cum ea [illegible]
falsus est. Quod ad sensum qui Scripturae in[illegible]
est is nihil aliud, quam Scriptura ipsa seu ver[illegible]
Dei; quod certe probationibus aliis opus [illegible]
habet: cum enim sit verbum Dei αξιόπιστον [illegible]
est & ex se etiam quod non. Quod autem at[illegible]
ad sensum qui Scripturae tribuitur, seu inter[illegible]
rationem, is si verus sit, hoc est, si re vera in [illegible]
ptura contineatur; probatione quidem [illegible]
per se opus non habet. Est enim realiter idem cum
sensu qui Scripturae inest, & qui in se αξιόπιστος
est. Per accidens tamen ea opus habet, nimi[illegible]
ob [illegible], [illegible], multitudinem ho[illegible]
minum [illegible] dubitant, an [illegible]
verum sensum Scripturae esse, seu hunc in Scri[illegible]
ea contineri; hinc probandum est ex ipsa Scri[illegible]
ptura hunc esse verum & genuinum [illegible]
[illegible] seu nostram interpretationem [illegible]
esse revera eandem cum sensu qui Scripturae [illegible]
est contra [illegible] doctrinam [illegible]
pretationem, esse repugnantem Scripturae [illegible]
Hoc probatio ex Scriptura petita [illegible]
percipi, & vis ejus ac veritas intelligi possit [illegible]
cessarius est interventus rationis, quae ho[illegible]
a Deo data est ut verum a falso, [illegible]
cernere possit. Quae quidem in negotio [illegible]
fungitur [illegible] principiis & [illegible]
nibus communibus, quae a Philosophis [illegible]

[illegible] certis regulis comprehensis (quas [illegible] pri- [illegible] concessum est adversario, aut aliam debemus [illegible] enim [illegible] intelligi, multa docu- [illegible] & interpretationem esse Scripturæ con- [illegible] In [illegible] omni syllogismo perfecto seu primæ figuræ (ad quā [illegible] omnes reducuntur) ex verbo Dei [illegible] est in omnibus Controversiis Theologi- [illegible] cujus nexus cum majore non negatur, [illegible] ut ostendatur ille nexus esse necess- [illegible] non negatur [illegible] etiam ex Scriptu- [illegible] collatione posse ostendi, [illegible] collatio tamen rationis & principia [illegible] requirit. Ubi autem nexus ejus cum mi- [illegible] ex Scriptura est ostendendus, & [illegible] deest, [illegible] principia etiam na- [illegible] sunt adhibenda. Paulatim [illegible] disputandi, consequentiam [illegible] solet adversarius, quæ ex natura est [illegible]. Non quoque hîc prætereundum est, quod Clarissimus Theologus Julianus [illegible] Academiæ, (cujus pietatē [illegible] illius practicæ, quæ in multis [illegible] in pretio habemus, loquimur) [illegible] studii Theologici [illegible] quæstionibus, ad quas intellectus [illegible] principali Syllogismorum. Scriptura [illegible] est: [illegible] medium terminum principalis Syllogismi ex [illegible] (ut verbis C. L. Gerhardi) quod Theologia ex propriis suis principiis illos sufficienter [illegible] sed [illegible] ut [illegible] non

Scriptura [illegible] Theol. Argumenta Theol.

Secūdū mēbrū Theseos: Argumenta quædā

solum lumen gratiæ, sed etiam lumen naturæ ad [illegible]
percipiendas quodammodo pertingere [illegible]
quasi passivum principium [illegible] *philosophi*[illegible]
bis argumentis consistat, sed secundaria & humana [illegible]
cipaliter, &c. Sic etiam Balthasar Meisnerus [pro-]
fessor & Theologus VVittebergensis in *phi-*
los. sobr. contra *Calv.* [illegible] dicit, quod [illegible]
menta [illegible] *possint, postquam veritas e* [Scri-]
ptura probata fuerit, itemque [illegible] *philo-*
sophicas. Quod nihil aliud est dicere, quam [illegible]
postquam conclusionē probauimus medio ter-
nō ex Scriptura desumpto, possemus uti etiam [illegible]
termino ex philosophia desumto, seu rationi[bus]
merè philosophicis. Quod rectè intellectum [ac-]
cipimus, si scilicet rationes illæ sint necessar[iæ,]
non autem probabiles. Sed hinc apparet [illegible]
inique nobiscum agant ij qui in nos in[illegible]
[illegible] quòd principiis rationis & naturæ in C[on-]
trouersiis de persona & Cœna Domini utim[ur.]
Negant nobis licere illis uti, & tamen admit[tunt]
rationem philosophicam in aliis Controversi[is,]
postquam scilicet veritas è Scriptura probata [est.]
Negant igitur licere uti principiis naturæ & [ra-]
tionis, quibus consequentiam & vim argum[enti]
sive medij ex Scriptura petiti manifestā facim[us,]
seu, quod eodem recidit, non admittunt argum[en-]
ta nostra, quorum medius terminus in princi[pa-]
li Syllogismo ex Scriptura desumtus est [illegible]
quentia autem argumenti illius cum ratione [illegible]
videns sit, rationis lumen requiritur ad [illegible]
cient argumenta quæ non sunt philosophica [illegible]
Theologica propriè loquendo: & tamen [illegible]
cunt rationes merè philosophicas. Etenim [illegible]

[illegible] prosyllogismum, cuius medius termi-
[illegible] [illegible] admittunt Syl-
logismum principalem, in quo medius terminus
[illegible] definitus, per consequens etiam pro-
syllogismum, [illegible] eiusdem naturae ad-
mittere. Item nolunt ferre principia canonica,
[illegible] ut generis sunt, absque quo ne disputari
[illegible] possit, & tamen admittunt aliquot philo-
sophica [illegible] [illegible], superflua &
[illegible] loquuntur, se admittere canones
philosophicas non primario, sed secundario: sed
[illegible] limitationem nullam esse [illegible] [illegible].
Atque haec de confirmatione veri sensus
[illegible].

Scholast[illegible] Theol. Argumenta Theol.

Quod ad refutationem veri sensus attinet, ea
[illegible] ex ratione et ex Scriptura instituta de-
[illegible] exercitii, hoc est, [illegible] juven-
tus Christiana etiam in Scholis Theologicis
[illegible] & cum timore Domini fit. Extra hunc
[illegible] qui verum sensum impugnant, aut in tenta-
[illegible] petulantia & malitia Spiritui
Sancto resistunt, id quod saepe ab Apostatis ingeni-
osis fieri solet.

Falsum sensum quod attinet, hoc est, eum qui
non constat Scripturam, et tamen affingitur: certum
est eum non posse vere dici sensum Scripturae, aut
[illegible] articulorum fidei. Nam ut Scriptu-
ra in se falsum sensum non habet, ita etiam falsus
Doctoris aut interpretis sensus, non potest dici
conformis ei, aut mysterium fidei esse. In quo ta-
men homo falli & fallere solet. Etsi enim in ge-
nere [illegible] falsum sensum non esse sensum Scri-
pturae, tamen ubi ad speciem & applicationem

Sen[sus] [illegible] vertitur sæpe falsum sensum [illegible]
[illegible] vocalicæ veram sensum, verā doctrinam, [illegible]
[illegible] fidei articulum fidei [illegible] [illegible]
Argu- [illegible] ac si mysteria fidei & verbum Dei [illegible]
menta [illegible] prout Vbiquitatis [illegible]
Theol. criminis impingere solent. Quando enim [illegible]
suis Vbiquitatem aut Corporalem præsentiam
[illegible] disputationis, dicunt [illegible]
p. 14. articulos mysteria fidei. Verbum Dei [illegible]
[illegible] Mel[illegible] quidem. *Quando, inquit, [illegible]*
[illegible] Theologicæ tractandæ sunt, [illegible]
VERITATEM OPPVGNANDAM [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
p. 140. *[illegible]* Et quia [illegible]
[illegible] *Calvinianos mysteria fidei ratione [illegible]*
OPPVGNARE. Item [illegible] Syllab. [illegible]
p. [illegible] [illegible] doctissimus
[illegible] in Methodo studij Theol. in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
p. 1[illegible] *[illegible] OPPONVNT* [illegible] et hoc [illegible]
[illegible]
[illegible] veritate. [illegible]
[illegible] falsam suā [illegible]
& [illegible] interpretationē [illegible] Scripturæ
[illegible] doctrinam [illegible]
Scripturæ sensum. Ex eo fundamento [illegible]
postea publicæ benedictiones, scilicet illæ [illegible]

[illegible] nominatim Melinero, qui Theologos [illegible] FILIOS DIABOLI appellat, & [illegible] PATREM DIABOLVM habere dicit [illegible] Pi[illegible] contra Calui[illegible] tractat hanc quaestionem. An Caluiniani pro fratrib. possint à Lutheranis haberi & [illegible] fundamento ipso quod [illegible] dicentur. [illegible], in- quit, [illegible] appellari debent, quid aliud [illegible] Christus Iudaeis, [illegible] [illegible] Vos ex Patre Diabolo estis. [illegible] Ille enim mendax est, & Pater mendacii, [illegible] [illegible] & Pater mendacii, [illegible] [illegible] & [illegible] & propagant. [illegible] [illegible] Filii eius dicuntur, [illegible] Quia Caluiniani [illegible] veritati, [illegible] [illegible] bona conscientia pro Filiis Dei & [illegible] nostris habere [illegible] possumus, nisi Deum [illegible] habere cum Ecclesia sua [illegible] blasphe- [illegible] &c. Et post: [illegible] Melinerus [illegible] esset se nolo loqui de iis qui in corde V- [illegible] &c. [illegible] de iis qui [illegible] [illegible] Caluinia- [illegible] nostra [illegible] [illegible] [illegible] VERITA- TEM FIDEI NOSTRAE IMPVGNANT, &c. Quo- [illegible] Caluiniani Christum [illegible] Maiestatem [illegible] IMPVGNANT, [illegible] [illegible] blasphemias [illegible], &c. Quare [illegible] Dei Filii non sunt. Quomodo enim fratres no- [illegible] Filii Diaboli negentur esse fratres Nostri. [illegible] Doctores Caluinistici [illegible] IMPVGNANTES & mendacium propagantes.

Sectâ diabolicâ vocata sit. Argumenta Theol.

Secundi nostri veri sunt Argum. Theol.

sunt filii Diaboli (*Vocem hanc veritati expressam nihil magis irritabiliter, quam audiendo*, Tertull. Valent.) *E. Doctores Calviniani* [illegible] *filii Dei* &c. Ita Meisnerus, qui tamen [illegible] pro adversariis se & Evangelicos profitentium [illegible] tendo modo non intelligantur qui, tantum abest ut veritatem fidei Christianae impugnemus, ut tam pro ea omnis generis supplicia, tot exilia, ignominias, tot persecutiones alias, quotidie ab hostibus ipsorum & nostris perpessi fuerimus & in hunc usque diem perferimus [illegible]. Deum precor ut adeo iniquis [illegible] & imprudentibus ignoscat, neque [illegible] riam faciat ut, quantum diro illo adversus [illegible] odio partes Antichristi juvent, regnumque [illegible] imperium augeant, tandem agnoscant. [illegible] miserias aliquas calamitates Germaniae, quae [illegible] Evangelii Doctorum [illegible] hodie ferocissime [illegible] qui tam atroci animositate adversus eos qui Germaniam, Angliam, Belgium, Poloniam, Hun[illegible] &c. puram Evangelii doctrinam profitentium [illegible] strum est benedictione maledictionem [illegible] odium compensare: neque enim probamus [illegible] ex nostris atrociore malignitatis [illegible] num & impatientia propria vinci se passi [illegible]

Ita igitur, quantum ad quaestiones Theol[illegible] cas & argumenta, quae in illis adhibentur, [illegible] non considerata attinet, statuimus principium rationis in illis requiri. Caeterum has quaesti[illegible] alii aliter dividere solent. *Keckermannus* [illegible] praecogn. Philos. * cap. 4. & alibi, *Meisnerus* [illegible] quaest. gener. de usu philos. in Theol. Christ[illegible] *Gerhard* * praecogn. Theol. dividunt quaest[illegible]

* p. 37.
† p. 25.
p. 664.

T[illegible]

Theologicas in *puras* & *mixtas*. Illas dicunt esse, quæ utroque termino Theologico constant; has quæ unum terminum Philosophicum, alterum verò Theologicum habent. Cl. Gerhardus in [illegible] Theol. aliam divisionem proponit: *[illegible] duo genera quæstionum Theologicarum. Quædam continent summa fidei mysteria supra captum [illegible] humanæ rationis posita, tales sunt mysterium Trinitatis, incarnationis, resurrectionis, &c. Quædam verò ita comparata sunt, ut ad aliqualem eorum notitiam [illegible] humana assurgere possit per naturale lumen, [illegible] ex perfectione creaturarum deductionem, quod Deum esse [illegible] ac scribendi habent*, &c. Adversus utramque harum distinctionem vehementer contendam, quamvis voce [illegible] præstaret abstinere. Ex enim ipsæ quæstiones, quæ termino Philosophico utuntur, propriè loquendo mixtæ non sunt, cùm eo non utantur ac si talis terminus Philosophiæ proprius esset, sed quia communis est Philosophiæ & Theologiæ, naturæ & fidei, ut [illegible] esse, [illegible] esse, in loco esse, proprium esse. Agit quoque Theologus etiam per se suo modo de rebus finitis, corporeis, quæ in loco, quæ propria sunt, [illegible], de corpore finito Christi in loco contento, de attributis propriis divinæ naturæ. Neque enim ex Philosophia didicimus, Christum habere corpus, divinam naturam, propria attributa habere, &c. Sed ex Scriptura ipsa accepimus. Quod si secundum terminus aliquis communis non sit Philosophiæ & Theologiæ quo ad [illegible]; tamen materiale & fundamentum ejus in Scriptura semper reperitur. Quare tu demum

Sed [illegible] ipsorum vera sit. Argumenta Theol.

Secũdũ argumentum Theol. [margin note, partly illegible]

[illegible] dicentes eisdem quæstionem qui [illegible] de materia [illegible] partim ex Theologia partim Philosophia esse desumptam; quod cum [illegible] materiam ipsa [illegible] Theologia, cùmque Philosophus in Theologia ipsa invenitur [illegible] manifestũ est eas nõ rectè dici mixtas ex Philosophia & Theologia. Cui nõ obstat, quod Philosophus certis notionibus expetuit eas, quas Theologia deprehendit res & materias, & [illegible] illis imponat. Hoc [illegible] non [illegible] quæstio Theologica [illegible] non de [illegible] Conclusionis [illegible] semper ea [illegible] censetur, & ex ea iudicatur ad quã disciplinam referẽda. Conclusio quod formale attinet [illegible] tionẽ res impositã, ea rem nõ mutat, sed relinquit talem ut est. Alioquin nulla non [illegible] esse philosophica, [illegible] quæ [illegible] Philosophia [illegible] Enunciationis [illegible] & attributa Enunciationis [illegible] dicendã esse Grammatica, [illegible] quæ [illegible] Grammatica tradit, & [illegible] illa est [illegible]. Sed valeat. Nolim enim [illegible] contentiosè [illegible] tamen [illegible] est, maximè in hoc seculo, & [illegible] institutum attinet, quis existimet, [illegible] Christianum aliquid ex Theologia & ex natura seu Philosophia esse, cujus erroris occasione [illegible] nonnulli Reformatos, & hodie Jesuitæ [illegible] stantes omnia [illegible] longè [illegible] Philosophiam cũ Theologia cõfundere [illegible] conclusionem Theologicam [illegible] ex Verbo petitam rectè adhibit [illegible] necessarium [illegible]

[illegible] deprehendendum & quasi tangendum [illegible] humani a vero sensu Scripturae disce- [illegible] ignorantia.

Magis probatur mihi Gerhardi distinctio [illegible] facile quaestio [illegible], modo [illegible] intelligatur, seu paulo commodius formetur, [illegible] modo, quaestionem aliquam esse, ad quas [illegible] Verbo Dei nō illuminatus assurgere [illegible] potest, alias ad quas etiā sine lumine illo Ver- [illegible] possit assurgere. Deo aliter paulo [illegible] [illegible] Gerhardinam [illegible] [illegible] [illegible] Quid enim [illegible] illius lux Verbi divini accessit, hinc ca- [illegible] illa ratio ipsius maioris, quatenus in [illegible] fallax, & quatenus ad [illegible] [illegible] Quatenus autem ad veritatem [illegible] [illegible] Verbo Dei non illu- [illegible] Augustino [illegible] de [illegible] Christ. in quantum [illegible] possent [illegible] [illegible] [illegible] Sed haec [illegible] [illegible] Interim haec circa distinctionē [illegible] D. Gerhardi observare [illegible] [illegible] etiā [illegible]

Secūdū intellec [illegible] Argum. Theol.

Secunda [illegible] Argumenta Theol.

quâ nos gravare solent, non ex falsa eademq; [illegible] rum fidei omnium capitum hominum [illegible] bus dispensare ad quam accusationem et di[illegible] cile responderi potest.

Quod si quis, quaestiones Theologicas pro[illegible] minorum consideratione dividere velit, [illegible] bit dicere: quaestiones aliquas constare ex ter[illegible] nis qui tantum Scripturae sunt, alias autem, q[illegible] constant ex uno termino Scripturae, altero ter[illegible] nis seu naturae. Rursus, terminum qui na[illegible] gur esse tantum naturae, aut simul & natu[illegible] Scripturae. Exempla obvia sunt. Sed prior[illegible] xi, divisio è rebus ipsis potius, quam verbis p[illegible] ta. Haec de utraque distinctione, candidè m[illegible] volui. Ut ut se illae divisiones habeant, quas [illegible] locis suis relinquimus quia satis recepta[illegible] videndum in quibus Controversiis seu quae[illegible] nibus Theologicis principia rationis seu [illegible] philosophiae vocant, sint admittenda.

Vidimus Romanensium illos quorum sen[illegible] tiam exhibuimus, in primis autem Veronium [illegible] pliciter non admittere principia rationis in C[illegible] troversiis illis, quae nobis omnibus Evange[illegible] cum ipsis intercedunt, sed sola verba Scrip[illegible] se audire velle dicunt. Chemnitius etiam [illegible] quae nobis Reformatis cum aliis Protestanti[illegible] controversa sunt, solum verbum DEI, nō [illegible] principia rationis audire vult. In praefat. Exam[illegible] Sacri Concil: *Opinionum [illegible], [illegible] est, revocet deo [illegible] ad ipsa verba Testamenti [illegible] DEI, & ad eas fidei [illegible] dignitatis [illegible], E[illegible] magis [illegible] Paulus [illegible] vel profanis [illegible] vel peregrinis [illegible]*

[illegible] verbis Testamenti Christi abducat, & ma[illegible]
[illegible] opera danda est [illegible] Dialecticis, ut [illegible]
[illegible], ex vero fundamento, argument[illegible]
[illegible] alios disputationibus ad ipsa verba Filij
[illegible] ad [illegible] religiosam eorum veritatem [illegible]
[illegible] & obstinatam, ut in hac Controversia ni-
hil aliud fere valent, nihil aliud audere sustinent,
[illegible] sacrosancta illa verba Filij Dei Salvatoris
[illegible] &c. Et quanto [illegible] in hac ME-
THODO, ipsi adversarios suos fremere [illegible] Libe-
[illegible], sicut [illegible], [illegible] verborum suorum ostendunt.
[illegible] disputationes, &c. Item in ipso li-
[illegible] de fundam. [illegible] argumentum nostrorum
[illegible] veritate Corporis Christi inter alia sic
[illegible] Physica quidem principia audis, sed [illegible]
[illegible] debes, tanquam [illegible] & fundamentum
[illegible] verbum DEI &c. Item, Nostra quidem [illegible]
[illegible] ita esse videntur, & accedunt etiam Philoso-
[illegible] suffragia. Sed regula illa firma & [illegible] de pro-
[illegible] humanae naturae in Christo ex solo verbo
[illegible] iudicandam esse. Lucas Osiander Enchir.
Controv. contra Calv. cap. 4. Habent, inquit, ei-
[illegible] plurima, quibus philosophando, studiis explicant
[illegible] philosophicis, sed ubi ad Theologiam ventum est,
PHILOSOPHIA SECEDAT, & locum det Spi-
ritui Sancto: & sobrius [illegible] Philosophiae usus [illegible]
[illegible] in docendo & disputando
[illegible]. Methodum enim docendi & disputandi [illegible]
[illegible] & perspicue docet: ita tamen, ut DE MATE-
RIA PHILOSOPHICA NIHIL ACCEDAT, eadem
[illegible] forma & Methodus retineatur, sicque nihil pe-
riculi erit Theologiae studiosis à Calvinistico [illegible]
[illegible]. Et paulo ante dicit: Philosophiam

[illegible] Theol.

Theologia contradicere, & sic captivare. At ea [illegible] *plus satis & multis consequentiis aut* [illegible] *in dispensationis Christi captivandum esse.* Quidam intelligit per captivare Philosophiam sub obsequium Christi, in sequentibus verbis [illegible] *explicans* planissimus docet: nimirum, nihil mutuandum in Theologiam ex ipsa, sed tan[tum] formam seu Methodum. Hinc etiam ad argumenta nostra respondet in Controv. de Cœna qu. 3. ad argumentum 16. *fit transitus de genere* [illegible] *genere & metaba diversarum disciplinarum Phy[sicæ]* *& Theologiæ.* Et ad arg. 17. *Versamur inquit* [illegible] *in Christi* [illegible] [illegible] *consideratur* [illegible] *plurimum genera.* Item *Nihil ergo ad nos Physi[ca]* [illegible] *qui versamur in rebus transcendentibus* [illegible] *captivitatis quas humanam captum longe supe[rant].* Et rursus cap. 5. q. 2. dicit hoc esse *spiritualia* [illegible] *liter & Philosophice diiudicare*, &c.

Secunda membri vera est. Argumenta Theol.

Menssenus paulo liberalior videri vult; pu[tat] enim fere se non excludere principia rationis [ab] omnibus argumentis Theologicis: Nam [illegible] ea ad confirmationem quæstionum mixtarum, non primario, verum secundario. ait quæst. [illegible] 21. 22. h.e. ut ipse se explicat, *postquam* [illegible] *Scripturis probata fuerit, aliunde quoque posse* [illegible] *ex philosophicis.* Verum ubi ad Controversias [illegible] [illegible] quæ inter nos & illos sunt, non magis [illegible] [illegible] principia rationis quam Osiander [illegible] nimi hoc esse primario argumentari ex [illegible] esse iudicare ex philosophia. *Vide* [illegible] *em, quod ex solà quoque Theologia & non ex Philo[sophia] sophia simulde quæstionibus* [illegible] *primario* [illegible] *sit. Exempli gratia: Dicentationem & valde* [illegible]

p. 17.

fa

[illegible] Corpus Christi ex pluribus locis [illegible] demonstratur? Hic quod locum, quod corpus [illegible] philosophiam [illegible] philosophiam [illegible] de hac quaestione iudicare posse [illegible] [illegible] Theologiam [illegible] de [illegible] Controversia. [illegible] [illegible] causam [illegible]. Sed hinc inquit, quod si [illegible] ratio & consilium sibi arrogat [illegible] [illegible] tam praecipue & principio illa [illegible] [illegible], Scripturae [illegible]. Quod [illegible] Corpus Christi iacet in [illegible] dominica [illegible] [illegible] paratam [illegible] quaestionem [illegible] habet. &c. Ita Melanchthon de principiis [illegible] circa confirmationem quaestionum mixtarum [illegible]. Nam quod ad [illegible], [illegible] [illegible] Theologiam, [illegible] [illegible] secundarias etiam in [illegible] philosophia. Confutationem enim quod [illegible] admittit philosophiam ita ut illa [illegible] [illegible] ad solutionem argumentorum adversariorum. [illegible] [illegible] [illegible] philosophicae [illegible] [illegible] proprii, [illegible] qualitatibus corporum petita, [illegible] [illegible] Philosophiae [illegible]. Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophiae [illegible] &c. Item [illegible] [illegible] philosophiae [illegible] applicanda [illegible] [illegible] [illegible] argumenta [illegible] [illegible]

Scripturae testimonia [illegible]

Argumenta Theologica.

p. 25.

p. 29.

p. 30.

Sectiõ [illegible] verę de Argumẽti Theol. p. 41. 42. 44. 45. 46. 47.

quod ea respondere valeant. Huc vergit etiam Meisneri usum philosophiae in Controversiis Religionis. Axiomata autem ipsa ut ad confir- tandum adducuntur non permittit. Nam, ra- tio *fidem non firmam sed dubiam* [illegible] *facit.* [illegible] tionis & naturae principia in argumentando p[illegible] ferre est, secum [illegible], *Philosophiae concedere* [illegible] *in sublimissimam sapientiam Theologiae* [illegible] *sub regulas artis Philosophicae restringere & in* [illegible] *Theologiae ad veritatem* [illegible] *regulas consequentiarum & alia proba-* *bilia ratiocinandi instrumenta accommodare* [illegible] *philosophiam constituere.* Item: *Si* [illegible] *ratio non possit iudicare de articulis fidei* [illegible] *intelligentiam, nisi cum principiis valeat* [illegible] *Esse* [illegible] *Philosophiae absurdum, si ex eius princi-* *piis de effatis Theologicis iudicare quis praesum-* *at* [illegible] *quod ex Theologia & Philoso-* *phia*[illegible]. Hoc a nostris, quos Calvinianos vocat, fieri dicit. *Nam,* inquit, *perpende diligenter ipsorum* *disputationes de Communicatione idiom. de O-* *mnipraesentia carnis Christi, de Coena DOMINI,* *quid ibi magis quam principia urgeat Physica & Phi-* *losophica.* Huc applicat historiam Agar ancillae, cujus illam *Philosophiam, si velit concipere &* [illegible] *Theologicas parturire ejiciendam & expellen-* *dam esse.* &c. Item cum Hieronymo, praeceptum de *muliere alienigena.* &c. [illegible] *crinibus su-* *perbis & unguibus* [illegible] *Philosophia antequam* *in Scholas Theologicas assumatur.* Huc applicat dictum Poetae cujusdam:

ib.

p. 240.

Quid ratio in Sacris, nisi deliramenta rebus

[illegible] Item: *de rebus in Philosophia* [illegible]

[illegible] non esse ex Philosophia desumendam, de Syll- [illegible] Verbo DEI non deductis Philosophiae partem [illegible] esse demonstrationes sacras, si quaestione [illegible] debeat. Totius Theologiae [illegible] [illegible] in aliud genus [illegible]. Hinc etiam in quaest. Metaph. 3. [illegible] multa esse vera in Theologia quae sint falsa in philosophia [illegible], hoc est, ut se explicat, philosophiam non posse non interdum repugnare fidei prout est in statu hujus vitae, &c. Ita apparet Meisnerum principia rationis & naturae non tantum in Controversiis Theol. tum in confirmando tum in confutando improbare, quam O-[illegible].

Secunda membra [illegible]. Argumenta Theol. p. 376. 377. p. 394. &c.

Ejusdem plane sententiae est Cl. Gerhardus, [illegible] rationes mere Philosophicas etiam in confutando [illegible] admittit, quas Meisnerus [illegible] in confirmando admittit, in Methodo Stud. Theol. Quae autem a nobis afferuntur principia rationis in Controversiis aliis, sive quaestionibus mixtis ut loquuntur, admittere non valet nec in confirmando nec in confutando. Ait tantum [illegible] esse [illegible] ex Philosophia: axiomata [illegible] habere tantum in philosophia suam Sphaeram. Item: *Hoc esse praerogativam philosophiae [illegible] [illegible] fidei, ut [illegible] ea [illegible] esse ad suam Sphaeram, & ex fidei Scripturis sacris, de [illegible] [illegible] fidei mysteriis contendere ac disserendum.* Vocat [illegible]. Item, [illegible] inquit, *[illegible] & [illegible] est, philosophiae relinquere sua axiomata ex lumine naturae explicanda, tuenda & confirmanda, ac de divinis mysteriis supra [illegible] rationem & Philosophiam positis non nisi ex*

p. 105. 106.

Seclusi meliorum veraliter. Argumenta Theol.

revelata verbo differunt. Haec igitur aliorum [illegible] quaestiones controversias [illegible] puras quam [illegible] ta, opinio est.

Nostros quod attinet, Keckermannum in [illegible] libris suis praeter [illegible] adhibendum dicit medium [illegible] hoc est, Theologicum, ut majori [illegible] philosophicum adhiberi posse dicit. Id [illegible] recte intelligendum est. Nam cum dicit, in [illegible] medium Theologicum esse debere, non [illegible] principia rationis, & naturae axiomata [illegible] consequentiarum, ut potest ex quibus nulla [illegible] nino quaestio Theologica etiam pura [illegible] test. Constat enim nos solum ex Systemate [illegible] jam ceteris scriptis illius, eum necessitatem [illegible] cipiorum rationis ad omnes quaestiones Theologicas extendere. Rursus, cum dicit in [illegible] probationes etiam philosophicas locum ha[illegible] non is sensus illius est, medium terminum [illegible] cipalis Syllogismi simpliciter ex philosophi[illegible] sumendum, sed cum in Scriptura fundatum [illegible] est, si non expresse saltem implicite quoad [illegible] contineri debere, etsi ea a Philosopho certa[illegible] tio expressa sit. Ex hinc Philosophicum [illegible] medium tale propter formale solum [illegible] materiale Theologicum sit. Quod ad [illegible] terminos prosyllogismi, Episyllogismi &c. [illegible] eos ex natura & ratione peti posse & debere [illegible] tit. Hanc esse mentem Keckermanni [illegible] exemplo, quod proponit, manifestum. *An C[illegible] corpus sit in loco?* Hic certe ut probem, [illegible] necesse est ut probem vel hoc medio [illegible] quia scilicet *sit verum & naturale corpus* [illegible] dius terminus revera in Scriptura [illegible]

Promptuar. Phil. l. 2. c. 4. & Syst. Log. l. 3. trast. 1 c. 2.

hoc modo, quia, sentiunt sic, quod ipsum etiam in [illegible] non reperitur. Et hoc non negare [illegible], falsem vel [illegible] dicunt: Christi corpus esse verum naturale corpus, esse finitum [illegible] minorē syllogismi illius perfecti concedunt. Sed quia majorem negant, & dicunt; ne[illegible] in [illegible] extremo majore non rectè [illegible] hinc in prosyllogismo, Episyllogismo, & [illegible] manifesta ratione, regulis consequentiarum [illegible] veritatis à Deo inditis homini, neglé[illegible] illa inter se commiscent. Haec itaque omniū [illegible] Theologorū est, & nominatim Zachariae Ursini, cujus sententiā de hac re Kekermannus [illegible], sed eā allegat, approbat, commendat [illegible] scilicet in praecog. c. 4. *Quod idem inquit [illegible] clarissimo viro Zacharia Ursino vere dicere pos[illegible] qui in Admonitione Neostadianā de vero [illegible] Logicae in Theologiā usu multa tradita sunt [illegible].*
Quod alio dico, ne quis existimet me studio partium, Kekermannum excusare sollicitè conari. Absit hoc à me, qui solo veritatis studio ducor, quod coram [illegible] dico: sed hoc monendum fuit, ut quae ibi obscurius paulò aut falsiùs [illegible] à Kekermanno dicta sunt, rectè accipiantur. Malorum enim in hac re [illegible] est.

Sacramẽ-tarii [illegible] vere est. Argumenta Theol.

In summa Reformatorum Theologorū omniū haec mens est: Quoties quaestio aliqua Theologica proponitur, medius terminus ex verbo Dei, quod solū est fundamentū ac principiū rerum credendarum, est petendus, qualis verbi causâ est: *Christus verum corpus naturale habere*. Si autē negat adversarius, non rectè medium terminum cum minore conjunxisse, & sic assumptionem Syllogismi perfecti

Serāōi mittūt ver ſic. Anglo- rem. Torel. non agnoscat, [illegible] illa [illegible] bo DEI, [illegible] Christus [illegible] corpus [illegible]. Si vero neget [illegible] nenim esse medium [illegible] ostendenda est veritas connexionis ex [illegible] principiis rationis, regulis consequentiarum [illegible] nobis [illegible] non [illegible] illam institutisse. Quod si ex Scriptura [illegible] nexionem illam stabilire possimus (quod [illegible] ratio in determinatione principiorum [illegible] quitur) illa probatio palmaria esse debet. In [illegible] Soli verbo DEI in Controversiis [illegible] decisionem tribuendam esse; rationi autem [illegible] discretionis, adeoque testimonium [illegible] contra nos verbo recte usus est. Et sic [illegible] naturae, aut recta rationis regulas [illegible] locum habere non solum in uno aliquo [illegible] Controversiarum Theologicarum, [illegible] controversiae sive [illegible] sive [illegible] rebus ad quas ratio humana aliquatenus [illegible] re potest, sive non potest, id quod [illegible] quam [illegible] dicimus. Haec [illegible] sunt quam Rekermannus laudat. Ita enim [illegible] Admonitionis Neostadianae [illegible] alia [illegible] des formulae Concordiae [illegible] non exponere verba Christi secundum [illegible] rationis humanae. Non itaque ex naturali [illegible] Elenchorum, seu Philosophiae, sed ex [illegible] vocis principiis statuenda & defendenda sunt [illegible] de veritate & falsitate [illegible] iudicentur & pronuntientur. Quod si [illegible] verbi DEI & [illegible] demonstrationis firmior debet esse fides [illegible]

Ang. 117.

[illegible] est Spiritui Sancto gratia, et quae à pro- [illegible] & Apostolis recte dicta sunt, recte intelliga- [illegible] Hoc posito, apparet rationem ipsam recte regenitam in rebus divinis intelligendis & dijudicandis [illegible] à Spiritu Sancto illuminatam per verbum [illegible] doctrinae, quae ex principiis & [illegible] non [illegible] cognitionem humanam [illegible], [illegible] Scripturâ Propheticâ traditis, secundum communes bonae & universalis consequentiae [illegible] Dei naturali [illegible] impressas, considerantis & dijudicantis, [illegible] partes doctrinae caelestis inter se cohaereant, & [illegible], quid ex illis consequatur, quid non illis consentaneum, quid ab illis dissentaneum sit, cum illis consistere aut non consistere valeat. Hunc usum rationis in rebus sacris, [illegible] Deus, ut illum etiam severissime requirat, [illegible] hunc usum praeter naturae intelligentiae [illegible], & normae iudicandi ac discernendi verum [illegible], certa [illegible], ut probare possit [illegible] sit acceptare Doctrinam, &c. Et sicut inter veram Philosophiam & sacram Scripturam nulla est [illegible] & si qua videatur esse, id beneficio verae Philosophiae [illegible] in doctrina Ecclesiae [illegible] [illegible] explicandi, ratiocinandi, probandi & [illegible]. videtur non aliam sermonem Spiritum S. DEI [illegible] & formam, nisi quam sana Philosophia monstrat. Quod si itaque Theologi non [illegible], quod secundum rationem explicemus Scripturam, [illegible] principiis rationis humanae [illegible] Deus [illegible] de rebus [illegible] affirmans [illegible] & manifestam veritatem. Non [illegible] illis argumenta ex Philosophia, sed ex verbo DEI & articulis fidei, ratione [illegible]

Secundus usus rationis circa Argumenta Theol.

p. [illegible]

Sec. nob- bis vero q; scen- ho- gand a Theol.

ingenio desumta. Nam si quid in Scriptura DEI [illegible]
tradit, quod etiam naturali luce hominibus cogni-
tum, id non propterea sic dictum est philosophicum [illegible]
simul sit Theologicum. Quis enim esset miseri[illegible]
pietatem facturus, & quantum detrimentum & [illegible]
num rerum contracturus, si tot Prophetica & A-
postolica praecepta essent explodenda, quia iudicium [illegible]
cta rationis ex suo censimento suffragatur. Sed [illegible]
facile omnes eodem, Theologos ideo, quod quae
verbo DEI illis obiciuntur, non possunt refutan-
do contra illa hoc praetextu eleuare, quod sint
quaestiones philosophicae & humanae, ut imperitis [illegible]
suadeant, disputationem Theologicam respondere
ea non necesse habere. Sin vero hoc in nobis re-
hendant, quod illis pessime habere res [illegible]
mentiuntur quod non clausis oculis & [illegible]
cumque ipsi docent, sequimur. Sed exemplo [illegible]
Bereorum scrutamur Scripturas, an ista sic ha[illegible]
quae ab illis docentur, examinamus illorum [illegible]
mata & argumenta an cum verbo DEI [illegible]
gruentibus principiis & proba consequentia [illegible]
tur: non sane dubitamus fateri, nos recte [illegible]
nis iudicium etiam in diuinis quidem [illegible]
nis rebus intelligendis adhibere. Existimamus [illegible]
nim, sicut is, qui docetur de coloribus, [illegible]
per se non ambulat, non peccat, si oculum [illegible]
& si hoc non faciens fallatur aut impingat, [illegible]
vito deridetur & vituperatur: ita nos [illegible]
mum in accusationem & poenam incurr[illegible]
simus, si eo instrumento diuino nobis a DEO [illegible]
cessum non uteremur ad explorandum ea, quae [illegible]
DEI nomine ab hominibus proponuntur cred[illegible]

p. 119.

& [illegible]

[illegible] ad [illegible] accedit, non tanquam insi-
pientes, sed tanquam sapientes in viâ periculosâ,
quæ ad salutem tendunt, &c. Item subjungit
[illegible]: veram discretionem humanæ rationis in-
ter alia in eo consistere, ut formandum normam &
[illegible] judicando de vero ac falso, & res ex-
plicandi, à DEO ministratur, rebus sacris quidem
[illegible] instruitur & dispensatur. Hoc formali-
[illegible] & hic usus philosophiæ ac rationis in rebus Sa-
cris non tantùm concessus & utilis, sed etiam ne-
cessarius est: [illegible], si quis hic in doctrina [illegible]
[illegible], ullam è Scriptura Sacrâ argumentationem, quod
ad regulas bonæ consequentiæ, à Philosophia tra-
ditas [illegible], non [illegible]. Certè qui sunt dis-
[illegible] clamant perpetuò, de excludenda ratio-
ne humanâ, à tractatione rerum Sacrarum, ad
[illegible] postulare ut homines sint animalia bru-
ta, quibus ipsi tanquam [illegible] asseribus [illegible]
[illegible] imponere possint. Summa est, quod
non ex Philosophiâ, sed è Scriptura Sacra petenda
sint [illegible] principia & fundamenta, quæ ad-
[illegible], &c. eâdem tamen ratione &
via, quâ philosophicas conclusiones ex philosophi-
cis principiis; etiam Theologicas ex Theologicis
deducere, hoc est, cum [illegible] NON
EX RATIONE, SED TANTUM
SECUNDUM RATIONEM rectam
disputare, ipsum DEI [illegible] in verbo
suo loquentis exemplo deducimus. Hæc autem
[illegible] Vitini ut necessum fuit adscribere, ita
diligenter observanda sunt. Ex his e-
nim distinctè & evidentissimè apparet,

Sec. [illegible] [illegible] Theol. [illegible]

Secundũ autorum veræ sẽt. Argu- menta Theol.

quæ perpetuò fuerit Reformatorum Theolo-
rum sententia circa usum Philosophiæ in C[ontro-]
versiis Theologicis, cum quâ nos Lect[or ad]
amussim consentimus. Possint ea [illegible]
Commentarij vice esse, in ea quæ de usu [ra-]
tionis. Magnus ille quoque Antonius Sad[eel]
paucis dixit in tractatu de Method. Theol[og.]
Quem Sadeelem rectè Cl. Crocius vindicat [ad-]
versus Metzer. disp. 1. Assert. Conf. Aug. &
quidem ut quæ propria ipsius Crocij sente[ntia]
sit, facilè appareat. Accusat Metzerus Sadee[lem]

p. 35.

quod rationis iudicium adhibeat in demonstr[anda]
naturæ humanæ Christi veritate, sicut contra [illegible]
dem communicatam gloriam & maiestatem [illegible]
nam ex eadem pugnet. Respondet Crocius [illegible]
non sic adhibet rationis iudicium ut demonst[ret]
naturæ Christi humanæ veritatem, ut communica[tam]
illam gloriam & maiestatem divinam impu[gnet]
magis persuasionis causa: sed adhibet [illegible]
quam Apostolus [illegible] 2. Petr. 3. [illegible]
renunciandam figmentum Brentianæ ac Flacianæ [illegible]
quantum [illegible] Syllogismis quidem utitur & Diale[ctica]
terminis; sed non disputat nisi ex Scripturis s[acris]
principiis Theologicis. Aliud est ratiocinatio[ne]
deducere ex fide: aliud autem rationi & verbo [illegible]
[illegible] Hoc vero est rationi [illegible]
[illegible] tribuere. Ita doctissimus Crocius.

In omnibus igitur quæstionibus Theolo[gicis]
confirmandis & confutandis suum usum [illegible]
habet. Hoc tamen diligenter observetur, [illegible]
tum ad quæstiones eas attinet, quæ sunt de [illegible]
merè spiritualibus, increatis & planè divi[nis]
mysterium Trinitatis, Incarnationis, &c. Ad

rum quæstionum confirmationem non esse assumenda ea principia rationis quæ tantùm ad res naturales se extendunt; prout ab Antitrinitariis fieri solet. Hoc est, quod Vesinus loco allegato monet, absurdum Philosophiæ inter alios hunc esse, *cùm quæ Philosophia de rebus sibi subiectis pronunciat ad res divinas extenduntur, ad quas minimè congruunt, & quas Philosophia ignorat, & de quibus non loquitur.* Et sic rectè locutus est Gerhardus monet: *quod Philosophia planè ignorat, illud ex suis principiis asserere & confirmare nequit.* Additque hanc regulam notatu dignissimam: *Nihil tamen impedit, quo minus quæque illustrationis gratia, similibus quibusdam ex naturæ libro petitis, mysteria illa explicare possis, id sine cauta* [illegible] *dissimilitudinis* [illegible] *ratione.*

Secūdū mēbrū verę sē. Argumenta Theol.

p. 110.

p. 102.

Nam qualis est conditio principiorum rationis in argumentis seu quæstionibus & Controversiis Theologicis, talis etiam eorum est ratio in [illegible] seu interpretatione locorum Scripturæ. Sunt enim hæc inter se connexa; ita ut si iis in [illegible] uti liceat, etiam ea adhibere in argumentis ergium sit, & vice versa. Statuimus igitur licere etiam illis uti in interpretatione locorum Scripturæ maximè controversorum. In qua re nobiscum consentiunt Meisnerus & Gerhardus locis supra citatis. Dissentit autem Iesuita Veronius, & ne in interpretatione locorum quidem Scripturæ ea admittit. Vidit enim ut diximus, hæc duo inseparabili nexu inter se conjuncta esse. Intelligit autem per locos Scripturæ tantum Controversos qui à nobis allegantur, & iisdem ratio-

Secūdū medū utrūq; ſtr. Argum. Theol.

nibus quibus probat non licere uti principiis ra-tionis in argumentis Theologicis, etiam prob[illegible] non licere illis uti in interpretatione Scri[illegible] ræ. Ita autem iſta duo probat iiſdem per om[illegible] argumentis, ut ea non coniungat, ſed ſe[illegible] utrumque tractet. Primò enim octo illis m[illegible] quæ ſuprà in exhibitione ſententiæ Ieſuit[illegible] indicavimus, probat non licere principiis [illegible] uti in interpretatione Scripturæ. Poſtquam[illegible] eâ re magnam libri partem occupaſſet, rurſ[illegible] octo media & iiſdem etiam pari Methodo [illegible] bat non licere uti in argumentis. Quæ certè [illegible] et ridiculum ſe præbere debebat enim ea conj[illegible] xiſſe, quia novi nihil in [illegible] alterius [illegible] illius dicturus eſſet. Sed placuit volumen ſu[illegible] mini ſpiſſum obtrudere volumen.

Corollarij loco non nihil monendum de uſu principiorum Philoſophiæ ſeu ratio[illegible] in [illegible], ſive in [illegible] Theologicâ quæ in [illegible] tate & divino cultu conſiſtit. Conſtat igitur [illegible] naturæ contemplationem, hominem ad Dei [illegible] cognitionē ita cultum quærerunt deduci. Qu[illegible] ut rectè intelligatur, & ut injuſta accuſatio[illegible] quâ noſtros qui ſic loquuntur, nonnulli A[illegible] nenus in primis onerare ſolent, diluatur, tam[illegible] duplex hominum genus reſpiciendum eſt. Qu[illegible] dam enim verbi Divini cognitionem non [illegible] bent, & planè externâ etiam profeſſione [illegible] deles ſunt; quibuſdam autem per verbum ſu[illegible] Deus ſe revelavit. Qui verbo Dei dod[illegible] ti ſunt, atque extra Chriſtianiſmum conſti[illegible] eis ipsis opinionibus naturæ [illegible] [illegible], hoc eſt, id quod [illegible]

ipso cognosci potest, invisibilia ipsius, aeternam eius potentiam & Divinitatem intelligant, ut & Deum ipsum, Rom. 1. v. 19. 20. Horum igitur mente insita & sic Dei cognitio ad cultum ipsos impellere debet quidem, & in se potest, sed ob corruptionem, tenebras & caecitatem hominum non potest. Vident naturam, a eam ad Deum, sed non agnoscunt, quod iam caeli & gloriam Dei enarrant, Psal. 19. 1. Rationem reddit Apostolus, διότι γνόντες τὸν θεὸν οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία, &c. In summa, mentis caecitas, voluntatis malitia, affectuum pravitas obstat, quo minus lumen illud cum fructu in nos penetrare possit. Hinc etsi Deum esse sciant, etsi colendum adorandumque sciant; tamen ut a via, sic etiam a scopo aberrant, quamdiu in eo infidelitatis statu permanent. Utitur tamen interdum Deus lumine naturae non secus atque testimonio hominum, tanquam occasione, cum quibus lumen gratiae postea impertiri vult. Unde apparet cultum & adorationem Veri Dei, in infidelibus per naturam seu philosophiam ac rationem excitari non posse.

Secundi membri generis Argumenti Theol.

Secundum genus hominum in iis consistit, qui in Ecclesia sunt, seu qui veri Dei cognitionem profitentur, ac quibus verbum ipsum est revelatum. Qui nudius vel fide vera ac salutari Dei cognitione carent; vel eam habent. In illis cognitam naturae aspectus

Secundū membrū vera est. Argumentum Theol.

possunt [illegible] ipsius cognitione, [illegible] notitiā veram peccatum ac veram DEI invocationē non producit: sed mittimus [illegible] Gentiles reddit. Qui autem veram DEI cognitionem habent, ac fide salvifica inter fideles [illegible], per contemplationem operum DEI [illegible], quæ per philosophiam excoluntur, [illegible] tum ad cultum & invocationem DEI [illegible] excitantur. Nam quoties naturam intuentur [illegible] ctorem admirantur ac venerantur: quoties [illegible] fruuntur, benefactori gratias agunt. In [illegible] quippe verbi DEI penetrant intelligentia pertinent [illegible] bus naturæ & operum suorum, & ut [illegible] DEI cum necessitatem, cum normam [illegible] plius inveniunt, ita in natura [illegible] diam & conscientiæ [illegible] temperent.

Et hoc sensu Keckermannus lib. 1. præcog. [illegible] c. 4. dicit, *per philosophiam amorem ac dilect[illegible] DEI mirifice in NOBIS accendi & augeri, [illegible] eam excitari in NOBIS pietatem, cultum, [illegible] & invocationem DEI.* Ex quibus Keckerm[illegible] effictis gravem Reformatorum accusation[illegible] xit Meisnerus: *Graves, inquit, errores hic [illegible] Calvinianis esse DEUM [illegible] ex [illegible]*

Phil. sob. q. pa. p. 35.

[illegible] Gentiles, quomodo colendus sit, [illegible] ergo Philosophia cultum & pietatem accendi [illegible] rectè [illegible] quid sit cultus & pietas [illegible] Scriptura revelat. Non [illegible] colunt omnes [illegible] indubia [illegible] Psal. [illegible] Ps. 147. 20. Qui autem non manifestavit, [illegible] sophia [illegible] cultum [illegible]

[illegible] ex illis [illegible] ex philosophia addiscitur, Deum ve-[illegible] & venerandum: de quibus pronunciat A-postolus Rom. 1. quod veritatem detinuerint in in-justitia v. 19. quod non sicut Deum [illegible] v. 21. Summa haec [illegible] ex natura sed sola Scriptura veram [illegible] cultus Dei nasci, seu, prout à Germa-[illegible] patris erroris Keckermannum inculcat, in [illegible] indigentur: *Verum putaverit [illegible] Dei [illegible] & DEO gratum invocationem nos posse [illegible] absque Christi Mediatoris cognitione, [illegible] philosophia non potest investigare*, Joh. 5. 23. & c. 14. 6.

Secundū [illegible] verā [illegible] A. [illegible] Theol.

Mem. Theol. Th. p. 109.

Respondeo esse fallaciam ignorationis Elen-chi. Non enim Keckermannus dicit, veram pieta-tem & invocationem seu veram rationem [illegible] quae ex naturae lumine disci posse, sed hoc vult [illegible] quoties naturae opera contemplantur [illegible] illis tanquam stimulo aliquo ad hortan-dum & adorandum DEUM eo modo quem ex verbo ipsius didicerunt. Ita ut [illegible] accendendi amo-rem hic nihil aliud sit, quam actum amoris in-[illegible] eliceret. Hoc enim est, quod ait: Amo-rem Dei ex cognitione naturae in nobis exci-tari, h.e. Christianis & vere fidelibus. Hoc est, quod addit, Augeri amorem Dei in nobis, quod certè de Ethnicis dici non potest. Sic Ke-ckermannus de fidelibus loquitur, quo modo & Cle-mens Alexandrinus Strom. [illegible] l. 1. cap. [illegible] dicit: *[illegible] pietatem [illegible]: nam [illegible] Philosophia [illegible] ad pietatem [illegible] cultum* DEI, reprehendi non potest. Quod ad infideles

p. 107.

Secūdū mentū veræ scl. Argumenta Theol.

autem errâsse, qui nondum in Ecclesiâ fruit. ill
alium fructum ex contemplatione naturæ
lum tribuit, quam quem Apostolus commemorat
scilicet notitiam, Deus quòd sit æternus, q
sit æternus, omnipotentem quo tamen stat
ficiunt, ut suprà dictum. Et huc pertinet
Kekerm. ex Vive in lib. 1. De trad. discip.
Vives autem ex Philone, & Basilio, qui di
Abrahamum & Mosen ex naturæ observati
conjecisse *Esse Deum*: ad quod suo loco reliq
Psalte, & Rom. 1. citat.

Unde etiam apparet perperàm Meisner
sentire, cùm contradictionis arguit Kekerm
num dicentem per *Philosophiam excitari in ho-*
ne pietatem: &, Philosophiam non esse necess
riam ad pietatem. Hæc accusatio Meisneri
demum vera foret, si Kekerm. dixisset Philo
phiam ad pietatem excitandam necessariam
& quidem si in unâ eademq; significatione u
biq; vocem Necessarij accepisset.

Ad Kekermanni hunc errorem scilicet
Cl. Gerhardus errorē, ut dicit, *Zuinglij, Gualt*
Bullingeri: Ait enim eos docuisse, Gentiles quo
ex libro naturæ ad salutem pervenisse. Sed Zu
glius, nec Gualterus, nec Bullingerus unquã
cuit, quenquam ex lumine naturæ salvatum
sed per fidem omnes servari, quotquot ad sal
tem pervenerint. Prout manifestè apparet ex
ipsis Zuinglij verbis, ex quibus causam accusat
nis hujus vulgò arripuerunt. Ait enim, *& gen*
in fide hinc migrârunt. Hoc modo & ani
dudum à plurimis, ut Gualthero, Iacobo G

in Davidis Pareo, & recenter anno 1612. eodem scilicet anno quo Gerhardus Methodum suam edidit à Cl. Crocio in Assert. Confess. August. rectè & solidè responsum est. Contra quam responsionem Gerhardus sic excipit; *Pareus ut frequenter calumniam hoc Cinglio stylo comparetur, si sub certâ conditione id scripserit, memorare fidem in fide ... unde possit fides animis Gentilium existere absque notitiâ Evangelij Christi, Phil. 16. & 1. Cor. 1. Rom. 10. Fides est ex auditu verbi parta, non Philosophicâ ratiocinatione.*

Secũdò infirmatur veritas Argumenti Theol.

Verùm respondeo, illam Parei responsionem solidam evertere, quod Gerhardus & alij Zwinglio adscribunt. Apparet enim ex cit. Zuinglium non dixisse, Gentiles ex lumine naturæ salvos esse, quod nominatim Gerhardus Zuinglio tribuit, quandoquidem dicit Ex FIDE salvos esse. Et sic in solidum fidei non naturæ salutem attribuit: nec unquam Zuinglius dixit, fidem ex Philosophicis rationibus in animis Ethnicorum natam esse. Sed de bonitate DEI cogitat heroas & sapientes viros id sibi promisit Zuinglius, eum secretâ quâdam vi & speciali gratiâ supernaturali, fidei scintillam aliquam in ipsis accendisse. An in eo rectè senserit Zuinglius, & an illi Ethnici fidem habuerint? id alterius quæstionis est, & ad hanc quæstionem non pertinet. Hanc nostram responsionem veram esse patet exinde, quòd cùm Cl. Gerhardus Keckermannum refutaturus esset dicentem per Philosophiam excitari in nobis pietatem & cultum DEI, adfert

Sectẫu autorē vere sci. Argumenta Theol.

Huc pertinent error Zuinglii, Gualteri, Bu[illegible]
&c., qui Gentilibus ex lumine Naturae Deum [illegible]
entibus, nec ita praestitutum nulla ratione univer[illegible]
salutem aeternam tribuunt, quod ocultis [illegible]
ne verbum nobilis repugnat. Existimat quidem Ger-
hardus Zuinglium dixisse Gentiles ex lumine na-
turae salvos factos esse. Sed Pareus contrarium o-
stendit ex ipsius verbis dicentis, eos PER FIDEM
salvos factos esse. Quam rectè, solidè & [illegible]
insignis ille servus DEI Pareus respondit. Sunt
enim haec contraria, PER NATURAM & PER
FIDEM salvari. Qui posterius illud dicit, [illegible]
cipit illos. At Zuinglius posterius dicit. Ergo [illegible]
dicit [illegible]. Quod autem Gerhardus dicit: *Fidem*
ipsis non potuisse nasci ex Pontificiis [illegible]
hoc: id Zuinglio nullo modo repugnat. Nus[illegible]
enim Zuinglius dixit, fidem eorum ex natura [illegible]
[illegible] natam esse. Verum enim agnovit & [illegible]
[illegible] docuit, hominem non regeneratum nihil [illegible]
gerere quàm quae carnis sunt. Sed hoc [illegible]
vit Zuinglius DEUM ex gratia quadam [illegible]
& supernaturali extraordinariam fidei aliquam
scintillam in ipsis accendisse. An rectè [illegible]
Zuinglius, disputatio hujus loci non est; sed [illegible]
tius quaestionis. Certum est, Zuinglium [illegible]
cem hujus opinionis [illegible] ex nostris ha[illegible]
loquii autem pro charitate Christiana excus[illegible]
ac leniter habuisse. Requirit enim hoc chari-
tis Christianae officium, ut dubiâ proxim[illegible]
stro dicta humaniter leniamus. Si igitur [illegible]
Zuinglius dubiùs loquutus est, imò si erravit [illegible]
putavit Deum extraordinariâ quadam gratia [illegible]
in Gentilibus illis accendisse, eos mitius ac [illegible]

[illegible] (de quo vide Concinum de pec. & aliter. Tertiâ [illegible].) consolandum id ei efficaciter constet [illegible] illius doctrinâ, cum non nisi in verâ fide [illegible] possit. Nos eâdem [illegible] vicissim [illegible] [illegible] ergò quid divinus possit [illegible] [illegible] mentem eorum caetera cum verbo Dei consentire. Haec monere ad nostros viros [illegible] coëgerunt, illi qui olim de usu Philosophiae in Theologiâ agunt. Reformatores non solùm in Controversiis Theologicis, sed etiam in [illegible] Theologicâ abusu philosophiâ dicunt. [illegible] hactenus etiam de secundo membro [illegible] [illegible].

Margin: Tertiâ [illegible]. Quomodo utendum principiis rationis.

Caput X.

Tertium membrum Theseos. Quomodo utendum principiis rationis?

Principia rationis seu Philosophiae an esse possint principia Conclusionum Theologicarum? Quatenus ea sunt instrumenta cognitionis Conclusionis Theologicae. Principia rationis quaedam an primariò an verò secundariò probent Conclusionem Theologicam. Keckermannus

Tertiũ membrũ. Quomodo argumẽta principiis utendũ

vindicatione. An sine Contradictione di-ci possit, quod quidam adversus Refor-matos disputantes aiunt, argumenta e ratione petita licere afferre: ea tamen non primò probare.

TERTIA particula nostræ Theseōs in VSV consistit, quæ declaratione exhiberi clarius fiat, quomodo VTENDVM illorum principiis naturæ seu rationis. Quod rectè à nobis fiat, ad duo dubia est respondendum. *Primò* an rationis seu Philosophiæ principiis utendum sit in quæstionibus Theologicis, tanquam principiis illarum, an verò *Secundò* tantum primariis illis utendum sit, an secundariis. Verumque dubij solutio necessaria est: priori quidem ne nimium quantum p[illegible] rioris ne nimis parum rationi seu philosophiæ tribuamus.

Quod ad prius dubium attinet, ante omnia petendum est, ea de illis axiomatis & principiis loqui, quæ in argumentis Theologicis assumimus seu in Syllogismo cujus è duobus terminis Scripturâ petitus est, quorum cum extremo medium vi consequentiæ & principij rationis conjungitur. De his enim litem primò Reformati Ubiquitatis & Consubstantiationis assertores movebant, hodiè autem Evangelicis omnibus Romanenses litem movent. Quod autem attinet ad illa argumenta quæ cùm planè philosophica sint, seu medium è ratione petitum habeant in principali syl-

lo-

tiò nec de his Controversia non est. Docent e- *Tertium asserit.*
tiam Protestantium illi docere eiusmodi argumen- *Quomodo utendū philosop. ratione*
tum, postquam Conclusio e Scriptura probata
est, ut succenturiata seu subordinata sint argu-
mentis Theologicis, & non tanquam necessaria,
sed ex abundanti afferantur. Et Reformati Theo-
logi non multum de illis laborandum censent:
sed argumenta ex Scriptura petita postulant ur-
geri, h.e. quorum medius terminus e verbo Dei
desumtus. Ac non solùm docent talia tantùm
e verbo Dei petita argumenta asserenda esse, sed
etiam re ipsâ ea asserunt. Ea autem quæ ex ratio-
ne petuntur argumenta, h.e. quæ verè philosophi-
ca sunt, docent aut non adhibenda esse, aut tan-
tum ex hypothesi, hoc est, accommodando se ad
captum aut Gentilis v.g. qui Scripturam audire
non vult, aut alterius alicujus qui nihil admit-
tere vult nisi quod secundùm rationem sit, ea au-
tem quæ supra eam sunt rejicit. Ibi tùm potest
condescendi ad ipsorum cæcitatem, & vel ex ra-
tione ostendi erroris ipsorum absurditas & veri-
tatis evidentia. De talibus argumentis negari cer-
tè non potest medium terminum esse principium
Conclusionis Theologicæ: & ob hanc ipsam cau-
sam nostri Theologi non magnifaciunt ea argu-
menta ita ut ex illis cū Christiano agendum cen-
seant, utpote qui non rationem sed verbū Dei vo-
lunt esse principia Conclusionum Theologicarū.
Argumenta autē ex ratione desumta in Contro-
versiis Theologicis, Scholasticis relinquimus &
eorum discipulis Iesuitis, Theologis Pontificiis.
Ex his apparet neminem qui accuratè loqui vult,
debere rationem principium Theologiæ dicere.

Tertiū memb. Quaest. de necess. princip. rationis.

Quo igitur in sensu . inquies . habenda [illegible] principia rationis ea, quatenus in argumentis Controversiis Theologicis adhibentur? Re[illegible] dendum non esse nisi instrumenta cognition[illegible] clusioni Theologicae. In quo tamen di[illegible] loquendum est. Principium enim rationis vel in Syllogismo principali, vel in minori pr[illegible] li, h.e. in prosyllogismo, Episyllogismo, pro [illegible] gismo &c. Syllogismus principalis est, cu[illegible] dium extremum minorem e Scriptura petitum ha[illegible] semper habere debet, ita ut ejus Conclusio [illegible] ptura per consequens contineatur, in quo acquiescere debebat animus, etiam ulteriorem disputationem [illegible] dubitationem. Quia [illegible] aut erectus aut malitia humana in eā nō [illegible] scit; Sed negat aut minorem aut majorem [illegible] minor e Scriptura probatur; major autem [illegible] gentia h.e. nexus medii cum majori ex [illegible] tur major ex ratione (ut [illegible] supra diximus [illegible] quandoque idem nexus in Scriptura [illegible] quod tamen rarius fit) in prosyllogismo [illegible] major aut minor negata confirmes ratione [illegible] ra, unde saepe Sophistica [illegible] adversarii [illegible] artificio disputatio Theologica in Philoso[illegible] tam convertitur.

Pro duplici igitur usu principiorum illo[illegible] hac est, vel in principali Syllogismo vel [illegible] principali adhibentur, etiam diversimode [illegible] lis iudicandum est. Nam in principali Syll[illegible] mo habent se principia rationis, ut instrum[illegible] simpliciter & per se necessarium ad cognit[illegible] Conclusionem Theologicam quo instrumento [illegible] dium cum extremo majore conjungo, ut [illegible]

li[illegible]

[illegible] veritas deprehendi, videat ac animadvertat [illegible] quæ absque ex principiis rationis videri [illegible]. Vt igitur si [illegible] in corpore nostro [illegible] ad videndum [illegible] à sole [illegible] (quod [illegible]) [illegible] videre non possit [illegible] lucidissimè à sole [illegible] & [illegible] etiam hanc veritatem à [illegible] (quod [illegible] lux est animorum [illegible]) [illegible] videre non possit, absque ratione principiis illius.

Tertiū [illegible] Quæ ma [illegible]

Illa autem hujus [illegible] est in [illegible] principalis. cujus [illegible] ratione [illegible] in verbo [illegible] hic [illegible] principiis ratio- [illegible] in principali syllogismo) ad [illegible] principalis syllogismi [illegible] majore [illegible] in [illegible]. Talis enim Syllogismus non continet [illegible] in scriptura [illegible] sed in ra- [illegible] ac Philosophia: sequitur tamen conclusio [illegible] ad hoc [illegible] Verū [illegible] in [illegible] conclusionem quæ [illegible] est, [illegible] in scriptura continetur, ut verba [illegible] conclusio [illegible] Spiritus [illegible] certum est hanc etiam in scriptura [illegible] sed cum contineatur in ea, non quod [illegible] veritas illa à supernaturali revela- [illegible] quæ à natura in scripturam [illegible].

Vnde enim [illegible] cum minus principalis Syllo- [illegible] non continet Conclusionem [illegible] in scriptu- [illegible] principia rationis [illegible] non esse

Quomodo [illegible] principia [illegible].

[illegible] simplicior [illegible] ad [illegible] Theologi [illegible] quid [illegible] & ad bene [illegible] Sophistis [illegible] in [illegible] conclusionem Theologicam, [illegible] speculum in quo [illegible] Sophis[illegible] [illegible] in lucem [illegible] ad [illegible] quaestionem.

Ad [illegible] quod [illegible] ne principiis rationis [illegible] vero [illegible] attendum [illegible] duos necessario [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] Meisnerus quoque [illegible] phil. de quaestionibus mixtis quas [illegible] quod ad [illegible] *[illegible] distinguit inter [illegible] primarium & secundarium* [illegible] *Scriptura* [illegible] *possit* [illegible] *quod de* [illegible] *negavimus. Atque* [illegible] *Kekermanno* [illegible] *& possit & debere* [illegible] *Theologi* [illegible] *verba Dei scripta, sed* [illegible] [illegible] Gerhardus [illegible] Theologus, ac Meisnerum citat & [illegible] [illegible] Alstedium & Kekerman[illegible]

[illegible]

[illegible] quæ dicuntur in mentis quæstionibus [illegible] lumine naturæ petenda esse. Quid [illegible] intelligant cum dicunt non licere ex ra- [illegible] principiis argumentari, [illegible] [illegible] illis sic declarant. Primum [illegible] hoc [illegible], non licere ex ratione ita argumentari ac si [illegible] in philosophicis [illegible]. Gerhardus: Ad posteriorem [illegible] quæstiones confirmandas argumenta philoso- [illegible] afferri possunt, non quidem ex veritate [illegible] quasi principalia probationis robur ex [illegible] illa argumenta [illegible] sed secunda- [illegible] principaliter. Et paulo post [illegible] ut Theologia [illegible] [illegible] quæ probatio firmanda, omnis principalis [illegible] plane insufficiens est. Secundo, hoc [illegible] volunt, in argumentorum ordine præ- [illegible] debere ea quæ ex Scriptura petita sunt [illegible] sequi quæ ex philosophia desumun- tur. Ita Gerhardus, ait ultimum hunc esse phi- losophiæ, quando Scripturæ testimoniis rationi- bus philosophicis postponimus. Tertio, quod [illegible] est, hoc volunt, ex principiis ratio- nis non posse iudicari de quæstionibus illis. principia ea non necessario inferre, in summa argumentandum ex illis non esse in decisione [illegible] quæstionum. Loquuntur autem de princi- pijs illis rationis quæ nos afferimus in deci- sione Controversiarum quæ illis nobiscum intercedunt, de persona & cœna Domini. Hæc esse mentem suam passim [illegible] docent.

Triplex [illegible] Quomodo [illegible] principia rationis [illegible]

p. 124. 125. 126.

Tertium [illegible] Quomodo [illegible] princip. rationis

Gerso loco citato [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] in quaestionibus [illegible] [illegible] argumenta [illegible] ex *Philosophia* [illegible] [illegible]. Patet etiam ex probatione [illegible] nis. *Ex divina disciplina de quaestionibus* [illegible] *IVDICARE posse, quae* [illegible] Item D[illegible] *quaestionis* [illegible] &c. Item declaratione [illegible] per exemplum. *Sic, in quaestione* [illegible] *Christi sit in* [illegible] *dies*, [illegible] *DECISIO non potest peti ex Philosophia*, [illegible] *losophia*, [illegible] *de corpore Christi*, &c. Ita [illegible] dicit [illegible] nati Keckermannum dum [illegible] IVDI[illegible] *posse de talibus quaestionibus etiam ex Philoso*[illegible] [illegible] *argumenta confirmantia* [illegible] contra dicit non posse de illis IVDICA[illegible] philosophia. Et sic qua parte [illegible] de iudicio decisionis, argumentum [illegible] hanc etiam citatum & [illegible] quod [illegible] non posse necessario concludi ex princip[illegible] nis quaestiones illas; quia scilicet philo[illegible] *non agit de* [illegible] [illegible] *causas* [illegible] [illegible]. Hinc [illegible] eo [illegible] IVDICARI, [illegible] generali voce [illegible] CERE: *Ex divina disciplina* [illegible] [illegible] Docere [illegible] In summa [illegible] [illegible] [illegible] probandi in quaestionibus illis [illegible] simpliciter excludunt ex Controversiis illis [illegible] ipsa est argumenta [illegible] peti ex ratione [illegible] primario sed secundario. Ut appareat quid [illegible] [illegible] sentiendum sit, tollenda ante omnia est [illegible] guitas vocum primario & secundario, vel [illegible]

[illegible] ad perfectam [illegible] attinet) ad pri-
marià ordinis rationem, vel dignitatis excellen-
tiam desperat; vel denique primò aut primario
probare idem est quod, *per se & necessario probare.*
Vnde contrà patet, quæ vis vocis *secundario* sit.
Hac distinctione sic posita [illegible] etiam agi-
tur est de argumentis quæ verè Philosophica
sunt, i. quorum medius terminus in Syllogis-
mo principali ex natura desumtus est: & de illis
quæ propriè loquendo Philosophica non sunt,
id est quorum medius terminus ex verbo Dei peti-
tus est, ita ut propriè loquendo Theologica sint,
in quibus medium terminum [illegible] cum maiore
[illegible] iunctum à nobis esse rationis principijs
[illegible].

Quod igitur spectat argumenta Philosophica
[illegible] & propriè loquendo talia sunt: de
[illegible] ad probandā conclusionē Theologicā afferre
[illegible] & [illegible] dicuntur, autem
[illegible] præstare illis in Controversijs Theol.
[illegible] est talia dignitatis prioritā-
[illegible] habere. Demonstrationes enim siue argumē-
ta è scripturā petita lōgè excellētiora ac digniora
[illegible] sunt, [illegible] lōgè excellentior & perfectior
est lux verbi quam naturæ. Itaq; secundum
[illegible] significationem rectissime dicit Cl. Gerhar-
dus, ea argumenta Philosophica non primario
sed secundario probare.

Si de prioritate ordinis sermo sit, libenter
[illegible] concessero, argumenta è scripturā petita
[illegible] quæ è naturæ lumine petita
[illegible] debere. Sed hæc ordinis prioritas tanti
[illegible] non est, ut [illegible] quæ [illegible] ad Con-

Tertiũ instãt. Quomodo q. [illegible] principia rationis

Tertiũ membrũ. Quomodo de utra- dã pont- ratio

clusionis veritatem aut falsitatem facit. Hu[illegible]
tiam non semper observatur, sed interdum [illegible]
lubitu disputantium aut conditione [illegible]
tionum quoties cum nobis res est inter [illegible]
dias, scrupulosa etiam ordinis ratio [illegible]
secutura argumenta praecedant. Et ita fecit [illegible]
Kekermannus adversus Antitrinitarios d[illegible]
tans, rationes è natura petitas praemiserit [illegible]
quae è scriptura sunt desumtae. Quae [illegible]
Meisnero quaest. Met. 2. de Deo [illegible]
à Gerhardo etiã ob alterationes illas [illegible]
sophia esset, ac sensisset *probationem per* [illegible]
phica argumenta removenda esse quam per [illegible]
provenit, & quasi disconsimiliavit. Probi [illegible]
ba Gerhardi sunt) *de divinis* [illegible]
esse possunt.

p. 1198. 1158. Met. de Sub. p. 115.

Verum Kekermannus, etsi quod in dis[illegible]
tet, priorem locum dedit illis rationi[illegible]
tura; non tamen inde sequitur, eum sensi[illegible]
tiorem ac digniorem demonstrationem [illegible]
bationum per naturae principia, eã quae [illegible]
petitur infallibilem. Alius enim est prior[illegible]
ptis, alius dignitatis: illum qui deinde [illegible]
hunc pretiosiorem desere. Multi ministri ante [illegible]
pem ambulant, & in deliberationibus p[illegible]
saepe inferiores vota sua primi rogati [illegible]
lite suenti [illegible] inferiora ante s[illegible]
admis. Unde apparet, ordinis prioritate[illegible]
inferre excellentiam dignitatem. Cum [illegible]
Kekermannus ibi praemiserit rationes [illegible]
punctis [illegible] cognoscibiles, quod ei [illegible] fuerit [illegible]
Veritatis qui de Trinitatis mysterio quod [illegible]

[illegible]

[illegible] est, secundum nostram sententiam [illegible] ex Rationum [illegible] petitas, [illegible] nihil cogita- [illegible] Mersennum ipsi, [illegible] disputatam, dicunt [illegible] afferunt Scri- [illegible] per Philosophum primo ex ratione argument- [illegible], postea ex Scripturis: [illegible] Gassendus [illegible] ex Scaligero, postea ex Scriptura [illegible] rationem de mysteriis divinis [illegible].

Tertium [illegible] Qua- [illegible] cendum principium. [illegible] p. 34. [illegible] p. 119.

Quod tertiam significationem [illegible], quae [illegible] Necessario & per se concludit, [illegible] necessum est, ut argumenta talia quae ad conclusiones Theologicas probandas afferuntur, primo probent: hoc est, necessario & per se. Si enim rationes illae necessariae non sint, erunt [illegible] probabiles tantum & contingentes, aut Sophisticae. Ex probabilibus autem argumentari in Theologia [illegible] est, docente ipso Gregorio, & Scholasticorum [illegible] sophistica Theologia [illegible]. Multo minus sophisticis & [illegible] quaestio Theologica probari debet. Quare Gassendus & Mersennus [illegible], cum argumenta a ratione petita dicunt [illegible] & [illegible] non primo, hoc est, necessario probare. Nam aut fateri coguntur ea necessario probare, quandoquidem nec contingentia, nec Sophistica fuerint, aut nulla plane argumenta ex ratione petita in Theologia admittunt. Quare [illegible] argumenta ex ratione petita ad probandas conclusiones Theologicas, [illegible] dicere, ea non debere probabilia aut sophistica esse; verum aut vulgo

Quomodo necessaria principia rationis?

necessaria esse, & [illegible] ex primis per se ne-
cessariis probare, videlicet illas non solum
verbo Dei conformes sunt, sed etiam quæ
veritatem certissimam habent, illarum
esse; aut si ex necessario veritatis esse non
nec tamen aut Sophistica aut Topica
certè nulla planè argumenta ex ratione
deberent sumi. Verum ego Doctissimi viri
bardus & Meisnerus à contradictione se non
berabunt.

Si enim negant veritatis necessariæ esse
menta ea quæ in Theologia rectè afferri pro
cum postea quæ ex scriptura petita sunt
gunt aut probabilia aut falsa, nulla pla
mittunt, cùm quantum non detur & sic
tradicunt. Contradicunt enim sibi hæc duo
licet argumenta ex ratione petita in Theolo
controversijs afferre, & licet argumenta ex
ne petita in Theologicis controversiis afferre.

Si autem necessariæ veritatis sunt ra
Philosophicæ, quibus Conclusionem Theo
cam probari volunt, tum certè ex ijs rectè &
monstrativè infertur; & sic perperam
cum dicunt, non licere in quæstionibus
argumenta ex Philosophiâ petere. Item si ra
tiones necessariò, primò & per se probant con
clusionem Theologicam, quæ tamen ratio
meritò sunt Philosophicæ, h. e. quarum princip
Syllogismus medium terminum ex ratione ha
bet: cur non, imò cur non potius per necessa
probare dicentur, quæ non sunt Philosophicæ
propriè loquendo, sed quarum medius ter
ex scriptura desumptus est, & quem rectè

majo

[illegible] ratiocinio coniunctum ex [illegible] principi[illegible] [illegible]endis. Quæsita quidem argumenta ea sunt [illegible] in nostra [illegible], ea quæ in Controver[illegible] quæ inter nos & ipsos [illegible]guntur, à nobis in [illegible] afferuntur; ipsi vero contendunt non le[illegible] esse afferri, quia scilicet rationes Philoso[illegible] non sunt [illegible] ad probandas [illegible] veritates primario. In quo [illegible] nobis [illegible], cum nostra argumenta propositæ quæstio[illegible] non sint Philosophica sed Theologica. Et [illegible] quidem de argumentis more Philosophico [illegible] ea ipsi more Philosophico [illegible] [illegible] ea adducere.

Quæ Quere de præcipuis

Quod nunc ea concernit argumenta, quæ [illegible] loquendo Philosophica non esse [illegible] sed Theologica, & quorum tamen occasio[illegible] controversia primum Reformatis à [illegible] [illegible] aliis mota fuit, hodie autem omnibus [illegible]gelicis à Romanensibus movetur, & primò [illegible] quod attinet ad prioritatem ordinis, [illegible] principia rationis debeant ordine præcedere [illegible] ex Scriptura petita, in [illegible] fore de [illegible]. Cùm enim ea in prosyllogismis & [illegible]logismis esse affirmamus, ad ostendendum [illegible] medij termini in principali Syllogismo è [illegible] desumti, in eum [illegible] ut appareat [illegible] [illegible] Scripturæ argumentationis [illegible] [illegible] ratiocinia & natura quæ in prosyllo[illegible] & Syllogismo adhibentur, non præcedere [illegible] sequi medium terminum è Scriptura in princi[illegible] Syllogismo petitum. Alioquin, cùm illa [illegible] rationis [illegible] quæ argumentis [illegible] progressu Syllogistico adhibeantur, & sic [illegible]

Quomodo [illegible] principia.

diversa argumenta a Theologicis continui [illegible]
in illo comprehendantur ad ostendendum [illegible]
catem illius: Nulla quaestio in argumentis Phi-
losophica priora vel posteriora sunt ratio[illegible]
Theologicis, cum, ut dixi, non argumentis
Theologicis diversa sint. Ita enim, vult [illegible]
alis probare volo: Corpus Christi non [illegible]
biquam, ex eo quod Scriptura docet esse ver[illegible]
naturale corpus; & vero adversarius [illegible]
negat, non ipsa nostrum argumentum [illegible]
quo Conclusionem probem, sed maiorem [illegible]
argumenti ex natura & proprietatibus veri c[illegible]
poris probo, & sic in uno eodemque argu[illegible]
ex scriptura petito progredior.

Quod concernit prioritatem dignitatis [illegible]
bile de ea quaeri non potest, & quidem [illegible]
dem causam, an argumenta e ratione pe[illegible]
gnitate praecedant aut sequantur ea quae [illegible]
ptura petita sunt? Nam cum haec princip[illegible]
turae & rationis, de quibus nunc agitur, n[illegible]
argumenta diversa ab argumentis Scriptur[illegible]
dicti, hinc non possunt dici aut priora aut p[illegible]
steriora dignitate argumentis Scripturae. Si [illegible]
ea principia ut talia, hoc est, ut sunt prin[illegible]
naturae & rationis consideres, in ordine [illegible]
men verbi Dei, certum est ea dignitate [illegible]
ctione & excellentia inferiora esse lumin[illegible]
divini.

Denique quod prioritatem cum [illegible]
citudinem quam aliqui priori [illegible]
[illegible] per se dicuntur, statuendis nulla [illegible]
pia rationis & naturae afferenda esse [illegible]
bendam nos recte medio termino e Scri[illegible]

pta

[illegible] principiis [illegible] Quo- [illegible] necessariae veritatis, cum autem probabilius modo [illegible]. Et ubi talia in [illegible] principiis in [illegible] allata sunt, dicimus ea [illegible] termino [illegible] majore [illegible] in syllogismo [illegible]. Ex hujus [illegible] dubii decisione [illegible] Philosophiae [illegible] non nimis parum in controversiis Theologicis tribuendum esse. Hoc etiam decretio [illegible] [illegible].

Caput XI.

Quartum membrum Theseos. Quomodo τὸ LICERE hic accipiendum sit?

Distinctio modorum utendi principiis naturae. Distinctio vocis LICERE. *Solis principiis naturae absque Scriptura uti non licet. Scaliger, Ursinus & Gerhardus laudati. Kekermannus adversus Meisnerum vindicatur. Post Scripturae argumenta ex ratione argumentari an & quatenus liceat? Clementis Alexandrini de eo iudicium.*

Quo-modo licitum?

Gerhardus laudatur. Ex rationum principiis an licitum sit probare, non imme-diato termino è Scriptura petito ... esse. Fons & origo Controversiae de u-su principiorum rationis in argumentis Theologicis.

VENIAMUS ad quartum: ubi quidem declarandum est quid per *licitum esse* hoc loco intelligamus, ut appareat, quonam ac-cipiendum sit quod dicimus LICERE uti p-rincipijs naturae in argumentis Theologicis. Quod recte & perspicue à nobis fiat, duplex distin-ctio praemittenda est. Prior modorum diversi-tatis quibus aliquis principijs naturae uti in Con-troversiis Theologicis seu argumentis posset; al-tera distinguenda est vox LICERE seu LICI-TUM ESSE.

Quod ad priorem distinctionem attinet, a-dvertendum est tribus modis quaeri posse an liceat phi-losophicis rationibus seu principijs naturae in Controversiis Theologicis. Vel enim quae-ritur, annon licitum sit, ita uti rationibus philoso-phicis ad probandum Conclusionem Theolo-gicam, ut illae solae & sepositis Scripturae argumen-tis ac neglectis adhibeantur: vel an licitum sit illis uti non quidem absque Scripturae argumen-tis sed praeter ea, hoc est, an postquam Conclu-sio rationibus Theologicis probata sit, etiam li-ceat eandem probare rationibus philosophicis.

V

Vel denique an licitum sit, ita ut principium ra- | Quo-
tiocinationis ea adhibeamus quando Conclusio- | modo
nem Theologicam ex Scriptura probamus, seu | licitum
quando mediis terminis è verbo Dei desumtis
[illegible], ad ostendendum nos rectè eo usos esse: seu
ad eum cum extremo [illegible].

Posteriorem distinctionem quod attinet, re-
cordari est, LICITUM esse duobus modis di-
ci. Vel enim est aliquid licitum ita, ut non sit ne-
cessarium, sed indifferens, quemadmodum in
Vetere Testamento licebat repudiare uxorem
Matth. 19. & Quemadmodum licebat Paulo cir-
cumducere uxorem sororem, absque labore ma-
nuum ab aliis vivere 1. Cor. 9. 5. 6. &c. Vel secun-
dò loco aliquid ita licitum est, ut etiam sit ne-
cessarium, imò eo ipso licitum quia est necessa-
rium: quomodo v.g. Socijs Danielis licuit inobe-
dientibus esse mandato Nebucadnezaris de ado-
randa statua, quia salutis & officij ipsorum erga
Deum ratio necessitatem istam inobedientiam
fecit Dan. 3. 12. &c. Item ob eandem necessitatem
Danieli licuit negligere mandatum Darij de non
adorando alio quam se, per spacium triginta
dierum, Dan. 6. 13. &c. quomodo etiam unicuique don-
um continentiae non habenti licet matrimoni-
um inire, 1. Cor. 7. 2. 9. & quomodo unicuique
hominum licet manducare & bibere ex 1. Corinth.
[illegible] 4.

His ita praemissis dicimus primo modo uti ra-
tionibus Philosophicis nullo modo licitum es-
se, nec in priore nec in posteriore significatione
[illegible]. Hoc enim nihil aliud est, quam Theo-
logiam turpissime conspurcare, cum philosophia

confundere, [illegible]

Scholasticorum. Et [illegible]

[illegible] disputandi nostri Theologi [illegible]

[illegible] & condemnabunt. Observatu digna [illegible]

quæ Ammonius Sadeel de Meth. Theol. [illegible]

p. 7. [illegible] Scholastica [illegible]

[illegible]

philosophia [illegible]

[illegible] philosophiæ. Et [illegible]

p. 10. [illegible]

[illegible] Quando [illegible]
[illegible]
[illegible] Theologiae principia
[illegible] DEI verbum, Sic Scoti [illegible]
[illegible] ex principiis philosophicis [illegible]
[illegible] Scho-
[illegible] de illo abusu [illegible] Scholastici in
[illegible] Theologiae cum Philosophia com-
[illegible] quos [illegible].

In summa [illegible] unquam ex nostris talem di-
[illegible] modum approbavit, aut etiam [illegible]
[illegible], sive ex Scriptura, sive ex ratione
[illegible] in Theologia, [illegible]
[illegible] Keckermanno, cum [illegible]
[illegible], perinde esse sive rationes philosophi-
[illegible] sive Theologicas afferamus. Hoc Kecker-
[illegible] nec dixit unquam, nec sensit. Nam
[illegible] quaestiones [illegible], etiam ex ratione pro-
[illegible] posse scribat, tamen longe aliud
[illegible] licere, liceat etiam ex ratione probare; a-
[illegible] perinde esse sive quis utatur rationibus phi-
losophicis sive Theologicis. Qui prius dicit non
[illegible] argumenta [illegible] posteriori di-
[illegible] si dicat indifferens esse, [illegible]
[illegible] illo modo disputandi. & sic [illegible]
[illegible] posse Controversias Theolo-
gicas.

Quod attinet ad secundum modum [illegible]
[illegible] naturae & rationis [illegible] philo-
sophicis [illegible] licitum [illegible]
[illegible] Licitum, quia [illegible] verbo DEI re-
[illegible] rationes [illegible] verae sint,
& [illegible]. Licitum ad [illegible]

Quo- [illegible] [illegible]

[illegible] subsidium & [illegible], [illegible]
[illegible], & sic [illegible] qui Di-
vinis [illegible] non vult [illegible], [illegible]
tum [illegible]. In primis autem [illegible]
ob [illegible] in [illegible]
[illegible] non tam verbo Dei [illegible]
[illegible] secum vult, & nihil [illegible]
[illegible] naturam ac rationem sit. Quam [illegible]
ipse Spiritus Sanctus in verbo suo [illegible]
ratione ac natura cum contradicentibus [illegible]
dit.

Necessarium autem non est in [illegible]
clusiuum Theologiae [illegible] ex Scri-
pturis possunt, & sic testimonio [illegible]
pro se [illegible] non habent. Id quod pulcherrime [illegible]
mens Alexandrinus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] perfecta [illegible]
[illegible] doctrina, cum sit [illegible]
DEI. [illegible] autem Philosophia [illegible]
quidem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] comparat inter se [illegible]
[illegible] verbi Divini cum philosophia: [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] F[illegible] | Quo-
[illegible] veritas est adversaria ad utrumque [illegible] | modo
[illegible] (h.e. philosophiæ) [illegible] | [illegible]
[illegible] est & [illegible], quæ, ut Theologi [illegible] Philo-
[illegible] fuerunt. Quod simile re-
[illegible] experimur [illegible] rationum eorum, quæ
[illegible] argumenta è Scriptura petita in medium
[illegible] contra præcedentia verba [illegible]-
[illegible] etiam & quidem [illegible] rationis prin-
[illegible] quib. medium commune [illegible] ex-
[illegible] contineri ostendimus. Ut igitur
[illegible] necessaria non sunt ista ra-
[illegible] philosophicas, post ea quæ è Scriptura
[illegible] non est necessarium.
[illegible] Gerhardus ait: argumenta phi-
[illegible] afferri posse, non quidem ex necessitate,
[illegible] Theologia ex propriis suis principiis illas suffi-
[illegible] &c. I-
[illegible] Doctrina falsa et erronea ex propriis Theolo-
[illegible] principiis ex Scriptura sumptis primò refutanda
[illegible] proprium, principale, & efficaci
[illegible] philosophi-
[illegible] dogma esse falsum [illegible]
[illegible] lumine gratiæ, sed etiam [illegible] lumine na-
[illegible] probatio secundaria, [illegible] principa-
[illegible] Imò, quod
[illegible], necessaria non sunt argu-
menta illa philosophica, ut præstet nos ab illis
abstinere quam [illegible], ob mysteriorum fidei [illegible]-
[illegible] ad quam penetrare ratio humana nec ex-
[illegible] perfectè potest.

Tertium modum utendi principiis rationis quod spectat, de eo distinctè est pronuncian-

Quomodo sinuanti

dam. Nam medius terminus e Scriptura pr… aut cum minore extremo aut majore conju… tur. Si cum minore, tum debet è Scriptura pro… ri nexus ille; è principiis autem rationis eum p… bare necessarium non est. Si autem interd… ratione etiam probari possit, licebit quidem… lud, sed saltem ex abundanti, plane ut de se… do modo diximus.

Quod si verò medius ille terminus è Scri… petitus, cum majore extremo conjungitur, … aut nexus ille in Scriptura expressus & ex… tus est, aut non. Si expressè major in Scri… habeatur, tum necessum non est, e ratione … nexum probare; sufficit Scripturæ auctor… v. g. Paulum servari probo ex hoc medio … no scilicet, *credere in Christum*. Hujus … cum majore termino non opus habet al… quàm ex Scriptura probari, quæ expressè … omnem credentem in Christum servari. … si autem nexus ille terminorum in ea ex… non sit, & eum negari contingat, certè … non quàm ex ratione, principiis illius, … necessariæ consequentiæ ostendi potest. V… quando probo, *Veteris Testamenti Scri… esse Canonicam*; assumo hunc medium ter… num; *esse Canonem fidei & vitæ*. Hujus … termini nexus cum minore in Scriptura … netur; nexus autem ejus cum majore in Scri… ra non continetur. Igitur è ratione … contradicentem est ostendendus, & … natura conjugatorum. Item, *Missa* … *Sacrificium esse, quia repugnat ei*. Hic nexus … dij cum minore in Scriptura continetur, …

[illegible]ssum non est e principiis naturæ argumen[illegible]. Nexus autem ejus cum majore, quia in Scri[illegible] expressus non est, certè ex ratione debet [illegible], quæ nos docet pugnantia non esse idem. [illegible] ubi probamus, corpus Christi non esse ubi[illegible] non opus habeo ex ratione probare. Chri[illegible] corpus esse verum & naturale corpus, hoc [illegible] Scriptura sufficienter docet, sed quia ne[illegible] illum medij termini cum majore negatur, & [illegible] Scriptura expressus non est, certè ex rationis [illegible] lumine est ostendendus.

Quæ[illegible] modo li[illegible] utimur.

Hoc enim observandum est, quando mediu[m] [illegible] ex Scriptura petitur expressis verbis in [illegible] non continetur, sed per bonam consequentiam [illegible] speciè, locorum collatione inde elicitur. So[illegible] adversarios etiam contra illum nexum me[illegible] cum altertro extremorum in Scri[illegible] contentum excipere, & eum infringere co[illegible]: hic certè tutius necessum esse ut ille quan[illegible] in Scriptura contineatur, tamen ex ratio[illegible] ob adversarij malitiam & obstinationem o[illegible].

[illegible] principiis naturæ & rationis in argu[illegible] ac controversijs Theologicis uti licitum [illegible] est hoc tertio modo. His omni[illegible] quid clarum magis ac manifestum esse po[illegible]. Et tamen hic tertius modus quo nos in con[illegible] Theologicis utimur, fundamentum li[illegible]: hunc enim ut initio Reformatis alij Pro[illegible] ita hodie Romanenses omnibus Prote[illegible] recusant ac non permittunt. Hinc orta [illegible] illa, nō licere uti principijs rationis in ar[illegible] Theologicis, ac quæcunq; nō minus in li[illegible]

Corol- lari no- vum. des genim ... in capite ostendimus ... tionis ... dicunt ... hoc esse ... ex hinc tertio ... seu potius rationem ... eum esse, eandem ... quod primum ... nos cum improbamus, secundum non ... & cum ipsis necessarium non esse dicimus, ... Theologi nostri urgent ex solo verbo Dei ... mentandum esse, h.e. medium terminum ... è Scripturâ petendum; de probatione ex ... laborandum non esse, nisi forte adversari ... quo nobis res est, conditio id exquirat ... tem quia utimur adversum eos, ... hoc bellum aliud evertatur ... ait Thucyd ... mirabile cogitatu ... cum sine ea nec ... alios, nec nos ipsi ... possimus. Hæc ... quarto nostræ Theseos membro.

Caput XII.

Corollaria novem quæ ex verâ sententia sic explicatâ fluunt.

An Reformati sequantur Scholasticorum morem disputandi in eo, quòd ... ne absque Scripturâ disputant. ... & cæteri Reformati Theologi à ... neri accusatione vindicati: An Re...

mati ex probabilib. disputent? Gerhardus laudatus. Reformati ab alia accusatione Meisneri vindicati. Lutherani & Reformati ab accusatione Iesuitae vindicati. Reformatos se nō astringere huius vel illius Philosophi axiomatis. Eos non oppugnare veritatem Dei principiis rationis. Reformatos non tribuere Philosophiae magisterium in Theologiam. Nec habere rationem pro fundamento articulorum fidei. Nec iudicii ei potestatem tribuere aut in mysteriis fidei, aut in erroribus. Argumenta ipsorum Philosophica non esse.

Corollaria novem.

Hic igitur singula assertionis ac Theseus membra declaravimus eâ perspicuitate, ut [illegible] neminem qui haec lecturus sit, adeo au[illegible] [illegible] fore qui eam non intelligat, aut ita per[illegible] adeo malitiosum ut nobis sequiorem mentem & aliam affingere audeat ac tribuere, quam hanc quae à nobis exposita est, & quae omnium sanorum Theologorum ac Philosophorum mens ac doctrina est. Ex hac doctrina atque [illegible] verae huius nostrae sententiae, haec Corollaria duodecim per se fluunt ac promanant. Primò, nos non sequi, sed rejicere modum dispu-

Corollaria contra.

tandi quem Scholastici tenent ac necessarium absque verbo è ratione probant conclusiones Theologicas. Vt ita Meisnerus iniuriam faciat Reformatis Theologis; cum dicit eos & reliquos, quos Calvinianos vocat, ipsum crimen incurrere quod in Scholasticis reprehendant. *Tantum, inquit, in Scholasticis Antonius Sadeel in praefatione de Meth. disputandi scribit:* Primus error Scholasticorum est, quod solent &c. *Sed à semetipso non ipse circumscribit errorem eundem cum Scholasticis vel plus committit? Verum, proh dolor, contrarium scripta testantur, quae praestito magnae istius solet acumina Logicae, quam demonstrationibus Biblicis.* Ita Meisnerus; sed iniuria. Tum demum ejusdem criminis cum Scholasticis rei essemus, si primo modo quem diximus, uteremur principiis rationis; quoque si secundo adeò deferremus: quod à nobis neutiquam. Verum est nos existimasse Logicis principiis rationis uti, sed tertio modo, quem cap. praecedente exhibuimus.

Secundò apparet, nos excludere argumenta probabilia, adeoque in eo etiam reprehendere Scholasticum disputandi modum. De quo vide Sadeelem in praefat. allegata. Vt ita eandem iniuriam nobis faciat Meisnerus, cum dicit nos adversariorum oppugnandorum causa consequentias istas PROBABILITER ratiocinandi momenta accommodare, &c. Sed falsò dicit; probabilia argumenta non in Theologiam recipi: (ut iam praeteream quod de veritate pugnanti à nobis dicit) nam certum quidem nis, regulas consequentiarum necessariarum

servare in disputando: quas si Meisnerus rejicit, Consi- que solum se & omnes [illegible] accusat, qui & haec non [illegible] vera. adversarium nos & Pontificios & quosvis a- [illegible] disputante regulis consequentiarum u- [illegible], sed etiam disputationem omnem impos- sibilem facit, ut suo loco ostendemus. Verùm [illegible] injuriam nobis facit graviorem, quòd nos PROBABILIA argumenta in Theologicis ad- mittere dicit; quae tamen quam non sint digna Theo- logicâ veritate nostri judicârunt; atque hanc Scholasticorum fontem perpetuò considerârunt, quòd probabiliter argumentari in Theologiâ pul- chrum sibi esse ducerent. De quo rectè post Sa- [illegible] Gerhardus in Meth. stud. Theol. *Scho- lastici*, inquit, *qui in Scripturis Sacris deberent [illegible] de illis Topicè ac Scepticè disputant, atque ra- [illegible] in locum certae fidei ac [illegible], Academi- cam [illegible]* introducunt. Variis argumentis ve- [illegible] modò in hanc modò in illam par- tem [illegible] nesciunt tandem, quò se recipiant; [illegible] rem in dubio relinquentes, concludunt; si in hanc velis transire sententiam ita respon- de argumentis contrariis; si in aliam mavis, sic respondeas, &c. Quaerunt de gratiâ, de Baptis- mi effectu, de justificatione, &c. in utramque partem probabilia argumenta afferentes. Haec [illegible] solidè Gerhardus disserit. Non jam [illegible], quod verissimum etiam, sed hujus loci non est, nostris disputationes à reliquis etiam [illegible] Scholasticorum immunes esse, de quibus Sadee- lum vide. Quod autem de Meisneri accusatione [illegible], idem de Veronio Jesuita sentiendum est.

Corol- laria an- vera.

qui illius quod Mesinenses Reformati [illegible] git, jam omnes protestantes accusat, sed [illegible] vangelicos omnes probabiles saltem conti[illegible] rias, non autem necessarias adversus pontif[illegible] afferre.

Tertiò apparet nos cum de principiis ratio[illegible] loquimur, non loqui de hujus vel illius Ph[illegible] phi axiomatis, sed de iis quae in se & ab[illegible] considerata vera atque necessaria sunt. Et sic [illegible] est Jesuitae accusatio, quâ dicit nos Aristo[illegible] huic vel illi Theologo judicium de controversiis [illegible] tribuere.

Quartò patet ex dictis, nos principiis ratio[illegible] non oppugnare veritatẽ, mysteria fidei, v[illegible] Dei, quemadmodum perperam Gerlandus [illegible] Mesinenses Reformatos, Romanenses autem E[illegible] vangelicos omnes accusant.

Quintò apparet ex dictis nos non tribuere Phi[illegible] losophiae seu rationi magisterium in Theolo[illegible] giam, sed pro famula, & quidem tantum sin[illegible] quae habere, contra quam etiam Reformati a[illegible] tantur.

Sextò exinde manifestum est, nos non habe[illegible] rationem pro fundamento, aut stabilimento [illegible] priè sic dicto articulorum fidei, ut pariter Ro[illegible] mani ab [illegible], hi verò ab[illegible] cum à Romanensibus arguuntur.

Septimò patet etiam nos non tribuere ratio[illegible] potestatem judiciariam seu decidendi & [illegible] candi de mysteriis fidei, multò minus infallib[illegible] ultimam.

Octavò, nos ne de illis quidem conclusionibus [illegible] quae in verbo Dei non continentur, sed [illegible]

ipso

[illegible] ex rationis principiis iudicare iudicio [illegible]dentis, sed verbo Dei; cum potestatẽ tribue[illegible] loquitur aliquis. Quoniam igitur axiomata illa principia rationis? Respondeo, ea non [illegible] propriè loquendo per se & immediatè ad conclusionem nostram in principali syllogismo [illegible]firmandam & falsam confutandam: sed quia [illegible]sinus negat aut in dubium vocat, non recte [illegible] nos illo è Scriptura ad probandam conclu[illegible] petito usos esse, hinc tum alia disceptatio [illegible] inter me & adversarium, quae est propriè [illegible]endo, per se & immediatè non de conclusio[illegible] illa tertia, sed de nexu medij termini cum alter[illegible] extremorum, praesertim cum maiore. Aliud [illegible] est conclusio Theologica, scilicet cum ma[illegible] & minore extremi; aliud est nexus medij cũ [illegible]: & sic aliud est probare conclusionem Theologicam, id quod per medium è Scripturà [illegible] fit; aliud, ostendere nos verè & benè usos [illegible] principio Theologico, id quod rationis [illegible] necessariò requirit. Hanc distinctionẽ Au[illegible] tradit libro 2. de doctr. Christ. cap. 31. [illegible] aliis verbis eadem distinguendum esse docet [illegible] veritatem Connexionum & veritatem sen[illegible]tiarum, & illam ex ratione, hanc ex Scripturà [illegible] ait: *Cum ergo sit vera connexio non solum [verarum], sed etiam falsarum sententiarum, facile est [veritatem] connexionum etiam in illis Scholis discere [quae] praeter Ecclesiam sunt. Sententiarum autem veritas in Sanctis libris Ecclesiasticis investiganda est:* [illegible] Augustinus. Quòd si igitur nexum maioris & [illegible] in Scripturà expressè invenimus, nemo nisi [in]fidelis & extra Christianum nomen constitu-

Consultaria notem.

tus aut alterius cepisse cum negabitis & consu... aut non disputandum est, utpote principium ... dei h. e. verbum Dei negantes, aut ex lumi... turæ est convincendus, eo modo quo vete... versum Gentiles disputarunt. Fieri tamen ... ut ab eis qui Christiani nomen profitentur ... ille negetur non directè quidem, sed indi... per falsam scilicet interpretationem. Illis ... ostendenda est veritas interpretationis nostræ ... scripturâ, & quia id sine regulis consequen... tiarum & alijs principijs naturæ fieri non pot... ideò ea necessariò adhibenda sunt. Quod si ... ratio non inveniat in scripturâ ... illa ... ipsa formarit; certè illius est, ostendere se ... formasse. Vnde ... ostendere non ex scriptu... utique, cum, ut diximus, ... in scripturâ ... venerit, utpote quæ non docet regulas con... quentiarum, & principia ea, quæ ratio ... ..., ut Clemens Alexand. Philosoph... appellat, tradit: quare necesse est, rationem ... in se ipsum reflectere & videre, rectène in ... principio Theologico usa sit. In summa, ... principiorum ratio ... iudicium discretio... nis, non decisionis: de quo ... mox excu... cendi locus erit.

Nego, & per consequens, ... ar... gumenta quæ nostri in controversijs de p... & Cœna Domini; Item, quæ Evangelici ... omnes in controversijs cum Papatu & ali... bent, non rectè dici ab adversarijs *Philos...* Sunt enim propriè loquendo Theologica ... principijs Theologicis, hoc est, à scripturâ ... ad conclusionem veram probandam, falsam ...

[illegible] semper intuentur. Quod postmodum [illegible] rationis & principiis naturae in [illegible] syllogismo, syllogismum [illegible] [illegible] les potius quam per fecta adhibentur, [illegible] quia adversarius caecitate aut obstinatione [illegible] verum venum medijs cum extremo [illegible]

Cond[illegible] in [illegible] natura.

Loquitur aliquis: nos etiam in principali Syllogismo axiomatis plurimis utimur. v. g. Si Syllogismus sic formetur: *Omne corpus naturale est in loco. Christi corpus est naturale.* Hic major videtur constare ex natura Physica. Respondeo: posito axioma philosophicum ibi esse, non tamen ideo argumentum Philosophicum dici debere. Est enim argumentum seu medius terminus e scriptura petitus, & sic argumentum est Theologicum. [illegible] est, axioma illud *[illegible]* & simpliciter loquendo Philosophicum esse. Quod ut recte intelligatur, distinguendum est inter axiomatis formale & materiale. Quod ad formale attinet, hoc est Enunciationem eo modo & forma conceptam, certum est esse axioma illud Philosophicum, & non in Scriptura extare. Quod autem ad materiale attinet, non tantum philosophiae & naturae: sed etiam Scripturae est hoc axioma *Omne corpus est in loco.* Nam non solum natura illud docet, sed etiam Scriptura quae hinc inde de Corporibus naturalibus loquitur, & nulla alia corpora agnoscit ac proponit, quam quae in loco sunt, ut ex inductione apparet. Docet enim coelum, astra sursum, bruta, plantas, homines: Christi etiam Corpus in suis locis esse, in summa, ex [illegible]

Nihil cõ- hoc enim Scripturæ inductione apparet, cum statuat
tra ratio- tunc hoc axioma, omne Corpus naturale est in
nem sta- loco. Et sic clarum est, axioma hoc non posse
tuendum. male philosophicum dici, ni velint Scripturam
Coroll. eâdem culpâ notare, cujus nos accusare solent,
10. ac dicere Scripturam cum Calvinianis, nec non
cum cæteris Protestantibus philosophari. Cum
nos hujus criminis accusare non possint, quin
simul Scripturam taxent, & ejusdem accusent.
Quod de illo axiomate dixi, dicendum est etiam
de aliis similibus.

CAPUT XIII.

Corollarium decimum. Nihil contra rationem statuendum in Theologia.

Meisneri judicium circa rationem laudatum. Quomodo Meisnerus interdum testimonia & dicta aliorum alleget. Idem convictus in testimonio quod de Reformatis dicit, circa memorabile quoddam distichon.

DEinde ex sententiæ nostræ veritate ac declaratione sequitur, nihil in controversiis Theolo-

[illegible] illa eo modum, quod verae rationi repugnet & contrarium sit. Supra rationem & ignota rationi multa habet Theologia: sed propriè loquendo, contra rationem veram & in se consideratam nihil habet. Hoc rectissimè agnoscit Meisnerus in proœmio philosophiæ sobriæ: ubi rationem esse NORMAM disputandi recenset, & verbis expressis pollicetur, se nihil contra rationem dicturum ac defensurum. *Absit ergo*, inquit, *DEO* [illegible], *quæstiones illas piè, modestè, candidè & [illegible] considerare, &c. Sobriè ne CONTRA RATIONEM aliquid a me dicatur aut defendatur.* Et allegat in id Augustinum lib. 4. de Trinit. c. 6. scribentem: *Contra rationem nemo sobrius, contra Scripturam nemo Christianus, contra Ecclesiam nemo pacis [illegible] senserit.* In cujus dicti tamen allegatione in hoc obiter monitum Meisnerus duplici modo [illegible]: 1. ait Augustinum *hoc evidenter videri*: at Augustinus non videtur hoc innuere, sed conceptis & expressissimis verbis dicit: neminem sobrium contra rationem sentire, &c. 2. ita citat Augustinum ut interserat haec verba, *nemo probus contra conscientiam*, quasi eadem verba Augustini essent: sed Augustini non sunt. Verum quidem est, probum neminem contra conscientiam sentire aut statuere aliquid: sed, quando auctoris alicujus verba allegantur, iis nihil de nostro addere debemus. Quod ideo moneo, ne quis allegationi auctorum reliquorum à Meisnero citatorū temerè credat, cùm de suo adjecerit Patribus ipsis [illegible], & in iis id reprehendi possit, [illegible] [illegible]. Ita nihil non affingi posse alicui sub hoc colore, quemadmodum

Nihil est contra rationem Catholicam [illegible] Canol. 10.

Nihil ei ea ratio- nem fla- gitium. Cent. 10.

nimium videatur. Sed ita ille horribili odio, Reformatas Ecclesias prosequitur, ut videas ... biscum agere solet, nimirum ... suo ... affingere, aut post aliquem auctorem alium ... bis infensum & odio caecum ea tribuere quae fal- sissima sunt. Quale est illud testimonium quod adversum nos splendidissime edit in quaest. ethicis q. 4. Ethica de haereticis puniendis. N... postquam ibi nos pulcerrimo hoc scilicet Ne... tatis Christianae plenissimo Elogio ornasset, cum nos *similes haereticos Nestorio* dicit: inter alia distichon allegat & Reformatis tribuit, ... *emendatum Johannis Casimiri* (verba Meisneri ... quibus illustrissimum illum & fortissimum He- roa, felicis memoriae, ne Principis quidem ... honoris ullo vocabulo dignatur, *& valere* ... *adscriptum hasce* dicit:

O Casimire potens servos expelle Lutheri,
Ense, rota, ponto, funibus, igne neca.

Hoc distichon allegat, docem ac testem L... Osiandrum, qui se nobis semper inquisit... adversarium praebuit, deceptus ut ipse facere... dob autem citat illud, ut Protestantium alio... odium adversum nos foveat atque augeat, ... fine nescio, quo exitu & fructu hodie cum ... orbe video. Ita solent in hunc usque diem h... distichon & vulgo & principibus, quod in... est, Viris occinere ac persuadere a Reformato... ligum hoc distichon profectum esse. Quod si v... rum esset, scio nullum ex nostris aut Magistra... tum piorum aut alioquin Virum bonum, non co... demnaturum cujusmodi poetam, tanquam sed... tiosum, crudelem, furiosum. Unde certe id a nul... lo sapiente aut bono Viro (qualem Meisnerum

[illegible] manes suos pati [illegible], non diffiteor) [illegible] in causa nostra ac fidei praejudicium ver[illegible] dubium (quod Meisnerus, cum illa scribe[illegible] [illegible] ponit) à nostris fallaciis illius cõ[illegible] [illegible] sunt. Quorum responsio nihil aliud [illegible] illud distichon cũ [illegible] ad Ca[illegible] quam calumniae illius auctor in Casimiri [illegible] nomen convertit) à Iesuitis quod Au[illegible] in comitiis olim affixum fuisse, eos etiã ex [illegible] testari qui caetera gravissimis injuriis [illegible] nos infectantur. Inter hos est Iohan[illegible] Wolfius [illegible] in lectionib. memorabilib. [illegible] hinc inde odium & aversionẽ nostri spi[illegible] Tom. 2. Centenario 16. ad annum 158[illegible] [illegible] Lavingensis anno 1600. publici iuris factã [illegible] ex Daniele Schallero citat, Augustae [illegible] fuisse schedam publicè, hisce cum versibus [illegible] a Iesuita quodam.

[illegible] Caesar, [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible] [illegible].

In Meisnerũ proprij ipsius [illegible] convincunt. [illegible] publicis scriptis [illegible] [illegible] sunt [illegible] crudelitatẽ, [illegible] his [illegible] [illegible] in Imperio [illegible] fuerunt. [illegible] quip[illegible] Reformati [illegible] [illegible] Luthera[illegible] [illegible] quam reliqui. [illegible] [illegible] crederentur [illegible] [illegible] [illegible], qui per totã [illegible] Lutheranorũ [illegible], jugulari, cõburi ac [illegible] [illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] & [illegible] Meisnerus & alij [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible] à Ponti[illegible] [illegible] nominis [illegible] [illegible] omnes

Nihil eõ tractatio- nem stu- pidam. Consil. 10.

perhibentur. Praetereo caetera quae [illegible] Meisnerus dicit, cum hujus loci non sint, [illegible] rum redeo. Agnoscit igitur Meisnerus ration[illegible] cionem nihil statuendum aut sentiendum, [illegible] ad se observationum pervenerit: [illegible] id praestet, testis est hinc male philosophia [illegible] ipsius, unde flosculos aliquos superius [illegible] mus, ex quibus apparet, quam [illegible] contra omnem rationem sit, & quam ea [illegible] ei adversetur.

Principia rat. in arg. non simpliciter rejicienda.

Caput XIV.

Corollarium undecimum. Argu[menta] in quibus principia rationi[s] sunt, non simpliciter reji[cienda], sed solvenda.

Viri doctissimi circa hoc sententia propo[nitur] & refellitur. Augustini senten[tia]. An omnia argumenta ex ratione pe[tita] solvi possint. An fiat compendium di[s]putationis per rejectionem simpl[icem] principiorum rationis? An adversa[rii] per eam rejectionem, ad Scripturas a[illegible]

[illegible]

menta petita [illegible] vel [illegible] peccant? An argumentationem Samosatenianorum contra Trinitatem allatam recte absque solutione reiiciatur? An regulæ seu exceptiones adversariorum è ratione petitæ impedire debeant, quominus illorum argumenta ex ratione petita solvantur? An simplicissimus & rudissimus [illegible] ex humanis principiis rationibus sit, ea simpliciter reiicere. Mirifice quatenus conveniat in hoc cum Chemnicio & Gerhardo.

Princi- pia ra- tio hu- manæ sim- pliciter reiicien- da,

NONCIMUM Corollarium in eo positum est, quod argumenta quæ principia rationis & philosophiæ in se habent, non simpliciter reiicienda sunt, sed examinanda an necessario procedant. Qui secus facit, & existimat sufficere si dicta scripturæ tantum contra solutionem argumentum opponat, non debet existimare se [illegible] [illegible] in disputando esse, [illegible] ignorantiam [illegible] prodiderunt [illegible] fuerunt. Quem modum procedendi [illegible] adversus Reformatos alij Protestantes, & in primis Chemnicius, ut supra cap. 6. vidimus, [illegible] [illegible] vestigiis illis Iesuitæ [illegible] adversus Evangelicos omnes, ut vidimus cap. 4. Gerhardus vir Doctissimus non, quin

Princip. ratio in ar- gum. ad- hiberi. [illegible]

[illegible] semper. sed LUTHERUM [illegible] dum doceri eum scribere. *si* [illegible] *asseruntur, quae ex philosophia pe*[illegible] *explicari ne queant.* At [illegible] argum[illegible] gliciter respondendum esse, & aliq[illegible] solemni[illegible] Scripturae dicta illis opponenda [illegible] quitur, *ut par dissensionis* [illegible] *dissensiones in principiis, ad sacras scripturas* [illegible] *sensum aliquid* [illegible]. *E*[illegible] *m*[illegible] *argumentantur, proprietatem personalem* [illegible] *esse eadem cum essentia, aut realiter ab ea distinctam* [illegible] *personas Trinitatis non differre realiter;* [illegible] *dabitur in DEO compositio. Ibi satis est* [illegible] *adversarium ad dicta scripturae, quae de* [illegible] *plicit & plane asseverant,* [illegible] *proprietates personales realiter* [illegible] *formaliter* [illegible] *ab essentia* [illegible] *distinguantur,* [illegible] *quaeriter pertinet adversarium, quod ex* [illegible] *rum regerat.* [illegible] *dictur* [illegible] *Philosophiae non esse* [illegible] *sophianis contra* [illegible] *ad fatuam* [illegible] *nerant* [illegible] *mysteria in scrip*[illegible] *evelata* [illegible] *scilicet* [illegible] *gauerunt.* Hoc Gerhardus [illegible] & pr[illegible] Aliter Augustinus, cujus argumenta [illegible] rejiciebant Donatistae, & ita respondeba[illegible] illi dicebant quod cecidissent principi[illegible] nis. Hic Augustinus exemplo Christi & [illegible] hi [illegible] respondendum esse, [illegible] mentum sine solutione rejiciendum. Prop[illegible] exemplum contra qui interrogaverant [illegible] recte Bitrum reddere Caesari. *Observ*[illegible] *hoc facerent Dialectici qui* [illegible] *rejiciendo* [illegible] *superare* [illegible] *sunt? An* [illegible]

[illegible] Principii [illegible] simplic. [illegible]

[illegible] Diabolicè [illegible] Dominum respondit [illegible] confessionem reddidit [illegible] Diabolicè [illegible] Diabolicè [illegible] Ita August. imo potius Glossa [illegible] solvenda esse captiosa argumenta adversariorum [illegible] Et a simplici [illegible] Et si quis [illegible] respõsionis esse verba scripturæ [illegible] argumentis [illegible] August. [illegible] Catholicum [illegible] Dialecticè agere. [illegible] Dialecticè agere, argumentum aliquod nõ [illegible] sed tantum Scripturæ dicta opponere. In [illegible] concedit ibi [illegible] capitis August. [illegible] argumenta adversariorum Dialecticè agendo esse.

Sed, inquit Gerhardus, quando [illegible] Philosophus principiis [illegible] & [illegible] necesse esse ea ad Solutionem. [illegible] Philosophicam relegare & simpliciter repudiare.

Principia rat. in argum. sophistice rejicienda.

Respondeo. Axiomata seu principia
quod in medium affertur in argumento
gium, aut necessario ac vere concludunt, aut
biliter & Sophistice. Si necessario & ...
qualia nulla sunt, quae pro vera doctr...
personam & coenam Domini adhibent...
nulla limitatione aut explicatione refu...
fant. Nam distinctio, quam ibi Ger...
communicationis τῆς φύσεως & τῆς ...
exempla igniti ferri & corporis anim...
mentum & axioma nostrum de ...
nullo modo infringunt, ut saepe a nobis ...
sum est. Si autem probabilia saltem aut so...
axiomata adhibita sunt, aut si necessari...
rum assumuntur, tum nullum est quod ...
rationi ac naturae consentaneum non possit ...
veram ac solidam rationem aut Philoso...
gnitionem habet.

At secundo loco, id illos faciendum ...
fiat disputationis compendium: & ita etiam ...
Veronius Jesuita adversum omnes Ev...
contendit: sed respondeo, compendium ...
rum faciendum non esse cum dispendio ...
tis. Christus adversarios suos ...
ait Augustinus libro alleg. c. 19. Quod ...
cum veritatis inchoata compendium ...
... quaeratur, in longissimos errorum ...
homines abripi, & aut tandem aut nunquam ...
... metam pervenire necesse est: prout in Co...
versiis de persona & Coena Domini compro...
enim quantam jacturam hujus compendii ...
injustae victoriae cupidi argumentis nostris re-
spondentur: hinc non solum inter nos & ...

[illegible] inter [illegible] partis Theologos ac Philosophos lites non exiguae orta sunt, de usu [illegible] in controversiis Theologicis. An [illegible] *[illegible] in argumentis [illegible]? An aliquid possit esse verum in Theologia [illegible] falsum in Philosophia? An [illegible] in controversiis Theologicis [illegible] de genere in genus? An rationi tribuendum [illegible] de rebus fidei? An [illegible] de contradictione in controversiis? An in [illegible] Syllogistica semper sit argumentandum.* Hoc [illegible] compendium disputationis facere [illegible] [illegible] est disputationes in infinitum protra[illegible] [illegible] litem ex lite serere? Commode quidem [illegible] iis qui in scholis exercitij gratia dis[illegible]. Eo enim modo protinus os obturant [illegible] [illegible] pro sua consuetudine & legibus [illegible] exercitia iuventutis. & ubi [illegible] in [illegible] descenditur, illi certe non acquiescunt [illegible] respondentibus, quibus nodos non sol[illegible] loquuntur [illegible]. Verum ulterius [illegible] & [illegible] an secus hoc [illegible]! unde contentiones in infinitum [illegible]. Annon praestaret potius, si qui[illegible] compendij disputandi quis tenetur [illegible] Philosophiae solido studio doctus [illegible] in [illegible] [illegible] respondeat, aut eius modi [illegible] [illegible] quae rectae rationi contraria [illegible]. Ita demum disputandi compendium [illegible]. [illegible] id ideo faciendum esse *[illegible] ad [illegible] ad [illegible] ad [illegible]*

Philosophiae usus in argumentis Theologicis.

[illegible] nes. Hic si non etiam vir doctissimus ali[illegible]
num mentem intelligit, ut dubitem num [illegible]
in toto discursu quo de usu & abusu Philo[illegible]
in Theologia pertr[illegible], non ipse habemus ut [illegible]
hemus ad proprium Theologiae principi[illegible]
bum Dei. Argumentamur enim in commun[illegible]
quae [illegible] cum ipsis [illegible] facie [illegible]
n tanquam unico Theologiae principio [illegible]
autem [illegible] cum externo ubi [illegible]
ne probamus id vero negare nobis [illegible]
fontur passim ex dictis constat, [illegible]
nibus pro sententia vera [illegible].

Quod si per adversarios intelligat [illegible]
Sam[illegible] aliosque illos, quid opus est [illegible]
modo eos ad Scripturam [illegible]
habemus alium etiam verum modum [illegible]
trahendi, [illegible] solvendo argumenta [illegible]
e ratione allata, ostendendo eos ratione [illegible]
non recte intelligere quod quidem [illegible]
debet & potest. Deinde [illegible] pertrahere [illegible]
tatis cognitionem aut confessionem [illegible]
ac illis. Et ea quidem [illegible] adversarios [illegible]
qui in nostra societate sunt, & quorum [illegible]
stra [illegible] sed exiguum [illegible]
[illegible] unde [illegible]
speciem. In pectore [illegible]
[illegible] satisfactum non est [illegible]
[illegible] veram non deponit, [illegible]
sione, maxime si [illegible]
tiae conditioni sint prodit, & ad [illegible]
[illegible] ac veneni animo [illegible]
[illegible] est, [illegible]. Quod si autem adversarii [illegible]
nostra societate atque [illegible] non sit, [illegible]
obstinatos, magis etiam frustra in modis [illegible]

[illegible] adhiberetur. Nam ita se ad temperantiam sui per [illegible] nihil unquam nisi patienter, sed perpetuo [illegible] hoc modo disputandi absonum & iniquum esse [illegible] à sua opinione discedere posse [illegible] rationibus [illegible].

Principia rationum in argumentis tamen plerumque.

Exemplum argumenti [illegible], quod Gerhardus proponit, [illegible] quod [illegible] esse dicit [illegible] rationem revocare ad [illegible] quam respondere, periculum esse [illegible] modum adversus id argumentum illegitimum [illegible] ipso Gerhardo [illegible] rationum petita ex ipsis Philosophiae principiis luminari & explicari possint. [illegible] si [illegible] illius modi [illegible] rationem etiam [illegible] Philosophiae principiis [illegible] ex ipsius rationis principiis [illegible] argumenti illius Samosateniani in [illegible] parte Disceptationis Prior. [illegible] personalis in [illegible] per omnia eadem esse cum essentia quod [illegible]. Nam etsi essentia [illegible] eodem modo [illegible], quo [illegible] Significatione [illegible] sic cum [illegible] in [illegible] (quod [illegible] etiam. [illegible] in significatione [illegible] vocant realiter.) [illegible] modus à re, quae [illegible] modus. (Nam [illegible] loquendi ad evitandam omnem cavillationem [illegible] quod [illegible] personalis [illegible] realiter & proprie [illegible] ab essentia divina, tamen [illegible] modum subsistendi per quem essentia in [illegible] distinguuntur, ita ut [illegible] Pater.

Princip. rationis in arg. non simpliciter rejic.

alius Filius, alius Sp. S. Persona; [illegible] tum demum vera esset, si proprietas illa per [illegible] propriè loquendo, ex essentia [illegible] distinguerentur, quod non. Nam non distinguuntur nisi modaliter, [illegible] ipsa a [illegible] & ab Essentia modaliter distinguuntur [illegible] non datur compositio in Divina Essentia, [illegible] distinctio.

Sed inquit Gerhardus, *quicquid [illegible] personas [illegible] ex ratione [illegible] regerunt.* Respondeo. [illegible] exceptio [illegible] sarij ad solutionem ex rationis lumine petitam impedire non debet, quo minus argumenta [illegible] non solvamus. Sic enim penitus [illegible] argumenta quidem quæ Theologica sunt [illegible] dendum foret, cum & illa semper fere [illegible] soleant adversarij ex disputationibus cum [illegible] tificiis, Samosatenianis, & Anabaptistis [illegible] Quis nos enim impediet, quo minus [illegible] causam aut voluntati aut ignorantiam prodamus? Nostrum est [illegible] & veritatem silentio prudentia [illegible] non prodere, [illegible] Gerhardus, [illegible]. Verum est, sed ex quali[illegible] tione, certè non sana & vera, sed falsa, aut [illegible] quidem sed male applicata ad [illegible] [illegible] Unde facile est [illegible] [illegible] vanitatem [illegible] [illegible] Gerhardo facile [illegible] tem [illegible] replicas aut exceptiones [illegible] quia [illegible] [illegible] solvi debeant. Ait enim Gerhardus, quando nos utimur hoc principio adversarij ipsi *proprium non possunt commodi* [illegible]

[illegible] ex naturae principiis argumentationē nostrū
[illegible] continent. Sed movit praeterea Gerhardum
[illegible] adversarius solutionem ipsorum solere excipe-
[illegible] ex ratione & ex Scriptura. Etenim ad distin-
ctionem [illegible] supponitur eam
[illegible] esse. Nam [illegible] quidem com-
municari posse, quandoquidem ipsi fatentur ad
[illegible] hanc unionem factam esse salvis ac di-
stinctis [illegible] naturis, earumque proprie-
tatibus. Quod ad exempla ferri igniti & [illegible]
[illegible] pariter scimus nos non [illegible]
[illegible] contra [illegible] plane impertinentia
non solum quia dissimilia, sed etiam quia vi-
[illegible] in compositione calor & lux [illegible]
[illegible] proprietatem, sed effecta &c. Ita igitur [illegible]
[illegible] & quidem solidissime; & tamen Gerhar-
[illegible] non impediunt exceptiones nostrae ex veri
[illegible] petitae, quemadmodum dicit argumentis ra-
[illegible] ex ratione petitis etiam ex ratione [illegible]
[illegible]. Quod si ita sit, certe nec Photiniano-
rum argumentationes ex ratione non veras sed falsas aut
[illegible] petitas impedire debent, quo mi-
nus [illegible] eorum solvamus.

Ex quibus manifestum est, hanc distinctionē, [illegible], & hoc consilium Gerhardi locum non habere: 1. quia dicit posse ad quaedam axiomata etiam ex ratione respondere, ad quaedam [illegible] non posse, ad Photinianorum argumē- [illegible] illa solvenda, haec rejicienda esse. Imò [illegible] ad axiomata omnia è ratione petita & per- [illegible] adhibita etiam ex ratione respondere pos- [illegible] in specie in Photiniano [illegible] argumen- to refutato ostendimus. 2. apparet, eum [illegible]

Princi- pia ra- in ar- gumentis re- [illegible] [illegible] da.

Princip. rationis argum. os [illegible] rejicienda.

rum ex eo quia adversarij ex ratione regerunt su[illegible] ficere arguunt, interdum ad argumenta ex ratione pe[illegible] tita respondendum nō esse. Nam ut omnia argu- menta ex ratione petita ex eisdem solvi possunt, ita non solum ad opponendum, sed etiam ad re- solvendum adversarius invenit, quod ex ratione [illegible] tenam reperit. Si enim solutio solida [illegible] ma aliquando pertinax adversarius in [illegible] si non sit solida solutio, sed futilis, facile ex soli- da ac vera ratione ostendi potest, & debet [illegible] nitas solutionis ejus.

Quod tandem Gerhardus concludit, [illegible] [illegible] argumenta [illegible] suam splitam contra mysteria [illegible] ad [illegible] in Scripturis revelata applicanda, ut ex illis op- pugnentur; hoc vero ipsum quoque confirma- tione opus habet. Existimat Vir doctissimus [illegible] modum respondendi tutissimum & simpli- cissimum esse, sed perperam. Si enim quis ita respon- deat adversario, negaret pertinaciam ita ne [illegible] plicissimum neque tutissimum hunc esse respon- dendi modum apparet. Nam non conce[illegible] axiomata philosophica seu principia rationis extra disputationes Philosophicas non licere [illegible] bere, [illegible] rationes quas per sententia [illegible] medium afferemus. Ostendet hoc non [illegible] [illegible] mysteriis esse non esse transitum de genere in genus; Denique dicet se non disputare [illegible] mysteria fidei in Scripturis revelata aut ea op- pugnare, sed adversus falsam doctrinam Scho- lasticorum, quae Scripturae adstringitur, quae con[illegible] sit ex hoc mundo non repetenti illas solemus, [illegible] nes est rationis ad axiomata nostra e ratione pet-

suscipere solet. Unde apparet, cum quidem modū respondendi, quem Gerhardus tradit, & quem communiter eo ponere [illegible] & constanti-nostris assertionibus, ubi se constringi videt vi efficacibusque nostrorum argumentorum, nec vi-simplicissimum nec tutissimum dici, cum solida ratio ei quae simplicissima ac tutissima esse so-let, nihil habeat. Loquor de nostris, quibus hoc respondendi modo solet obviam iri, & adversus quos disputationem illam suam Gerhardus diri-git. Nam Photinianos (quos, in [illegible] ut o-mnes nobis [illegible] adeo Trinitatis hor-tant eos illius constantissimi assertores (sorores) quod attinet, certum est non axiomata ab illis omni-[illegible] ea quae ad creata [illegible] per-tinent, ad creatorem extendi, & sic [illegible] extra sphae-ram ipsorum contra [illegible] adversum my-steria in Scriptura revelata utuntur. Quare appa-ret ex dictis falsam esse opinionem Chemnicij e-xistimantis principia rationis simpliciter rejici-enda esse in controversiis Theologicis; ut non etiam doctissimum Gerhardum putantem in universum re-pelli posse. Melius ea specie utrumque senti-Melanchthon, qui manifeste indicat aliud esse argu-mentum contemnere & non assumere, aliud ef-fugere & non ostendere, [illegible] in locum suum applicata victoriam reportari ab adversariis non posse. *Si ea observarimus, ait Melanch., quae vera, quae falsa sint Philosophiae axiomata, & quae ratione applicanda, quomodo possit, ipsi praesentes & victoriam reportabi-[illegible] modo argumenta eorum nec prorsus contemne-re, sed assumere & ad ea respondere voluerit)*

Principi. rat. in argum. nō simplic. rejic.

Princip. [illegible] non simpliciter rejicienda.

Quæ verba Meisneri observationem merentur. Si enim hoc Meisneri judicium verum esse ponatur, Chemnicium Philosophiæ ignarum [illegible] [illegible] fuisse; non respondisse argumentis nostris, & victoriam à nobis [illegible] [illegible]isse. Chemnicium non respondisse argumentis nostris, nec victoriam à veritate, quam promimur, retulisse scimus: Chemnicium vero Philosophiæ ignarum fuisse, absit ut dicam, & laudem hanc doctissimo viro eripiam. Contrarium enim apparet ex scriptis ipsius, maximè ex *Examine Concilii Tridentini*, adeoque non ignorantia Philosophiæ ductus argumenta nostra [illegible] adeo non respondit, sed robore [illegible] vidit ea solvi non posse.

Dico autem Meisnerum [illegible] *hæc scribere*: quia [illegible] ad rem veniam, ea enim principia rationis tanquam pilas [illegible] pere & rejicere, adeò rationi [illegible] est, Deo datori & rationi datæ & sibi contradicere. Quæ omnia in veræ causæ non [illegible] argumentorum cedunt. Deinde etiam Photinianorum rationes contra Trinitatem rejiciendas [illegible] solvendas dicit quæst. metaph. 20. quæ tamen ratione cum verbo Dei subordinata solide [illegible] possunt. Manet igitur firma hæc & inconcussa veritas: axiomata rationis & naturæ non simpliciter repudianda sed solvenda esse. Et hoc unicum [illegible] corollarium est.

Philos. an accend. lumen Spir. S. Cor. 1.

CAPUT XV.

Corollarium duodecimum Philosophiam accendere lumen Spiritus Sancti.

Reformati & nominatim Keckermannus vindicantur, contra Meisnerum Gerhardum, Mentzerum. An in infidelibus Philosophia accendat lumen S.S. Lumen naturæ an occasio interdum sit quâ infidelis convertitur? Goclenius vindicatus. An in fidelibus lumen S.S. accendatur per Philosophiam. Respondetur Gerhardi & Meisneri argumentis.

EVidentissimus ex sententiæ nostræ exhibitâ declaratione [illegible] in eo consistere, quod cū principiis naturæ eo modo, quo superiori capite declaravimus, in controversiis Religionis uti liceat, maximè illis quibus [illegible] modi [illegible] esse penitùs cum externo [illegible] pugnatur, facile iam intelligi possit; id quod Theologi & Philosophi dicunt, Philosophiam seu sapientiam lumen Sp. S. accendere.

Keckerm. lib. 1. System. Theolog. c. 4. his verbis

Psalbl. an accēdat lucē Sp. S. Cor. 12.

utuntur. *Deum Essentia sua vestigia & imagines quasdam rebus expressisse, & lucem Spiritus sancti illas plane divinas disciplinas Logicam & Metaphysicam in mentibus hominum voluisse accendere.* Id verò multi maximas turbas non soli Keckermanno, sed etiam toti causae nostrae cient. Mentzerus inter alia argumenta quibus perperam probat nos non esse Confessionis Augustanae socios, & in specie nos repugnare articulo de peccato originis, ac nimium tribuere rationi humanae in negotio religionis, inter alia id ex Keckermanno hoc loco petebat. Meisnerus quaest. gener. Keckermannum ob ea verba abusum illegitimum Philosophiae committere dicit, & in periculum Religionem Christianam adducere esse: statuere cum Philosophiam ad cognitionem Dei non modò utilem, sed etiam necessariam esse, & se eam quasi parentem [illegible] & [illegible] spiritualem; & tamen hanc culpam non Keckermanno soli adscribit, sed causae nostrae tribuit, ait *se Calvinianis aphorismis*, Psalm. [illegible] *ponere.* Argumenta etiam aliquot in medium affert quibus ostendere vult Keckermannum gravissime errasse. Gerhardus cap. 2. de Philosophiae abusu, pariter ait Keckermannum committere abusum Philosophiae, *dum propositionem illam mentis per Philosophiam studium rationem fidei salvificae principium statuit, atque efficaciter ad internam Sp. S. illuminationem concurrere indicat.* Et pariter adversus Keckermannum argumentis luctatur.

Hic ego non magnopere laborarem de Keckermanno vindicando, si tantum de Philoso-

pro-

[illegible] loquendi pugnam cieri, maximè cum ea [illegible] nominatim à Doctissimis Graecis per- [illegible] sed quam non tamen in Liberam [illegible] Phrasin [illegible], quam in Philosophiae [illegible] lumine praejudicium, cum etiam [illegible] communem [illegible] gravissima invi- [illegible] & quia [illegible] inutile sit in- [illegible] fore, si, quid nostra mentis sit ex [illegible] intelligatur, petere ei [illegible] respondendum à nobis etiam in hoc loco [illegible].

Philos. ac accidentalem Spirit. S. Concu.

Dicimus igitur, nec Keckermanno, nec cui- quam [illegible] in mentem venisse quod Ment- [illegible] Reform. nobis [illegible], & [illegible] modo peccatum originis extenuare vel- [illegible]. Absit hoc, [illegible] ex omnibus nostro- [illegible] scriptis, Ecclesiarum confessionibus, for- [illegible] Catechesibus, nos longissimè à Pelagia- [illegible] & semipelagianismo abesse. Et in spe- [illegible] quod Keckermannum attinet, hoc & perspi- [illegible] longissimè à Mentzeri accu- [illegible] proponit lib. 2. Systemat. Theo- log. cap. 4. Nec etiam ea mens illius fuit, ac si Philosophia esset principium fidei salvificae [illegible] ad [illegible] Spiritus San- [illegible] concurreret, uti putat Gei- [illegible]. Non Keckermannus, aut quisquam no- [illegible] aliter sentit, quam fidem salvificam & [illegible] internam mentis ad salutem [illegible] Spiritus Sancti opus, in cordibus [illegible] per verbum operantis. [illegible] in System. Theolog. de iustificatione dicit fidem infun- di à Spiritu Sancto, & , si Philosophiam

Ph. 1. [illegible] principium fidei [illegible] etiam obiectum [illegible] stantiale Philosophiae [illegible]. Nam [illegible] [illegible] ab ipso fidei [illegible] obiectum [illegible]. Nec denique hoc vult, ac si Philosophia [illegible] esset ad [illegible] & cognitionem [illegible] Meisnerus [illegible]. Nam etsi [illegible] dicat Philosophiam ad [illegible], id quod [illegible] non diffitetur, [illegible]. *Et Philosophiam contemplationem ad [illegible] Dei [illegible]* Rom. 1. *[illegible] Deum esse* [illegible]; tamen nullibi dicit, esse simpliciter [illegible]; nec hoc [illegible] [illegible] simpliciter necessariam esse ad fidem religionem: *[illegible] Theologiam [illegible] & [illegible] Christianae [illegible] Philosophiam [illegible] esse [illegible] ab [illegible] fuerunt & adhuc sunt, [illegible] Philosophiam [illegible] Christianam & [illegible] fideles [illegible] Philosophi.* lib. 1. [illegible] philos. c. 4.

p. 15.

p. 31.

Vides expressa verba Keckermanni [illegible] pene idem statuit, quod Meisnerus, Philosophiam non esse necessariam ad [illegible] seu Theologiam [illegible] fidem seu religionem [illegible]. [illegible], quod Meisnerus [illegible] [illegible] statuere hac: Imo non [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible]. Quod [illegible] logiam [illegible], [illegible] [illegible] *[illegible] & [illegible] (qualis [illegible] esse potest), [illegible] [illegible]*, ut Meisnerus [illegible], [illegible] non Keckermannus solum [illegible] Meisnerus [illegible] Philosophiam necessariam [illegible] Theologiam. Et sic Keckermannus non [illegible]

p. 24.

p. 13. pag. 86

Philosof. an accedat laudi Spir. S. Corollaria.

dem recipit, quae ei virtute supernaturali [illegible] monstratur, eandemque pertinacius assentiendo [illegible] tendens eo facilius accipiet, quod Philosophi[illegible] ac sanis, quae Dei donum eximium est, [illegible] eis, dum vim consequentiarum intelligit, [illegible] cipia admittit, quae Idiota intelligere ne[illegible] Interdum dico: nam ubi infidelis obsti[illegible] sophistica diutius in tenebris haeret, [illegible] versus veritatem luctatur, quam is qui [illegible] excultam disciplinis non habet. Et hoc [illegible] non alio dicit Cl. Goclenius facilius ad Ch[illegible] nam fidem converti Gentilem Philos[illegible] quam Idiotam: ita ut ob id iniuria M[illegible] Goclenium reprehendat, & ab Gocle[illegible] formatus commendat ipso vberius vid[illegible] cium Vindic. Confess. August. cap. [illegible] tem adjicio, non magis reprehensione[illegible] mereri Goclenium, quam Augustinum [illegible] de doctr. Christ. c. 2. docentem qui phi[illegible] cognitione imbutus sit, plurimum re[illegible] telligendâ fide Christianâ & percipien[illegible] *vere (inquit) Concupiscentiam & definitio[illegible] stinctionem plurimum intellectorem adiu[illegible] rem [illegible] error quae videntur [illegible] [illegible] ra [illegible]*

hoc sensu Clem. Alex. l. 1. Strom. philoso[illegible] *praeparationem* fidei nominavit, tolerari [illegible] loquitur: non minus ac quando doctri[illegible]

Strom. 1. p. 12.

hendit (sed de Christianis loquens) *praepa[illegible] [illegible] per philosophiam fieri [illegible]* Melsnerus. *Philosophiam Theologo [illegible] giam utilem & necessariam esse.*

Hoc primo modo sensisse Keckerman[illegible]

lucem Sp. S. per Philosophiam, partim ex Sp. Theolog. c. 8. lib. 1. ubi ait: *Deum ex conspectu ... congressu ut Creaturam, conservaverim, re-...* quæ certe lux est hominum divinitus indita ... clarior in philosopho quam idiota est.

Christianos quod attinet, dupliciter intelligendum est, quod Kekermannus dicit Philosophiam accendere lumen Sp. S. in cordibus, pro ... lumine Sp. S. quod in fideli est, illud ... hoc supernaturale. Naturale lumen ... magis per Philosophiam illustratur, ... accenditur, tum in universarum disciplinarum cognitione, tum in cognitione illa de ... etiam ex natura fidelis habet. Vide ... Confess. Aug. disp. 1. Supernaturale lumen hoc est, cognitio quam fidelis tantum habet ... verbo Dei, ea vero etiam juvatur & acuitur ... per Philosophiam circa controversias Theologicas. Et hinc Kekermannum hoc ... dicit rationem nos juvare ut recte distinguamus personas Deitatis ab Essentia, *quia, ... Deus in Essentia sua vestigia & imagines quasdam ... impressit, ideo & lucem Spiritus Sancti ... ad scripturas accendit*, idcirco ait, ad ... *hoc nisi ... hac per* tenuitatem nostram ... declarare. Præsertim autem vero ... lux seu cognitio supernaturalis seu ex verbo Dei petita eo modo in Controversiis acuitur per Philosophiam, in quantum ex Philosophia ostendo me recte usum esse medio termino ... Scriptura petito, seu recte cum eum extremo ... connexuisse, adversarium contra peperisse ... quo profecto modo & instrumento fi-

P. 33. 4. 6.

Philos. ... accendat lumen Sp. S. Contra.

Philosophia in accedit lumē S. Sancto

ut cognoscamus mysteria Dei [illegible] filium [illegible] revelatur. Hunc quoque modum [illegible] & quod intellectus [illegible] [illegible] dicitur quæstionibus [illegible] [illegible] argumentis: quod quomodo accipiendum [illegible] tertium cap. 3. ostendimus.

His tribus modis Kekermannus [illegible] Philosophiam accendi Sp. S. lumine, [illegible] priores agnoscunt etiam nobiscum, [illegible] Gerhardus & Meisnerus ut patet ex [illegible] sui Philosophiæ in [illegible] & [illegible] cant. In tertio quia à nobis dissentiunt [illegible] Kekermanni & nostri u[illegible] [illegible] sermone. Quam plurimi illius [illegible] tem aut obscurum [illegible] ego [illegible] patiamur aliter loquentem modò res [illegible] & veritas sua constet [illegible]. Non enim [illegible] bus [illegible] est, atque utinam [illegible] dem [illegible] esset!

Ex his iam facile est respondere ad [illegible] hardus & Meisnerus [illegible] Gerhard[illegible] Kekermanni verbis [illegible] Philosophi[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] S. [illegible] / quod est [illegible] Psal. [illegible] Psal. [illegible] Petri [illegible] cont. [illegible] in [illegible] Resp. [illegible] Kekermanni verba, quod Gerhardus [illegible] [illegible] sensu, ex [illegible] possumus. Kekermannus dicit [illegible] S. per Philosophiam [illegible]. [illegible] [illegible] nihil [illegible].

Meisneri argumenta quod attinet [illegible] vere facile est. 1. sic enim ait & argumenta[illegible]

[illegible] Theol. [illegible] Spiritu Sancto [illegible] Sp. S. [illegible]

[illegible] Metaphysica [illegible]

[illegible] Novi hic nihil dicit [illegible] [illegible] & aliud nihil quam [illegible] Meisnerus [illegible] in Theologiæ [illegible] ad [illegible] naturam & ratio- [illegible] controversiis Theologicis, [illegible] solum à nobis [illegible] cum iis utatur ipse in disputando, [illegible] non repetam. Quod ad argumentum [illegible] est, [illegible] ambiguitatem quæ Meisnerus [illegible] est in voce [illegible] posteriori voce [illegible] quod ad priorem pertinet [illegible] Sp. S. [illegible] circa DEI cognitionem [illegible] [illegible], in quantum naturaliter [illegible] [illegible] pro varietate docto- [illegible] intellectus: vel supernaturalis, quæ à Sp. S. [illegible] DEI [illegible] supernatura- [illegible] vel est ea quæ *Fidei & religionis Christianæ* [illegible] à Meisnero [illegible] omnibus [illegible] communis indoctis atque ac doctis est [illegible] in cognitione qualicunque [illegible] necessaria ad salutem sunt, & quæ ad [illegible] sufficit modo cum assensu firmo & fiducia [illegible]

Phil. in conjuncta sit, & bonorum operum ... habens: vel est exacta cognitio mysteri... vinorum tam in declarando quam in ... do, &c. agnoscentes pariter Meisnero. D... velle vel ita intelligitur, ac si Sp. S. ... uti Logicâ & Metaphysicâ ad lucem ... cendendam tanquam mediis simplicem ... fatis, aut, ac si tantum accendum ... lit.

(Margin: Phil. in accede. lumen Sp. S. Coll. n. p. B.)

Iam quod ad lucem *naturalem* attinet, ... etiam Kekermannus loquitur, certum ... non posse accendi, clarè, perfectè ... absque Logicâ & Metaphysicâ, sed Sp. S. ... ad eam ita accendendam uti illis velle, ... lux non nisi obscura est in iis qui ... non didicerunt, adeoque fideles illi ... (retinemus verba Meisneri) *Metaphysicam* ... *veram quidem*, etiam non illuminati ... admodum & obiter sunt cû luce.

Quod ad *supernaturalem* attinet ... prioris significationis, eam non ... minimus accendi posse absque Logica ... physicâ, sed expressè docet ut paulo ante ... cap. vidimus, & sic in plurimis fidelibus ... vult accendere lucem suam per Philos... Supernaturalis autem posterioris signif... lux, & quæ propriè Theologia vocatur ... test accendi absque Logicâ & Metaphys... per eas semper vult Sp. S. lucem Evangelii ... dere, id quod ipse Meisnerus plurimis ... phrasi Kekermanni non utatur. Quare ... minimè verbo rem complectar, locum ... argumentum Meisneri, si Kekermannus ...

[illegible] ad salutem posse illuminari absque Lo[illegible] & Metaphysica, quod cum non sit, porte[illegible] [illegible] argumentum [illegible] esse.

Pial. [illegible] lumen Sp. S. Cat. [illegible]

[illegible] allegas autoritatem Scripturæ enim. [illegible] Psal. 19. 9. *Male igitur, [illegible] [illegible] Scripturam [illegible] [illegible] Metaphysica hoc [illegible] [illegible] Deum & lumen Sp. S. [illegible] [illegible]: sed hanc [illegible] [illegible] Propheta, Psal. 19. v. 9. [illegible] Metaphy- [illegible] verbum Domini illuminat oculos, [illegible] [illegible] Prophetico [illegible] Calvinianis [illegible]*

[illegible] Nisi studium contradicendi & infestus [illegible] Melinerum adeo mandati Dominici [illegible] quantum [illegible] est, [illegible] [illegible] facile supernaturalem lucem seu lumen [illegible] a naturali lumine, quod illius respectu [illegible] caligo est discernere potuisset; de illa [illegible] Petrus non de hac, illa hanc non tollit. [illegible] hoc est excellentissimo & efficacissimo [illegible] ad salutem illuminat, hæc absque illa in [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] materiam vide. Psaltes de illuminatione [illegible] loquitur quæ non tollit illuminationem [illegible] omnem hominem venientis in mundum, [illegible] Sp. S. per Iohannem agnoscit, & quæ ad [illegible] [illegible] lucem verbi divina suo modo, ut [illegible] [illegible] & Melinerum ipse ex parte saltem agnoscit, [illegible] est.

Tertia [illegible]. Et [illegible], inquit, magis [illegible] [illegible] excitari, si ex principiis Logi[illegible] Metaphysicisque [illegible] esset; ad quod [illegible]

Phil. in [illegible] [illegible] [illegible]
aut [illegible] [illegible] [illegible]
Lib. [illegible] [illegible] [illegible]
S. Co- Ambrosium [illegible].
[illegible].

Resp. [illegible] fallaciam [illegible] [illegible]
Nam Reformatorum [illegible] dicit [illegible]
[illegible] ex Logica & Metaphysica [illegible]
[illegible] divinam esse [illegible], sed [illegible]
[illegible] principia Logica & M[illegible]
veritas divina in Theologia tradita [illegible]
tanquam fonte & origine sui, [illegible]
principia essent principia Theologia[illegible]
in Theologia ut [illegible], & maxime [illegible]
[illegible] facit adversarios [illegible]
[illegible] hoc est, verbo [illegible] esse; adversarii [illegible]
eo abutuntur. Quo modo [illegible], hoc est [illegible]
veritas [illegible], non [illegible] [illegible]
[illegible]. Exemplum Philosophi [illegible]
nec veritatem oppugnamus, nec [illegible]
[illegible] [illegible], aut vera [illegible]
plicamus quod in ipso [illegible]. Verum [illegible]
Reformatorum [illegible] Trinitatem ex ratiocinatio[illegible]
[illegible] probant, sed [illegible] veritatem non ex [illegible]
fonte hauriunt, sed [illegible] [illegible]
[illegible] quia [illegible] modum probandi [illegible]
[illegible] Ob eadem causam dic[illegible]
[illegible] & Anselmus [illegible] adversus nos [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECUNDUS.

Summa libri II.

CAPUT I.

Summa Libri.

Summa libri secundi proponitur. An Meisnerus recte putet hos non posse probare ... sententiam nostram de usu principiorum naturæ in Controversiis Theologicis.

POSTEAQUAM superiore libro veram sententiam falsæ oppositam proposuimus & perspicue declaravimus: sequitur ut eandem nunc argumentis firmiter muniamus & confirmemus. In quo ut ita procedemus. Ut 1. argumenta ex Scriptura sacra, 2. ex Ratione, 3. Ex authoritate humana, hoc est Ecclesiæ, Conciliorum, Patrum, 4. ex confessione & testimoniis adversariorum, nec eorum qui authoritatem apud eos habent, in medium afferamus. Ita vero faciemus Meisnerum vehementer falli, cum dicit nos non posse probare sententiam hanc nostram. *Neque Calviniani [illegible] habent quibus probent ex principiis Philosophicis in Theologia disserendum esse.*

Quæst. [illegible] p. 47.

Script. nō prohibuit.

Ubi Meisnerus sententiam nostram malè proponit, quemadmodum ex his apparet. Et verò ... auxilio argumenta talia proferemus, quorum ... soliditas efficiet, ut veritatem hanc invictam ... quivis videre possit, & eandem Meisnerum longè maximè decipi, cum subjungit statim ... (rationes) habuerint, earum solutio ex dictis facilè ... desumi poterit. Proponemus etiam argumenta nostra artificialia syllogisticè, testimonia autem ... autoritates fideliter allegabimus, ita ut ... cuivis manifesta fiat.

Caput II.

Argumentum primum ex Scriptura.

Scriptura non prohibet usum principiorum rationis in argumentis. Augustinus locus pro confirmatione majoris. Exceptio ... ronij. Ferrius vindicat. Alia exceptio ...

SI Principiis naturæ & rationis non liceret uti in controversiis Theologicis, tum Scriptura ea prohiberet.

At Scriptura ea non prohibet. Ergò.

Minor patet. Major probatur. Quia in Scriptura prohibentur omnia quæ saluti hominum noxia, aut veræ fidei contraria sunt. Hinc Augustinus tom. 3. lib. 2. de doctrinâ Christiana, ubi ...

alis de scientiis humanis & Philosophicis, atque per Script. ex Dialectica & regulis connexionum loquitur, ubi praedicat eas non rejiciendas esse, sed Theologum habent necessarias quasdam necessarias esse; & addit c. 42. *Tanta sit cuncta scientia, quae quidem est utilis collecta de libris Gentium, si divinarum Scripturarum scientiae comparetur. Nam quicquid homo extra didicerit, si noxium est, ibi damnatur, si utile, invenitur.* Ex quibus apparet consequentiam hujus argumenti non adeo nostram quam Augustini esse.

Except.

I. Excipit Veronius ad Majorem: Nam vir doctissimus Paulus Ferrius cap. 1. pag. 7. docuit consequentias inveniri in sacris literis, quando quidem ea nihil contra eas docent. Adversum hoc Veronius cap. 3. §. 5. excipit. *Si hoc verum est, tum quicquid Scriptura non oppugnat, erit articulus fidei.* Sic igitur antiquitas fidei creditum *esse* dicere, quia Scriptura non oppugnat.

Resp. Per negationem consequentiae, quae tum demum locum haberet, si diceremus consequentias esse articulos fidei, quod falsum, & à nobis ac in specie à Ferrio non dicitur; sed contrà tantum abest ut dicat eos esse articulos fidei, ut potius dicat ipsos articulos fidei ne probari quidem per consequentias, idem, nos non uti consequentiis ad fulciendum seu stabiliendum articulum aliquem fidei.

II. Excipi potest ad Minorem: Paulus hortatur Colossenses, ut caveant ne quis eos decipiat per philosophiam.

Philos. a Scriptura [illegible] vanitar.

Rei[illegible]. Ad hunc locum, quem Osiander [illegible] argumenti loco contra usum principiorum rationis in Philosophia ac Theologia, respondebimus lib. 2. ubi argumenta adversaria [illegible]bimus.

CAPUT III.

Argumentum secundum ex Scriptura proponitur.

Secundum argumentum ex eo, quod principia rationis in Scriptura sanctificata sunt. Excipimus duplici responsione, Scriptura non argumentationi probabili loco. Axiomata locorum inventionis quaedam etiam necessaria esse ostenditur. Aristoteles cur libros octo Topicorum scripserit, cum tamen etiam axiomata necessaria ibi tradat. Andreae Hyperii Topica Theologica a suspicione vindicatur.

Et quae principia Scriptura [illegible] & argumentatur, illa in argumentis Theologicis [illegible] judicium.

[illegible] per [illegible] Scripturae [illegible] Ergo.

Maior est certissimae veritatis. Minorem probo: quia in actu vestro [illegible]. Verbum [illegible] argumentum [illegible] Philosophi [illegible] gum [illegible]. Verum hoc esse patet ex inductione. [illegible] dum enim Scriptura argumentatur ex definitione, ex genere, specie, proprio, accidente, toto, partibus, Etymologia seu notatione nominis, causis, effectis, simili, dissimili, a comparatione maiorum, minorum, repugnantibus, [illegible] testimonio [illegible]. Quod [illegible] ostendit eximius ille Theologus Andreas Hyperius peculiari volumine [illegible] per [illegible] viri docti [illegible] & Polonus in Logicis [illegible]. Quia [illegible] exempla [illegible] ex hoc vel illo loco hoc [illegible] argumentum desumptum esse.

Except.

Facilis patet [illegible] Logica probabilis [illegible]

Respondeo per [illegible] quae [illegible] Logica probabilis [illegible] est [illegible]. Quod [illegible] intelligitur [illegible] ipsius verbi gra-

Princip. 3 Script. ablat.

cia à toto, partibus, subiecto, causa & indifferentes esse ad necessitatem & probabilitatem, ita ut possit ex illis vel necessaria vel probabilia argumenta elici, prout scil. axiomata sive maximæ quæ locus ille continet, & quæstioni alicui applicantur, aut necessaria aut probabilia sunt. Sic v.g. locus causæ suppeditat axiomata quædam probabilia, ut: *posita causa efficiente remota ponitur effectus: posita causa impulsiva ponitur effectus & sublata tollitur: sublatis instrumentis tollitur effectus.* Quæ omnia non necessario, sed tantum probabiliter vera sunt. Idem tamen locus habet etiam axiomata sua necessaria, ut: *Cui tribuitur vel adimitur causa efficiens proxima, ei tribuitur etiam vel adimitur effectum. Cui negatur instrumentum adæquatum & necessarium, etiam adimitur effectus. Sublato fine adæquato tolluntur etiam media,* &c. In locis Totius & partium quædam sunt probabilia axiomata, ut: *posito toto poni hanc vel illam partem. Posita parte integrali ponitur totum,* &c. quæ saltem probabiliter vera sunt. Sed sunt etiam illius quædam necessaria axiomata, ut: *posito vel remoto toto necesse est poni vel removeri partem. Sublata parte essentiali tollitur totum.* Sic in cæteris. Quam doctrinam ipsa egregie & dilucide proposuit Kekermannus, cuius memoriæ magnam gratiam debent veræ & sanæ Philosophiæ amatores. Distinxit enim in locorum doctrina utilissime axiomata probabilia seu contingentia ab axiomatis necessariis & apodicticis, quæ Aristoteles confuse in Topicis tradidit. Observandum enim diligenter est Aristotelem in Topicis nō solum tradere axiomata probabilia, sed etiam necessaria, ut v.g. *quod aliquando inest, aliquando*

In Syst. Logic. can. 1.

[illegible] non potest esse genus: quod non praedicatur Princip.
[illegible] quod est, non est genus: quod non est in eadem prae. a Scripti
[illegible]; item quod [illegible] est alio non [illegible].
est genus: quod [illegible] non est proprium:
quod non reciprocatur cum subiecto, non est illius pro-
prium, & similia plurima, quae certe necessario
vera sunt. Hinc inter probabilia etiam recensen-
tur ab Aristotele: quae omnino videntur lib.
1. Topic. c. 1. & 7. & inter problemata refert, ea quae
sunt necessaria sunt ut ne de iis quidem disputare
liceat: *Deus colere, parentes diligere*, &c. c. 11. & 13.
Et lib. 8. c. 1. & 1. expressis verbis dicit, [illegible]
locorum etiam ad philosophiam, hoc est, ad scien-
tias pertinere, non tantum ad probabilem dispu-
tationem.

Inquiret aliquis cur igitur Aristoteles libros il-
los 8. *Topicos* inscripserit de Syllogismo proba-
bili? Respondeo id Aristotelem more suo fecit.
Saepe enim libros suos inscribit a scopo potiore
seu subiecto, cuius tractationem magis propositam
habuit. Quia igitur in his 8. libris propositum ipsi
principaliter fuit de syllogismo probabili disse-
rendi, inde ex eo omnes libros inscripsit. Dico i-
psum more suo id fecisse. Verum me dicere ex aliis
exemplis ipsius patet. Inscribit Libros 4. de caelo
cum tamen in iis non solum agat de Caelo, sed e-
tiam de Elementis: & quidem 1. & 2. agit de caelo,
3. autem & 4. de elementis. Causa autem, cur nihilo-
minus de caelo tantum eos inscribat, in eo posita
est, quia etsi propositum ipsi esset etiam de Elementis
agere, principem tamen ipsius finem esse de caelo tra-
ctare. Sic etiam inscribit 4. libros de Meteoris seu
impressionib. quae in sublime elevantur, cum ta-
men etiam de iis agat quae in subterraneis generantur,

[illegible] inspectione & consideratione [illegible] [illegible] est. Haec una exceptio est.

Principia Scripturae.

Secunda potest excipi: sic [illegible] principio scripturae [illegible], quod impium. Resp. 1. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exceptio non adversum nos, sed scriptu[illegible] [illegible]. 2. Negatur consequentia. Nam scri[illegible] non [illegible] ut principio seu fundamento [illegible], sed ut instrumento quo veritatem [illegible] in re ipsa à Deo revelatam manifestam [illegible] pro modulo & captu ipsorum facit, sic [illegible] Apostolus Hebr. 7. probat [illegible] [illegible] [illegible] Melchisedech ad Christum [illegible] [illegible] [illegible] à Deo [illegible] [illegible] manifestum [illegible] intelligi possit ab homine [illegible] quod Melchisedech significet Regem [illegible] Rex Salem [illegible] significet Regem pa[illegible]. Apparet igitur argumentum [illegible] fundamentum [illegible] & revelatione supernaturali: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] & natura [illegible] esse petitum: sic in [illegible].

CAPUT IV.

Argumentum tertium ex scriptura.

Absque [illegible] erratur, &c.

Ex Matth. 22. 29. ostenditur eadem [illegible] tas. Declaratio loci illius ex Origene [illegible] ingenui locus in ea verba Christi a [illegible] do repurgatus & verae lectioni restitutus.

Absque animi usu erratur in controversiis Theologicis communicandis & scripturis apprehendendis [illegible] contraque recte adhibentes in controversiis Theologicis non errant, scripturas sciunt, & intelligunt, [illegible] est licitum.

Atqui absque ratione animi usu erratur in controversiis Theologicis communicandis est. Ergo,

Major manifesta est. Minorem probo ex Matth. 22. 29. ubi Servator ad Sadducaeos ait, *Erratis [illegible] scientes Scripturam.* Sadducaei male usi fuerant [illegible] ipso rationis & malam formarunt consequentiam ex lege Mosis argumentando ab eo, quod praeceptum erat de vita hujus statu, & cum transferebant ad statum alterius vitae. Scopus [illegible] erat probare resurrectionem mortuorum [illegible] medium terminum ex eo petunt, quod in [illegible] hac vita contractum & in altera renovandum [illegible] difficultas obiicit, non enim apparet quo[illegible] illa tolli possit. Argumentabantur igitur hoc [illegible] *Quae doctrina evertit ordinem a Deo institutum [illegible] nica est falsa. Atqui doctrina de resurrectione [illegible] eorum ordinem conjugii a Deo institutum evertit.* [illegible] Minor probatur, quia in conjugio unicuique debet habere suam uxorem, & unaquaeque suum maritum. Atqui stante doctrina de resurrectione hoc fieri non posset, probant exemplo [illegible]

[illegible] connubio iuncta secundum legem Mosis [illegible] calo impossibile est ut unusquisque habeat pro uxore, & ea omnes simul pro maritis. Servator respondet, *Erratis nescientes Scripturas.* Dicit primo eos errare. Secundo causam & fontem indicat, quia nesciant Scripturam. Quomodo autem probat eos scripturam nescire? Certe non proponit ipsis locum aliquem quem nesciant in Scriptura esse, aut obscuritatem textus aliquem qui [illegible] [illegible] ratione principiis eos refutat. Sed probat i. eorum quod perperam argumentantur a [illegible] vitae (de qua sola Moses in praeceptis [illegible] loquitur) ad statum alterius, itaque sic consequentiam falsam asserentes resurrectionem [illegible]. Secundo probat ex loco Scripturae eos [illegible] *Ego sum Deus Abraham, &c.* ex quo loco per veram consequentiam & verum usum principiorum [illegible] ostendit resurrectionem esse. Igitur in primo [illegible] abusum rationis ab iis admissum [illegible] [illegible] per verum usum principiorum rationis ostendit eos errare de resurrectione, & potentiam Dei ignorare. In summa circa scripturam rationis principiis [illegible] in controversiis Theologicis est Chri[illegible] [illegible] in Scriptura [illegible] ut ipse Dialectici faciunt [illegible] Scripturam [illegible] certe unde ignorantia veri sensus Scripturae autem nisi ex vitio & abusu rationis?

Math. 22. Erratis, &c.

Atque hic diligenter observandum quod Origenes hom. 22. in Matth. ait, *Quaeritur hic Salvator [illegible], qui dixit ad Sadducaeos, Erratis nescientes Scripturas neque virtutem Dei. Indicat enim [illegible] in quibusdam Scripturis positum est* (hoc est, scriptum est in verbo) ut in resurrectione

Fol. 40 A.

Aliquae ju ema- tur, &c.

magnis non sint, hominibus videlicet factis ad simi-
litudinē Angelorū. Quae ergo scriptura est dicens [illegible]
in die resurrectionis neque nubent neque nuptum [illegible]
pient? Et in quā scripturā vel legis vel Prophetarum [illegible]
dispositio, quoniam erunt qui resurrexerint sicut An-
geli in caelo. Manifestē enim hoc in veteri [illegible]
non legimus scriptum, & quaeras quis [illegible]
venire. Nos autem dicimus quia scriptum [illegible]
tum in ipsis sermonibus manifeste, sed [illegible]
mysteria indicantibus secundum intellectum [illegible]
sum. Vbi perperam quidem allegoricum [illegible]
moralem intellectum, in eo tamen recte [illegible]
quod dicit secundū intellectum contineri [illegible]
paulo post solvit quaestionem quomodo [illegible]
gendum sit, quod dicit Sadducaeos scri[illegible]
ignorare. Et cum dixisset videri, [illegible]
Christum Sadducaeos quod non legerent [illegible]
scripturas, quae sunt extra legem, libros [illegible]
est separatos & diversos à libris Moisis [illegible]
Alius autem dicit, sufficit ad arguendum [illegible]
Sadducaeorum qui nesciebant Mosaicae legis [illegible]
rum, ex eo quod dicitur, sensum non secundum [illegible]
Vbi ad illum autem dicit, videtur [illegible]
& perperam ex Graeco Origenis tra[illegible]
enim conjicio Origenem dixisse ἄλλος δέ [illegible]
est, sca/iter autem hoc dicit: Interpres [illegible]
amanuensis, ἄλλος [illegible] reddidit aut [illegible]
adverbio. Verum esse hanc meam conject[illegible]
potest ex eo, quod Origenes in praecedentibus [illegible]
bis dicit, posse aliquem existimare [illegible]
mentem Salvatoris quod Sadducaei non le[illegible]
reliquos libros Veteris Testam. & sic scrip[illegible]
nescierint: quod profecto recte & meritò [illegible]

[illegible] eam opinionem falsam esse: [illegible] Et [illegible]
[illegible] falsa illa opinio. Christum ideo eos [illegible],
[illegible] increpare quod non agnoverint alias &c.
Scripturas praeter Mosaicas. Nam cum dixisset
errare eos & nescire Scripturas, subjecit ex Mose:
Ego sum Deus Abraham, &c. & sic monstravit de
quibus Scripturis loqueretur, cum dixit eos ignorare
Sadducaeos, nimirum eas ipsas quas solas agno-
scebant, hoc est, Mosaicas. Quod si ex eo arguere
voluisset, quod nescirent alias Scripturas, & di-
cere esset resurrectionem in Mose non [illegible], in aliis ta-
men Scripturis contineri, certe indicasset & alle-
gasset Scripturas illas, aut certe locum aliquem
[illegible] quod non facit, sed Mosen adversum ipsos
citat. Accedit, quod frustra fuisset Servator ad-
versus ipsos, si ex alio auctore sacro quam Mose
contra ipsos disputasset: reliquos enim contemptui
[illegible] rejiciebant. Haec [illegible] ratio est, quae ap-
paret locum illum corrigendum esse.

Post *secundo* ex modo loquendi quo utitur
Origenes. Ait enim *sufficere ad argumentum* [illegible]
Sadducaeorum quod ex eo, &c. ait *sufficere*, quia [illegible]
[illegible] modus loquendi melius cohaeret cum τῷ [illegible]
[illegible] quam cum τῷ [illegible]. Quid enim planius &
consentius est, quam sic loqui; *Sed frustra hoc*
dictum, sufficit dicere ideo Christum eos reprehen-
disse. Observa oppositionem inter τὸ *frustra* &
sufficit. Frustra dicitur, hoc est, necesse non est ad
[illegible] effugere: hoc superfluum est. Huic certe be-
ne opponitur τὸ *sufficere*.

Tertio manifestum est etiam exinde quod hic
Origenes suam propriam opinionem propo-
nit, non alienam. Haec enim ipsius Origenis

Ad quæ- opinio est, non ideo dici ignorasse scriptu-
stiũ enu- quod Mosaicarum scripturarum diuisio-
tur, &c. nem non scruatus. Hanc quãtis opinio-
esse patet ex verbis præcedentibus à nobis [illegible]
tis. At Saluatorem quæritur nescientis [illegible]
& subiungit, ad quod ignorauerit non [illegible]
verbotenus in scriptura sed secundum [illegible]
nium & *intellectum moralem*, quem hic [illegible]
sensum appellat, nos etiam *spiritualem* in [illegible]
ribus. Quia igitur hæc vera opinio & [illegible]
Origenis est, hinc rectè, cum dixisset, [illegible]
quem existimare Christum ob aliam [illegible]
ignorantiæ apicem Sadducæis subiecit, h[illegible]
peßimum & stultum esse, subiecit eam opini[illegible]
& interpretationẽ quam ipse modo propos[illegible]

Cui *quarto* loco accedit, quod nisi [illegible]
legenda & reddenda sint verba Origenis [illegible]
fuisset quæstionem quam non solueret, [illegible]
post ultima illa verba à nobis recitata [illegible]
plus de hac quæstione loquitur. Sic igit[illegible]
rum tantum sententias allegasset sine [illegible]
[illegible] suã de illarum veritate vel falsita[illegible]
indifferentiã, aut suã determinatione ac [illegible]
ne propriã quod iniquum est suspicari de O[illegible]
ne in re tam manifestã & ipsi cognitã. Q[illegible]
propositum non fuit aliorum sententias [illegible]
merare, sed falsam opinionum quæ [illegible]
mentem venire posset reijcere & veram [illegible]
aperire. Ita igitur planè puto nos rectè [illegible]
locum illum Origenis restituisse.

Ex his omnibus apparet, Christum ignor[illegible]
tiam scripturæ in eo ponere quando intellect[illegible]
humanis principiis & axiomatis naturis [illegible]

[illegible]

[illegible] adhibet ad sensum Scripturæ verum appre-hendendum & proponendum. Quemadmodum [illegible] [illegible] ex eo, quod servatur recte consequentia & principiis rationis utitur in suo argumento, appro-[illegible] dictis scripturis, hæc veritatum [illegible] [illegible] ex principiis recte eruta ex [illegible] [illegible] sic intellectus humanus officio suo recte [illegible]. Hoc est argumentum Tertium.

Scri-
ptura
[illegible]
&c.

Caput V.

Argum. quartum, quintum, sextum ex Scriptura.

Ex eo quod iubemur Scripturas scrutari, & easdē probare. Maximus in id auctoritas genuina. Argum. 5. ex eo quod Scriptura obtingat non attentis principiis rationis. Exceptio Iesuitæ. Molineus & Ferrius adversus Iesuitā vindicati. An Orthodoxi argumēta sua pro verbo Dei venditent. Argum. 6. ex eo quod Scriptura dicit se aliquid continere quod ex eâ elicitur. Origenes in id locum.

QVæ Sp. S. iubet in Theologicis controversiis Scripturas investigare, doctrinas propositas examinare, Spiritus probare, [illegible] fidei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Scriptu-
ras scru-
tari imperat,
&c.

Atqui Sp. S. Christianis imperat scripturas scru-
tari, doctrinam ad normam Scripturarum exami-
nare, Spiritus probare, quamvis id fieri [illegible] [illegible]
gare. Ergo

Minor probatur. Iohan. 5.39. Christus pro-
baturus se esse Messiam ait: *Scrutamini Scriptu-*
ras, illæ de me testantur. Act. 17. laudantur Ber-
rhœenses quod Scripturas examinarent, *an se habe-*
rent ita quæ Paulus dicebat. 1 Iohan. 4.1. *proba-*
te Spiritus an ex Deo sint. Major, quia impossibile
est scrutari scripturas, examinare doctrinam, e-
jus ad ipsius normam, & probare Spiritus, si-
ne principiis rationis ac naturæ. Nam si
proponatur & non nisi ab Atheis aut à Chri-
sti nomine alienis, doctrina aliqua quæ di-
& conceptis verbis neget, verum esse quod
Scriptura proponitur; sed ita proponitur ut e-
dem Scripturam pro fundamento habeant, &
cum ea consentire esse totidem verbis in ea non re-
periri. Hic certè nisi locum cum loco, ante-
cedentia cum consequentibus conferamus, & cir-
cumstantias rectè expendamus, (quæ impossibi-
le est facere sine principiis & axiomatis ratio-
nis ac naturæ,) doctrina ejus examinari & pro-
bari non poterit, nec Scripturæ scrutamen fieri.

p. 148.

Hinc rectè Maximus, [illegible]
[illegible] &c. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Hoc est, *Iubet & ipse Dominus*
scrutamini Scripturas, *scrutamini [illegible]*
genere & studiose [illegible]
ex Sacris Scripturis, quæ est manifestatio abscondito-
rum.

[illegible] omnia bene fieri confirmantia.

[illegible] in [illegible] fidei credi non posse, [illegible] principiis rationis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in rebus fidei, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod in [illegible], [illegible] [illegible] illud quod [illegible] nosse debere, [illegible] [illegible] respondeat.

Scripturae [illegible]

Argumentum V. ex Scriptura.

[illegible] in Controversiis fidei, Scriptura [illegible] sensu & intellectu [illegible] [illegible], [illegible] rem & [illegible] esse debet; illum usus in [illegible].

Atqui [illegible] principiis naturae & rationis [illegible] Scriptura [illegible] sensu & intellectu [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

Ergo.

Major est manifestissima. Minorem probo [illegible] loco insigni apud Esaiam c. 44. Ubi Domi[illegible] à versu 9. usque ad 21. idololatras impe[illegible] [illegible]. Erat controversia inter fideles [illegible] Ecclesiae & Prophetas veros, an [illegible] idolis inserviri, seu Dominum per idola [illegible] Pseudoprophetae affirmabant, veri negabant. Pro veritate Dominus [illegible] argumen[illegible] ex eo petitum, quod Idololatrae [illegible] lumine, intellectu & ratione sint deficient. [illegible] [illegible] principiis [illegible], suc Idololatricam opinionem &

In Scriptura aliquid per principia.

Religionem [illegible] testament[illegible]
[illegible] in focum, sumpsit ex eis, [illegible]
[illegible], & succendit & coxit panes, de reliquo [illegible]
operatus est Deum, & adorauit, fecit sculptile [illegible]
[illegible] v. 16. Medium eius combussit [illegible]
& de medio eius carnes coxit & comedit [illegible]
[illegible] & saturatus est, & calefactus est, & dixit [illegible]
calefactus sum, vidi focum v. 17. Reliquum [illegible]
Deum fecit & sculptile sibi, curuatur coram [illegible]
adorat illud, & obsecrat dicens : Libera me [illegible]
Deus meus es tu. v. 18. Nescierunt neque intellexerunt [illegible]
[illegible] sunt ne videant oculis eorum [illegible]
intelligant corde suo a v. 19. Non in co[illegible]
mente sua, neque cognoscunt neque [illegible]
ut dicant; medietatem eius combussi & [illegible]
per carbones eius panes coxi, carnes & [illegible]
& de reliquo eius idolum faciam & [illegible]
coram ligni procidam. Vides ut Dominus [illegible]
hebat populum suum quod rationis sana[illegible]
gijs & consequentiis non uteretur, quin [illegible]
quod contra [illegible] est ad mentem reuoca[illegible]
rationis instrumenta non [illegible]
facerent, [illegible]
Quod quia non faciunt, hinc [illegible] & [illegible]
[illegible] esse & stultos prom[illegible]

Hanc ipsam ob causam etiam Christus [illegible]
pulos Emmauntes stultos & tardos [illegible]
ad credendum scripturae nominat. Cum [illegible]
profecto illos quod scripturam non [illegible]
& rationis sanae principijs & consequentiis [illegible]

a [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ad verum illius sensum eliciendum ac perspiciendum.

In Scri- ptura di[illegible] quid per[illegible]

Excep.

Obiiciunt hoc ultimo [illegible] Molinaeus Arnoldus, [illegible] Veronio, nimium hanc opinionem [illegible] a ratione [illegible] in [illegible] genus convertere [illegible]. Ad illum certe capit Veronius cap. 14. [illegible] *[illegible] principia [illegible]* [illegible] *[illegible] conditionis [illegible]* [illegible] *quod blasphemo more Ferrius fecit, [illegible] argumentationibus & conclusionibus [illegible] verbum Dei [illegible], cum verba Dei [illegible] [illegible] fides [illegible].*

sect. p. 454. & 461.

Resp. Quod Veronius negat se uti aliquo [illegible] rationis principium in controversiis [illegible] admodum negat. Contrarium apparet ex [illegible] ore illius, lib. 1. à nobis exhibita. Unde appa[illegible] [illegible] haec [illegible] ex eo fluit, quod in aliis omnibus liberter admittunt principia rationis, praeter quam in controversiis quae nobis cum illis intercedunt. At qui nos [illegible] probamus licere nobis, quia id in aliis [illegible] licent, quod Veronius hic expresse fatetur. [illegible] igitur facere rei, sed tamen ita facere ut [illegible] parum constet. Quod ipsum superius etiam in Meis[illegible] opinione lib. 1. notavimus. Hanc autem in con[illegible] & tergiversationem absurdam esse locus ex [illegible] allegatus manifeste indicat, ubi Dominus [illegible] postulat ut rationis principiis utan[illegible] quod cum ab ipsis non fiat, scientiam & intellectum eos [illegible]. Si igitur errantibus id licet imo [illegible] est, certe nemo eorum qui adver[illegible] nobis (quos Veronius in errantium haere[illegible] numero, Meisnerus etiam in [illegible]

in Scri- pturis ali- quid per princip.

diaboli enim incti) principiorum ratio[illegible]
tionis usum nobis negare debet.

Quod ait se pœnitere eū legere in [illegible]
& auctoritate principij rationis & argu[illegible]
rinnea nostra cum verbo Dei confli[illegible]
cipitur. Neque enim id [illegible] aut [illegible]
alij Orthodoxo in mentem venit. Quod [illegible]
debere conclusionem ex verbo Dei [illegible]
verbo Dei haberi, & nusquam locum [illegible]
phemus esse, in eo injurius est verbo D[illegible]
bis, ac Pontificiis ipsis. Et calumniatur Ve[illegible]
dum dicit nos argumentantes & ratio[illegible]
tias pro fidei articulis & verbo Dei [illegible]
Sumsit autem animum calumniandi ex eo, [illegible]
Orthodoxi, aliunt, etiam Conclusiones [illegible]
verbo Dei esse articulos fidei. Hinc ille [illegible]
ac si statueremus argumenta ipsorum esse [illegible]
fidei. Quod si Veronius argumentationē à c[illegible]
sione candidè distinxisset, quā distinguen[illegible]
non ignorat meo iudicio, à calumnia [illegible]
suam aut saltem linguam liberasset.

Argumentum VI.

Qui mediante Scriptura profitentur se dogma [illegible] quod controversiam continere, ut in controversia [illegible] legitime uti licet.

Atqui mediantibus principiis rationis, [illegible] ra testantur se dogma aliquod controversum [illegible] re. Ergo.

Major est manifesta. Minor probatur. M[illegible]
21.12-22. Vbi ait, *de resurrectione verò mortuorum* [illegible]
non legistis quod vobis dictum est à Deo [illegible]

[illegible] Deus Abrahami &c. [illegible] Sadducaeis [illegible] *scripturas quae [illegible]* verbis [illegible] quod Christus [illegible] dicebat.

Scriptu. est aliquid per se notum.

Hinc Origenes in hunc locum: *Iudicate & [illegible] Scripturae [illegible] sunt, [illegible] Quae ergo Scriptura est [illegible] ? Et [illegible] Scriptura vel legis vel Prophetarum [illegible] sicut in [illegible]* MANIFESTE *[illegible] legitur scriptura, & [illegible]. Nos autem dicimus quia Scripturam [illegible] sermonibus manifeste [illegible] indicant [illegible]*. Ubi notandum quod ait in sacris exigi scripturis [illegible] ea quae manifeste ibi sunt dicuntur.

Sic Ioh. 5. v. 39. ait, *Scripturae testimonium de se [illegible].* Item Petrus, Act. 10. 43. dicit, *Prophetas [illegible] perhibere testimonium Iesu Nazareno, [illegible] remissionem peccatorum per nomen suum.* Et cap. 17. 2. Paulus [illegible] scripturas disserit cum Iudaeis, & ex illis [illegible] & proponit Christi personam & officium [illegible] Apostolus per scripturas probat. *[illegible]* cap. 11. 23. dicit, *Dominum verba [illegible]*.

His & aliis locis scriptura de se testatur, ea [illegible] per principia canonis [illegible]. Nam cum Vetus Testamentum non [illegible] verbis dicat quae scriptura N. T. [illegible] dicit, quia tamen [illegible] [illegible] hinc ipsa docet ea in

Christi adversus Sadducæos. se continentium. Unde apparet rectè dixisse Chamierum eos qui negant licere uti principiis rationis in controversiis Theologicis ... partem verbi Divini, omnes scilicet doctrinas & veritates quæ implicitè in eo continentur.

CAPVT VI.

Argumentum septimum ex Scripturâ.

Ex eo quod Deus ipse & speciatim Christus adversus Sadducæos Matth. ... tur principiis rationis, eadem ... ostenditur. Exceptionibus nostrorum ... donaldi Perronij & Veronij Iesuitæ ... sponditur. An quæstio sit tantum ... Consequentiis, quibus nos uti non ... versimus Pontificios. An consequentiæ nostræ comparari possint cum consequentiis Christi? P. Molinæi ... tio. Aristotelis locus obiter veræ ... ni restituitur. An quia non sumus ... stoli, non liceat nobis uti principiis rationis? An principia rationis, ...

Christus usus sit, in verbum DEI mutata fuerint? Mutationis vox ambigua. Non omnis vox DEI est etiam verbum DEI. An aliquid naturaliter revelatum articulus fidei esse possit? An quia Christus infallibilis, non autem nos, nobis liceat uti principiis rationis? An Christus solam Scripturam pro regula veritatis agnoverit? An Christus probet resurrectionem mortuorum per consequentiam? An consequentiae quibus Christus usus, non sint fundamentum articuli fidei. Iesuitae mala fides & impietas in citando testimonio Christi. Locus Ioh. 5. à corruptela duplici Iesuitae vindicatur. An argumentum Christi non sit immediatè è scriptura petitum? An argumentum Christi immediatè & per se resurrectionem mortuorum probet, an verò immortalitatem animae. Calvini, Bezae, Iohannis Dalaei interpretationes. Quomodo accipiendum, Deum non esse Deum mortuorum.

Christi ad[illegible] Sadduc.

Ferrius vyndicatus. An voluit [illegible] aliquid probare per consequentiam [illegible] Christi argumentum evidentis [illegible] ris esse adversus Iesuitam probat[illegible] An Deus sit tantum Deus Abraham &c. respectu animae? Cur populus Chr[illegible] argumentum admiratus fuerit? Blasph[illegible] mia Iesuitae expresse docentis Christum fortassis non convicisse Sadduc. Alia blasphemia eiusdem expresse dicen[illegible] argumentum illud Christi PER [illegible] FALSVM esse. Maldonati Iesu[illegible] opinio de argumento illo Christi. S[illegible] bus sexaginta etiam errorum Card[illegible] lis Perronij & Iesuitae circa hoc arg[illegible] mentum.

[illegible] I O Deus ipse in Conventu [illegible] Theolog[illegible] sus est, eadem & [illegible] [illegible]. Atqui Principijs naturae & naturalis Dei [illegible] cum veritate Theologica usus est. Ergo.

Hoc argumentum est idem cum priore [illegible] videri potest. Differt tamen ab eo, [illegible] in [illegible] hic medius terminus ab exemplo Dei [illegible] est, in primo autem argumento a verbo [illegible] monio illius est petitum distinguendum [illegible]

[illegible] inter Deum & verbum Dei, item inter cognitionem & testimonium illius: ac primum argumentum respiciebat ea specie [illegible] inspectionis, quā [illegible] hoc autem respicit principia [illegible] rationis in genere. Quod autem ad [illegible] Majoris hujus argumenti attinet, [illegible] ex [illegible] exemplar perfectionis in docendo Deus Pater, Filius & Sp. S. [illegible] servos suos divinitus inspiratos loquens, id est; in quod exemplar eum in doctrina nostra [illegible] in modo loquendi intueri debemus. Hinc Augustinus contra Cresconium lib. 1. cap. 14. ait, [illegible] Dialecticae usum in Controversiis [illegible] *[illegible] omnes [illegible] DEO [illegible] Dialecticam [illegible] cum [illegible] non [illegible], quia [illegible] sicut & [illegible] sed [illegible] quod [illegible] Dialecticā [illegible] Apostolos [illegible].*

Minor ex sacrae Scripturae V. & N. T. locis evidens est, in quibus [illegible] Deus [illegible] confirmat; In illis enim omnibus, [illegible] principiis [illegible] & [illegible], non quod ipsi doctrinā per ea [illegible], sed nostrae imbecillitati [illegible] Augustinum lib. 1. Cont. Crescon. cap. 14. & 20. ubi prolixe ostendit Deum Patrem, Filium & Spiritum S. principiis rationis in [illegible] suis usum esse.

Videmus exemplum insigne cap. praeced. in argumento 4. ubi ex ratione Deus Idololatras stupidae caecitatis & erroris arguit. In N. T. Christus & Apostoli, quacunque disputant, illa utuntur. Superfluum esset exempla recensere alia, praeter unum, quod notum admodum est, & an-

Augustin. [illegible] adversus [illegible]

N

Argum. Christi adversus Sadducæos.

[illegible] hac à Fercio, & Chr[illegible] Jesuita [illegible] & ego ideo [illegible] specie [illegible] argumentum Veteranus [illegible] etiam.

Igitur Matt. 22. v. 31. Dominus adversus [illegible] disputans, probat [illegible] mortuorum ex eo quod *Deus sit Deus Abrahami, Isaaci & Jacobi, Deum autem non esse Deum mortuorum sed viventium. Ergo Isaacum & Ja*[illegible] & per consequentias etiam [illegible]. Hic Dominum uti principiis rationis & [illegible] adeò manifestum est, ut ne Veteranus quidem [illegible] gister [illegible] negandi, negare illud possit. [illegible] tria argumenta hic contineri, quæ integram [illegible] principiis rationis contineant. Primum hoc: *Deus est Deus Abrahami, Isaaci & Jacobi.* [illegible] *Deus non est Deus mortuorum sed viventium.* [illegible] *Abraham, Isaac, Jacob vivunt.* Secundum [illegible] esse dicit. *Quicunque secundum animam [illegible] mortui etiam [illegible] ex mortuis resurget.* [illegible] *Abraham, Isaac & Jacob secundum animam* [illegible] *etiam vivunt: Ergo.* Tertium. *Si Abraham, Isaac, & Jacob resurgent, etiam cæteri* [illegible] *surgent. Atqui Abraham, Isaac & Jacob resurgent.* *Ergo.* Item, *Observa*, inquit, *ex quo* [illegible] *quæ in Scriptura non* [illegible] *deducta sit* [illegible] [illegible] *non resurgent! Nam nec Moses* [illegible] *argumento* [illegible] *Moses secundo, nec Moses* [illegible] *in Scriptura Sadducæi* [illegible] [illegible] *Moses, &* [illegible] *est à Scriptura Sacra.* Hæc vis hujus argumenti nostri est.

Sed adversus hoc argumentum plura [illegible]

[illegible]

[illegible] adfert Veronius, quorum alia communi- | Argument. Christi adversus Sadduc.
ter spectant exemplum Christi & omnium [illegible]
[illegible] per quos Deus loquutus est, Prophetarum &
Apostolorum; alias in specie ad exempla & prae-
[cepta] Christi adfert; alias denique specialiter in ipsius
[argu]mentum adversus Sadducaeos dirigit. Valet
[illegible] Veronius vim hujus argumenti, itemque di-
[illegible] & complures [illegible] illud adortus.
[illegible] eas Exceptiones [illegible]
[illegible] quem diximus, [illegible] ipse [illegible] observet.

Except. I.

Primò Excipit. *Exemplum Sp.* [illegible] | p. 457. 414-416
[illegible] *sed tantum de* [illegible]
[illegible] *de argumentis quibus Christus &* [illegible]
[illegible] *quibus principia rationis* [illegible]
[illegible] *sed de* [illegible] *an nobis liceat adversus*
[illegible] *disputationibus principia naturae &* [illegible]
[illegible] *argumentis afferre.* Probat 1. ea [illegible]
[illegible] *Christi &* [illegible] *Apostolorum.* 2. [illegible]
[illegible] *Quod si igitur*
[illegible] *argumentum* [illegible] *necessum*
[illegible] *consequentias* [illegible] *de quibus inter*
[illegible] *ut de iis quas Christus &*
Apostoli [illegible] *evidens*
[illegible] *Petro* [illegible]
[illegible]

Resp. Negamus, quaestionem esse tantum de
consequentiis [illegible] principiis rationis, quibus

Argum. Christi adversus Sadduc.

nos utimur in argumentis nostris, adversus [illegible] fidei [illegible], quemadmodum superiori libro [illegible] tum quaestionis formamus, ostendimus. [illegible] num est [illegible] nobis [illegible] bis liceat illis uti, sed ea iis decidi non posse, si constet in genere: an liceat illis uti in disputationibus Theologicis, necne. Quod si constet, constare ostendimus, & porrò ostendemus, omnibus liceat illis uti in controversiis [illegible] versiam, exinde rectè sequitur etiam nobis licere, uti adversum nostros adversarios pugnemus.

Ad priorem probationem quod attinet, impertinens est; & tùm demum locum habet, si quidem quaestio esset de bonitate & veritate, aut contra de falsitate argumentorum Domini & scriptorum sacrorum. Quando enim argumentum examinatur tùm veritas seu bonitas illius in examen vocatur: itaque si de bonitate & veritate argumentorum Domini &c. quaestio esset, certè examinanda ea forent. Cùm autem ea quaestio non sit, certè non sequitur [illegible] liquod examen instituendum esse. Non enim allegamus exemplum Domini. Prophetarum Apostolorum in alium finem, quàm ut [illegible] mus, nobis etiam licere iis principiis [illegible] quandoquidem Deus ipse & omnes [illegible] homines nobis in eâ re exemplo praeiverunt.

Ad posteriorem probationem Respondeo, tum omnibus modis pariter ostendam [illegible] eandem causam: tum demum enim [illegible] esset adducere ea argumenta de quibus con[illegible] mis, si quidem ea, hoc est, bonitatem con[illegible]

[illegible]troversiam vocaremus, hoc ridiculum foret [illegible] contradictorium, disputare scilicet, de quibus [illegible] non est ipsis Veronio teste. Quod autem po- [illegible] 1. ut Consequentias illas proferamus de [illegible] inter nos & illos ita conveniat, ut eadem [illegible] de Christi consequentiis conveniat, quæ [illegible] controversiam sint inter nos & ipsos, hoc [illegible] stultitiam sapit. Si enim talia proferremus quæ Pontificiis placerent & grata essent, certè [illegible] lis inter nos & ipsos esset. Alioquin consequentiæ nostræ tales sunt, ut nisi Princeps [illegible] rum Veronium excæcasset, de iis non posse non nobiscum convenire, cum Scripturam [illegible] fundamentum, canonem scilicet pro interpreto habeant.

Argum. Christi adversus Sadducæos.

Secundò quod postulat ut adeò evidentes consequentias afferamus, quales sunt eæ quæ [illegible] gionantur ab universali ad particulare, &c. Respondeo, nos tales plurimas afferre in quibus ab universali ad particulare progredimur. Omnes autem tales esse non possunt, propter diversitatem quæstionum & Conclusionum quæ non [illegible] illud axioma sequuntur; Sufficit ut evidentia convenienter naturæ suę & intellectui [illegible] [illegible] mentis aut evidentis habeant. Et certè argumentum illud Christi ad Sadducæos evidens [illegible] non eo modo, ut evidens est, Petro [illegible] [illegible] homicidium, quod omne homicidium prohibitum: ita sufficit argumenta nostra eviden-[illegible] evidentia esse, etsi eo modo ut Veronius vult evidentia omnia non sint. Quare manifestum est Veronium, dum evidentiam nostrorum argumentorum ex eo reprehendit, quod non ita evidentia

Argum. Christi advers. Sadduc.

sint ut manifestum est Petro possibilitatem [illegible] mis idem non posse non [illegible] Christi [illegible] tum reprehendere, cum eo modo quo [illegible] nitur, esse evidens non sit. Et certe paulo p[illegible] debemus, [illegible] Christi argumentum [illegible] quod evidens non sit.

Exceptio II.

Secundo excipit. *Christi & Apostolorum [illegible] sequentia [illegible] est, multa [illegible]* hoc principia rationis [illegible] ab ipsis [illegible] ta [illegible] non [illegible]. Resp. [illegible] nostra bona fide [illegible] illorum [illegible] Lisiat? *Sic comparant nostra argumenta [illegible] principia rationis continentur cum [illegible] sto, Paulo, &c.* Et dicit hanc comparationem [illegible] a *Mehnoo* in libello quem [illegible] Arnoldi Ict. inscripsit. Resp. Absurd[illegible] est comparare nostra argumenta cum [illegible] tis Christi, &c. siquidem ex Scriptura [illegible] ta sint [illegible] vera & sana [illegible] quam absurda est comparatio talis [illegible] ritatis; hoc est, ut Christi & Apostolorum [illegible] menta, quae e Scripturis elicita sunt [illegible] te recta ratione [illegible] sic vera sunt [illegible] nostra. Talia enim argumenta conclusionem [illegible] continent, quae veritatem, ut ipse Vere[illegible] quitur in Scriptura continentur, ita ut [illegible] hunc argumenta nostra non habeant [illegible] ditatem aut rationem in fundamento, sed [illegible] veritate, quod quia verum est, hinc etiam [illegible] fundatur, & ex eo elicitum est, verum, [illegible]

p. 185. 413. 414.

p. 13.

[illegible] Tum demum [illegible] & [illegible] comparare [illegible] veritatem cum veritate [illegible] Christi, siquidem illa nititur [illegible] ratione, quod non [illegible] & sic in [illegible] Quis [illegible] non videt [illegible] cum [illegible] veritate [illegible] in aliis locis [illegible] quod in [illegible] continetur.

Argum. Christi [illegible]

Quod autem dicit Vegonius Cl. Molo [illegible] comparationem [illegible] bonitatis [illegible] Christi & [illegible] in eo [illegible] falsum dicit. Nam [illegible] Christum Paulum. Conciliis [illegible] rationis in argumentis suis [illegible] Sed voluit [illegible] Magnum [illegible] Theologum refutasse, [illegible] in margine [illegible] & [illegible] Molinaeus, quod ille [illegible] Refutare videri vellet cum quis non [illegible] Sophistae esse, [illegible] Philosophus lib. 1. Elench. [illegible]

[illegible] communiter [illegible] editiones, quas ego vidi, [illegible] Pacij & Calabonis, & sic verba illa verti [illegible] *Sophisticam sapientiam quae videtur [illegible] & sophista est qui quaestum capit ex ea sapientia quae videtur [illegible] est.* Ubi, ut hoc [illegible] [illegible] &c. *[illegible] sapientia [illegible]* [illegible] Hanc lectionem genuinam & planam esse doctus ac iudiciosus quivis facile agnoscet.

Argum. Christi adversus Sadducæos [illegible]

Exceptio III.

Tertiò excipit: *Non valere consequentiam [illegible] quia [illegible] Paulo, nos non esse Apostolos.* Ita respondet [illegible] objicienti exemplum Pauli.

Resp. Hæc exceptio inepta est [illegible] tùm demum locum haberet, si vocatio extraordinaria Apostolatus Paulo autoritatem dedisset principiis rationis utendi, quod non. Nam [illegible] Paulus iis usus est, fecit hoc ex conditione [illegible] vocationis extraordinariæ, quâ à [illegible] mus, sed naturæ, quæ nobis communis cum [illegible] est, & cui lux rationis divinitus data est, ita [illegible] unusquisque sive Apostolus sit, sive non sit Apostolus, eâ non possit non uti in cognoscendis [illegible] discendis rebus tam controversis quàm non controversis. 2. etiam inepta est, quòd confert principia rationis à Christo Paulo, &c. adhibita [illegible] argumentis ipsorum, in ordine & respectu [illegible] nos, qui autoritatem Jesu ut Messiæ, Pauli ut Apostoli agnoscimus, quibus per consequens omnem controversiam credimus. Hic autem modus [illegible] disceptandi hoc loco impertinens est. Nam [illegible] gumentamur ab exemplis ipsorum, prout in controversiis usi illis sunt, hoc est, prout cum adversariis res ipsis erat, qui eam autoritatem in ipsis agnoscebant: & inferimus, quandoquidem [illegible] lus, &c. illis utebantur in controversiis cum adversariis, qui ipsorum autoritatem nō agnoscebant, sed tantum propter vim argumentorum [illegible] debant, cedebant aut obmutescebant: ita [illegible] nobis licere.

Ex-

Exceptio IV.

Argum. Christi adversus Sadduc.

Excipit quartò: *Principia rationis, seu consequentias eas, quas Christus adhibuit ex ipsis argumentationibus* [illegible] *confirmabat & probabat, abiisse ac transiisse in verbum DEI, & sic diversa à nobis* [illegible] *sunt verbum DEI* [illegible] *; aliam autem rationem esse argumentorum quae non sunt verba DEI, sed consequentiae sunt dictae, hoc est, à Deo propositae* [illegible] *& auctore canonica scriptura. Videtur autem* [illegible] *esse verbum Dei, quia omnia verba Christi erant verba Dei. In summa, aliam esse rationem principiorum rationis quae à Christo, Prophetis & Apostolis, aliam eorum quae à nobis adhibentur. Illa enim esse obiectum fidei, cum sint mutata in verbum Dei, non nostra.*

Resp. 1. Hoc planè impertinens est, & vim argumenti nostri non evertit. Posito enim principia rationis à Christo, Apostolis, &c. adhibita, mutata in verbum Dei potuisse fuisse, tamen nō inde sequitur, non licere nobis illis uti; sed tum demum sequeretur, si afferremus principia rationis in eum finem ut essent obiectum fidei salvificae; quod non. Verum quidem est conclusiones argumentorum nostrorum in quibus principia rationis inveniuntur obiectum fidei esse, sed eam vim ac dignitatem non accipiunt à principiis rationis, sed ex verbo ex quo firmantur ac desumuntur, ut fundamento; non secus ac annuli aurei pretium & excellentia non malleolo artificis, sed auro accepta fertur. Planè eodem modo

Argum. Christi adversus Sadduc.

quia conclusiones Christi [illegible] Theologicas adversarij, ut Sadducaei & alij [illegible] debant, ob eam causam, quòd ex sacris Scripturis [illegible] essent, tanquam ex fundam[illegible] principio cui rationis instrumentum [illegible] bat.

5. Ideo etiam haec exceptio imperti[illegible] quia laborat vitio illo secundo, quod in [illegible] exceptione ab ipso allata admissum [illegible] scilicet principia rationis quibus Christus [illegible] argumentis usus est, considerat primum [illegible] troversiam sunt, hoc est, pro [illegible] acquiescimus: cum tamen considerand[illegible] rentia iis Christus in controversiis usus [illegible] respectu adversariorum veritate à Christ[illegible] late in argumentis illis, non autem [illegible] stri.

6. Quod ait, *consequentias illas mutatas* [illegible] *in verbum Dei statim ac ab ipso prolatae sunt* [illegible] phismate & insigni fallacia non caret. [illegible] rectè intelligatur tenendum id *mutare* [illegible] modis sumi; Vel enim aliquid ita muta[illegible] priorem formam & naturam suam non [illegible] sed eam retineat, quia tamen accidens [illegible] novum supervenit, verbi causa, quia in [illegible] destinatum est, hinc mutari dicitur. Vel [illegible] quid mutatur ut priorem formam & na[illegible] non retineat, sed eam mutet ac aliam [illegible] Distinctionem hanc ambiguae vocis [illegible] tam esse à Theodoreto insigniter tradita[illegible] cap. 24. ubi dicit Symbola Eucharistiae [illegible] quidem verum non in posteriore significa[illegible] sed priore, [illegible]

[illegible] *non recedunt à propria sua natura,*
sed manent in propria essentia. Item Dial. 2. dicit
naturam earum non esse mutatam, sed gratiam adhi-
bitam naturae. Sic [illegible] secundum eruditam
opinionem. Sic libri [illegible] [illegible]
[illegible] promittit Dominus. Haec distinctio ver-
[illegible] Quid si Veronius [illegible] si-
gnificatione [illegible]
[illegible]: Verbum enim est sanctificata [illegible]
[illegible] per usum Christi & accedente gra-
tia [illegible], hoc est, etiam in verbo Dei [illegible]
Sed Veronius in posteriore significatione ac-
cipit. Ait enim *veritatem naturaliter* [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] Hanc suam opinionem
probat tribus argumentis. 1. ait [illegible]
[illegible] *verba Dei ipsius,* [illegible]
[illegible]
[illegible] 2. [illegible] *aliquid in scriptura fuit quod*
non sit divinitus revelatum. 3. *si aliquid à Deo*
[illegible] *fides haud fuit.*

Argum. Christi adversus Sadducaeos.

p. 380.

p. 382.

p. 406.

Sed haec opinio absurdissima est. Nam
quod est revelatum naturaliter non potest dici
verbum Dei divinitus *inspiratum*, hoc est, reve-
latum supernaturaliter, potest quidem etiam ve-
rum aliqua revelata naturaliter, quoniam à Deo,
[illegible] tamen impossibile & contradictorium
est, aliquid naturaliter revelatum appellare su-
pernaturaliter revelatum; quandoquidem eo i-
pso ipso revelatum aliquid supernaturaliter di-
co, excludo modum revelandi naturalem, seu
nego naturaliter revelatum fuisse & vice versa
cum dico aliquid naturâ revelatum esse, ne-

go supernaturaliter revelatum.

Argum. Christi adversus Sadduc.

Quod attinet ad primam rationem Va-
lentini, illa fallacia ignorationis Elenchi. Conce-
dimus omnia verba a Christo prolata, fuisse ver-
ba Dei, hoc est, voces a Deo prolatas, sed in-
non sequitur fuisse verbum Dei, hoc est, reve-
lationem supernaturalem rerum divinarum seu su-
pernaturalium. Aliud autem sunt voces à Deo
prolatae, aliud est verbum Dei loquitur Deus
etiam multa quae naturaliter revelavit, verbum
tem Dei dicimus seu supernaturaliter inspi-
ratum est & revelatum. Hinc etiam tonitru
scriptura non semel vox Dei, nominatim
Ezechielem appellatur, nec tamen tonitru ver-
bum Dei est.

Secundae rationis consequentia nulla est,
enim sequitur si principia rationis in scriptu-
contenta non sint verbum Dei, tum aliqu-
scriptura contentum à Deo revelatum non e-
Non, inquam, sequitur; Nam & ea quae lum-
naturali sunt à Deo sunt revelata, id quod
cum esse Sp. S. ipse docet: Cùm ait, cognitum
naturaliter de Deo à Deo revelatum Gentibus fu-
se. Rom. 1.19. Itaque quamvis principia ratio-
nis in scriptura contenta in verbum Dei non
numerentur; manet tamen, ea à Deo revelata es-
se.

Tertium argumentum pariter nullum est. Nam
etsi aliquid naturaliter notum articulus seu ob-
jectum fidei est, *per fidem enim intelligimus se-
composita esse per verbum Dei*, hoc est, ex nihilo
per solam ipsius omnipotentiam & voluntatem.
Hebr. 6.3, & v. 6. *accedentem ad Deum oportet c-*

dot

sen quid sit. Hinc tota Ecclesia ex ipsis diuus se Deum credere profitentur, non secus ac non e-quam firmiter profitetur se, Deum esse credere. Cum igitur aliquid naturaliter revelatum, possit esse articulus fidei, non necesse est ut maneat naturale & fiat supernaturaliter revelatum, seu verbum Dei optime natura objecta. Atque haec ad Exceptionem.

Argum. Christi adversus Iudaeos.

Exceptio V.

Quinto in contrarium dissimilem rationem Christi & nostri esse aiunt, quod Christus infallibilis fuerit & errare nescius, per consequens principium uni-us ejus rationis, aliam autem nostri rationem esse.

Resp. Etiam haec exceptio vitio laborat, quo exceptionem tertiam & quartam laborare diximus. Considerant enim Christi personam, quod non auctoritatem habet, quod absurdum; Nam extra omnem controversiam positum est auctoritatem Christi divinam & doctrinam ejus infallibilem esse. Sed id eo non quaeritur. Certum est licuisse id Christo, & adversarios id agnovisse imo cessisse Christo & victos esse ab eo, non profecto infallibilitatem personae suae praetendente, sed ex scriptura sacra per infallibilem rationem necessario & invicte argumentante. Hac responsione utitur etiam doctissimus Ferrar. apud quem vide si lubet quae ex Thoma & praesertim Abulensi in eam sententiam citat. Atque eam responsionem ita negare Veronius ne reprehendat dicat veram eam esse; sed se prius voluis-

ar. pa. pil. y. 112

p. 326.

si Christus hoc argumentum condideraet [illegible] re ad nostram antequam Deo in se considera[illegible] ret. Sed ego iam ostendi ad exceptionem [illegible] medium respectivè, quatenus nos hoc argumentum considerandum esse planè impertinentum. Agi[tur] enim hic de principiis rationis quatenus in con[tro]versiis cum adversariis adhibentur. De fal[li]bilitate autem humanae rationis agemus: [illegible] peculiare argumentum à Iesuita eiusdem p[illegible] refutaturi sumus.

Argum. Christi adversus Sadduc.

Exceptio VI.

Sextò excipit. *Etsi Christus consequentiam [illegible] fuerit, non tamen nobis idem licere.* Rationem eo deducit, *quod Christus nunquam hoc principium proposuerit, regulam veritatis esse solam Scripturam, contra quam à nobis fiat. Si enim Christus hoc principium habuisset, non ipsi licuisset, ut [illegible] consequentias ipsi primùm ostendisset ex Scriptura, quod ex ea sequitur esse articulum fidei. Hoc autem Christus nullibi demonstrat.*

p. 399. 400.

Resp. Posito, sed non concesso Christum non habuisse id principium nobiscum commune, Scripturam solam esse regulam & principium fundamentale fidei, non tamen inde sequitur Christo consequentiis soli licuisse uti principiis rationis [illegible] etiam nobis. Tum demum id sequeretur, si Christus praeter Scripturam etiam rationem humanam pro fundamento habuisset. Ita enim licuisset Christo uti illa & quidem pro fundamento, nobis autem qui eam pro fundamento & principiis non habemus, non liceret illis principiis [illegible]

Con-

[illegible] autem Christus rationem humanam sed [illegible] ipsa naturæ pro fundamento fidei non ha- [illegible] certè stante hac hypothesi Veronij licen- [illegible] non licere illis uti principiis rationis quæ soli [illegible] pturam pro fundamento habent; nec Christo [illegible] licuisse illis uti, qui secundum Veronium [illegible] scripturam non rationem sed aliud ali- [illegible] fundamentum habuit. Si enim quod Vero- [illegible] intendit eo tantum aliquis uti in disputando [illegible] quod fundamentum regulam & principium [illegible] agnoscit, certè nec Christo licuit uti rationis principiis, ut quæ fundamentum & principium [illegible] Servator nunquam agnovit. Debuit igi- [illegible] Servator ex hypothesi Iesuitæ eo uti in disputa- [illegible] quod præter scripturam pro fundamento [illegible] agnovit; rationem autem non debuit, & er- [illegible] quod Iesuitæ placet.

Argum. Christi adversus Sadduc.

Dico Veronium intendere, eo tantum aliquem [illegible] posse in disputando, quod quis pro regula ha- [illegible] agnoscit. Verum esse hoc patet, tum ex hac [illegible] exceptione, in qua ex eo quod Scripturam solam pro regula fidei agnoscimus, negat licere [illegible] uti principiis rationis, tum ex methodo il- [illegible] disputandi, qua vult, ut, qui adversum nos [illegible], negent nos & postulent argumenta [illegible] quæ absque principiis rationis & Conse- quentiis sint; & id quidem ex eo fundamento, quod nos scripturam solam regulam & funda- mentale principium fidei agnoscimus; ita ut ad [illegible] quibus consequentiæ sive principia [illegible] inserta, non teneantur Pontificij aliquid respondere nisi speciali gratia & favore; sicut quum hæc teneantur, ob condescendere liberaliter

Argum. Christi adversus Sadducæos.

ipsi placent. Atque hoc ex fonte ex[illegible] sumo hausit Jesuita; quod observandum [illegible] non prætereundum. Hæc una est respon[illegible]
Secundò falsum est quod Veronius ad [illegible] C[illegible] stum id principium (nimirum, Scriptur[illegible] tam solam esse regulam omnis veritatis, [illegible] est, ad quam omnis Veritas debeat exami[illegible] non tenuisse. Contrarium testantur [illegible] nes omnes quas cum adversariis habuit, [illegible] quos veritatem doctrinæ suæ non ad [illegible] quam Scripturæ regulam examinavit [illegible] bavit, & ab adversariis etiam examinatu[illegible] luit.

p. 129. 130.

Hoc modo Ferrius responderat Veroni[illegible] quam responsionem Jesuita ne [illegible] quidem, [illegible] aliò [illegible] excurrit. Et certè si quidem [illegible] minus id principium non habuit, utiq[illegible] [illegible] principium eum habuisse necesse est, [illegible] licet, *aliud aliquid præter Scripturam esse regul[illegible] dei nostræ.* Quæ igitur est illa regula? C[illegible] ta eam non expressit? Non certè est [illegible] ronio ipso fatente, qui, ut exceptione [illegible] videbimus, negat principia rationis à C[illegible] in eum finem adhibita, ut essent funda[illegible] dei. Nec etiam traditiones non scriptæ [illegible] fuere, quas adeò potenter Dominus rejicit, [illegible] ctoritatem infallibilem aut veritatem & [illegible] nem dicas Christi, ea profecto ut ab adve[illegible] agnita non fuit, ita ex Scripturis ab ipso [illegible] de probatur.

Quod autem Jesuita dicit si quidem D[illegible] nus principium id nobiscum commune [illegible] se, cum sus consequentias adhibendi fui[illegible]

[illegible] [illegible] ex illis uti integrum ipsi non [illegible], nisi ante monstrasset ex scriptura id quod [illegible] esse de eius [illegible] in eo [illegible] [illegible] ...ticarum, Posuit enim Christus illis [illegible] [illegible] id principium habuerit ut ostendimus, [illegible] illis usus est, extra quam necessarium fuerit [illegible] verbo scripto ostenderet conclusiones per [illegible] consequentiam inde eductas [illegible] [illegible] sic dictas; cum latius se usus con[illegible] extendat, quam ad tales articulos [illegible] sufecisset ostendere licere illis uti in con[illegible]. Deinde necessarium nō fuit, cùm id quod [illegible] extra controversiam fuerit; ut pote qui [illegible] sciebant in V. T. Sp. S. [illegible] ratio[illegible] in probatione articulorum fidei [illegible] [illegible], sed etiam ipsi adversùs Dominum dispu[illegible] illis utebantur, ut ex Sadducæorum exem[illegible] patet.

[illegible] igitur apparet, ea quæ Veronius de Christo [illegible] [illegible] scripturam regulam agnovisse, non [illegible] [illegible] fuisse usum [illegible] ra[illegible], nihil nisi nœnias esse quas Veronius ad [illegible] & praxin Methodi adversus nos dispu[illegible] [illegible] est: Ex eo enim quod nos solam [illegible] dicimus regulam esse fidei, dicimus no[illegible] [illegible] principia rationis; id pariter [illegible] Christum [illegible] explicat.

Prætereundum non est quod Iesuita dicit, Ve- p. 179.
[illegible] coactum fuisse ex praxi Christi probare [illegible] scripturâ ostendisse, ea quæ per conse[illegible] rationis è scripturâ eliciuntur esse arti[illegible] fidei, & quærit ex viro doctissimo, cur Do[illegible] non demonstrarit illud ex scripturâ antequam

Margin: Argum. Christi adversus Sadduc.

Argum. Christi adversus Sabbat. [illegible] quod [illegible] ipse fere [illegible] quidem hoc principium habuisse Scripturam regulam omnis veritatis. [illegible] Christum habuisse ut id demonstraret. [illegible] praesupposuisse hoc principium [illegible] copulata ineptissime [illegible], [illegible] Tertij qui probarat Christum idem prin[illegible] nobiscum commune habuisse, [illegible] videretur. 1. enim fallit cum ait Tertius [illegible] probare, Dominum ex scriptura [illegible] quod per bonam consequentiam dicitur [illegible] lum fidei esse; hoc falsum est. Tertius [illegible] tantum agit ut probet ex gestis Christi, P[illegible] catum, Apostolorum, conclusionem [illegible] scripturâ clictas esse articulos fidei. 2. [illegible] etiam Iesuita in reliquis illis quae [illegible] quid Dominus opus habuisset, [illegible] principiis rationis uteretur, ostendere [illegible] plurima scilicet etc. Nam [illegible] erat apud Iudaeos. 3. Fallit cum ait [illegible] ideo opus non habuisse, quia non prae[illegible] hoc principium quod nos praesuppon[illegible] lâ regulâ veritatis: hoc verum non est. [illegible] principium & ratio sana [illegible] adeoque etsi quis solam Scripturam [illegible] habeat veritatis, tum ratione potest [illegible] pro regula seu principio & fundam[illegible] [illegible]. Vera [illegible] dicimus [illegible] cissimis extra dubium id ponebant. [illegible] quae Christum hoc principium non [illegible] scil. Scripturam solam esse regulam [illegible] Nam ut vidimus ex praxi & praecepto ill[illegible]

[illegible] illud Christianæ propria hypothesi fidei [illegible] supponit id ipsum ex hypothesi adversa- [illegible] tum in eodem præcepto ait: Vos enim [illegible] vitam æternam per illas habere Ioh. 5.

Argum. Christi adversus Saddu.

Exceptio VII.

Septimò & ultimò excipit, argumentum illud Christi quo contra Sadducæos resurre- ctionem probat, non esse sufficiens fundamentum [illegible] credendam resurrectionem, tanquam articu- lum fidei. Christum probare quidem resurrectionem mortuorum per consequentiam, sed non dicere se [illegible] hoc argumento eam esse articulum fidei, [illegible] consequentiam quam eliciebat. Verum es- se resurrectionem esse articulum fidei: sed Scriptu- ram non docere esse articulum fidei, id, quod per consequentiam elicitur ex eo quod in Scriptu- ra dicitur: Sum Deus Abrahami, Isaaci & Ia- cobi. Item, Sadducæos non obligatos fuisse [illegible] credere tanquam articulum fidei resurrectio- nem [illegible] vi istius argumenti aut consequentiæ [illegible] in se ipsa absque [illegible] quod ipsi [illegible] [illegible] Christianis imprudenter fuis- se si credidissent resurrectionem tanquam arti- culum fidei ex hoc fundamento; Item consequentiam hanc non esse sufficientem ad fundandum articulum fidei. Imo nullum argumentum aut consequentiam [illegible] ex Scriptura per Christum, Prophetas, Apo- stolos, Evangelistas, si auferas auctoritatem alicuius qui [illegible] esse sufficientem ad fundandum articulum fidei. Hanc suam exceptionem probare nititur [illegible] rationibus.

Argum. Christi adversus Sadd.

Respondeo 1. Committi [illegible] fallaciam [illegible] tualis Elenchi, dum argumentum [illegible] ex exemplo Christi probamus licere [illegible] principiis rationis, invalidum esse contra [illegible] eo, quod argumentum illud Christi non [illegible] fundamentū articulorum fidei. Verum [illegible] posito non fuisse fundamentum arti[illegible] manet tamen vis argumenti nostri, quo [illegible] intendimus probare, licere nobis [illegible] rationem tantùm in probatione articul[illegible] dei strictè sic dictorum, sed simpliciter [illegible] veritate Theologicis, sive de articulis [illegible] stio sit, sive non de illis, sed tantum de [illegible] Theologica seu articulo aliquo stricte [illegible] logice.

Quod si igitur maximè argument[illegible] Christi non esset fundamentum articul[illegible] men adhuc manet veritas argumenti [illegible] cere scil. nobis uti illis in controversiis [illegible] gicis ad probationem conclusionum Th[illegible] carum. Si igitur excipere solidè adver[illegible] mentum nostrum voluisset Jesuita, [illegible] lo aliquid proferre quo ostenderet [illegible] probationem conclusionum Theolog[illegible] ceteroqui uti principiis rationis, [illegible] uti liceret. Hoc unum vitium excepti[illegible] llius est.

Ne autem sophista gloriari possit, se [illegible] gatione hoc saltem efficere, non licere [illegible] argumentis quibus articulus fidei prob[illegible] Hinc etiam 2. Respondeo Jesuitam [illegible] re aliam quoque fallaciam, nimirum [illegible] terrogationum: Nam interdum dici[illegible]

Christi non esse fundamentum articulorum [illegible] consequentias illas Christi non [illegible] huiusmodi [illegible]. Quae diversa [illegible] sint, sophista confundit. Aliud pro[illegible] argumentum Christi, aliud consequens [illegible] argumentum est totum, consequentia seu [illegible] aliquod rationis, pars quae in argu[illegible] connectitur. Scio Iesuitam sophi[illegible] cum dicit Christum eliciuisse conse[illegible] ex scriptura, ita vocare consequentiae [illegible] illatione, imo totum argumentum [illegible] [illegible] est, & praeterea importunius [illegible] nos & sophisticam quaestio est an [illegible] Theologicis liceat pro[illegible] argumenta, sed consequentias seu [illegible] rationes in argumentis nostris. Scio e[illegible] medium terminum, quae pars [illegible] argumentum vocari, sed Iesuita in [illegible] vocem illam non sumit.

[illegible] de argumento isto Christi sermo [illegible], sed etiam blasphemum aut [illegible] blasphemiae proximum est, dicere illud [illegible] fundamentum sufficiens ad credendum [illegible] tanquam articulum fidei. Argu[illegible] illius medium terminum ex scriptura [illegible] argumentum ipsum. Sci[illegible] quod in eo a Sp. S. profectum [illegible] esse fundamentum sufficiens articuli [illegible]. Si autem de consequentia [illegible] dicta, quae est principium rationis & [illegible] certum est eam non esse funda[illegible] articuli fidei. In summa argumentum [illegible] principium sufficiens ad probandum

Argum. Christi [illegible] [illegible].

Argum. Christi adversus Sadduc.

resurrectionem ut argumentum fidei non ut [illegible]
quentiam quae in eis est, sed ut medii term[illegible]
scripturis est petitus. Adeoque quod dicit C[illegible]
stum probare resurrect[illegible] mortu[illegible]
consequentiam, id nisi demus accipiamus [illegible]
est. Nam propter loquendo non probant
quid per consequentiam, sed per medium
num, cui surgendo cum ratione [illegible]
sequentia ut instrumentum.

Et sic perperam addit, quod Scripturarum Christum non monstrare per argumen[illegible]
hoc, Resurrectionem esse articulum fidei,
consequentiae quam ex scriptura elicit [illegible]
pecam, inquam. Nam Christus [illegible]
non habuit eam esse articulum fidei virtute con-
sequentiae. Etenim [illegible] non virtute con-
sequentiae fundatur articulus, sed veritate
medii termini ex verbo desumpti, eoque
fundari articulum fidei, Christus non [illegible]
bent, ut probaret, cum id fuerit & sit [illegible]
bium. Eadem ratio est illius quod dicit [illegible]
eam id non ostendere.

Adeoque facile videre est, quid [illegible]
sit de eo quod ait, Sadducaeos non obliga[illegible]
se, ut crederent tanquam articulo fidei [illegible]
hujus argumenti aut consequentiae. Nam
rum id est de vigore consequentiae, quae [illegible]
nis opus fallimus de argumento [illegible]
gestionis e scripturis, cui considerans [illegible]
divinam auctoritatem (quam Sadducaei [illegible]
sii non agnoscebant) est credendum. Ita [illegible]
sine impietate summa Veronius dicat, [illegible]
caeos imprudenter acturos, si credidissent [illegible]

[illegible]tionem in articulum fidei ex hoc funda-[illegible].

Argum. Christi adversus Sadduc.

Sed videamus nunc & examinemus rationes, [illegible] probare nituntur hanc suam exceptionem. Ratio generalis est, communiter consequen-[illegible] Christi argumentum, & alia omnia argu-[illegible] quæ in Prophetis, Evangelistis, Apostolis [illegible] reliquæ rationes hoc Christi argu-[illegible] peculiariter concernunt.

Prima igitur ratio est. *Quia nullum argumen-[illegible] consequentia Christi, Apostolorum, Prophe-[illegible] Evangelistarum eliciti è Scripturis, considerari [illegible] pendere, quod doctorum argumentatum [illegible] est sufficiens ad fundandum ar-[illegible] fidei.* Probat. 1. *quia nulla evidens conse-[illegible] ex Scriptura eliciti, nisi necessaria [illegible] possit esse fundamentum articuli fidei quemad-[illegible] se ante ostendisse dixit. Ergo nec consequen-[illegible] Christi, &c.* 2. *A testimonio proprio Christi, [illegible] 24. ubi, postquam è Prophetis per multas [illegible] ostendisset, se esse Messiam, an Judæos [illegible] peccatum, nisi vidissent miracula [illegible].* 3. *quia si omnia argumenta [illegible] ab Apostolis essent fundamenta articuli fidei, [illegible] Eubuteron, Act. 17. à natura [illegible] adversariorum, &c. essent in se [illegible] articulorum fidei fundamenta.*

Resp. De consequentia quæ principium ra-[illegible] est, conceditur totum, & adversarius [illegible] facit de argumento nostro quod dicit, falsum & impium est. Etiam ut diximus, mediis tenemus [illegible] & sic fundamentum articuli fidei. Et [illegible] disputationibus seu controversiis cum adver-

p. 338. 340. 343. 351. 374. 393.

Argum. Christi adversus Sadduc.

fuisse pro[illegible] habuerunt ac vim argumenti [illegible] fii, &c. non ex [illegible] authoritate [illegible] verbo Dei, ex quo argumentabimur.

Quod ait, nullam omnino [illegible] (hoc est argumentum; in hoc enim sensu [illegible] le Iesuitæ ingenium [illegible] verum h[illegible] mis) e Scriptura elicitum, esse fundamentum [illegible] principium, per quod articulus fidei [illegible] falsum est. & in Scripturæ naturam ac dig[illegible] sententiæ dictum, quæ, cum sit fundam[illegible] dens, certe medius terminus, qui illius [illegible] li est desumptus, non potest non esse fund[illegible] tum fidei. Ratiunculas quibus id dicit [illegible] suo loco videbimus, hoc est, lib. 1. [illegible] menta sententiæ falsæ refutabimus.

Testimonium proprium Christi quod [illegible] Ioh. 15. circa id duplex sophisma Iesuita [illegible] cit. 1. Illud mutile recitat & fallaciter, [illegible] nis committit ad exemplum Patris sophi[illegible] Matt. 4. Tantum enim allegat verba quæ [illegible] continentur, quibus Servator dicit. *Iud[illegible] habituros fuisse peccatum, nisi vidissent* [illegible] Christi. Omittit autem ea quæ in v. 22. [illegible] dentibus Christus dicit. *Si non venissem & [illegible] ipsis* LOCVTVS *fuissem, non haberent [illegible] catum: sed nunc non habent aliam excus[illegible] peccati sui.*

Hæc verba, si bona fide agere Iesuita vol[illegible] omittere non debuisset, in iis enim [illegible] consistit. Sed placuit homini v. 24. tantum [illegible] gare, idque ob eam causam, ut incautis [illegible] cum faceret, & persuaderet argumenta [illegible] Scripturæ petita non obligare per se anim[illegible]

[illegible] illis credunt, tanquam principio & [illegible] menti aeternali fidei, quia scil. non potest [illegible] non credit, cum tantum is peccet, qui [illegible] illius non credit.

[illegible] mens Iesu fuit, quam tamen non [illegible] aperte prodere, ne impiis nimis [illegible] & debilibus, videretur. Sed tamen [illegible] Christum de se ipso [illegible], argumenta sua [illegible] considerata non esse fundamenta articu-[illegible] fidei & locum [illegible] patria par-[illegible] allegat, [illegible] applicatione & [illegible] quomodo locus ille probet quod [illegible] dicendum impios [illegible] esse Verumtamen [illegible] nec [illegible] constantissima [illegible] animo [illegible] oculis [illegible] sit. Sed [illegible] verba quod diximus allegasse bona [illegible] proximis [illegible] cuivis, cum qui Christo doctrinam suam e Scripturis [illegible] probant [illegible] excusatione [illegible] committeret. Quare tantum abest testimonium ad Christi de suis argumentis [illegible] patrocinetur, ut potius manifeste [illegible] argumenta quae per bonas consequen-[illegible] Christo e Scripturis elicita sint, sufficere in [illegible] ad probandum articulum fidei, quia scil. qui [illegible] Scriptura elicita non credit, omnibus modis inexcusabilis est.

Alterum sophisma in eo consistit, quod com-[illegible] fallaciam a dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Nam cum Dominus ait, non [illegible] ha-[illegible] peccatum, nisi vidissent miracula ipsius: [illegible] sensus est, [illegible] si solum ob miraculorum

Argum. Christi aliquando [illegible] solidae.

Argum. Christi adversus Sadduc.

neglectum peccatum [illegible] ceteris videntes [illegible] ost autem doctrina, ipsius & argumentis [illegible] extra culpam constituti essent (Contrarium alim ex v. 22. patet, quem ob id sophista [illegible] omittit, ut diximus.) Sed hac sententia [illegible] opera Domini vidissent, excusabiliores [illegible] possent, nunc autem duplo minus excusabiles [illegible] eo quod qui non solum verbis & argumentis Christi, sed etiam operibus haud crederent. [illegible] nit Christus nullo modo dicit, non argumenta sua è scriptura petita, sed opera tantum [illegible] fidem Iudaeorum [illegible] quod sophista tribuit [illegible] te intendit.

Quod de reliquis modis, quibus scriptura [illegible] tum in argumentando, dicit; commentum [illegible] cium consequentis. Non enim sequitur, *[illegible] scriptura Apostoli desumpserunt, sunt fund[illegible] articulorum fidei. Ergo & alia argumenta [illegible]* quam sequitur. Ratio. Nam alia natura est [illegible] mentorum è scriptura petitorum, alia eorum [illegible] è scriptura petita non sunt. Illa in se & per se [illegible] est, respectu medij termini, qui scriptura [illegible] dem obligant, & sunt fundamentum art[illegible] dei: haec autem, cum aliunde quam è scriptura petita sint, fidem non obligant, nisi cum [illegible] Dei, hoc est, cum prima veritate consentiunt [illegible] quia certitudinem omnem accipiunt, [illegible] abest ut articulum fidei constituant.

Cetenim nullo modo in Christiano ho[illegible] ferendum est quod ait, *Christum & Apost[illegible] etiam argumentis probabilibus*. Absit hoc [illegible] tia somnium, cum argumenta omnia quae [illegible] Scripturis afferunt, necessaria sint, ac necessa[illegible]

conclusionem, non autem probabilem efficiunt. Nisi [illegible] aliquis [illegible] probabile pro eo etiam sumat Veronium, quod necessarium est; quomodo Aristoteles etiam id probabile esse docet, quod omnibus hominibus sic videtur: sed hoc modo Veronius non [illegible] falsum non tantum, sed pro eo, quod verum videtur alicui. In hoc loco *argumentum Christi dicit esse ad hominem. Item, per se falsum esse [illegible] ex hypothesi Sadducaeorum verum.* Recusationi autem addit, *solum verbum Dei esse fundamentum sive stabilimentum fidei, argumentum vero [illegible] sive medium [illegible] considerata fundamentum fidei esse non posse.* Atque haec ad primam rationem qua exceptionem hanc suam [illegible] stabilire valde sophistica.

Argumentum Christi adversus Sadducaeos.

Secunda ratio illius haec est. *Quia consequentia* (hoc est, argumentum, ita Veronius [illegible] sentit voce consequentiae) *non est immediate [illegible] parum. Ergo non potest esse hoc argumentum fundamentum [illegible] credendi, ut [illegible] fidei.* Antecedens probat 1. ex [illegible], *quia si in formam redigamus,* prout superius à Veronio reductum fuit, et initio hujus nostri argumenti vidimus; *illud deprehenderetur: Nam nec secunda propositio, primi argumenti, nec prima secundi [illegible] prima [illegible] continentur in Scriptura quam Sadducaei agnoscebant: & sic consequentia haec quae fundatur in propositionibus extra Scripturam non potest esse articulus fidei.* 2. Probat, ex *testimonio Ferry,* *[illegible] sic formatum argumentum Christi ut inde appareat, non esse immediate è Scriptura petitum. [illegible] etiam in eam sententiam dicere: an non haec erat [illegible] consequentiam per aliam probare; & [illegible].*

p. 394.

p. 132.

[illegible] solum per consequentiam etiam.

Argum. Christi aduersus Sadduc.

Resp. Falsum est hoc argumentum non immediate è scriptura petitum, sed mediate ex ratione desumtum. Quod ut verum appareat, notandum est [illegible] solere explicationem argumenti huius. Quidam enim existimant Christum directe & immediate non resurrectionem mortuorum [illegible] solo velle probare, sed immortalitatem animae: resurrectionem autem per consequens [illegible] ex immortalitate animae, quam [illegible] Sadducaei, [illegible] ipsi mortales [illegible], negabant [illegible] consequenter cum Sadducaei [illegible] resurrectionem propter eam [illegible] etiam à Domino [illegible] necessaria probatur resurrectio [illegible] argumentum est, quia Abraham, Isaac, Iacobi anima viva, et immortalis [illegible] corpora ipsorum resurrectura.

Alij, [illegible] Calvinus [illegible] Christum non [illegible] Sadducaeorum [illegible] animae [illegible], sed directe & immediate resurrectionem [illegible] respectum ad opinionem [illegible] Sadducaeorum, & [illegible] interpretantur [illegible] non solum anima adhuc viventis, sed [illegible] vivendi potentiae, hoc est, [illegible] & vi [illegible] Dei, qui [illegible] Et probatur ex [illegible] Marc. [illegible] Dominus [illegible] filium [illegible] esse [illegible], quia [illegible] eum resuscitare. Item ex Luc. [illegible]

bus Evangelistis eandem disputationem [illegible] dicit Christus [illegible]: Non [illegible] errant, scilicet [illegible] ad Decretum Dei [illegible]. Vide [illegible]

[illegible] Christi [illegible] Sadduc. p. 371

Quibus ipsis [illegible] etiam addi po- [illegible] explicatio [illegible] sensus istius quod Dominus dicit: *Deum non esse Deum mortuorum*. Nam [illegible]; vel enim sic accipi potest ut sensus sit, *Deum non esse Deum eorum qui ex hac vita ex-* [illegible], vel, *eum non esse Deum eorum, qui ita mor-* [illegible], *ut perpetuo in morte corporis sint mansuri*. Priori modo accipi non [illegible]. Etenim Deus ipse in Exodo a [illegible] Christo allegatus [illegible] dicit, se esse Deum eorum etiam qui ex hac vita excesserunt, cum se Deum Abrahami, Isaaci, Iacobique, qui iam ante secula decesserant, [illegible]. At ergo igitur dicet in secunda significatione [illegible], cum Dominus non sit Deus mortuorum, hoc est, eorum qui semper [illegible] et opponit Christus [illegible] esse Deum viventium, hoc est, eorum quorum corporibus aliquando vitam reddere Deus decrevit. Id igitur planum est sensum huius [illegible] non [illegible] Deum non esse Deum eorum, qui perpetuo in morte sint permansuri, sed eorum qui aliquando sint resuscitandi ex mortuis. [illegible] explicationem [illegible] precedenti [illegible].

Tertia explicatio, eaque plenissima & perfectissima est, quae utramque illam priorem explicationem coniungit. [illegible] Christi hoc argumentum vim habere, tum ex hypothesi Saddu-

Argum. Christi adversus Sadduc.

creaturam, ad quam respiciat, [illegible] immortalitatem animae, & ideo etiam resurrectionem ex se & directè probare resurrectionem [illegible] nis. Hanc mentem exhibet summus vir Th[illegible] in Annotationibus, plagiis autem & aliis Cl. vir Ioh. Diodati, Collega noster in suis [illegible] annotationibus, quas Versioni suae Italicae (nunquam profectò satis laudandae) Bibliorum adnexuit. Cujus verba ex Italicis haec sunt. *Convincitur hac ratione contra Sadducaeos, quia [illegible] bant cum corpore perire & animam in nihilum redigi animam.* Habes priorem partem, sequitur illatio. *Deinde quia Deus foedus suum [illegible] cum totâ personâ singulorum illorum Patrum, & vera [illegible] cum animabus [illegible] pus gerebat signum circumcisionis erat [illegible] regenerationis. Unde se probatur debere [illegible] glorificari; quia Deum esse Deum [illegible] significatum aeternum & gratiae & gloriae suae [illegible] pacto generali.* Vides ut Theologus hic [illegible] lidè docens, etiam directè & per se argumentum [illegible] Christi resurrectionem inferri.

Et certè pro divinâ suâ sapientiâ (quae in hoc argumento admirabiliter elucet) intelligo [illegible] vitoriale argumentum delegendum [illegible] cesse quo & Sadducaeos & plebi [illegible] ministrum per victoriam veritatis, his ad [illegible] per confirmationem [illegible] educeret. Ita [illegible] alias solitus Dominus est, simul cum [illegible] sione & hypothesi propriâ adversariorum [illegible] directè ex natura rei adversarios confutare.

Cujus rei aliud idque verè insigne exemplum habemus, Lucae 20. ubi per parabolam sive [illegible]

Iudaei Hierichuntem euntis & à latronibus vulnerati, Samaritani autem inimici charitate sublevati, refutat falsum errorem doctorum legis, qui putabant proximum eum tantum esse, qui amicus, qui popularis, qui domesticus fidei, & se legem egregie implevisse, ubi illis benefecerint: Caeteros autem exteros, & inimicos, quales Samaritani erant, pro proximis non habebant. Ita aeterna Christi sapientia errorem illum ut confutet ita argumentum dirigit, ut ex propria confessione Scribae appareat, inimicos etiam, exteros à fide alienos proximi loco censendos esse, idem ex doctrina eorum, pro proximo habere-tur, qui bene alteri facit, sicut à Samaritano Iudaeo factum sit. 2. Etiam per se & extra hypothesin Scribae, Christus ostendit exemplo hoc, inimicum etiam proximum esse, quia inter inimicos vinculum quoddam societatis, ac communis naturae humanae sit, & quidem tantae efficaciae, ut sola natura victus saepe homo non possit non opere testari, hominem hominis curae commissum esse.

Argum. Christi advers. Sadduc.

Haec igitur verissima sententia est, quae utramque explicationem argumenti Christi adversus Sadducaeos coniungit. Iam ostendendum est hoc argumentum secundum utramque explicationem partem immediate e Scriptura desumptum esse. Secundum priorem igitur partem argumentum Christi in formam redactum tale erit. *Qui vivunt secundum animam, eorum corpora sunt resuscitanda ex mortuis. Atqui Abraham, Isaac, Iacob vivunt secundum animam. Ergo corpora eorum sunt resuscitanda ex mortuis.* Medius terminus est vive-

Argum. Christi adversus Sadduc.

[illegible] in assumptione est [illegible], cum M[illegible] [illegible] esse Dominus [illegible] pura ponitur hoc modo, quia *Deus est Deus* [illegible] *Quicunque Deus, Deus est vivorum. Atqui* *Deus Abrahami, Isaaci, & Iacobi, Ergo.* [illegible] etiam formam argumentum hoc modo [illegible] *Quicunque Deus Deus est, illi sunt [illegible]* *[illegible]. Atqui Deus est Abrahami, Isaaci & [illegible]* *Ergo.* Medius terminus [illegible] medianè in scriptura. Majoris consequentia [illegible] bat, quia *Deus est non nisi viventium*, & [illegible] Abraham, Isaac, Iacob vivunt secund[illegible] [illegible], sequitur eorum corpora [illegible] esse.

Utrovis modo formetur argumentatio, [illegible] me posteriore, quæ etiam præstat, cum [illegible] ad verba Christi [illegible] certè medium [illegible] immediatè è scriptura petitum est. Nam in [illegible] modo [illegible] est [illegible] per æquip[illegible] tiam seu Synonymi[illegible]. *[illegible]* *Deus est Deus [illegible]*. In p[illegible] priori hujus explicationis modo, medi[illegible] [illegible] formaliter & totidem verbis in [illegible] ta est.

Secundum partem posteriorem explicatio[illegible] [illegible] patitur medius terminus è scriptura [illegible] te est desumptus. Hoc argumentum. *Quicunque* *etiam post mortem Deus est, illi sunt resurrecturi* *qui Deus est Deus Abrahami, Isaaci, Iacobi,* *post ipsorum mortem. Ergo sunt resurrecturi.*

Ex his apparet falsum esse quod Vero[illegible] cit. *Argumentum hoc Christi non esse* [illegible] *scriptura desumptum.* Ad probationem [illegible]

quod

quod attinet, & in specie ad priorem? Resp. Falsum esse ex argumento Christi ad formam redacto apparere id non esse immediatè è scriptura petitum. Contra enim ostendimus ubi ad formam bonam est redactum, apparere esse immediatè è scriptura petitum.

Argum. Christi adversar. Sed inc.

Quod formam concernit ad quam Veronius redegit argumentum Christi, ea bona non est. Primum enim argumentum, quod ipse syllogismum [illegible] vocat in nulla figura est. Syllogismus quem secundo loco posuit, ante primum esse debebat. Etenim praecedens syllogismus est probatio minoris secundi syllogismi aequivalentis ipso Veronio. Nam postquam minorem secundi syllogismi proposuisset: *Atqui Abraham, Isaac, & Iacob vivunt*, addit quemadmodum probatum est primo syllogismo. Ineptum etiam est, quod ex eo quod propositiones aliquae argumenti in formam syllogisticam redacti in scriptura non sunt, dicit argumentum ipsum immediatè è scriptura petitum non esse. Perperam, inquam, & ridicule. Nam sufficit ut argumentum aliquod immediatè è scriptura petitum sit, medium terminum ex ea esse desumptum.

p. 381.

p. 387.

Falsum etiam dicit cum ait *consequentiam*, hoc est, conclusionem, ita enim ipse hac voce abutitur, FUNDARI *propositionibus aliquot quae in scriptura non sunt*. Nam fundamentum conclusionis Dominicae est medius terminus, & sic verbum Dei, ex quo medius terminus est desumptus.

Tertium superfluum est, & principium petit. Ne-

Argum. Christi aduers. Sadduc.

gabant enim Sadducæi resurrectionem [illegible] braham, Isaaci, ac Iacobi, [illegible] igitur [illegible] *Abrahami, Isaaci, & Iacobi resurrectionem* [illegible] parte assumitur, & sic argumentaris: in Abr[illegible] Isaaci, Iacobi, resurrectio [illegible] medium [illegible] constituam, quintum vides peti id quod in qu[illegible] stione est. Et sic falsum etiam quod ad [illegible] cessarios tres illos syllogismos aut [illegible] tos esse formandos.

Ad posteriorem probationem à [illegible] monio & confessione desumptam, falsum [illegible] dum id dicere, statuere, fateri: Et in [illegible] Veronius ait, cum argumentum Christi [illegible] mam syllogisticam redegisse, falsum [illegible] praeter quod iam diximus, argumentum [illegible] syllogismum recte, & in forma [illegible] tio positum nulla figura est; [illegible] nihil aliud agit, quam quod [illegible] Domini exhibere, prout ex verbis ipsius [illegible] quam, *idem est ac si Dominus diceret* [illegible] *Deus est Deus Abrahami, Isaaci, & Iacobi*.

p. 382. 391.

p. 120.

Quod secundo loco ait, eundem [illegible] cem *Christum per duas consequentias* [illegible] verum quidem est, sed inde non [illegible] statuere, argumentum Christi non [illegible] scripturâ esse petitum. Nam [illegible] vult, nisi Dominum his consequentiis [illegible] cipiis rationis usum esse in argumento [illegible] ius medium è scripturâ est petitum [illegible] *dere per consequentias* ipsi nihil aliud [illegible] adhibere consequentias seu principia ratio[illegible] instrumentum in argumento aliquo [illegible] dius terminus è scripturâ est petitus. [illegible]

[illegible] ex hypothesi adversa- [illegible] per consequen- [illegible] quod falsum est. Non enim [illegible] per consequentias & [illegible] modo [illegible] hypothesi adver- [illegible] ratio il- [illegible] est.

Tertia [illegible] est [illegible] Ergo [illegible] 2. Quia hoc [illegible] per se [illegible] 3. Quia [illegible] Nam multi Philosophi a- [illegible] 4. Quia hoc argumen- [illegible] Probat [illegible] Nam

Argum. Christi adv. etiam Sadduc.

anima immortalis est natura, [illegible] materia, per corruptionem principiorum est [illegible] nullus est demonst[illegible]. Et est haec [illegible] tione infert etiam, quod de praecedentibus d[illegible] possit esse fundamentum articuli fidei. Nam [illegible] fidei debere habere principium per se & [illegible] est verum.

Resp. Ratio haec Vorstii cum [illegible] bus suis impietatem & blasphemiam plen[illegible] ore spirans, imo ut scelestius diceret nihil bla[illegible] phemia dici posse hoc argumentum evidens esse. Contrarium sentit Origenes hom. [illegible] qui evidentis veritatis esse ait. *[illegible] contra [illegible] Sadducaeorum, esse resurrecti[illegible] audere [illegible] demonstrat legis exempl[illegible] (dicit Matthaeus) silentium Sadducaeis impos[illegible] suis, volens ostendere quoniam [illegible] mendacii [illegible]* CLARITATE VERITATIS. Ita Origenes.

p. 235.

Patet verò etiam haec veritas ex eo, quod, si consideres hoc argumentum Christi, [illegible] rectè resurrectionem probat ex eo, quod [illegible] illa ratione doceret Dei vivant, sive prout [illegible] & per immortalitatem animae probat [illegible] quae modo evidens in se est. Prior [illegible] medii termini cum majore in se evidentia est: nimirum, ideo, quia Deus hominum [illegible] etiam post mortem ipsorum sit, eos non [illegible] secundum animam vivere, sed etiam secundum corpus resurrecturos. Alioquin Deus non Abrahami, Isaaci, Iacobi Deus, sed animarum [illegible] tum esset. Vult autem Deus esse Deus *[illegible] ipsius Abrahami, Isaaci, Iacobi.* Sicut enim

ho

habere non animarum tantùm, sed & corporum ipsorum.

Argum. Cl. III ad [illegible]

Nec potest excipi, fore Deum Abrahami, Isaaci, & Iacobi Deum, etsi nulla corporum resurrectio consequatur. Nam superstites animas ipsorum quatenus respectu sit Deus eorū Deus. Hoc inquam non potest excipi. 1. enim textui contrarius est, qui dicit esse Deum non animarum Abrahami, Isaaci, Iacobi, & partis ipsorum, sed ipsius Abrahami, Isaaci, & Iacobi ipsius, hoc est totius. 2. Absurdum est dicere Deum esse Deum Abrahami, Isaaci, & Iacobi respectu animæ. Nam si Abraham, Isaac, Iacob totus non est, quomodo respectu partis aliquid ei tribui potest? Cùm enim aliquid alicui secundùm partem illius tribuitur, ipsum existere præsupponitur, & limitatio rei secundùm partem fieri non potest, nisi tota res, quæ diversas partes habet, existat. Tantum igitur abest, ut limitatio illa vitam corporis neget, ut potius eam stabiliat, quandoquidem limitatio secundùm partem fieri non potest nisi totum, saltem potentiâ sit, seu intentione & decreto. 3. quia nec Deus non esset perfectè Deus ipsorum ex fœdere, nisi secundum corpora etiam essent revicturi. Etenim Deum ex fœdere esse, relativè personas respicit, ex quib. populus aut numerus constat: *Ero vobis Deus & vos eritis mihi populus*; populus autem & personæ humanæ non ex anima solum, sed etiam ex corpore constant; & utriusque partis regimen & curam non alterius tantùm Deus habere vult. Cui quartò accedit, quod magnus ille Calvinus in hunc locum observat, quod antè

Argum. Christi adversus Sadducæos de quo, voce par. 3. lib. 1. cap. 1.

marum [illegible] perfecta esse non possit, nisi corporibus suis denuo coniungantur. Vide in hunc locum Theophilactum & Zan[illegible] Ita igitur apparet evidens esse argumentum [illegible], aut potius primi membri [illegible] illius.

Posterius membrum quod [illegible] dentissimum caeteris est, hoc est, [illegible] opinione falsa Sadducaeorum de immortalitate animae refutanda [illegible]. Quod [illegible] percipiamus, tenendum est argumentum [illegible] ab immortalitate animae probandi [illegible] nem duobus modis considerari posse, vel [illegible] te & sine respectu ad opinionem Sadducæorum vel respective ad opinionem [illegible] tium resurrectionem, quia negabant immortalitatem animae.

Iam certum est hoc argumentum [illegible] considerari in ordine ad opinionem [illegible] quidem inferri posse non naturali & [illegible] videtur esse hoc argumentum. Quando [illegible] ficta est falsitas & nullitas fundamenti [illegible] vecdariis [illegible], & contrarium [illegible] [illegible] prius probatum, tum utique [illegible] nal & natura evidens est argumentum [illegible] clusionis veritas. Quod ad illud attinet [illegible] consideratum, necesse non est ostendere [illegible] tiam illius. Nam considerari hoc tantum [illegible] dine ad hypothesin Sadducæorum, ut V[illegible] [illegible]. Possit tamen etiam ostendi, [illegible] nos nobis sufficit. Nam, ut recte Calvi[illegible] [illegible], hæc duo separari non possunt, [illegible] quia in [illegible] hæreditatem preparatam sibi a[illegible]

[illegible] habebant perspicuitatem [illegible] sui, [illegible] Argumẽ Christi adversus Sadduc.
[illegible] comprehendere [illegible] conveniatur.
[illegible] (secundùm utrumque [illegible]
[illegible] Domini argumentum ipsius naturâ evi-
dens esse.

Secundò evidens est etiam non solùm naturâ
[illegible], quod aliis [illegible]
[illegible] Philosophorum. Fuit enim evidens Iu-
daeis, qui naturam foederis divini intelligebant.
[illegible] *Ego sum Deus Abrahami, Isaaci, & Ia-
cobi*, & quibus ex Prophetarum etiam
[illegible] non recipiebant Sadducaei) suffragio [illegible]
[illegible] facile fuit, Dominum velle ex eo, quod
Deus populi sui Deus est, [illegible] populum suum
[illegible] aliquando, & non planè secundùm
[illegible] etiam periturum sed in morte mansurum.
[illegible] enim Prophetam Habacuc similiter
[illegible] communem c. 1. 12. ex versione vulgata.
*Nunquid non tu à principio Domine Deus meus,
Sanctus meus, & non moriemur*? quem locum
[illegible] observavit hic Calvinus in harmo-
nia. Atque hinc etiam Matthaeus testatum, turbas
[illegible] hoc [illegible] fuisse doctrinam ipsius
[illegible] Luc. 20. 39. Scribae dicunt, *Magister rectè dixi-
sti*. Quae omnia testantur evidens fuisse Iudaeis
argumentum hoc.

Sed & evidens fuit adversariis ipsis. Si enim
[illegible] & quidem ut vult Veronius, [illegible] p. 196.
[illegible], quia putabant animam mortalem esse
[illegible] contrarium à Domino ipsis ostensum cum fue-
rit, [illegible] quod contra dicerent, non haberent [illegible]
[illegible] certè vim atque evidentiam illius
[illegible] incognitam habuerunt.

Argum. Christi adversus Sadduc.

Denique Christianis etiam evidens ... argumentum, tum ex Veteri T. tum ex N... Ex Veteri, quotquot enim vim foederis Dei ... vimus etiam ad ipsos pertinentis utpote Veteris Ecclesiae, illud intelligimus ex Novo. Ut ... Deus in V. T. se Deum eorum qui mortui e... nominavit, & eo ipso vitam illorum qui de... rant testatus est; ita etiam nos ab *Apost...* Novo Testam. discimus, Christum Domin... se mortuorum; quibus certè dominari non ... test, nisi certissima spes resurrectionis ... neat. Sic etiam homini evidens argumen... Christi ostendimus.

Sed excipit Veronius. Nam fatetur ev... esse argumentum Christi ex eo probiret, ... scriptura docet populos admiratos fuisse ... nam ipsius. Christum eo obturasse Sad...

p. 33. Adversum hoc excipit ille: *Populos ad... fuisse potius profunditatem argumenti Christi... evidentiam, quae ibi non fuit: & Christum ... se in Sadducaeos, non tam fortasse quod ipsos ... rit, quam quod amentes redderet: & ita ... rent, effecerit.*

Resp. ad 1. Populos admiratos fuisse ... profunditatem aliquam, quam non ... rint, sed vim argumenti invictam quam prob... spexerint, ex natura foederis & ex simili loco ... Iacobi. Quibus suffragatur testimonium Lu... qui audientes Scribas ait testatos Christum ... ΚΑΛΩΣ ΕΙΡΗΚΑΣ. Certè si Christus ita disput... cum Sadducaeis, ut argumentum illud ... non potuisset, profecto ΚΑΛΩΣ cum ipsis ... sputasset. Et absurdum esset quod Iesuita ait, ...

ha...

[illegible] *fuisse prosanditatem non evidentiam*; cer- [illegible] ut in factis admirari solent homines quod [illegible] intelligunt, ita in verbis, disputando maxi- [illegible] rejici solet, explodi, & contemni, quod non intelligitur.

A-prom. Christi adversus Saddu.

Et observandum, quod ait, *ita miratos esse doctrinam ipsius*, non dicit eos *admiratos Christum*, *sed doctrinam*: ne scilicet quis existimaret, audito [illegible] Christi id passos tum esse, quod interdum [illegible] vulgus solet, quod ubi docta disputa- [illegible] quem amat aut colit, non intelligit, personæ [illegible] & partium studio admiratur, eum laudat & prædicat, id quod non est admirari doctri- [illegible] quam non intelligit, sed personam quam admiratur. Hic aliter contigit. *Admirati sunt populi*, [illegible] Evangelista, *doctrinam Christi*, non propter Christum in quem non credebant, sed quem [illegible] & quem oderant; sed Christum pro- [illegible] doctrinam, hoc est, argumentum, quod [illegible] vi, adeóque evidentis veritatis cognosce- bant.

Ad secundum ait, blasphemum esse dicere, *Christum fortasse non convicisse Sadducæos*. Hoc e- [illegible] est arguere Christi argumentum sophisma- [illegible]. Si enim revera non convicit Sadducæos, & [illegible] argumentatus adversus eos est, tum fal- [illegible] videri voluit eos convincere, id quod so- [illegible] est, ait Philosophus. lib. 1. El. soph. cap. 1. 2. 3. &c. [illegible] inter alia [illegible] [illegible], hoc est, [illegible] at videantur [illegible], & cap. 17. Sect. 2. dicit *sophistas non redarguere*, *sed potius obscurare veram* [illegible]. Hoc autem impius Iesuita tri-

Argum. Claudii adversus Sadducaeos.

buit Claudio cum contendens Christum [illegible] & verè unic arguisse, itam [illegible] attulisse.

Secundo argumentum hoc vim [illegible] ex natura sua habet, ut ex iis quibus [illegible] ipsius probationis apparet. Hinc Origenes [illegible] autem, ut vidimus, dicentes, [illegible] *claritate veritatis addit: Salvator verbo [illegible] silentium imposuit Sadducaeis ac [illegible] veritas apud illos pareat* [illegible]. Augustinus lib. 1. contra Cresconium [illegible] *ratio adversus Pharisaeos, SADDUCAEOS* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] CARIT: *Nam illi* [illegible] [illegible] OBMUTESCERENT [illegible] *responderet* &c. & cap. [illegible] *adversus Sadducaeos* ASSERUISSE VERITATEM.

Denique ex obtrectare & redarguere [illegible] vincere unum & idem sunt, teste verbo [illegible] quae Veronio authentica est, quae [illegible] pro iisdem sumit. Nam [illegible] [illegible] quod Matthaeus dixit [illegible], [illegible] *quare* [illegible] *quasi aperte redarguit.*

Nunc ad rationes respondeamus, quibus [illegible] suam probare vult argumentum Claudii [illegible] non esse [illegible] respondens esse fallaciam [illegible] finitionum. Videns id esse non solum quod [illegible] bus sic valentes, sed etiam quod cum natura [illegible] videns sitam, si non omnibus, saltem sanioribus

[illegible] melioribus appareat. Non secus ac Argu-
[illegible] non id est, quod ab omnibus videtur, sed Christi
[illegible] qui oculorum usum habent. Solis clari-
tati non derogat caecitas Tiresiae: nec evidentiae
argumenti Christi, quod Veronius eam non vi-
det, aut ultro oculos ad illius lucem claudit,
quam videre non vult. Sufficit argumentum Chri-
sti, ad naturam suam evidens esse, evidens fuisse ad-
versariis Christi, evidens Iudaeis, evidens esse fi-
delibus, quamvis [illegible]
[illegible] Calvinus ad hunc locum ait.

Quod addit, Doctoribus ipsis satis negotij
facessere hoc argumentum Christi, ita ut vix il-
lud assequi possint: distinguendum est inter ve-
ros & falsos Doctores, eos qui recte & eos qui
minus recte sentiunt. Illis evidentissimum est
argumentum id Christi: & quod hi hunc, alij il-
lum sensum tribuunt, id non ab evidentiae de-
fectu, sed ubertate doctrinae quae in eo conti-
netur proficiscitur. Nam cum & ex se & ex hy-
pothesi concludat, hinc alij partem unam, alij
alteram, alij denique utramque arripuere, evi-
dentissimam utramque, neutram alteri contra-
riam. Falsos Doctores ut Veronium quod atti-
net mirum non est, si evidentiam argumenti
Christi non agnoscant cum caeci esse quam vi-
dere malint, & quibus illud Apostoli competit,
Si autem opertum est Evangelium nostrum, in his qui pereunt est
opertum, in quibus Deus huius seculi excaecavit mentes
infidelium ut non fulgeat ipsis lumen Evangelij glo-
riae Christi. 2. Cor. 4. 4.

Ad secundam respondeo, falsum esse, hoc ar-
gumentum Christi esse tantum ad hominem

Argum. Christi adversus Sadduc.

contrarium iam ostendimus & [illegible] per se & directè concludere resurrectionem [illegible] & [illegible] tamen perficet animæ immortalitatem,

Ad tertiam, commiti fallaciam [illegible] putat Dominum hic [illegible] niti principio [illegible] immortalitatis animæ, quod falsum. [illegible] etiam & maximè naturâ [illegible] & [illegible] de elicit resurrectionem. 2. [illegible] hic [illegible] principij. Id enim vocat, *Tarau* [illegible] [illegible], cùm principium & fundamentum [illegible] clusionis sit medius terminus, propositio [illegible] non nisi per accidens & ratione medij [illegible] Iam verum illam [illegible] non esse in scriptura [illegible] hoc loco, quod sufficere debebat Iesum [illegible] sufficit Sadducæos [illegible] Iudæis. Medium [illegible] terminus quo Christus [illegible] est in scriptura [illegible] quæ pluribus locis immortalitatem [illegible] docet, & in naturâ, cùm Ethnici eam [illegible] venit.

Argum. inquit, *naturalibus* [illegible] *non assequi* [illegible] *hunc modo* [illegible], *ut ex Philosophia* [illegible] *experientia patet.* Resp. 1. assequimur eam considerationem ad hypothesin Iudæorum. Nam [illegible] evidens est, si falsum principium quo falso [illegible] nitebantur [illegible], ipsam opinionem falsam esse & contrariam esse veram. 2. Quod [illegible] tinet ad eam consideratam absolutè, etiam eam assequimur, si non adeò perfectè, tamen quantum sufficit. Sed & quid Scholastici & alij hac de re disputent, nobis satisfaciat nosse placuisse Domino ita animam immortalem efficere, ut tamen eam iudicaret perfectâ beatitudine non fruituram,

ad

erat sufficiente supplicio punitum iri, nisi denuo cum corpore iungatur: & hactenus optimè assequitur ratio nexum consequentiæ huius.

Argum. Christi à Iesuitis Saddæc.

At Philosophi, inquit, *agnoverunt immortalitatem animæ, sed non resurrectionem.*

Resp. Inquirendam & disputandam non est, an etiam quidam Ethnici eam agnoverint. Sufficit Sadducæis, Iudæis, qui verbum Dei cum naturæ dono habebant, sufficit Philosophis Christianis, hoc est, iis qui rationem verbo Dei illuminatam habent, utramque cognitam esse, imò & nexum consequentiæ Dominicæ iis constare ex naturâ illuminatâ per verbum Dei, quo fit ut ex naturâ resurrectio mortuorum demonstrari possit, ut ab Apostolo factum. Ita natura cum verbo iuncta cognoscit multa quæ priva eo ignorat.

3. Principium quo Christus usus est ad convincendos eos in Scripturâ non esse, falsò dicit Vorstius. Nam secundum utramque partem suam sui, argumentum hoc in Scripturâ est, ratione medij termini: totam propositionem, nimirum, ex animæ immortalitate aut naturâ fœderis Dei sequi resurrectionem mortuorum ex eo, quòd Deus sit Deus aliquis, necessum non est, imò stultum est id postulare. Sic enim controversia nulla fuisset inter Sadducæos & Christum, si illud in Mose sic extitisset.

Ad 4. dico blasphemo huic homini, interpres [illegible] Christi argumentum verò esse falsò [illegible], & per se falsum esse! O Diabolicam impudentiam! Si quis nostrum ita blasphemaretur,

ut [illegible] hic fuit, holocaustum [illegible]
meam. Vidimus enim, quibus [illegible]
violentiam argumenti Christi, vim & [illegible]
illius [illegible] veritate & gratia [illegible]
Dei; & quamvis etiam ex hypothesi [illegible]
rerum procedat, tamen veritatis evid[illegible]
sa, adeoque per se verissimum esse [illegible]
tet.

Quod autem *per se falsum esse*, [illegible]
nimirum mortalitate sequi [illegible]
inde probat, quia anima natura immor[talis]
resurrectio autem sit donum superna[turale].

Respondeo 1. Falsum est animam [natu]ra immortalem esse, ita ut [illegible] supe[rnaturale]
opponi possit, quemadmodum [illegible]
illa sit. Est enim anima ita natura immor[talis],
ut supernaturaliter & per [illegible] im[mor]talitatis donum habeat. Quae duo [illegible]
petam sibi invicem opponuntur.

Resp. 2. Per negationem consequen[tiae]
etsi anima sit natura immortalis, potest
cum corpore rursus uniri supernatura[liter]
enim in anima non sit potentia natura[lis ad]
unionem cum corpore, ita ut a causa [illegible]
reuniri corpori possit, tamen non sequitur
inferri resurrectionem mortuorum, cum [illegible]
in se potentiam quam Scholastici [illegible]
dientialem hoc est, quae dependet a crea[tore]
secundum potentiam & voluntatem ipsius
eo restituto reuniri possit. Non enim [illegible]
quod in rebus ad fidem pertinentibus [illegible]
rat non potest, falsum esse [illegible]
enim fieri supernaturaliter, & tunc [illegible]

quidem verbi iudicandum est, quod ubi de voluntate Dei circa id certos nos facit, id falsum dicere blasphemum est. Iam habet Veronius verbum Dei quod clarè & de immortalitate animae & veritate resurrectionis pronuntiat, videt Christum ab immortalitate animae ad resurrectionem argumentari, & tamen audet dicere consequentiam illam per se falsam esse. Atque hisquidem argumentum hoc à Christi, Apostolorum, Prophetarum exemplo desumptum, adversus Veronij exceptiones, cavillationes, sophismata, captiunculas, blasphemias vindicavimus.

Argum. Christi adversus Sadduc.

Non abs re est, idem à Cardinalis Perronij, quos vestigia hic Iesuita expressit & sequutus est, argutijs vindicare. Is libro tertio adversus Serenissimum Angliae Regem Iacobum, *Traditiones differentiae fideique probantur*, inter alia expressè arguit Veteris T. Ecclesiam plurima doctrinae & fidei capita non ex Scriptura, sed traditionib. credidisse, quas vocat Patriarchales & Mosaicas non scriptas, quae per consequens principium fidei erant, & quibus aequè ut verbo scripto credebant. Inter alia illic etiam resurrectionem mortuorum & immortalitatem animae refert. Et obiectioni occurrit ex eo desumptae, quod *Christus immortalitatem animae adversus Sadducaeos ex lege Mosis per consequentiam probavit. Ita videntur scripto credidisse Iudaei, immortalitatem animae non ex traditione non scripta, sed ex verbo scripto.*

p. 776.

Huic obiectioni respondet Cardinalis 1. per concessionem; *Posito Christum probasse immortali-*

Argum. Christi adversus Sadduc.

talitatem animae ex textu Mosis [illegible] [illegible] Veterum Hebraeorum [illegible] [illegible] ex sola [illegible]: Christianam [illegible] fuisse quae ex textu sic argumentatur [illegible] te ipsum nunquam adhibitum fuisse [illegible] probandum. Atque hinc etiam [illegible] [illegible] admiratos fuisse Christi hoc argumentum [illegible] tam novum & inauditum.

II. Excipit. Nondum ne hodie [illegible] re an quo consistat medium & nervus huius [illegible] menti. Probat. 1. Nam nec Zuinglius, nec [illegible] nus, nec Beza pondus potuerunt expedire [illegible] consistat. 2. Quia verbum SUM non est [illegible] sum in textu Mosis unde Beza ait, videri [illegible] se Sadducaeos excipere, Deum non indicare se [illegible] fuisse Deum Abrahami, Isaaci, Iacobi. 3. Q[illegible] maxime ad SUM esset expressum, tamen [illegible] omnium linguarum sit, ut nos nominare [illegible] [illegible] etiam post mortem eorum, ut Regis [illegible] [illegible] 4. [illegible] Elisa [illegible] [illegible] mortua. 4. Reg. 4. Et 4. denique, [illegible] [illegible] Deum quando se dicit Deum alicuius [illegible] [illegible] non solum temporale, sed aeternum [illegible] illud non potest probari ex ullo loco Mosis [illegible] perpetuum sumatur pro longo tempore: [illegible] Caietanum allegat qui dicit, [illegible] post [illegible] illum [illegible]: item, Hieron. qui lib. 1. contra [illegible] [illegible] inter errores Pelagii refert, in lege [illegible] [illegible] regnum caelorum.

Resp. 1. Fallitur quod putat tantum im[mor]talitatem animae hic probari. Nam ut [illegible] mus contra Vorstium, etiam Resurrectio [illegible] probatur, & quidem non tantum per [illegible]

[illegible] ex hypothesi Sadducæorum, sed [illegible] abstinere à priore, [illegible] gratiâ fœderis [illegible] in qua resurrectio [illegible].

Argum. Christi adversus Sadduc.

Ad 3. Respondeo. Fallitur & fallit Cardinalis [illegible] putat populum V. T. [illegible] ex scripturis, sed [illegible] scriptis credidisse [illegible]. [illegible] enim in scriptis Mosaicis argumenta evidentia & necessaria immortalitatis animæ, quorum [illegible] Cardinalem [illegible] Mornæus [illegible] Regi Angliæ in specie ex Num. 23. *[illegible]* [illegible] Genes. 49. *Domine expectabo salutare tuum.* Item, cum Patriarchæ peregrinatum se [illegible] in hoc mundo, quod Hebr. 11. 14. dicit Apostolus [illegible] adhuc patriam suam. Huc [illegible] Paraphr. *[illegible]* spirituales factos patribus.

Mornæ. Tom. I. [illegible] Perron. p. 84.

Quod addit ante Christum neminem, ex eo, quod Deus se Deum alicujus dicit contra extinctionem totius hominis [illegible] falsum est. Habemus [illegible] ostendimus, ex eo ante Christum [illegible] esse. Ita falsum est populum Christi [illegible] ob novitatem esse admiratos, non [illegible] evidentiam [illegible].

Ad 2. resp. Cardinalis quod ait, mirari [illegible] potuisse [illegible] non dignum [illegible] esset Vertuntium, qui quasi [illegible] [illegible] producit. Quod enim Perronius [illegible] non constare in quo consistat medium [illegible] hujus argumenti Christi, hoc nihil aliud est dicere quam quod Jesuitas dicit, hoc argumentum evidens [illegible] non esse, esse per se falsum, non tam convicisse quam confudisse

Argum. Christi adversus Sadduc.

Sadducæos quæ omnia hortenda sint. [illegible] dedo igitur, imo constare, in ipso consistere [illegible] & vis argumenti Christi, ut ostendimus. [illegible] etiam esse patet ex dictis. Calvinum, Bezam posse indicare fundamentum argumenti [illegible] Nam ostendisse nos id supra vidimus. Qui[illegible] de Zanchium de oper. Dei parte 3. lib. [illegible] & Maldonatus Iesuita indicat ex natura [illegible] ris Dei desumptum esse hoc argumentum, [illegible] eruditum est à Beza, quod tamen, ne quid [illegible] nuitati erat agnoscere, videatur viro docto aliquid debere, dissimulat pro suo more [illegible] rima ex eo hauserit, ut qui utriusque [illegible] rios & notas in N.T. confert, facile [illegible] dit. Etsi Maldonatus in eo ad ingenium [illegible] deat cum dicit, id argumentum non [illegible] sed probabile esse, ut scil. omnibus [illegible] manentem Religionem non capere [illegible] tiæ & fœderis Dei.

Verbum substantivum SVM sub [illegible] tum continetur, quod omnes nôrint qui [illegible] Hebræum vel primis labris degustarunt, & Hebraicè non legerunt, saltem [illegible] runt. Et Beza, quem Cardinalis allegat, [illegible] ex consideratione fœderis Dei, objectum [illegible] nullam esse. Quod Phrasin, quâ commun[illegible] tiam aliquid ad momentum extraxit, [illegible] ostendimus ad rem non facere. Quod [illegible] posse probari ex Mose, ex eo, quid Deus [illegible] est, sequi fœdus spirituale perpetuum [illegible] versus Bezam quidem, sed malè disputat. N[illegible] solidè ostendit ibi Molinæus, promissiones [illegible] eò tendisse, quæ vanæ & illusoriæ fuissent [illegible]

[illegible] illarum populi, qui per bestiam [illegible] miserrimus erat, respicias.

Angeli. Christi aduentus. Sabbat.

Vitam perpetuam, quam dicentem accipis verum [illegible] est hujus loci. Nam [illegible] perpetuum [illegible] est, ut etiam sit spiritualis [illegible] aeter-

Ex Calvino quod affert ad rem non facit; [illegible] enim locum ille non in se dicit, sed [illegible] & evalentem ac necessarium [illegible] in se continere probat.

Hieronymus autem, inter Pelagianorum er- [illegible] refert hanc doctrinam, quod scil. lex [illegible] regni caelorum non promittit. Neque [illegible] ipse Hieronymus sentit regnum cae- [illegible] in Vet. Testam. promissum fuisse. Sed ca- [illegible] refutat Pelagianorum, qui Catholicos [illegible] accusabant, eo quod in lege um- [illegible], in Evangelio veritatem esse dicerent. Ac [illegible] non tantum negat in Vet. Testam. etiam [illegible] fuisse regnum, sed expresse id affir- [illegible] ac insuper indicat, quo sensu Catholici [illegible] in Lege, Veritatem in Evangelio dicant. [illegible] quae haec sunt: *Adeo promittitur regnum cae- [illegible] in Veteri Test. [illegible] [illegible] [illegible] Evangelio praedicari per Iohā- [illegible] Dominum Salvatorem & Apo- [illegible] Manichaei [illegible] Le- [illegible] [illegible] [illegible] Aliud est damnare Legem, [illegible] Manichaeus facit, aliud Legi praeferre Evange- [illegible] Apostolica doctrina est. In illa enim servi, [illegible] Dominus loquitur: illa PROMIT-*

Argum. Christi a veritate Sectarum. TITVS hic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fundamentum [illegible] [illegible] fide [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Sit etiam hoc argumentum Christi [illegible] Cardinalis vindicatum [illegible] nostrorum. In quibus prolixum nobis [illegible] necessarium [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] lector facile agnoscet. Fuit enim [illegible] Anglia, quod [illegible] [illegible] [illegible] ac tantis [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conatus est [illegible] [illegible]. Quod ut quivis eo facilius videat, [illegible] [illegible], [illegible], blasphemiis [illegible] [illegible] hoc argumentum [illegible] & q[illegible] hic refutata sunt, velut in tabula [illegible] te conscribimus. Ut igitur Veronius [illegible] mentum hoc, & ostenderet exemplum [illegible] & sermonem eius qui scripturam [illegible] catas literis consignarent, ac principiis [illegible] in controversiis fidei nisi sunt, [illegible] [illegible] fecerat [illegible].

[illegible] quæstionem de principiis [illegible] quibus nisi in controversiis Theologicis [illegible] [illegible].

Ab exemplo Christi argumentari [illegible] posse, quia aliâs consequentia Christi [illegible] nanda.

Quia [illegible] inter nos & Pontificios [illegible] [illegible] Dominicarum, [illegible] ex Christi & Apostolorum exemplo [illegible].

Nec tamen [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] inter nos & Pontificios [illegible].

Nec [illegible] quæ [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] praedicationem [illegible], quia [illegible] praedicatione.

August. Christi adversus Sadduc.

Consequentias [illegible] in genere [illegible] non esse [illegible]

[illegible] verbo Dei [illegible] consequentias Chri[sti] [illegible]

[illegible] comparare consequentias [illegible] consequentiis Christi.

Quia [illegible] Apostoli [illegible] non licere [illegible] [illegible]

[illegible] consequentias [illegible] [illegible]

[illegible] consequentia Christi [illegible] verbum Dei [illegible]

[illegible] consequentias Christi [illegible] fuisse in verbum [illegible]

[illegible] verba Christi [illegible] fuisse verbum Dei [illegible]

[illegible] in scripturā [illegible] non sint [illegible] Dei [illegible] aliquid [illegible] in scripturā non [illegible] a Deo [illegible]

[illegible] aliquid a Deo revelatum [illegible] sine scri[ptura] [illegible]

[illegible] consequentiam, [illegible]

[illegible] hoc principium scriptu[ram] [illegible] esse regulam fidei [illegible]

Quia [illegible] scripturam solam esse regulam fi[dei] [illegible] principiis [illegible]

[illegible] scripturam solam pro re[gula] fidei.

Argum. Christi adversus Saduc.

Si Dominus [illegible] scripturam [illegible] habuisse ipsi [illegible] principium [illegible] [illegible] articulum fidei.

[illegible] probare Christum [illegible] habuisse, quia solo principio [illegible] [illegible].

Christus ex nostra hypothesi [illegible] principium [illegible] in praxi [illegible] scripturam.

Christum ideo [illegible] non habuisse [illegible] [illegible] praesupposuit fidem scripturarum [illegible] fidei.

Si argumentum Christi quo resurrectionem [illegible] non sit fundamentum sufficiens [illegible] [illegible] ab eius exemplo argumentum [illegible].

In eum [illegible] [illegible] sequentiae.

Argumentum Christi non esse fundamentum sufficiens resurrectionis credendae ut articuli fidei.

Quia Christus non [illegible] per hoc argumentum resurrectionem esse articulum fidei [illegible] [illegible] exemplum ad nos [illegible].

Nullum argumentum aut consequentiam [illegible] Apostolorum, Prophetarum [illegible] [illegible] esse sufficiens ad fundandum [illegible] fidei.

Christum ipsum docere argumenta sua [illegible] non esse principia articulorum fidei.

[illegible] [illegible] [illegible] fidei [illegible].

Si Argumenta quae Apostoli, Prophetae [illegible] [illegible] sint fundamentum articulorum fidei, [illegible] argumenta, quibus usi sunt, [illegible]

Argum. Christi adversus Sadduc.

...mentum fidei.

Christum, Apostolos, Prophetas, etiam probabilibus argumentis usos fuisse.

Christi argumentum pro resurrectione non esse immediate e scriptura petitum.

Argumentum Christi ad formam syllogisticam reductum monstrare, id non esse immediate e scriptura petitum.

Syllogismos tres in quos Veronius argumentum Christi resolvit, veram formam illius continere.

Argumentum Christi necessario in tres numero syllogismos a se allatos aut similes esse resolvendum.

Argumentum cuius propositiones omnes in syllogismo, et prosyllogismo, episyllogismo non reperiuntur in scriptura, non esse immediate ex ea petitum.

Christi conclusionem fundari propositionibus aliquibus extra scripturam.

Ferrium argumentum Christi in formam syllogisticam redegisse.

Ex eo quod Ferrius docet Christum per duas consequentias probare articulum fidei, sequi Christum non immediate e scriptura probasse.

Argumentum illud Christi non esse evidenter necessarium.

Populos admiratos fuisse illud argumentum non propter evidentiam, sed profunditatem.

Respondetur Christum fortasse non convicisse Sadducaeos, sed saltem confudisse.

Evidens id tantum esse quod ab omnibus videatur.

Ideo quod Doctores ipsi vix, aut ne vix quidem viderint argumenta Christi, id evidens non esse.

Argum. Christi adversus Sadduc.

Argumentum Christi esse [illegible] *ad hominem.*

Principium quo Christus Sadducaeos refutat, in natura nec in Scriptura esse.

Consequentiam ab immortalitate animae ad resurrectionem falsam esse.

Unde blasphematur argumentationem Christi per se falsam esse.

Argumentum hoc verum tantum esse per accidens, seu ob hypothesin Sadducaeorum.

Quia Philosophi Ethnici non agnoverunt resurrectionem, adeo [illegible] *esse evidentem vim illius argumenti Christi.* Hi sunt enim [illegible] blasphemiae Iesuitae circa hoc argumentum. [illegible] Perronius Cardinalis etiam non exiguas [illegible] los aspersit.

Iudaeos tantum ex traditione novisse quod [illegible] *se immortalitatem animae.*

In Mose nullum extare documentum immortalitatis animae.

Ante Christum adventum, ex eo quod [illegible] *Deum alterum probasse immortalitatem animae* [illegible] *resurrectionem* [illegible]

Populus & Doctores argumentum Christi admiratos esse adeo quod res nova & inaudita esset.

Non constare quae sit verum huius argumenti.

Calvinum & alios nostros Doctores non [illegible] *nervum & vim argumenti illius.*

In textu Mosis quia non exprimitur [illegible] *subsistentiam* [illegible]*, non posse constare de vi argumenti.*

Quia communiter [illegible]

[illegible] quod non amplius est [illegible] argumentum [illegible] non possit [illegible].

Absurd. [illegible]

Non posse probari ex [illegible] [illegible] foederis [illegible].

Foedus Dei non posse dici perpetuum, [illegible] pro [illegible].

[illegible] Pelagianum [illegible] regnum Dei [illegible] promissum.

In his igitur à sexaginta tribus erroribus, mendacijs, sophismatis, blasphemijs vindicavimus argumentum demonstratum ab exemplo Christi petitum. [illegible] etiam ipsum Christi argumentum, quo adversus Sadducaeos resurrectionem mortuorum probat. Hoc ultimum argumentum [illegible] vindicatum sit, quae argumenta è [illegible] petita claudimus.

Caput VII.

Argumentorum ex ratione petitorum primum & secundum.

Ex eo quòd argumentorum nullum formari possit sine disputatio nulla institui, absque principijs rationis probatur vera sententia. Augustini in id loci insignes.

Absque ratione, non potest disputari.

Eadem veritas probatur exinde quod Theologia in se eminenter continet humanos omnes intellectus. Instans in id locus. Exceptioni respondetur.

HABVIMVS hactenus argumenta à scriptura desumpta, sequitur secundum genus eorum quae è ratione petita sunt.

Argumentum I.

Absque quo argumentum nullum potest formari, sive disputatio nulla de rebus fidei institui, id in argumentis Theologicis adhibere est necessarium.

At absque principiis rationis & naturae nullum argumentum potest formari, nec ulla disputatio de rebus fidei institui. Ergo.

Major manifestissima est. Nec minor apud ullum hominem sanae mentis probatione indiget: cum etiam in illis quae ad verbum inventa sunt (ut, *si iustificamur per gratiam non ex per opera.*) saltem hoc principium, *Contradictoria duo non possunt simul esse vera.* Item, *idem non potest simul esse & non esse,* necessarium sit.

Aurea sunt quibus Augustinus contra Cresconium lib. 1. cap. 14. qui ipsi objectabat eum Dialecticum esse, contendit impossibile esse disputare absque Dialectica: *Neque enim,* inquit, *tu [illegible] mihi objicis, imperitiâ te fallis puto, sed fallere [illegible]. Nomen quippe Graecum est Dialectica, quod si usus admitteret, fortasse Latinè disputatoria vocaretur, sicut grammaticam Graeci, Literaturam nos Latini*

ei dialecticam appellarunt. Sicut enim à literis denominata est Grammatica, quoniam Græci grammata literas dicunt, sic à disputatione Dialectica nomen accepit, quia disputatio Græcè dialexis vel dialectus appellatur. Sicut autem grammatica, a verbo Latinè dicta est literatura, sic Græcè dialectica nominatur, & [illegible] Latinè dicitur disputatoria. Puto tamen quod Apostolum disputatorem non negas. Ingredere ergo in vocabulo Græco quod appellatur [illegible] Latino, quid est aliud quam videris præterire fallaciam, dolis facere injuriam? Aut si & disputatorem Apostolum negas, qui tam assiduè, tam acriter disputabat, nec Græcè mihi nec Latinè vel saltem credibilius, & in verbo Græco fallis eos, qui Græcè nesciunt, & in Latino qui nec Latinè sciunt. Quid enim est, non dico imperitius, neque enim tu ipse es, sed quid fallacius, quam cum audiant & tam multis multiplicibusque sermonibus Apostolum [illegible] veritatem, contra veritatis falsitatem, negare quod soleat disputare, cum hoc fieri nisi disputando non possit.

Ab ipso [illegible] pene tiis vocatur [illegible] disput.

Et ne quis excipere posset Dialecticam usum habere suum in disputationibus, in quantum Methodum disputandi docet, de materia autem & exitu earum illi nihil accedere debere, prout Osiander in Enchiridio contra adver. Calvinistas dicit, legitimum usum Philosophiæ in eo consistere in disputationibus Theologicis, *ut quatenus methodum disputandi & docendi nervum & perspicuitatem [illegible]; ita tamen ut de materia Philosophiæ nihil accedat, docendi forma, & methodus retineatur.* Et Meisnerus nos accusat quod in disputando adversus ipsos *regulas consequentiarum* ex Logica adhibe-

Ab [illegible] orum, quæ [illegible] nomine Veritatis [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] versus Pontificios. Nusquam [illegible]
[illegible] dicat Dialecticam, aliasque Philosophiæ [illegible]
dita est, non autem in materia & consequentiis
Theologicis. Imo per ipsum Augustinum: [illegible]
in quo [illegible] disputat de rebus [illegible]
quis usus Dialecticæ sit in disputationibus
Theologicis. *Quæ autem* [illegible]
[illegible] ad veritatem a falsitate discernere [illegible]
[illegible] quod [illegible] falsum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] ad ea quæ [illegible]
[illegible] consequentia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] & [illegible] quod [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Ex capite [illegible]
[illegible] verum est, & ex hoc [illegible]
verum quod [illegible]
[illegible] Dialectica [illegible] Ex cap. [illegible]
[illegible] Dialecticam [illegible]
[illegible] consequentia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] consequentiæ [illegible]
[illegible] falsa, quibus eadem conclusa [illegible]

Et

efficitur, ac per hoc qua caveri ne fallamur [illegible] falsa quae non [illegible] falsa tantum quae praecedunt. Si autem praecedentibus [illegible] sit, quaecunque consequentia perspexerit, quae falsa [illegible], vel de quibus dubitabit, [illegible], si veritatis et [illegible] [illegible]. Vides Augustinum non solum methodum, sed etiam materiam consequentiae [illegible] in Logica necessariam esse ad disputandi dicere, & in his disputationem consistere & eam Christianam non solum non rejicere, sed etiam fateri necessariam esse. Quomodo enim possit quis ad aliquem deducere & ostendere aliquid ex aliquo sequi absque [illegible] naturae & rationis principio?

Theol. [illegible] habitus intell.

Caetera [illegible], quae Vorstius disputat; [illegible] [illegible] principia rationis & naturae dispensari tum à Protestantibus tum Pontificiis, [illegible] satisfecimus.

Argumentum II.

Quae disciplina continetur [illegible] omnes habitus intellectus non solum practicos, sed etiam Theoreticos [illegible] principia naturae & rationis sunt necessaria.

Atqui Theologia [illegible] omnes habitus intellectus non solum practicos, sed etiam Theoreticos. Ergo.

Minor constat & in specie de habitibus Theoreticis qui in cognitione tantum veri & à distinctione illius à falso versantur. Hinc

Ab universali ad particulare.

enim lingue interdum בינה interdum תבונה *prudentia*, interdum חכמה *sapientia*, interdum דעת *scientia appellatur.*

Majoris consequentia probatur. Quia impossibile est, ut habitus aliquis intellectus oppositi sint principiis naturæ & rationis. Sit nobis lex, quod in specie de prudentia ait, [illegible] [illegible] [illegible] *Sive philosophicâ & vallâ ratione ... [illegible] prudentia.*

Exceptio.

Excipi potest: *Theologiam esse habitum supernaturalem.*

Resp. Ita est, sed est in intellectu, & rationem veram ac sanam non evertit, sed perficit.

Caput VIII.

Argumentum ex ratione tertium.

Ex eo quod aliàs nec ab universali ad particulare liceat argumentari veritas nostra probatur. Exceptio Iesuitæ geminâ diluitur. An progredi ab universali ad particulare non sit uti consequentia?

An absque consequentia ab genere ad partic. progressus institui possit? An quia sensus absque consequentia operari possit; etiam intellectus conclusiones absque ea formare possit?

Ab animalia

An ad part.

SI in controversiis Theologicis non licet uti principiis naturæ & rationum, tum quia licet applicare loca generalia Scripturæ ad particularia, propositionibus inclusis, seu non licet argumentari a genere ad speciem.

Atqui licet argumentari à genere ad speciem. *Ergo.*

Minorem ipse Iesuita Veronius non negat, sed probat facetur, ut v.g. quod omne hoc prohibitum sit homicidium, adulterium, etiam. Petra esse prohibitum. Major probatur quia argumentari à genere ad speciem, est principio rationis seu consequentia ita.

Exceptio.

Hoc argumentum, quia ut obvium est, ita non semel Veronio Iesuitæ objectum à nostris est. Hinc excipit Iesuita per negationem consequentiæ majoris. 1. enim dicit, *controversiam nullam esse de consequentia illa à genere ad speciem, quia nihil aliud sint quam applicationes propositionum generalium Scripturæ ad particulares inclusas generalibus, quæ applicationes extra controversiam sunt positæ, ita ut de illis nunquam inter nos contro-*

Ab universali ad part.

ait. Nostra autem argumenta aliud esse, cum [illegible] dicat ex propositione aliqua particulari contenta sub qua genere uel expressa in Scriptura. Debere igitur suppo- [illegible] argumenta talia, quae concludunt ex particulari propositione contenta sub generali in Scriptura aut falluntur, [illegible] sequuntur nihil ex Scriptura, & propositionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quemadmodum [illegible] [illegible] [illegible] esse hominem, & [illegible] [illegible] [illegible]. Nec [illegible] non posse uel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] probare.

Secundo ait, argumentationem à genere ad [illegible] non tam esse Consequentiam quam applicationem propositionis generalis ad particulare, [illegible] [illegible] [illegible] esse consequentia aliqua in [illegible] applicatione ad particulare [illegible] [illegible] etiam syllogismus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] homini prohibitum [illegible]. Petrus est homo: Ergo [illegible] [illegible] esse [illegible]. 2. [illegible] [illegible] Dei generale [illegible] in se [illegible] etiam [illegible] Quando [illegible] [illegible] [illegible] aliud est, quam singuli [illegible]. Itaque [illegible] & absque consequentia [illegible], cum Deus ad [illegible] [illegible]: [illegible] exemplo simili: Si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consequentia [illegible] [illegible] [illegible] possumus ad [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] etiam [illegible]: Quando autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad aliquem [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] aliter [illegible]. [illegible] etiamsi per consequentiam [illegible] syllogismum possumus agnoscere. Deum prohibere [illegible] [illegible], tamen etiam absque consequentia [illegible] prohibitionem generali factam omnibus hominibus [illegible] [illegible] Petrus est, [illegible] cognoscere. 3. [illegible] [illegible]

[illegible] habere consequentiā factā per formas Philosophicā & Syllogisticam expressè posse Petro prohibitam esse hominibus, dum nullus constitit non fuit articulus fidei, talem consequentiā ipsa non possunt esse fundamentum articuli fidei, sed saltem unde sequeretur conclusio Theologica evidentissima & verissima.

Ab uni versali ad part.

Respondeo, utramque hanc exceptionem futilissimam esse. Priorem quia possum, sed non cōcedo nullam ex nostris argumentis quae adversus Pontificios produximus à genere seu universali in scripturis expresso, ad speciem seu particulare sub eo vel in eo contentum procedere; sed a-[illegible] v. g. *à causa, effectu*, &c. petita omnia esse, atque eo respectu dissimilia esse argumentationi à genere ad speciē, tamen in eo conveniunt, quod non minus in argumentationibus illis à genere ad speciē, quàm in reliquis principia naturae & rationis occurrunt. Nam argumentari [illegible] impossibile est, absque consequentiā quae est principium argumentationis & naturae, cum argumentari quomodo nihil aliud sit, quam inferre unum ex alio, ut Augustinus veritus lib. ad Cresconium ait. *Ostendere ea consequentia his quae vel fessura vel sole conveniunt*, quod profectò absque principiis rationis & naturae fieri non potest. Et inspectis omnium suorum gregalium Logica volumina, certe deprehendet eos [illegible] argumentationem à genere ad speciem inter consequentias referre, cum dicunt: *A genere ad speciem valet. Non tenet consequentia.* &c. aut similibus terminis utuntur.

Et verò ipse Veronius dicit esse applicationem generalis propositionis ad particularem tali ar-

Ab universali ad part.

tem applicationem defungi, eft uti consequen[illegible] seu principio rationis nominali[illegible] hoc a gen[illegible] *ad speciem valet consequentia.* Hanc etiam [illegible] cundâ exceptione consensulti [illegible], [illegible] tale absque consequentiâ continere conclu[illegible] particularem, tamen ibi [illegible] constan[illegible] dum fatentur, tales applicationes generalium [illegible] particularia esse consequentias. Ait enim: *N[illegible]*

p. 403.

pugnamus de consequentiis illis de quibus [illegible] quæ non sunt nisi applicationes propositionum [illegible] ralium. Item. *Nulla agitur hic inter nos [illegible]*

p. 404.

dia de hoc genere consequentiarum, quæ non [illegible] consequentiæ [illegible] applicationes. Item: *Qu[illegible] gitur contendere opus est de consequentiis de [illegible] inter nos convenit.* Item: *Quid opus est [illegible]*

p. 424.

consequentiis illis, quæ non sunt nisi appl[illegible] cationum generalium ad particularia. Qu[illegible] pter, etsi invitus, fatetur tamen, appli[illegible] nes tales esse consequentias seu principia [illegible] nis.

Sunt igitur, quantum hoc attinet, paria [illegible] menta illa à genere ad speciem, illis quæ [illegible] posita sunt, cùm, ut diximus, & illa absque p[illegible] pio naturæ & rationis inferri non possi[illegible] quod nobis ad veritatem hujus argument[illegible] sufficit, quo ostendimus licere nobis uti p[illegible] piis rationis in controversiis: quia licet [illegible] mentari à genere ad speciem, quod ipsum [illegible] principio naturæ seu rationis.

Quod dicit convenire inter nos de [illegible] quentiis, hoc est, nos & ipsos eas probo[illegible] licere: id verum est, sed ad rem non facit. N[illegible] nim tam quærimus, sane hæc vel illa conse[illegible]

[illegible] Sed, an uti omnino consequentiis liceat ipsis rationibus liceat? Et ex eo quod ipse fatetur agnoscit licere argumentari à genere ad speciem, inferimus, licere igitur uti principiis naturalibus in controversiis Theologicis.

Ab. universali ad spec.

Quod autem postulat, ut æque evidentes afferamus consequentias atque illæ sunt à genere ad speciem: Respondeo non sæpissimè æquè evidentes, semper autem certas ac necessariæ veritatis consequentias afferre tùm ex eo loco desumptas, tum ex aliis. pares autem evidentiæ & perspicuitatis esse non possunt ob diversitatem ipsorum locorum, qui non omnes suppeditant materias æquè perspicuas & claras.

In eo verò planè contradicit, quòd postulat non solùm æquè evidentes, sed etiam *de quibus inter se & ipsos conveniat*. Nam etsi nostræ rationes evidentes sint, tamen aut non ab omnibus cernuntur quibus cæcitas propria obstat, aut etsi cernantur non tamen agnoscuntur, sed contradicentiam à talibus rejiciuntur, ita ut pro utroque hominum genere evidentes tales consequentias postulare, quæ ab ipsis cernantur & recipiantur, planè contradictorium sit, non minus quàm contradictorium est cæcum cernere, aut eum qui adversarius est non adversari, seu negantem quod non negare.

Ad 2. Exceptionem respondeo: Verum quidem esse, posse fieri absque syllogismo formato, sed impossibile est, ut talis applicatio seu progressus ab universali maxima, ut ipse loquitur, sine consequentia fiat. Hoc enim contradictorium planè est, ut patet ex his quæ ad 1. exceptionem dixi.

p. 424.

Ab universali ad part.

Ad rationem allatam respondeo: verum [illegible] mandatum generale continere in se particular[illegible] &c. sed interim impossibile est, elicere ip[illegible] particulare ibi contentum absque principi[illegible] tionis. Aliud est contineri in universali[illegible] elici ex universitate. Continetur aliquid p[illegible] licubi sine consequentia & operatione intell[illegible] ctus, sed elici ex universali generali [illegible] monstrari sine principio rationis non potest[illegible] test Thesaurus alicubi absque manu latere, [illegible] ex loco suo protrahi absque manu fer[illegible] mentis necessariis non potest. Par hic ratio [illegible]

Et verum est Deum sine consequentiis [illegible] fuisse & revelasse mandatum illud, sed [illegible] sequitur etiam sine consequentia posse [illegible] & usui adaptari. Nam ad praeceptum [illegible] dumque nihil probo, consequentia opus [illegible] Ad iudicium autem mentis, quo me obe[illegible] dienti praecepto illi iudico, certe principi[illegible] nis & naturae opus est. Alia in dando, ali[illegible] cipiendo, alia in praecipiendo, alia in [illegible] ratio est. Nisi fortassis quis existimet qui[illegible] dem dives Eleemosynam conferens [illegible] ut illam non petit; ideo pauperem eam [illegible] petere non debere.

Ad secundam rationem ab exemplo [illegible] ream, dico: Impertinens illud esse. N[illegible] loquentem audio, non necesse est syl[illegible] ad illud seu consequentiam adhibere[illegible] nus illam Veronii, quae nimis longe pe[illegible] dicula est: ratio, quia ad apprehensionem [illegible] sensibilis intellectus per se non requirit[illegible] ratio est in cognitione conclusionum intellec[illegible]

[illegible] fine consequentia una magis possibile est, ac sensus unus percipere possit [illegible] loqui, nisi cum audias.

Concl. Theol. cadunt sub cognitionem.

Ad tertium dico, committi fallaciam ignorationis Elenchi. Nam etsi non in Articulis fidei expresso prohibitum esse homicidium, tamen id [illegible] nostrae non obstat, qui non dicimus conclusiones omnes singulares in quibus aliquid de [illegible] praedicatur, & alias innumeras esse proprie articulos fidei proprie sic dictos. Nec etiam dicimus consequentias ut tales seu ut principia rationis esse fundamentum fidei. Quare hic quidam in aërem luctantur ex falsa hypothesi, quod [illegible] principia rationis pro fundamento articulorum fidei venditare, aut conclusiones quae ex eis eliciuntur, articulos fidei ob eam causam dicere.

Caput IX.

Argumentum ex ratione quartum.

Ex eo quod conclusiones Theologicae omnes suo modo sub cognitionem rationis cadunt eadem veritas ostenditur. Conclusiones naturali cognitae quomodo cadunt sub cognitionem rationis? Quomodo pos-

Concl. Theol. cadunt sub cognitionē rationis.

rat. Quomodo utrixte? Conciliatio [illegible] rum duarum Enunciationum: Fides cognoscit mysteria, & ratio cognoscit mysteria.

PARUM omnem conclusionum conclusiones [illegible] cognitionem rationis, Philosophiæ, seu naturæ cadunt, ea ut principia naturæ rationis, seu Philosophiæ sunt necessaria.

Atqui omnium conclusionum Theologicarum [illegible] nes sub cognitionem rationis, Philosophiæ, seu naturæ cadunt. Ergo.

Major est manifesta. Minor probatur inductione specierum conclusionum Theologicarum. Conclusiones Theologicæ aliæ sunt, secundum Kekermannum quidem, Meisnerum, Alstedium, pure assertivæ, ut vidimus [illegible] 12. item secundum Gerhardum, ut ibidem [illegible] mus, aliæ sunt quæ naturaliter cognosci possunt, aliæ ad quas cum humana ratio ad [illegible] non potest.

Hæ conclusiones omnes sub cognitionem rationis & Philosophiæ cadunt; sed diversimode. Nam conclusiones quæ etiam natura cognitæ sunt, ut verbi gratiâ esse Deum, mundum esse creatum, Deum providentiâ suâ hæc inferiora regere, hæ ideò sub cognitionem Philosophiæ & rationis cadunt, quia cum utrumque [illegible] rium naturâ utcunque saltem cognitum [illegible] dio tenuiter è naturâ petito in syllogismo principali possint demonstrari & demonstrantur [illegible]

[illegible]

& secundum veritatem sententiarum cognitæ
sententiarum etiam quia secundum veritatem
connexionum è ratione cognoscuntur.

Concl. Theol. cadunt sub cognitionem rationis.

Conclusiones puras & supernaturales quod
[illegible], et ideo sub cognitionem rationis ca-
dere [illegible]. quia etsi utrumque extremum naturâ
[illegible] non sit, & sic etiam medius terminus in
syllogismo principali non possit aut debeat ex
[illegible] peti; tamen impossibile est absque prin-
cipiis naturæ & rationis eas determinare, non
quasi ratio sit fundamentum illarum, sed quia est
instrumentum quo evidens fit medium rectè cum
extremis, & extrema rectè inter se iuncta esse,
adeoque secundum veritatem connexionum, non
autem sententiarum per rationem cognoscimus.
Quia ubi adversarius seu sophista negat nexum
medij cum maiore in syllogismo principali, ne-
cessum est nexum illius è naturâ seu ratione de-
monstrare, & sic medium etiam ex eâ advocare,
non quod per se veritas conclusionis talis eo o-
pus habeat, sed propter malitiam, ignorantiam,
obstinationem sophistæ aut adversarij. Hæc ad-
eo vera sunt, ut ne Veronius quidem ipse neget.
Nam cum dixisset urgendos in disputando Theo-
logos Evangelicos, ut locum afferant ex scriptu- p. 195.
râ, qui aut expressè & totidem verbis approbet
consequentiam nostram, aut librum aliquem ca-
nonicum qui doceat formas & regulas elicien-
darum bonarum consequentiarum, dicit *ridicu-
lum esse existimare, hæc in scriptura inveniri posse,*
& addit, *videlicet non ab his formis seu regulis de-
pendet veritas consequentiarum.* Vides ex â regulis
consequentiarum dicat veritatem consequentia-
rum dependere.

Concl. Theol. cadunt sub cog. rationis,

Mixtæ conclusiones, quæ ut loquitur Meisnerus, partim terminis Theologicis, partim Philosophicis constant, seu ut ait Keckermannus, lib. 4. c. 1. de Syllogis. necess. in quibus subjectum vel prædicatum, aut saltem alterutrum [illegible] sive determinatum disciplinæ alicui Philosophicæ propria & homogenea est, v.g. ex quas Keckermannus recenset. *Corpus Christi non est ubique. Proprietates divinæ naturæ in Christo non communicantur humanæ naturæ. Deus non est causa efficiens peccati. Deus non potest implicare contradictionem. Christus ex utero virginis assumpsit corpus verè naturale. Fidei objectum est promissio gratiæ, quod urget Bellarminus lib. 1. de justificat. cap. 8. Antichristus non est futurus certum individuum. Fides salvifica est propria Electorum. Sacramentum non est genus* [illegible] Accidentia panis & vini in sacra Eucharistia non sunt extra subjectum, &c. Ex suo [illegible] nem rationis & naturæ cadunt non solum [illegible] impossibile est absque principiis naturæ & rationis eas determinare; sed quia negata conclusione ab adversario debet ostendi medio è natura petito in syllogismis minùs principalibus, sed etiam quia terminus ipse alteruter talis conclusionis [illegible] adeo ego etiam intelligam, uterque terminus [illegible] disciplinam Philosophicam cadit. Sic Keckermannum de mixtis sentire supra vidimus. Ad veritatem hoc quod de mixtis ille dixerat, [illegible] nonnulli, cum Meisnerum, tum Gerhardum in libro tertio, in argumento pro falsa sententia [illegible] to junito quod iudicium de rebus fidei [illegible] descendum rationi, diluemus.

In genere etiam omnibus conclusionibus [illegible]

ptibusque potentia hoc convenit, quod sub co- gnitionem rationis cadunt subiective, etiam quo- ad veritatem sententiarum. Quando quidem nul- la alia potentia est, quae talia cognoscat quibus in- tellectus, in quo etiam haec tanquam in subiecto est. Vt ita non pugnent haec duo: Fides in pro- pria: Fides cognoscit mysteria, & Ratio sua intelle- ctu ea cognoscit. Fides ex cognitione ut spe- ciali cognitionis veritatis sententiarum; Intelli- gentia ut subiectum cognitionis illius & ut cogni- tiva veritatis connexionum. Sed haec illu- strabo eo quem diximus loco clariora fient.

In explicat. licet uti princip. rat.

CAPVT. X.

Argumentum ex ratione quintum.

Ex eo quod principiis rationis licet uti in Explicatione, eadem veritas probatur. Exegesis & disputatio non realiter differunt. Augustinus in id locus. Idem ex Iesuita adversario ostenditur. Gerhardi & Meisneri iudicia de usu principiorum rationis in Exegesi laudata.

SI Principiis naturae & rationis non licet uti in probatione aut confirmatione conclusionum fidei, nec in explicatione earundem illis uti licet. Atqui posterius est absurdum. Ergo & prius.

In explicat. licet uti [illegible]

Majorem consequentiam probo. 1. Quia Veritas sive per explicationem, sive per disputationem proponatur, non realiter differt a se ipsa, sed utrobique eadem est. Hinc etiam explicatio ipsa talium quaestionum non differt realiter a disputatione, quae circa eas instituitur. Verbi [illegible] enim est idem subjectum utrobique eadem veritas proponitur: diversitas saltem est in forma rationis, quae ibi magis dilatata, hic magis contracta, ibi sine syllogismo manifesto hic per syllogismos, illis terminis maxime Rhetoricis, seu ecclesiasticis, hic Logicis agitur.

2. Quia tales quaestiones explicari non possunt, quin & falsa sententia & vera proponatur, & illa quidem confutetur, haec autem confirmetur. Sunt itaque ita invicem conjuncta haec tria, explicatio, scil. confirmatio, & confutatio, ut explicatio sine confirmatione & confutatione, atque confirmatio, & confutatio conveniens, integra & candida, sine explicatione esse non possit.

Hujus duplicis nostrae rationis veritatem profitetur Augustinus lib. 1. contra Cresconium cap. [illegible] Nam postquam c. 15. egisset de veri disputatoris officio, quod est uno verbo verum conclusionem per bonam consequentiam ex aliis quibusdam positis deducere, subjicit cap. 16. *Hac ille verus disputator si lata diffusaque facundia, eloquenter [illegible] quae tota confertur [illegible] quem disputatorem vocat, [illegible] dilatat atque diffundit.* In omnibus, inquit, commendantes nos ipsos ut Dei ministros in multa patientia, &c. *Si autem presse atque constricte, magis eum disputatorem quam di-*

[illegible]

[Dialecti]cam appellare voluerunt, qualiter ait idem A-postolus, sive autem sit doctor, sive disputator, nec doctor sine disputatione est, cum & in ipsa [illegible] doctrina veritas a falsitate discernitur, nec disputator potest esse sine doctore, quando utique verbis & [illegible] ipsa constrictis sermonis exprimuntur, sive ille [illegible] perpetuo, sive interrogantur eum cum quo agit, [illegible] respondere quod verum est, & ex hoc ad aliud verum quod quaerebatur inducat, ubi maximè regnare Dialectica dicitur.

Vides Augustinum 1. non ponere realem differentiam inter Dialecticam & Rhetoricam, sed Rhetorem & Dialecticum eundem illum verum disputatorem dicere, cum discrimen in eo ponere, quod Rhetor quidem latè diffusè, copiosè ornatè, Dialecticus praecisè & constrictè agat, sive idem perpetuo cursu orationis, sive abrupto filo per sermonem [illegible], quae aut in interrogando & respondendo, aut in syllogismo & responsione [illegible] consistit. 2. Dicit dictorem seu Rhetorem etiam verum à falso discernere, adeoque 3. Rhetoricam dicit sine disputatione & disputationem sine Rhetorica esse non posse.

Unde sequitur, cùm in Rhetorico, hoc est, continuo & diffusiore stylo, verum & falsum idem sit [illegible], quod disputando idem proponere, & quidem ita ut unum sine altero esse non possit, sequitur itaque, si in eo principium rationis uti necessarium est ad verum à falso discernendum in explicatione, etiam necessarium esse in disputatione, seu confirmatione & confutatione. Ita Augustinus etiam consequentiam nostram firmat.

In ea- [illegible] licet uti prius. [illegible]

In expl. licet uti princ. pijs.

Sed addo, quia iam nobis [illegible], [illegible] [illegible], veritatem huius connexionis [illegible] [illegible] ipsi mendacij Dialogi [illegible] indicent. Veronius enim Iesuita qui [illegible] tias seu rationis principia non admittit [illegible] controversijs Theologicis nostris, etiam [illegible] mittit in interpretatione seu explicatione [illegible] clusionum seu locorum scripturæ. Vidit enim [illegible] rem quantum ad hoc attinet, rationem interpre-tationis & disputationis esse, ita ut si in [illegible] mittantur rationis principia, etiam admittenda [illegible] hac sint. Quare initiò & antequam con[illegible] in disputando non admittendas consequen-tiò contendit eas non admittendas in interpre-tatione. Et quod amplius est, iisdem omnino ferè mediis probat, non licere iis uti in interpre-tatione, quibus probat non licere uti in [illegible] tandis aut confirmando. Quâ tamen opera [illegible] mè carere potuisset, quia ut dixi, idem est [illegible] pretatio quæstionis controversæ, & disputatio quæ de illa instituitur; & verò Iesuita alia me-dia nulla profert quàm ea ipsa octo, [illegible] ea consequentias, quas vocat, hoc est, disputa-tionem, proponit? Sed placuit illi [illegible] jam & voluminis magnitudine conspicuum fie-ri.

Utut sit, patet Iesuitam optimè & rectè [illegible] hendisse rationem explicationis & disputa[illegible] parémque in hac conditione. Ut tamen [illegible] rum dolendum sit, Evangelicos adeò imprudenter Evangelio consuluisse, ut etiam hic in [illegible] tra Iesuitæ adversus id suppeditarent. Nam [illegible] principia rationis in disputando non admit-

[illegible] & [illegible] necessarium [illegible] [illegible], [illegible] admittendi [illegible] in explicatio[illegible] scripturæ, aut quæstionum controversiarum.

In expli. licet uti [illegible] tas.

Scio Iesuitam, prout versutus est, non hoc solo argumento [illegible] est, ex eo quod uti [illegible] [illegible] non liceat etiam in interpretatione iis [illegible] non liceret hoc, inquam, ipse dissimulat [illegible], at etiam cætera quæ ab Vbiquitariis [illegible] [illegible] tamen à se inventa gloriatur, ne aliquid [illegible] debere videatur [illegible] scilicet hunc [illegible] & ipsius [illegible] novum modum, [illegible] [illegible] reddit. Interim [illegible] [illegible] dum nec in interpretatio[illegible] in disputatione admittit, & [illegible] [illegible] ex interpretatione excludit, quam [illegible] disputatione, cum nexum hunc & necessa[illegible] consequentiæ manifestissime videlicet. Quid [illegible] [illegible] possint ipsi videant? Hæc de Majore.

Minorem quidem Veronius Iesuita negat, & [illegible] quæ [illegible] ostendit, non licere uti Evangelicis adversum Pontificios principiis [illegible] & rationis in interpretatione scripturæ, [illegible] modis quia eadem adhibet, [illegible] pro[illegible] non licere iis uti in confirmando & confu[illegible], in quo controversia principalis versatur [illegible] [illegible] argumentis quæ [illegible] veram sententiam adstruimus, refutabimus.

[illegible] autem & [illegible] [illegible] [illegible] licere uti iis, non solùm in explica[illegible] terminorum Theologicorum, sed etiam

conclusionum & quaestionum Theologicarum. Vide Meisnerum quaest. general. de usu Philosoph. in Theol. ubi in specie de mixtis quaestionibus ait: *ad sensum & intelligentiam accommodate non modo utilem, sed & necessariam esse Philosophiam*. Et rationem addit solidissimam: *Cum enim, ait, terminus alteruter sit Philosophicus, atque quaestionem non intellexeris, si alterutrum terminum non cognoveris. De termino Philosophico, unde certus reddaris, nisi ex ipsa Philosophia?* Postea exemplum proponit: *An vero essentia & persona in Deo distinguantur realiter? Cujus problematis quis sensus sit, exquisite & distincte VIX percipis, nisi quid essentia, quid persona, quid realis distinctio sit ex Metaphysica addidiceris*. In quo profecto scriptum contemnit, ut Phrasi Augustini utar, hoc est ridiculum se praebet & contrarium, cum ait vix percipi posse exquisite & distincte. Sed ita solet Meisnerus. Vide etiam Gerhardum Methodi stud. theolog. de Philosophia cap. 1. ubi inservire Philosophiam pariter [illegible] traditam in terminorum explicatione, tum in specie quaestionum controversarum exposi-tione.

In explicat. liceat uti princ. rat. p. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

p. 56.

CAPUT

Alia argumenta advers. falsa.

CAPUT XI.

Argumentum ex ratione sextum.

Ex eo quod omnia Pontificiorum, &c. argumenta falsa esse sequatur ex falsa opinione, veritas nostra ostenditur. Respondetur gemina exceptione Iesuitica. An Reformati habeant iudicium discretionis infallibile, necne, illis fortis quæstio deciditur? Octo errores Iesuitici.

SI principiis rationis & naturæ uti non liceat in controversiis Theologicis; tum omnia argumenta Pontificiorum adversum Lutheranos & Reformatos, item omnia Lutheranorum adversum nos & Pontificios falsa, impertinentia, nulla sunt.

Atqui principiis naturæ & rationis uti non licet secundum Ubiquitariorum & Iesuitarum illorum hypothesin. Ergo, omnia argumenta eorum falsa, impertinentia, nulla sunt.

Quæ conclusio cùm quoad argumenta Pontificiorum sit falsa ex ipsorum hypothesi, quoad argumenta Lutheranorum etiam falsa ex ipsor-

Aliis argumentis falsa. nunc hypothesi, ut tam de una seu veritate tolli dicam: hinc necesse est alterutram praemissam falsam esse. At prior falsa non est: nam & Pontificiorum & Evangelicorum argumenta constant principiis naturae & rationis. Hinc luce clarius meridiana est, si non licet uti principiis rationis in controversiis Theologicis: Ergo eum qui principia ea adhibens, argumenta falsa & nulla sunt. Cum igitur Major falsa non sit, necesse est minorem falsam esse; & per consequens contradictoriam illius, nimirum licere uti principiis rationis & naturae, veram esse. Hic syllogismus ab impossibili potest etiam formari ostensive ab eo qui volet.

Exceptio.

Excipiunt Jesuitae: nam non semel à nostris Theologis id fuit ipsis objectum: *Si principiis rationis & naturae uti non liceat in controversiis Theologicis, ipsos etiam Pontificios ne unicam quidem doctrinae suae controversam inter nos & ipsos posse probare, ut Missam, purgatorium, invocationem sanctorum, adorationem imaginum, primatum Papae, &c.* Hic solent excipere 1. *Se non teneri probare argumentis doctrinam suam, ipsis enim se esse; quoad confutationem, posse se nos confutare absque principiis rationis, nimirum per Patres fidemque in primis quatuor seculis.*

Resp. 1. Quid igitur fiet de omnibus argumentis quae ante Gontenum, Arnoldum, Perronium, Veronium à Pontificiis adversus nos prolata fuerunt? quid de operibus illorum

[illegible] Baronij; ut de scholasticis nihil dicam, & tot aliis primarius Theologus Pontificius; eorum saltem argumenta omnia ex hac hypothesi, nulla, falsa, impertinentia erunt. 2. Falsum dicere non teneri probare, aut posse dari ullum modum adversum nos disputandi quam mediantibus principiis rationis, quemadmodum sufficienter lib. 5. ostendam; eo enim hujus rei disputatio pertinet, cum contineat principale argumentum adversus veram sententiam pertinens ex eo, *debere & posse absque principiis naturæ & rationis disputari.*

Alij ei- [illegible] ad- [illegible] falsa.

3. Excipit Veronius; Nam Ferrius dixerat: *se aliam nostros posse Methodo Veronij uti adversus ipsi.* Excipit igitur: *nos non posse ita excipere adversus nostrum argumenta, ea solvere nulla esse, quia constant principiis naturæ & rationis,* &c. Rationem, cur non idem Romanensibus objicere possimus hanc reddit: *quod Romanenses alia principia habeant quam* ratiocinia. *Si non agnosceremus, inquit, auctoritatem infallibilem Ecclesiæ in interpretatione scripturarum, quemadmodum adversarij nostri talem non agnoscunt, [illegible] compendium articulorum fidei nostræ, non [illegible]* (ita appellat Protestantes) *habent [illegible] articulorum fidei suæ. Nec enim habent hos Scripturæ expressos, nec consequentiam infallibilem in ullo puncto controverso inter illos & nos. Quod [illegible] est, ait, & naturam dignum, si in principiis illis Romanus sua possitum quod secundum Molinæum est.* Nullum hominem hodie posse controversiarum judicem esse cum infallibili certitudine, *non credere Trinitatem, nisi per Phantasiam & qualemcunque imaginationem, eandemque rationem alterius articuli.*

p. 70

Alia argum. adversi falsa.

...manifesti, quo verbo expresso in scripturamus ... in quibus fundamentum ... aliud habeat ... consequentiae fallibile.

Summa exceptionis Iesuiticae haec est ... Romanensibus non posse hoc objici, ... manenses alia Principia habeant quam ... stantes: hos enim non agnoscere iudicium ... quod humanum infallibili certitudine, ... totum iudicium scripturae deferre; per ... quens, non licere Protestantibus con... ...tiones, quandoquidem ea secundum ... tellectus seu iudicij, non infallibilis, sed ... bilis operationes sunt, adeoque argu... Protestantium ex ipsorum hypothesi ... incerto concludere. Aliam autem ... nem esse Romanensium: hos enim ag... iudicium aliquod infallibile, nimirum ... siae, quae errare non posse in interp... ne scripturae; & sic argumenta ipsorum ... monio Ecclesiae petita esse certissime ... tis.

Respondeo. Agnosco ingenuè hanc ... ptionem Iesuitae subtilem versutiam ... here, quam tamen spiritu ... stabimus 1. igitur dico, posito argu... consequentias Romanensium ... tatis esse, hoc tamen in argumento ... nium manet, in ipsorum argumento ... ... principia rationis ... Ipse autem Ve... promittit se doctrinam suam sine ... probaturum. In hoc igitur Veronius ... contrarius est.

Item, si argumenta quibus Romanenses ...

[illegible] dogmata sua, sunt infallibilis veritatis: Nihil ad
[illegible] ergo improbat [illegible] Romanensium — [illegible]
Theologorum disputandi modum adversum — [illegible]
[illegible] quiescebant sua, oppugnant nostra argu- — [illegible]
[illegible] & consequentiis: [illegible]
[illegible] invehitur: Si inquit, si ea probant, quae ex
[illegible] traditione definita sunt, quid igitur de
[illegible], quae ex scriptura ipsi [illegible]: aut
[illegible] ea, aut probat. Si damnat, videtur qui-
[illegible] Ecclesiae Romanensi satisfacit: si pro-
[illegible] utique non potest non etiam principiorum
[illegible], quamvis non ex auctoritate Ecclesiae,
[illegible] ex scriptura & ratione [illegible] usum
[illegible], quod contemnat dixi, in nobis & Roma-
[illegible] [illegible] reprehendit.

2. Non simpliciter verum est, quod ait Roma-
[illegible] alia principia habere, quam nos. Nam
[illegible] etiam suam Ecclesiam pro prin-
[illegible] fidei habeant, & sic aliud principiū quam
[illegible], etiam verbum scriptum [illegible]
[illegible] se pro principio habere. Nec ipse
[illegible] negat, sed [illegible] expressissime do-
[illegible] cap. 5. §. 2. ait, fidem suam [illegible]
[illegible]. [illegible] dicit, verbum Dei scriptum, — p. 118.
[illegible] scriptura, sic saepius alibi. I-
[illegible] hoc respectu idem principium nobiscum
[illegible]. Quod si verum est, ad minimum ma-
[illegible] firmitas argumenti nostri, respectu eo-
[illegible] argumentorum quae Romanenses è scri-
[illegible] proferunt: & sic quandoquidem princi-
[illegible] uti non licet in controversiis
Theologicis, falsa erunt omnis generis illius
[illegible], utpote quorum nullum est, quin

Allia ar- gumenta adversa- rii falsa.

in se principia naturæ & rationis continet.

3 Falsum est, Romanenses infallibi[illegible] dicunt supremum humanum habere, [illegible] clesiam esse iudicem supremum & infallib[illegible] controversiarum. Verum quod [illegible] principium peccat ferre, & illud [illegible] tant. Nam nullum iudicium humanum [illegible] supremum seu decisionis esse in causa [illegible] Nec etiam infallibile est illud iudicium [illegible] num quod designant. Nam sive per [illegible] intelligant Patres, sive Concilia, sive [illegible] cem, aut totam Ecclesiam Romanam, [illegible] quotiescunque à verbo Dei recedit, ut [illegible] recedit, & sic infallibilis non est.

4 Falsum est, nec iudicium [illegible] nare certitudinis infallibilis habere [illegible] falsum, [illegible]. Quod ut rectè [illegible] observanda nobis est distinctio, [illegible] & iudicii discretionis, seu [illegible] Illud iudicium quod supremum [illegible] nicè ad Deum in scriptura loquentem [illegible] net; non autem ad homines: hoc [illegible] homines pertinet. Hoc iudicium [illegible] nis autem duplici modo debet co[illegible] vel abstractivè, vel concretivè. Ab[illegible] in se est. Concretivè, ut in hoc [illegible] mine, magis vel minus, perfectius [illegible] fectius, pro mensura doni Spiritus S[illegible] Perinde ita quemadmodum in D[illegible] clesiæ excellentiori modo quam ut [illegible] bet, ut quorum officium illud peculiar[illegible] est: item, penes eos iudicium id in q[illegible]

Alii ac- [illegible] ad veri. fal- sa.

…quidem qui non sunt ad munus docendi in Eccle-
…vocati, & tamen sensus habent egregiè exer-
…citatos ad discernendum verum à falso. Qua-
…modica aetate fuit incomparabilis ille vir,
Philippus *Mornaeus Plessiaci Dominus.* [illegible]
…, ut in illis qui cognitionem aliquam ha-
bent & Theologiae cognitione minus sunt in-
…, ac in specie illi qui ne legere quidem didi-
cerunt.

2. Observandum duobus modis aliquid di-
versum esse vel fieri. Vel enim intelligi po-
test, id de potentia quae cum actu suo conjun-
cta est, quomodo *Caelum moveri posse* dicitur,
quod simul etiam actu movetur: vel intelligi
potest de potentia quae ab actu suo separata est,
quomodo Socrates sedens dicitur posse ambu-
lare.

3. Denique notandum judicium discretio-
nis abstractivè sumptum posse considerari vel ut
conjunctum cum sua corruptione, sive ut est
corruptum: vel per se & in se, sive citra respe-
ctum ad corruptionem sui, & ut continet veri-
tatem & lucem à Deo ipsis mentibus hominum
…tam; quae veritas non est confundenda cum
corruptione, sed distinguenda, prout Spiritus S.
… haec duo distinguit, cùm ait *lumen in tene-
bris lucere,* Joh. 1. His positis dico primò, judi-
cium discretionis abstractivè & in se conside-
ratum, vel sine respectu corruptionis sui non
posse esse falsum, nec potentiâ ea quae cum a-
ctu suo conjuncta, nec quae ab actu suo se-
parata est; cùm hac ratione consideratum

Aliud ar- gument. absol. falsa.

sit veritas Dei, adeóque continens in se axiomata, principia, maximas, fidei & virtutis omnis expertes. Et hoc quidem modo summum judicium adhibendum est in discretione veri à falso.

Alia autem est ratio illius consideratæ in corruptione sua, ita enim infallibile non est falli seu falsum esse potest potentiâ eâ quæ cum actu suo conjuncta est, adeóque revera & falsum est. Sed hoc modo summum judicium discretionis non debet adhiberi ad discretionem veri à falso.

Concretivè porrò summum judicium discretionis partim fallibile est, partim non est. Si enim quæstio sit de potentia quæ non actu suo est conjuncta, potest tamen in actum educi, certè nullus homo est qui non habet judicium fallibile: est enim sancta homo [illegible] Spiritus Sanctus. Rursus si quæstio sit de potentia cum actu conjuncta, etiam fallibile judicium illud, sed non semper, verùm tum, quando homo à judicio rationis abstractivè [illegible] absque corruptione sumto, necnon, [illegible] maximè, à verbo Dei discedit. Tum enim [illegible] judicare judicio rationis in corruptione [illegible] immersæ, & corruptionem potius veri [illegible] nequam veritatem sequatur. Ita quidem [illegible] naturæ nostræ conditione etiam atque [illegible] fallibile est judicium concretivè sumtum. Illud tamen etiam infallibile est seu falli non [illegible] quando potentia quæstio est de hac potentia [illegible] cum actu suo conjuncta est. Scilicet [illegible]

cunque à iudicio abstractivè sumpto, seu à ve-
ra ratione, quae verbo Dei contraria non est, ve-
rum subservit, non discedit.

Aliter: [illegible] falsa.

2\. Si semel ipsam non habeat pro funda-
mento & principio fidei aut in se ipso acquiesca-
at, sed si verbum pro fundamento habeat,
& per illud perficiant. In quo etiam haereti-
ci & in specie Samosateniani, utpote qui in
articulo de Trinitate ita deserunt rationi, ut
quod supra eam est non comprehendant, &
sic eam, quantum ad hoc attinet, verbo Dei
non perficiant, aut superstruant. Quando i-
gitur rationem sanam sequitur & verbum Dei
pro fundamento ac principio fidei agnoscit, il-
lud sequitur, ei unicè [illegible] errare nequa-
quam poterit. Ubi autem à verâ ratione disce-
dit, & verbo Dei unicè non [illegible]itur, non
solum fallibile in Controversiis Theologi-
cis est, sed reverâ & [illegible]ane quandam fal-
lax.

Unde per se sequitur iudicium tale concre-
tivè consideratum, examinandum esse & vi-
dendum, annon rationi sanae, ut instrumento
cognitionis, & verbo Dei, ut principio illius
cognitionis respondeat necne? Si convenit
cum eo, infallibile est & certitudinem infalli-
bilem parit: Si autem non convenit non so-
lum fallibile, sed etiam falsum dicendum est.
Sic dicimus tale iudicium infallibile in veris
& orthodoxis Doctoribus nostris reperiri, non
quasi errare & labi [illegible] non possint, verum in
quantum sanae rationi non adversantur, sed
eam ut instrumentum cognitionis, & verbum

Alia argumenta ad eand. fallacia. Dei ac principium & fundamentum fidei [illegible] quantur: & sic infallibiles sunt.

Examinetur enim episcoporum iudicia atque [illegible] generalia circa doctrinæ Christianæ capita, [illegible] deprehendetur ea rationi contraria nunc [illegible] prehendentur ea verbum Dei pro unico fidei fundamento habere, ab eo non discedere, [illegible] iudicio ac decisioni unicè inniti. Quare [illegible] ea infallibilia dicimus. In summa [illegible] & habemus simpliciter infallibile iudicium [illegible] cretionis abstractivè consideratum, [illegible] vè autem secundum quid: & extendimus [illegible] dei nostræ, quantum attinet ad iudicium [illegible] scretionis, non omnimus propriè suspendimus [illegible] jus vel illius iudicio discretionis in [illegible] considerato, sed abstractivè & simpliciter [illegible] siderato: illud rejiciendum dicimus, [illegible] hoc, inprimis autem à verbo discedit, [illegible] dum contra ubi non recedit.

Eadem ratio est aliorum orthodoxorum [illegible] dicantium iudicio discretionis; nisi quod [illegible] jor difficultas esse videtur, de iis qui [illegible] lo Dei ne legere quidem possunt scripturas; quomodo enim ex illa iudicabunt? Respondeo, ut tales iudicium discretionis [illegible] imperfectissimè habent (extraordinariam [illegible] revelationem excipio) ita etiam in disce[illegible] rum potius credentium numero quam [illegible] cantium esse debere; Ut ita parum [illegible] faciat Veronius, qui in disputationibus [illegible] principaliter id agit, ut cum talibus [illegible] bus cum nostris Theologis disputet. Inn[illegible]

[illegible] iudicio discretionis suo licet ; modo ad ver-
[illegible] alterapa rte Pastoris, seu Doctoris officij sui [illegible]
[illegible] sit , & contra caperi se accommodet. Et
[illegible] verbi Dei legendi inspicere qui non
[illegible] habent tamen totam Ecclesiam tesstium.
[illegible] ipsos adversarios profitentes , hoc vel illud
[illegible] scripturâ legi , & expressis verbis conti-
neri.

Vnde is ad quem docendi officium perti-
net , delectu habito tale argumentum eligat ,
quod ob evidentiam capiti ipsorum accommo-
det , ita ut de illius virtute aut falsitate fi-
clè iudicare & certi esse possint. In qui-
bus omnibus Spiritus Sancti illuminatio inter-
na primum & principem locum habet. Nam
ut rectè Bellarminus libro 6. de grat. & lib. ar-
bit. cap. 5. *Argumenta quae ostendunt fidem ve-*
ram credibiles faciunt , non talia sunt , ut pos-
sint [illegible] reddant , nisi
[illegible] DIVINITVS ADIVVETVR. Rectiùs
Bellarminus & remotiùs à Pelagianismo disti-
ctè , [illegible].

Haec orthodoxa doctrina de iudicio dis-
cretionis & eiusdem fallibilitate & infallibi-
litate est. Quo redeunt , quae vir doctissi-
mus Cornel. Martini in [illegible] materiae capite 5.
tradit & ostendit , [illegible]
[illegible] controversiarum es-
se , quae eo sensu quo docuimus accipienda
sunt.

Ex his apparet fallere Vernulis cum ait nos nul-
lum humanum iudicium infallibile agnoscere.

Aliud argum. ... falla.

Quod autem Cl. Molinaeum allegas, ac si [illegible] generali iudicium: Respondeo, eum [illegible] mittere fallaciam divisionis. Nam Molinaeus [illegible] hunc [illegible] Veronius allegat dicit [illegible] his, *nullum hominem iudicem esse iudicem ne-cessitatem cum certitudine infallibili & autho-ritate summa; subdit autem* [illegible] *iudicem esse* [illegible]. & discretionis ad discernendum, [illegible] Dei doctrinam suam probet. Hic Molinaeus ex-pressè coniungit certitudinem infallibilitatis cum authoritate summa, adversus Pontificios [illegible] qui non solum [illegible] certitudinem infalli-bilem, sed etiam authoritatem summam iu-dicandi, seu decidendi tribuunt Ecclesiae; quod falsum. Et sic negat iudicium hominum [illegible] & soli Pontifici infallibile, quod summam iudicii authoritatem continet. Non igitur de-bebat Iesuita omisisse, quae ad rem maxime per-tinent. Haec etiam quarta fallacia est.

5. Patet ex dictis falsum dicere Iesuitam [illegible] esse incertos doctrinae nostrae. Nam quia [illegible] bo Dei, cui suae rationis iudicium inservit, con-formis est, non possumus non eius certissimi es-se.

6. In specie falsum & petulantissimum [illegible] paret, quod ait summa doctrina nostra, quae di-cit nullum hominum posse esse iudicem cum certi-tudine infallibili, sequi, nos Trinitatem [illegible] non nisi per rationem Photinianum & qualemcum-que [illegible] eadem.

7. Falsum quod ait, si [illegible] loca scripturae [illegible] consequentiam in-fal-

fallibilem in ullo punctorum inter nos & ipsos [illegible]
[illegible] habere. Videbimus [illegible]
id quod [illegible] & refutabimus infra.
5. [illegible] esse fundamentum doctrinae [illegible]
[illegible] esse quam conriquentes fallibiles;
[illegible] enim verbum Dei fundamentum habe-
[illegible] doctrinae nostrae totius.

Caput XII.

Argumentum ex ratione septimum.

Ex eo quod falsa opinio totam fidem Christianam ludibrio exponit, &c. probatur vera sententia. Maximi in id testitur vera sententia. Maximi in id testimonium. Exceptioni Iesuiticae respondetur. An Arianus in disputando teneatur auctoritate Ecclesiae. Salviani & Augustini in id testimonia.

Si doctrina de non admittendis principiis naturae & rationis in argumentis Theologicis, fidem Christianam Iudaeis & haereticis ludibrio exponit, omnis generis fanaticis & [illegible] aperiendas, [illegible] [illegible] [illegible] aperit, [illegible] principia illa [illegible] Theologiae est necessarium.

Atqui verum prius. Ergo.

Fenestra hæret. omnib. aditus aperitur.

Major est manifesta. Minor probatur: Si e-nim cum Judæis, Paganis, Hæreticis contendo, & produco opinionem istam de non admittendis principiis naturæ & consequentiis in divinis, unum vertere potest, & adversus argumenta Christiana & Orthodoxa excipere, ea constare principiis naturæ & rationis quod cum non liceat, argumenta ea nulla esse, &c. Sic etiam [illegible] pietatem nulla non fanatica & Diabolica opinio introduci potest, cui si opponas argumentum scripturæ petitum, continuo excipiet [illegible] bo aliquis, illud constare principiis naturæ & rationis, imò si opinionem aliquam Satanas [illegible] quod in principium introducat, quæ totis [illegible] bis scripturæ contraria sit, (ut v.g. [illegible] *Solem* [illegible] *Servatorem Creaturam passum esse*, quæ veterum [illegible] hæresis fuit) ut vero contra scripturam [illegible] conceptissimis verbis contradicentem [illegible] argumentum; regeret, illud non obstare. Ipsa [illegible] fateor scripturæ auctoritatem & ei credendum [illegible] non tamen & suam negativam, planè verum [illegible] quid tu hic? necesse est ut dicas, duarum contra-dicentium non utramque, sed alteram [illegible] tantum verum esse. Hic alter regeret, hoc [illegible] habere, *argumentum tuum constare principiis* [illegible] *& rationis*, quale principium est illud de contradicentibus.

Eadem etiam ratio est Atheismum firmissimè fovendi; sive enim naturam, sive scripturam [illegible], aut tu objicias, aut conscientia [illegible] objiciat, in hoc latibulum se recipiet, & quicquid dicas, regeret constare argumentum tuum principiis naturæ & rationis. Ita apparet ex his

me-

rationē veritas Marcionis, quæ etiam manifestior est ex iis quæ lib. 1. cap. 1. de necessitate [illegible] disquisiuimus diximus.

Patet eadem veritas, ex testimonio [illegible] qui tempore hæretici, in se experiens; [illegible] & [illegible] illius [illegible] in controversiis quæ Catholicis cum ipso intercedebant, [illegible] admittebant, sed solis verbis [illegible], [illegible] insistendum contendebant. Quod [illegible] sermone [illegible] Diaboli hoc [illegible] esse & [illegible] omnium hæresium perniciosissimum. [illegible] (legendum [illegible]) [illegible] Item, [illegible] Item, [illegible] hoc est. [illegible] hæc autem post [illegible], [illegible], & [illegible] superauit, & supra cæteras omnes [illegible] [illegible], &c. [illegible] & alii ex errore [illegible] facerent, [illegible] Quis in [illegible] [illegible] in hæreticorum dogmatis præcipuum [illegible]

[illegible]

Quid quæso facientus, si quis infidelium [illegible] nobis exigat, ut [illegible] ac [illegible] [illegible] credere [illegible] quia non resistimus [illegible]? Vides ut Sanctissime Maximum per opinionem hanc infidelibus Judæis exponi fidem Christianam, & hæreticis, [illegible] ticis opinionibus quibuscumque. item [illegible] n prætextum dari, ut [illegible] [illegible]

Exceptio.

Excipit Veronius: Nam sæpius ipsi objectum fuit ab orthodoxis Theologis, *fidem Catholicam contra Arianos aut alios hæreticos, item Judæos, Turcas, probatam.* Item, *Albi [illegible] introduci.* Excipit cap. 11. §. 9. *Post [illegible] rationem ita adversus Arianos agere, sed [illegible] tantum Scripturam. Nam, inquit,* hæc nostra (loquitur de sua, quam vocat, methodo) cardo est non licere uti principiis nostræ [illegible] (seu consequentiis) *superflua esset [illegible] principia, quibus [illegible] certum est cur non [illegible] hanc Trinitatem, incarnationem, & alios [illegible] principes contra eum, qui hoc modo adversariis [illegible] cederet. Id quod non, neque hæc certitudine [illegible] esse, sed principia Religionis ipsorum esse, [illegible] tiana, & adeo nulli adversarii per nostros [illegible] rios; ita ut ut præsupposita, vera, falsa non possint [illegible] hanc articulos controversos inter nos & ipsos, sic Trinitatem quidem contra Arianos, qui [illegible] ipsorum propria principia hac methodo se opponunt [illegible] Mahumet, hoc accedendum est principia [illegible] quia falsa sunt, non methodo, quæ iis tamen veritate su-*

per-

professio est. Nos qui alia principia habemus, possu-mus nos probare nostram Religionem contra Aria-nos & Pontificios, ut nullus hic [illegible] *con-*[illegible] *possit.*

Pontifi-[illegible] [illegible] alias a-[illegible]

Resp. 1. Igitur sapientior est Iesuita S. Ma-[illegible] qui vidit in principio stante [illegible] cum hæreticis res est non licere uti [illegible] sin-gulis rationis, [illegible] Atheismo, Paganismo fi-dem christianam [illegible]. Athanasius vidit opi-nionem illam Catholicæ fidei præiudicare; Ie-suita non videt; & tamen cum suis Catholicus videri vult.

2. Falsum est istum methodum niti princi-piis nostris. Nam etsi [illegible] falsis hypothe-[illegible] Iesuitæ [illegible] nobis [illegible] prin-cipia quæ nostra non sunt, [illegible] ex nostra senten-tia sequuntur, ut patet partim ex dictis, partim [illegible] ex confutatione rationum Iesuitæ. Et sic fal-sum est Arianum aut alium hæreticum ex nostra hypothesi adversum nos modo sophistico illo procedere posse.

3. Falsum est, principia Romanensium impe-dire quominus stante opinione de non admit-tendis principiis in fidei controversiis hæreticus aliquis ad eum modum adversus Romanenses procedere possit. Nam unum ipsorum princi-pium est Scriptura, ex qua impossibile est ut ad-versus Arianum argumentemur absque princi-piis rationis. Et sic falsum etiam est, eos plane a-liis principiis uti adversus hæreticos quam nos. Imo habemus argumenta adversus Arianos cō-munia, ut apparet ex [illegible] & scriptis Pontificio-rum: & Bellarmino imprimis. Traditio Eccle-

Iudex controv. e medio sublatum.

sit, est alterum principium, apud primos Arrianos non admittere, & suam Ecclesiam veram esse putare: *Apud nos sunt haeretici, apud se non sunt. Nam in tantum se Catholicos esse iudicant, ut nos ipsos titulo haereticae appellationis infament. Quod ergo illi nobis sunt, & hoc nos illis. Nos eos iniuriam divinae generationi facere certi sumus, quod minorem Patre Filium dicant. Illi nos iniuriosos Patri existimant, quia aequales esse credimus. Veritas apud nos est, sed illi apud se esse praesumunt, &c.* ait Salvianus, lib. 5. de gubernatione [illegible]. Item August. sic Arianum in disputando non de[illegible] auctoritate Ecclesiae: *Nunc nec ego Nicaenum, nec tu debes Ariminense tanquam praeiudicaturus proferre Concilium: nec ego huius NEC TU illius auctoritate detineris: Scripturarum auctoritatibus, non quorumque propriis, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet.* lib. 3. cont. Maxim. cap. 14. Inde etiam testimonium Ecclesiae absque principiis naturae allegari non potest, ita ut [illegible] methodo illa haereticus adversus Rom[illegible] uti posset.

CAPVT

Iudex [illegible], & [illegible] [illegible].

CAPUT XIII.

Argumentum ex ratione octavum.

Ex eo quod aliàs nullus iudex controversiarum dari possit, stabilitur vera sententia. Scripturam non posse esse iudicem controversiarum, stante sententia falsa, ostenditur tum ex rei natura, tum experientiâ, seu artificio Cardinalis Perronij & Iesuitarum. Ecclesiam non posse esse iudicem stante falsitate illâ, ostenditur.

SI absque principiis naturæ & rationis in controversiis Theologicis nec Scriptura seu Deus in ea loquens nec traditio seu Ecclesia per eam loquens potest esse iudex controversiarum, illa principia alibi [illegible] sunt necessaria.

Atqui absque principiis rationis & naturæ in controversiis Theologicis, nec Scriptura, seu Deus in eâ loquens, nec traditio potest esse iudex controversiarum. Ergo.

Major est manifesta, & quod ad scripturam at-

Tadem contro, é medio tollitur.

tinet fundatur doctrina Protestantium [illegible] qui statuunt, scripturam esse iudicem [illegible] versiarum, seu, ut alij loquuntur, normam [illegible] ipsam doctrinam profitentur etiam ij, qui [illegible] non licere uti principiis naturæ & rationis in controversiis Theologicis. Quod si ipsam [illegible] pinio attribuat scripturæ tribuendus [illegible] necesse est ex hypothesi illa omnium Protestantium quæ verissima est, eam opinionem falsam [illegible] Quod traditionem seu auctoritatem Ecclesiæ [illegible] tinet, statuunt Pontificij eam esse iudicem controversiarum, & inter hos ipsi illi, qui negant licere uti principiis naturæ & rationis, [illegible] tum Perronius Cardinalis & Veronius [illegible] Si igitur stante illa opinione, vel traditio [illegible] potest esse iudex controversiarum, tum [illegible] est eam falsam esse.

Minorem secundum utramque [illegible] probo. 1. Scripturam non posse esse iudicem [illegible] opinione stante, quia primo, Argumenta [illegible] stra omnia quæ in controversiis Theolog[illegible] quibuscunque à nobis formantur, continent se principia rationis, quibus ea instrumentis [illegible] cimus conclusiones ex scriptura. Sic [illegible] ptura totidem verbis non dicit, [illegible] tentum Pontificum, probamus tamen [illegible] nostram ex scriptura, quod fieri non potest [illegible] que illis principiis. Imo quod amplius [illegible] quidem argumenta, quæ in scriptura [illegible] verbis sunt, & quibus Sp. S. probat conclusionem aliquam, non sunt absque principiis rationis & naturæ, ut saepe vidimus, ad [illegible] his: contradictoria non possunt simul esse vera [illegible]

non possit simul esse & non esse. Patet igitur ex ca-[illegible] veritas Minoris, quantum ad 1. illius mem-brum.

Iudex [illegible] medio tollitur.

Patet *secundo*, ex experientia. Nam adversarij nostri Romanenses, monstrante Cardinali Perronio, deprehenderunt veritatem illius; & exinde inferunt scripturam non posse esse iudicem controversiarum; quia scil. ex scriptura non possumus certi esse fidei nostrae absque interventu principiorum naturae & rationis, & exinde ipsos Patres esse constituendos iudices, ut videre est lib. 1. in [illegible] sententiae Romanensium & nominatim Cardinalis Perronij. Et hinc etiam Veronius, Gonterius, Arnoldus, Iesuitae, qui sciunt nos Protestantes omne iudicium controversiarum deferre scripturae sacrae, interim [illegible] argumenta ex ea absque principiis rationis duci non posse, quod ipsi dicunt nobis non licere, hinc postulant talia argumenta, quae [illegible] verbis ex scriptura continentur, absque accessu principiorum illorum; quod cum, ut dicunt, norunt & fatentur impossibile esse, hinc [illegible] deferunt iudicium controversiarum fidei. [illegible] Minoris est.

Posterius membrum quod attinet, id etiam de manifestum est, quia absque principio rationis humanae ex traditione seu auctoritate Ecclesiae non possunt probare doctrinam suam, aut nostram refutare. Nam ut pro firmis & veris agnoscantur argumenta desumpta ab auctoritate Ecclesiae, necessum est 1. ut sciam quid & quae sit Ecclesia vera? & hinc iudicium supremum controversiarum penes eam sit? Nisi enim de his

duobus constet, frustra libros evolvendo [illegible] tandem ex auctoritate illorum sumemus. Hoc autem, fieri non potest absque principiis naturæ & rationis.

Iudex controversiarum è medio tollitur.

2. Ubi de illis duobus constiterit, ulterius progrediendum est: Et quia tota Ecclesia [illegible] ipsos per os Patrum, Conciliorum, Pontificum loquitur, in quibus autem Patrum & Conciliorum [illegible] oportet nos iudicia nobis, illi sibi vindicant, & eorum verba sæpissime ita [illegible] sunt, ut de eorum sensu dubitetur, quæ [illegible] bis, illi sibi favere dicunt: hinc iam certe [illegible] opus est principiis rationis & naturæ, [illegible] absque quibus impossibile est iudicium Patrum & Conciliorum fieri. Inspiciatur saltem [illegible] volumen Cardinalis Perronij adversus Serenissimum Regem Angliæ: ubi cum Scripturam [illegible] sede deturbasset, quantum in ipso fuit, ac Patribus iudicium tradidisset, videre est, quam operose de Ecclesia disputat & ex Patribus [illegible] idque per principia rationis & naturæ. Inspiciatur etiam Veronij secundum volumen, ubi ex [illegible] tribus conatur refutare veram doctrinam [illegible] nemo adeo hebes est quin principia [illegible] ubivis videat & agnoscat necessario concurrere. Pontificum decreta & auctoritatem quod attinet, ij aut veteres aut recentiores sunt. Veterum monumenta pauca vera extant, in quibus semper nobis deciditur etiam in ipsis conciliis habitis Romæ sub Pontificibus; reliqua supposititia sunt. Recentiorum vero nullum quia agnoscimus pro vero Episcopo oportet caput Ecclesiæ, [illegible] adversario Christi: constat non posse admitti [illegible]

le-

[illegible] controversiarum nisi in controversia Ecclesia ante decisum sit, sine Papa caput Ecclesiae erit Acephalus? quod quis non videt esse absque principiis naturae & rationis non [illegible]? Haec omnia previdit Iesuita Veronensis, [illegible] absque principiis naturae & rationis, ne Patrum quidem auctoritate iudicari posse. Nam etsi promittat se absque consequentiis ex [illegible] probaturum & refutaturum, tamen non [illegible] ignorare se impossibile promittere [illegible] [illegible] Patrum sensum interdum obscurum esse, in controversiam venire, & alia quae lib. 1. [illegible] in ipsam sententiam; imo plane [illegible] disputationem, dum tradit Pontificem [illegible] debere nec teneri doctrinam suam adversum [illegible] probare: quod tamen ut limitate inique & [illegible] contentum, videbimus libro tertio.

Acephalus [illegible]

Caput XIV.

Argumentum ex ratione nonum.

Vera sententia ex eo probatur, quod aliàs acatalepsia in Ecclesiam introducatur. Maximi in id auctoritas Clementis Alexandrini locus. Exceptioni respondetur. Postulare ne absque cognitione &

ex omnine rationis aliquid excludunt Paganorum & hæreticorum esse, ex Maximo.

Acatale-ptia non recepienda.

[illegible] doctrinæ de non adhibendis principiis [illegible] & rationis in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in nihil [illegible] & contra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Atque [illegible] primo. Ergo

Major probatione non eget. Minor proba-tur. 1. Nam certitudo rei [illegible] non potest intellectu, nisi prævia cognitione. [illegible] autem illa defungi intellectus non potest [illegible] principiis suis. Hinc Maximus in oratione [illegible] allegata, [illegible], &c. testatur [illegible] rebus sacris non posse aliquos Principiis [illegible] & rationis. [illegible] ad [illegible] in Catholicos [illegible] [illegible] verba scripturæ sine ulla ratio-cinatione, & statuebant [illegible] esse princi-piis in illorum perceptione adhibere. [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible], &c. hoc est, [illegible] non simpliciter quæ dicuntur, nec [illegible] quam, quod [illegible] [illegible] sit, quod [illegible],

[illegible] fidem tanquam [illegible] nulla [illegible] examinate [illegible] homo, [illegible] et nulla demonstratione [illegible] Credidimus [illegible] quid possibile aut utile, aut congruum, aut [illegible] aut [illegible] consentaneum, aut [illegible] [illegible], aut semper consultarium, aut [illegible] [illegible] sit? Quid [illegible] ad me inde redibit? quae [illegible] [illegible] nihil bonum ad [illegible] calculum [illegible] [illegible]? Sed si [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] nihil [illegible] quae dicuntur intelligat [illegible]. Vides quam praeclare doceat Maximus, certitudinem fidei absque principiis naturae & rationis esse non posse, & ubi haec desint fidem esse non posse.

Ita absque principiis naturae & rationis certitudinem certam esse non posse in rebus fidei; quemadmodum contrarium principiorum rationis & [illegible] consequentiarum necessariarum interveniu [illegible] certissimum est, teste Clem. Alex. lib. 1. [illegible] cap. [illegible] [illegible] *Quae enim ex demonstrationibus [illegible] [illegible] animae fidem facit [illegible] quod confirmat [illegible] id quod demonstratum est [illegible] [illegible] [illegible] quae nobis per se [illegible] occurrunt.* Quod verum est etiam de demonstrationibus proprie sic dictis, quae in scientiis sunt, etiam Theologicis & quae adeo minus proprie demonstrationes dicuntur.

Arist. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Exceptio.

Excipiet aliquis Pontificius: *Fidei certitudi-*

Acatale-psia non introdu-cenda.

[illegible] esse [illegible] [illegible] gistenta [illegible] & [illegible] Ecclesia, [illegible] dam sit, [illegible] & [illegible] [illegible]

Et hæc quidem Veronius [illegible], [illegible] Romanenses certos esse posse fidei suæ, [illegible] clesia sic doceat, &c. Sed respondemus, [illegible] esse ut Ecclesia fidei certitudinem al[illegible] liter absque principiis [illegible] & rationis, [illegible] di ratione [illegible], & [illegible] hic Maximus [illegible] sit docere [illegible] etiam ut credatur absque [illegible] ne intellectus, præterquam quod [illegible] cedere, ratione & Maximo [illegible] sententiam [illegible] non Catholicæ Ecclesiæ [illegible] gants & hæreticis [illegible], ut [illegible] Maximus docet: [illegible]

[illegible] *Hæc apud veteres qui extra Ecclesiam fuerunt erroris & [illegible] causa est. Quæ [illegible] Catholicæ Ecclesiæ, quæ [illegible] quæ docet absque [illegible] intellectus credi [illegible] Græcum docuisse Manichæum, sive [illegible], sive Apollinarem aut alterum aliquem [illegible] fuerint; omnia [illegible] examine [illegible] [illegible] alia quidem ex suis [illegible], alia autem ex sacra scriptura [illegible], & [illegible]*

augeretur & ad propriam [illegible] detorqueretur, praeter eandem probationem quas manifeste profitetur nulli [illegible] quod quam maxime repugnat. Atque haec quidem sunt argumenta ex ratione petita.

Auctoritas Eccl. Vet.

Caput XV.

Tertium genus argumentorum ab auctoritate desumptum, & quidem primò ab auctoritate Ecclesiae Veteris.

Pro verà sententià auctoritas totius Ecclesiae, quae principiis rationis in eliciendo è scripturà articulo fidei utitur. Concilia pariter in cōtroversiis utuntur principiis rationis. Bellarmini in id testimonium. Niceni & Sexti Concilij exempla. Eadem vera sententia ex Patrum praxi ostenditur. Tridentini Concilij in id testimonium. Nec non ex eorundem Patrum Graecorum & Latinorum documentis ac praeceptis. Iustini, Clementis Alex. Origenis, Athana-

sij, Greg. Nazianzeni, Maximi, Tertulliani, Augustini, Hieronymi, Salviani auctoritates. Respondetur quatuor exceptionibus Iesuitae.

Auctoritas Ecclesiae Vet.

DIVISIMUS lib. 2. in tres partes. Prima continet argumenta pro vera sententia desumpta ex scriptura. Secunda continet eam a ratione sumpta petita. Tertium genus argumentorum consistit in auctoritatibus humanis. Vidimus & proposuimus duo priora genera argumentorum, eaque ab exceptionibus vindicavimus. Accedimus ad Tertium. Proferimus autem auctoritates 1. Ecclesiae totius aut saltem collectae in Conciliis oecumenicis. 2. Patrum tum Graecorum, tum Latinorum. 3. Adversariorum ipsorum & aliorum a nobis dissentientium. Non autem propositum nobis est omnia quae huius generis sunt proferre; hoc enim infinitum foret, sed tamen pauca quaedam selectiora.

Ecclesiae totius auctoritatem quod attinet, eam approbare usum principiorum rationis in controversiis fidei seu argumentis patet exemplo: quia, cum descensus Christi ad inferos non verbotenus memoratus in scriptura, solum per principia rationis inde eliciatur, tamen eum articulum fidei esse voluit. Unde sic argumentor: *Si Ecclesia id quod per principia rationis ex scriptura elicitur voluit esse articulum fidei (Symboli), tum in controversiis fidei & argumentis principia rationis admisit. Atqui verum prius. Ergo & posterius.* Re-

per consequentias: quia omnes articuli fidei Christianae sunt puncta controversiae inter nos & paganos ac Iudaeos. Si igitur Ecclesia admittit principia fidei in articulis fidei ex scripturis [illegible] di. Ergo in controversiis fidei & argumentis admittit.

Auctoritas Io- [illegible] Vet.

Concilia agunt ex principiis rationis in controversiis fidei extra dubium est positum. Concilia, inquit Bellarm. *non habent neque scribunt immediatas revelationes aut verba Dei, sed tantum declarant, quid sit verbum Dei scriptum, vel traditum, & quomodo intelligi debeat, & praeterea* EX EO PER RATIOCINATIONEM DEDUCUNT CONCLUSIONES lib. 2. de Concil. cap. 12. Item: *Patres in Conciliis debent non ipsum quaerere, id est, conclusiones investigare, disputando, legendo, cogitando. Unde legimus Act. 15. in primo concilio magnam conquisitionem factam fuisse.*

In specie *Concilium Nicaenum* cum definivit Christum esse ὁμοούσιον Patri, *deducit conclusionem ex Scripturis: in quibus diserte continetur, unum esse Deum, & Patrem esse Deum, ac Filium esse Deum, ex quibus sequitur necessario, Patrem & Filium eiusdem esse substantiae & divinitatis, ait Bellarm. ibidem.* Ita igitur Niceni Patres principiis naturae & rationis usi sunt in illa capitali controversia. Unde Athanasius *epist. de decretis Synodi Nicaen.* dicit Arianos istud murmurasse, quod per consequentiam elicuissent ex scriptura Christum esse ὁμοούσιον, &c. Dicebant enim non esse illam vocem in scriptura de verbo ad verbum, sed Athanasius In [illegible] ipsis ob murmurationem

Antiquitas Ecclesiæ Vet.

illam atque [illegible] [illegible Greek text] [illegible] unanimiter dicentes, quod illi qui in Nicæno convenerunt, nusquam in verbis non scripturis decreta statuerunt.

Sic etiam asserit Concilium quod Veronense [illegible] plenum negat. Quare ii, ultra [illegible]. Addam saltem, quod idem Bellarm. de Concil. [illegible] secundo ait: *Similiter Concilium sextum cum definivit in Christo duas esse voluntates divinam & humanam*, DEDUXIT CONCLUSIONEM EX SCRIPTURA, *in qua habetur Christum esse perfectum Deum & perfectum hominem.*

Patres quod attinet, eorum scripta omnia controversa pro nostra sententia testantur, ut partim ex praxi ipsorum, tam ex concreptis verbis, quibus usum principiorum rationis in controversiis fidei commendant. Praxin eorum quod attinet; nemo vel primo intuitu non poterit in ipsorum disputationibus & argumentis deprehendere eos principia rationis & naturalia [illegible] esse. Hinc *Catholicos Tridentinos* in salvo conductu dato Protestantibus semel anno [illegible] postea anno 1562. Patribus adscribit non solum verba & sententias, sed etiam RATIONES, & potestatem Protestantibus, *articulos suos afferendi, propalandi, eosque scripturis sacris, & sanctorum Patrum verbis, sententiis &* RATIONIBUS *stabiliendi, afferendi & persuadendi.* Exhibent [illegible] etiam Patres illustria testimonia philosophiæ & rationis, ejusque usum in disputationibus, seu controversiis fidei, adeoque argumentis commendant. Ex Græcis: Justinus Dial. cum Tryph.

Ie

[illegible] [illegible]: [illegible] hoc Philosophia [illegible] est de Deo [illegible]. [illegible] quoque [illegible] [illegible] est. Vide [illegible] Martyrem [illegible] dicit Philosophiam [illegible] esse [illegible] de rebus divinis [illegible] naturæ & rationis in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illa fieri non possit. Clemens Alex. [illegible] [illegible] Nam autem Philosophia [illegible] ad Dei cultum & [illegible] [illegible] [illegible] per demonstrationem [illegible] [illegible] [illegible] hoc est. Nam [illegible] [illegible] per Philosophiam & [illegible] [illegible] [illegible] & Sophistis [illegible].

Item: [illegible] Philosophia [illegible] ad comprehendendam veritatem, [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] causa dicitur.

Item, [illegible]

[illegible] Vet.

[illegible] *Est quidem perfecta & nullius indiga veritatem doctri-na, cum sit Dei virtus & sapientia. Accedens autem Græca Philosophia, non veritatem facit potentiorem, sed debilem adversus eam faciens Sophisticam argumentationem* [illegible] *& propulsans dolosas adversus veritatem insidias,* [illegible] *apta vineæ sepes & vallum.* Vides Clementem [illegible] re Philosophiam seu rationem excultam in confir-mando & confutando Theologiam adjuvare, ver[illegible] inveniat, propulsare sophismata, quod certe fi[illegible] ri non poterit nisi principia rationis & naturæ [illegible] argumentis Theologicis adhibeantur.

Origenes homil. 1. in Genes. cap. 6. *Aliis quid[illegible] de locis, quæ diximus ad formam* [illegible] *parata, scriptura nihil retulit. sed traditio* [illegible] *opportune videbatur super hoc habitum* [illegible] *tiam* DE QVA SVFFICIENTER CONSEQUEN-TIÆ IPSIVS RATIO DOCEBIT. Ita princi-pia rationis admovit in eliciendis per consequen-tiam e scriptura iis quæ verbotenus non [illegible] periuntur. Adhibuit ergo in Controversiis [illegible] logicis, utpote in quibus e scriptura elici[illegible] quæ verbotenus ibi non reperiuntur. Hanc [illegible] sequentiam vocat TRADITIONEM quæ [illegible] bonam consequentiam e scriptura elicitur.

Athanasius in Epist. de decret. syn. Ni[illegible] vidimus, defendit Catholicos adversum Aria-nos qui illos accusabant, quod per princi[illegible] tionis & naturæ e verbo eliciuissent id quod [illegible] quam articulum fidei credendum propone-bant. Et inter alia dicit unumquemque fidelem debere [illegible] *aliis Synodorum, secundum* [illegible]

NATV-

[illegible] ne quid semper fiat, quod certè intra principia rationis fieri nequit.

Authoritas Ecclesiae Vet.

Gregorius Nazianzenus autem planè est de hac re loquens adversus Macedonianos in Orat. 5. de Theol. quae est 37. Ita grave ergo Deitatem Sp. S. vi bonae consequentiae è scripturâ elicitam esse. Inter alia ait certis quae in scripturâ [illegible] non continentur [illegible]: *Quaedam non sunt, & tamen dicuntur; quaedam sunt, & non dicuntur; quaedam nec sunt nec dicuntur, quaedam simul & sunt & dicuntur.* Et copiosè ostendit credenda & accipienda esse quae vi bonae consequentiae è scripturâ eliciuntur; nec de vocibus litigandum, ubi res, cùm verbo tenus in scripturâ non existent, Scripturae auctoritate comprobatae sunt. Ubi obiter observa doctissimum & piissimum Episcopum in Graecorum scriptis versatissimum, illis verbis quae allegavimus Aristotelis locum imitatione styli exprimere voluisse, qui est libro Categor. c. 2. ubi Philosophus rerum divisionem instituens, ait: [illegible] h. e. *quaedam dicuntur de subiecto, sed in subiecto non sunt: quaedam sunt in subiecto, sed non de eo dicuntur: quaedam sunt in subiecto & de eo dicuntur, quaedam nec sunt in subiecto nec de eo dicuntur.*

Maximus Monachus aliquot orationes conscripsit adversus eos qui principia rationis è Controversiis Theologicis profligabant. Ex his iam

Authoritas Ecclesiae Vet.

aliquot loca decerpta vidimus, & libro sequenti videbimus. Sufficiat tamen haec ex praecipuis Graecis delibasse.

Ex Latinis: Tertullian. de praescript. c. 9. *[illegible] dictum sit Quaerite & invenietis, tamen cum ratione sensus certae interpretationis gubernandum [illegible] nec divina ita dissipata est & diffusa, ut verba tantum defendantur & ratio verborum non constituatur.* Et paulo post: *[illegible] ex sola [illegible] provocationem quaestionum, nihil esse quaerendum, aliena quae crediderunt ad esse quod quaerere debuerunt.* Quaerite & invenietis SINE DISCIPLINA RATIONIS interpretatur. Obiicit a verum adversus haereticos [illegible] gere qui loco illo abutebantur ad haeresis curiositatis excusationem, & contendere cum de sensu loci illius perperam allegati. Est [illegible] inter ipsum & haereticos controversia [illegible] liceat post revelatum Evangelium nova dogmata quaerere? Illi affirmant: Tertullianus negat. Illi abutuntur autoritate loci illius; Tertullianus in hac controversia rationem loci scripturam rationis pro judice assumit, & ei adjuvante ostendit errare haereticos. 2. [illegible] eum nolle ut absque rationis disciplina verbis inhaereamus. Jam si e Controversiis Theologicis rationis principia facessant, certe verba tantum defenderentur, verba sine ulla ratione, h.e. sensu quem tantum per principia naturae cognoscimus allegandi, & in iis controversiis tantum pura verba scripturae sine consequentiis afferenda, quod absurdum.

Augustinus vero Patrum facile princeps non uno loco sed plurimis locis insignem [illegible]

da

per usum principiorum naturæ & rationis & philosophiæ, in Controversiis fidei.

De Trinitate lib. 4. c. 6. *Ego autem quæ (contra) [illegible] reddidi, vel ex Ecclesiæ auctoritate à maioribus tradita, vel ex divinarum scripturarum testimonio, vel ex ratione numerorum similitudinumque, reddidi.* Contra rationem nemo sobrius, contra scripturas nemo Christianus, contra Ecclesiam nemo pacificus senserit. Idem de doctrina Christiana lib. 2. cap. 31. *Disputationis disciplina ad omnia genera quæstionum quæ in litteris sanctis sunt penetranda & dissoluenda plurimum valet &c.* Sive regulas connexionum, & veritatem consequentiarum [illegible] Theologus, lege capp. 31. 32. 33. 34. 35. & 37. ubi egregiè de tota re tractat.

Contra Cresconium lib. 1. inde à cap. 15. usque ad 21. [illegible] est in hac materia, ubi adversus [illegible] docet de rebus fidei licere Logicè disputare inferendo consequentiam ex antecedente &c. & sic principiis rationis utendo, in [illegible] exemplo [illegible] Trinitatis & Apostolorum docet. Inter alia ait, *[illegible] RATIONE [illegible] cap. 18. Et cap. 20. Hanc autem quam Dialecticam vocant, quæ nihil aliud docet quàm consequentia demonstrare seu vera veris, vel falsa falsis, nunquam doctrina Christiana formidat, sicut ergo nec formidabat Apostolus, quos sciebat veritati resistere. Et ipsa enim docet, & verum est, neminem à disputando ad conclusionem falsam consequenter impelli, nisi prius consenserit falsis, quibus eadem conclusio velit nolit efficiatur, ac per hoc qui cavet ne se sequantur consequentur falsa quæ non vult, caveat falsa ca-*

[illegible] [illegible] Catenam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Contra Maximinum Arianum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Hic Augustinus [illegible] ex scripturis [illegible] [illegible] principiis [illegible] [illegible] addit [illegible] RATIONE [illegible] Et statim subiungit Argumentum [illegible] desumptum mediante ratione. Vult [illegible] [illegible] esse cum Patre [illegible] [illegible] hoc modo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Patris [illegible] [illegible] Patre [illegible] [illegible]

Contra Academicos lib. 3. cap. 13. [illegible] quantum fructum ex Dialectica perceperit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dialectica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exempla quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Subiicit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] habeant [illegible] in se. Ipsa [illegible] quae per contentionem [illegible] pars [illegible] traheri [illegible] id quod [illegible] est. [illegible] quae per [illegible] [illegible] debere [illegible] plana sunt, [illegible] [illegible] Docenda [illegible] verba dicuntur, de [illegible] Et [illegible] id faciat, [illegible] [illegible] est: [illegible] [illegible] aliquid aliud [illegible] agat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dialecticâ [illegible] [illegible] est [illegible]. Docet hic Augustinus principia rationis [illegible] argumenta necessaria esse &c.

Contra Iovinianum de bono coniugali c. 2. [illegible] sanâ [illegible] SANA RATIONE defendi: Vides ut in controversiis de coniugio SANA RATIONE [illegible] sententiam defendi dicat, quod & re ipsa [illegible]: Et [illegible] se SANA RATIONE defendere, id quod ea sententia defendit, quia [illegible] Scriptura sine ratione defendi non potest.

Cap. 4. contra Felicianum Arianum, ait se [illegible] adventionum in [illegible],

Auctoritas [illegible] Vet. [illegible] *de [illegible]* [illegible] libro sic ingeri & principia rationis [illegible] in [illegible] dicere vellem, tot [illegible] libros [illegible] deliberarem; Idem de caeteris [illegible] operibus dicendum. Haec ex Augustino [illegible] [illegible]dant.

Hieronymus in Ezech. cap. 25. *[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] Dialectica arte [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]* Sunt igitur principia [illegible]tionis & Dialectices ex argumentis Theologicis nequaquam proscribenda.

Salviani aetate controversia movebatur de Providentia Dei: Veram sententiam probat Salvianus etiam ratione, *Quaerendo [illegible] [illegible] ratione, an exemplis, an [illegible].* Et postea [illegible] solidissime ex ratione probat providentiam [illegible] & sic non solum veritatem connexionum, sed etiam sententiae ex ea probat; & quidem [illegible] ea. Nam Philosophia providentiam Dei [illegible] esse Iustino Dialogo Tryphonis [illegible] [illegible] [illegible] *Quid enim inquit illi, quaeso Philosophi [illegible] [illegible] vobis faciunt? an de Monarchia & [illegible] [illegible] [illegible] non semper [illegible]* Et addit hoc Philosophiae officium esse.

Haec pauca Patrum testimonia probe [illegible] [illegible] sunt, quibus plurima alia ex iis adjicere [illegible] [illegible], sed sufficiat haec ex Graecis & Latinis [illegible] [illegible].

Excep.

Auctoritas Ecclesiæ Vet.

Excipit Veronius Iesuita 1. *Argumentum hoc pro nobis non facere sed contra nobis obstare. Nam nos scripturam solam pro regula veritatis habere, & sic scripturam ex scriptura probare sententiam nostram de principio materia in controversiis fidei, non autem ex Conciliis quæ non admittimus pro regula veritatis. Adeoque cum nos rejiciamus Concilia pro regula fidei, non posse nos eorum auctoritate pro nobis uti.* Syllogismus est.

Qui Concilia pro regula fidei non habent, non possunt eorum auctoritate uti pro se. Ratio. *Nemo enim prudens* [illegible] *suam est fundare eam supra auctoritatem Conciliorum.*

At Protestantes Concilia pro regula fidei non habent.

Resp. Per negationem consequentiæ Majoris. Nam etsi Concilia non agnoscamus pro regula fidei, possumus tamen eorum auctoritate uti pro testimonio tum ex Pontificiorum hypothesi, qui Conciliis fidem habent, imò illis judicium supremum deferunt Controversiarum circa veritatem, in quantum penes ea etiam & vel in primis est judicium discretionis, cum verbo Dei tanquam supremo judice aut norma controversiarum fundantur.

Probatio Majoris falsa est; Non enim statim qui aliquem in controversia accersit eum pro norma, & regula veritatis habet aut judicio supremo, sed eum etiam falsum tanquam testem appellare potest, quod hic [illegible] fit. Igitur apparet [illegible] auctoritate Conciliorum & Patrum uti, salvo fundamento fidei nostræ, quod sola est Scriptu-

Assertiones Ecclesiae Ver. [illegible] — ta sacra, & sic etiam nullo modo nobis contradicimus.

5. Exceptio. *Concilia [illegible] [illegible] [illegible] esse solam scripturam, sed [illegible] ad traditionem,* ut patet ex Concilio Niceno, *quod traditionem contra Arrium [illegible] sit, [illegible] contra Eutychem, & in [illegible] alia ait. [illegible] vero scripturam solam pro regula veritatis [illegible], & si scripturae [illegible] argumentandi per [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] ; Quod [illegible] per [illegible] est [illegible] fidei.*

Resp. [illegible] eandem exceptionem [illegible] mutandis adversus argumentum ab [illegible] Christi, [illegible] Marcus 2. [illegible] tae, eo igitur Lectorem remitto, ubi solam [illegible] sufficientem invenies, [illegible] depre[illegible] nullitatem consequentiae. Saltem [illegible] Concilia vera Oecumenica, [illegible] prima ea, quibus gloriatur Veronius [illegible] se doctrinam suam probaturum, & nostram [illegible] fatarorum, [illegible] unica regula [illegible] gravissime ut apparet in specie ex historia [illegible] Niceni.

Verum est ibi [illegible] interdum [illegible] Traditionis, sed ea [illegible] intelligunt id quod per bonam consequentiam ex Scriptura eliciatur à praedecessoribus ; quomodo ante ostendi Origenem vocem traditionis accipere. Quod ait non propter principium id [illegible] vere [illegible] eandem principiis [illegible] ; Ad [illegible] sum est, ut [illegible] [illegible] videbimus. Nam [illegible] pertinet ; quia [illegible] argumentum adversus

[illegible] sententiam Veronius [illegible].

Exceptio. 7. [illegible] esse infallibilem, nec autem [illegible] habere. In Verbo Vei [illegible]. sed quia etiam [illegible] est hæc exceptio [illegible] etiam [illegible] argumentorum [illegible] adversum Protestantes [illegible], ante [illegible], & ample & [illegible] huic rei [illegible].

Exceptio 4. [illegible] p. 312.

[illegible]

Resp. Concedimus. Nam adversum nos [illegible] in quibus [illegible] Propter [illegible] ut Augustinus [illegible] lib. 2. de doctrina Christiana.

Caput XVI.

Auctoritates Pontificiorum.

Pontificia auctoritates. Praxis Pontificia. Papa [illegible] Bellarminus [illegible]. Exceptionem [illegible]. Auctoritas Concilij Tridentini [illegible].

De Necessitate principiorum [illegible] probantis usum [illegible] in argumentis Theol. Doctorum Pontificiorum authoritas. Exceptiones quinque [illegible] ad testimonia Pontificiorum Doctorum allata respondetur. Ipsorum Pontificiorum Methodistarum confessiones.

Authoritas [illegible] [illegible]

PRIMVS auctoritates Pontificiae [illegible] Conciliorum, Patrum [illegible] testimonia ipsorum tum Pontificiorum, tum Lutheranorum. Horum 1. Praxi 2. [illegible] probant usum Principiorum naturae & rationis in controversiis fidei.

In Praxi. Nam Papa ipse utitur Principiis naturae & rationis in Controversiis fidei, vid. Bellarm. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 7. *[illegible] adhibet [illegible] media humana & ordinaria, quibus [illegible] ad veram [illegible] cognitionem de qua agitur; medium autem ordinarium est concilium.*

Bellarminus 1. in genere dicit Pontificem [illegible] adhibere media humana inter quae certe sunt principia naturae & rationis. 2. in specie dicit eum debere uti medio illo quod consilium est, de quo vidimus Bellarm. dicere, quod principia illis. Igitur eo ipso dum dicit Papam debere uti concilio, dicit eum debere uti principiis naturae, utpote quibus concilium utitur.

Sic Pontificii cum adversus Lutheranos & Reformatos disputanter, opiniones suas probant.

tiae, nostras confutant, iis utuntur & perpetuo usi sunt, in specie in illis articulis suis probandis, qui fatentur non in scriptura sed per consequentiam contineri, teste Bellarmino lib. 4. de verb. c. 9. reg. 4. Iacob. Arnoldus, in primis autem Veronius, qui omnes consequentias [illegible] hanc quaestionem [illegible]; Anne scilicet an principiis naturae & rationis in controversiis fidei principiis rationis & naturae in iis utuntur.

Aud. [illegible] [illegible]

Sic Ubiquitarij cùm adversùs Pontificios quidem eos disputantes, utuntur principiis naturae & rationis, regulis consequentiarum, axiomatis Philosophicis. Quare merito Cardinali Perronio, Iesuitis, & aliis, quibus in controversiarum adversariis [illegible], idem objecere possumus, quod Augustinus Donatistis & Arianis accusantibus Augustinum, quod principiis rationis adversum eos uteretur, & idem Dialecticam ipsam culpantibus (quibuscum tamen Lutheranos nequaquam confero, malum malo recompensandum non existimans) objicit: *Quid enim, inquit, aliud Dialectica, quod ponitis [illegible]: quod illis [illegible], quia [illegible] relegisti, quasi Christianus non [illegible], & [illegible] Dialectica [illegible] hominem Dialecticum [illegible] fugiendum [illegible] & [illegible] [illegible]. Quid enim [illegible] disputare non pigeat, [illegible] Dialecticam [illegible], quae [illegible] &c.* Sed [illegible] *Dialecticae [illegible] scribis, ut quasi [illegible], cum [illegible] Dialecticus Dialecti-*

Anno [illegible] Posthl. [illegible]

[illegible] ... *argentea [illegible], hoc est [illegible]* ... *contra Celsum* ...
13. Et contra Sebastianum Artanum cap. 6. [illegible]

Frelius p. 344. Veronius p. 33.

Objecerat Ferrius Veronio, ipsum Iesuitam consequentiis adversum nos agere. Excipit [illegible] *verum hoc esse* [illegible] ... *fidei.*

Resp. Hoc effugium commune esse Veronio cum Vbiquetariis. Sed nos illis non utimur ut fundamento fidei aut ad eam propter [illegible] quendo stabiliendam, aut ad deferendum [illegible] judicium decisivum de rebus fidei: hoc [illegible] soli verbo competit. Sed utimur [illegible] [illegible] instrumento, quo in discernendo [illegible] judicando adjuvamur. Non igitur aliud [illegible] [illegible] illis tribuimus, quam ipsi tribuunt. In [illegible] Praxi Pontificiorum & Lutheranorum [illegible] cere uti principiis naturae & rationis.

Venio ad testimonia eorum. Ex [illegible] Pontificiorum. Concilium Tridentinum [illegible] [illegible] Protestantibus, illis [illegible] [illegible] ... NIBUS dolorandis, asserendis & persuadendis [illegible]

[illegible]

Actor. 1.
[illegible]

sunt, ecce ut ad objecta Concilii generalis respondeamus, & cum illi qui a Concilio abibant soleant DISPUTANDI CAUSA aut Charitatis &c. Hoc testimonium non allegavimus, ut probemus esse nobis [illegible] principia naturae & rationis: quod prius [illegible] non dederit nobis Concilium, sed quia Concilium disputandi modum quo ex Scripturis & Patribus aliquid probatur Christianum vocat. Disputandi autem modus ille non est Vestigia[illegible], sed [illegible] & [illegible], quo semper nostri quidam Pontificij [illegible] uti solent.

Doctores Pontificij omnes agnoscunt liberum Principiis naturae & rationis in controversiis Theologicis usum, eaque per modum quendam eliciuntur, credenda esse, constituti in dogmata, esse de fide. Proferam ex multis testimonijs ipsorum, saltem unum atque alterum.

Thomas part. 1. quaest. 1. art. 8. Proponit quaestionem, an Theologica disciplina sit argumentativa? Et concludit: *Licet sacra doctrina sicut aliae scientiae ad sua principia probanda non argumentetur, contra negantes tamen principia illa, vel ex concessis ab eis [illegible] apparentes rationes dissolvendo, ex principiis [illegible] ad conclusiones argumentatur.* Item, *haec doctrina non argumentatur ad sua principia probanda quae sunt articuli fidei, sed ex eis procedit ad aliquid aliud ostendendum, sicut Apostolus 1. Cor. 15. ex resurrectione Christi argumentatur ad resurrectionem communem probandam &c. Unde sacra Scriptura cum non habeat superiorem, disputat cum negante sua principia argumentando quidem, si adversarius aliquid concedat eorum quae per*

Auctoritatis Pe[illegible]

[illegible] habentur. Item, *[illegible] argumenta rationis humanae non habent [illegible] ad [illegible] quae fidei sunt, [illegible] articulo fidei [illegible] ad alia argumentatur.* Item. *Cum [illegible] gratia non tollat naturam sed perficiat, oportet quod naturalis ratio subserviat fidei, sicut & naturalis inclinatio voluntatis [illegible] Charitati. Unde & Apostolus 2 Cor. 10. dicit in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Quid clarius hic pro rationis principiis in Controversiis Theologicis adhibendis dici posset?

Bellarminus lib. 4. de verbo cap. 9. ait: *Nihil* EST DE FIDE *nisi quod Deus per Apostolos aut Prophetas revelavit, aut* QUOD EVIDENTER INDE DEDUCITUR. At ex posteriori [illegible] de fide esse quae per principia rationis evidenter e Scriptura [illegible] [illegible]tur.

Lib. 3. de Iustificat. cap. 8. *[illegible] certitudine fidei, nisi aut [illegible] in verbo Dei, aut ex verbo per evidentem consequentiam deducatur. fides enim non est, nisi verbi Dei [illegible] [illegible]. Neque de hoc principio vel Catholici [illegible] [illegible] disputant &c.* Item; *[illegible] Dei per evidentem consequentiam [illegible] [illegible] eam certitudinem tollat.* Observamus [illegible] dicit, id quod per evidentem consequentiam e Scriptura educitur, niti verbi Divini [illegible]. Hinc etiam lib. 2. de bonis operibus in particulari cap. 10. dicit *Christum [illegible] praecepisse verbo, sed exemplo. Fateor,* inquit, *Christum non [illegible] verbo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] &c. Tamen quod non dixit verbo, dixit exemplo.* Quae distinctio Bellarmini pro fundamento

mento habes distinctionem ipsius lib. 3. allatā.

Auctoritates Pontificiorum.

Campianus rat. 4. ostendit veluti indice digito, ea quæ per bonam consequentiam è scripturā eliciuntur esse in scripturā: *Qui [illegible], Trinitas, [illegible], personas [illegible] in Biblia, [illegible] vocis ipse non [illegible]*

Plures præter hos quos allegavimus, recensent Doctores Pontificios, Molinæus [illegible], [illegible], *Cassandrum*, [illegible], [illegible] *à Soto*, [illegible] *cremate*, *Gregorium de Valentia*, [illegible], & alios qui expressissimè consentiunt, & judicant [illegible] esse principiis naturæ & rationis in Controversiis Theologicis: & ea credenda quæ per consequentiam necessariam è scripturā eliciuntur, tanquam in scripturā [illegible] contenta, esse necessaria &c.

Quid multa? Veronius ipse, *Theologi nostri, inquit, dicunt, id quod è scriptura sequitur, virtualiter in illa contineri, hoc est, [illegible] humanam [illegible] quod in scriptura est posse supra eam formare [illegible] scripturæ [illegible].*

Excep.

Adversus has ipsorum Pontificiorum Doctorum authoritates excipit Veronius. 1. in genere: 2. in specie.

In genere excipit adversus eos ex nostris Theologis qui accuratè & solidè probarunt Theologos omnes Romanenses inter articulos fidei, seu ad ea quæ sunt de fide referre ea, quæ per consequentiam evidentem & necessariam è sacrā scripturā eliciuntur.

Adhæsi, Vorst. — Excipit Iesuita triplicem [illegible] elegiatis quæ deducta sunt [illegible] per [illegible] tum esse articulos fidei, & sic omnes [illegible] negare vera esse articulos fidei, [illegible] hæreses posse, idem omnia [illegible] fessione [illegible] Catholica per consequens [illegible] Romanensium Theologorum [illegible] [illegible] Ita confessionibus nostris, & [illegible] nullo quod sit articulus fidei, sed [illegible] credere, aut fidem denegare [illegible] Ro- [illegible]

p. 402. — ses errarunt [illegible] in ullo fidei [illegible] culo. Et postea [illegible] proponit quæ ipsum [illegible] ac sententia [illegible] Ait [illegible] Deo per [illegible] Deus, sed [illegible] sic non esse [illegible]

2. Excipit. Dum Protestantes Theolo- [illegible] gant authoritatem Theologorum Catholicorum [illegible] fundamentum sua [illegible] quæ [illegible] sua (Protestantium scilicet) esse articulos fidei [illegible] eorum authoritate [illegible] dicant [illegible] scripturæ authoritatem [illegible] defensione confessione fidei; [illegible] [illegible] pro fundamento habent, quam dicant pro [illegible] se prodesse veritatem & [illegible] idololatria esse. [illegible] stetisse quæ [illegible] fundamenta [illegible]

3. Excipit: Quisquam Doctores Pontificios [illegible] quam opinionem probabilem [illegible] quæ [illegible] [illegible] esse articulos fidei, sed [illegible] [illegible] eos posse habere pro articulis fidei, [illegible] opinione probabili. [illegible] sine periculo contradictionis [illegible] non habeant hoc principium, scripturam esse [illegible]

[illegible]

[illegible]

His [illegible] iam [illegible] respondeat [illegible] Vennius [illegible]

[illegible] Vini [illegible] [illegible] Gallicæ [illegible]

Primo igitur in genere respondeo [illegible]

[illegible]

2. Dico [illegible] fallacia [illegible] in

[illegible] plurali, *articuli fidei* quam formulam [illegible] In colloquio allegatam ex [illegible] [illegible] dum [illegible], ut ipse Lutherus se explicat [illegible] des [illegible] quicquid ambiguis fidei [illegible] dei. In [illegible] quicquid [illegible] & [illegible] aut falsum dici potest [illegible] dei appellat.

Et hunc dicit etiam Formula quaedam [illegible] fessionis Ecclesiarum Gallicarum [illegible] tum esse, quae articuli fidei [illegible] necessaria ad salutem non sunt, & distingui[illegible] articulum & in genere & in spec[illegible] tum.

Iesuita autem distinctione [illegible] per illa quae [illegible] lutem simpliciter necessaria sunt, & [illegible] necessario tenenda & credenda [illegible] 1. exceptione, [illegible] cum probare [illegible] tales conclusiones esse articulos fidei, [illegible] addit, *fidei Catholicae* [illegible] *quae asserunt* [illegible]. Nec non [illegible] quod ea quae in verbo Dei expresse con[illegible] solum articulos fidei appellat. Consequ[illegible] autem ex Scriptura elicitas conclusiones Theo- logicas, & dicit eas quae ex lumine natura[illegible] nim procedere, [illegible] *opiniones*, si probabiles, quae ex [illegible] [illegible]. Haec in genere.

In specie ad 1. quod dicit, *non explicare* [illegible] [illegible] *fuit articulis fidei*, [illegible], tales con[illegible] nes immediate e Scriptura elicitas, id [illegible] rem confessit, nec contradicit, qui hic [illegible] hoc agimus, ut ex Doctorum Pontificiorum [illegible] thoritate & confessione etiam veram sententiam

Triplici alarum. [illegible]

p. 370.

p. 420.

propositio; partim falsum est; sumpta phrasi, ar- [illegible]
ticuli fidei in significatione, secundum quam nos
dicimus tales conclusiones esse articulos fidei,
hoc est, credendos sive tam ad salutem necessarios
ut simpliciter, sive non. Semper enim et Eccle-
sia etiam Romanensis constituit credendum illa,
quae vere, necessario & evidenter e Scriptura eli-
ciuntur.

Falsum etiam est ea quae ex Scripturis per bo-
nam consequentiam eliciuntur, non proponi in
confessione fidei Romanensis: imo contrarium
[illegible] articulos qui controversi sunt inter nos & i-
psos, ut per consequentiam eos in Scriptura
contineri dicunt: ita etiam eos proposuit con-
fitendos declarandos, ut patet ex confessionis
formula quam addidit [illegible] Ve-
[illegible] quos inde elicit, tene-
ri qui repugnare articulos illos e confessione
eos qui per bonam consequentiam inde elici-
untur.

Quod ais, conclusiones illas quae e Scriptura
per bonam & necessariam consequentiam eli-
ciuntur, *non esse verbum Dei, sed humanum, adeo-*
que non esse obiectum fidei: In eo non solum [illegible]
[illegible], sed etiam sibi ipse contradicit. Fatetur e-
nim [illegible] tales conclu-
siones *virtualiter in Scriptura contineri.* Si Virtua-
liter in Scriptura continentur, certe in Scriptura
& sic in verbo sunt. Minus etiam ferendum est i-
psi Romanensibus, quod dicit eas non esse obje-
ctum fidei. Ita ad primam illius Exceptionem
respondimus.

Authoritas Romana.

Ferrius ad eam prolationem respondebat [illegible] [illegible] quæ ille [illegible] quidem, [illegible] illa verba quibus vt nos [illegible] quosdam [illegible] los confessionis nostræ qui non sunt articuli fidei hunc [illegible] Iesuita, *nam [illegible], liberum esse habere eos pro articulis fidei, aut non, & [illegible] qui contrarium sentiant.*

Respondeo: Falsum est Ferrium [illegible] rum esse habere talia pro articulis fidei [illegible] mis simpliciter dicere talia non esse articulos fidei, sicut scilicet supponendo, & necessario [illegible] bentem; unde profecto non loquitur liberum [illegible] credendo ea vera esse aut falsa.

Ad 2. Respondebat Ferrius, *non [illegible] fundamentum auctoritatem Doctorum Pontificiorum, sed praecipuamente in hac re adversus Veritatem, tene nos verbo Dei ipso niti.* Ipsius Iesuitæ [illegible] *probandum nobis incumbere.* Respondeo [illegible] to hoc probatum est ipsi ab aliis est, & vero [illegible] menta plura & solidissima in hoc 2. libro [illegible] ex scriptura proponimus, cui ratio & [illegible] tes Ecclesiæ Veteris ac adversariorum ipsorum subscribunt.

Ad 3. Respondebat Ferrius: *Falsum [illegible] a quotiamnos ex Pontificiis, dixisse tales [illegible] esse articulos seu dictamina fidei [illegible] eas esse articulos fidei, sumptis simpliciter [illegible] ut non solum eos contineant, qui ad salutem [illegible] rii sunt, quæ [illegible] plerumque [illegible] fundamentales [illegible] cali fidei, [illegible] sic dicti, sed etiam eos qui [illegible] & infallibilis veritatis sunt, adeoque pro [illegible] probabilibus haberi non debent:* & hac [illegible] tione non tanquam probabilem opinionem, sed

sensum & determinatæ veritatis sententiam eam [illegible]. Quod Veronius contra [illegible] negat saltem [illegible] ullam probationem; contra tamen Ferrius ei quid doceat sine probabile.

Autho- ritatem Romana

Quod ait Iesuita, non dicere nobis hanc in parte [illegible] Romanensibus statuere, ab principiis [illegible] scripsisse, at etiam Ferrius. Ego quoque solum [illegible], quod scripturam solam pro regula veritatis agnoscimus, [illegible] prohiberi in [illegible] principiis rationis adhibendis in controversiis Theologicis; [illegible] quo minus talia credenda [illegible] simpliciter vera dicamus, quæ ex scriptura per bonam & necessariam consequentiam [illegible] dicta.

Ad [illegible] Ferrium falsò dicere Romanenses quosdam Theologos solam scripturam pro regula veritatis agnoscere. At Ferrius id ex eo ostenderat, quod Doctiores ex ipsis sentiant, Traditionem nihil aliud esse, quam expositionem veri sensus scripturæ: ex quo certè sequitur eos solam scripturam pro regula veritatis vel invitos, vel non cogitantes agnoscere. Legerat Veronius hanc probationem Ferrij, sed nihil nisi convitia respo- p.409. rit, & dicit hoc esse [illegible] ignorantiam; & [illegible] circumcisione dignā, non autem Theologo in eum debacchatur. At hoc respondere non est. Atque hæc ad ea quæ in genere Veronius Iesuita excipit ad testimonium Doctorum Pontificiorum.

In specie excipit ad testimonium Bellarmini dupliciter. Primo, inquit, *quod Bellarminum & quidam alij Doctores particulares statuunt*, [illegible]

[illegible] *sequuntur per consequentias necessarias ex scriptura* [illegible] *posse credi; imo non reprehenderet aliquos* [illegible] [illegible] *docuit, & sic nomen significat* [illegible] *les non esse de fide Catholica, hoc est, quas omnes* [illegible] *quae teneantur credere.* 2. *Bellarminus non* [illegible] *si negatiuam, hoc est, nihil posse esse certum* [illegible] *dine fidei, &c. non autem dicit affirmatiuam* [illegible] [illegible] *id quod inde sequitur esse articulum* [illegible]

Respondeo 1. falsum esse, quem[illegible] Doctores Pontificios statuere [illegible] imo null[illegible] ctum vix ullum Theologum esse, ante Annat[illegible] & Veronium qui id non senserit. 2. Bell[illegible] mium alios non reprehendere nomin[illegible] quia non habebat quem eo nomine reprehend[illegible] ret, cum nemo sit sanae mentis [illegible] quod Veronius hodie. 3. Satis reprehend[illegible] [illegible] Veronij opinionem re ipsa [illegible] contrarium sentit. 4. Falsissimum est quod [illegible] cit, omnes agnoscere non esse tales conclusiones de fide Catholica.

Ad 2. Respondeo: Bellarminum [illegible] quod dicit negatiuam, dicere affirmatiuam oppositam. Nam haec Enunciatio: *Nihil quod* [illegible] *explicite in scriptura non est, aut per bonam* [illegible] *gentiam inde elicitur, est de fide;* aequipollet huic: *quicquid aut explicite in scriptura est, aut per bonam consequentiam inde elicitur, est de fide:* Non secus ac si diceres: *Nihil quod aut homo, aut brutum non est, est animal. Ergo quicquid aut homo, aut brutum est, est animal.* Cum enim species [illegible] ciens enumeratio est, species illae cum suo [illegible] reciprocantur.

Atqui, inquit, Veronius non habet hanc [illegible]

re-

[illegible] *quod per bonam & necessariam consequentiam è scriptura elicitur, esse credendum fide.* Respondeo. Posito eum non habere hanc, habet tamen affirmativam illam, quam diximus æquipollentem negativæ. Et sic falsum esse manet, quod Iesuita ait, eum tantum habere negativam. Dico, cum habere hanc affirmativam, continetur enim in altera illa affirmativa, quam dixi, [illegible] *per necessariam consequentiam è scriptura elicitur, aut explicitè in ea* [illegible] *de fide sunt credenda.* In illa continetur [illegible] *quicquid per necessariam & evidentem consequentiam è scriptura elicitur, est credendum*: non [illegible] *Quicquid aut est rationale, aut* [illegible] *est animal,* [illegible] continetur *Quicquid est* [illegible] *est animal.* Habet enim *credendum esse* [illegible] generis; sub quo hæc 2. continentur [illegible] explicitè, & [illegible] per [illegible] in scriptura continentur [illegible] de utraque specie dicitur. Ut igitur in hac [illegible] *Quicquid est aut rationale aut brutum* [illegible] *animal*; & animal sub se duas has species [illegible] *rationale & brutum*, & sic rectè tam de [illegible] quam de bruto dicitur: ita etiam *credendum esse*, habet se ad ista duo quæ Bellarminus [illegible] dicit. Sic adversus testimonium Bellarmini excipit.

[illegible], excipit Iesuita ad testimonium à Cl. Molinæo adversus Arnoldum Iesuitam allegatum, quod est Petri de Alliaco Cardinalis Cameracensis qui in 1. Sent. quæst. 1. art. 1. [illegible] *loquendo* [illegible] *Theologicum esse illud quod* [illegible] *est, aut* [illegible] *in Scriptura contentis* [illegible]

Authoritates: Bonaventura p. [illegible].

[illegible] illis, quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]. Non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] sed discursu Theologico.

Respondet Comitatensis Cardinalem [illegible] non opponere discursui Theologico [illegible] fidei. Verum [illegible] [illegible] sive Theologicum in illis ipsis [illegible] vocat, non solum eum qui per bonam consequentiam [illegible] elicitur, sed etiam eum qui constat ex propositionibus in scriptura contentis, quas opponit his qui exinde per consequentiam eliciuntur, [illegible] progressus argumentorum & Conclusionum Theologicarum seu expresse, seu implicite [illegible] scriptura contentarum designat, *Discursum Theologicum*. Cum igitur etiam id, quod explicite [illegible] scriptura continetur, vocetur ab eo discursus Theologicus, certe manifestissimum est, quod Cardinalis conclusiones, quae e scriptura per consequentiam eliciuntur, vocat *Discursum Theologicum*, non sequi eas non esse objectum fidei.

Hae sunt exceptiones Veronii, quae eo tendunt ut opinionem suam pestilentissimam, [illegible] credendis necessario aliis, quae e scriptura per bonam & necessariam evidentem consequentiam eliciuntur, [illegible] modo fulciat. De qua opinione illud etiam Religioni Pontificiae [illegible] totam fidem Christianam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Est enim opinio [illegible] [illegible] medio [illegible] [illegible] nulla [illegible] profecto & sic illam [illegible] libro tertio [illegible] est. Et sic vindicavimus testimonia quae [illegible]

etiam

etiam à nostris Theologis, cum adversus Arnoldum quendam Veronium Iesuitam prolata fuerant, ut ostenderemus licere uti principiis naturae & rationis in controversiis Theologicis.

An Ro- [illegible] Romana.

Sed quid aliorum Theologorum Pontificiorum testimonia proferimus? Cum etiam illi qui hodie negant licere nobis uti principiis naturae & rationis in controversiis Theologicis, pro ratione adductum se conceptis verbis testentur, alioquin ut veritatis divinae victi, soliti propriae contradicant.

Cardinalis Perronius praefatione in responsione ad Regem Angliae: *Maxima pars*, inquit, PROPOSITIONUM FIDEI NON EXPRESSIS VERBIS IN LIBRIS CANONICIS CONTINENTUR, SED TANTUM INDE ELICIUNTUR PER CONSEQUENTIAM. Hic 1. Cardinalis indicat licere uti principiis naturae in argumentis Theologicis: 2. quae inde eliciuntur FIDEI Propositiones appellat, contra quam Veronius, qui dicit, talia non esse objectum fidei. 3. MAXIMAM partem propositionum fidei dicit, contra quam idem Iesuita, qui dicit, ea quae per consequentiam evidentem e Scriptura eliciuntur, non commemorari in confessione fidei. At Cardinalis MAXIMAM partem eorum quae credenda sunt per consequentiam elici dicit. Si igitur verum esset quod Veronius dicit, nihil minima pars fidei Pontificiae, seu eorum quae à Romanensibus credenda sunt, in ipsorum confessione contineretur, aut maxima pars eorum quae in illa continentur, non essent articuli fidei.

Arnoldus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Item, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plurima.

Venetiis dicit: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fundamentum [illegible].

Item: [illegible].

Item [illegible]. VIRTVALITER IN EA CONTINERI. Ex ipso [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est.

Item [illegible] in specie, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scil. Methodi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicunt, licere uti principiis [illegible] & rationis in controversiis Theologicis.

Quod excipit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tum iam hoc secundo libro diluimus, [illegible]

[illegible]

Apolo- gians Roman. p. 18. & 207.

p. 400.

p. 401.

p. 402.

[illegible] p. 394. 395.

p. 402. 403. 404. 405. 406.

patris lib. 2 [illegible]. Atque hæc sunt testimonia Protestantium.

Protest. dissent. [illegible]

CAPUT XVII.

Auctoritates Protestantium à nobis dissentientium.

Lutheri auctoritas in id, ab exceptione viri doctissimi vindicata. Gerhardi & Meisneri auctoritates. An illi qui admittunt argumenta merè Philosophica possint excludere ea quæ Theologica propriè sunt, & continent rationis ac philosophiæ principia. Cornelij Martini, Georgij Calixti, Iosuæ Stegmanni testimonia.

ACCEDIMUS ad testimonia Protestantium eorum qui à nobis dissident. Hi duûm generum sunt: quidam enim occasione controversiæ de persona & cœnâ Domini principia naturæ & rationis, regulas consequentiarum, axiomatis Philosophicis credendum esse in argumentis Theologicis negant: ac nostra argumenta ideò explodunt, quod in iis principia illa reperiantur. Alij etsi à nobis in cōtroversia de Persona & Cœ-

Protest. doctor. authoritas.

na Doctorum dissideant, tamen non in genuina [illegible] res solidè & eruditè contendunt, locum esse principiis rationis in argumentis Theologicis & [illegible] non eo praetextu repellunt argumenta [illegible] quod contineant axiomata Philosophiae seu principia rationis, sed aliis respondentibus soll[illegible] argumenta nostra convellunt.

Nos tamen ex illis quam hic unum atque alterum testem habebimus. Non enim hic [illegible] illorum in testimonium adducam, sicut in [illegible] praecedente docti eos pro nobis contra se [illegible] sed verba.

Ex illis qui peioris opinionis sunt, supra intelleximus esse magnum illum [illegible] Lutherum ipsum, cum adversum nos haec affirmat; tamen alibi ubi adversus Pontificios disputat, secundum veram sententiam pronunciat. De votis Monasticis cap. 5. *Nam et si lumen naturae & [illegible] Dei non attingat per sese, ita ut in affirmando [illegible] (ut aiunt) fallax sit eius iudicium, in negando [illegible] est certum. Non enim capit ratio, quid sit DEUS, certissimè tamen capit, quid non sit DEUS. Ita [illegible] non videat, quid rectum & bonum sit coram DEO (nempe fidem) scit tamen evidenter infidelitatem, homicidia esse mala: quin & CHRISTUS [illegible] duo differit, omne regnum in se divisum [illegible] Paulus [illegible], nec Natura docet [illegible] nudo capite prophetare. Quod ergo huic [illegible] dicitur adversarium certum est & [illegible] DEO adversari, quando [illegible] contrarium [illegible] gnabit, quod veritati certe repugnat.* Hic Lutherus omninò approbat principia rationis in [illegible] controversiis Theologicis. Addimus hoc testimonium

in-

judicio Clariss. Gerhardi, qui tamen, ne quis Reformatorum id in suæ causæ favorem trahat, addit & præcingit: *Hæc Lutheri pronunciatio intelligenda est de illis quæstionibus Theologicis ad quas lumen Naturæ pertingere potest, & in quibus tamen gratiæ est conspersa: quando vero in sacris pro mysteriis dogmatis aliquam veritatem simpliciter Scripturæ fundamentis demonstrata est, tunc Philosophica ratio illi opponenda, vel si opponatur, non sane audienda.* Et in id citat. *Augustinum. Ep. 7. ad Marcell. Si ratio contra divinarum Scripturarum auctoritatem redditur, quantumlibet acuta sit, fallit veri similitudine, nam vera esse non potest.*

Procest. de lege, auctoritate. Meisn. Phil. Sob. p. 106. 107.

Respondeo committi ignorationem Elenchi. Nam ad omnes quæstiones lumen naturæ pertingere potest respectu veritatis connexionum, quemadmodum lib. 1. clarius fiet. Et eos ratione non premimus, ut cum mysteriis fidei seu veritati ipsorum ex immotis Scripturæ fundamentis demonstratæ opponamus, adeoque nec Gerhardi limitatio, nec Augustini auctoritas nobis obstare potest.

Meisneri opinionem vidimus etiam lib. 1. Is tamen quæst. gen. de usu Philosoph. in Theol. dicit, *quod confirmationem quæstionum mixtarum spectat, distinguo inter confirmationem primariam & fundamentalem, secundariam vel consequentem, postquam veritas e Scripturis probata fuerit, adhiberi omnino posse rationes Philosophicas non inficiamur:* quod autem omnino [illegible] e Philosophicis judicari possit, quid in talibus probationibus statuendum sit, omnino negamus. Doctissimus Gerhardus etiam eo scribit. *Ad posteriorem ge-*

Meisn. Phil. Sob. p. 105.

Protest. dissen. rationi. [illegible] *nem quæstionem* (loquitur de iis ad quantum de quantam notitiam intelle[illegible] [illegible] ita ad [illegible] re pertinet) *confirmandas argumenta Philosophica* [illegible] *ferri possunt*. [illegible] *quidem ex [illegible] quæ Theologia ex propriis suis principiis [illegible] falsa [illegible]* [illegible] [illegible] [illegible] *veritatem* [illegible] [illegible] *solum* [illegible] [illegible] *etiam* [illegible] [illegible] *ad* [illegible] *principiis* [illegible] [illegible] *Philosophicis argumentis* [illegible] *ria & Theologia principaliter*, &c. Item ad [illegible]

p.107.

Sententias quæstionum [illegible] *pertinentes etiam quæ ex Philosophia ad Theologiam transferuntur*, [illegible] *de [illegible] animæ de* [illegible] *in Theologiam* [illegible] *effectualiter* [illegible] *proprietas, &c.* [illegible] *& similium quæstionum* [illegible] *ex principiis Philosophicis argumenta* [illegible] *possunt* [illegible] *Theologicæ rationibus* [illegible]. [illegible] *Dispu*[illegible] *se* [illegible] *ex propriis Theologiæ principiis* [illegible] *scil. Scripturæ* [illegible] *fundamentis, quæ est* [illegible] *propria principalis & assertio* [illegible] [illegible] *possunt rationes Philosophicæ* [illegible] *falsa* [illegible] *dogmata non solum pugnare cum lumine gratiæ, sed etiam cum lumine Naturæ: quod est* [illegible] [illegible] *principalis & absque* [illegible]

Vides Gerhardum & Meisnerum plurimi [illegible] tiones [illegible] Philosophicas [illegible] necessitate, quod vincant etiam utrumque [illegible] secundariam, non primariam. Vide [illegible] [illegible] *argumenta* [illegible] [illegible] *de Persona & Cœna Domini profitemur*, [illegible]

rent a philosophia desumt. Atque verum primu [illegible] *patiuntur.*

Minor ex verbis Meisneri & Gerhardi patet manifestissime. Maiorem probo. 1. quia illa sunt vere Philosophica; nostra argumenta propriè loquendo non sunt Philosophica, sed Theologica, habent enim medium terminum ex verbo Dei desumptum. Si igitur mere Philosophica licet adhibere. Ergo multò magis Theologica, qualia revera nostra sunt.

2. Quia canones illius generis quos illi admittunt, non sunt necessario, sed adhibentur ex *abundanti* & *superfluè*, ut ait ipse Gerhardus. Ergo enim argumentationes tales, quas nos afferimus, & illi Philosophicas perperam vocant admittere debent, quae cum propriè Theologicae sint, rationes & Philosophiae principia non ex superfluo, sed necessario conjuncta habeant; tum quia in genere impossibile est disputare absque principiis rationis; tum quia axiomata illa Philosophica ideo à nobis adhibentur, quia nexum verbi divini, quod nobis medium terminum praebet, ostendunt [illegible], qui diversum à nobis sentit, atque negationem nexus medij in principali syllogismo adhibiti cum extremo. Hic propter negationem illam injustam, opus habeo adhibere axioma rationis in Prosyllogismo & epilogismo, &c. ad ostendendum illius nexum.

Ut enim quando decidit aliquid in angulo aut loco obscuro abscondit, cum quaerentem sol luceat, [illegible] tamen cum muliercula illa Luc. 15. & accendo, & sic quaero, ob loci obscuritatem adeoq; qui forte opus non haberem accensione cande-

Proposi. differen. ac Sorit. tatio.

le, & tam candela tantum abest, ut nec [illegible] rationibus, obstet, aut indagationem [illegible], sit necessaria in eiusque consensu [illegible] etiam quando in disputando adversarius aliquam sophisticam negationem aut fallaciam [illegible] clusionis nostrae Theologicae seu [illegible] Theologici obscurare contendit [illegible] divinam [illegible] praeluceat; inferto tamen [illegible] plurimis tenebras & imbecillitati intellectus, qui sine luce illa sua [illegible] non videt [illegible] test [illegible] lucem [illegible] beo axiomata & principia illius [illegible] dum nequam mediis; & sic lumen rationis [illegible] contrariatur lumini veritatis, nec indiget [illegible] veritatis impedit, sed ad eam ob veri ostensionem, quam adversarius infert falsi [illegible] sophisticare, necessarium est, & in [illegible] disputandi adhibetur, ut rursum cum [illegible] loquar.

Hinc Thomas egregiè part. 1. quaest. 1 art. [illegible] *Haec scientia (Theologia) accipere potest aliquid a Philosophicis disciplinis, non quod ex necessitate eis indigeat, sed ad maiorem manifestationem eorum quae in hac scientia traduntur. Non enim accipit sua principia ab aliis scientiis, sed immediatè à Deo per revelationem. Et ideo non accipit ab aliis scientiis tanquam à superioribus, sed utitur eis tanquam inferioribus, & ancillis, sicut Architectonicae utuntur subministrantibus, ut civilis militari. Et hoc ipsum quod sic utitur eis, non est propter defectum vel insufficientiam eius, sed propter defectum intellectus nostri; qui ex his quae per naturalem rationem, (ex qua procedunt aliae scientiae) cognoscuntur, facilius manuducitur in ea quae sunt*

su-

supra rationem quæ in hac scientia traduntur.

Quæ longe augustius est talia argumenta à nobis adhiberi quæ ab Vbiquitariis [illegible] in[illegible] [illegible] quam ea quæ ipsi hoc libro approbant. [illegible] nec est ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Iam certè convenientius facio, si lumen [illegible] cùm id obscuritas requirit, quàm cum [illegible] in locum qui undique meridi[illegible] [illegible] expositus est.

Potest adhiberi ad fidem illustrandam.

Ratio consequentiæ est posita in fundamento quod allegat Gerhardus, quæ rationes mere Philosophicæ possint adversus communium, ut [illegible] *[illegible] appareat, etsi tamen verum esse [illegible] adesse [illegible] persuadeant, quia quod dico etiam* [illegible] [illegible] est. Igitur indignum est eas nostras regi[illegible] quæ ad persuadendum, quia verbo Dei [illegible] sunt [illegible] vim persuadendi accipiunt. Cum [illegible] [illegible] superiorum, cui axiomata rationis [illegible] subserviunt ad [illegible] illius hominis [illegible] [illegible] videntur obtemperandum.

In summa indignum esse argumenta illos [illegible] quæ fidem non accendunt, ea autem [illegible] quæ respectu medij termini sunt [illegible] Dei, quo sola fides in cordibus nostris à [illegible] Sancto accenditur. Ita Veritas [illegible] [illegible]. Quod ad distinctionem quâ Gerhardus & [illegible] utuntur *primariæ & secundariæ* eam nullam esse lib. 1. ostendimus. Hæc sunt testimonia prioris ordinis.

Posterioris generis testes appello uno verbo Concilium Martini, qui ut supra vidimus *[illegible] [illegible]* [illegible] in commentariis Theologicis summ[illegible] rationi tribuunt; quod certè fieri non

Procul, dubio, addenda. poteft, nifi efft Principiorum rationis & [illegible] rum Philofophiæ.

Item Doctiffimum Theologum *Gregorium* [illegible] *lentiam* in [illegible] præfatione Epitomes Theolo[illegible] fuperius laudatæ: ex quâ [illegible] quibus nervofiffimè & folidè [illegible] cipiorum rationis in controverfiis Theologi[illegible] impetitis in [illegible] propofitione [illegible] fcribere verba illius fuperfedeo: ex illis [illegible] complures [illegible] fatis clara eft.

Similiter *Iofua Stegmannus* difp. 2. contra [illegible] tinianos quæft. 4. *Nos* [illegible] *in Theo[illegible] benter concedimus 1. quod principia* [illegible] *veratio, quæ intellectus* [illegible] *& in* [illegible] *ftoria cũ aliis rebus* [illegible] *2. quod* [illegible] *fi[illegible] quæ ex* [illegible] *3. quod* [illegible] *bationes fundamentales, quas in confiftencia* [illegible] *bemus. Negamus* [illegible] *tamen 1. quod propria & fpecifica* [illegible] *quatenus fidei* [illegible] *intellectus non* [illegible] *2. quod nuda* [illegible] *diftantiã* [illegible] *Nam ex propriis fundamentis* [illegible] *argumentandum eft.* Quæ omnia [illegible] Stegmannum docentem, & in hâc [illegible] quæ is confeftim [illegible] enim illi qui [illegible] rationem principium & fundamentum [illegible] gnofcerent, [illegible] demonftrationes Theologiæ [illegible] ftimendo. Quod autem addit [illegible] ratio [illegible] mittendam effe in Theologicis, quod [illegible] dijudicandi contradictionem [illegible] do alteram extremam ignorantium [illegible] dictum [illegible] eft, ut [illegible] oftendemus.

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBER

LIBER TERTIUS DE NECESSITATE principiorum rationis in argumentis Theologicis.

CAPUT I.

Ex Scripturâ argumentum primum.

Osiandri argumentum petitum ex eo quod Paulus Col. 2. 8 à philosophia dehortari videtur. Solutio argumenti illius ex Gerhardo, Meisnero, Clemente Alexandrino. Gerhardi conjectura de scopo Pauli laudata & probata ex Clemente Alex.

An Scriptura dehortetur ab usu principiorum rat.

Quae Scriptura ut nobis caveamus hortatur, id in argumentis Theologicis non est adhibendum.

Atqui à principiis philosophiae hortatur Scriptura ut nobis caveamus. Ergò

An

An Scri- ptura de- [illegible] ab usu princip. rat.

Postquam libro præcedente argumenta pro verâ sententiâ in medium protulimus, & ab exceptionibus quæ afferri solent, vindicavimus: sequitur ut hoc libro argumenta, quæ pro sententiâ falsâ secus sentientes proferunt, exhibeamus & ad ea respondeamus. Sunt autem ea pariter ut argumenta veræ sententiæ trium generum, alia ex Scripturâ, alia ex ratione desumta, alia denique ab auctoritate humanâ petita.

Argumenta è Scripturâ petita duo sunt. Eorum primum sit à nobis propositum, Osiandri in Enchiridio Controv. cum Calv. Quando enim nos probamus humanam Christi naturam non esse capacem proprietatum divinarum, argumento ex Scripturâ sacrâ petito, quæ docet humanam Christi naturam finitam esse, tum in argumento subservit ad veritatem conclusionis principium rationis, *Finitum non est capax infiniti*, ibi respondet Osiander inter alia: *Videte autem, ne decipiamur per philosophiam & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum Elementa mundi, & non secundum Christum.* Coloss. 2. 8. ita Osiander argumentatur adversus usum principiorum rationis, quo Reformati in Controversiis suis cum ipsis defunguntur, de communic. c. 5. q. 4. Adeoque minor probatur ex loco illo Apostoli.

p. 314.

Resp.

Non meam sed eorum ipsorum, qui à nobis cætera dissentiunt, & cum Osiandro sentiunt, responsionem afferam. Afferunt id argumentum etiam illi qui simpliciter philosophiam de-

testantur.

...ctionum. Respondet Masinius: *Loquitur Spiritus Sanctus non de philosophia ipsa, sed de philosophiæ abusu. & id Meisnerus satis prolixè persequitur*, qu. &c. Sic Cl. Gerhardus Meth. Stud. Theol. *Sensus*, inquit, *admonitionis Apostolicæ est Christianum non debere iudicium de fidei mysteriis* CORRVPTÆ PHILOSOPHIÆ *committere*, &c. *Philosophia* ... *ut ipse vocat quam philosophiam intellectam, eam scilicet quæ non continuere se intra suos fines & terminos, sed arguere cœlestia ..., quibus veritatem doctrinæ cœlestis labefactari posse confidit*, &c. Rectè illæc omnia, quibus Clementem Alexandrinum sequimur, qui eodem modo locum illum sic interpretatur lib. 1. Strom. & satis prolixè ostendit loqui Apostolum de corruptâ philosophiâ, qualem ibi in specie esse dicit Epicureorum & Stoicorum: φιλοσοφίαν οὐ πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν Ἐπικούρειον, ἧς καὶ μέμνηται ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ὁ Παῦλος, διαβάλλει, πρόνοιαν ἀναιροῦσαν καὶ τὴν ἡδονὴν ἐκθειάζουσαν, καὶ εἴ τις ἄλλη τὰ στοιχεῖα ἐκτετίμηκε, μὴ ἐπιστήσασα τὴν ποιητικὴν αἰτίαν τούτοις μηδὲ ἐποπτεύσασα τὸν δημιουργόν. φησὶ καὶ τὴν Στωικὴν ὧν καὶ αὐτὸς μέμνηται, &c. *Philosophiam quidem non omnem sed Epicuream, cuius etiam meminit Paulus in Actis Apostolorum, reprehendit, quæ tollit providentiam, & in deorum numerum refert voluptatem; & si qua alia honore affecit Elementa, quæ illam eorum non constituit causam efficientem, nec vestigia quædam apprehendit opificis. Quam etiam Stoici, quorum ipse quoque meminit*, &c. Vt itaque rectè Gerhardus conjicitat ibidem Paulum procul dubio respexisse ad philo-

An Scriptura dehonestat ideo alia principia.

cit. p. 48.

p. 90.

An Scripturæ dehonestentur ab usu princip. rat.

sophos quotquot rum Athenis disputavit. Quam ... doctissimi conjecturam firmat hic Clemens Alexandr.

Igitur ut in formâ & uno verbo respondeam, dico minorem argumenti propositi falsam esse, quia probatio impertinens est ... Paulus loquitur de abusu philosophiæ, qui consistit in allatione falsorum principiorum, ... in verorum malâ applicatione, cùm specie ... probare velle veritatem sententiarum falsi ... principia rationis ac philosophiæ. Abusu ... cùm nullus philosophiæ cùm imperari ... nullo posse, manifestum est Crellium ... rum locum Apostoli opponere usui principiorum rationis, quo nos Reformati defungimur.

Caput II.

Ex Scripturâ argumentum secundum.

Ex eo quòd Scriptura sæpè repugnat rationi, infertur non utendum esse principiis rationis in argumentis Theologicis. Status quæstionis proponitur de pugna philosophiæ & Theologiæ, seu an aliquid possit esse verum in Theologi-

gia quod sit falsum in philosophia, aut contra? Prima opinio quae simpliciter affirmativa est, proponitur, cum suis argumentis. Secunda iuxta quosdam opinio, simplex negativa scilicet, quam Reformatorum & Samosatenianorum esse dicunt, sed quam ipsis affictam esse ostenditur. Tertia opinio quae est Meisneri, quam apparenter tantum non autem revera nullam esse ac cum prima coincidere ostenditur. Quae Viri Doctissimi opinio sit ostenditur. Periculum inevitabile in quod se coniiciunt in Controversiis cum Pontificiis primae & tertiae opinionis assertores. Quarta opinio & vera Reformatorum cum suis argumentis proponitur. Respondetur argumentis primae opinionis. Examinatur Meisneri opinio & quadraginta ac aliquot errorum convincitur.

An se pugnent Theologia & philosophia.

SI Scripturae sacrae saepe repugnat, id in argumentis Theologicis non est admittendum.

An sit pugna inter Theologiam & philosophiam.

At Scriptura sacra sæpè principiis rationis & philosophiæ repugnat. Ergò.

Major est manifestæ veritatis. Minor probatur inductione locorum Scripturæ, quibus dicunt contradicere philosophiam Scripturæ, aut hanc illi. Quando enim nos Reformati in Controversiis de Cœnâ & personâ Domini argumentamur, naturæ Christi veritatem repugnare sequiori doctrinæ &c. solent bene omnes etiam celebriores Theologi ex iis qui ubiquitatem asserunt, respondere per negationem consequentiæ: *Scripturam enim contradicere rationi, salva nostra omnia esse secundum rationem, non autem Scripturam; nos rationem Scripturæ opponere, quare se [illegible] rationi Scripturam opponere, absurda quæ sequi ex adversâ doctrinâ nos dicimus esse absurda rationis non fidei; posse aliquid verum esse in Theologiâ quod sit falsum in philosophiâ, & contra; ac quæ his sunt similia.* Dico autem non omnes, sed maximam illorum partem ita respondere; nam sunt quidam ex iis doctiores qui etsi in doctrinâ de Cœnâ & personâ Domini adversarii nostri sint, tamen non probant eam illorum responsionem.

Exinde Controversia hæc nata est: *An philosophia & Theologia sibi invicem nonnunquam repugnent?* seu, *An aliquid possit esse verum in Theologia aut Scripturâ, quod sit falsum in philosophiâ, & contra?* Quæstio hæc est magni momenti, quam ideò ut argumento huic respondendo exactè satisfaciamus, ex professo hic (quantâ fieri potest brevitate) tractabimus; unde positis

quid

quid ad hoc argumentum respondendum sit, manifestum fiet.

An sit pugna inter Theologiam & philosophiam.

Sunt igitur circa hanc quæstionem diversæ sententiæ. Prima est eorum qui simpliciter affirmant *posse aliquid verum esse in Theologia, quod sit falsum in philosophia, aut contra falsum in Theologia, quod sit verum in philosophia.* Iesuita Vetumnus cap. 7. & 14. respondens ad argumentum Orthodoxorum ab exemplo Christi spectrum Matt. 14. probantium resurrectionem mortuorum, inter alia ait, *argumentum illud Christi perse & in philosophia falsum, ubi tamen sit quare in Scriptura a Christo proferatur verum esse*, ut ibidem lib. 2. cap. 4. In quo tamen, ut hoc obiter moneam, à se ipso dissentit; nam c. 12. §. 7. ait *fidem non esse contrariam veritati philosophicæ & rationi humanæ.* Ita mendacium quidem secum subsistere non potest.

Ante eum dudum Magnus ille Lutherus in disput. anni 1539. de quæstione *an in philosophia verum sit, quod in theologia falsum est*, dicit istam Enunciationem *verum esse in Theologia, simpliciter autem absurdam in Philosophia.*

Chemnicius in lib. de fundam. Cœnæ, item in lib. de duabus naturis in Christo Scripturam rationi opponit, & aliquid verum esse tradit, quod sit non solum ultra & præter, sed etiam contra rationem & totam philosophiam, ac dicit argumenta contra falsa esse, eo quod, etiamsi ex ratione & tota philosophia vera sint, tamen Scripturam contrariam habent, atque opponit illis citra aliam solutionem loca Scripturæ. Hinc

An sit pugna inter Theologiam & philosophiam.

in libello antedicto de fundam. Concordiæ: Nobis quod in ea ratio principia illa esse videntur, & argumentorum philosophicorum suffragia: sed regula ipsa firma est, de prærogativis humanæ naturæ in Christo ex solo verbo Dei iudicandum esse. Præterea agit libr. memorato de duab. nat. cap. 32. aliqui nimis audacter & penitius mentem suam ap[illegible]. Apud illos sane, inquit, qui solam humanam rationem in Consilium adhibent, & visitatum naturæ ordinem inspiciunt, ac æstimant, humanæ naturæ [illegible] in Christo [illegible] in certamen prorsus, & iuxta essentiales suas naturales proprietates considerant, aliquam speciem habet argumentum illud: Quia veritas humanæ naturæ in Christo retinenda est, ideo Christum in & cum suo corpore sua persona [illegible] non facere aliquid quod sit CONTRA NATURAM. Sed ex Scriptura certum est, & [illegible] ideo tenendum est, ne veritas humanæ naturæ in Christo tollatur, si Scripturæ credamus, etiamsi non intelligamus, quomodo salvâ veritate [illegible] illud fieri possit. Nec prætextu veritatis humanæ naturæ à manifestis Scripturæ verbis discedendum est, & quærendæ contortæ elusiones, quomodo verba Scripturæ ita contorqueri possint, ne humanæ naturæ in Christo, aliquid, sicut verba Scripturæ sonant, quod ultra, præter, aut CONTRA naturam sit, tribuere cogamur, &c. Item: Ergo multò facilius certò credimus ea, quæ Scriptura de humana natura in Christo affirmat, fieri posse salvâ eius veritate, etiamsi sint vel præter, vel CONTRA naturam. Item: Nec turbemur [illegible] illa distinctione [illegible] neganda esse veritatem humanæ naturæ in Christo, vel Scripturæ illa testimonia aliter quàm sonant, [illegible]

esse

[illegible] interpretanda, ut [illegible] aliquid credamus de humana natura in Christo, quod sit vel praeter vel contra naturam. Sed opponamus hoc funda[illegible], quae verbum Dei [illegible] facile efficere possit, ut [illegible] falsa sit [illegible] humanae naturae, & [illegible] sit illud, quod Scriptura praeter & CONTRA [illegible] de humanitate Christi praedicat [illegible] in praecedentibus dicta sunt, consideranda [illegible] sit [illegible] Scriptura affirmante de humana natura in Christo aliquid credere, quod sit [illegible], aut etiam CONTRA naturam [illegible]. Et haec consideratio vel sola movere debet [illegible], ut [illegible] de veritate humanae naturae in Christo [illegible] verbi Dei [illegible], quando aliquid de [illegible] natura in Christo quod sit praeter & CONTRA naturam [illegible], [illegible] non possumus explicare vel intelligere, quomodo salva veritate humanae naturae illud fieri possit, &c. Ex his [illegible] Chemnicium sentire, verbum Dei [illegible] & contrarium esse quandoque rationi, & vero cum principiis naturae ac rationis in Controversiis quae ipsis nobiscum intercedunt [illegible] & Coena Domini locum plane nul[illegible] tribuere, sed simpliciter illa reiicere ac verbum Dei ipsis opponere.

Osiandrum eiusdem sententiae esse apparet ex [illegible] quae lib. 1. cap. 9. diximus, ut iam de aliis ipsorum Theologis taceam. Sed non solum ex [illegible] Theologis illi istius opinionis sunt, sed etiam alii.

Schwenckfeldius, ait Hornejus Theologus

An sit pugna inter Theologiam & Philosophiam.

& philosophus Lutheranus de [illegible] p. 5. 11. dicit carnem Christi post [illegible] Deum esse factam, &c. tandem concludit Schwenckfeldius: Hæc si philosophia [illegible] vult, oculis moriatur! Omnia ista & [illegible] conceptissimis verbis dicit Schwenckfeldius. Et paulò post ait cum id Calvini (in quo [illegible] Hornejum ostendisti alibi) asylum [illegible] bat, & contrà illa omnia posse cavillari, [illegible] sophia impediat.

Sanocentanus quidam Iacobus [illegible] gus, referente Bellarm. lib. 1. de Christo, [illegible] dem modo respondebat Bellarmino [illegible] cum ipso: *secundum philosophiam* [illegible] *esse Filium ejusdem naturæ esse cum Patre* [illegible] *tem secundum Scripturam*, &c. Et hanc [illegible] nem Cardinalis ibi *impiam* vocat: *Non* [illegible] *credo prudens Lector, harum impiarum* [illegible] *nem*, &c.

Probare autem solent hanc sententiam [illegible] primò inductione exemplorum: secundò [illegible] mentis ex ratione petitis. 1. Quia [illegible] *& ratione pro Reformatis decidant. Contra* [illegible] *personâ & Cœnâ Domini, contrariam esse* [illegible] *ram*, [illegible] *verba institutionis Cœnæ* [illegible] *nia testimonia Scripturæ, quæ de humanâ Christi naturâ ea tradunt quæ non sunt secundum* [illegible] *ram, sed præter aut supra eam vel etiam,* [illegible] *pugnare, contra eam.*

2. *Veritas Scripturæ de nativitate Christi adversari philosophiæ, quæ non agnoscit* [illegible] *gignendi & nascendi principium quàm ex commixtione maris & fœminæ.*

3. Con-

An su-pugnẽt inter philos. & Theol.

3. Creationem rerum ex nihilo repugnat axiomati: Ex nihilo nihil fit.

4. Creationi rerum factæ in tempore repugnare philosophiam docentem mundum esse æternum.

5. Doctrinæ de corruptione humanæ naturæ repugnare philosophiam, quæ docet hominis essentiam & quæ in ea sunt bona esse.

6. Philosophia docet agentem [illegible] contrarium Scriptura testatur in historia [illegible] Danielis.

7. Doctrinæ de iustificatione per fidem repugnat Ethica docens hominem iustificari bene agendo.

8. Hermeneuticus Scripturæ in ea quæ non sunt in nostra potestate repugnare naturam quæ docet impossibile esse postulari ab aliquo quod non est in sua potestate.

9. Contra Resurrectionem statuere philosophiam, [illegible] numero substantiam semel corruptam restitui non posse, & a privatione ad habitum non dari regressum.

10. Scriptura docet mortem Christi esse vitam nostram: contra rationem, contrarium non fieri ex contrario.

11. Philosophiam contra mysterium Trinitatis statuere individua non differre a se invicem essentia numerica.

12. Scriptura dicit corpus grave sursum moveri posse & ferrum aquis innatasse, & Christum super eam ambulasse; philosophia docet contra corpus grave naturaliter deorsum ferri.

13. Scriptura tradit animam esse immortalem, philosophia contendit eam esse mortalem.

> An sit pugna inter philos. & Theol.

12. *Philosophia docet hominem non esse* [illegible] *Scriptura contrà tradit Christum hominem* [illegible] *Deum.* Hæc exempla & alia quædam [illegible] sunt quibus è Scriptura conantur ostendere [pu]gnam inter eam & philosophiam esse.

Ex ratione 1. sic argumentantur: *Quia magna mysteria fidei extenuantur: si enim* [illegible] *philosophia non sunt dissentanea. Ergo* [illegible] *semper contrariantur. Ergo & hæc poterit esse* [illegible] *Christianæ religionis. &c.* Hanc [illegible] Meisnerus p. 1. Metaph. 3. dicit esse [illegible] *Theologorum.*

2. *Quia philosophia seu ratio sibi ipsi* [illegible] *quam contradicit: quomodo ergo poterit* [illegible] *cum Theologiâ convenire.*

3. *Quia philosophia sit humana, Theologia verò divina sit. pugnare autem humana cum divinis.*

4. *Quia philosophia possit comprehendi ratione, non autem Theologia.*

5. *Quia philosophia non agat de mysteriis fidei.*

6. *Quia ratio humana hominum est corruptissima, & cæca etiam in fidelibus.*

7. Adducunt ob favorabiliorem faciendam causam suam, quòd contrarium sentire sit sentire cum Samosatenianis, Calvinianis, Pontificiis. Hinc Iosua Stegmannus vir doctissimus Theologus Lutheranus in Photinianismo à se refutato dicit. *Nos qui affirmativam defendunt, habere pro communi Pontificiorum, Calvinianorum, Photinianorum symbolo illud vulgare dicterium: mysteria fidei Christianæ esse quidem supra, sed non contra rationem.*

An sit pugna inter philos. & Theol.

mem. disp. 2. q. 1. Atque hæ sunt rationes, quibus opinionem suam probare nituntur. Quibus adjiciunt etiam auctoritatem Scripturæ Coloss. 2. v. 8. & Patrum qui in philosophiam invehuntur. Hæc igitur est prima opinio, quæ scilicet simpliciter affirmat quædam esse vera in una disciplina quæ falsa sint in altera, & sic eas inter se nonnunquam pugnare.

SECUNDA opinio est, *negativa simplex ait* Meisnerus q. Metaph. 5. Hanc multi, scribit Stegmanno ut videmus, dicunt esse Socinianorum, Calvinianorum, Pontificiorum. *Negativam simplicem, ait Meisnerus loco citato, plerique defendunt Calviniani, præsertim Keckermannus in præcognitis philos. & appendice, item Timplerus, &c.*

Samosatenianos quod attinet, siquidem ita sentirent, h.e. rationi simpliciter nihil posse esse contrarium, sive in abstracto sive in concreto consideretur philosophia ac ratio, certè carerent crimine haud tolerando, & in eo ipso in scripturam communem etiam impingerent. Etsi autem sciam eos statuere Trinitatis mysterium repugnare rationi, in quo turpissimè errant, tamen ut docere dicamque quod mihi videtur, non video eos in ea opinione esse ac si simpliciter Theologiæ ratio repugnare nunquam possit. Nam si ita sentirent, nec adversus nos quidem disputare possent, quorum doctrinam de SS. Trinitate falsam esse blasphemantur. Etenim si hæc ipsorum opinio esset, rationem ne in concreto quidem falsum contra Scripturam sentire posse, tum nostra argumenta & conclusiones vel ex vi hy-

An in pugna inter philos. & Theol.

[illegible] ipsorum veræ essent, ut quæ ex Scri-
ptura sacrâ per principiorum rationis interven-
tum elicitæ sunt, ac SS. Trinitatis mysterium &
in specie τὸ ὁμοούσιον probant. Et sic Samosateniani
non possent adversum nos disputare. Et quamvis
ac impia, sic etiam crassa aliquin hæresis ipso-
rum sit, tamen non adeo crassè hallucinari pos-
sunt, ut eo ipso tempore, quo adversus nostram
doctrinam (quam illi putant non Scripturæ sed
errantis rationis esse) disputant, simul statuant
nunquam rationem errare ac falsum dicere, quo-
ties Scripturæ adversari. Addo tantum dicta,
ut Samosateniani sentiunt, quod ipsis impo-
nitur in hac parte, ut potius quidam ex iis sen-
tiant cum illis Theologis Ubiquitariis, qui dicunt a-
liquid posse esse verum in philosophia, quod sit
falsum in Theologia, ut paulò ante ex Bellarmi-
nii experientia vidimus.

Quæ ideò dico, non quod Samosatenianorum patrocinium suscipere velim (quorum im-
pia dogmata de Trinitate, &c. toto animo dete-
stor) sed propter alias duas causas: Primò, ut
manifestum fiat, quàm iniquè agant ii ex Prote-
stantibus, qui, ut Orthodoxam nostram doctri-
nam odiosam reddant, non solùm omnem occa-
sionem in cæteris capiant ac venentur, ut nos in
hæreticorum societatem invidiosè & calum-
niosè pertrahant, sed etiam ipsis hæreticis affin-
gunt, quod nobis postea per invidiam & ca-
lumniam imputare possint, ut eum sic nos
hæreticos esse imprudentioribus persuadeant.
Deinde etiam ideò hoc sincerè volui monere,
quòd putem candidè cum adversariis quibus-
cunque

cumque aggrediendum esse, nec per calumniam aut contradicendi studium aliquid ipsis affingendum esse; id enim Evangelij professione perquam indignum est. Hæc de eo quod Samosatenianis opinionem illam adscribunt. Nos Reformatos quod attinet, quos & quidem nominatim Keckermannum ac Templerum Meisnerus allegat, dicant tandem negativam simplicem sententiam tenere; respondeo, & hoc falsissimum esse. Nam Keckermannus se explicat, & ostendit se non negare philosophiam in concreto, seu in philosophis ipsis & eorum scriptis consideratam ipsi adversari Theologiæ, & contra; adeoque non simpliciter dicit philosophiæ Theologiæ non adversari, sed negat id tantum de philosophia formata abstractive ac considerata absque corruptione illius. Vide sis locos ipsos Keckermanni à Meisnero citatos hic, ea quæ etiam in Apologetica de ea re dicit, ubi quæstionem hanc ipsam, de pugna Theologiæ & philosophiæ quam ex professo tractat.

An sit pugna inter philos. & Theol.

Nec Templerus nisi de philosophia in abstracto sic considerata loquitur. Nec quisquam nostrorum est qui secus sentiat, & Cl. Goclenius in Controv. Log. & philos. parte 2. c. 8. q. 7. tractat hanc ipsam quæstionem, & dicit hic *distinguendam esse concretum & abstractum, Theologiam & Theologum, philosophiam & philosophum, &c. Nec quodlibet philosophi effatum pars sinceræq; philosophiæ est; sicut nec quodlibet Theologi pronunciatum pars sinceræq; Theologiæ pronunciatum. Doctrina philosophiæ & Theologiæ a vera, insanientis sapientia sana discernenda est.* Sic Zacharias Vr-

Ar. &c [illegible] inter philos. & Theol.

[illegible] in Prolegomenis [illegible] *[illegible] Aristotelis de mundi æternitate.* [illegible] etiam [illegible]

Pontificiorum [illegible] id quod [illegible] & Scripturis [illegible] in [illegible] tamen Veronius [illegible] sibi non constat, ut diximus.

Ex his omnibus apparet Meisnerum [illegible] dicunt quosdam negativam [illegible] sententiam tueri. Nec enim possunt [illegible] qui ij sint qui hoc sentiant, & fallunt, cum [illegible] Samosatenianos, Pontificios, & [illegible] in [illegible]. Et [illegible] de [illegible] illis videtur opinione.

Ex quorum hypothesi Tertia sententia est eorum qui media via insistere volunt [illegible] non insistunt. Ex quorum censu est [illegible] Meisnerus qui Metaphysicam [illegible] duas præcedentes opiniones. [illegible]

p. 986. 987. &c.

& dicit *[illegible] esse inter philosophiam [illegible] & inter philosophiam [illegible] considerationem: [illegible] dicit philosophiam [illegible] contradicere Theologiæ: [illegible] sæpe Theologiæ contradicere.* [illegible] assertionis suæ membra [illegible] affert. Ita apparet Meisnerum [illegible] media via insistere velle.

Revera autem mediam non tenet, sed [illegible] declinat alterum, & [illegible] in [illegible]

sen-

[illegible] plane [illegible] qui [illegible] aliquid
[illegible] esse verum in Theologia quod sit falsum
[illegible] in philosophia. Cum enim ait philosophiam [illegible]
[illegible] Theologiae [illegible]
[illegible] considerationem, non [illegible]
[illegible] intelligit Philosophiam, quatenus in hoc vel il-
[illegible] homine est, sed quatenus [illegible] philo-
sophiam cum habet qualem habere debet & qua-
[illegible] ratione utitur, alius autem cum non
habet, seu ratione recte non utitur. Hoc modo
[illegible], non accipit philosophiam conside-
[illegible] existentiae suae; sed intelligit om-
[illegible] philosophiam omnium hominum sive qua-
[illegible] est in omnibus hominibus, & non qua-
[illegible] debet, sed quatenus esse potest in
[illegible], & sic [illegible] Theologiam ali-
[illegible] quod falsum sit omni philoso-
[illegible]

[illegible] dicere haec, ex verbis ipsius manife-
[illegible] faciam. Ita enim in Theol. [illegible] ait: *Regulae*
[illegible] considerantur philosophiae [illegible]
[illegible], sed QUALIS
[illegible] ESSE SOLET, QUI ETIAM [illegible]
[illegible] ESSE POTEST.
[illegible] dicit, philosophiam saepe falsum
[illegible] in Theologia [illegible], occurrit obie-
[illegible]: *Si dicimus [illegible] philosophiae sed*
philosophiam esse [illegible]
[illegible] de philosophia [illegible]
[illegible] sed R[illegible] QUALIS [illegible] ET ESSE
POTEST, [illegible] qualis esse debet. Hic ne quis
[illegible] de quaestione tantum philosophor-
[illegible] philosophia loqui, non autem

An si- [illegible] Theolo- giam & philoso- phiam

p. 987.

p. 997. 998.

An sit pugna inter philos. & Theol.

[illegible] omnium philosophia, [illegible] id quod in Thesi [illegible] longa [illegible] QVALIS ESSE POTEST. [illegible] non solum philosophos errare posse aliquos, sed etiam philosophiam ipsam REALITER consideratam, & [illegible] esse potest [illegible], quae etiam [illegible] saepe [illegible] ad antiquam [illegible].

p.997.

p.1000. Item ait, philosophia [illegible] principium [illegible] impossibilia, quia [illegible] & [illegible]: Dogma id quod [illegible] proponitur est contradictionem; [illegible] impossibile. [illegible] fidem [illegible] per [illegible] DVBITATA quaedam principia philosophi[illegible] mysterium fidei Christianae contrarium [illegible]dit. Atque hac [illegible] mysteria [illegible] Theologica IN PHILOSOPHIA [illegible] ET INVENITVR FALSA SVNT, quae [illegible] ob summam sublimitatem & [illegible] contradictionem aliquam implicare secundum principia philosophica videntur.

p.1001. Item: Deum esse trinum personis & unum [illegible], neque [illegible] quidem [illegible], et tamen [illegible] identificetur cum singulis personis quae [illegible] distinguuntur. CONTRADICTIONEM IN OMNI PHILOSOPHIA implicat.

Et in exemplo tertio quod ibidem proponit: Corpus, ait, unum in duobus existere locis [illegible] dicitur [illegible]. Si enim in duobus est locis, [illegible] non est, sed vel a se ipso divisum vel multiplex. [illegible] tamen haec sunt in Theologia, sed [illegible]

posse.

[illegible] *qualitatum emisit in eam [illegible] etiam in re- [illegible] de qua iudicare vetit, falsissima & impossibilia [illegible] pronunciat.*

An sit pugna inter philos. & Theol. p. 1022.

De exemplis practicis ex cap. 5. Matth. v. 39. [illegible] 41. definitis ait: *Verba haec sunt Theologica, sed* [illegible] *& philosophia* [illegible] *ab* [illegible] *pro falsis semper habentur, quia cum vi repelle-* [illegible] *quia charitas incipiat a seipsa, quia quili-* [illegible] *sibi proximior altero. Haec etiam pertinet* [illegible] *quod dicitur v. 44. &c. Hoc regula quid* [illegible] *quid philosophia magis contrarium? &c. Re-* [illegible] *igitur ista pro falsis habet, quia sibi contrariam* [illegible] *& perfectionem legis non intelligit.*

Ex his omnibus facile intelligit quivis Lo- [illegible] Melinerum 1. non agnoscere in hac vita [illegible] philosophiam, quae ejusmodi habeat prin- [illegible] iis non contradicat interdum philoso- [illegible] imo cum sentire philosophiam prout est [illegible] vitae statu non posse non saepe contra- [illegible] fidei. 2. Esse quaedam in Theologia [illegible] quae non solum philosophis omnibus, [illegible] philosophiae ipsi & quidem OMNI [illegible] contradicant. Quid hoc aliud est [illegible] illud ipsum quod primae opinionis [illegible] simpliciter dicunt; nimirum, aliquid [illegible] Theologia verum esse posse, quod sit falsum [illegible] philosophia ipsa. Hoc igitur primum est ar- [illegible] ex quo apparet Melinerum revera [illegible] illis sentire.

Deinde patet illud ipsum ex iis quae libro 2. [illegible] ipso protulimus, ubi vidimus eum [illegible] principiorum rationis tam in confir- [illegible] quam confutandis certis quaestionibus

An sit pugna inter Theologiam & philosophiam.

que docte ejus opinio [illegible] pugnam [illegible] inter philosophiam & Theologiam. [illegible] contrarie [illegible] in Deum & rationem [illegible] [illegible] fidem [illegible] formam? Et, Quid [illegible] Sic igitur [illegible] Me[illegible] videtur quidem velle media via [illegible] sed revera idem cum prima [illegible] bus statuere.

Sed, inquiet aliquis: Atqui [illegible] cepsis verbis dicit: *Multa vera [illegible]* [illegible] ENTVR (NON DICIT [illegible] QVOD HABEANTVR [illegible] *falsa* [illegible] [illegible] Quibus verbis id videtur [illegible] ita revera esse falsa in philosophia, sed [illegible] videri aliqui homini falsa esse.

p. 103.

Respondeo ea verba ipsius [illegible] falsitatis, quia ipsissima verba Melanch[illegible] quibus manifestissime dicit [illegible] tiam saepe philosophiae Theologiam [illegible] in Theologia falsum [illegible] in philosophia [illegible] illa [illegible] Melancthon [illegible] dum metuit ne aut a doctis [illegible] christianos videatur, aut [illegible] Theolo[illegible] gum animos adversum se [illegible] summa virtutis opus est a [illegible] specimen cum veritatis [illegible] [illegible] quod qui non facit Cal[illegible] [illegible] vocant, [illegible] [illegible] planissime [illegible] intelligere [illegible] quod saepe [illegible]

dicit

[illegible] aliquis non veritatem in iudicando [illegible] [illegible]. sic non [illegible] hic dici cum [illegible] [illegible] pro[illegible] [illegible] sumere. Nam ea omnia quae [illegible] [illegible] ad mentem ipsius propalavitam, & [illegible] [illegible] discursus h. c. Thesis explicatio & Confu[illegible] [illegible] illius satis ostendit eum sentire revera [illegible] esse posse in philosophia quod in Theo[illegible] [illegible] verum est.

An [illegible] [illegible] Theolo[illegible] & philo[illegible] sophiā.

In [illegible] luce clarius [illegible] [illegible] [illegible] revera [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. quam [illegible] [illegible] [illegible] distinctione essentiae [illegible] [illegible] [illegible] voluit ac [illegible], si quâ forte [illegible] [illegible] Doctorum [illegible] suae censuram & [illegible] [illegible] effugere posset.

Cui accedit quod [illegible] videri falsum in philoso[illegible] [illegible], cum est ipsi, [illegible] hominis [illegible] [illegible] [illegible] falsum: sed est ipsi nihil aliud quam [illegible] falsum in philosophia, ut ipse loquitur, [illegible] quidem non in huius vel illius hominis phi[illegible] [illegible], sed in Omni philosophia omnium [illegible] [illegible] seu huius vitae falsum esse. Quod si ip[illegible] [illegible] diceret, videri sibi vel aliis falsum, tunc excu[illegible] [illegible] aliquo modo posset; sed cum dicat, videri [illegible] iudicari falsum ab [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] philosophiae, hoc certe plane coincidit cum [illegible] quod dicit Esse falsum in philosophia. Hae [illegible] Mesnerii opinio, quam postea suo loco & [illegible] examinabimus. Sufficiat enim ostendisse [illegible] aliud agere & aliud videri velle agere, sed [illegible] coincidere illam [illegible] eius cum [illegible] prima.

Ad hanc opinionem pertinet etiam [illegible] [illegible] Viri Doctissimi in Methodo stud. Theol. qui

An sit pugna inter philos. & Theol.

etiã non ex professo quæstionem hanc tractet, tamen facile ex iis quæ de usu philosophiæ disputanti ibi disserit, intelligi potest quid de hac re sentiat. Dixerat Lutherus in lib. de vot. monast. c.3. *Quod rationi e diametro adversatur, necessarium est & multo magis Deo adversari; quomodo enim coelesti veritati non repugnabit, quod veritati terrenæ repugnat.* Hoc Lutheri testimonium citat Vir Doctissimus & addit; hæc *Lutheri pronunciatio intelligendum est de illis quæstionibus Theologicis ad quas humana ratio, pertingere potest; & in quibus lumini gratiæ est conforme.* Vides eum statuere id quod est verum in Theologia nõ posse esse falsum in philosophia, ratione quæstionum ad quas lumen naturæ attingere potest. Sed addit, *quando vero in summis fidei mysteriis dogmatis alicuius veritas ex manifestis Scripturæ fundamentis demonstrata est, nullæ philosophicæ rationes illi opponendæ, vel si opponantur non sunt audiendæ.* Et in hoc allegat Augustin. Epist. 7. ad Marcell. His verbis vir Doctissimus non solum hoc vult contra verbum Dei disputandum non esse & Sophisticas subtilitates ei non opponendas; sed ulterius tendit, & hoc vult, posse scilicet aliquid veri esse in fide, quod naturæ seu rationi veræ contradicat, adeóque in ea falsum sit. Verum me dicere patet ex antithesi quæ est in ipsius verbis: nam quod Lutherus dixerat, *id quod rationi adversatur falsum esse,* restringit ad quæstiones eas ad quas captus humanus assurgere non potest, & postmodum aliam rationem dicit esse summorum mysteriorum.

Clariss

Clarius etiam id patet ex eo, quod etsi dicat pag. 17. esse principia Naturae & verbum revelatum, in se et per se considerata esse pugnantia, item principia naturae confirmata esse prima vera, tamen addit Deum posse facere ea quae ex Logica nostra implicant contradictionem, & ex eo fundamento concedit, judicium Contradictionis in mysteriis fidei non esse deferendum rationi. Item, quod sequatur si rationi judicium tribuatur de rebus fidei, eam non posse captivari sub obsequium Christi: item sic multa mysteria fore falsa. Quin etiam pertinet Consilium illius, non respondendum esse quibusdam argumentis in quibus principia rationis sunt, sed tantum rejicienda & ipsis auctoritatem Scripturae opponendam: item quod praecipit relinquenda esse philosophis sua axiomata &c. Ex quibus apparet virum doctissimum media via in hac quaest. incedere vellet nimirum distinguendo inter quaestiones Theologicas pro quarum diversa natura aliquid aut verum aut falsum esse possit in philosophia. Revera tamen coincidit hoc cum primi, nam etiam statuit posse aliquid esse falsum in philosophia in abstracto & per se considerata. Haec igitur esto tertia opinio.

An sit pugna inter Theologiam & philosophiam.

QVARTA & ultima opinio est eorum qui media via revera insistunt & certis ac veris firmisque distinctionibus praemissis dicunt philosophiam & Theologiam inter se non pugnare, nec quod est falsum in philosophia non posse esse verum in Theologia, aut contra. Haec sententia est ex Reformatis quidem Ursini in Prolegom. Catech. Keckermanni in praecogn. philos. l. 2.

An Dogmata pugnent inter philos. & Theol.

[illegible] ponit, & quaestionem peculiarem de pugna philosophiae & Theologiae, concludit in Commen. Logic. part. 1. c. 8. q. 7. Ex Jesuitis [illegible] Vir quidam doctissimus cum [illegible], & mentione dignissimus [illegible] a nobis laudat. Conrad. Martini lib. [illegible] Logic. quem intelligo etiam [illegible] [illegible] illius [illegible] [illegible] Scultet. illius etiam de hac quaestione pro veritate [illegible] Gregorius Calvinus, in appendice [illegible] illius ad Epitomen quaest. Theologic. Conradus Hornejus in processu disput. ubi [illegible] pressum ostendit [illegible] lumen naturae [illegible] parte Naturam. c. 7. §. 11. Quibus adde Johan. Segemannus professor Rinchelensis in Philos. disp. 2. q. 1.

Ut autem sententia haec manifesta fiat, tenendum est. 1. distinguendum esse inter philosophiam ac rationem consideratam abstractive sive extra ordinem ad suum subjectum & concretive spectatam cum ordine ad subjectum, hunc hominem hunc vel illum. Eodem modo etiam Theologia distingui debet. 2. Intentionem philosophiam abstractive sumtam considerare [illegible] vel in separatam (sunt verba Segemanni loco allegato) imaginem divinae puram [illegible] est, vel concr. evidente suo, omnem [illegible] primam [illegible] est. 3. Distinguendum est inter [illegible] Potentiam [illegible] conjunctam cum suo actu, & inter potentiam separatam à suo actu. Si [illegible] se formatur. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut philosophicam distinguendum est inter [illegible] [illegible] sumtum pro oppositione proprie sic dicta

[illegible] affirmatiue [illegible] oppositione. An [illegible] [illegible] [illegible] duobus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

His praemissis dico philosophiam seu natu-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] repugnare posse cum [illegible] [illegible] [illegible] sed etiam [illegible] [illegible] [illegible] philoso-[illegible] consideratam [illegible] [illegible] cum ea [illegible] ita, ut quod est verum in philosophia in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] Theologia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in Theologia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophia sumpta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluntaria [illegible] In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quae in [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] facile [illegible] [illegible] non potest [illegible] [illegible] philosophia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia philosophia [illegible] in ipsa philosophia in concreto falsa est saepe in ipsa philosophia in abstracto sumpta. Ergo multo magis Theologiae saepe contraria est, & sic falsa.

Deinde cum dicimus philosophiam in [illegible] [illegible] posse repugnare Theologiae, id intelligi [illegible] [illegible] vel de potentia quae cum actu suo [illegible] [illegible] vel quae ab actu suo est separata. Si [illegible] [illegible] de potentia quae cum actu suo [illegible] [illegible] [illegible] quidem [illegible] modo repugnare philosophia Theologiae, sed non semper, aut in omnibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quando a vera [illegible] [illegible] [illegible] Theologiae [illegible] verbo Dei non

[illegible]

An sit pugna inter Theologiam & philosophiam.

inservit, item in illis hominibus qui se [illegible] pro inquisitione seu Controversia aliqua à [illegible] ratione [illegible] faciunt & philosophiam verbo non subordinant. Alia autem ratio est hominis illius qui vera ratione & quidem [illegible] utitur; is enim quamdiu veram rationem sequitur & verbum pro principio & fundamento fidei habet ac retinet, non potest oppugnare Theologiæ potentia illa quæ cum actu suo sit conjuncta.

Quod si verò quæstio sit de potentia quæ non cum actu suo conjuncta est, verum est omnem hominem seu omnia hominis ratiocinia sic concretivè sumpta posse oppugnare Theologiæ, etiam & [illegible] quamdiu in hac vita est, [illegible] dixi illa potentia in actum non semper educitur, sed impeditur per gratiam Spiritus & verbum Dei cui sana ratio inservit, ut ita non solùm certus esse possit de principiis rationis rectè adhibendis in argumentis Theologicis, sed etiam certitudine fidei persuasus sit de veritate Conclusionis seu articuli fidei suæ. Hæc enim est illa gratia, quam Dominus fidelibus promittit Luc. 21. & [illegible]. Sed de hac re supra accuratè egimus cap. [illegible] libri 1.

Unde apparet in quo, quatenus ad philosophiam ratione existentiæ consideratam spectat, dissentiamus à Meisnero; ille enim existimat philosophiam seu rationem in hujus vitæ statu in omnibus hominibus non posse non semper esse contrariam, ac in multis esse Theologiæ, potentia ea quæ cum actu suo conjuncta sit: nos autem negamus id, & dicimus, cum contradictione

An sit pugna [...] philos. & Theol.

[...]pugnantiam esse in hominibus omnibus aut [...] [...]pugnantiam esse in [illegible] philosophiã uter[...] [...]per, sed tantum in iis qui falsam philosophiã [...] [...]ibent, aut vera ratione non rectè vtuntur, sive [...] [...]n non rectè applicant: quod si autem recta [...]ione ac philosophia quis rectè utatur, tum [...]possibile esse ut in tali homine existens phi[...]losophia repugnet Theologiæ, aut vice versa. Et sic etiam apparet, unde manet ergo ille [...]nsinceri quantum ad hoc attinet; [illegible] [...]o quod non observavit discrimen [illegible] [...]us quæ cum actu suo conjuncta & illius quæ [...] actu suo separata est.

Hæc igitur natura est philosophiæ considera[...] [...]cum corruptione subjecti concretive sumpte. Sed hic quis non videt difficultatem rei in hoc [...]quidem positam non esse, & propriè non quæri [...] philosophia considerata illis duobus modis [...]epugnare posse philosophiæ? Ita enim res e[...] [...]dens est, & extra omnem Controversiam [...] [...] nos posita, ac proterea id propriè non est [...]ratione de philosophia sed corruptione philo[...]sophiæ, imò non de philosophia sed de philo[...]sophis.

Quare caput difficultatis & verus status quæstionis est de philosophia sumtã abstra[...]ctivè & per se citra respectum seu ad accidens seu ad subjectum illius. Hic verò senten[...]tia nostra & Thesis est *philosophiam hoc modo sum[...]tam ut sumi debet, nunquam repugnare Theologiæ, [...] ad quod verum est in philosophia nunquam pos[...]se esse falsum in verâ Theologia, & quod verum in Theo[...]logia nunquam posse esse falsum in philosophia;* item. Mysteria fidei propriè loquendo contra ratio-

An sit pugna inter philosoph. & Theol.

natura non esse. Dico propriè loquendo: nam impropriè sumunt vox contra pro præter vel supra, quemadmodum [illegible] Roman. [illegible] naturam [illegible] dium. Sic contra [illegible] accipiunt pro diverso & distincto, quales [illegible] contraria fera esse [illegible] concedimus, ut [illegible]. Et hoc modo Augustinus dicit aliquid à Deo contra naturam fieri posse; ac nostri Theologi sæpe eo sensu usurpant vocem CONTRA quando dicunt Deum posse facere aliquid contra naturam: item mysteria fidei esse contra naturam, ubi vocem CONTRA pro SVPRA accipiunt.

Sed de ea significatione hoc loco non agimus sed de altera, quæ veri & falsi contradictionem, de utroque modo in primo & tertio [illegible] adversarii assumunt, ita nos negamus mysteria fidei contra rationem esse.

Veritatem huius nostræ Theseos manifestam faciemus. 1. ex Scriptura, 2. ex ratione, 3. ex authoritate Ecclesiæ veteris.

Scriptura primò docet, sanam rationem esse lumen à Deo inditum hominibus, sine qua [illegible] [illegible].
Ergo non potest repugnare Theologiæ. Ratio consequentiæ, 1. enim cùm & verbum Dei lumen sit, & vera ratio lumen sit, unum lumen alteri contrarium esse, aut magis extinguere minus, aut minus extinguere magis non potest quia dona Dei non sunt inter se pugnantia.

II. Quia sana ratio ac philosophia est [illegible] tas Rom. 1. 19. Ergo. Ratio consequentiæ

pa-

[illegible] alias ipsa contraria esset [illegible] An [illegible]
[illegible] 1. veritas aliâs Dei veritas esset mutabilis [illegible]
[illegible] 2. quia aliâs Dei veritas etiam in ratione esset [illegible]
[illegible] falsum; quae veritas Dei etiam in ratione [illegible] Sapien. Theol.
[illegible] Sana ratio ac philosophia est Sapien-
tia. Ergo.
[illegible]

Ratio consequentiae: quia utraque intellectus
adaequat. Sapientia naturalis & supernaturalis
sibi contrariae esse non possunt.

Scriptura in fidei contrariae cessit sanam ra-
tionem ac illius vera principia commendat, &
necessaria esse indicat, ut vidimus lib. 2. Ergo.

Ratio consequentiae: quia si repugnarent quo-
dammodo, Scriptura tantum abest ut ad eorum
studium hortata fuisset, ut potius prohibuisset tan-
quam rem noxiam. Nam quicquid [illegible]
[illegible] si noxium est [illegible] ait Augustinus
lib. 4. de doct. Christ. c. 42.

Ex ratione.

1. Quia veritas est simplicissima, adeoque
semper sibi consentiens: [illegible]
[illegible]
[illegible] omnia quae sunt: falso autem prae-
[illegible] philosophus lib.
1. Ethic. c. 8. Et ex hoc fundamento Concilium
Lateranense celebratum anno 1160. Sess. [illegible]
[illegible] Sacra Scriptura veritati [illegible] non
esse infert: [illegible] verum vero non repu-
gnat, [illegible]
dicit.

2. Quia nulla scientia [illegible] facultas [illegible]
alterius auctoritate aut unius veritate [illegible]
[illegible] Ratio: aliâs enim intellectus se
ipsum evertere[illegible].

An sit pugna inter philos. & Theol.

3. Quia alias philosophia seu ratio sana haberet auctorem Diabolum, quod manifestum est à Diabolo.

4. Quia philosophia & Theologia non habent objecta contraria, sed illa huic est subordinata: illa est infra hanc, hæc supra illam.

5. Quia sic Ens fieret non Ens, & non Ens esset alicubi Ens.

6. Quia nulla pugna est inter terminos ex quibus componuntur propositiones Theologicæ & philosophicæ. Ergo nec inter Enunciationes ipsas.

7. Quia alias fenestra patentissima aperitur omnibus hæresibus & erroribus etiam turpissimis. Nam ad omnia argumenta quæ contra hæreticos aut fanaticos afferri queunt, hi protinus excipere possunt: *Esse talia vera ratione ac philosophia non autem in Theologia*, prout experientia Samosatenianı illius comperimus, cujus antea meminimus.

8. Quia nulla aliàs disciplinarum illarum certitudo esset.

9. Quia in inevitabile periculum sese implicant contrariæ opinionis assertores in Controversiis quæ ipsis cum Pontificiis intercedit. Impossibile enim est ut possint respondere solidè argumento huic, quod Jesuita Veronius adversus Evangelicam doctrinam h.e. tam etiam quam Lutherani profitentur, ceu cum torquere solet; nimirum, judicium rationis fallibile esse in unoquoque homine, ita ut nullus certus esse possit de principiis rationis adhibitis in argumentis quæ adversus Papatum ab ipsis proferuntur,

...tur, rectène an secus adhibita sint. Si enim An se verum est, quod ipsi & nominatim Meisnerus pugnant ratio ... philosophiam respectu ... & fidei ... quatenus in omnibus homini... ... esse, ... nullus sit homo cuius ratio ... repugnet & contradicat mysteriis fidei ... ... si ratio ac philosophia non possunt non repugnare mysteriis fidei; tum firmum erit argumentum Iesuitæ. Nam quia secundum i... ratio prout in omni homine existit non so... repugnare potest, sed etiam actu repugnat ... mysteriis fidei, quomodo certus esse potest homo an principia rationis in argumentis ... rectè adhibita, per consequens ... argumenta vera ac necessaria sint, & Con... bona sit ac vera. Sunt etiam aliæ rationes ... sed hæ sufficiant.

Auctoritates Patrum.

Clemens Alexandr. in lib. ... ... *philosophiam esse ... velut ... Theologia*, &c. Ergo statuit pugnam inter easdem ... non esse.

Iustinus Martyr Apol. 1. pro Christian. ... ... hoc Epitheton rationi dat ut ... ... divinam rationem appellet: ... ... *... de philosophia ... ex parte ... divinæ rationis, ad quod ... & ... ipsi ... ...*

Origenes hom. 24. in Genes. *Si ...*

An [illegible] pugnat [illegible] phil. & theol.

[illegible]

[illegible] philosophia [illegible] Theologia [illegible]

Ad [illegible]

[illegible] supra [illegible] lib. 1. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] SECUNDUM [illegible] [illegible] [illegible] quae ea quae scripta sunt disser[illegible]

An sit pugna inter philos. & Theol.

[illegible] Mosellanus orationis [illegible] [illegible] &c. urget [illegible] [illegible] quod [illegible] consentaneum est, in disputationibus de [illegible] Christi. Item in Oratione [illegible] &c. inter alia dicit [illegible] &c. [illegible] sine ratione credimus, &c. Vnde apparet [illegible], Theologiam seu fidei doctrinam & rationem veram consentire.

Augustinus lib. 4. de Trinit. cap. 6. dicit Theologiam [illegible] nihil contra [illegible] sentire, quod [illegible] ipsi esset, si quidem una veritati [illegible] esset.

Item Epistol. 7. ad Marcellinum: *Si ratio contra divinarum Scripturarum auctoritatem redditur, quamlibet acuta sit, fallit veri similitudine, nam vera esse non potest. Rursus si manifestissimae certaeque rationi velut Scripturarum sanctarum obiicitur auctoritas, non intelligit qui hoc facit, & non Scripturarum illarum sensum, ad quem penetrare non potuit, sed suum potius obiicit veritati, nec quod in eis, sed quod in se ipso velut pro eis invenit, opponit.*

Et de Genesi ad literam lib. 1. sub finem: *quod [illegible] est hominibus qui [illegible] libris [illegible]: ut quicquid ipsi de natura rerum veracibus documentis demonstrare potuerint, ostendamus nostris literis non esse contrarium. Quicquid autem de quibuslibet suis voluminibus his nostris literis, id est Catholicae fidei contrarium pro-*

An sit pugna inter philos. & Theol.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Et lib. 7. Confess. c. 15. *Omnia vera sunt, in quantum sunt, nec quicquam est falsitas, nisi cum putatur esse quod non est.*

Atque haec pro vera nostra sententia dicta sufficiant. Nunc sequitur ut primam & tertiam opinionem, quae utraque falsa est, examinemus, & ad argumenta contraria respondeamus. Nam quod ad secundam opinionem, quam diximus esse nostram, nec non Pontificiorum & Socinianorum, ostendimus eam ab utroque Dogmatis in hac parte adversantes, contrariam esse. Et quod ad viri doctissimi opinionem attinet, quam cum Meisneri & prima coincidere diximus, quia ex professo de hac quaestione non agit, sed incidenter & de iudicio rationis circa fidei loquens mentem suam aperit; hinc etiam hoc loco non ex professo eam examinabimus, sed tum illam expendemus ubi de judicio illo acturi sumus.

Primae igitur opinionis argumenta quod attinet, dicimus, ea partim inductione constare exemplorum, partim ex canone desumta esse. Ad exempla dico in genere, ea nullo modo probare pugnam philosophiae & Theologiae, cum ibi aut desint conditiones verae oppositionis, aut perperam vel Scripturae vel philosophiae tribuatur id quod non debet.

In specie

In specie ad primum dico. Scripturam sa-[cram] non docere naturæ humanæ Christi communicatas esse intrinsecè proprietates naturæ [divinæ, neque do]cuit, corpus Christi esse corporaliter in, [cum, &] sub pane, sed potiùs contrarium.

An Sc[riptura] pugna[t] inter philos. & Theol.

Ad secundum. Nativitati & conceptioni miraculosæ & extraordinariæ Christi non repugnat ratio, quæ non nisi de naturali & ordinario modo loquitur. *Illud quotidie fit ad procreandos homines, hoc semel factum est ad liberandos homines* ut Augustin. Epist. 3.

Ad tertium. Creationi rerum ex nihilo per potentiam divinam non repugnat philosophia, quæ tantùm de generatione naturali loquitur.

Ad quartum. Vera philosophia non dicit mundum esse æternum, sed philosophus errans.

Ad quintum. Philosophi tribuentes homini lumen Metaphysicum & notitias communes [illegible] non repugnat Scripturæ testanti de malitia ejus morali & corruptioni quæ naturalis adhæret.

Ad sextum. Philosophia non loquitur nisi de potentia ordinaria ignis ad urendum, quam non negat posse impediri à potentia divina, quo miraculo [illegible] secundo iii.

Ad septimum. Philosophia loquitur de justitia civili & fori humani; Scriptura de spirituali & fori divini.

Ad octavum. Ratio vera non improbat [illegible] postuletur à te quod non habes, si debes.

Ad nonum. Philosophia non negat omnem transitum à privatione ad habitum (ut à tenebris

An sit pugna inter philos. & Theol.

[illegible]tem, a somno ad vigilantiam [illegible] ad sanitatem; in quibus autem negat [illegible] de [illegible] naturali non autem de eo qui a virtute supernaturali proficiscitur.

Ad decimum. Ratio non simpliciter negat contrarium fieri ex contrario, sed in [illegible] affirmat, in specie tamen quando alicui [illegible] adjunctum quod per se est causa contrarii [illegible] modo quia morti Christi hoc adjunctum est [illegible] sit pretium redemptionis nostrae [illegible] vita nostra est.

Ad undecimum. Id axioma Philosophicum loquitur saltem de Ente creato, & [illegible] non repugnat mysterio Trinitatis.

Ad duodecimum. Ratio loquitur [illegible] de eo quod corpori competit secundum naturam, & non negat id quod supra naturam ei competit.

Ad decimumtertium. Philosophia vera non tradit animam esse mortalem, sed immortalem.

Ad decimumquartum. Philosophia non loquitur de extraordinario illo ac unico [illegible] quod non per confusionem naturarum, [illegible] est Deus; & sic Theologice [illegible] quenti contraria esse non potest. Haec [illegible] solutionem exemplorum.

Ad argumenta ex ratione petita, & quod ad primum quod pertinet, respondeo per negationem consequentiae; tum enim extenuaretur si principium illorum ac fundamentum ratio statueretur, ita ut nihil verum judicaremus nisi quod secundum naturam esset, contra [illegible]

ri-

[illegible] tamquam falsa ea, quæ supra natu- [illegible] vel contra Scriptura testatur.

An re-pugnet Theologia & philosophia.

Ad secundum. Philosophia in abstracto [illegible] philosophiæ in concreto, & sic il- [illegible] philosophia concretivè considerata sibi [illegible] contradicit. At philosophia in abstracto [illegible] sibi ipsa contradicit.

Ad tertium. Philosophia & ratio vera ita [illegible], ut etiam sit [illegible] [illegible], [illegible] ex Iustino. Est enim donum Dei, [illegible] Dei.

Ad quartum. 1 Non sequitur: non potest [illegible] Theologia à ratione. Ergò [illegible] [illegible]. 2 Non simpliciter verum est non [illegible] comprehendi à ratione: nam potest ab eâ [illegible] tantum quantum ad salutem suf- [illegible].

Ad quintum. Sequitur tantùm, rationem [illegible] philosophiam non docere veritatem propo- [illegible] seu sententiam fidei, quod ultrò con- [illegible]; [illegible] tamen contradicere veritatem [illegible]. Vide Augustin. lib. 2 de doctr. Christ. Et ita non sequitur eam aut non ina- [illegible] connexionis, aut repugnare Theo- [illegible].

Ad sextum. Est fallacia accidentis; conju- [illegible] est accidentaria Veritatis rationis & re- [illegible] imaginis [illegible] divinæ in homine. [illegible] concedimus, per accidens & ratio- [illegible] corruptionis illius, philosophiam repugna- [illegible] Theologiæ; sed de eâ quæstio non est, ve- [illegible] de philosophiâ ipsâ, & maximis ac princi- [illegible] illius veris rectéque applicitis, non autem

An sit pugna inter philos. & Theol.

falsis aut male applicitis a [illegible].

Ad septimum. Ostendimus falsum [illegible] Samosatenianos & Pontificios simpliciter illam negativam tueri; adeoque non [illegible] tum haereticos aut fuisse eorum [illegible] ipsis non competit, & ab ijs non dicitur. Contraria autem sententia (quod [illegible] illorum Pontificiorum [illegible] aut [illegible], ut libro 1. cap.7. declaravi) dicitur [illegible] Donatistarum, qui existimabant Dialecticam non congruere veritati Christianae, teste Augustino lib. 1. contra Cresconi. c. 13. *Quid enim ad illud Dialecticae, quam peritos disputandi [illegible] aperiendam putant, quia etiam ipsam [illegible] re voluisti*, QUASI CHRISTIANAE NON CONGRUERET VERITATI. Est Schwenckfeldij, teste etiam Hornejo. Est Paleologi Samosateniani teste Bellarmino, quem [illegible] xisse nemo judiciosus & sanae mentis hominis [illegible] dere potest. Et haec quidem ad primam opinionem.

Venio ad secundam opinionem quae Meisneri est, plurimis erroribus referta, partim in propositione sententiae ejus, partim in illius declaratione, partim denique in illius confirmatione. In propositione ostendimus antea [illegible] errorem eumque gravissimum ipsius in eo positum, quod in media via insistere velle prae se ferat, & aliter sentire quam primae opinionis assertores, interim tamen revera non incedit media via, sed in extremum illud ipsum deflectit ut ostendimus. Hic [illegible] error est.

Secundo gravissime errat in distinctione illa

sua,

[illegible] quæ dicit philosophiam consideratam ra- [illegible] essentiæ suæ non repugnare Theolo- [illegible] sed respectu existentiæ. Hic non dicam quod [illegible] Martini vir doctissimus & ipse Luthe- [illegible] in Academia VVitebergensi profes- [illegible] & collega Meisneri dicit in *Metaphysica* [illegible] , & commendat distinctionem illam [illegible] & existentiæ nullam esse; essentiam [illegible] esse ipsam existentiam & vicissim: sed [illegible] in præsens moneo, distinctionis illius [illegible] membra hic sese invicem evertere. [illegible] philosophiam in existentia consideratam [illegible] talem, quæ in nullo homine sit vel esse pos- [illegible] quam repugnet Theologiæ, quod [illegible] est, evertit primum membrum distin- [illegible] nimirum nō repugnare Theologiæ phi- [illegible] consideratam respectu essentiæ. Nam [illegible] essentia abstracta nulla esse potest, quin [illegible] materiale suum existat in singulari- [illegible]

An si-
pugna
tiones
Theolo-
giam &
philoso-
phiam.

Dicere igitur philosophiam ratione es- [illegible] consideratam ita perfectam esse, ut non [illegible] repugnare Theologiæ; & tamen nullam [illegible] philosophiam inveniri in rerum natura [illegible], est negare eam habere materiale in quo [illegible] seu existat per consequens ipsa esse [illegible] potest, sed plane conficta est.

Syllogismo rem comprehendam: Omne [illegible] habet esse materiale seu existit in sin- [illegible]

Atqui philosophia talis quæ non repugnat Theologiæ non existit in singulari ullo, secun- dum Meisnerum. Ergo non potest dari tale

abstractum sei calumnia. Ita prius membrum [illegible] à posteriore evertitur.

An sit pugnantia inter Theologiam & philosophiam.

Sed ex eodem fundamento etiam [illegible] à priore evertitur. Nam si philosophia [illegible] secundùm essentiam quæ [illegible] pugnare [illegible] cum Theologia. Ergò etiam [illegible] existentiam quam vocat hîc Meisnerus [illegible] pugnabit in omnibus hominibus cum Theologia. Ita patet distinctionem illam nullam esse.

p. 594.

IIII. In explicatione opinionis suæ [illegible] sectionis hujus *philosophiam naturaliter [illegible] subjectam sæpe contradicere Theologiæ* [illegible] posse esse sensum, vel quod *axiomata philosophica sint falsa in Theologia*, vel contra, *quod axiomata Theologica sint falsa in philosophia*. Et dicit [illegible] *duos priores se [illegible] accipere, sed se [illegible] distinguere atque [illegible] eadem [illegible] conclusionem philosophicam quæ vera est philosophice [illegible] Theologice loco fieri falsam*. Sequitur [illegible] [illegible] *assertionem positam hîc [illegible] ea quæ in Theologia proponuntur credenda, a Philosophia sæpe judicari falsa & inconvenientia*.

Hîc verò errat Meisnerus, dum separat & conjungit quæ diversa sunt quæ revera unum idemque sunt. Dicere enim *axioma verum Theologicum esse falsum in philosophia*, est etiam dicere, axioma verum in philosophia esse falsum in Theologia. Ratio: nam axioma tale aliquod quod in philosophia est, per se verum est agnoscente Meisnero; & Theologia etiam verum continet: illud verum Theologicum autem est oppositum axio-

matis

[illegible] philosophico, & negat quod affirmabat [illegible] philosophia, cum affirmat quod illa negat: affirmatio autem est quid aliud negat, est negatio [illegible] falsi negans, & contra negat quod aliud [illegible] affirmativam falsi negans. Et sic Theologia cum affirmat quod Philosophia [illegible] certe hanc negativam philosophiae pro falsa [illegible] Adeoque stante hypothesi Meisneri [illegible], verum in Theologia posse falsum esse in philosophia, aliquid erit etiam verum in philosophia quod sit falsum in Theologia.

Ex exemplo res erit manifestior. *Corpus unum [illegible] in duobus locis existere* secundum Meisnerum est verum in Theologia, falsum autem in philosophia. Si hoc falsum est in philosophia: Ergo opposita enunciatio erit vera in ea: nimirum, *Corpus unum non potest in duobus locis existere*. Iam [illegible] huic repugnat haec Enunciatio: *Corpus unum potest esse in duobus locis* quam Theologia secundum Meisnerum dicit veram esse, per consequens cum affirmativam pro vera, negativam [illegible] quae in philosophia est, pro falsa habeat. [illegible] id quod est verum in philosophia habebit [illegible] falso in Theologia; affirmatio enim unius [illegible] negatio alterius, & contradictoria in [illegible] vera simul esse non possunt, quemadmodum infra ostendam.

Atqui, inquit Meisnerus, *talia effata Theologica non sunt contraria philosophicis effatis, eo quod philosophia non velit illa extendere ad extraordinaria [illegible] sed ad ordinarium duntaxat naturae cursum.* Respondeo, & ex hypothesi Meisneri [illegible]; si haec effata Theologica non sunt con-

An sit pugna inter philos. & Theol.

erana philosophicis, sicuti verum in philosophia non potest esse falsum in Theologia, [illegible] secundum idem seu de eodem [illegible] intelligendo: ita nec verum Theologicum potest esse falsum in philosophia, propter [illegible] tionem; nam philosophia non agit [illegible] nario cursu, &c. ut Meisnerus loquitur.

p. 595.

IV. Ait, nullam conclusionem [illegible] philosophicam posse fieri falsam in Theologia [illegible] *[illegible] ratione ipsa Deus [illegible] non [illegible] una philosophica [illegible] simpliciter atque [illegible] de Deo [illegible]* hoc verum est ut verum est, tum Meisnerus [illegible] evertit opinionem suam, quæ in eo consistit, *[illegible] in Theologia posse esse falsum in philosophia [illegible] existentiæ considerata.* Si enim philosophia est ipsa Dei veritas, quomodo igitur in ea veritate Dei aliquid potest esse falsum, quod sit verum in Theologia.

V. Prior sensus (quem sic Meisnerus vocat) assertionis hujus: *Philosophia [illegible] sæpe contradicit Theologiæ*, impertinens est. Nam postquam Meisnerus egisset de philosophia considerata ratione essentiæ seu in abstracto; tum agere vult de ea considerata in existentia quam vocat, i. e. quatenus existit in hominibus. & docet, philosophiam ratione existentiæ consideratam sæpe contradicere Theologiæ. Et hanc assertionem ait duplicem habere sensum illum, quem modo vidimus. Atqui dico priorem illum sensum revera esse philosophiæ considerata ratione essentiæ, seu ut in se est: quare male facit Meisnerus

An sit pugna inter philos. & Theol.

[illegible] qui eum refert ad philosophiam posteriorem [illegible] modo consideratam. Patet hoc ex exemplis [illegible] dicit Meisnerus à priori [illegible] [illegible]. *Ex nihilo nihil fit. Igne [illegible] [illegible] corpus non potest [illegible]. Corpus [illegible] [illegible] aut [illegible] aqua.* Hæc exempla [illegible] ab illis, qui primæ opinionis circa quæstionem de pugna philosophiæ sunt, in [illegible] ostendant simpliciter philosophiæ [illegible] Theologiam posse, seu axiomata philosophica posse esse falsa in Theologia. Patet etiam ex responsione Meisneri: in qua [illegible] philosophiam in se ipsa [illegible], seu axiomata illa in se ipsis considerata. Nam respondet: *hæc [illegible] non [illegible] contraria philosophi[illegible] [illegible] quod philosophia [illegible] exempla ad [illegible] exempla.* Item: *[illegible] non [illegible] ullam aliquam [illegible] philosophicam [illegible] vere esse philosophicas, h. e. intellectui divino & [illegible] rationi [illegible] ut [illegible] Theologiæ [illegible] fieri falsam & absurdam, [illegible] hæc ratione [illegible] Dei [illegible] &c.* His verbis quibus vult ostendere axiomata philosophiæ considerata ratione [illegible] non posse esse falsa in Theologia; re ipsa [illegible] ostendit axiomata philosophiæ considerata ratione *Essentiæ* non esse falsa in Theologia.

VI. In eadem explicatione [illegible] suæ [illegible] & ambigue eam declarat. Ait enim ideo in philosophia falsa esse multa Theologica, quia homines [illegible] iudicare non possent, [illegible] quid [illegible] [illegible], & à RATIONE SUA dissentiant, ubi *vi* à RATIONE SUA, &c. intelligendum est aut de

An [illegible] pugnet inter Theologiam & philosophiam.

ratione in abstracto aut in concreto. Nam in ab-
stracto; falsum evidenter est, aliquid verum Theo-
logicum posse dissentire à ratione [illegible]
in abstracto seu ratione essentiæ suæ, falsum
quam est, ob eadem fundamenta ob quæ non
potest dissentire à philosophia [illegible] in ab-
stracto seu ratione essentiæ suæ; & præsertim
quia ratio canon judicat quælibet contra ipsam esse,
sed tantum quod sit supra ipsam. Si autem in-
telligat de ratione humana concreta prout est
in hominibus, tum Meisnerus falsa hypothesi niti-
tur; ac si quis ideo judicaret aliquid falsum esse,
quia dissentiat à sua ratione propria & indi-
vidualiter considerata. Nemo hoc sentit; [illegible]
[illegible] error illius in eo [illegible] quod rationem
corruptam & non [illegible] & cum quæ corru-
pta ac falsa est, verum [illegible] rationem esse
judicet, tamen nullus adeo impudens [illegible]
est, ut judicet ista quæ in Theologia vera sunt,
falsa esse, quia dissentiant à sua ratione corrupta,
propria, individua, sed quod potest dissentire à
ratione in abstracto sumta. Hoc autem mo-
do loquendi ambiguo ideo usus est, ut [illegible]
suam ac opinionem magis involutam propone-
ret, quam profiteri libere nollet. Ita enim dum
loquitur, ne illos quidem offendit, qui primæ o-
pinioni subscribunt, quorum sententiæ nimium
favet tali modo loquendi quam subscribere
videtur videri illis qui contrariam sentiunt. Atque
hi sunt errores & defectus quos Meisnerus ad-
mittit in declaratione suæ sententiæ. Accedam-
mus ad rationes confirmationis illius.

p. 356. VII. Primam rationem desumit ex [illegible]

[illegible]

[illegible] posita ex eruditissimis [illegible]
[illegible] & in commentariis [illegible] quod [illegible]
[illegible] esse dicit de intellectu non renato: & quod
[illegible] ad intellectum Regeneratum, ait, [illegible]
[illegible] ex renascentiæ [illegible] dependere,
[illegible] etiam si [illegible] reducitur [illegible] ad [illegible]
[illegible] iudicatur, &c. Respondeo, ex-
inde tantum sequitur philosophiam considera-
tam propter existere in certis hominibus repugna-
re Theologiæ, quod nos non negamus, nam ne-
cessario repugnat Theologiæ quando homo dat
locum corruptioni naturæ, & non ipsa principia
rationis verissima adhibet, aut ea recte intuetur,
sed corruptionem & tenebras quæ rationi adja-
cent sequitur, itaque utitur loco luminis natura-
lis & veritatis quæ in ratione est quam ipse Mens-
[illegible] veritatem, imo verbum Dei appellat. Non
autem inde sequitur id quod Mesnardus inde e-
licere conatur, nimirum philosophiam prout in
omnibus hominibus in hac vita est, non posse
[illegible] talem esse quin repugnet Theologiæ. Nam
quando homo fidelis non iudicat secundum cor-
ruptionem & tenebras quæ rationi adiacent,
sed quando utitur & quidem recte lumine ra-
tionis, ac id verbo Dei subjicit, tum non potest
repugnare Theologiæ philosophia ipsius. In
summa sequitur tantum philosophiam concre-
tam consideratam repugnare posse in omnibus
fidelibus potentia ea, quæ cum actu suo semper
conjuncta non est, quæ potentia seu impotentia
potius provenit a corruptione naturæ ipsius,
non a philosophia in se, seu ut est lumen & veri-
tas, & reliquiæ imaginis divinæ. Non autem se-

An se [illegible] pugnet philosophia cum Theol.

An re- pugnat inter philos. & Theol.

quatur illam posse repugnare ea potentia, quae semper cum actu suo coniuncta sit; etiam ratio est quia fidelis non semper sequitur corruptionem naturae suae, sed per gratiam Dei sequitur lumen supernaturale verbi tanquam fundamentum fidei, et circa quodlibet lumen naturale rationis, sequitur in se est, tanquam instrumentum, eoque recte utitur.

Vnde apparet, ut constet an philosophia seu ratio hominis repugnet verbo, necessarium esse examen tale quale supra lib. 1. cap. [illegible]. circa iudicium rationis requiri diximus; & videndum anne maxima seu principium aliquod sit verum, an falsum, item sitne recte adhibitum necne. Quod si principium verum in se, & recte quoque adhibitum sit, tunc ratio ac philosophia humana verbo non repugnat: finaliter, contra ubi est, ea verbo repugnat.

p.997. VIII. In prima ratione dicit: *Philosophiae quidem omnis [illegible] humanam philosophiam [illegible] bitur esse comparationem quae supra ipsam sunt, quia non pertingere potest, nec illa ut falsa proclamat.* Hoc verum quidem est rationem non debere ut falsa proclamare ea quae supra sunt, sed falsum tamen est ea *quae supra ipsam sunt ad nullum pertinere.* Quae igitur facultas ea cognoscit, si ratio ea non cognoscit, aut quomodo in Controversiis cognosci ea possint absque nullo [illegible] tio veritatis connexione? Vidimus supra etiam Iustinum in Dial. cum Tryphone, [illegible] ad philosophiam maxime pertinere rerum divinarum contemplationem.

IX. Secunda ratio ipsius in *mysteriis*

fidei-

[illegible]mentis posita est; Respondeo eandem neque supra philosophiam in hujus vitæ statu in hominibus existentem non posse: non repugnare Theologiæ. Sed tum demum sequeretur si existentia illa non supra sed contra rationem esset, necessariò certè omnis hominis in hac vita ratio repugnaret Theologiæ & vicissim: sed quia mysteria fidei sunt tantùm supra rationem non autem contra; hinc etiam ratio ac philosophia in ipsis existens non repugnat illis, sed sese iis submittit ac subservit.

An sit pugna inter philos. & Theol.

c In hac ratione secunda quod dicit *mysteria divina nulla ratione capi aut comprehendi* [illegible] *à philosopho nullo posse* [illegible]: id falsum est de philosophia seu ratione hominis fidelis de qua sermo est. Ratio enim hominis fidelis illa comprehendit quantum ad salutem ei sufficit, atque ea intelligit, quandoquidem etiam intellectûs objectum sunt.

Quod si verum non est, quomodo igitur verum erit quod ipse sequente paginâ ait, [illegible] *si extraordinaria Dei potentiâ illustratur* INTELLIGIT RATIO.

11. Ait ibidem: *Unde philosophus secundum philosophiam suam judicans concludit illa mysteria à ratione esse aliena, ideòque falsa, absurda, impossibilia.* Hic confundit verum & fictum philosophum. Verus & sanæ mentis philosophus nunquam concludit illa mysteria esse aliena à ratione, falsa, absurda, impossibilia, sed tantùm falsus & vanæ mentis philosophus. Verus autem tantùm concludit esse supra rationem, & nihilominus vera imò

An sit pugna inter philosophiam & Theol.

verissima. Vult Medinensis [illegible] philosophiam in omnibus humanibus [illegible] existentem contradicere sæpè Theologiæ [illegible] indicit philosophiam erraticam, [illegible] hæreticam; rationem autem nullam [illegible] philosophiæ veræ ac bonæ, qui [illegible] concludit. Infert Medinensis igitur [illegible] ex particulari.

XII. Ait philosophum sic concludere quod *iudicat secundum philosophiam suam.* [illegible] falsum esse quod philosophus [illegible] sophiam suam iudicando concludat [illegible] philosophus secundum suam philosophiam [illegible] est, ut ipse etiam loquitur, secundum [illegible] philosophica iudicet, numquam [illegible] de veritate loquentur unum fidei, sed tantum [illegible] mum. Docet enim ipsum philosophiam [illegible] non manifesto de [illegible]. Quod si autem philosophus de veritate loquentium [illegible] velit ex philosophia, tum manifestè [illegible] non esse verum philosophum [illegible] tus sit ipse sanè philosophus. [illegible] verus philosophus numquam sic iudicat. [illegible] philosophus iudicans de veritate [illegible] ex philosophia [illegible] quidem [illegible] falsa; sed talis non est verus philosophus. Philosophus autem iudicans ex philosophia de veritate connexionum & [illegible] numquam concludet mysteria fidei falsa esse.

XIII. Dicit [illegible] *Theol* [illegible] *modo quadrare ad principia philosophiæ* [illegible] sum est de veritate connexionum [illegible]

[illegible] cum principiis rationis, ut supra ea [illegible] vidimus. Id quod accipiendum est [de] principiis philosophiae sive rationis naturalibus [recte] intellectis & applicatis.

An sit pugna inter Theologiam & philosophiam.

XIV. *Praeterea, ait, hic singulari [illegible] ratio & philosophia humana, [illegible] Deum diligen[illegible] semper inculcavit. Quandoque vero rationi & [illegible] philosophiae aliquid [illegible] semper primo est excipiendum, quod illud ra[illegible] nec vera fuerit.* Hic [illegible] quod aio ad rationem sive philosophiam hu[manam] [illegible] Diabolico & haereticos [illegible] fidei, intelligendum esse [illegible] vera ac sana philosophia & ratione, vel de [illegible] philosophia [illegible] philosophi. De priore [illegible] certe plusquam falsum & iniquum [illegible] de ea hoc non potest intelligi [illegible] ipsam [illegible] sed [illegible] à falsa philosophia mali philosophi [illegible] ad verum philosophiam.

XV. *[illegible], ait, philosophi [illegible] divinis [illegible] Logicam [illegible] impossibilia, quia [illegible]. Atqui [illegible] id quod [illegible] contradictorium. Ergo [illegible].*

Resp. Falsum est id principium esse peri[cu]losum in divinis, nedum periculosissimum: [illegible] certissimae veritatis agnoscente id ipsum [illegible] alibi ut vidimus cum de ea quaestio[ne] [illegible] ex professo sumus acturi. Quomodo i[gitur] hic periculosissimum illud principium ap-

[illegible] fellate potest? Bone Deus quid non contradi-
ctum in Ubiquitatis gratiam fingere, dicitur!

Theol. pugna.

XVI. *Monet, ait, vestigia fidei in tabula* INDUBITATA *quaedam principia philosophica* &c. Resp. Hoc non simpliciter verum est. Nam etsi satius philosophi multi contradicentes mysteriis interdum afferat indubitata principia philosophica, ut ostendat doctrinam illatam esse rationi contrariam, tamen interdum non affert indubitata principia, sed falsa, & sic videre non potest esse ibi contradictionem.

Quando autem affert indubitata principia & ea bene applicat (nam vera philosophia prohibet Contradictionem alicubi esse, non solum affert indubitata principia, sed etiam recte applicat) tum recte etiam ostenditur contradictionem aliquam rationi repugnare, & talia quidem indubitata principia sunt quibus nos ostendimus Corpus omne in uno tantum loco esse.

XVII. Pergit, & ait: *Atqui hac propositione mysteria & vera Theologia ex philosophia prout existit & invenitur, falsa sunt.* Falsum etiam & hoc: nam etsi verum sit de philosophia falsa prout invenitur in Titio aut Maevio: non tamen verum est de sana philosophia, in hac enim nullum mysterium falsum est, nec prout existit in Titio aut Maevio, nec multo minus prout existit & invenitur in omnibus hominibus. Sunt enim vera mysteria Scripturae sacrae proponuntur; videbuntur quidem huic vel illi contraria rationi esse; sed non illi qui habet τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα πρὸς διάκρισιν, ut loquitur Apostolus.

Heb.

[illegible] Si autem [illegible] mysteria proponuntur, [illegible] sunt hæc quoniam studio [illegible] [illegible] de pugna philosophiæ & Theologiæ [illegible] si hominum opiniones pro verbo Dei [illegible]; tum enim illæ contrariæ omni [illegible]

An sit pugna inter philos. & Theol.

XVIII. Pergit, *falsa* SUNT, *quæ [illegible] [illegible] & [illegible] non capientia [illegible] implicare secundum præcepta philosophica* VIDENTUR. Hoc pariter falsum est: [illegible] quæ contradictionem implicare VIDENTUR tantum, ea non SUNT falsa in vera philosophia, sed tantum VIDENTUR esse alicui philosopho falsa. Hunc errorem repetit paulò post, [illegible] ut philosophiam habere id pro falsissimo, [illegible] & impossibili, quod VIDETUR contradictionem implicare. Sed ita loqui [illegible], [illegible] in ipsorum opinionibus quibus[illegible] controversiis, & quæ à nobis contradictio[illegible], tantum [illegible], non [illegible] contradictiones esse; & ut nos perstringat [illegible] adversus ipsos disputantes diceremus ali[illegible] falsum esse, quia VIDEATUR contradicto[illegible] esse. At nos non hoc dicimus, sed asseri[illegible] non videri sed esse reverà ibi contradi[illegible].

XIX. Pergit: *Nam quæ talia non sunt, ea [illegible] non habet ratio & philosophia humana. Ut exemplum addam, ignem quandoque [illegible], si extraordinariâ Dei potentiâ inhibea[illegible], intelligit ratio, quia non apparet [illegible], [illegible] id falsum esse & impossibile non indicat. Sic Deum posse aliquid ex nihilo creare, posse [illegible] &*

An Se pagina inter philos. & Theol.

corpus grave super aquas sustineri, [illegible] in aeternum [illegible] [illegible] dantur incauto & cui stupidus ille [illegible] sunt. Quid enim in speciem [illegible] dicere rationi talia non videri contradictoria ob considerationem absolutae potentiae. Verum est sanam rationem talia non judicare contradictoria, sed sub ratione quam addit, tanquam sub herba anguis latet. Hic enim fermentum spargit clanculum & fundamentum jacit opinionis illius, quae statuunt in gratiam Ubiquitatis, &c. Ea quae in Logica humana contradictionem implicant, non ideo statim revera esse Contradictoria, seu falsa, posse enim vera esse in Logica divina; OB ABSOLUTAM POTENTIAM DEI, de qua opinione infra cap. 8. agemus. Dicitur falsum esse, rationem talia non judicare contradictoria ob considerationem solam absolutae potentiae Dei. Multis enim ratio potest obtendere considerationem absolutae potentiae Dei, quae tamen ideo vera aut contradictionem aperta non sunt. v.g. ut id quod fuit non fuerit, seu ut Deus possit mori, &c. talibus quidem potest obtendi absoluta potentia Dei, non tamen ideo aut vera aut non contradictoria sunt, quemadmodum infra suo loco ex August. inter alia [illegible] particulis Pontificij Transsubstantiationi, Ubiquitarij suae opinioni absolutam Dei potentiam obtendunt. Vera igitur causa cur ratio talia non judicet impossibilia aut contradictoria, [illegible] praeter absolutam Dei potentiam etiam alia duplex, prior ex parte Dei, altera ex parte intelle-

ctus

ex parte Dei [illegible] ratio sana videt Deum ita [illegible] quod id revelasse. *Habet autem ratio hoc va[illegible] principium ait Hornejus cap. 7. S. 11. Quod [illegible] videlicet [illegible] esse [illegible] quod principium [illegible] natura docet, sed praecipuum est inter [illegible] naturalia principia, & ex quo reliqua illa [illegible] vel maxime sunt explicanda & intelligenda.* [illegible] intellectus, videt enim talia esse saltem [illegible], non autem contra eam: quae [illegible] autem supra naturam esse dici possunt, [illegible] ratio possibilia Deo judicat, & accer[illegible] revelatione verbi non solum possibilia sed [illegible] revera esse ac fuisse pronuntiat. Hoc dili[illegible] observandum est.

Ante Theol. praecipua inter philos. & Theol.

§. 5. Ait *Exempla illa quae [illegible] [illegible] mortuorum, [illegible] virginis partum, [illegible] videri implicare contradictionem in philo[illegible] humana consideratur ratione essentiae, seu ut [illegible]*. Perperam. Verum quidem est [illegible] implicare contradictionem in philoso[illegible] in se ratione essentiae & abstractive consi[illegible]; sed si philosophia consideretur in con[illegible] multis certe videntur ea implicare contra[illegible] apparet ex experientia assertorum [illegible] opinionis, qui in illis exemplis omnibus [illegible] esse pugnam Theologiae & philosophiae. [illegible] se loqui de philosophia vera prout est in [illegible]: & tali philosophiae non videri contra[illegible] illa; nam dico falsam igitur esse ejus [illegible] quam sibi [illegible] ait quaedam [illegible] videri ratione implicare contradictio[illegible] non. Nam verae rationi ac sanae

An sit pugna inter philos. & Theol.

nunquam aliquod mysterium videtur implicare contradictionem.

XXI. Ait rationem ita intelligere, ut non habere pro impossibilibus & falsis, quam [illegible] facto ipso dubitet. Falsum est rationem sanam *quae ita intelligenda, ut Mysteria loquuntur, ea falsa esse & impossibilia non judicat*, dubitare de facto ipso. Imo sana ratio ac philosophia persuasissima est de facto ipso ex eo fundamento, ex quo didicit talia non esse impossibilia & contradictoria aut falsa: nimirum ex [illegible] principio modo memorato *Quod Deus revelat non potest esse falsum.* Sed hoc eo consilio dicit, ut rationem ac philosophiam sanam (quae sana esse non potest, nisi verbo famuletur ac subserviat) ignominia notet, judicium rationis praeferendo, quam non nisi dubitationem generans.

XXII. ait: *Quando autem aliquid contradictionem involvere videtur, tum certe philosophia illud habet pro falsissimo, &c. Id quod etiam [illegible] saepe experiuntur, qui quaedam [illegible] indulgent, & ex philosophia [illegible] dicare volunt, [illegible] in magnam dubitationis voraginem praecipitantur, & de veritate religionis non tandem [illegible] dubitare incipiunt ex eodem principio, quod Contradictoria sunt impossibilia.* Hic primo falsum est, ut antea dixi, philosophiam habere illud pro falso quod VIDETUR contradictorium. Deinde cum ait tentatos RATIONI INDULGENTIS talia pati; captiose loquitur: verum etiam eos in dubitationis voraginem incidere, ubi corruptiae rationis locum dant aut recta ratione male utuntur, ac in specie quando ex [illegible] judicare quoad veritatem sententiarum volunt,

[illegible] eundem hunc in sensum loquerentur, recte [illegible]. Sed de hoc ipse sollicitus non est, nec [illegible] de eo difficultas inter nos & ipsos est [illegible] ulterius tendit. Et quia nos sanæ rationis [illegible] audiendum esse circa veritatem con[illegible] in Controversiis dicimus, & in specie [illegible] hoc principium, *Contradictoria simul [illegible] possibilia*; hinc illæ lacrymæ. Hoc illi vo[illegible] rationi indulgere, ex philosophia res divinas [illegible] velle, & hinc ait fideles ex memorato [illegible] de fide dubitare incipere. Quæ omnia [illegible] sunt. Etenim sana ratione uti, non est [illegible] indulgere rationi, & judicium rationis non ex[illegible] se ad veritatem sententiarum fidei, sed [illegible] ad veritatem connexionum; quæ judi[illegible] sibi infertur, & quo rationis judicio ubi [illegible] ac defungitur fidelis, non dubitat [illegible] Religionis, sed eam cognoscit & in [illegible] confirmatur.

[illegible] Ait fideles de fide dubitare incipere, [illegible] quia Contradictoria sunt impossibi[illegible].

Resp. Fideles non dubitant ex eo princi[illegible] sed eo in fide potius suo modo confirman[illegible] quia ad veritatem connexionum id princi[illegible] pertinet, & fere primum est. Dubitant au[illegible] ubi id principium non recte applicant, [illegible] si principes ipsi impium, dum non est. [illegible] Dubitant & dubitare coguntur de veritate [illegible] Religionis Christianæ, & non possunt [illegible] quicquam statuere ac credere, imo totam [illegible] Christianam ludibrio exponunt qui princi[illegible] illi adversantur, seu illud [illegible] esse [illegible] omnibus vere contradictoriis negant, aut [illegible] dicant ex principio illo fidem dubiam reddi.

Discr. An sit pugna inter philos. & Theol.

XXIV. Ait multa [illegible] *non sint contraria:* id quod parum [illegible] enim mysterium hoc est [illegible] sed supra rationem.

XXV. Inter exempla mysteriorum [illegible] quæ rationibus contraria & contradictionem implicent in philosophia (ut [illegible]) censet mysterium Trinitatis [illegible] *tres personas, & tamen unum sunt numero [illegible] essentia,* &c. IMPLICARE CONTRADICTIONEM IN OMNI PHILOSOPHIA. Hoc pariter falsissimum: & axioma [illegible] quæ Sociniani allegant, ad rem non faciunt; [illegible] tantùm de Ente creato sunt intelligenda.

XXVI. Secundum exemplum [illegible] hoc: *Corpus quod semel corruptum est, idem numero redire [illegible] est. Si enim corruptum est, quomodo idem est?* Respondeo, Non est [illegible]. philosophia enim loquitur de modo naturali secundum quem [illegible] posse; Scriptura autem loquitur de productione supernaturali.

XXVII. Tertium exemplum [illegible] est. *Corpus unum in duobus locis existere, [illegible]. Si enim in duobus locis [illegible] est, sed vel à seipso divisum, vel multiplex. Verissima tamen hæc sunt in Theologiâ, sed [illegible] philosophia quæ [illegible] existit [illegible] falsissima & impossibilia esse pronunciat.* Resp. [illegible] doctrinam veram in Theologia non esse, sed falsissimam: id quod ostendit verbum Dei [illegible] judicium continetur.

XXVIII.

XXVIII. *Neque hic aut demonstrat [illegible] fallentis* [illegible] & affert exemplum hoc: *Vnum* [illegible] *est pensat ἀδύνατον* [illegible] *corpus idem* [illegible] *esse.* Falsum est discrimen [illegible] [illegible] hic nihil facere. Verum quidem est [illegible]itatem respectuum nihil facere, ubi verè [illegible] contradictoria, quale hoc est, corpus natura[illegible] [illegible] esse in pluribus locis; ubi observandum [illegible] quod hoc agnoscit Meisnerus, non posse libe[illegible] à contradictione illud axioma per distin[illegible] [illegible] aut limitationem diversorum respe[illegible] [illegible]. Falsum autem est quod ait, cogita[illegible] talem esse in illis duobus statis, [illegible] possint à contradictione per limitatio[illegible] seu distinctionem diversorum respectuum [illegible]dicari: contrarium ex modo dictis appare[illegible] [illegible], ubi non est revera contradictio, li[illegible] distinctione, &c. id ostendi potest: ubi [illegible] est revera contradictio, ibi nullo modo [illegible]dicari possit.

p. 1882. An fit pugna inter philos. & Theol.

XXIX. Pergit: *Siquidem philosophia* [illegible] *fieri videatur semper urget illud* [illegible]: *Quod pensatur est ἀδύνατον ut nulla ratio[illegible] vel limitatione fit δυνατόν. Vnum autem esse* [illegible] *corpus idem esse & corruptum esse, &c.* Fal[illegible] est sanam philosophiam aut Reformatos [illegible] semper istud axioma: Vera enim philo[illegible], qualis est Reformatorum, non urget il[illegible] ubi revera est contradictio, non autem [illegible] ubi est tantum apparens, qualis est in illis duobus exemplis: ubi enim urgere [illegible] falsæ philosophiæ & quidem partim Antitrinitario[illegible], partim Atheorum est.

An sit pugna inter philosophiam & Theologiam.

XXX. Affert exempla practica ex Matth. 5. 39. 40. 44. quæ contradicit esse philosophiæ practicæ contraria. *Hæc regula*, inquit, *quod ratione, quod philosophus magis contrarium?*

Falsum. Non ea sunt sed videntur contraria rationi: reverâ autem contradictio nulla est inter Scripturam & rationem, quæ desunt leges veræ contradictionis.

XXXI. Opponit exemplis aliis practicis quæ commentatur ... 40. 41. hæc principia ... *vim repellere licet; charitas incipit à seipso; unusquisque sibi proximus alteri par pari referendum est.*

Resp. Non repugnant ista principia præceptis Christi, quorum sensus est potius ... injuriam ferendam esse, quam privatæ ... cupiditati vindictæ indulgendum: ... principia naturalia non contrariantur.

p. 1003.

XXXII. Ait, *Annon pro stolidis habentur & deliranti in philosophia qui inimicos diligunt, & male facientibus benè faciunt?* Respondeo: ... na philosophia tales non habet pro stolidis, sed eos laudat. Vt enim intellectus Theoricus hoc principium habet: *Quod Deus ... est:* ita practicus hoc habet: *Quod Deus præcipit est faciendum*: item ... *Quod Deus præcipit, benè facit, & est laudandus.*

XXXIII. *Attamen*, inquit, *concludo quod multa vera Theologica habeantur (non dico quod sint, sed quod habeantur) pro falsis in philosophia ... &c.* Resp. At sæpè ... dixit, talia Esse falsa in philosophia. Is præterea est in his ... Nam dicere aliquid pro falso Haberi in sola Philosophia ...

hi.

sic & esse falsum in Philosophia unum & v- num idem.

An separata inter philos. & Theol.

XXXIV. Ait, *philosophiam, si recta ratio mansisset, vel recte, vel perverse non indicaturam fu- isse de rebus supernaturalibus.* Hic verè quidem [illegible] rationem rectè judicaturam si tota recta [illegible]; sed in cæteris duplex error est; prior quòd [illegible] rationem in statu hoc in quo tota recta [illegible] non posse rectè judicare. Falsum enim [illegible] corrupta sit, tamen rectè judicare potest in [illegible]. Posterior, quod ait rationem si tota re- [illegible] esset perversè non judicaturam: propterea [illegible] in statu rectitudinis primigeniæ esset prim- [illegible] judicaret, quia non solùm tum judicaret de [illegible] connexionum, sed etiam [illegible] [illegible] quæ tum tenebræ ipsi fuissent.

XXXV. Ait *Calvinianos non habere philoso- phiam captivatam, sub obsequium Christi.* Libe- [illegible] profectò & charitate plenum judicium! Deus olim & de nostrâ philosophiâ, & de ipso- rum judicabit. Subjicimus nos rationem no- stram verbo, credimus omnia quæ in verbo con- tinentur, etsi male sanæ philosophiæ seu corru- ptioni naturæ adversentur; certi in verbo nihil esse quod sanæ rationi contradicat, quam non principium fidei, sed instrumentum ad verita- tem connexionum necessarium agnoscimus in Controversiis.

XXXVI. Ait *Calvinianos, quos vocat, multa vera Theologica pro falsis habere.* Falsum hoc e- tiam, nam opiniones falsas pro falsis habemus, qualis est Vbiquitas corporis Christi, &c. om- nia autem vera Theologica pro veris habemus.

An sit pugna inter Theologiam & Philosophiam.

XXXVII. Et quidem dicit [illegible] falsa [illegible] sit habendum id omnino, quia a verbo Dei dissentit. Falsum: habemus enim Ubiquitatem [illegible] falso pro falso, ob id quia a verbo Dei dissentimus, cui sana ratio ac Philosophia subscribit.

XXXVIII. *Et quae, ait, in philosophia contradictionem parere videntur.* Pariter hoc falsum non rejicimus tale quia contradictionem parere videmus, sed quia ratio verbo informata docet contradictionem, ubi revera est.

XXXIX. Pergit: *Continentur ob imbecillitatem intellectus & mysteriorum sublimitatem.* Respondeo: igitur nobis vult, nobis Reformatis, quod doctrinam de Ubiquitate, &c. videri contradictoriam ob caecitatem intellectus nostri & sublimitatem mysteriorum. Sed dicimus [illegible] contradictoriam intelligere, non ob caecitatem intellectus, sed ob lumen naturale & rationem Dei quae ex imagine ipsius in homine reliqua est; item non ob sublimitatem mysterii, quod ibi nullum est, sed ob absurditatem commenti. Sublime & mysterium est, quod est supra naturam. Ubiquitatis autem illud commentum non est supra naturam, sed contra. Ergo non est sublime nec mysterium.

XL. Pergit: *Etiamsi in philosophia fidei nostrae articuli videantur impossibiles & contradictorii, ita quidem ut nulla limitatione conciliari possint, &c.* Respondeo, nullum verum fidei articulum esse revera in philosophia contradictorium, ita ut non possit limitatione aliqua conciliari cum veritate plantata a Deo in natura.

XLI. Pergit & dicit etiamsi nulla limitatio-

ne

[illegible] possint: attamen per [illegible] [illegible] & tamen credantur. At in [illegible] [illegible] promiserat se nihil contra rationem dicturum. & fuerat ex Augustino facilius humanae [illegible] quam contra rationem sentire.

An si pugna inter philos. & Theol.

XLII. An talia credenda ob auctoritatem Scripturae & veritatem Dei. At Deus in Scriptura nihil tale dicit, hoc non exhibet nobis ubiquitatem corporis Christi.

XLIII. Allegat in id Augustinum dicentem: *Major est Scripturae auctoritas, quam omnis humani ingenii capacitas.* Respondemus: loquitur enim Augustinus de iis quae revera in Scriptura sunt, non autem quae ei affinguntur. Nec sequitur ex eo quod Meisnerus intendit, ac si id credendum esse quod propositum est, etsi revera in philosophia contradictionem implicet: sed hoc solum sequitur, multa esse credenda, quae superent captum rationis, seu quae *supra* rationem sint.

XLIV. Denique ut concludam expurgationem stabuli hujus Augiae, hinc inde in tota hac disputationis suae parte, qui contendit philosophiam essentiae ratione consideratam pugnare cum Theologia, confundit philosophiam veram cum falsa, castam cum meretricia; item veros philosophos qui ratione sana recte utuntur, eamque verbo Dei subjiciunt, cum philosophis falsis errantibus, iis quibus verbum Dei ignotum est aut qui illud non curant. Et ex carnali sua philosophia & caecitate ac malitia pseudophilosophorum subinde infert, Veram philosophiam prout est in hac vita non posse non in

An repugna inter philos. & Theol.

mysteriis fidei repugnat Theologiæ. Quæ quidem absurda & ἀσυμφωνία est, & eo magis suspecta; quòd ipse nobis inter nos & ipsum in hac quæstione pugnam esse, quàm tamen quidem ad philosophiam abstractivè consideratam attinet, de vera philosophia, non autem falsa & prava: tamen ignoret, aut saltem nosse debeat sibi rem esse non cum philosophis Paganis, sed Christianis & fidelibus: adeóque ab Ethnicorum & infidelium philosophia concretivè sumptâ ad philosophiam fidelium (horum quoque qui nôrunt eam demum veram philosophiam esse quæ verbo Dei se submittit, qua de re egregiè Iustinus Martyr in Dial. cum Tryph.) concludendum non esse.

Atque hæc quidem de opinione, vtcunque tota quæ Meisneri est. Occurrunt in ea quoque alij errores, sed tandem tædet me omnes expurgare. Ex his apparet quàm horribiliter totam hanc doctrinam foedarit, & quàm fraudulenter plurimis Sophismatis circumvenire lectorem, qui si incautus sit, facilè decipi potest in re grauissimi momenti, & quâ non benè cognitâ in mysteriis quoslibet errores inferre possit, ita ut tandem nesciant quid sibi credendum sit. Vnde etiam facilè quivis æquus lector videt, necessum fuisse ut circa hanc quæstionem prolixiores essemus, eámque ex fundamento pensitaremus, & doctrinam hanc à tot corruptelis quæ in veræ fidei detrimentum sparsæ sunt, vindicaremus. Quod ad me attinet, cupiissem mei quidem causa brevior esse.

Ex his omnibus jam manifestum est, quid ad argumentum hoc secundum contra usum principiorum

[illegible] rationis sit respondendum; [illegible] [illegible]. [illegible] cum probationibus [illegible] [illegible]esse, ut [illegible] in quæstionis hujus [illegible] [illegible] & pertractatione ostendimus.

Anabaptistæ, [illegible] posse & debeant

CAPVT III.

Ex ratione argumentum primum.

Ex eo quòd absque principiis rationis debeat & possit disputari, argumentum Protestantium quorundam & Iesuitarum. Protestantes teneri disputare cum Pontificiis absque principiis rationis, quomodo Iesuita probet? Pontificios posse & teneri absque iis disputare tam in confirmando quam in confutando quomodo idem probet? Iesuitæ postulatum de probandis Conclusionibus fidei de verbo ad verbum ex Scriptura, quadruplicem stultitiam ac Contradictionem in se continere, nec non impossibilem esse. Solvuntur rationes Iesui-

[illegible] ia. Omnes Conclusiones Orthodoxorum nostras formaliter & expressis verbis in Scriptura contineri ostenditur. Romanenses in disputationibus suis cum Protestantibus teneri probare doctrinam suam affirmativam ex Scriptura, Augustino, ratione. Forensibus formulis agere in Controversiis Religionis illicitum ex Augustino. Romanenses esti in lite religionis tantum rei essent, tamen teneri probare doctrinam suam. Romanenses non tantum reos sed etiam accusatores esse Protestantium ex Concilio Tridentino & ipsius Iesuitae ore probatum. De qualitate Rei aut Accusatoris certare velle in controversiis fidei, esse tergiversationem futilem ex Augustino & ratione ostenditur. Romanenses teneri probare doctrinam suam ostenditur ex hypothesibus Iesuitae collatis cum Concilio Tridentino. Reformationis in Ecclesia vox ambigua. Tunc [illegible] concludatur adversus Iesuitae accusationem: praescriptionem temporis locum non habere

[illegible] in rebus fidei ex Augustino. Blas- [illegible] Iesuitæ, doctrinam Christi & Apostolorum recentiorem esse Iu- [illegible] ismo & Paganismo, discutitur. Cur [illegible] religio recentior sit Paga- [illegible] causa ex Saluiano redditur. Ve- [illegible] dictam antiquitatem cum doctrinæ [illegible] coniunctam semper esse docetur. [illegible] contrarius doctrinæ Ecclesiæ Rom. [illegible] Ecclesiæ. Confundere & commu- [illegible] aduersariorum quatenus differant: In- [illegible] & interrogationes ad Sophistam perti- [illegible] ex Augustino. Cum Methodistis no- [illegible] non disputandum de rebus fidei, [illegible] redduntur. Theologos extempo- [illegible] & subitò creare hæreticorum chara- [illegible] Greg. Nazianz.

[illegible] Commentariis Theologicis di- [illegible] debet & possit, ubi [illegible] est [illegible] [illegible].

[illegible] principiis rationis & philosophiæ in [illegible] Theol. disputari debeat & possit. Ex [illegible] Chemnicius in præfat. fundam. [illegible] [illegible] [illegible] Testamenti Filij Dei, & ad considerationem

Anthropi [illegible] [illegible] & [illegible]

An abso[illegible] [illegible] disserendi [illegible] & debeat.

dignitatis verum. Et qui magis [illegible] hoc variis artificiis conari, ut vel propheticis dis[illegible]tionibus vel peregrinis quaestionibus a verbis [illegible]narum Christi abducat, eo maiori diligentia [illegible]dando est piis Doctoribus sermonis [illegible]bus, & veris fidelibus [illegible] disputationibus ad ipsa verba Filii Dei [illegible]plicem ac religiosam verum [illegible] abstrahant. VT IN HAC CONTROVERSIA NIHIL ALIVD AVDIRE [illegible] QVAM SACROSANCTA ILLA VERBA FILII DEI, &c. Et quamvis [illegible] in hac METHODO, ipsi adversarii [illegible] contra literam, sicut vocant, [illegible] ostendant. Reliquas omnes disputationes [illegible] sunt alienae, [illegible] arripiunt. [illegible] STATVS QVAESTIONIS INTRA TER-NOS VERBORVM INSTITVTIONIS CONCLVDITVR ET CONTINETVR [illegible] TVOR ILLIS SEV QVINQVE VERBIS, [illegible] sequuntur, [illegible] sententiae. Et paulo ante de principiis rationis quibus Reformati in Controversiam Vbiquitatis asserendam utuntur [illegible] improbat ea, quod hoc [illegible] praeter Scripturam ex rationis principiis & [illegible]gibus disputare. Et cap. 12. Regula [illegible] de [illegible] humanae naturae [illegible] solo verbo Dei iudicandam esse. Opponit [illegible] illam principiis rationis [illegible]tiones.

Ostendit Keckerm. Calv. in Conclusione I. Habet ingenia feliciora quibus philosophiae [illegible]

tiam

[illegible] in ipsa philosophia. sed VBI AD [illegible] VENTVM EST, PHILOSOPHIA [illegible] CEDAT, & locum det Spiritus sancto. [illegible] sobriis ejusmodi philosophiæ usus non [illegible] utilitatem in docendo & D[illegible] confert. Methodum enim do[illegible] disputandi nervosè & perspicuè docet: TAMEN VT DE MATERIA PHILOSO[illegible] NIHIL ACCEDAT. Meisnerus quæst. [illegible] Idiotas SIMPLICI VERBO content[illegible] dicit. *[illegible] credere [illegible]*, *[illegible] quosque [illegible]* [illegible] nos perstringit utentes principiis ra[illegible] in Controversiis quæ nobis cum illis [illegible]. Item: *[illegible] ratio non potest [illegible] de articulis fidei, ut illos non intelligamus, [illegible] priùs valedixerimus.* Et q. 2. de Relat. [illegible] Reformatis hoc poetæ cujusdam di[illegible]

Am philosophia principia, disputandi & docendi.

Quod [illegible] in sacris [illegible]

[illegible] Log. 6. de Syllog. *Caveamus ergo de rebus [illegible] ex philosophicis disputare, ne [illegible] Christianam [illegible] eandem formam [illegible] contrectemus. Habemus firmiorem [illegible] propheticum, 2. Pet. 1. 19. hic norma hic [illegible] disputationum Theologicarum. [illegible] non dictante philosophia petenda sunt [illegible] sacra [illegible] observa[illegible].* Ita Meisnerus, adversùs Reformatos [illegible] principiis rationis disput. Vir Doctis[illegible] in Meth. stud. Theol. adversùs nos disse[illegible]

An absq; [illegible] disputari possit & debeat

tenus ait: *denique longè satius & consultius* [illegible] *plus* [illegible] [illegible] *plicanda,* [illegible] *&* [illegible] [illegible] [illegible]

Hæc ille; quorum nonnulla quidem [illegible] contra adversarios qui ex principiis [illegible] veritatem sententiarum mysteriorum [illegible] bare conantur, ut Scholastici; sed quia [illegible] gunt adversus principia rationis, quibus [illegible] ritatem tantùm contra [illegible] sententiarum fidei ostendimus, atque [illegible] admittere in controversiis nolunt, [illegible] tum errant. Nec magis [illegible] in eo [illegible] quàm Iesuitæ, qui similiter principia [illegible] quibus Lutherani [illegible] tere nolunt, ex ea hypothesi inter alias, [illegible] Lutherani veritatem sententiarum in principiis rationis fundent, fidem instabilitent [illegible] mere, non ex revelato tantùm verbo di[illegible] rationi iudicium de articulis fidei [illegible] Ita igitur ex Protestantibus illi.

Minorem 2. probant Chemnitius & Mus[illegible]nerus, ut ex dictis apparet, [illegible] verbum Dei sit norma & regula [illegible] tionum.

2. Musæus eandem probat, quòd [illegible] sit observanda, seu quia aliàs fiat transitio de genere in genus.

3. Ex auctoritate Chrysostomi malè al-lata.

Iesuitæ libro primo memorati partem [illegible] tendunt debere & posse absque principiis ratio-

nis

[illegible] in Controv. Theologicis quę Pro- | An aliqui
[illegible]tibus omnibus cum Pontificiis interce- | pon. etc.
[illegible] maxime Veronius contendit, primò Pro- | [illegible]
[illegible] teneri disputare absque principiis ra- | [illegible]
[illegible] Pontificiis. Secundò Pontificios [illegible]
[illegible] illis disputare. Vtramque partem quomodo
[illegible] (qui quae caeteri leviter dixerunt ad [illegible]
[illegible] perduxit) probetur, seorsim videndum est.
[illegible] partē probat peculiari medio, quod
[illegible] Protestantes à gradu puri ver-
[illegible]. Et quidem exinde, quòd Protestantes
[illegible] Controversiis teneantur conclusiones suas
[illegible] ad verbum citra ullam additionem aut
[illegible]tionem in Scriptura ostendere, ac citra
[illegible] consequentiam. Et de hoc peculiariter ac
[illegible] agit verbis potiùs quàm rebus Iesuita
[illegible]. In qua re inertiam eius quia lib. 2. c. 4.
[illegible] proponendo tam laborare no-
[illegible]. Videamus saltem quomodo probet teneri
[illegible] *ad verbum sine ullâ consequentiâ*, scil.
[illegible] *sine ullâ additione aut diminutione*,
[illegible] *verbis ostendere nostras conclusiones &*
[illegible] *doctrinæ nostræ.*

[illegible] ad cap. 6. § 2. *Non possunt nobis* (Prote- p. 58.
[illegible] scilicet) *negare hoc nostrum postulatum,*
[illegible] *non legamus Testamentum* [illegible]
[illegible] *propriis terminis, ante* [illegible]
[illegible] *Adversariorum contendentium super*
[illegible] *quare non tantò plus* [illegible]
[illegible] *Dei, ut ab ipsomet dictatum est,* [illegible]
[illegible] *verbis propriis* [illegible]
[illegible] *quae adversarii dicunt aequipollere, &* [illegible]
[illegible] *quam veram esse dicunt, separatam* [illegible]

Arabica, ... & suis propriis terminis: vindicandum Scripturam ... conclusio in suis propriis terminis, & propria ... neque enim termini proprie Scripturae sunt ... sensu. Quare praestat ... propria distincte, sicut in sensu ... quam ... alterum. Summa: quam Scriptura ... cra est Testamentum Patris nostri, igitur ... mnia legendum, & proponendum est ... ac in proprio sensu, per consequens ... probare Protestantes conclusiones suas ... tim ex Scriptura.

Secundò quia Reformati in Gallia, ... nes alij Protestantes ... confessione ... glica, Suevica, Wirtembergica & reliquarum ... solam Scripturam dicunt esse regulam ... ... omnia quae ad ... salutem ... necessaria, & secundum ... ... debere & reformari. ... ... & cap.6.

Tertiò quia turpe est, cùm adeò plenis buccis perpetuò iactent Protestantes solum ... eos ne unicum quidem expressum locum Scripturae ... qui verbis expressis pro ... doctrina ... & id coram populis facere. ... ait credi non posse quantam impressionem ... confessio ... Theologorum Protestantium in animis populorum generet, quod scilicet, ne unicum quidem textum expressum habeant in tota Scriptura, qui expressis verbis pro ipsis faciat.

Quartò, ... ait, Protestantes ... ... armis.

Pellor,

Posterius membrum quod attinet, in eodem Antisq. [illegible] contendit Pontificios posse disputare [illegible] eos absque consequentiis, tam in re- [illegible] quam in confutando. Et ita quantum [illegible] attinet, ut se probaturum di- [illegible] Pontificiam absque consequentiis, af- [illegible] solis dictis Patrum. *Nec probaturum* [illegible] *Religionem absque Glossis* (sic in- [illegible] vocat locorum Scripturae) & CONSEQUENTIIS. Sic etiam se posse ali- [illegible] quod res redit, certa cum Evangelicis di- [illegible], ut tantum Patrum locos adversarius afferat, ut ipse declarat.

pag. 181. disputari posse & debere

p. 25. seq.

p. 44.

[illegible] tamen ita progrediendum dicit, ut si [illegible] Pontificiam doctrinam probare velit, sciat, [illegible] teneri eam unquam probare, posse tamen [illegible] probare, ubi prius Evangelicus confessus [illegible] falsitatem suae doctrinae, et renunciarit, & [illegible] Religionem Pontificiam transierit. *Vbi in-* [illegible] *accusatione nostra destiterint & professi se* [illegible] *amplius ab eorum partibus stare qui Ecclesiam à Papatu reformare se dicunt, tunc instruere possent* [illegible] *discipuli obedientes, & qui se instrui pe-tunt de veritate Religionis Catholicae.* Item, de- [illegible] *ut Evangelicus redeat ad Religionem Pa-* [illegible] *qua ubi redierit, tum Catholicus eam* [illegible] *fundamenta doctrinae* [illegible] *religionem sua validitatem* [illegible], *tum demum* [illegible]. Risum teneatis amici.

p. 12. seq.

p. 63. 64.

p. 56.

p. 71.

Ne autem Iesuita absque ratione insanire videatur, dum contendit non teneri Pontificios doctrinam suam probare, sed nos tantum teneri nostram probare: id his rationibus ostendere co-

[illegible] manet: 1. quod Pontificij [illegible] (margin: [illegible] Archiep. pag. 121. disputat. [illegible] & [illegible] p. 47. 48.)

2. Quòd Protestantes [illegible] *Romanam* [illegible] *hoc quod dicunt* [illegible] *probandi* [illegible] *vero* [illegible] [illegible] *ac si* [illegible] [illegible] *probet.* [illegible] (margin: p. 54.) ait etiam alibi, [illegible] [illegible] *doctrinam suam probare* [illegible] [illegible] *esse, adeóque ut tales etiam* [illegible].

(margin: p. 49.) 3. Quia *Protestantes* [illegible] *Reformata* [illegible] [illegible] *confessionis suæ, dicunt se* [illegible] *Protestantes.*

(margin: p. 57.) 4. Quia *Protestantes* [illegible] *Papistis* [illegible] [illegible] *separationis* [illegible]

(margin: p. 12. 13.) 5. Quia *Protestantes nova dogmata* [illegible] *igitur* [illegible] *ea probare.*

Hoc jus, hanc prærogativam esse Romanensium contendit: [illegible], quòd non [illegible] probare doctrinam suam [illegible] [illegible] sit. idque ob tres causas. [illegible] inquit, [illegible] *in hac lite Responsionis* [illegible] *magnam operæ pretium esse, ne hanc* [illegible] [illegible]. 2. [illegible] ait, *partes* [illegible] (margin: p. 61. 62. 63.) *esse quàm* [illegible] [illegible] *principia observârit, confundere posse Protestantes: probare* [illegible] *&* [illegible] [illegible] *Romanensi*[illegible] [illegible] *esse,* [illegible]

Prote-

[illegible]

Quæ hic disputatio brevis est futura. [illegible]

[illegible]

Addo tamen, [illegible] Ita igi-
tur contendit in probando debere disputari sci-
licet absque principiis naturæ & rationis.

In confutando dicit etiam absque principiis naturæ & rationis disputari posse & debere. Romanistam enim tantum debere negare omnia quæ adversarius ipsorum asserunt. Id quod probat in fundamento modò allato, quia scilicet Pontificij Rei sint, non autē Accusatores, hinc [illegible]

Analog[illegible] pem. [illegible] disp[illegible] po[illegible] & de[illegible]

cere igitur illis negare, non autem [illegible] pro-bare.

In primis autem negandam consequentiam [illegible] cet: ut v.g. quando adversus Purgatorium [illegible] argumentamur: *Purgatorium esse non [illegible] Scripturâ. Ergo Purgatorium non est.* Docet [illegible] respondendum esse ad antecedens, sed negandam consequentiam: *[illegible] Prædicatori [illegible] rum abduci à scopo & [illegible] Purgatorij [illegible] Confessionis; [illegible] enim [illegible] tam consequentia; & sic [illegible] reduci non posse ad [illegible] stionem ipsam.*

p. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 210.

Si quis tamen ulterius progredi velit, & præter negationem, responsiones etiam & distinctiones quibus Doctores Pontificij uti [illegible] ponere velit, aut Patris alicuius auctoritatem, quod ad distinctiones attinet, *[illegible] inquit, eas proponere per interrogationem, [illegible] firmando, aut negando; aut si affirmet vel neget [illegible] tere tamen debere, ut probet affirmationem aut negationem suam.* Quod ad Patrum auctoritatem attinet, *posse eam allegari, [illegible] in hoc [illegible] servantur: 1. ne prædicator [illegible] fio Patris eam affirmationem [illegible] enim personam Rei sustinere. 2. Si interpretatio Patris longior sit, aut [illegible] commeat, ita ut adversarius [illegible] sit; tum caveat, ne agat de intentione & [illegible] illius, aut respondeat adversario; sufficere, [illegible] probabile saltem sit, Patrem illum contraria [illegible] fuisse; & urgendum esse adversarium, ut probet consequentiam suam; sic fore, ut Romanensis [illegible] personam Rei [illegible] & obligetur adversarium,*

[illegible] sunt probat.

Atque ita quidam Iesuitae docent novum [illegible] consequentiis & principiis [illegible] di[illegible] cujus finem & scopum non [illegible] etiam [illegible] quam contentiose & superbe agat in Romanenses Doctores eos qui hac methodo usi non sunt, sed consueta ac solita.

An absq; princ. rat. di[illegible] posse & debeant.

Resp.

Minor argumenti ac Syllogismi propositi falsissima & absurdissima est, ut patet ex libro 2. nostro, atque inter alia ex cap. 7. Quibus in praesens aliud nihil addo, quam dum Protestantium opinionem adversum nos Reformatos [illegible], & eo modo solum verbum Dei urgent, incidere in eadem absurda, ac contradictiones, quas jam jam in Iesuitae postulato est palam fecimus.

Ad probationem assertoris Ubiquitaris, & quidem ad primum quod attinet, quia ea etiam Iesuitas adversus omnes Protestantes utitur (non quidem ex sua sententia, sed Protestantium hypothesi) in probatione quarta asserti secundo loco, & quia ad nostram responsionem excipit, ideo ad illam jam jam responsum fuimus cum Iesuitae rationes dilueremus.

Ad secundam respondebimus cap. 13. ubi ex professo hanc quaestionem tractaturi sumus, an per usum principiorum rationis ac philosophiae &c. fiat transitus de genere in genus.

Ad tertiam respondebimus cap. 22. ubi diluemus argumentum desumtum ab auctoritate Ecclesiae veteris.

An absq; prin. sit, disputandi potis ac debeat

Quod attinet ad confirmationem [illegible] hujus Academici, [illegible] Veronius, [illegible] quidē ad prius membrū quod [illegible] Protestantes teneri absque [illegible] tate cum Pontificiis, ita ut conclusionem [illegible] de verbo ad verbum in Scriptura [illegible] bus additionem, aut diminutionem [illegible] [illegible] hoc a nobis postulat, & postulandam esse [illegible] contendit.

Ad hoc postulatum non jam respondemus illud iniquum, pernitiosum, &c. sed tantum dicimus id quod rei caput est; postulatum hoc fuisse partim stultum, vafrum, partim impostorium. Nostrum est respondere stulto, ne sibi sapiens videatur. Dico [illegible] stultum, quia sibi ipsi pluribus modis hoc postulatum contradicit. Prima contradictio in eo posita est, quod in disputatione de conclusione quā postulat, ut illa conclusio iisdem aut synonymis verbis in Scriptura monstretur, & asserit id fieri debere, est postulare quod de ea conclusione disputare possit, ut ea controversia sit non controversa, & asserere conclusionem, de qua controvertitur, debere tanquam non controversam. Probatur: nam eo ipso quod de tali conclusione seu articulo nolit disputare nobiscum se velle profitetur, fatetur eam conclusionem controversam esse, absque postulat, ut pro tali agnoscatur; & sic habemus unam partem contradictionis. Dum autem postulat, ut iisdem verbis in Scriptura contineri ostendatur, eo ipso postulat, ut sit non controversa, & ut ef-

fectum

[illegible] quo appareat eam controversiam con- An absque ... [illegible]
[illegible]
[illegible] nam quæ conclusio etiam quo ali-
[illegible] quod sensum (quia duo lapsi de
[illegible] esse, ut videmus) in Scriptura
[illegible] et extra omnem controversiam
[illegible]. Id quod ipse nos semel agnoscit. Nam
argumentum ex 1. Tim. 5. quo Clarissimum su-
[illegible] nostri esse probamus, [illegible]
se credere textum illum simpliciter, sed non in-
[illegible] eorum qui se Reformatos dicunt. p. 126.
[illegible] postulamus, quia expressis iisdem ver-
bis non possumus monstrare conclusiones no-
stras, dicimus tamen eas æquipollere iis quæ
Scriptura dicit, aut inde necessario sequi posse. p. 111.
[illegible] Scripturam [illegible] et sic
[illegible] interesse. Item sæpe dicit se credere
[illegible] consequentiis quæ [illegible] de-
[illegible] se credere omnibus quæ Scriptura dicit. p. 181.
[illegible] habemus etiam secundum membrum hu- 191. 223. 148.
ius contradictionis. Hæc est prima contradictio
[illegible].

Secunda contradictio in eo consistit, quod
[illegible] postulat, ut conclusionem nostram iisdem
[illegible] synonymis verbis in Scriptura etiam pro-
[illegible] nostræ versionis, ut Genevensis, monstre-
mus absque principiis rationis seu ulla conse-
quentia, simul postulat, ut aliquid in Scriptura
monstremus expresse sive formaliter, ut loqui-
tur, contentum, & ut non monstremus. Se po-
stulare ut monstremus, manifeste & conceptis
verbis ait. Sed simul etiam non postulat; nam
eo ipso dum nullam consequentiam aut mira-

An dispu- tatio, ut loquitur, rationis admittenda sit, [illegible]
tatio prin- revera postulat, ut non monstretur in Scriptura
cipia disputan- & rectitudo Originalium per interpretationem
tes possint & reddita. Etenim qui rejicit, negat, & non [illegible]
debeant? id sine quo alterum monstrare, aut dare ei [illegible]
sibile est, eo ipso alterum illud non posse [illegible]
negat id ipsum monstrari debere, & [illegible]
[illegible] monstretur. Jam autem sine principiis ra-
tionis, & consequentiis monstrari [illegible] potest
esse in Scriptura, etiamsi verbis expressis [illegible]
in ea contineantur, ut sunt ex plurimis quae circa
controversiam inter nos & Remonstrantes [illegible].

Verum esse hoc, exinde patet. Nam ut [illegible]
pateat hanc meam conclusionem [illegible]
cum doctrina seu verbis Scripturae [illegible]
tam, requiritur hoc principium [illegible]
non esse duo diversa: Nullum Ens sibi ipsi [illegible] verum non sibi ipsi non esse [illegible] ut idem simul sit & non sit: omnis [illegible] est [illegible] inter duo: unde per consequens, [illegible]
conclusionem meam eandem esse cum [illegible]
Scriptura pronunciat. In summa negari non
potest rationis principia & consequentias inter-
venire, & quidem ea intervenire principia, ex
quibus omnes consequentiae fluunt.

Nec excipere potest Vedelius; *Probationem [illegible] si opus non esse & se non negaturum velle probationem illam, ubi dogma aliquod [illegible] formaliter in Scriptura contineri.* Respondeo [illegible]
nitus 1. Verum est non opus esse talem proba-
tionem produci inter contendentes; non qui-
dem quod ea principia rationis illi non requi-
rant, sed quia agnoscantur ab utraque parte &

eadem

[illegible] consequentiam admittunt. Manet igitur [illegible] perpetuò verum, ut quidem expressa Scripturae verba absque concursu principiorum rationis & consequentiâ proferri possit.

An absque principiis rationis separari possit & debeat.

Quid fiet de [illegible]: Quid si [illegible] aliquis superveniret, aut qui etiam [illegible] negaret consequentiam, & diceret etiam [illegible] eandem conclusionem expressis verbis in [illegible] & videret oculis suis legat, tamen [illegible] sequi conclusionem hanc eandem esse cum Scripturae verbis: Quid tum

Inquiet fortassis aliquis: [illegible] hoc [illegible] & [illegible] adeo [illegible] fore, ut tamen [illegible] quid si quis reperiretur qui ea negaret, [illegible] disputandum non esse, ut qui neget quae [illegible] manifestissima sunt. Verùm enim vero dico, [illegible] hoc esse, cùm aliter fieri non [illegible], quin ex perniciosissimâ hac & [illegible] de non admittendis principiis rationum omnis generis absurda, impudentia, [illegible] sequantur, & nominatim absurdae [illegible]. In summâ nihil adeò manifestum [illegible] non aperiat campum patentissimum ista [illegible] maximè ex quo principio hoc primum [illegible] est à [illegible] hoc infelici seculo: [illegible].

[illegible] non possunt simul esse [illegible].

Si igitur talis aliquis edoctus opinionem illam [illegible] id, ut diximus, certè veritatem [illegible] aliter probare non poterit, nisi interventu [illegible] principiorum rationis. Quòd si etiam [illegible] illa manifestissima esse, & sic probatione opus non habere; negaret ea manifestissi-

[illegible] non effecit [illegible]
[illegible] esse [illegible] possunt, [illegible]
[illegible]
rum eius rationi, cum ipsi principium [illegible]
fiunt in rebus [illegible], & vera contradictoria si-
mul vera esse possunt, denique absurdissima [illegible]
dicere, verbo quidem illa in Scriptura esse, [illegible]
[illegible] in Scriptura [illegible]
[illegible]
[illegible] Omnipotentia Dei [illegible]
[illegible] non possit, [illegible]
duo coalescant, & simul vera sint [illegible]
nem [illegible] esse, & res [illegible]
manifestas, [illegible] dubias potius quam [illegible]
efficere, & quae alia Veronius, & [illegible]
tiam Protestantes non pauci dicunt. [illegible]
se interventu rationis [illegible] esse non [illegible]
illis dicere. De [illegible] vero [illegible]
dubium esse possunt, cum [illegible]
tur, &c.

Haec omnia pulchra illa [illegible] opinio de prin-
cipiis rationis efficit, dum nihil tam [illegible]
tum, nihil manifestum relinquit. [illegible]
quivis insidias mentis humanae [illegible]
la opinionis accusationem, [illegible]
eum etiam adversus eum [illegible]
qua dignos judicat vel Ethnicus philosophus [illegible]
eos qui prima principia, & notissima [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
&c. *Nam qui ambigunt an deceat Deum [illegible]*
& parentes amare, poena indigent, [illegible]

[illegible]

[illegible] *etiam de his disputandum est, quatenus in- [illegible] demonstrandis.* 2. Topic. c. 11.

An ab ijs qui negant disputari possit & debeat

Nec Vretonius excipere potest, se ubi vel u- [illegible] caput sive articulum confessionis no- [illegible] in ijs quæ controversa sunt, sic probave- [illegible], amplius probationem nullam talem [illegible]; sed simpliciter acquieturum; quod quidem non semel Iesuita promittit; [illegible] (adeò, scilicet liberalis mentis est) [illegible] se ubi vel unicum caput doctrinæ [illegible] *[illegible] aut synonymis verbis Scri-* *[illegible] possimus, statim [illegible] partes suas* *[illegible] articulorum examine aut [illegible]* *[illegible] confessurum.* Dico enim, cum si [illegible] vel tacitè requirat, agnoscat, & præsupponat [illegible] talem; cum ne quidem requirere [illegible], ut monstremus aliquam conclusionem [illegible] sic formaliter in Scripturâ contentam; [illegible] hoc postulari non possit, ut ostendimus [illegible] [illegible] rationis seu consequentiarum [illegible] præsupponatur. Quod autem luculentum [illegible] Iesuita promissum attinet, id paulò post vide- [illegible] quàm stultum & vesanum sit. Hæc etiam [illegible] contradictio est, imò stultitia Iesuitæ.

Tertia contradictio & stultitia. Quia postu- lat id à nobis, est profiteri se velle disputare, & velle disputare nobiscum. Probavit autem dum [illegible] adversus nos defendit & postulat à nobis probationem doctrinæ nostræ, utique profitetur se velle disputare nobiscum. Dum autem postulat probationem iisdem aut synony- mis Scripturæ verbis institui, profitetur eo ipso

[illegible]

se disputare nolle. Nam 1. de iis quae in Scriptura totidem verbis sunt, ut disputari non posse inter nos & Pontificios; ita ipse semper protestatur se disputare nolle: & de iis controversias [illegible] non esse. Item, absurdum esse, disputare ubi [illegible] nulla sit, &c.

2. Saepè dicit unumquemque Pontificium, qui saltem oculos habeat & legere possit, & [illegible] saltem iudicij possideat, hoc modo adversum nos agere posse, & nos falsitatis convincere. Hoc autem disputare non est: nam ut aliquis disputare de fidei rebus possit, plus [illegible] par oculorum, quàm sensus communis, & [illegible] colligendi ratio requiritur.

Quarta ipsius contradictio & stultitia est cum malignitate coniuncta: postulat enim à nobis, id quod ipse scit & publicè fatetur, [illegible] habere & non ipsi iam dedisse, quasi diceret, *date mihi id ipsum quod antea iam dedistis, & efficite, ut accipiam, quod iam ante accepisse me fateor, & tamen hac ipsa mea negatione dico me non accepisse.* Quo certè simul & stultius & nequius nihil esse potest.

Probo: Nam eo ipso, quod in certamen nobiscum venit, ipso auditoribus [illegible] inter nos & ipsum convenire ac praesuppositum esse: ea de quibus disputaturus sit nobiscum, non esse in Scriptura totidem verbis, &c. Quod enim certamen & disputationem nobiscum [illegible] ctio ipso hoc modo praefatur: *Convenimus hic, auditores, ego & Pravellanus hic, de fidei rebus disputaturi. Disputatio autem esse non nisi de rebus controversis est, ut nemo nostrûm ignorat,* [illegible]

[illegible]

[illegible] nomine non utique sunt ea quae ipsissimis verbis in Scriptura legimus, neque de illis dubitandum est an dicenda sint necne, sed plane dicendum est talia verissima. Quod si igitur Protestantes exhiberent nobis doctrinam suam ipsissimis, aut saltem synonymis verbis in Scriptura contentam, & pariter nostra doctrina eadem verbis in ea contineretur, utique nulla lis inter nos & ipsos foret. Sed quia Reformati & caeteri Protestantes multa docent quae verbotenus in Scriptura non leguntur, quia [illegible] per nostra doctrina ratio est; hinc inter nos pauca eaque gravissima lites sunt de illis scilicet, cum non ipsissimis aut synonymis verbis in Scriptura leguntur aut aliqui tamen docentur.

An absq; [illegible] possit & debeat

Ego Iesuitam verbis ipsis ita non praefari, sed tecte & versute, ut ad populos dissimulationis ipsius tenebras offundat: ita tamen re ipsa sentire & praefatur, dum dicit se disputare nobiscum ac confutare & vincere velle. Licet non verbis tamen ex propositione sua, ipsa consequentia necessario debet intelligi hoc loquens, ut Hieronymus ad haereticum Pelagianum lib. 1. advers. Pelag.

Postquam igitur sic re ipsa & facto falsum est, quaestionem & controversiam non futuram, an hoc vel illud expressim, & iisdem verbis in Scriptura sit, sed, utrum hoc vel illud verum sit, etsi, cum non verbotenus in ea contineatur, tamen a nobis vel illis asseratur: quis non videt iniquissimum esse postulare iam, ut verbotenus in Scriptura contineri nostra ratio, ostendamus. Falsum quippe re ipsa antea est, non esse quaestionem nisi de his quae iisdem verbis in Scriptura non

An absqu[illegible] pris, ar. disputari possit & debeat? continentur. Ex his patet postea [illegible] fuisse, & modum illum disputandi esse [illegible] & vanitatis plenissimum.

Sed dico esse etiam illud plane impo[illegible] & viro bono indignum. Probo [illegible] mutat statum quaestionis, & impedir[illegible] potest, ne in id loquatur quod in contro[illegible] est. In eum finem urget id quod in contro[illegible] non est, & vult videri vicisse in eo [illegible] non est. Nam ait [illegible] fictius non controversiam, an hoc vel [illegible] aut nō sit verbotim in Scripturâ, sed [illegible] verbotim in eâ non continetur verum [illegible] v.g. In Scripturâ neutra est harum [illegible] tum de verbo ad verbum: *Datur pur[illegible] Pontificum: Non datur Purgatorium Pon[illegible]* de his duabus enunciationibus jam disputa[illegible] cùm neutra iisdem verbis in Scripturâ [illegible] tamen vera sit. Quid verò Jesuita [illegible] certationem illam, disputat de eo de quo [illegible] controversia inter nos & ipsos est, & [illegible] mat se vicisse nos, ubi adversarius no[illegible] habet.

Quaeso te, quisquis es, Christiane Lector, [illegible] Romanensis, seu Evangelicus, hoccine [illegible] non jam solùm sanae, sed etiam candidae & [illegible] lae mentis decet imponere scilicet adeò [illegible] torie ignaro popello, coram quo [illegible] Jesuitas non cum suis adversariis, sed cum cere- belli sui chimerâ, atque excerebro pugnā decernere ambit. Vnam enim Jesuita in hac re cum sic urget, ut iisdem aut saltem synonymis verbis vel unum caput doctrinae nostrae in Scri-

pturâ

[illegible] contentionem ostendamus, similitudine [illegible] fratrum contendentium de hæreditate [illegible]. Retineamus istud simile. Esto igitur [illegible] duos fratres lis, verbi gratiâ, de agro versus [illegible] quorum alter sibi agrum illum [illegible], alter negaret. Si alter tum ex eo pro[illegible] vellet agrum suum esse, quòd adversarius in [illegible] frater ipse fateretur, se non posse probare [illegible] alterum, qui ad Occidentem positus sit, [illegible] esse, & eo modo judicibus, aut auditoribus [illegible] vellet fratrem causâ cecidisse: quis [illegible] helleboro potius quam agro diceret talem [illegible] opus habere? Neque enim de agro [illegible] Occidentem, sed de altero ad Orientem po[illegible] esse. Sane in hâc ratio est, ut quivis [illegible] homo intelligit.

Except.

Excipiet fortè Iesuita. 1. Se has stultitias [illegible] nostra hypothesi, & hæc absurda [illegible] eo quod promittimus nos ex solo ver[bo] Dei probaturos nostram doctrinam. Et pro[illegible] contendit, *se ex nostrâ hypothesi & promissis nostris postulare, ut aliis quæ principiis utamur præ[ter] doctrinam nostram.* Sed respondeo. 1. no[stram] hypothesin eam non esse, sed esse figmen[tum] stultissimum hominis illius. Nec ex eo quod [illegible] ex solo verbo Dei promittunt, se [doc]trinam suam probaturos, sequitur ipsos non [illegible] uti principiis rationis, ut jam jam pos[tea] [illegible]. 2. Non solum ex nostrâ quam fin[git] hypothesi postulat id, sed etiam alioquin se [illegible] facere dicit, ut patet ex alterâ ratione

An absque [illegible] disputari possit, & debeat

An disputatio-nes ipsas, quia probare vult tenera [illegible] verbis in Scriptura contentum [illegible] los nostrae fidei.

2. Excipiet se non defugere inquisitionem Veritatis, sed in eam inquirere verbo Dei solum absque principiis rationis [illegible] do, tum audiendo verbum etiam cum [illegible] pulsationes. Et ita in suis praefationibus [illegible] & promittit se facturum, atque se [illegible] bus non facere, si solum verbum Dei [illegible] lit, antequam mortem [illegible]

An disputator principia rationis debeat & possit & debeat

cap. 6 §. 2. subjudic.

Respondeo; ut jam non [illegible] totam ipsius methodum ostendat eum defugere seriam indagationem veri. Alterum in praesentia dico, si non cupit excitare inquisitionem Veritatis, tum non debent [illegible] contendere de [illegible] quaestio & lis nulla est; multo minus [illegible] aut triumphos in eo ambire & [illegible] omnia vesaniam meram sapiunt. Scilicet quae est cogitatio, veri hoc modo per verbum D[ei] ut ipse per se sentit, investigari posse. Ita ipso ostendimus postulatum [illegible] & methodi [illegible] prius partem hanc stultam & impossibilem [illegible]

Ex quibus apparet quid sentiendum sit de promisso [illegible], quo spondet *se ostensurum, & accepturum [illegible] nostrae capita, si vel [illegible] eam [illegible], easdem aut [illegible] verbis in Scriptura sine consequentiarum accessione contineri.* Hoc enim est promittere se nostrae confessionis [illegible] ubi ea, quae [illegible] ipso controversia sunt esse ostendimus, ut nisi sint [illegible] ipso controversiae ostenderimus aliquid simul legi verbatim in Scriptura & non legi: ubi cum ipso de [illegible] nobiscum non disputaret, disputaret; ubi idem

...quod accepit. Quare apparet & illud ...sum stultissimum esse.

An dispu- [illegible] ponibus & debeant

Nunc paucis solvamus Sophismata quibus ...itiam suam & imposturam velare vult. Ad ...respondeo esse fallaciam consequentis. ...est in controversiis legendum esse ante ..., imò unicè Testamentum Patris nostri ...solum fundamentum, & unicum prin-...fidei nostræ; sed exinde non sequitur co-...controversiam verbo eiq; in eo inclusam ... absque interventu principiorum ratio-... Sed saltem hoc sequitur, nullã esse accipien-... Conclusionem tanquam articulum fidei, ...non sit formaliter, aut virtualiter, ut sæpè ...loquuntur, in eo contineatur, seu ut Bellar-...loquitur lib. 4 de justif. c. 8. *Nihil posse cer-... esse certitudine fidei, nisi aut immediate conti-... in verbo Dei, aut ex verbo Dei per eviden-... consequentiam educatur.* Item, *oportere ex-... ex verbo Dei per evidentem consequentiam ... colligere, quisquis eam certitudinem habere ...* Utrobique hîc, sive aliquid formali-... virtualiter in Scriptura contineatur, im-...possibile est legere illud Patris nostri Testa-...tum absque interventu rationis seu princi-...piorum illius, adeoque hæc perpetuò sibi requi-... Nam ut ait Tertullianus, *Nulla vox di-... ita dissoluta est & diffusa, ut verba tantum ... defendantur, & ratio verborum non constituatur.* ...reprehendit ibi quosdam qui verbum ac no-... hunc locum. *Quærite & invenietis*, allo-...sine indagatione sensus per disciplinam ...ationis afferentes *quæstionem nihil esse quærendum*

An absq; praecar. dispositio [illegible] debeat? [illegible] quod [illegible] [illegible] ne Quaestio & inventio [illegible] [illegible] interpretentur de [illegible]

Ad secundum dicimus [illegible] lam & ineptam esse. Neque enim [illegible] *Praedicantes [illegible] ut profiteantur se [illegible] Scripturam pro regula & norma fidei habere, [illegible] [illegible] consequentiis, sed [illegible] [illegible] verbatim in Scriptura [illegible].* [illegible] negationis nostrae in eo consistit, quia [illegible] mentum fidei, seu regula & norma illi[illegible] tollit instrumentum necessarium cogniti[illegible] quae ad fidem pertinet, sed omnium [illegible] praesupponit, cum alioquin fundamento [illegible] cipio illo uti homo non possit. Tota [illegible] igitur consequentia Sophistae locum habere[illegible] aut consequentias & principia [illegible] pro fundamento, norma, regula ac principio [illegible] dei, h. e. veritatis conclusionum seu [illegible] tum, haberemus; ita enim praemissis non [illegible] mus, quo profiteamur nos solam Scripturam [illegible] eo gradu locare: aut si profiteremur nos solam Scripturam etiam pro instrumento cognitionis agnoscere, quorum prius impium, posterius [illegible] tum foret, & neutrum nobis in mentem venit. Hoc saltem in eo articulo confessionum [illegible] tum agimus, ut soli Scripturae id tribuamus, quod Romanenses ei per traditionum, hominumque societatem, quantum in ipsis est, eripiunt. Quare perinde jam se habet Sophisma hoc Iesuiticum, ac si quis ex eo quod homo lucis tantum, non autem tenebrarum beneficio videt, neget eum oculis uti debere. Atque in

hanc

[illegible] sensum perpetuo Sophistæ a nostris re- [illegible] fuit.

Excipit Iesuita [illegible] hanc responsionem: [illegible] *Protestantes [illegible] intelligere articulum [illegible], si loqui de Scriptura [illegible] consequentiis quæ inde deducuntur [illegible] principiis, si omnia examinanda [illegible].*

Verum enim vero se etiam ad [illegible] scilicet non intellexisse hactenus [illegible] cabala Protestantium Theologorum, [illegible] consequentias ab ipsis vocari Religionis [illegible]. [illegible] etiam [illegible] ipsis [illegible] de [illegible] [illegible] methodum [illegible] in [illegible]: sed tamen si id [illegible] [illegible] integras [illegible] [illegible], [illegible] scilicet [illegible]. Ita So- [illegible].

Respondeo: 1. Iesuita non sincere, sed frau- dulenter & sophistice mentem nostram calli- [illegible] aliam nobis affingit: neque enim dici- [illegible] *Scripturam [illegible] consequentias seu principia rationis*, habere pro regula fidei, ad [illegible] omnes res examinandæ sint; [illegible] ut ra- tionem etiam cum Scriptura regulam aut nor- mam certam credendarum putemus; soli nos- [illegible] hanc Scripturæ tribuimus.

2. Calumniosum etiam est, quod secretam, & cabalam nostram populis incognitam esse [illegible] dicit, nimirum, *consequentias seu principia rationis esse cardinem religionis nostræ.* Falsum est; neque enim in principiis rationis, sed in so- lo verbo Dei cardinem omnium fundamentum & principium fidei collocamus. Conatus qui-

[illegible] Sophista, populis persuadere, [illegible] quentias & principia rationis praetendentes tam pro fundamento & principio [illegible] [illegible] eo calumniatur nos. & populis [illegible] [illegible].

Arabica principia disputari posse & debere

3. *Quod ait nos parùm de consequentiis [illegible] [illegible] loquentes, antequam ista methodo [illegible]*: id in eum finem dicit, ut persuadeat [illegible] cis, se secretum id scilicet nostrum in lucem [illegible] duxisse, quo fiat ut [illegible] pedibusque, [illegible] ajunt, id defendere contendit [illegible] in hoc [illegible] sophisticatus. Secretum enim id, quod [illegible] quam fuit, nostrum, producere & [illegible] non potest, quia, ut diximus, nunquam [illegible] eoque nec pro defendendo illo laborare [illegible] mus; cum illud nunquam nobis in mente [illegible] rit. Quod autem ad populos eius Reform[illegible] quos Iesuita hinc inde oberrans [illegible] conatur, verba nonnunquam fiat de consequenti[illegible] rum, & principiorum rationis necessitate [illegible] bus [illegible] illud nulla alia necessitate, quam [illegible] quam impudentia, impostura, & stultitia [illegible] imponit. de quâ populi, quorum salus [illegible] [illegible] ditur, monendi sunt. Haec ad secundum [illegible] mentum.

Ad tertium, falsissimum est, nos ne [illegible] quidem expressum locum Scripturae pro nobis habere. Imò contrà dico, omnes & singulos articulos doctrinae nostrae expressis verbis in Scripturâ contineri; Pontificiorum autem falsam doctrinam omnem expressis verbis in Scripturâ negari. In hunc sensum Cl. Molinaeus Arnoldo Iesuitae responderat, & dixerat nos habere

[illegible] formalis seu expressus, v. g. ad probandā hanc [illegible] Papam malè facere dum [illegible] permittit, [illegible] habere hunc formalem & [illegible] Scripturæ [illegible]. Non [illegible]. Ad [illegible] hanc responsionem Sophista [illegible] [illegible] Se non postulare textum formalem [illegible], qui [illegible] consequentiâ contineant conclusionem [illegible], sed textus formales sine [illegible] consequentiis. Et ad exemplum à Molinâ allatum, [illegible] consequentiam illam [illegible] esse: [illegible] Deum [illegible] permittere adulterium, [illegible] etiam [illegible] [illegible], hoc tamen peccare. Eandem etiam [illegible] Papa, imò etiam legum politicarum esse, dum [illegible] quædam leviora peccata ad vitanda [illegible] sic Papam non posse [illegible] [illegible] Dei. Hic [illegible] exceptionis [illegible]

Respondeo: Molinæi responsionem [illegible] esse. Quod ut manifestum fiat, [illegible] est, cùm in conclusione [illegible] nostrâ [illegible] doctrinæ nostræ duo [illegible], verba scilicet quibus conclusio enunciatur, & sensum [illegible], sensum ipsum duobus modis considerari posse, [illegible], vel determinatè ad hæc ipsa [illegible], aut synonyma, conceptum hunc formalem [illegible]; vel secundo loco indeterminatè, [illegible] indifferenter ad hæc seu illa verba, atque hinc ad illum conceptum formalem, quo fit ut etiam [illegible] verbis sensus exprimi possit, quæ non [illegible] eundem conceptum formalem, sed tamen semper eundem conceptum objectivum.

Quod jam attinet ad conceptum formalem eum qui in conclusione continetur, certum est

[illegible]
[illegible] pro [illegible]
[illegible]
[illegible] &
[illegible]
[illegible] &
[illegible]
[illegible]

An absq; pia ra[illegible] disputari possit & debeat.

[illegible] non semper expressis illis verbis in Scri-
pturâ contineri. Dico autem semper; nam interdum
iisdem verbis in eâ continetur, quando scilicet
aut conclusio nostra extra controversiam est po-
sita; aut quando directè aliquid & expressè ne-
gatur quod expressis, & iisdem verbis in Scri-
pturâ continetur. Extra hunc duplicem casum
conclusionis, conceptus formalis in Scripturâ
non continetur; in specie in controversiis quæ
nobis cum Pontificiis intercedunt. Solent enim
paulò subtiliores hæretici non expressè, directè
& in faciem, quod aiunt, negare id quod in Scri-
pturâ continetur, sed indirectè ei contradicere,
& per cuniculos ipsam oppugnare; speciatim
solent id facere, alium sensum affingendo iis
quæ à Scripturâ dicuntur. Igitur conclusio no-
stra respectu formalis sui conceptus in Scriptu-
râ non continetur in controversiis cum Pon-
tificiis: cum scilicet Pontificij non negant ea for-
maliter quæ totidem verbis in Scripturâ con-
tinentur; sed indirectè saltem ea negant, depra-
vando sensum eorum quæ sic formaliter in Scri-
pturâ continentur. Quo fit ut conclusio
nostra ipsis opposita, non possit in Scripturâ esse
quoad formalem hunc suum sensum.

Alia autem ratio est conclusionis nostræ con-
sideratæ respectu conceptus objectivi, & indif-
ferenter ad hunc vel illum conceptum forma-
lem. Hic enim semper in Scripturâ expressis
verbis continetur sub isto aut illo conceptu for-
mali. In summâ secundum rem ipsam reperi-
tur perpetuò in Scripturâ conclusio nostra. Ex
exemplo res manifesta erit. Est inter nos & Pon-
tificios

[illegible] controversia, an detur ignis Purgatorius? Illi affirmant, nos negamus. Hic no- [illegible] hæc negatio: Non datur ignis Purgatorius, in [illegible] ipso conceptu formali, non est in Scriptura, [illegible] in Scriptura esse, idem controversia non [illegible] saltem ut in conceptu formali inter nos & Pontificios quandoquidem, ut dictum, Pontificij nolunt unquam videri contradicere Scripturæ, & sic caveant sibi à formali affirmatione illius quod in Scriptura negatur, & contrà. Quantum vero ad eam attinet, consideratam in conceptu objectivo, continetur ea expressis & conceptis verbis sub hoc conceptu formali, v.g. *Solus sanguis Jesu Christi purgat nos ab omni peccato*; cujus Enunciationis conceptum objectivum, sive rem ipsam negant illi, qui Purgatorium adstruunt.

An absque probo, ten. di patari [illegible] & debeat

Ex his jam facile respondere est ad id, quod Jesuita dicit, *se non postulare talem textum* [illegible], *qualem* [illegible] *dixit, sed eum qui* [illegible] *assertionem nostram contineat*. Nam plane ineptum & stultum est, postulare talem textum, qui conceptum hunc ipsum formalem contineat, propter causas supra allatas. Et sufficit, imò potius necessum est, tantùm talem textum formalem è Scriptura proferre, qui expressis verbis conceptum objectivum contineat: quandoquidem Pontificij negant, ut diximus, conceptum objectivum seu rem ipsam; & per consequens ineptum est postulare, ut ex Scriptura affirmant conceptum formalem, quem illi negent, [illegible] non negent. Quia vero negant conceptum objectivum, sive rem ipsam alio aliquo

Analysis pag. [illegible] dispensari possit & debeat

formali conceptu expressam, hinc patet [illegible] docto observandum est; conclusionem [illegible] quoad conceptum objectivum in Scriptura est, Pontificiam autem conclusionem in [illegible] conceptum objectivum, non esse. Dico [illegible] absolutam conceptionem quoad formalem [illegible] Pontificias neget, etiam meam conclusionem secundum eum in Scripturalem esse, item & ego negem idem de ipsius conclusione, tamen id nec mihi, nec Pontificiis probandum, cùm, ut supra dixi, id extra controversiam in confesso positum sit.

Quod exemplum à Cl. Molinaeo, de fornicatione a Pontifice permitti solita, carpit, hinc [illegible] quis Jesuitae Theologiam videat. Deum permittere quidem, id verum est: sed longe alia Dei alia Papae est permissio, ut cuivis patet. Et si [illegible] quod Deus scortatori foeminam laxat, [illegible] Papam à crimine in hac re immunem esse, quod igitur scelus, quis incestus, quae homicidia, quae Regicidia, quae parricidia Papa non secure permittere poterit, & impune fieri volet! Agnoscat hic & noscat quivis aequus & humanus [illegible] tis Lector, novum scelerum & machinationum omnium praetextum adversus honestatem, Scripturasque, societatemque publicam, Regum denique & Principum salutem.

P. [illegible]

Vide etiam 1. appareat imperitissime Sophistam dicere, *quandoquidem nos profitemur conclusionem nostram semper aequipollenter in Scriptura esse, debere igitur nos demonstrare* [illegible] *Scriptura* [illegible] Inepti. Nam conclusio nostra controversia inter nos & illos

non

[illegible]it, ut ipse sibi fatetur, cum ait: *Sic fere, ut* [illegible]
[illegible] *ipsi conveniat, id quod in confessione* [illegible]
[illegible] *permanere videre esse.*
[illegible] etiam apparet. Tertium perperam à [illegible]
[illegible] reprehendi, quòd dixisset, *si Jesuita vult*
[illegible] *nostram verbatim in Scriptura con-*
[illegible] *esse prohibentiam, non mutare debere ipsum Je-*
[illegible] *conclusionem suam, ita ut formaliter Scri-*
[illegible] *contradicat, v. g. loco hujus: datur purgato-*
[illegible], *debere ipsum substituere hanc: solus sanguis*
[illegible] *nos purgat ab omni peccato.* Hic So-
[illegible] ait, Tertium insano more postulare, ut Terti-
[illegible] qui oppugnari à Protestante posse, fidem primò
[illegible] non obscure Tertium fatetur, si pro-
[illegible] Scriptura modò adversum Romanensis pos-
[illegible] in fide sua permaneant.

[R]espondeo uno verbo, Tertium rectè côtendere
[illegible] scilicet à nobis postulare non posse, nisi
[So]phista conclusionem suam aliter formet.
[illegible] Scriptura formaliter ipsi contradicat;
[illegible] est, ut & ipse Scripturæ formaliter con-
[illegible]at. Dum igitur postulat locum Scripturæ
[illegible] formaliter ipsi contradicat, citra quam ipse
[illegible] contradicat, certè nescit quid postulet, h.e.
[illegible] sibi adversatur, & planè ridiculè.
[illegible] autem est Tertium sic postulare, ut solem
[illegible] Romanensis: nam utrobique idem pla-
[illegible] est, sive dicant *Purgatorium esse*, sive ne-
[illegible] *solum sanguinem Christi nos purgare ab omni*
peccato. Et id quod addit, sic liquere, nihil posse
[illegible] Pontificios ex Scriptura proferri, quâ-
[illegible] in fide suâ persistunt, vana & absurda gloria-
[illegible] est. Hoc enim tantùm sequitur ex iis quæ

[illegible] rat. diligenti [illegible] possint & debeant
parga.

An ab ijs princ. rat. disputari possit & debeat

Tertius dico, non posse e Scriptura afferri cum qui totidem verbis dicat Purgatorium esse; seu qui formaliter Pontificiis contra- quamdiu formaliter ipsi Scripturam non co- dicunt: etsi alias plurima Scripturæ loca ferri possint, qui ipsis quamdiu in errorem sistunt, contraria sunt, quoad consequentias ctivum & rem ipsam, ut diximus. Hæc ad tertium argumentum.

Ad quartum dico; hæreses eo modo dam oppugnatas esse, h.e. verbum Dei for- liter opponendo ipsis, ut illud Orthod- conclusionem verborum continent, scilicet factum quando hæresis aliqua formaliter co- tradicebat Scripturæ. Id quod & nos præstitimus adversus Romanenses quocunque verba formaliter co- In cæteris, h.e. ubi contradictio Roman- formalis non est, petere formalem Scr- contradictionem, hoc verò stultissimum est.

Atque hæc quidem ad prius membrum ar- menti Iesuitici, quo is contendit teneri sputare absque principijs rationis. Accede- mus ad alterum quo id agit, ut persuadeat Romanenses absque iis disputare. Primo tur, quod ait *se per Patres absque consequ- probaturum doctrinam Romanensem*, id sum vanum & impossibile est. Nam & Pa- tres ipsi rationibus utuntur, teste Concilio Tri- dentino in Salvoconductu sub Pontificatu Pauli III. & Pij IV. adeoque consequentiis & si Veronius Patrum testimonia adducit, non p- test non consequentias ipsorum adducere

[illegible] impossibile est, tùm ut absque consequen[illegible] [illegible] placet testimonia Patrum quæstioni seu [illegible]lusioni probandæ, tùm ut allegationem [illegible]natur absque consequentiis adversus ea[illegible] [illegible] seu responsiones nostras.

Quod ait non ante per Patres probandam esse [illegible] Pontificiam quàm Evangelicum abdu[illegible] [illegible] prius Religione sua, & ab eâ ad Papismum [illegible], id ante Veronium etiam Arnoldus & [illegible] Iesuitæ Cl. Molinæo uggesserant: sed [illegible] ineptum & ridiculum est. Primò enim, [illegible] Evangelicum adducat ad abnegationem veri[illegible] Evangelicæ & ad Papismum perveniat, ne[illegible] est, ut ei persuadeat illam falsam, hanc ve[illegible] Religionem esse: hoc verò quomodo per[illegible] [illegible] dogmata sua antea probet, quàm ille [illegible] moveat? Sufficit, ait Iesuita, ostendere [illegible] eam, quæ Pontificiæ opponitur, falsam [illegible] dico, eo posito sed non concesso hoc suffice[illegible] [illegible]modo id Veronius ostendet absque principiis [illegible] & fidei? Per Patres inquit, modus ille. At il[illegible] [illegible] constant consequentiis & principiis [illegible]. Et verò per ea profectò nemini id, nisi [illegible] alicui Arcadico persuadebit, aut ei qui [illegible] veritatis amore, sed olerum & honorum [illegible] opiscorum desiderio ductus etiam absque [illegible] & illius operâ istâ deficere paravit. Su[illegible] [illegible] autem & ineptias ipsius, non nisi in [illegible] præcentem audire gaudet. 2. Falsum [illegible] hoc sufficere; nam necessariò etiam contra [illegible] veritatem opinionis tuæ probare [illegible], & ostendere verum esse id quod antea [illegible] putarat. Est quippe impossibile refelle[illegible] aliquem, & falsi arguere, nisi verum contrà

[illegible] [illegible] patrum [illegible] &

An absq; pitae. ratt. disputare possit & debeat?

obedientem & probatum, seu verum a falso [illegible] nentu. Hinc Augustinus ait *veram disp[...] nem ostendere consequentia his quae vel [...] fide retinebant, ut per ea vera de quibus se [...] niret consentire, cogeretur alia vera quae ne[...] approbare, & sic verum quod falsum aute [...] tur discerneretur a falso, cum cederetur consequ[...] illi vero quod tamen ea trachatur falsum.* [...] contr. Cresconi. c. 17. Vides Augustinum h[...] utrumque officium veri disputatoris [...] dum & falsum adversarij detegens & [...] cere, seu probare doctrinam suam: [...] ut doceat id absque consequentiis [...] se. Hoc unum est ex quo appareat [...] esse, quod Iesuitae dicunt Pontificios [...] probare doctrinam suam nisi antea E[...] sua Religione defecerint.

Secundo etiam in eo repugnat Scriptu[...] rae. Iesuitae enim, ut se non teneri prob[...] ctrinam suam nisi ei qui a Religione ad [...] cum defecerit, & sic ei adversarius emptus [...] se, sed obediens tantum discipulus. At[...] enim sanctus Tit. 1. 9. docet Pastoris boni of[...] esse, non solum *παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ [...]*, sed etiam [...] *τοὺς ἀντιλέγοντας* [...] *contradicentes*. Non solum igitur fideles do[...] cos docere & instituere, sed etiam CONTRA-DICENTES ADVERSARIOS refutare [...] Pastor tenetur. Id quod etiam a Christo, Apost[...] lis, Prophetis fideliter praestitum est.

Atque ex eo loco Apostoli Augustinus pr[...] bat adversum Donatistas, quod ex suo officio [...] non solum suos docere, verumque errores con[...]

gun[...]

[illegible] sed etiam contra adversarios. Sic non qui ab Ecclesia separati sunt, veritatem asserere. Mo[illegible] serunt Donatistae Augustinum adversum [illegible] disputare, & putabant de officio Episcopi [illegible] tantum docere, exemplis convincere, [illegible] autem adversarios. *Nisi forte*, inquit lib. I. contra Cresconium c. [illegible] *illa quae a me de Scripturis* [illegible] *documenta prolata sunt, sic accipienda arbitraris, ut quod vestrae facilitati* [illegible] *in Ecclesia* [illegible] *quae in lege mandata sunt populis docen*[illegible] *corripiendas & convin*[illegible] *esse diversas sententias, ut aliisque suas D*[illegible] *dissuadendo & praedica*[illegible] *errorem. Si quid autem tale cum eis qui* [illegible] *agere institeris, tunc* [illegible] *confusione* [illegible] *habendus sit*, &c. Sed quid Augustinus doceat, ut diximus, & ex eo ad Titum [illegible] *exemplo Christi, quem* ADVERSUS *Pharisaeos & Sadducaeos, ac Samaritanos, & ipsum Diabolum principem mendacii falsitatis & errorum* ASSERUISSE VERITATEM, & DE LEGE RESPONDISSE ait; exemplo denique Apostolorum &c. contra adversarios veram doctrinam [illegible] esse.

Id Veronius exhibeat, sic & Pontificios omnes [illegible] probare doctrinam suam contra adversarios, sed tantum officii sui esse, eam proponere discipulis suis, sive iis tantum qui ipsis Romanensibus non adversantur. Quare in hoc [illegible] Iesuita Donatistam agit. & in causa [illegible] pateat praeter Scripturam etiam Augustinum contrarium habet.

Tertio & ultimo loco, cum Iesuita negat con-

An [illegible] pertinere, [illegible] & [illegible]

An adhi- ita ad- [illegible] probandam esse [illegible]
pere. ut. [illegible] illi cum eorum [illegible]
disputari gioni [illegible] & Pontificiæ [illegible]
possit & nem in [illegible] committunt. Impossibile
debeat. est aliquem ad Pontificiam Religionem per-
tere (quod ipsi convertere vocant) nisi [illegible]
struatur in Religione Pontificia. Nisi [illegible]
Iesuitæ vellent ita nos omnes Pontificios [illegible]
quemadmodum ei qui aut metu cruci-
ssi potiorum ad eos transfugiunt [illegible]
via instructione in Religione Pontificia.
sic Veronii opus non foret, si eo modo [illegible]
aut plerique ad Romanensem religionem [illegible]
ci possimus. Quod cum fieri non possit [illegible]
Iesuitæ, hinc docendo, scribendo, [illegible]
persuadendo, argumentis & auctoritatibus [illegible]
biscum agunt. Igitur extra suppliciorum [illegible]
nium, aut spem præmiorum, vel simile [illegible]
impossibile est, ut à disputatoribus Iesuitis [illegible]
duci quis possit ad Papismum, nisi prævia [illegible]
ctione & probatione Papismi. Quare [illegible]
re, ad Pontificiam religionem aliquem [illegible]
posse sine instructione prævia, contradi-
ctionem est.

Viderat hoc Cl. Molinæus, cui Arnoldus Ie-
suita pariter hoc occinebat; *[illegible]*
& liberè confessi fuerant, se non aliquibus verbis [illegible]
satisfacere posse, & sibi confessionem fidei facere [illegible]
[illegible] posteriori monitione [illegible]
[illegible] gratiosum eis [illegible]
in Religione mea, non in eam finem, ut rationem [illegible]
Ecas reddam ipsis, sed ut eis Deo [illegible] Ita
Arnoldus ad respons. postulata Molinæi.

Ad h[illegible]

Ad hoc respondet Molinæus, si ita agendum [illegible] quidam Arnoldus vult, fore ut, etiam si quis [illegible] aliquam *Pontificiã instructus non sit, adeoque* [illegible] *esse non possit, sua tamen religione* [illegible] *per aliquod tempus, absque demonstratione* [illegible] *fuerit in religione Romanensi, sine ulla reli-* [illegible] *sit. Postulare igitur hoc quod Iesuitæ postulant,* [illegible] *esse ac si postularet, ut per aliquod tempus homo* [illegible] *sua absque religione sit.* Hæc tradit respon- [illegible] Cl. Molinæi.

Analysi [illegible] potest & debet.

Ad hanc responsionem excipit Veronius: [illegible] (ita nos appellat) *probare non posse* [illegible] *Ecclesiam Patrum & Regum nostrorum errasse* [illegible] *atque manere in ea, & tenere, ut illi* [illegible] *, cum ita absque causa se ab ea sepa-* [illegible] *Hoc non est absque religione manere, sed* [illegible] *in ea a qua se separant falso ex praetextu* [illegible] *reverti igitur ad obedientiam Prelato-* [illegible] &c.

Respondeo, ineptum id esse. 1. enim fie- [illegible] potest, ut quis ad Ecclesiam Romanen- [illegible] se conferat & committat, nisi ei via per in- [illegible] monstretur. 2. Falsissimum est [illegible], nos non posse demonstrare Ecclesiam Romanensem in plurimis errasse. Cur non pos- [illegible] id quod jam sæpissime a nobis factum est, & quotidie [illegible] fit?

Ex his igitur cuivis proclive est intelligere, [illegible] esse, quod Iesuitæ pollicentur, [illegible] demum Religionem suam probaturos, [illegible] postea discesserimus, & fidem ipsorum am- [illegible] fuerimus. Nunc videamus rationes qui- bus probat Pontificios non teneri opiniones

An relig- gion. [illegible] disputari possit & debeant

suas probare, non autem contra intentionem [illegible]
doctrinam nostram.

Prima igitur ratio ex eo capitur, quod [illegible]
ritici in his religionum Rei sint, nos autem [illegible]
Accusatores. Redigamus hoc argumentum [illegible]
formam syllogisticam, ut eò melius [illegible]
illius, & soliditas nostræ responsionis [illegible]
Syllogismus talis erit. *Qui Rei sunt in his Religio-*
nibus non tenentur in iudicio causas suas probare, A[t]
qui Romanenses Rei sunt. Ergo.

Respondeo primò in genere, turpissimum [illegible]
se, & planè indignum tanti negotij [illegible]
& in quo de salutis causa agitur forensibus [illegible]
mulis ac modis tam genere, ubi ex Scriptur[æ]
testimoniis est agendum. Quod cùm D[onati]-
stæ Catholicis olim proponerent, & ob[iicerent]
teste Augustino, Catholici magna in[iuria]
te affici se putarunt, qui *ostenderent se* [illegible]
non forensibus tergiversationibus aut formulis [illegible]
operam, Scripturarum testimoniis agere [illegible]
coll. 1. c. 9. Cùm igitur sententia forensium mo[illegible]
agendum præciperet, ostendit se Catholicis, [illegible]
Augustino in eo esse contrarium, [illegible]
tem illis detectiorem.

Secundò, ne etiam de ipso iure forensi [illegible]
iusta postulationis ad eos iure aliquid negare [illegible]
deamur, aut sic nostræ causæ meritum [illegible]
mus ne ita quidem eos quicquam iuvari [illegible]
cum iis agemus liberaliter, ut olim Catholici [illegible]
Donatistis egêre. Donatistæ enim moras necte[bant]
& cognitionem causæ, quasi rem in se eam per[tinentem]
tandem, etiam de hoc cum Catholicis litiga-
bant, utra pars rea, utra actrix esset.

Ibi ostendunt Catholici, & ipsi Donatistæ [illegible]

quod agnoscimus, non agendum esse de iure su- Analogi
... in causa Religionis, sed ex Scriptura. Te- pilat. ea.
... nostrae causae metuere ullo modo videan- disparari
... ... ut etiam in id inquirant. Per- posse, ut
... 98. ait Augustinus, ut Imperatoris prae- debeant
... collationem nostram fieri vellemus, ut ...
... ... personam comparet. Videbatur enim
... ... ne quod Donatistae etiam de ipso ...
... ...
... ... esse personae, breviq; collatio-
... Esto igitur ut agatur ad forum modum. Ac- p. 130.
... hoc Iesuitis, videbimus ut sic quidem u-
... eum possit Romanenses non teneri pro-
bare doctrinam suam.

Quare in specie jam distincte primo ad ma-
jorem, secundo ad minorem respondebo. Ad
... dico consequentiam nullam esse. Nam
... Romanenses Reos esse omnino, tamen
... ... hanc doctrinam tenentur probare.
... ... Rei sunt, ut tamen se etiam Doctores
& Pastores profitentur, tum etiam fideles &
Christianos. Iam autem Doctores, ut vidi-
... ex Apostolo tenentur adversarios confuta-
... & sic doctrinam suam probare contra eos.
Nec posset Iesuita excipere, in lite illa quiescere
... conditionem Doctoris sive Pastoris, & nullam
... quam Rei aut Accusatoris personam spectari.
Quemadmodum alioqui in forensibus litibus
qualitates ... ... Rei aut Accusato-
... conditio servatur. Hoc, inquam, excipi non
potest: nam aliter hac & controversia Religio-
nis, est inseparabilis plane conditio Doctoris,
cum tota lis in eo consistat, utra partium recte

Antido[illegible] peit, ne disputari possit & debeat;

doceat, quæ ab eo [illegible] docendo probat [illegible]
testando agitari, & decidi non potest. Hinc [illegible]
fius cum adversariis disputans. Doctrinam [illegible]
tionem non seponit, sed maximè tunc [illegible]
probat, & refutat. Et certè valentinus [illegible]
testatur hoc Veronius, ut cessum habet [illegible]
solum receptus titulo se Doctorem Theolo[illegible]
sed etiam novè & satis arcidia ambitione [illegible]
DICATOREM REGIS AD UNIVERSIT-
ATEM sese nominat, & in disputationibus [illegible]
hoc agere conatur, ut nos victos, si possit, ad
dem Romanensem pertrahat. Dum igitur [illegible]
biscum concertat ac disputat, Prædicator[illegible]
Doctoris titulum nullo modo seponit, sed [illegible]
controversiis conjunctum, imò in illis [illegible]
venditat. Ita Pastorum seu Doctorum [illegible]
sic professio eos ad illas partes officii coniun-
git. Sed & fidelium ac Christianorum [illegible]
eos non exuere potest conditio Rei sive Accu[illegible]
Tenentur enim fideles *semper parati esse ad de-
fensionem ac reddendam rationem omni qui eam ab
ipsis exegerit*, 1. Pet. 3.

II. Minor ideò etiam falsa est; quia falsa
hypothesi nititur, ac si scilicet Rei non tene-
rentur causam suam probare. Id quod falsum
tùm in litibus forensibus, tùm Ecclesiasticis. In
foro Reus erat Annius Milo: an non hujus inno-
centiam Cicero probavit, & non aliorum clien-
tum suorum qui rei erant? An Demosthenes
omnes alij Rhetores pro reorum suorum inno-
centiâ probandâ reliqui quicquam fecerunt? In
controversiis Ecclesiasticis Reus erat Iudæis
Christus, Reus erat Paulus (qui sæpè conceptis

verbis

[illegible] vocantur Act. 23. &c. Rei erant Chri- [illegible] Martyres omnes primorum seculorum, [illegible] hi omnes pro veritate doctrinæ [illegible] dicendum sibi, & contrarium po- [illegible] dixerant. Hæc [illegible]

Annales, [illegible] palàm & debeat

[illegible] dico. Pontifices non tantùm [illegible] etiam Accusatores nostri esse, [illegible] etiam Rei personam sustinere. Verum esse [illegible] aliunde quàm ex Concilij Tridentini [illegible] Iesuitæ ore probabo.

Concilium igitur Sessione celebrata [illegible] Octob. 1551. ideò se convenisse dicit ut HÆ-[illegible] *[illegible] & c. [illegible]* [illegible] ZIZANIA EXECRABILIVM [ER]RORVM & SCHISMATVM QVÆ INIMI-[CVS] HOMO *[illegible] temporibus in [illegible] fidei, usu & cultu sacrosanctæ Eucharistiæ [illegible].* &c. Potestne gravius accu-[sari]? Sic Sessione 21. sub Pio IV. [illegible] Iulij 1562. *Cum de tremendo, inquit, & Sanctissimo Euchari-stiæ Sacramento varia diversis in locis* ERRORVM MONSTRA NEQVISSIMI DÆMONIS ARTI-BVS *circumferantur, ob quae in nonnullis provinciis* MVLTI A CATHOLICÆ ECCLESIÆ FIDE ATQVE OBEDIENTIA VIDEBANTVR DIS-CESSISSE, &c. Hic rursus monstrosorum & diabolicorum errorum [illegible] ab Eccle-sia accusamur. Sic in aliis locis iisdem à Con-cilio [illegible] hos duos qui gravissimis ver-bis nos accusant seligere voluimus.

Ecce Iesuita [illegible] excipere possit, nos à

An absq; prio. cie. disputati. poterit debeat?

Concilio illo non ut Reos argui, sed ut Accusatores calumniosos & convictos damnari illius ipsius criminis, cujus Romanenses inique accusaverunt: ideo renendum est [illegible] non a Concilio etiam ante ullam precedentem cognitionem causæ hæreticos taxari. Sessione I. sub Paulo III. 13. Decemb. 1545. fit decretum de inchoando Concilio: & quæritur: *Placetne vobis ad laudem & gloriam S. & individuæ Trinitatis*, &c. ad EXSTIRPATIONEM HÆRESIUM, *& ad pacem & unionem Ecclesiæ ad reformationem Cleri & populi Christiani, ad depressionem & extinctionem hostium Christiani nominis, decernere & declarare sacrum Tridentinum, & generale Concilium incipere, & inceptum esse?* 2. Concilium agnoscit etiā diu post inchoationē illius, nimirum septemdecim annis post initium, & præterea jam 16. Sessionibus, litem adhuc pendere, & in controversiā esse. Ita enim Sess. 17. die 18 Jan. 1562. sub Pio IV. decretum fit de celebrando Concilio Tridentino, & quæritur. *Num placet illud celebrari, & in eo ea debito servato ordine tractari, quæ proponentibus legatis, ac præsidentibus ad levanda temporum [illegible] calamitates*, SEDANDAS DE RELIGIONE CONTROVERSIAS, *coercendas linguas dolosas* &c. Vides Pseudo-Concilium dicere, se laborare velle in componenda lite, vides nos in hoc Concilio ut partē litigātē alterā cōsiderari, vides denique nos ante ullam decisionem, aut ullam decretum fidei hæreseos accusari. Quæ apparet ex his. Iesuitam nisi in Concilij Tridentini verba juraverit, manifeste tamen ei hoc loco repugnare.

Sed porrò Iesuita ipse contra se in eo lucta-
[illegible] cum ipso dum concedere vult nos Reum ac-
[illegible] probare doctrinam nostram, aggreditur
[illegible] & sic Reus constituitur. cap. 5. §. 1. ait,
[illegible] nouæ positura esse, ut quamlibet priuatim
[illegible], & procuratores ad doctiorem [illegible]
[illegible] publicent [illegible], [illegible]
[illegible], non tantum habent acres [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible] ut eos aggrediatur [illegible]
[illegible], [illegible]. His fi-
[illegible] se litem nobis mouere [illegible] Accusatorem es-
[illegible] aggredi, nos adeò generosos non esse, ag-
[illegible] factus. Rationem etiam quintam qua pro-
[illegible] Pontificiorum non esse probare
doctrinam suam, ait, [illegible] contra [illegible]
[illegible] inferre. Annon hoc [illegible] nos
[illegible] est, & [illegible] à doctrina Ecclesiæ
Nec dicere potest Iesuita, se id nō eo fine allega-
[illegible] ut nos accuset & Reos peragat, sed ut Accu-
[illegible] nos personam sustinere doceat. Agnosco
[illegible] mentem & scopum Veronij eam esse, sed
[illegible] medio à scopo, ac [illegible] suo se dimouet;
[illegible] tantum abest ut eâ ratione euincat nos Ac-
cusatores esse, ut potius Reos nos constituat.

Ait enim nos nouam doctrinam inuehere.
Si jam nos hoc negamus, ut negamus, annon illi
incumbit probare, nos nouam doctrinam inue-
here vel ex methodi ipsius præscripto, quia docet
eum qui alterum accusat, probare debere accu-
sationem suam, nec docere ut sequatur ab adver-
sario probationem innocentiæ suæ, non minus
atque is qui [illegible] aliquam impudicitiæ accu-
sat (uxor ipsius Veronij similitudine) [illegible] potest

An aduer[illegible] primi [illegible] disputandi [illegible] & debeant

p. 12.

Anabsc[illegible] pei[illegible] disputari posit & debeant

id ab eis flagitare, ut negationem & [illegible] suam probet.

Quo tam ideo facit Iesuita, ut perpetuò [illegible] sancti & probantium, nos autem Rei & [illegible] partes sustineamus. In quacunque [illegible] troversia Religionis nos novitatis accusi[illegible] bare id ipsi incumbit. Nec declinare [illegible] tes hic etsi defugiat examen singularum co[illegible] versiarum, & in genere probare conc[illegible] novam doctrinam introducere, ideo quia [illegible] jores nostri aliter docuerint. Nam & [illegible] positionem alterutram negatam [illegible] re tenebitur, nec desistere poterit ab [illegible] usque dum Scripturam sacram cum [illegible] suam doctrinam promerent, contraria[illegible] bis esse ostenderit, adeòque planè conv[illegible] quod per Dei gratiam in æternum fuisse [illegible] bitur & ipse, & quicquid adversariorum [illegible] gelicæ veritatis est.

Ex his igitur, &c. & ex Concilij Tridentini[illegible] ipsius Iesuitæ verbis apparet, Pontificios [illegible] tantum Reos, sed etiam Accusatores nostr[illegible] nos etiam reos esse. Si ergo locum habet [illegible] te argumentum, eos scilicet qui Rei sunt, [illegible] neri causam suam probare, quid aliud sequ[illegible] nisi nos qui Evangelij doctrinam profite[illegible] ex lege & methodo Iesuitæ non teneri proba[illegible] doctrinam nostram. Pontificios autem teneri suam probare, nobis satis esse perpetuis negati[illegible] nibus, ex illius præscripto defungi, usque dum Papatum abiuraverint, & obedientes discipuli (ut Iesuita loquitur) fiant; cum præter ius nostrum possit nos illos instruere de doctrinæ nostræ ve-

ritate

Videtis quotquot estis, Romanenses, [illegible] integram, honestis, & candidatis, quam teterrime [illegible] patrocinium causæ vestræ ingesserit, quam [illegible] prudenter agat, quam Sociorum armis suste[illegible] quæ non possint non in vestræ Religionis [illegible] præiudicium resilire.

Anabaptistarum, rat. desperatæ [illegible] deleatur

Quemadmodum autem hactenus ostendi[illegible] etiam Reos, Pontificios vero [illegible] esse: ita etiam ultrò profitemur, nos [illegible] etiam Accusatoris personam [illegible], & causæ nostræ bonitatem, adversariæ [illegible] malitiam probare libenter velle, ut ha[illegible] à nobis factum, & in posterum fiet. Ita [illegible] Catholici, cum Donatistæ [illegible] autem [illegible] essent adversus crimina quæ [illegible] Augustin. brevic. collat. 3. c. 1. tamen [illegible] personam suscipere voluerunt, teste [illegible] prae ceteris [illegible] Catholicis declaratum est, [illegible]. Atque hæc quidem ad primum ar[illegible] Iesuitæ dicere necessum fuit.

Videatur etiam doctissimus Ferrius cap. [illegible] argumentis ostendit, quam [illegible] & [illegible] illi faciant, qui ex [illegible] hic de personarum [illegible] qualitate ad controversias Theologicas [illegible]. Cuius argumentis [illegible] Tom. [illegible] respondere [illegible], ideo paucis verbis, & argumenta Ferrii in[illegible], & solutiones Iesuitæ inanes esse o[illegible].

1. Argumentum Ferrii [illegible], indignum [illegible] p. 576. [illegible] hanc procedendi rationem [illegible] quo

An adhi- gen. rat. disputati possit & debeat

de causa Dei & salute animarum agitur. T[illegible] *enim est quod cognitum* [illegible], *veritatem habere & administrare illis, qui in lumine* [illegible] *bere, donari etiam ex lege charitatis* [illegible] [illegible] *animae* [illegible], *& ab* [illegible] *fortuna.*

Ib. p. 68.

Ad hoc argumentum regerit Iesuita, *si* [illegible] *disputandi rationem* [illegible] *ex desiitu* [illegible], *quia hoc medium brevius, & efficacius est* [illegible] *quod nostra negavit.* Resp. Haec [illegible] pertinens est, nec infringit vi argumenti, [illegible] consistenti, vos teneri monstrare veritatem, & instruere errantes. Quod an hoc [illegible] *dum brevius est*, dico brevius id quidem [illegible] cerebri proprij vertiginem, & communem [illegible] Romanensium malitiam ostendendam, [illegible] eundem autem adversarios aequè expediendos, breve medium esse, ac si quis in obsidia [illegible] dem adversarios scalis [illegible] admoveat, [illegible] de ea alto praecipitem se agit, & cervicem [illegible] gat, ea opinione impulsus, [illegible] breviorem [illegible] ad manus conserendas cum hostibus [illegible] si porta aut per cuniculos exeat. Revera [illegible] compendiosius ad medium nec [illegible] longiorem facit disputationem; hinc enim iam disputatur, *an vere Pontificij Rei sint, an vero nos?* Item *an reus teneatur probare causam suam?* Cui accedunt etiam aliae quaestiones, quae ex hoc medio nascuntur, in quibus omnibus, cum falsam sententiam tueri Iesuitam ostenderimus, tandem necessario ad caput rei & controversiarum ipsarum cognitionem veniendum est.

Apparet igitur litem sic longiorem fieri, & ne-

cessitat

[illegible] quaestionum, quae ex antecedentibus [illegible]
[illegible], antequam ad caput ipsius rei veniatur.
[illegible] quae lib. 1. cap. 14. diximus, ubi [illegible]
[illegible] multa compendium quaeri [illegible]
[illegible] assertionibus, & iis quae ad caput [illegible]
[illegible] veritatis praetextu disputari.

Quod ait hanc methodum efficacem esse, [illegible] manifestum esse ex dictis, & sequentibus, nullam efficaciam in ea esse, qualem cum de [illegible] Apostolus 2. Thess. 2. 9. loquitur, efficaciam [illegible] Sathanae [illegible] per [illegible] efficaciae [illegible] [illegible] S. S. solide veritatis, ne [illegible] quidem [illegible].

Secundum argumentum Ferrij eo redit: *esse [illegible] modum procedendi [illegible], [illegible] [illegible] communem, qui Accusatorem [illegible] adversarium, ut [illegible], at sic [illegible] cognitionem [illegible] caput causae est.*

Regerit Iesuita, *non esse [illegible] [illegible] modum, quo [illegible] sit [illegible], qui [illegible] agimus, quae falso sit probaturus. [illegible] per Patres [illegible] doctrinam Ponti[illegible].* Resp. Esse [illegible] [illegible] Veronius negat, certe Augustinus affirmat, & [illegible] loquitur.

Augustinus enim testatur, cum Catholici [illegible], & ad disputationem & cognitionem principalis negotij venirentur, Donatistas [illegible] [illegible] modo quo Veronius, iam adversus [illegible] [illegible], adversum Catholicos usos esse, & docet Catholicos eodem modo respondisse Donatistis, quo Ferrius Iesuitae. *Secundo* [illegible] ait [illegible] coll. 3. c. 2. *cum Cognitor [illegible] principale nego-*

Margin notes: An [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] & / [illegible]
Margin note: Fer. p. 177.

An chilq; [illegible] pein. [illegible] disputat; politis & [illegible]

rit, id propositum dictum est a Catholicis etiam frequen-
principaliter versatum, & hoc esse, ut ostenderent quos se
Donatistae dicere in Ecclesiam toto orbe diffusam
possent probarent. Responsum est a Donatistis [illegible]
quaereretur quid essent quae agerent ut MORA FI-
ERENT DE DISCVSSIONE PERSONARVM.
De qua re etiam diu confligeretur Catholicis recu-
santibus, & ut remotis SVPERFLVARVM MO-
RARVM TERGIVERSATIONIBVS ad cau-
sam veniretur, vehementer instantibus, contra Do-
natistae obnixissime contendebant, ut personae discu-
terentur, & flagitabant ut exprimerentur qui peti-
ssent ab imperatore istam fieri collationem: [illegible]
entes, ut constaret Catholicos esse petitores, ut Ex
FORENSI IVRE possint discutere personam peti-
toris, cum tamen in aliorum primum recitatione su-
Catholicorum mandatum, ubi se ostendebant non pe-
titores esse, sed defensores adversus errorem, [illegible]
li veram communionem obiicere solent, cum ipsi pro-
xiegerunt, ut Ecclesiae causa non FORENSIBVS
FORMVLIS, sed magis divinarum Scripturarum
testimoniis ageretur, confessique fuerunt leges Catholi-
corum mandato, Scripturis solis suam Ecclesiae cau-
sam firmare voluisse, sed ex eodem (eo) [illegible]
Romanae [illegible] actores esse praecesserunt: tamen ergo
quasi obliti quid exegerant, & quod etiam ipsi pro-
cati fuerant, cum de Ecclesiae criminatione & purga-
tione Catholici propositassent agi oportere, rursus
personas quaerere perseverant, ut eas possint EX FO-
RENSI IVRE discutere. Quibus ergo Catholici
resistebant, & propter praesentiendas MORAS
QVAS EOS ET PARARE videbant, &
INNECTERE iam videbant, persuaderent inhi-
bere.

[illegible] Ecclesiae consessum agnoscatur ut consultum. Anabap[illegible]
[illegible] Augustinus.

Sed & res ipsa loquitur; nam certum est Jesuitas id agere, ut eo modo ad examen controversiarum & capitis eius veniri nunquam possit inter eos & illos. & expressis verbis id fatentur, qui [illegible] inter alia, quae libro primo de opinione Romanensium, & fine ac scopo methodi hujus [illegible]avimus.

III. Argumentum Fersij eo redit, [illegible] Ver. 69.
[illegible] Jesuiticam locum non habere [illegible] omnes, seu non esse perpetuo veram, quod [illegible] philosophi [illegible] appellant. Nam [illegible] Doctores Ecclesiae non sunt, non posse [illegible] dici [illegible] Reformatores. Si igitur [illegible] Romanensium [illegible] methodo Jesuitarum [illegible] credidisse.

Regerit ille, [illegible] etiam plebem tenere agere. Nam [illegible] etiam privatos, seu qui vocationem [illegible] in Ecclesia non habent, esse ex parte [illegible]santium, nam secundum principia propria non debere a fide aliena dependere. Proinde [illegible] contra Romanenses non posse ea methodo, [illegible] probaturam.

Respondeo, exceptionem etiam hanc nullam esse. Quod enim ait etiam plebes esse ex parte accusantium, ambiguum est. Vel enim sic potest intelligi, & eas Accusatoris partes sustinere atque accusare, vel saltem eas sequi partem Accusatorum. Priore modo simpliciter, posteriore [illegible] quid falsum est. Nam cum accusatores Romanensium, ita accusatores sint eorum, [illegible] tamen inseparabiliter, cum conditione actoris coniunctam habeant in ipsa lite conditio-

Ex [illegible] nem Doctrinæ: hinc populus ita [illegible] torum suum, quatenus sunt discipuli, [illegible] ut Doctorem suum. Quo[illegible] certè non necesse habent accuratè [illegible] tare, sed sufficit illis ad necessitatem [illegible] salutis cognoscere, intelligere, audire, [illegible] proficere quotidie in agnitione veritatis.

Hoc est quod Apostolus ait, *se* [illegible] *cere pro auditoribus suis* [illegible] *precari, & petere, ut repleantur agnitione* [illegible] *illius in omni sapientia, & intelligentia* [illegible] Coloss. 1. 9. Et hinc [illegible] fecere populis cognovisse [illegible], audi[illegible] cem, [illegible] esse & convictos [illegible] Scripturæ. Quòd si etiam ex populis [illegible] hanc à Deo gratiam & hoc donum [illegible] convincere adversarios possint, [illegible] defuturum [illegible] habent de Deo gratias agant, & [illegible] illam [illegible] neginu.

Quod ait secundò, populum non debere [illegible] pendere à [illegible], rectè dicit, sed in [illegible] [illegible] Ecclesiam calumniatur, ac si fides [illegible] rum ab auctoritate Pastorum dependeret. [illegible] quamquam sed dependet ea à verbo, quod ipsi Pastores, ut instrumenta quæ Deus [illegible] [illegible] est, cum verbo per fidem [illegible] prium sub sensibus. Quod dicit de suo [illegible] [illegible], non licere nobis [illegible] [illegible] adversus Romanenses, id jam [illegible] [illegible] à nobis dilutum est supra.

XV. Argumentum Perrij eò redit, *Se* [illegible] *aperire hæreticis convictus*, *& arma submini*[illegible]

adversa-

[illegible] *[illegible] Pontificis, &* [illegible]

Regerit etiam Iesuita, *se [illegible]* [illegible] quam perperam ab ipso factum sit [illegible] [illegible] vicimus.

[illegible] non posse [illegible] [illegible] partis [illegible] patres [illegible] [illegible] est. Iesuita, hoc ipsum in quaestione esse, & [illegible] probare veritatem. Resp. [illegible] [illegible] parati perpetuo sumus. Sed idem [illegible] Pontificijs incumbet, qui pariter [illegible] [illegible] esse dicunt.

Tertius ostendit hanc [illegible] *[illegible] esse [illegible] Ecclesiae [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] probasse veram doctrinam, & [illegible]*

Excipit Iesuita, *hoc [illegible] esse [illegible] Lectionem Patrum, Patres [illegible] [illegible] doctrinam [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]*

Resp. Si adeo periti sumus in lectione [illegible], cur non [illegible] [illegible] [illegible], vel unicum exemplum, quo ostendere [illegible], Patres praeterea [illegible] [illegible] [illegible] probationem [illegible]. Quod ait, Patres [illegible] probasse doctrinam veram, dico eos [illegible] solum interdum, sed semper veram doctrinam [illegible], falsam destruxisse quoties cum [illegible] disputarent. Quod denique dicit se [illegible] probantium, ideo sibi ita videri, etiamsi [illegible] non [illegible], id ex [illegible] apparet vanum esse. Per *[illegible]*, quos intelligit facile

An [illegible] princeps disputari possit & debeat

[illegible] in quæ dixi indicare est, [illegible] confessi sunt Religionem Protestantium esse, & se obedientes discipulos [illegible] doceri, qui aut spe aut metu [illegible] ducuntur. Et sic Iesuitæ excepti [illegible] cimus, quibus potavit se [illegible] Ferrios [illegible] ligationem illam [illegible] tium destinatam frustra [illegible] ostend[illegible]

Hoc vel primum argumentum Iesuitæ ostendere conatus fuit, Romanenses [illegible] probare doctrinam suam. Ad reliqua [illegible] antiquæ, dico 1. in genere, committi [illegible] ignorationis Elenchi, tantùm [illegible] tem nos probare causam, seu potiùs doctrinam nostram, quod non [illegible]: [illegible] stimus, [illegible], [illegible] quam [illegible] bes [illegible]

[illegible]

ut poeta verbis utar. Tum demum igitur calumniatores fore[illegible], si [illegible] probanus, & argumentis destrui [illegible], quem [illegible] dum [illegible] Iesuita. Interim tamen [illegible] Romanenses teneantur doctrinam suam [illegible] [illegible] ostendimus.

2. In specie respondeo ad 2. argumentum per inversionem: si enim verum est, ut [illegible] mum est, eum qui alium erroris damnat, [illegible] id probare; tum certò Romanenses tenentur doctrinam suam probare, damnant enim [illegible] gravissimè plurimarum hæresium, & anathemate [illegible] dicunt. *Tanta fuit*, ait Concilium Tridentinum, *his nos temporibus calamitas, & hæreticorum [illegible], ut nihil [illegible]*

[illegible]

[illegible] asserendâ unquam fuerit, [illegible] quod non [illegible] [illegible] aliqua [illegible] propter S. [illegible] personam [illegible], ut præcipuas hæreses [illegible] temporis [illegible] DAMNARET & ANATHEMATIZARET, [illegible] & Catholicam [illegible], & doceret, prout DAMNAVIT, ANATHEMATIZAVIT & definivit. Sess. [illegible] de recip. & observ. decretis Concilij. Et [illegible] acclamatione Patrum in fine Concilij. [illegible] acclamant. *Anathema cunctis hæreticis.* [illegible] anathema.

[illegible] ipse in formulâ professionis fidei Rom. [illegible] articulos fidei nostræ, eos qui ad [illegible] definiunt: *Ego* DAMNO, [illegible] ANATHEMATIZO *omnes hæreses condemnatas*, [illegible] *& anathematizatas per Ecclesiam* [illegible] *&c.*

Ad III. pariter respondeo per inversionem: [illegible] verum est, eos teneri probare doctri[illegible], qui se reformare velle Ecclesiam di[illegible], [illegible] Romanenses tenentur suas probare [illegible]. Nam Romanenses se Reformare Ecclesiam, in Concilio Tridentino [illegible] pollicentur. Sessione 1. ait, *Concilio* [illegible] [illegible] *& unionem* [illegible] [illegible] *hæresium tenebris, quæ per tot annos* [illegible] *terram, Catholicæ veritatis lux, candor,* [illegible] *& ea quæ reformatione egent* [illegible]. Sess. 4. ait, *Concilium hoc sibi perpetuò* [illegible] *oculos proposuisse, ut sublatis erroribus* [illegible] *Evangelij in Ecclesiâ conservetur.* Sess. [illegible] [illegible], ait, *purgatis erroribus* [illegible]

[illegible] permaneat. Sed [illegible] *[illegible], atque [illegible] propositam [illegible], atque [illegible] [illegible].* Si igitur vera est consequentia [illegible] ea, ut etiam [illegible] Romanenses [illegible] suam [illegible] Iesuita [illegible].

Hæc mea responsio est, [illegible] generalem, [illegible] quam ad hæc posteriora argumenta, [illegible] quo pertinent dicti D. Molinæi ad idem [illegible] etiam aliter respondit, (quum Arnoldus Iesuita Verontum Pastoribus Ecclesiæ Orthodoxæ Parisiensis occinebat) dicimus [illegible] minorem; 2. ad majorem. Ad [illegible] eam falsam esse, nec enim nos [illegible] *[illegible] ad reformationem Ecclesiæ [illegible] Reformatores [illegible] Reformatores.* Et [illegible] Confessionis Gallicarum Ecclesiarum [illegible] dicit, sed conceptis verbis de primis [illegible] Dei loquitur, quorum opera [illegible] Evangelij [illegible] superiori Ecclesiæ publicatis redditis [illegible] doctrina à Papatus erroribus [illegible] quales fuerunt Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Bucerus, Melanchton, &c. De his loquitur [illegible], extraordinariè & primitùs [illegible] Deo, non autem de successoribus [illegible] ordinaria vocatione Ecclesiæ. 2. [illegible] ad majorem *[illegible] Reformatores, [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible], [illegible] Ecclesiam Rom. reformatione, [illegible]* [illegible]. Ita Molinæus [illegible] respondit. Fatemur etiam ad minorem respon-

[illegible] & dicit, non omnes qui [illegible] profitentur & agnoscunt, esse Reformatores, [illegible] ad [illegible] fuerit [illegible]

Anabap-tistae [illegible] & [illegible]

Has duas responsiones Molinaei & Perrinii [illegible] Iesuita, & respondet tum in genere tum in [illegible]. In genere dicit [illegible] esse [illegible] & [illegible] Molinaeum [illegible] Ecclesiarum [illegible] non esse Reformatores, [illegible] esse Reformatores. In specie adver-[illegible] Molinaeum dissimulasse [illegible] responsio-[illegible] excipit etiam Pastores [illegible] Re-[illegible] Ecclesiarum se Reformatores [illegible]. Nam [illegible] primum [illegible] 28. Confess. suae, [illegible] superstitionem & idololatriae; [illegible] est, Ergo & [illegible] missi sunt ad reformandum. [illegible] inquit, [illegible] missi ad reformandam Ecclesiam [illegible] Pastores Eccle-[illegible] Reformatos [illegible] Papatum [illegible]. Ita [illegible] Molinaei responsionem [illegible].

V. pag. 10. 11. 57. 64.

Ad ea quae Perrinius dicit, excipit, etiam [illegible] qui ad Ecclesiae [illegible] vocati [illegible] Reformatores se profiteri [illegible] parte [illegible] Papatu ad nos [illegible] se [illegible] Ecclesiae Rom. quod [illegible] Domini.

Respondeo Iesuitam immerito accusare contradictionis Molinaeum & Perrinium, utpote nulla [illegible]. Quod ut clarum fiat, [illegible] est

An obsit [illegible] principia [illegible] & debitio

vocem *Reformationis* duobus modis sumi, stricte & late. Stricte pro extraordinario actu, seu exercitio vocationis extraordinariae eorum qui primum restituerunt, aut restituunt cognitionem, & sincerum cultum Dei. Late pro omni seu qualicunque exercitio vel actu, quo error aliquis convincitur, sive corrigitur, & veritas ipsi proponitur.

Me distinctionem hanc non excogitasse ad solvendi causam, etsi aliunde probare facillimum foret, sufficiet tamen ipse Iesuita testis, qui hanc distinctionem vocis ambiguae haud obscure agnoscit, cum ait: *Ego renunciavi hanc dignitatem quae in* EXTRAORDINARIA *missione ad reformationem consistit, et tamen cum se dicunt Pastores Ecclesiam Reformare, certe convincunt probantque partem errasse.* OMNIS *reformatio in fide praesupponit errorem in fide.* Vides, ut primo extraordinariam reformationem agnoscat, deinde etiam ordinariam, quae in convincendis erroribus consistit, & ex priori illa fluit. Illam enim ordinariam, ponit abesse a nostris Pastoribus, hanc autem dicit ex eorum hypothesi, non posse non iis convenire.

[illegible] 52

Dico igitur Molinaeum, cum negat Pastores Evangelicos esse reformatores, seu profiteri se reformare velle Ecclesiam, accipere vocem eam in priore significatione, ut apparet cum ait: *Satis est nobis, ut reformati simus ipsi; Ecclesiae nostrae Reformatae vocantur, non autem reformantes. Vocantur vero reformatae, quia sunt a Papismo repurgatae.* Et Iesuita ipse ait *Molinaeum totalem refor-*

mationem

ministerii illos exhibuere, qui primi Pastores nostri fuerunt.

An absolutè verum sit, Reformatores pastores esse & debeant

Ferrius autem voce Reformationis in posteriore significatione & lata illa utitur, secundùm quam Molinaeus nullo modo negat Pastores Ecclesiarum Orthodoxarum esse Reformatores. Subjungit enim: Verum quidem est, nos ex compassione verè Christianâ erga devios operam dare ut adversarii nostri lucem veritatis agnoscant, & in votis vel maximè habere, si qua velum ignorantiae ipsis tollere possimus. Vides ut Molinaeus & Ferrius sibi nequaquam contradicant.

Quod in specie attinet ad primam illius exceptionem, adversus Molinaei responsionem dico uno verbo, succedere & successisse Pastores Evangelicos primis illis Reformatoribus in eo quod ordinarium erat in vocatione ipsorum, non autem in eo quod extraordinarium erat.

Ad *secundam* & *tertiam* dico, nihil aliud sequi, quàm Pastores Evangelicos teneri *reformare* in secundâ significatione.

Adversus Ferrium quod excipit, id jam paulò ante diluimus, cùm tertium eius argumentum discuteremus. Quod ait eos qui à Papatu secesserunt ad nos, teneri reformatorum partibus defungi, & probare doctrinam suam: id verum est secundum, quatenus (id quod etiam apud nos observatur) tenentur rationem reddere fidei suae, & causas indicare ob quas Papatus castra reliquerint, pro mensurâ doni Dei, & prout ipsi visum fuit oculos mentis ipsis aperire. Haec ad

An diss... pertinet, diss... possint & debeant

tertium argumentum solutio.

Ad quartum argumentum Jesuitae respondeo, ipsum cogitare quamquam solos omnes Romanos ad causae suae probationem obligari. Nam aeque peti, ut rationem reddamus separationis nostrae, si petitionem constituimus, non vero defensores. Petitur enim, & defenditur oppugnatur; scribit etiam Augustinus Catholicos aliquando *non petitores esse, sed defensores adversus eos qui illi causam communionis objicere solent.* In ... c. 4. Et vero res ipsa loquitur, Jesuitam se hoc modo Accusatorem constituere. Nam objicit nobis, quod ab Ecclesia Romana nos separaverimus, et praesupponit, nos non bene sed male fecisse: ita ut idem sit ac si diceret, male fecistis, dum ab Ecclesia Rom. nos separavistis. Probandum igitur ipsi incumbit, nos male fecisse in eo; non minus ac nobis quae ipsis merito objicimus, eos ab Ecclesia vera Apostolica primitiva divertisse: sed jam probata est nostra accusatio.

Ad quintum dico in specie, non nos, sed ipsos nova dogmata introduxisse, doctrinam vero quae in controversia inter nos & ipsos ... est, non antiquam, sed novam esse, nisi in quantum cum veteribus haereticis convenit, ita ut haereticam antiquitatem, non autem Catholicam habeat. Quare nihil ex hypothesi praecedente Jesuitam probatur.

Instabis: Saltem hoc negari non potest Pontificios tenere ... doctrinam suam possessione ... cum tam per plura saecula ... vigueat. Et sic Pontificii in possessione sunt,

& temporis præscriptionem pro se habent. Per consequens, Protestantes quia a [illegible] discedere volunt Pontificiis, necesse habent in [illegible] doctrinam suam Pontificiis [illegible] antiquiorem probare non tenentur. Et sic Anabaptistæ, qui tam etiam disputandi rationem observabant, & præcipue ne unquam contra se doctrinam suam probarent. P[illegible] Ecclesiæ Parisiensis regestis in libello [illegible] *[illegible] Ecclesiæ [illegible] ... nunc fratre gaudet.*

Anab. [illegible]

Respondet Molinæus, præscriptionem temporis locum non habere in materia religionis, [illegible] esse, non unius sed [illegible] Ecclesiam [illegible] scriptio, non consuetudine [illegible] sic campum aperiri Paganis, Turcis, Iudæis ex præscriptione tuendi idololatrias & superstitiones suas, quæ antiquiores Papismo sunt. Hæc responsio (ut iam alias perpetuo notam) etiam solidissima est. Et certe hæreticis signum esse, temporis præscriptione impedire cognitionem causæ, ex exemplo Donatistarum apud Augustinum constat, brevic. collat. diei 3. c. 15. qui eo modo & protestatione [illegible] utebantur; quibus cognitor Catholicus respondit, *[illegible] temporis præscriptione, ut causa agatur, [illegible] Episcopalis [illegible].*

Fuit & Dod. p. 3. 9. 10.

Excipit tamen adversus hanc Molinæi responsionem Veronius. *Verum esse, eum qui alteram deserere vult positionem fidei quæ antiquior sit ea quam ipse persuadere vult, alterius partes suscipere tenere & probare: & sic nos teneri agere, & probare quando cum Paganis, ac Iudæis nobis res*

An absq; princ. rat. di- sputari posse & debeat

[illegible] est ipse Christum & Apostolos [illegible] probasse [illegible] gionem Christianam, quamque hic ipse eam Iudaicam [illegible] fuit

Hæc exceptio Venetij eô tendit, ut [illegible] Mahometi à Paganorum, Iudæorum, &c. exemplo petitam ad rem non esse; nam ut ibi se [illegible] facere Iudæos, &c. rectè hoc & meritò teneri posse: atque exemplo Christi & Apostolorum, incumbere Christianis ut probent doctrinam suam, tanquam recentiorem, adversus ipsos Iudæos & Paganos, utpote quorum doctrina antiquior sit Christiana.

Respondeo 1. horrendam esse non tam ignorantiam, quàm malitiam ac blasphemiam dicere, Iudæorum irreligiosam & Diabolicam superstitionem doctrinæ Christi contrariam, & Turcarum abominandam sectam esse antiquiorem doctrinâ Christi, & fide Christianâ. Quod enim ipse Iudæorum sectam, & gentilium religionem antiquiorem esse Papam agnoscit, libenter damus; nam *error Paganorum prior est, quam hæreticorum*, ait piissima anima Salviani lib. 4 de gubern. Dei.

Sed quod idem dicit Iudaismum & Paganismum antiquiores esse doctrinâ Christi & Apostolorum, id verò intolerandæ blasphemiæ est. Est enim, non tantùm contrarium Christo & Apostolis, qui suæ doctrinæ antiquitatem adversus Iudæorum obstinatos errores ex Scripturis probabant, & sic suam doctrinam veterem, Iudæorum autem novam ostendebant: sed quoque si hoc esset, tum sequeretur doctrinam Christianam falsam, Iudæorum autem & Gentilium re-

ligionem

sequitur veram esse; nam veritas antiquitatis & veri perpetua, primæva antiquitas, cum do-ctrina semper est coniuncta. Hinc Tertull. A-polog. cont. gentes c. 47. *Antiquiorem dicit om-nia veritatem.* Et Hieronym. adv. Lucifer. ex eo quod doctrina ipsorum recentior est, pro-bat falsam esse: *Ex hoc ipso, inquit, quod postea instituti sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apo-stolus prænuntiavit.* Et hinc rectè Molinæus hoc allegavit: *Veritatem semper antiquiorem esse; nam novitatem nihil aliud esse quam novi-tatem erroris.* Et Whitackerus Controv. de Eccles. quæst. 5. c. 4. *Nos fatemur, quicquid postremum institutum, vel introductum est, hoc esse falsum,* Ac hoc modo Patres, cum ab antiquitate Eccle-siam commendant, eam à veritate doctrinæ non separant; quod nihil aliud est dicere, quam do-ctrinam veram, cui antiquitas accidit, notam Ecclesiæ esse.

Anabap-tistæ, ne- Albigen- [illegible] & [illegible]

Sed patet eadem blasphemia ex hypothesi Romanensium, qui ideo nostram doctrinam fal-sam dicunt, suam autem veram, quòd nostra re-centior sit, ipsorum autem antiquitatem pro se habeat. Et hinc antiquitatem, Ecclesiæ veræ notam constituunt. Quare necesse est, veram doctrinam antiquiorem, falsam autem recen-tiorem esse. Cùm igitur Christi doctrina, ex hy-pothesi Iesuitæ, recentior sit doctrinâ Iudæorum & Gentilium, hæc autem antiquior; sequitur il-lam falsam, hanc autem veram esse. Et sic etiam contradicit recepto dogmati Romanensium, antiquitatem esse notam Ecclesiæ. Si enim falsa doctrina Iudæorum & Gentilium, antiquior est

[illegible margin note]

vera Christi & Apostolorum; certè non [illegible] non potest esse vera Ecclesia. Iesuitæ etiam [illegible] enim non solent Ecclesiæ Romanæ [illegible] eius doctrinam recentiorem esse doctrina [illegible]norum. Quod si enim hoc verum esset, [illegible]clesia Rom. non est vera Ecclesia, cum vera [illegible], Bellarmino teste ex Tertull. sit anti[illegible] [illegible] Paganorum [illegible]. Idque [illegible] [illegible] li. 4. de Ecclesia c. 5. applicat Ecclesiæ Romanensi; & ita Iesuita etiam Bellarmino, Iesuitæ, [illegible] Cardinali contradicit.

Nec potest dici eos hoc saltem velle; Christi & Apostolorum doctrinam non fuisse [illegible]ptam tunc in populo. Hoc, inquam, dici non potest, nam expresse ait, Iudæorum & Gentilium religionem fuisse ANTIQVIOREM. Aliud enim est dicere non esse antiquam, aliud non esse receptam. Potest aliquid esse antiquum, etiamsi non fuerit receptum. Cui accedit, quod falsum est, doctrinam Christi non fuisse receptam; nam fuit à vera Ecclesia Iudaica recepta perpetuò, tum ante Christi adventum, tum etiam tempore Christi & post eum, aut non agnita dici non potest, quamvis à plerisque agnita non fuerit. Talis quoque conditio fuit nostræ religionis ante Lutheri & Calvini ac Zuinglii tempora in obscurissimis, ac densissimis Papatus tenebris. Ex his etiam apparet, quam nuper Iesuitæ religionem Christianam in hostium [illegible] ludibrium adducant, cum aiunt eam esse [illegible] Iudaica & Paganica doctrina. Et hæc sunt argumenta quibus probare conati sunt, Romanenses non tamen probare religionem suam.

Quod

Quod [illegible] Consilium attinet, quod [illegible] [illegible] cum hæc [illegible], & [illegible] [illegible] sit, ut non [illegible] [illegible] suam; nos nihil [illegible] [illegible] debere: [illegible] tres causas allegatas [illegible] ostensum esse Romanenses [illegible] habere. Ad primum fundamentum [illegible] consilij dico; esse Romanenses [illegible], sed etiam Accusatores, ut [illegible] & [illegible] factiones, quas [illegible] partes [illegible] difficiliores Petitoris & Accusatoris [illegible].

Quod [illegible] modo nullam non Pontifi-[illegible] nos confundere posse, respondeo, [illegible] sed non concessi, posse hoc modo [illegible] nostros, non tamen veritatis [illegible] [illegible] esse. Nam ad veritatis [illegible] non sufficit confundere adversarium, [illegible] etiam est convincere; aliud est con-[illegible] aliud convincere: ipso [illegible] qui [illegible] blasphemia notat argumentum Christi [illegible], probè novit distinguere inter confundere & convincere; [illegible] [illegible] [illegible] Saducæos. Con-[illegible] autem etiam Sophistæ [illegible] [illegible] [illegible]. Atque hoc [illegible] est, quod [illegible] Sophisticis [illegible] scopus & finis est, confunde-re adversarium, in hunc scopum [illegible] [illegible] [illegible], teste Arist. [illegible] Elench. Soph. & cap. 17. & [illegible]. Hoc ipsum etiam So-phista, seu Jesuita noster hic agit, [illegible], ut confundat saltem nostros, [illegible] possit, convin-

An aliq. prin. rat. disputari possit & debeat

cere autem nullo modo curat; cùm modis q[illegible] quidem ad convincendum eruditos loquimur, ob[illegible] vam veritatis, probationem dogmatis in[illegible] & argumentationes, quas, ut ex Augustino vide[illegible] ad disputandum & convincendum necessa[illegible] sunt. Hinc etiam hoc loco non dicit Romanenses convincere nos posse, sed saltem a[illegible] hac ratione confundere nos posse.

2. Dico Iesuitam me confundere quidem nos hac suâ ratione disputandi posse, modo [illegible] cum permitteremus ut hoc modo nobiscum agat: enim hoc non sit disputare. Si disputare propositum est, observet naturam disputationis, quam superius ex Augustino proposui[illegible] & ut idem ait lib. 3. contr. Maximin. c. 14. *Scripturarum auctoritatibus, non quorumque propriis, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione certet.*

Quod addit, ingenium scientiæ requiri in eo, qui omnia & singula puncta Religionis Romanensis probare velit, quâ quidem omnes Romanenses non sunt instructi: agnosco requiri tal[illegible] torum cognitionem, etiam sophismatum, ad pervertendas vias Domini; agnosco etiam Romanenses omnes, ne Episcopos quidem & Sacerdotes, nedum plebes, instructos esse iis quæ requiruntur ad asserendam religionem Romanensem, sed nec officium omnium est adversum nos disputare. Hoc Pastorum officium est, ut ante ex Scripturâ ostendimus, quos tamen [illegible] redarguere nos suscipiant. Quid igitur aliud agit Iesuita, quàm dum plebis [illegible] quarum officium non est adversum nos disputare?

[illegible] modum credere vult, quo adversus non [illegible] scilicet possint. Pastores a disputationi[illegible] [illegible] & consultatione excludit, quorum [illegible] proprium est.

Anabap[tistae] [illegible] disputari & deliberare

[illegible] causam ponit in temeritate, & ob[illegible] partis adversae. Hic dico, 1. posito, [se]d non concesso, veram esse accusationem il[lam te]meritatis & obstinationis, certe metho[dus] Veroniana nos ab obstinatione non di[...] sed longe obstinatiores faceret. Quis [en]im non intelligit, vel ex ea methodo, quam [...]la ipsorum & mala causa sit.

2. Dum nos temeritatis & obstinationis ar[guit] [illegible] facit. Veram quippe do[ctri]nam constanter profiteri (quod facimus) nec [tem]eritatis nec obstinationis est. Vt appareat [nos] temerarios & obstinatos esse, probandum [est] solide primum ipsis se veram doctrinam, nos [fal]sam profiteri; quod ubi ostenderint (id au[tem] impossibile ipsis est) tum demum temeri[tatis], & obstinationis nos accusare poterunt. Quod ait, nos glossas nostras addere Scripturae, [illegible] interpretationes, [illegible] quas afferi[mus] non nostrae, sed Scripturae ipsius sunt. Con[cili]a & Patres non contemnimus, sed honora[bi]liter [illegible], quoties cum verbo Dei con[sen]tiunt. Rationem sanam sophismatis non e[...] [illegible], sed ubi verbo Dei nititur, illud pro [...] credendorum habet, eique fideliter inhae[re]t, agnoscimus lumen Dei; ubi autem rationis [abu]sum deprehendimus, solide refutamus. Quod addit, nos omnia audacter negare; & il[lud] falsum est: concedimus enim vera, facere

An absq. princip. disputari possit & debeat

tueri eam non possumus, quam falsò ingeniosè
fortiter impugnemus. Quid denique nos
obligatos docet ad probationem per solam
pluram ad utraque manu accipimus.

Ad tertiam causam dico, falsum esse dispu-
tationem sic fore breuem. Nam si, ut dispu-
tatio quidem finita est, citius, ut dixi, fore ...
Veronius tradit, disputare non sit aliud disputa-
tionem, & causæ cognitionem diringere. V...
longè gloriatur Iesuita, ita breves suas pu-
gnas, ut post secundam aut tertiam proposi-
nem ad extremum habitum redigat ...
Annuli etiā altera causa, cur breuitas in me-
thodo non sit sed potiùs litis protractio. Q...
ait, breuitatem hanc esse valdè necessariam, ...
populus, alioquin iam in his materiis ...
versatus, tædio afficiatur: prodit se nihil ...
quàm agere ut Theatricum agere & ...

Populo ut placerent, quas fecisset fabulas,

quod cū stultum est, quòd ipse fatetur, popu-
lum in illo religioso negotio versa-
esse.

Quod subjicit, quo etiam concludit ca-
illud suum quintum, ne Romanenses vide-
causæ malæ conscientiā, sic excipiendum
posse etiam eum qui velit promittere ...
tis, se probaturum doctrinam Roman...
ubi primò quā Religione sua deserverit ...
tò quàm ineptum, & primum sit ante ...
dinum.

Et hactenus quidem Iesuita ostendit, quo-
modo absque principiis naturæ & rationis in
probando progrediendum sit. Nunc quod ...

[illegible]

[illegible] modum, quo utendum tradit in confirmandae [illegible] consistit; quod praecipit, ut Pontificius [illegible] neget omnia, quae ipsi contraria sunt, & [illegible] reddat ullam rationem negationis suae. Hunc modum progrediendi, hac omnia circa [illegible] probationem negandi, infra in modo [illegible] Iesuitico dilucidemus; ibi enim eum [illegible] inculcat.

Ars Iesuita- [illegible] disputandi [illegible] & [illegible]

Saltem hic notandum est, quod praecipitur ut [illegible] consequentia negetur, cum manifeste [illegible] scopum suum, qui est evitare cognitio- [illegible] causae quantum fieri potest, & adversarium [illegible] quaestionis avocare, ut ita de quovis alio [illegible] quam de eo cogitet.

[illegible] hac tua fraude, Iesuita, ita periculum [illegible] nullum manere, ut res Romanenses, ita [illegible] latere, & mortalium oculos secure ef- fugere. Est boni disputatoris officium, mul- [illegible], quae alioquin considerationem meren- [illegible] praeterire, & ad causae ipsius cognitionem [illegible]. Hinc Augustinus cum Maximino A- rianorum Episcopo disputaturus, postquam hae- reticus quaedam praemisisset; quibus [illegible] ad causae ipsius cognitionem veniretur, prae- teriit, & non respondit, etsi non parum illi Augustinus gravatus fuit, sed statim inde primus [illegible] *Si ad omnia ista respondere voluero [illegible] quae [illegible] ad causam. Proinde, ut [illegible] agamus quod instat, dic mihi,* &c. libro 1. cont. Max. Ita bonus & veritatis amans disputatori [illegible]. At Iesuita quidvis aliud dicendum & facien- dum potius existimat, quam admittendum, ut ad causae cognitionem veniatur.

An aliqui[illegible] per [illegible] disputari possit & debeat.

Quod ait Patrum auctoritate, respondendum distinctione [illegible] interrogando propugnandum [illegible] quam affirmando: id vero Sophisticum [illegible] est, & pariter officio veri disputatoris contrarium, ut ex Augustino patet, qui diversitatem [illegible] distinctionem quâ verus disputator à Sophista & impostore discernitur in eo ponit, quod ille quidem eo, quo diximus modo, disputat, [illegible] ferendo ex antecedentibus consequentia, [illegible] falsus autem per insidiosas interrogationes [illegible]. *Qui enim disputat*, inquit, *verum discernit a [illegible]. Quod qui non possunt, & tamen Dialectici videri volunt, per insidiosas interrogationes captant [illegible] corum assensiones, ut ex eorum responsionibus [illegible] concludant, unde illi vel re aperta falsitate decipiantur, vel occultam sustinent decipi [illegible] [illegible] quam plerumque & ipsi existimant veritatem*, [illegible] Augustinus.

Caetera etiam quae Iesuita addit, [illegible] *affirmandum esse Patris [illegible] [illegible] [illegible] tantum verum esse, vel etiam de ente vero & [illegible] sa [illegible] agendum, sufficere ut dicat, falsum [illegible] esse, Patrem aliter sensisse quam adversarius [illegible] et & urgendum esse donec ut probet [illegible] Patrem [illegible] semper Hos patres defe[illegible]* haec etiam omnia Sophistica & inepta sunt.

1. enim iniquissimum est, tum adversario [illegible] cum alterum disputari, cum quam [illegible] [illegible] ter enim eo modo nullus, aut verum videre potest qui errat. 2. Est id causae malae [illegible] cium. 3. Absque principiis rationis [illegible] non potest. 4. Locum non invenit, si Iesuita [illegible] res sit cum homine cordato & sapiente, h[illegible]

Analysis ... [illegible] ... debeant

... disputatore. Is enim, ubi Iesuita dixerit, ... probabile esse, &c. pro te mea negabit, & ... falsissimum esse Patrem illius mentis fuisse. Ibi enim si vel mica pudoris Iesuitae inerit, ... contrarium ostendere, seu ad rem respondere.

Nam quod monet, ubi Romanensis dixerit ... probabile esse Patrem id sensisse, tum ... debere urgeri adversarium ut probet consequentiam; hoc vero paedagogulum sapit, cum ... agentem, non autem adversarium contra ... contendentem. Si enim Iesuita urgeat ... contra negeros, Iesuitam nec ... nec mediocri satisfecisse, cum falsum dixerit, ... probabile esse Patrem sic sensisse ... falsissimum esse, nec cessabo ... probarit quod dixerat, aut falsum se dixisse ... a me convictus. Tum demum consequentiam, si opus sit, probabo. Haec etiam ad ... [illegible]

Ex quibus sic deductis constat, cum Iesuita ... nequaquam de rebus seu articulis ... Religionis disputandum esse. Primo ... certum est, adversus negantem principia ... esse disputandum: at Iesuita, cum principia ... & naturae seu consequentias non admittit ... argumentis Theol. principiorum hoc certissimae veritatis negat, quod in eo consistit ... [illegible]

Deinde non est disputandum cum sibi ... contendentes, prout fit ab ipso, dum ... saltem synonymis postulat a nobis probari ... Scripturae conclusiones nostras, quod ... esse ostendi. Eadem ratio est consequentiarum ...

Anabap- [illegible] disputanti potius & debeant

nostrarum, quas pariter vult se formaliter [illegible] Scripturâ contineri.

Præterea etiam ideò disputandum [illegible] cum eo, quia cùm probemus eam esse in [illegible] pturâ, de verbis contendit. *Docuit nos D*[illegible] inquit Augustinus, *cùm de re constat, propter* [illegible] *verba dimicandum, de verbis non debere contendi,* [illegible] *quisquis id facit, si imperitiâ facit, docendum* [illegible] *esse; si malitiâ, deserendum. Si docetis comperatur,* [illegible] *nec eatenus ne aliquid aliud potius agat, quam* [illegible] *pax in superfluis operibus consumitur.* [illegible] *proficiat, negligendum*, lib. [illegible] Quod præceptum & consilium Augustini [illegible] genter est adversus Iesuitam hunc observandum.

Quartò, ob futilitatem hujus methodi [illegible] tanta est, ut nullus non [illegible] non dicam [illegible] dicam, sed intra horam plus minus discere posse, & subitis Theologus [illegible] re queat. Quid aliud [illegible] hendit, & notavit Gregorium Nazianzenum, [illegible] contra Eunomianos, quæ Iacobo Billio [illegible] 1. de Theologia. [illegible Greek] interprete Billio: *Quid mirabilius,* [illegible] *quam alias quoque* VNIVS DIEI MOMENTO *factos fuisse* [illegible] THEOLOGOS [illegible] [illegible] *Cur* [illegible]

[illegible] ex disparatis fecimus, aliquid ac pro-
[illegible] fuerit viderit? Cur adversus fidem [illegible]
[illegible]? Cur Dialecticorum [illegible] DISPV-
TATORVM AGMEN NOBIS EX TEMPORI-
[illegible] CIS, non aliter ac fabulosam gigantes
[illegible] Sillius Coenobiarcha, cuius illam ver-
[illegible] & editionem Genebrardus, & Claude-
[illegible] publicis literis fecerunt, ac Gregorius XIII. an-
[illegible] subscripserunt, in margine versionis suae
[illegible] verba adscribit: VNIVS DIEI THEOLO-
GI CREARI SOLENT HAERETICI.

An absq; prin. rat. disputari possit & debeat?

Quod [illegible] etiam cum eo disputandum de
[illegible] non est: quia ut ostendimus, hoc [illegible]
[illegible] Iesuita non ut disputet, & veritatem
[illegible], sed ut disputationem & veritatis [illegible]
[illegible] fugiat.

[illegible] quia tantum omnia citra ullam proba-
[illegible] dicit. Alias causas iam praetereo.
Quae sufficiat omissa cum eo concertatione
[illegible] seu articulis fidei ostendere stulti-
[illegible] methodi ipsius, & Sophismata con-
[illegible], quae in quaestione hac *de usu principi-*
[illegible], seu consequentiarum ab ipso ad-
[illegible]? Id quod quivis sapiens videt non
[illegible] sed Scholastici moderni [illegible] philo-
[illegible] potius quam Theologici esse. Ex prae-
[illegible] in ceteris omnibus disputationibus, Au-
[illegible] iudice, sic etiam in hac disquisitione
[illegible] ineptias & Sophismata hominis dilu-
[illegible], quam [illegible] cum eo de illa materia conten-
[illegible]

Argum- ... [illegible] in Scriptu- râ, &c.

CAPVT IV.

Argumentum secundum ex ratione.

Ex eo quod principia rationis, &c. in Scripturâ non contineantur, argumentum Chemnitij, & Methodistarum primum medium. Iesuitæ probationes quinque. Responsio nostra. Quomodo consequentiæ nostræ in Scripturâ contineantur. Absurditas huius medij. Quatuor instantiis Iesuitis respondetur. Probationum nullitas ostenditur, quibus maiorem argumenti huius Sophistæ fulcire conantur.

QVOD in Scripturâ sacrâ non continetur, sed de quo Deus in Scripturâ non certificat, id ad probandum, & fundandum conclusionem fidei non licet.

Atqui principia rationis, & consequentiæ quibus Protestantes utuntur in Scripturâ, &c. *Ergo*

Chemnicius præfatione libri de fundamento Conc: principia rationis quibus Reformati

[illegible] vtuntur in controuersia de præsentia & Cœna Domini cum aliis Protestantibus. Interea[illegible] eiusdem improbat: quia hoc sit principia rationis, quæ in Scriptura non continentur, articulos fidei definire velle. & hæc Athanasii dicta accommodat, ac dicit nostros rationis principia & opiniones ad controuersiam de cœna Domini afferre & exhibere. *Atque idem, ait, [illegible] Arianis, [illegible] carnem Christi [illegible], [illegible]* PRÆTER SCRIPTURAS EX RATIONIS PRINCIPIIS, *[illegible]*. Reijcit igitur & damnat nulla ratione argumenta nostra, eo quod principiis rationis, quæ sint præter Scripturas, seu in Scriptura non traduntur, fidei res probare ac definire velimus.

Idem argumentum est, & primum [illegible] [illegible], quo [illegible] Protestantium omnium argumenta, quibus vtuntur contra Pontificios, [illegible] sunt, vt vanitatis & nullitatis omnia illa conuincat. Vtitur autem medio illo, vt & cæteris his [illegible] ostendat *interpretationes*, vt [illegible], seu explicationes Scripturæ nostras absurdas esse; id quod agit cap. 8. §. 4. deinde arguit *consequentias* etiam quibus vtimur, & illusas & vanas esse, cap. 9. §. 2. Vtrobique [illegible] *[illegible]*, *aut consequentiam aut interpretationem nostram* (quam [illegible] principiorum rationis è Scriptura elicimus, ac in ea contineri docemus) *in Scriptura esse. Dum*, inquit, *[illegible]*, *[illegible] per [illegible] Scripturæ [illegible]*. Item, *[illegible] quidem ex illis in Bibliis continentur*. Cum autem postulat, ut consequentias nostras in Scriptura

Argumē-ta, in Scriptu-ra &c.

An pro- | tionibus ostendamus, hoc vult, ut scilicet pro-
op. ca- | feramus locum aliquem Scripturæ [illegible]
non in | conceptis verbis: consequentiam hanc [illegible]
Scriptu- | alio loco dicitam esse. Eandem [illegible]
ra, &c. | pretationem esse vult.

Eodem hoc argumento ante Veronium Arnoldus Iesuita urgebat, & contendebat [illegible] stras interpretationes nullas esse, quod nullam producere possimus textum Scripturæ, qui iisdem verbis pronunciet hanc nostram interpretationem veram, & textum illum per locum istum esse explicandum.

p. 210. Majorem probat Veronius: ex eo, quia Protestantes promittunt se interpretaturos Scripturam per Scripturam ipsam. *Praxeos dispositio, ait, qua operatur in omnibus ipsorum argumentis* [illegible] *tanquam promittant se interpretaturos Scripturam per Scripturam ipsam, tamen non satisfaciunt* [illegible]

p. 218. *promisso*, &c. Item, *promiserant se assecuturos* [illegible] *primam per regulam* [illegible].

ibid. 2. *Quæ extra Scripturam non agnoscunt* [illegible] *claritatem, aliquam infallibilitatem & sufficientiam, ut persuadeat certam aliquid esse* [illegible] *quæ ad fidem necessaria est.* Ex utraque [illegible]

ibid. thesi sua infert sic: *Cum igitur Scriptura ipsa non dicat, expositionem ipsorum veram esse, non* [illegible] *certi esse possunt infallibili* [illegible] *certitudine*, [illegible] *propria est, nec credere articulum qui illa* [illegible] *natione fundatur*, &c. Item cap. 9. §. 3. de consequentiis agens & hoc primum medium [illegible]

p. 291. plicans ait: *quia* [illegible] *non* [illegible] *aliam auctoritatem infallibilem, quam* [illegible] *quam per Scripturam: itaque nisi auctoritas illa interveniat, non habebimus certitudinem aliquam*

[illegible], quia profundissimus, [illegible] [illegible] & [illegible] est: [illegible] igitur [illegible] certum esse [illegible] & [illegible], [illegible] esse ad quod [illegible] [illegible] consequentiam.

Quia nostra [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible], [illegible] igitur [illegible] debet [illegible] [illegible] [illegible] in propriis [illegible] [illegible] & [illegible].

Probat auctoritates, sive exemplis Scripturæ, quæ in plurimis locis, ubi aliquem textum Scripturæ interpretantur, aut exinde argumentum [illegible] [illegible] etiam [illegible], [illegible] verbis dicat hic [illegible] [illegible] esse textum illum, & hoc argumentum [illegible]. Unde infert Protestantes [illegible] [illegible] Petrum, Paulum, [illegible] [illegible] Catholicos, qui [illegible] [illegible] textum [illegible]. &c. & [illegible] verba [illegible] esse, ut Protestantes dicunt: [illegible] conclusionem mediante consequentia [illegible] [illegible] esse, quam ipsi eliciunt, c. 8. §. 1. 2. c. 9. §. 2.

Quia nisi hoc modo probent consequentias, [illegible] impossibile sibi esse, ut vel unam interpretationem suam ex Veteri aut Novo Testamento [illegible] exhibeant p. 433. quod [illegible] esse Iesuita [illegible] quod Iesuita majorem probat. Minorem [illegible] [illegible] [illegible] confirmat.

Hæc vis argumenti huius est: quod quidem Iesuita ait coincidere cum præcedenti argumento, quo postulatum conclusiones nostras verbotim in Scriptura contineri ostendamus. [illegible] c. 8. §. 4. [illegible] [illegible] hoc suo modo, & postulato [illegible] [illegible] [illegible] quod carnificibus alioquin [illegible] sibi applicare) [illegible] valde [illegible] [illegible] [illegible] conclusiones postulabat, eo modo in Scriptura conten-

Au princip. [illegible] in Scriptura [illegible] p. 228. 229. p. 224. 225 &c. p. 221.

An princ. ratio. in Scriptura &c. p. 229. cap. 9. §. 1. p. 302.

[illegible]. Item, [illegible] hoc [illegible] cum [illegible] cap. 6. [illegible] ad [illegible] a pura & sola Scriptura. Item, [illegible] nominem de consequentiis [illegible] dere, cum in quae supra cap. 6. [illegible] de [illegible] turbandis, manifestus a puro verbo Dei. Quod etiam in cap. 8. 2. Lectorem ad id [illegible] tur, & per [illegible] modo agendum [illegible] dividum maneat, quo progrediendum [illegible] qui ostendere vult conclusiones nostras [illegible] ptura non contineri. Argumenta quinque [illegible] dam communia huic medio primo, cum praece dente postulato esse apparet.

Respon.

1. Committitur fallacia ignorationis Elenchi, neque enim principia rationis, seu consequentias propter hic dictas asserimus ad probandam aut fundandam conclusionem fidei, sed tantum ad ostendendam veritatem contentam [illegible]

2. Negatur minor Sophismatis illius, quod in eo consistit, interpretationes nostras, & [illegible] tias quibus utimur, in Scriptura non contineri. Nam sive in iis tantum principia rationis [illegible] ctes, sive totum simul argumentum, seu ratiocinationem, quae praeter principia rationis, instrumentum, etiam medium e Scriptura petitum, tanquam fundamentum & principium conclusionis continet, utroque modo in Scriptura continentur. Prior, dum Scriptura ea non prohibet, ut vidimus lib. 2. cap. 2. sed contra probat, ad eorum usum hortatur, ac ea necessaria esse dicit in eliciendis conclusionibus, [illegible]

dendis

[illegible] controversiis fidei. Probat, dum ea con- [illegible] per ea argumentamur, ut vidimus in eo- dem libro cap. 4. dum Pater, Filius, Spiritus Sanc- tus, cap. 6. dum Scriptura iis mediantibus e- licit se conclusionem aliquam sive doctrinam [illegible] c. 4. Hortatur ad eorum usum, dum iubet ut Scripturas scrutemur, Spiritus probemus, fidei [illegible] reddere postulanti rationem c. 10. Necessaria esse dicit, dum absque illis Scripturam ignorari, & errores committi indicat c. 4. quin etiam stul- tum & mente captum pronunciat quemvis, qui [illegible] in controversiis fidei non utitur. cap. 5. Ita priore modo principia rationis, quibus utimur in controversiis, in Scriptura continentur.

An prin- cip. ra- tionis in Scriptu- [illegible]

Posteriore modo in ea continentur, dum potentialiter seu virtualiter in ea sunt, quem modo [illegible] Iesuita non negat, ut vidimus libro secun- do [illegible] in Scriptura contineri. Et huc tendit Cl. Walæi responsio, qua Amoldo id ipsum So- phisma objicienti occurrit; *Si interpretamur, in- quit, quæ Scripturæ aliquem sensum interpretamur, [illegible] quæ Scripturæ placitum est; nos enim nostra est illa interpretatio, sed Dei ipsius.* Ita igitur consequentiæ [illegible] & interpretationes nostræ in Scriptura con- tinentur, quod sufficit.

Wal. & [illegible] 4. p. 10

Quod autem Iesuitæ alium modum postu- lant, quo scilicet conceptis seu iisdem verbis in Scriptura illæ contineantur, hic vero modus, quæ fatente Iesuita, coincidit cum eo quo po- stulat, ut conclusiones nostras in Scriptura con- tineri verbotim probemus, hunc etiam stultitiâ & impostura cum illo convenit. Ad quam ad illius stultitatem ostendendam sufficit, quod cap. superiore de stultissimo illo & impostorio

An principia rationis in Scriptura, &c. Molin. Fun. & Buaf. ca. 4. p. 31. Fer. c. 2. p. 46.

postulato diximus, quod hic repetere necesse non est. Molinæus & Ferrius exinde hujusmodi incommodum, & absurditatem arguerunt; *quod, si hoc [illegible] deberet medium postulatum illud, necesse foret pro librorum Scripturæ Commentariis contineret [illegible], quorum, verbi gratiâ in Psalmos, in Prophetas, [illegible] Commentarii singulos versus seorsim exponerent, [illegible] pronunciarent versione aliquâ hoc modo [illegible] esse*, &c. Item, *sic Scripturæ libros infinitos fore*, &c.

Except.

Cap. 2. §. 4. p. 224. 261.

Excipit Iesuita, adversus id quod Molinæus dixerat continere interpretationes nostras Scripturam, deinde adversus id quod idem, & Ferrius, dixerat de multiplicitate & infinitate librorum Scripturæ. *Primò* igitur excipit [illegible] nullum esse: *nam sic Ariani rectè probassent Christum Deum non esse, dum verba hæc*, Ego & Pater unum sumus, *exponebant per hæc*, Pater meus major me, *& per hæc*, Cor fidelium erat unum, *adeòque dicebant Patrem & Filium esse unum consensu voluntatis (prout de fidelibus in Actis dicitur) non autem substantiâ, secundum quam Pater major sit Filio, ut altero textu dicitur. Sic Ariani non fuere interpretes Scripturæ, sed Christus ipse quasdam expositiones profert.* Summa hujus exceptionis huc redit; sic fenestram aperiri hæreticis [illegible] cum eos pariter dicturi [illegible] interpretationes suas non suas, sed Dei sive ipsius Scripturæ esse.

Resp. Non respondit Molinæus ad illud medium, sed medium illud Iesuiticum fenestram aperit omnibus hæreticis, qui adversus Orthodoxorum, imò Pontificiorum etiam qualvis interpretatio-

[illegible] & consequentiae. [illegible] excipere possunt. [illegible] Iesuitae isti [illegible] nobis occinunt, ut osten[illegible] lib. 1. cap. 11. 12. Possunt enim regerere, [illegible] quidem locum Scripturae adduci [illegible] qui conceptis verbis eo, quem Iesuitae vo[illegible] modo adversum se pronunciet. Sed de in[illegible]terpretatione seu de consequentia quaestio [illegible] si quid desiderandum est arti isti Iesuiti[illegible], concidat non Patrum solum seu Veteris Ecclesiae, sed etiam Scripturae ipsius interpreta[illegible] & argumenta, quoties scilicet haec lo[illegible] aliquam interpretantur, & ex eo argumen[illegible] tum enim ipsa non adducit locum aliquem [illegible] conceptis verbis antea pronunciatum locum [illegible] hoc modo interpretandum esse, aut hoc argumentum inde formandum. Vides quorsum [illegible] spiritus ille Iesuiticus.

An prae- [illegible] Scriptu- rae [illegible]

Quod an haereticos similiter de suis interpretationibus gloriari posse, id vero falsum est, si de [illegible] quaestio sit, ut est. Neque enim dubium est, [illegible] haeretici suas opiniones divinas esse putent, [illegible] lib. 2. cap. 22. ex Salviano vidimus; sed non de facto quaestio est, verum de iure, quod ab ipsis [illegible] alienissimum. Negamus igitur ex nostra sententia quicquam praesidii Arianis accedere, [illegible] nostrarum interpretationum & consequentiarum alia eaque diversissima ratio sit, quam earum quas ipsi afferunt. Nostrae enim reverâ è Scriptura elicitae sunt, non autem ipsorum, ut e earum examine patet. Quod si igitur Arianus aliquis se ea ratione tegere vellet, hoc ipsi primum respondendum est. Et id quidem [illegible] ab haeretico opponi, eamque dissimilitudinem [illegible]ssimam esse, ipse Iesuita, non solum novit,

An princ. exc. ratiocinia in Scriptura, &c.

sed etiam conceptus verbis proboetur. [illegible] *ster aliquid & explicare conatur [illegible] atque in applicatione, quae ipsius probanda sit.* [illegible] verbis hoc volo. At hanc explicationem [illegible] ex illicitam esse, in attramentum probare [illegible] non posse. Cum igitur Iesuita non [illegible] quam dissimilem sit in exemplo allato [illegible] quae ipse illius exempli adloquitur exceptionem [illegible] veritatem ostendat, quis non miretur [illegible] hominis, qui ita adversus Molinaeum [illegible] ausus sit? Haec ad primam exceptionem.

p. 223, 144. Secundo excipit: *Molinaeum & Ferrium [illegible] responsione fateri, se non posse Scripturam per [illegible] pturas interpretari ac vindicare quo ipse [illegible]* hunc sibi ait sufficere. Resp. Hoc non [illegible] enimse non posse Scripturam per Scripturam [illegible] terpretari eo modo quem Iesuita urget, [illegible] enim hic aut error, aut dubium, aut simile [illegible] gium est, quod quis *fateri* possit) sed est [illegible] & ostendere Iesuitam stultescere, & imp[illegible] rem agere, ut probavimus. Certe id quod [illegible] stultitiam hominis dico, adeo verum est, [illegible] plum quidem pudeat exemplo se tentare, & [illegible] obscurae facere. Nam cum cap. 9. §. 2. [illegible] urgendum esse Theologum Protestantem [illegible] modo consequentias suas probet, h.e. [illegible] *legitimas consequentias profitetur, quas inferat [illegible] nata esse, sive eas ut ratio consequentiam [illegible] primitus Scriptura posita [illegible] ne tradit formas, & regulas [illegible] quentiarum.* Et addit: *Hoc professio adeo [illegible] ra aliena est, ut* RIDICVLVM *sit [illegible], posse id in a se reperiri.* RIDICVLVS igitur Iesuita

dum

dictu est, quærere ita in Scriptura & invenire velle consequentias. Quo ipso non potest non fieri RIDICVLVM etiam & stultum esse postulatum suum. Quod enim stultum est quærere, id etiam stultum est postulare ac libere ut quæratur sive inveniatur.

An postulari, tantum in Scr. pro. 14, &c.

Tertiò excipit Molinæum mutare statum quæstionis. *Si enim postularem ab ipso expressum genuinæ versionem Scripturæ hoc verbo [illegible] [illegible], fateor, ejus foret magnæ commentarii: sed de hoc non agimus; nos enim contendimus de aliquibus versibus Scripturæ, credimusque [illegible] quæ Scriptura dicit. Sed hic est de quibusdam [illegible] consequentiis [illegible], in quibus Patrum [illegible] doctrinæ adversantur. Hic igitur postulamus ut eas probent, & argumentis ad [illegible], atque alteram interpretationem [illegible] Scripturâ nobis demonstrent, &c. In quorum [illegible] ejus est multæ commentarius.*

p. 223. 224

Resp. Molinæus nequaquam mutat statum quæstionis. Respondet enim Arnoldo Jesuitæ, dicenti nostras interpretationes nullas esse, quia Scriptura non pronunciat conceptis verbis eas bonas esse. Hic quis non videt appositè ad quæstionem respondere doctissimum Molinæum, cùm ait, sic commentationũ nullam in Scriptura fore, &c. Cùm Arnoldo sic respondeat Molinæus (post quem demum scripsit Jesuita Veronius) ecquâ tandem fronte audet se malè accusare Molinæum, ac dicere inter alia, se non postulare ab ipso nisi unam saltem, vel alteram interpretationis nostræ probationem.

Quod ait, ideò responsionem illam Molinæi

Angelo-cip. ra-tionis in Scriptu-ris, &c.

nullam esse; quia non lis sit de verbis [illegible] bus Scripturæ, sed tantùm de quibusdam ca[illegible] bus controversiis nostræ; ac ad probandum illud [illegible] sese multis Commentariis, non ad post[illegible] hoc id verò ipsum quoque, quatenus ad ultim[illegible] hoc attinet, falsum est. Nam & sic nos [illegible] (siquidem pontificium Jesuitæ lucum hab[illegible] magnis commentariis & infinitis; quando [illegible] dem in plurimis illis controversiis, quæ cum [illegible] nobis intercedunt, infinita dicta Scripturæ [illegible] legamus pro nobis & contrà, quæ ab ipsis pro[illegible] runtur, dicimus non concludere pro ipsis. E[illegible] ubique opus habemus probare nostram in[illegible] terpretationem, ac argumentationum veritat[illegible] ita ut, si eo quem Veronius tradit modo, quæ[illegible] dæ sine illæ, utique necessum sit infinito[illegible] les commentarios [illegible] in Scriptura e[illegible]

Quod si ejus se unius tantum, aut alterius [illegible] ex portationis, sive consequentiæ nostræ pro[illegible] tionem talem è Scripturâ petere, in qua [illegible] magnis commentariis opus non sit: id [illegible] per accidens verum est, [illegible] ob præs[illegible] hypothesin Veronii, cùm jam sic quidem [illegible] qui si jam [illegible] articulis, vel duorum probati[illegible] contentus est, mox præter eum, de quo [illegible] fe ipso disputat, etiam plurium hic atque vel [illegible] tuor aliorum probationem requiret, imo [illegible] nium ac singulorum, ut ipse fatetur. *E[illegible] dem modo*, inquit sub finem cap. 8 §. 1. *Cons[illegible]* p.279. *ipsis hic elucienda est, quia supra diximus ad[illegible] dum necesse, ut fateantur se non habere textum Scri[illegible] pturæ expressum. Primò enim opera danda [illegible] ut fateantur glossam, æquivalentiam & interpre-*

tationem

[illegible] haud sciunt, de quo quaestio est, contrarium de [illegible] per [illegible], in Scriptura non esse. [illegible] certamen esse [illegible] quatuor alio- rum articulorum quos ipsi proposuerunt. 3. Sic et [illegible] interpretationem, circa [illegible] [illegible] articulis in Scriptura habere. Re- [illegible] Lector quia capite [illegible] adversarios nostros, de verbo [illegible] Scriptura pro- [illegible] pag. [illegible] per omnia [illegible], [illegible] hic [illegible], ut pro- [illegible] interpretationes in Scriptura non esse.

An prin- cip. [illegible] in Scriptu- [illegible].

Dicit [illegible] confessio [illegible] [illegible] esse IN OMNIBUS ET SIN- GULIS Articulis controversis. Ut iam appa- reat Iesuitas, sibi etiam manifestè contradice- re.

Sunt enim haec contradictoria: [illegible] [illegible] interpretationem postulare, &c. & [illegible] [illegible] controversias singulas controversias interpre- [illegible] postulare, &c.

p. [illegible]

Quod denique excipit adversus idem quod [illegible] Commentariis & [illegible] libris &c. [illegible] ac [illegible] dicerent [illegible] hic [illegible], pro- [illegible] sic [illegible] auctoritatem Scripturae. & [illegible], Arianis [illegible] suae [illegible] sic [illegible] posse.

Resp. 1. Certum est Arianorum, & quo- rumvis aliorum haereticorum [illegible] exponi [illegible] Christianismo [illegible] medio Iesuitico, cum me- [illegible] Arianus ita regeret, & à fide Orthodoxa ma- [illegible] abhorreret, [illegible] quae [illegible] illis Iesuiticis [illegible] [illegible] scilicet, [illegible]. 2. non solùm Aria- nus ita excipere potest, sed etiam Pontificius & [illegible] etiam Protestans sic meritò regeret, ubi A-

An princip. ratione in Scriptu. &c.

-tionum illo Iesuitico modo postulatum, in [illegible] cur Tridentini mysterium. Nam istius [illegible] va disputandi locum habeo, potestque An[illegible] etiam proficeri adversus Pontificios & [illegible] doxum, ut ostendimus lib. 2. cap. 12. [illegible] gationes quoque quas Iesuita proferet [illegible] mus. Atque hæc ad exceptiones [illegible] Iesuiticas.

Nunc ad probationes quibus Sophista [illegible] menti sui majorem firmare nititur Iesuita [illegible] spondendum. Dixi autem cum reperiat [illegible] duas probationes, quibus, in capite præce[illegible] vidimus, conatus sum ostendere, [illegible] in Scriptura monstrare verbotim con[illegible] siones nostras. Huc pertinet prima, ter[illegible] quinta probatio majoris, quæ plane eædem [illegible] prima, secunda, tertia probatione prioris [illegible] argumenti illius præcedentis, nisi quod [illegible] sionis loco *ortrasi* vox in consequentiis, ac [illegible] pretationis nomen à Sophista est mutatum. Et quod ad quintam probationem attinet [illegible] dum hic est, consequentias nostras eo modo [illegible] Scriptura contineri, prout initio responsionis nostræ ad principalem Syllogismum dixi[illegible] Eò igitur Lectorem remitto.

Ad secundam respondeo, nos quidem [illegible] Scripturam non agnoscere, quæ habeat aliam [illegible] ctoritatem quam mutuo certitudo fidei tam[illegible] principio & fundamento [illegible] haberemus [illegible] men intellectui à Deo natiue [illegible] indita quod infallibile est suo modo, ut vidimus lib. 2. cap. 12. & quo lumini quatenus infallibile est, utimur tanquam instrumento, ad certò & in-

falli-

[illegible] diiudicandam veritatem consequentiæ. Et enim istud lumen à Deo esse dicimus, in nobis sit; constat utique non solùm [illegible], sed etiam [illegible] mentem nostram [illegible] consequentiæ veræ contrariæ esse posse. Porro [illegible] dicit Iesuita, vt aliquid consequentiâ, [illegible] si vox consequentiæ pro principio tantùm [illegible] sumatur, nequaquam eâ [illegible] fidei: si autem pro argumento, siue [illegible], tunc eâ non [illegible] nisi ratione media [illegible] de Scripturâ est petitum, & sic [illegible] ad [illegible], & periculosè Iesuita loquitur.

Ad quartam, ut respondeamus restat. Dico [illegible] consequentiam nullam planè, & [illegible] esse. Nam probandi [illegible] in controuersiis Theologicis interpre[illegible], aut consequentiam [illegible] ad [illegible] locum Scripturæ, qui conceptis verbis [illegible] in se contineat, aut pronunciet eum bonum. In hunc finem, si ex praxi Scripturæ argu[illegible] vult, necesse est ut illius praxin talem [illegible] in quâ scriptor aliquis Canonicus, siue [illegible] Christus probaturus conclusionem ali[illegible] controuersam, proferat talem locum Scri[illegible], qui conceptis verbis dicat, [illegible] esse locum, quem Christus verò [illegible] adducit, aut qui pro consequentiâ pro[illegible]. Talis [illegible] locos affert Iesuita [illegible] eam Scripturæ, in quâ Christus, aut [illegible] aliquis Canonicus, ad controuer[illegible] decidendam affert locum Scripturæ, [illegible] interuentu principiorum rationis, elicit [illegible] conclusionem virtualiter sic in Scripturâ co[illegible]

An prin[illegible] [illegible] [illegible] in Scriptu[illegible] [illegible]

Ampliatur, cap. [illegible] Scriptu-ri, &c.

[illegible] [illegible] ac dicit eam contineri in Scriptura, [illegible] 2. Petrus Actor. 4. &c. dum eam interpretatur, dicit, *hoc est quod per Prophetam Ioelem*, &c. *dictum*, &c.) non secus atque nos asserverimus [illegible] ciptionem illorum consequentias nostras, ex [illegible] poena eliciamus, atque eas in illa contineri dicimus.

Qui [illegible] Christi & Scriptorum [illegible] conum, [illegible] dicit ut possit id, quod [illegible] intendit, ut possis ei omnibus modis [illegible] ricetur, & nostram veram sententiam, ac doctrinam stabiliat. Vt enim Christus, ac Scriptores sacri opus non habent ad controversias [illegible] cidendas proferre loca talia Scripturæ, quæ [illegible] botim contineant interpretationes & [illegible] quentias ipsorum, aut quæ dicant sic [illegible] tandum locum, sic consequentiam [illegible] dam esse; sed loca Scripturæ per [illegible] principiorum intellectum ea interpretantur, eosdemque modo consequentias, quas vocant [illegible] sica, inde eliciunt, his argumentationibus, quas hi sic faciunt, recentiores docent interpretationes, & argumenta sua in Scriptura contineri, nec adversarij Iudæi, aut Gentiles exigere [illegible] versus Christum, Paulum, &c. possunt, eos teneri proferre locus qui verbotim, aut interpretationem, aut consequentiam contineat, [illegible] fideles quoque seu Orthodoxi, non tenentur Scripturæ loca ex Iesuitico illo prærequisito [illegible] re, sed sufficit, ut Scripturam ad Christi, Pauli, Petri, &c. exemplum interpretentur, atque [illegible] argumententur: quod ubi faciunt, recte dicuntur Scripturam ex Scriptura interpretari, & [illegible]

de argumentatur, nec Iesuita adversus eos, ut So-cinianice imperite & stulte facit, excipere potest. Atque haec etiam ad hoc argumentum. Quod attinet ad exemplum Controversiae de sacra Coena, de qua Iesuita adversus Molinaeum & Ferrium contendit, de eo disceptare huius loci & instituti nostri non est. Videantur de illis & similibus Theologicae nostrorum Controversiae, de capitibus Religionis [illegible] scriptae, quae Iesuitae illinc post alios [illegible] editae sunt.

An principia rationis in Scriptura [illegible].

Cap. V.

Ex ratione argumentum tertium.

Ex eo quod sic rationis principia statuerentur fundamentum seu principium articulorum fidei, Protestantium quorundam argumentum, & Iesuitae medium secundum. Respondetur rationibus in medium allatis. Reformatos contra Vbiquitatis assertores, & hos atque omnes Protestantes contra Romanenses, non statuere rationis principia fundi-

Ampliatio [illegible]

fundamentum fidei. Cardinalis Perronij authoritas laudata de instrumento rationis. An rectè dicatur conclusio fidei dependere à principiis rationis. à ex sola Scriptura probare quod significet. Exceptionibus Iesuitæ respondetur. Cracoviensis Academiæ iudicium de Iesuitis. Et eâ occasione sinistra, sed memorabilis historia Iesuitica.

EX quâ doctrinâ sequitur, non solam Scripturam, sed etiam rationem, Aristotelico-Logicam esse fundamentum & principium fidei, ea est falsa.

Atqui ex doctrinâ & praxi Reformatorum, contra Photinianos asserentes, & omnium Protestantium contra Pontificios, sequitur rationem esse fundamentum & principium fidei. Ergò.

Meisnerus quæst. gener. ex nostrâ sententiâ, & specialiter ex eo quod Kekermannus dicit, Spiritus S. lumen accendi philosophiâ, infert nos *ex principiis Logicis & Metaphysicis haurire velle veritatem. Absurdissimam Propositionem*, inquit, *Calvinianis meritò opponimus, & veritatem magis obfuscari dicimus, quàm declarari, si ex principiis Logicis Metaphysicisque veritas hauriendæ esset.*

Putat igitur ex nostrâ sententiâ sequi veritatem fidei hauriendam esse ex principiis philo-

sophiæ

sophiæ, quod nihil aliud est dicere, quàm ea esse principium fidei seu Theologiæ.

An principium rationis sit fundamentũ fidei

Vir Doctissimus *Meth. stud. Theol.* dicit ex eâ [illegible] sententiâ, nominatim ut à Keckermanno proponitur, *Si quis philosophiam esse principium fidei statuerit, & hunc pervenire errorem, ait, Zuinglio, Gualthero, Bullingero, qui dicunt Gentiles ex lumine naturæ salvari posse.*

p. 18.

Ante hos dudum magnus ille servus Dei Lutherus idem multis objecit: *Sacramentarij, ait, sua* FUNDAMENTI *sunt simplicia verba (Christi scilicet in sacrâ* Cœnâ: *Hoc est corpus meum) Fanatici tamen fanatici* (ita magnum illum Zuinglium & alios beatæ memoriæ viros, aliosq; calumniâ appellat, humanæ infirmitati indulgens) *relinquunt & solida præstant; nec ad ullum caput doctrinæ respondeant.* *Qui enim in hac summæ ponderis controversiâ* FUNDAMENTO *carere* (tametsi putat Lutherus, nos pro fundamento habere) *ratione humanæ doctrinæ merito suspecti habendi & fugiendi erant; maximè cùm adeò insolenter jactitent, unus se Scripturâ, solaque omnia esse confirmare.* *Quantò verò magis insolenter ejusmodi indicandi sunt, cùm non uni soli, verùm etiam pluribus falsis* FUNDAMENTIS *innituntur.* Sed hæc ubi lubet, repetunt Chemnicius, Schlüsselburgius, Timotheus Kirchnerus, Apol. c. 3.

Veronius Iesuita cap. 3. §. 5. & cap. 5. § 4. 5. similiter argumentatur. & infert adversus omnes Protestantes, non licere illis uti principiis rationis in argumentis Theologicis, *quia adeo non sola Scriptura, sed etiam ex parte philosophia, & ra-*

p. 134. 136. 306. 307. 328. 309. 458.

Ac prin-
cip. rat.
sit fun-
damentũ
fidei

sic humanae fundamentum fidei constituamus. Ita
parata aggrediatur, si velit iudicare ex Aristotelis
Logicâ. Nisi reformare velit Philosophiam quin-
que sex propositionibus philosophicis; & ipse
Christus esset Sophista, idcirco Aristoteles [illegible]
etiam seditiosum hanc interrogationem, [illegible]
[illegible] nobis proponit [illegible] philosophia
[illegible] quamquam [illegible] in Galliâ [illegible],
[illegible] apparere deceptos esse à nobis populos, qui
promisseremus, ut è Scripturâ solâ defini[illegible]
fidem probaremus, eam tamen ex philosophia pri[illegible]
eam probare conemur.

Et hoc quidem est secundum ipsius [illegible]
quo contendit adversus argumenta nostra Pro-
testantium. In quo sic procedendum [illegible] fa-
tendum esse à Theologo Protestante, ut probet [illegible]
eam expressam Scripturae, quae ipsam contin[illegible]
non virtualiter, sed formaliter contineat; quod si
declaraverit fieri à se non posse; postulandum esse
eodem loco, ut per consequentiam probet conclu-
sionem suam, quae consequentia pariter formaliter in
Scripturâ sit, si non iisdem verbis, saltem sen-
tentia: quod ubi declaraverit, similiter à se fieri non
posse, postulandum esse tertio loco, ut probet quam-
cumque voluerit, sive per consequentiam quae
formaliter in Scripturâ sit, sed ratione principii
constet: quod ubi ab ipso factum sit, postulandum
quarto esse, ut eandem consequentiam probet loco
aliquo Scripturae, quae formaliter sive ipsissimis, aut sy-
nonymis verbis eam contineat, absque consequentia:
quod ubi ille impossibile esse dixerit, postulandum
quinto esse, ut igitur eam probet per consequentiam

[illegible] formaliter in Scriptura sit; quod alio pariter [illegible] posse [illegible] fuerit [illegible], ut eam probet quomodocumque [illegible] [illegible] separatim sive [illegible] principiorum [illegible]; quod alio [illegible] fuerit, [illegible] modo [illegible] fore. DUBIUS [illegible] Et hoc dicit magnum pondus habere, quo [illegible] [illegible] se decepti esse [illegible] [illegible].

Quod jam attinet ad probationem hujus argumenti, & quidem ad majorem, eam probat Lutherus ex eo, quod Reformati profiteantur se Scriptura tantummodo ut fundamento niti [illegible], eam adeo insipienter [illegible], nec se Scripturis [illegible] esse [illegible].

Eodem modo eam confirmat adversus omnes Protestantes Jesuita; quod scilicet perpetuo professi sint Protestantes, ac etiamnum profiteantur, se ex solo verbo, ut fundamento, [illegible] probaturos: eum igitur cum verbo, etiam rationis principia addere, eos duo fundamenta uno tempore ponere.

p. 307. 310. 314.

Minorem probant 1. Marburgenses, ut & Vir Doctissimus in Meth. ex Reformatorum confessione; dicunt enim Gudenwaro part. 1. Misc[ell]. expresse docere, & contextis verbis asserere, quod fides per rationem stabiliatur; item Kekerm. docere, lumen Spiritus facile accendi per philosophiam.

Jesuita eodem modo eam adversus omnes Protestantes probat; ait enim eos [illegible] propositiones tales Philosophicas, quae asserunt in suis argumentis, fundamenta articulorum fidei [illegible] aut

p. 314.

media quibus certi sunt de veritate illarum,

An principium rationis fundamentum fidei. p. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 310. 311.

II. Eam probat Iesuita ex eo, *quod ne unum quidem argumentum possit afferri à Protestantibus contra Pontificios, in quo comprehensis eius praesuppositis, Epilogismis, &c. non sint plures propositiones philosophicae, quae nec secundum materiam suam, nec secundum formam Syllogisticam (à qua tamen etiam dependet veritas Conclusionis) in Scripturâ sint.*

p. 307.

III. Eandem exinde probat, *quia Conclusio talis Protestantium sequitur, non solum ex propositione quae est in Scripturâ, sed etiam ex eâ quae non nisi in ratione seu naturâ est, unde sequitur tam fundatam esse in utraque propositione, adeoque non magis [illegible] illâ quae est in ratione, quam in eâ quae est in Scripturâ, [illegible] mentem humanam certam esse non posse, nisi interveniente utraque propositione.*

Respon.

Major huius Syllogismi vera est, sed probatio illius cernitur vitiosa, quatenus putatur ex eo, quod Reformati, & in genere omnes Protestantes, promittant se ex sola Scriptura probaturos doctrinam suam, consequens contrarium esse. Nequaquam vero, sed contra potius inde sequitur, ex eo ipso quod promittunt se doctrinam suam ex verbo probaturos, indicare ipsos, se principiis rationis usuros, etiam cùm ex Scriptura sunt probaturi. Ratio: non enim potest, ut ostendimus lib. 2. ulla conclusio ex Scriptura probari absque principiis rationis. Dum igitur promittunt se ex sola Scriptura probaturos do-

ctrinam

[illegible] ipsam, excludunt auctoritates humanas, & principia rationis à fundamento doctrinae [illegible] quod tantum in verbo collocant: non tamen excludunt principia rationis, ut instrumentum quo apprehendimus, & applicamus fundamentum illud. Et sic, cùm nos permittimus [illegible] ex sola Scriptura doctrinam nostram probari; eadem est ratio loquendi, cum phrasi Scripturae, quae est in Actis, ubi dicitur, Paulum & Apollo probasse per Scripturam Iesum esse Christum: quod certè interventu principiorum rationis ab ipsis peractum fuit.

[illegible]

Minor falsissima est. Neque enim sequitur ex nostra sententia, etiam rationem esse fundamentum sive principium fidei. Tum demum id sequeretur, siquidem principia rationis adhiberemus ita, ac si in iis veritas sententiarum consisteret, quod non. Adhibemus autem ea solùm, ut manifesta fiat veritas connexionum. Sequitur igitur ex nostra doctrina rationis principia esse tantùm *instrumentum*, quo ostendimus nos rectè fundamento ipso, h.e. verbo Dei usos esse. Quod adeò verum est, ut ipse Cardinalis Perronius agnoscere cogatur, rationem nisi *instrumenti* locum habere, quando principia ratiocinii argumenta ingrediuntur, seu quando argumenta è Scriptura petuntur. *Tunc igitur, inquit, recurrendum est ad consequentias extractas è collatione aliorum locorum per* ORGANUM RATIONIS. in praefat. resp. ad Regem Sereniss. Angliae.

Ad 2. probationem minoris: resp. esse fallaciam à dicto secundum quid, ad dictum simpli-

An principia rationis sint fundamenta fidei?

citeo prout apparebit ex cap. 13. huius libri, [illegible] profecto agendum erit de hac quæstione [illegible] *des pervacatorem dubitamor.* Et quamuis [illegible] net ad locutionem illam Rebecam dicens [illegible] mon Spiritus S. accendi per rationem, [illegible] mus lib. 1. cap. 17. Quod scripta autem [illegible] principia rationis nituntur articul[illegible] dei, falsum est: quod autem dicit non ex [illegible] media, quæ nos certos faciunt veritatis illo[illegible] id si quidquam nostrum dixit, quod nescio, [illegible] sensu dixit, ac si media veritatis sententiam [illegible] sent, sed tantum media veritatis cognoscendæ.

Ad 11. Resp. per negationem conse[illegible] tiæ. Non sequitur ex inde, illa esse fundam[illegible] articulorum, quamvis argumenta nostra [illegible] iis esse non possint: sed tam separentur si non [illegible] sent esse absque iis. ut principia & norma [illegible] tatis sententiarum, quod non, ut dictum [illegible] Quod ait *lib.* [illegible], *veritatem Conclusionum* [illegible] *dere à propositionibus* philosophicis, item [illegible] mâ syllogistica, id falsum est, nisi [illegible] *dependere* accipiatur. Dependet enim [illegible] conclusionum seu sententiarum fidei tantum [illegible] verbo Dei, è quo, ut principio, medium est [illegible] sumitum. A principiis autem rationis [illegible] det veritas connexionum, quæ non est [illegible] pium fidei, sed instrumentum illi inserviens [illegible] nis proprie, seu potius recte loquendo, & [illegible] nequaquam dici potest, veritatem sententiarum [illegible] sive conclusionum fidei dependere ab illis [illegible] positionibus. Nam quis, [illegible], [illegible] loqui velit in quantum sentit [illegible] à principiis [illegible] dependet veritas connexionum, quæ inserviunt [illegible]

[illegible] sententiarum, & sic per accidens, & impro- prie loquendo, potest dici dependere, &c. [illegible] securio periculosissima est, adeóque ab [illegible] [illegible] dum.

Ad 113. Resp. committi fallaciam plu- [illegible] interrogationum. Aliud enim est esse [illegible] Conclusionem aliquam, aliud, absque aliqua [illegible] clusionem certam esse non posse. Primo [illegible] debet ex antecedente allato, neque enim [illegible] clusio aliqua fidei sequitur ex ratione, ut [illegible] ipso veritatis sententiae, sed tantum ex [illegible] [illegible] veritate connexionum, quae ve- [illegible] solummodo, & ancillantur veritati [illegible]. Posterius sequitur quidem ali- [illegible] modo ex illo; sed sic proxime committitur [illegible] ignorationis Elenchi, hoc enim quae- [illegible] est, sed quaeritur, an ex nostra sententia [illegible] rationem esse fundamentum fidei. Se- [illegible] non simpliciter sequitur & verum est, sed [illegible] secundum quid, nimirum de principio [illegible] quod in principali syllogismo occurrit, [illegible] forté etiam pro se nata in alio syllogismo [illegible] veritatem sententiae fidei. Falsum [illegible] est mentem hominis certam esse nō posse [illegible] fidei absque omnibus propositionibus, [illegible] ratione constant, & adducuntur in illis syl- logismis, in quibus veritas sententiae fidei non [illegible]. Nam quemadmodum ostendimus [illegible] cap. 14. non requiritur ad certitudinē fidei [illegible] omnium consequentiarum, & proposi- tionum quae in disputando occurrunt.

Ad præter- ea ad 113. [illegible] certitudin fidei

An principij sit fundamentum fidei

Excipit.

Excipit Iesuita: nam Ferrius dicerat, [illegible] rationis principia sint in argumentis nostris, [illegible] solam Scripturam maneere fundamentum [illegible] nostrae seu conclusionum fidei. Nam per rationis principia non probari articulos fidei, sed tantum [illegible] necesse impossibile: quo Ferrius nihil aliud, [illegible] indicare, quam veritatem connexionum [illegible] bitam fieri per principia rationis, non [illegible] probari per ea veritatem sententiarum fidei.

Ad hanc responsionem excipit duo Iesui[illegible]

I. Responsionis loco suadet suo Methodi[illegible] sta, ne de hac re cum Protestante disputet, [illegible] nimis subtile esse, & sic a scopo [illegible] Catholicum, ubi de ea quaerere velit. Respondeo hic aliud nihil, quam Horatianum illud [illegible] tenentis amici. Et verò id quod nos cum Ferrio dicimus, non tam subtile, quam nimis [illegible] verum est: ac ideò callidissimè tacit Iesuita, [illegible] suadet sectatoribus ne ad hoc respondeant. [illegible] venimus profectò obsequii nobis non [illegible] fet.

p. 317. II. Excipit Ferrium sibi non constare [illegible] eum hic negare, quòd articuli fidei probentur per consequentias, cùm tamen id ipsum agat.

Respondeo Ferrium optimè sibi constare. Negatio enim ipsius eò tendit, rationem non esse articulorum fidei fundamentum, sed instrumentum, & ancillam Theologiae inservientem, ad quod etiam et ipsi & praxi testatur. Et hae ad argumentum propositum.

[illegible] quibus apparet, 1. impertinentia esse, [illegible] [illegible] Iesuita, ut diximus, si [illegible] iudicanda Aristotelis Logica. Neque [illegible] iudicium decisionis rerum fidei, rationis Lo[illegible] aut Aristoteli permittimus, ut capite [illegible] manifestum faciemus, ubi ex professo de [illegible] rationis acturi sumus. 2. Patet calum[illegible] esse, quod ait nos [illegible] velle [illegible] propositionibus philosophicis & [illegible] esse hanc interrogationem, *[illegible] Christus [illegible] aut Sophistae*. 3. Patet calum[illegible] esse, quod ait nos decipisse populos, [illegible] habeant illa [illegible] rationis principia, [illegible] [illegible] rerum fidei [illegible]. Quod [illegible] illam interrogationem attinet, (pro[illegible] in quod ob eandem rationem calumnia[illegible]) videat quid responsurus sit *Interrogationi* [illegible] Universitas celeberrima, & Romanensi [illegible] addictissima Cracoviensis in Polonia [illegible] proposuit in scripto adversus illos editae [illegible] inquit, *[illegible] de [illegible] Re[illegible] [illegible], [illegible] qui a [illegible] ad [illegible] [illegible] Regno, [illegible], [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] Regum?* Et post[illegible] Iesuitas calumniatos *[illegible]* [illegible] ac convicisset, con[illegible] ex Psalte: *Deus destruet te [illegible], & evel[illegible] de tabernaculo suo, [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]*.

Hac occasione non possum facere, quin id [illegible] non ita multas septimanas inter cum[illegible] illam Academiam & Iesuitas Polonae ge-

Anatis. cap. III, [illegible] dementiâ [illegible]

lium est, commemorarim. Operæ quippe pre-
tium est ad memoriam conservare. Anno [illegible]
riore 1627. [illegible] Iesuitarum combustio[illegible]
ubi in Polonia fuit publicatus libellus T[illegible]
gi cujusdam de vera Dei Ecclesia optimè [illegible]
Quod factum ipsorum & amici[illegible] A[illegible]
lis est secuta. Agitatur inter Academia[illegible]
lam & Iesuitas eadem controversia, quæ [illegible]
Universitates Galliæ & ipsos nam & Cra[illegible]
lam diu conati sunt Academiam in fraude[illegible]
veritatis excitare: cui molimini hæc eand[illegible]
pali negocio gestionū solùm corā Regiis S[illegible]
toribus, sed etiam corā Rege ipso gesto [illegible]
hactenus vivit. Inter alia evulgatum tunc h[illegible]
minum pro Academia fuerat scriptum, cui [illegible]
his uno verbulo datus est: GRATIS. Eo si[illegible]
ditur, Iesuitas dum simulant se *gratis* juven[illegible]
tem docere velle, ditiones integras in suum p[illegible]
culium redigere ac pertrahere, & sic adver[illegible]
illud *gratis* in nomen convertere artificio [illegible]
quam Grammatico. Ad hoc scriptum [illegible]
Iesuitæ quid reponerent, non habentes, [illegible]
illud biennium tacuerunt: tandem hoc [illegible]
so anno 1628. nuperrimè prodiit respon-
sum speciosum, sed valdè jejunum, cui titulus
GRATIS *ex Scholis Iesuiticis eradicatum &* [illegible]
gatum. Id suum scriptum clanculum Typogra-
pho cuidam Cracoviensi excudendum commi-
serant. Re cognita provolant studiosi Acade-
miæ Cracoviensis, & exemplaria omnia, quæ
Typographi quidem illius potestate erant, [illegible]
centena aliquot sibi vendicant. Quo facto
magnā pompa, magnoque numero in foro

rogitat, non sine carnifice & lictoribus, supra pyram constructam librum illum Iesuitarum manu carnificis comburunt: ignem instante spectro quodam affabre ab ipsis concinnato ad figuram humanam, quod personam Iesuitae habitu & pileo repraesentabat. Postquam ita Vulcano sacrificatum erat; ad alterum opus accedit carnifex, & capite Iesuitam personatum truncat. Additur praeconium: quicunque librum illum videre ausi fuerint, sic punitum iri. Hanc rem a Iesuitae indignissime ferunt, ita de vindicta quidem seriò laborant, sed hactenus frustrà. Haec occasione interrogationis Iesuiticae. Nunc autem redeo, & ad methodum quae in hoc secundo medio utendum dicit. Concedit inquit ille Protestanti Theologo, ut probet sententiam suam prout libuerit, h. e. interventu principiorum rationis, seu consequentia mediante. Quod ubi à Protestante factum, rursus postulat, ut eam suam consequentiam formaliter ex Scriptura probet, & sic vel duodecies progrediendum sit. Hoc stultum planè & ineptium est. Est enim idem velle ac nolle simul ac semel: seu permittere allationem consequentiae, quae non in Scriptura formaliter continetur, & tamen eandem simul nolle permittere. Et haec etiam ad hoc argumentum. Omitto alias absurditates, quae in exemplis controversiarum ab eo committuntur: harum enim discussio ad institutum nostrum non pertinet.

Augsburg: Gr. sc. Ecce fundamentum fidei

CAPUT VI.

Ex ratione argumentum quartum.

An rationi iudicium de rebus fidei conveniat?

Ex eo quod rationi non sit permittendum iudicium de rebus fidei, Meisneri & Viri doctissimi argumentum, ac Iesuitæ medium tertium. Illorum sententia & probationes proferuntur. Vera sententia tum distinctè proponitur & explicatur, an & quomodo rationi iudicium de rebus fidei conveniat, tum ex Scripturâ, ratione, auctoritate Ecclesiæ & confessione adversariorum probatur. Argumenta sententiæ falsæ diluuntur. Multa observanda. In specie an necessarium sit ultimum iudicium externum? Synodi Dordracenæ auctoritas à cavillo Iesuitico vindicata. An Synodi decreta liceat examinare? Consequentias non esse humanum inven-

tum

pere contra Sophistam ex Augustino ostenditur. Meisneri errores plures in hac quaestione. Gerhardus, Calixtus, Hornejus laudati. Viri doctissimi errores. Ratio [illegible]iculo captivanda sub obsequium Christi ex Ambrosio & Thoma. An philosophus Christianus linquet axiomata sua, ut philosophus an ut Christianus? An Philosophus & Christianus sibi invicem opponi debeant? Christiana Religio est vera philosophia, ex Iustino.

An rationi judicium de rebus competat

QVÆ *sententia rationem ac philosophiam constituit judicem Controversiarum de rebus fidei est falsa.*

Atqui sententia Reformatorum de usu principiorum rationis in controversiis cum aliis Protestantibus, & omnium Protestantium in controversiis cum Romanensibus rationem ac philosophiam constituit, &c. Ergo.

Meisnerus part. gen. *de usu philos.* accusat nos, quod in doctrina nostra, de usu principiorum rationis in controversiis fidei, ut & in praxi nostra, judicium de rebus fidei rationi ac philosophiae deferamus. Ait enim *Calvinianos principia philosophica constituere* NORMAM *controversiarum Theologicarum.* Item, *nos praesumere*

p. 41. 42. 44. 45.

An rationi iudicium de rebus fidei conveniat p.24.

IVDICARI ex principiis philosophicis de [illegible] Theologicis. Item Calvinianis veteres & philosophia decempeda omnes sic religionis nostrae [illegible] menti praesumunt, ut loquitur Scaliger, &c. In specie Kekermannum accusat; quod statuat normam decidendi quaestiones mixtas, esse [illegible] & geminam, nempe philosophiam & Theologiam [illegible] in periodo sic, si vel rationes philosophicae sive Theologicae asseruntur. Et sic concludit. Non permittendum esse rationi iudicium de controversiis [illegible] bus fidei.

Vir Doctissimus in meth. stud. Theol. laudat opinionem illam Meisneri, & pariter Kekermanni sententiam de quaestionibus mixtis [illegible] tatis arguit, ac repetit Meisneri argumenta, quo probat philosophiam non posse IVDICARE [de] illis. Et postea in genere concludit, rationi non esse permittendum IVDICIVM de mysteriis di-

p.114.119 vinis. Ratio, inquit, de illorum veritate vel falsitate IVDICARE nec potest, nec debet. Item [illegible] in rebus etiam naturalibus in iudicando [illegible] re quandoque caligare deprehenditur, quanto magis ergo de divinis infallibile IVDICIVM proferre po-

p.117. terit. Item Si enim ratio posset, vel deberet IVDICARI de veritate, vel falsitate, utroque de contradictione in propositionibus mysticis, &c. Item rationi,

p.139. & rationis duci philosophiae IVDICIVM de rebus fidei, ac contradictione in eis tribuitur, &c.

Iesuita Veronius cap. 8. § 6. & cap. 9. § 6. ho-

p.138.139 die hoc ipsum in Lutheranos etiam ipsos retor-
249.242. quet, & medium certum suum constituit. Aiunt
24.310. enim Protestantes omnes dum utuntur princi-
311.315.

pijs

[illegible] rationis in argumentis fidei se ipsos constitue- [illegible] IVDICES & arbitros ultimos in singulis arti- [illegible] quia hoc medio, in quo, probantur & ad quidem [illegible] sed in omnibus propositionibus, quas per- [illegible] ad interpretationes & conclusiones suas è Scriptura eliciendas. Imò quod non solum vide- [illegible] sed etiam planè factum est, quidam non [illegible] tamen se constituant IVDICEM, & [illegible] privatam. Item sic Theolo- [illegible] IVDICEM philosophicum sive Aristo- [illegible] & eum in eodem TRIBVNALI cum Scri- [illegible] locare ad ferendam sententiam definitivam, [illegible] sit se ipsum IVDICEM con- [illegible] philosophi IVDICIVM [illegible] Ecclesiae universalis [illegible] Ecclesia ipsi con- [illegible] videatur [illegible] testimo- [illegible] & auctoritatem [illegible]. Item, sic Theolo- [illegible] non tardi- [illegible] non solum IVDICEM, sed etiam al- [illegible] IVDICEM controversiarum. Ex hoc ma- [illegible] Theologos Protestantes pulchre praetextu [illegible] decipere, dum prae se ferant se so- [illegible] Scripturam iudicem agnoscere. Atque hic [illegible] argumentum ipsum.

An rationi iudicium de fidei [illegible]

Probationem praemissarum quod attinet; & qui- dem primò Maioris, eam sic probat Meisnerus: [illegible] [illegible] de Christo de Coena Domini, &c. quod ubi [illegible] principia [illegible] Physica & Philoso- phica.

p. 45.

An ratio sit iudex etiam de rebus contra[illegible]

p. 139. 321. 322.

p. 241.

Eodem planè modo illam 2. probat [illegible] ta adversus omnes Protestantes; *Quia, [illegible] asserunt propositiones multas philosophicas [illegible] fundamentales non fidei [illegible], & non tamen [illegible] dant eam, quod ipsum est Philosophiam [illegible] iudicem constituere.* Et paulò aliter [illegible] controversiae de Coena.

11. Probat eam Iesuita ex eo, quia Protestantes docent populum [illegible] in rebus fidei [illegible] iudicio suo, non Ecclesiae se permittant, sed [illegible] proprio assistant. Et in id etiam Molinaeum [illegible] tem, [illegible] *debere habere [illegible] eiusmodi discretionem.*

Fuit & Duas. p. 12. p. 140. 312. 323. 317. 318.

12. Probat illam ex eo, quia cùm [illegible] *tantur Protestantes ad [illegible] suo Pontificem, [illegible] [illegible] aut Scripturam [illegible] aut Ecclesiam aut rationem constituere iudicem. Non Ecclesiam, ut patet ex ipsorum doctrina, qui negant Ecclesiam esse iudicem controversiarum. Non Scripturam solam. 1. Quia etiam adhibent [illegible] quaestiones & principia philosophica, propositiones philosophicas, absque quibus non possit quisquam Protestantium certus esse articulis fidei. Illae autem consequentiae non sunt in Scripturâ formaliter iisdem aut saltem synonymis verbis. 2. quia [illegible] quam Scriptura loquatur [illegible] est [illegible] de consequentiâ inter partes; quomodo igitur [illegible] nus dicit, potest pronunciare iudicium [illegible] num?* Ita Iesuita probat, Protestantes constituere rationem iudicem controversiarum fidei, imò eos sic constituere illam iudicem [illegible] controversiarum. Primò enim rationem [illegible] *dum ipsis iudicare de consequentiis in rebus* [illegible]

[illegible]

[illegible], quæ facit [illegible], ut quod or-[illegible] fides controversi inter Protestantes & Roma-nos sit [illegible], ad neque qui de illis iudicare sit [illegible] eadem [illegible] controversiarum. Secundò quia non iudicio de quæstionibus [illegible] quæ [illegible]. Hæc est probatio minoris.

Majorem probat Iesuita. I. Ex hypothesi doctrinæ Protestantium, qui profitentur se [illegible] Scripturam pro iudice agnoscere velle. Ergo [illegible] tam aut philosophiam, in eodem tribunali [illegible] collocare non licet.

11. Quæ sit ratio tribuendum est iudicium de [illegible] fidei [illegible], quæ non solum communiter Ecclesiæ, sed etiam privatim [illegible] fidem. Ratio; volunt enim Protestantes [illegible] alienis [illegible] iudicio & [illegible], sed suo proprio. [illegible] sit ratio tribuendum est iudicium [illegible] fidem unicuique privatim [illegible]. Hoc autem absurdum est. 1. Enim [illegible] est, & [illegible], privato iudicium [illegible] privatam [illegible], seu [illegible] confusionem, Ecclesiæ [illegible] iudicia. 2. Quia sic nihil nisi confusio in Ecclesiam introduceretur ob diversitatem, & contrarietatem iudiciorum, ac infinitæ Religiones existerent. Unde etiam infert, debere esse ultimum aliquod iudicium, quod terminet controversias quæ oriuntur, & cuius decisione standum sit. Cur enim ait, inquit, Reformati Galli tenerentur adhærere iudicio Synodi Dordracenæ contra Arminianos, ad quod tamen Molinæus in Anatome Arminianismi ab ipsis pertrahit? Et hic, ait, hæresin sibi ipsi contradicere: statuere enim ex una parte, unumquemque debere uti iudicio discretionis; & tamen

Aut ra-tione du-bitandi [illegible] de rebus contro-versis [illegible] p. 248. 385. 386.

p. 240. 245. 248. 243. 385. 386. 387. p. 386.

An ratio in iudicium de rebus fidei conveniat?

ex altera parte Synodum cognoscamus in decisione quaestionibus sit. 2. Quia ut iudicium possit [illegible] de controversiis fidei, necessarium est consequentias [illegible] ex Scriptura, id quod fieri non potest absque praeceptionibus philosophorum, & nativa forma syllogistica certum aliquid esse fidei sua [illegible] potest. [illegible] autem praestare hoc unumquodque principium [illegible] cesse.

p. 239. 317 321.

III. Eandem maiorem probat ex eo, quod sit philosophus Ethnicus, Aristoteles scilicet, unde [illegible] veram fidei, & sententiam definitam fieri, [illegible] qui auctor est consequentiarum & formae Syllogisticae. Et quia Arnoldus Iesuita nos accusabat, quod utamur consequentiis & Syllogismis, quorum auctor fuerit Aristoteles; Molinaeus autem inscitiam notarat Arnoldi, existimantis Aristotelem esse auctorem Syllogismorum, regularum, consequentiarum, & Logices, ac argumentum eandem, quod ante Aristotelem Zeno Eleates, & alii Logicam docuissent; id quod etiam Veronio, suum errorem [illegible] obiecerat Ferrierius: huic respondet Veronius, perinde esse, sive Zeno, sive Aristoteles sit; neutrum [illegible] iudicem controversiarum fidei esse. Sic Iesuita maiorem probat.

Quaest. gen. p. 26.

Meissnerus [illegible] sic continuat. 1. Quia ratio non potest iudicare de quaestionibus mixtis. Probat dupliciter. Primo, quia tam in conclusionibus non attendantur termini simplices, quales per se & seorsim sunt, sed potius [illegible] [illegible] de quaestionibus humanis iudicare potest, quae agit non de [illegible]

[illegible] sed de terminorum potius cohaesione & copulatione laborat. Talis vero non philosophica sed Theologica est. Unde porro concluditur quod solùm quoque Theologia, & non ex philosophia judicium de quaestionibus eiusmodi pronunciandum sit. Ex. gr. controversum & valde controversum est, Utrum corpus Christi in pluribus locis praesens esse queat? Hic quid sit, quid corpus sit philosophiam exponere non diffitemur: philosophiam autem de hac quaestione iudicare posse, pernegamus. Non enim de terminorum natura, seorsim subiecti forma, sed de terminorum cohaerentia, ut videlicet possibile [illegible] in pluribus locis esse attribuatur corpori Christi? Iam quae doctrina utriusque terminum non cognoscit, ea de terminorum cohaesione iudicare nequit. Quomodo enim iudicaret de corpore Christi, cuius ideam omnino ignorat? Theologia autem utriusque termini notitiam habet. Ergo illa sola de terminorum cohaesione iudicare potest.

An rationis iudicium ex eadem [illegible] veniant

Hanc exceptionem Meisneri laudat etiam Gerhardus, & dicit eum recte sic contra Keckermannianum argumentari; summámque argumenti Meisneriani hoc revocat: *Decisio quaestionis requirit idea subiecti quam praedicati, quin & cohaesionis, quae utrique intercedit conjunctionis. Atqui philosophia in quaestionibus mixtis non habet utriusque terminorum, subiecti scilicet & praedicati, ideam, ac cohaesionem praedicati cum subiecto ignorat. Ergo. Sic quaestio mixta est: An corpus Christi sit in uno duntaxat loco? Huius quaestionis decisio non potest peti ex philosophia, quia philosophia licet tractet de loco, nusquam tamen tractat de corpore Christi. De corpore quidem natu-*

Meisn. Sol. Th. p. 114.

An rationi iudicium de rebus conveniat?

[illegible] tradita, sed corpus Christi, non est [illegible] glorificationem, sed [illegible] corpus quod resurrexit, [illegible] conditionem [illegible] tum, ac proinde etiam philosophia est [illegible] que est, quod distinguatur inter philosophiam [illegible] solam considerantem, & lumine gratiae collustratam: quia philosophia lumine gratiae collustrata, non [illegible] ex suis principiis, sed verbo Dei de quaestionibus Theologicis statuit, atque [illegible], &c. Haec est prior ratio Meisneri communis ei cum Gerhardo; quia probat rationem non posse iudicare de quaestionibus mysterii.

Secundo id ipsum etiam probat eruditè: Quia [illegible] disciplina de conclusionibus rerum [illegible] *controversis problematibus docere aptum est, quae [illegible]. Causa autem colligendi subiectis praedicatum in conclusionibus Theologicis non natura, sed Scriptura est. Rem enim supernaturaliter se habere scimus credimusque, quia Scriptura affirmat. Hoc principium unicum, hoc medium primum, & principium est controversias diiudicandi Theologicas. Proprium autem hoc Theologiae est. Ratio enim & philosophia de scripto Dei verbo nihil novit. Ergo solius Theologiae est iudicium ferre de talibus [illegible] controversiis.* Hoc est primum illius argumentum.

Qu. pro p. 27.

II. Quia in ratione certitudo nulla esse potest. *Nam, inquit, quae ibi certitudo esse potest, ubi perpetuae dissensiones, ubi aliter hic, aliter ille statuit pro diversa mentium apprehensione.*

p. 38.

III. Probat confessione propria Theologorum Reformatorum, in specie Sadeelis, Ursini, Zanchij doctissimo, de rebus fidei ex Theo-

p. 45. 46.

logi

[illegible] esse argumentandum, non [illegible] ratio-[illegible] opponit has confessiones ipsis illis, & [illegible] Reformatis, eò quod humanæ rationis [illegible] in rebus fidei audiendum esse.

An ratio in decidendis fidei controversiis audiri debeat?

[illegible] Doctissimus in meth. stud. Theol. præter [illegible] primam rationem, quæ ei cum Menzero [illegible] est, etiam alias profert, quas ipsemet [illegible] quæstioni *an rationem rationi de contr[illegible] in controversiis fidei, sit tribuendum iudi[illegible]?* Has rationes non quidem eo quo ipse [illegible] tamen bona fide referemus.

Meth. Sa. p. 119. no. 22.

1. *Exinde probat, quod mysteria fidei sint supra captum rationis posita. Ergò de illorum vel veritate vel falsitate ratio iudicare, nec possit, nec debet.* Antecedens probat dictis Scripturæ, [illegible] & Bernhardi, ac videbimus ultra cap. [illegible] [illegible] de hac quæstione agere necessum est: *An & quatenus mysteria fidei captum rationis superent?*

11. *Quia ratio humana per lapsum, ac post lapsum est excæcata, vanitate, erroribus, ac tenebris [illegible], in divinis ac spiritualibus rebus iudicium [illegible].* Probant tum ex Scriptura Rom. 1. 21. 1. Cor. 2. 14. Ephes. 4. tum ex ratione: Quod quod etiam [illegible] in rebus naturalibus, mysticorum instar [illegible] quandoque caligine deprehenditur, quanto ergò minus de divinis infallibile iudicium proferre potest. Huc refert locum Sap. [illegible] 16. Ioh. 3. 12. Authoritates Aristot. 2. Meta. c. 5. Scalig. Exer. 1. §. 1. Ludov. Viv. in libro 20. cap. 2. de Civit. Dei.

p. 127.

111. *Si ratio posset, vel deberet iudicare de veritate vel falsitate, quæstiona [illegible] captivari*

p. 128.

sub obsequium Christi. 2 Cor. 10,5.

An rationi iudicium de rebus fidei concedatur

17. *Quia si rationi, & rationi duce philosophiae iudicium de rebus fidei tribuatur, tamen a ... in mysteria fidei in Scriptura revelata pronunciabit.* Et affert aliquot exempla axiomatum, *ex quibus aliquis ratio iudicabit negandum esse mysterium sanctissimae Trinitatis, item iudicabit negandum esse incarnationis mysterium.*

pag. 130

Et quia excipi potest, *rationem sive philosophiam illuminatam revelatione verbi, & efficaci Spiritus S. illa axiomata aut explicare posse, ut nulla subesse videatur contradictio,* respondet duo.

1. *Apud illos qui ex Scriptura mysterium Trinitatis didicerant, & firma fide illud credunt, distinctiones & limitationes illas facile locum habere, sed adversarios, qui ex principiis illis hoc mysterium impugnant, semper invenire, quod regerant, ... patiantur sibi explicationibus, & limitationibus ... satisfieri, ut apparet ex Keckermanni de hoc mysterio ex principiis philosophicis disputatione, eique opposita Adami Gosl[illegible] de Bebelno Pontani[illegible] sanatione.* Et hinc *Consilium* dat, quod necessarium esse ait: [illegible] *principia Philosophica contra mysteria fidei allata ad suam sphaeram relegare &c.* atque adducit *Chrysostomi* & *Epiphanii* auctoritates. 2. Respondet, *tales explicationes, & limitationes philosophicorum axiomatum non proficere philosophum, quia philosophus ex suis principiis, ea enim ignorat divina mysteria, nondum igitur propter illa limitabit sua axiomata, sed quid Christianus, vel potius, qui Theologus ex Theologia principiis, ac proinde non amplius sunt philosophica, sed certo respectu Theologica axiomata.*

v. Ab-

V. Adducit etiam auctoritatem Scaligeri [illegible] Quae supra sunt, nequaquam ex ratiocinatione iudicanda censeo. Item: [illegible] Homini nunquam satis [illegible] ingenii fuit, ad [illegible] inuestigabit Dei Omnipotentiam. Atque hac ratione minoris probatus est.

An ratione iudicium de rebus fidei conueniat?

Respon.

Tanti momenti quaestio accuratè tractanda est. Videmus non solùm probationem maioris in syllogismo proposito, sed etiam de hac quaestione: *An ratione liceat iudicare de rebus fidei* [illegible] eorum, qui negativam sequuntur [illegible] tam undecim argumentis. Operae pretium itaque est, nostram eamque veram sententiam benè declaratam cum suis argumentis proponere: quod ubi factum fuerit, argumenta quae pro falsa sententia prolata sunt diluemus. Vnde [illegible] ad Syllogismum propositum respondendum sit, clarum fiet.

Vt igitur clarè constet, quid de hac gravissima quaestione sentiendum sit, necessario ante omnia resecandum est, quicquid est ambiguum. Itaque tenendum est, vocem iudicii ambiguam esse; vel enim sumitur strictè, vel latè. Strictè pro iudicio definitionis seu decisionis quo determinatur controversia aliqua. Latè pro iudicio etiam discretionis, seu quo verum à falso discernitur. Illud est officium iudicis determinantis litem, hoc nihil quam [illegible], & opus intellectus

An ratione iudicium de rebus [illegible]

est cognoscentis intellectus. Illud iudicium [illegible] peritum est, hoc etiam competit intellectui, [illegible] utar voce Augustini lib. [illegible] doct. Christ. [illegible] Vnde illud recte dicetur iudicium [illegible] hoc autem potentiae. Vt enim iudicis [illegible] potestas iudiciaria est, ut loquitur [illegible] ita virtus cognoscendi recte potentia iu[illegible] dicitur.

Secundo in iudicio distinguendum est [illegible] iectum illud à causa efficiente [illegible] ideo causam efficientem vocamus, quia [illegible] parit iudicium hoc vel illud, seu ad illam [illegible] tentum est iudicium conformandum. [illegible] ctum est potentia cognoscens sive intell[illegible] Norma autem est, lex seu fundamentum [illegible] nititur intellectus, ita ut ex illius praescripto [illegible] dicet.

Tertio. Norma distinguenda est [illegible] obiecti iudicandi seu discernendi. Illud [illegible] ctum est enunciatio, in qua duo sunt [illegible] da: nimirum veritas complexionis & veritas [illegible] timam supra ex Augustino vidimus.

Quarto: Circa sententiarum fidei [illegible] tenendum est, alias quidem sententias [illegible] natura notas, sed tantum à revelatione [illegible] naturali: alias autem esse natura notas, [illegible] vel secundum utrumque terminum [illegible] tinum, adeoque explicite, ut *Mundum esse* [illegible] *tum, Deum esse aeternum*: vel secundum alterum [illegible] adeoque implicite seu potentia, ut *Christum* [illegible] *esse* [illegible]. Implicite dicuntur tales propositi[illegible] nes natura notae esse, quia vi [illegible] propositionis sub qua continentur, nota est [illegible]

...est in amabilem. Ergo & homo vel illius ho-

Quarto. Iudicium discretionis, vel est pro- ... vel analogicum. Proprium, secundum ... enunciata pertinentia ad veritatem con- ... proprie sunt intelligenda. Analogi- ... secundum quod enunciata pertinentia ad ... connexionum analogice sunt, & per ... dinem intelligenda.

An ca- ... iudicium de rebus fidei con- veniat

Sexto. Norma vel est superior & excellen- ... perfectior, vel inferior, & cuius excellen- ... perfectioni aliquid potest ex priore ad ... perfectionem accedere.

Septimo, ut in cæteris omnibus Ens vel per ... per accidens dicitur; ita etiam iudicium ... vel per se, vel per accidens competit.

... præmissis dico iudicium decisionis ne- ... pertinere ad rationem, sed ad solum ... in Scriptura loquentem. Atque hic per- ... omnia argumenta quibus Protestantes ... Romanenses ostendunt, non Eccle- ... sed solum Deum in Scriptura loquentem ... controversiarum fidei.

Iudicium autem discretionis est penes ratio- ... intellectum humanum. & quidem 1. ... aliquo tam respectu veritatis sententia- ... connexionum, in omnibus Enuncia- ... citra ullam exceptionem; nam intelle- ... discernit, cognoscit res fidei, in ipso quæ ... in intellectu, &c. 2. *Efficienter* respectu ... connexionum in omnibus omnino e- ... tionibus, h. e. sive ex natura notæ sint, si- ... ex revelatione per verbum facta. Id-

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

quæ intellectum propriè [illegible] [illegible]
Quod autem [illegible] intelliguntur [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] mysticam communia [illegible]
habent propriè cum Enunciationibus [illegible]
generis quandam, [illegible] specialia, & [illegible]
ipsis communia non sunt cum illis.

Verùmque [illegible] veritatis [illegible]
aptari possunt; sed cum discrimine. Illis [illegible]
quæ communia habent cum [illegible] [illegible],
[illegible] rationis propriè [illegible]
cationem [illegible] esse vel [illegible]
gativam de quolibet [illegible] esse aut affir[illegible]
nem aut negationem: impossibile esse [illegible]
simul sit & non sit; Pater & Filius sunt [illegible]
essentiæ, &c. Talium igitur [illegible]
ctificatio ac norma discretionis, propriè
de scientiæ connexionem in mysteriis.

Quod autem attinet ad ea quæ Enunc[illegible]
nes illæ non habent communia cum reli[illegible]
sed specialia, & quorum respectu [illegible], de [illegible]
Enunciatio formatur, mysticè dicuntur, [illegible]
tio tanquam norma propriè non iudicat [illegible]
enim ea, & per [illegible] [illegible]
de illis, ut sunt mysteria à [illegible] [illegible]
revelatio [illegible], sed ea per [illegible], & [illegible]
non iudicat propriè loquendo, ut norma [illegible]
[illegible], sed [illegible] [illegible], quæ [illegible]
ad naturæ [illegible] pertinent. [illegible]
ultra scopum suum, & sic [illegible] [illegible]
cat, iudicandum sibi [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible]
ea [illegible], [illegible] analogicè loquendo, [illegible]
similitudinem, & conceptus format ac [illegible]

> An iudicium [illegible] de rebus mysticis conveniat?

proprie loquendo rebus naturæ notis: im-
propriè autem & analogicè rebus planè mysti-
[illegible] tales sunt competit. Quod iudi-
cium analogicum commemorandum non est: cùm
[illegible] Spiritus Sanctus in Scriptura utatur, in
[illegible] multa retinuit, & applicuit mysticis quæte-
[illegible], quæ aliâs propriè tantum rebus natu-
ralibus conveniunt. Sic ergo [illegible] naturalium
compositorum propriè est, aliquid enuncia-
[illegible] quod tamen non toti propriè, sed par-
[illegible] competit. Unde axioma: *Quod parti totius
competit, etiam toti competit secundum illam par-
tem.* Interim tamen Scriptura sacra simili mo-
do loquitur de rebus planè divinis & mysticis:
[illegible] de mysterio Trinitatis, unionis duarum
naturarum in Christo, &c. In quibus mysteriis
[illegible] dicitur, quales locutiones formantur, ac si es-
[illegible] & modus, proprietas, pars, &c. in Deo
[illegible], quæ tamen strictè & propriè loquendo in
[illegible] non sunt. Interim tamen axioma, quod
[illegible] partibus propriè sic dictis competit, etiam
[illegible] applicatur rei mysticæ, ita ut dicam, id
quod uni parti analogicè sic dictæ & impropriè
[illegible] naturæ Filii Dei competit; etiam competere
[illegible] de altera natura.

Hic tamen magis cum cautela ambulandum
[illegible] Primò enim nihil fingendum est sub præ-
textu analogicæ indicationis; sed acquiescen-
dum verbo, & ultra id nihil sapiendum. Secun-
dò [illegible] propriæ formalitatem talium lo-
cutionum, & quæ secundùm veritatem sententia-
[illegible] planè inusitatæ sunt, ex natura petendam i-
taque esse, ut nihil admittere velim, nisi secun-

An rationi in dicium de rebus fidei conveniat

dùm naturam sit; sed peccatum esse ex
Dei, cum quod ie nomen propriè sic dictū
Enunciationes conferendæ, & sic explica-
sunt; adeòque talium Enunciationum, ut
mysticæ, & quatenus ad veritatem conne-
enim attinet judicium discretionis efficie-
considerantium, non nisi analogicè penes
nem est, propriè autem penes verbum Dei
v.g. etsi Scriptura Synecdochicè de Deo lo-
tur: non tamen inferendum est. Deitatem
partem propriè sic dictam: nec etiam axio-
connexionum ea, quæ parti tantùm propriè
dictæ conveniunt, ad Deum extendenda
sed hîc Scriptura audienda est, de mysterio re-
demtionis loquens, & secundùm eam
tiendum.

Ita ut jam Antitrinitarii gravissimè erran-
dum judicium rationis de Trinitate ita exten-
dunt, ut proprium illud esse velint in iis
quæ nequaquam communia sunt Trinitatis my-
sterio cum aliis rebus, ut v.g. in eo quòd tres per-
sonæ eandem numero essentiam habent. Hanc
veritatem quæ planè mystica est, & propriè
communæ nihil cum aliis rebus habet, sevocant
illi ad judicium rationis proprium, cùm tamen
illa hoc loco, tanquam in se planè mystica, sem-
per hoc extremus supra se esse, & sic ea quæ secun-
dùm rationem sunt non extendenda ad ea quæ
suprà eam sunt. Atque sic se habet judicium
discretionis efficienter respectu veritatis conne-
xionum.

Respectu autem veritatis sententiarū judi-
cium discretionis efficienter non est in omnibus

enun-

[illegible]cationibus sive sententiis, sed tantùm in [illegible] quæ naturâ notæ sunt; hæc tamê triplici cum [illegible]. 1. Ne pro necessario habeatur id judiciû [illegible], quasi Theologia absq; eo esse nô possit. [illegible] Vt verbum Dei, in quo etiam revelatæ sunt, [illegible] primariâ normâ habeatur; natura autem seu [illegible] pro secundariâ & inferiore. 3. Vbi ver[illegible] aliquid addit rei naturâ notæ, quod natu[illegible] ignorat, ut v. g. Christi corpus glorifica[illegible] esse immortale, & expers corruptionis, [illegible] &c. tùm de eo quod ex verbo sic addi[illegible] non ex naturâ aut ratione, sed verbo est [illegible] judicium: nec quasi verbum & ratio [illegible] invicê repugnent, sed quia ratio à verbo per[illegible] & id discit quod antea per se ignoraverat.

Quod autem attinet ad veritatem sententia[illegible] earum, quæ nullatenus naturâ notæ, sed [illegible] supernaturalis revelationis sunt, ut Trini[illegible] incarnationis, &c. mysterium: in iis ver[illegible] Dei in Scripturâ loquentis est norma, non [illegible] decisionis, sed etiam discretionis, secun[illegible] quam, & non ultra, aut præter illam est sa[illegible]. Et huc pertinet præceptum Apostoli[illegible]: μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν. Rom. 12. 3. per similitudinem ta[illegible] & analogiam potest etiam natura adhibe[illegible] sed illud parcè valdè & sobriè faciendum est. [illegible] igitur judicium veritatis sententiarum effi[illegible] ad solum verbum Dei pertinet.

Vbi tamen diligenter notandum: quia nul[illegible] est articulus fidei, adversus cujus argumen[illegible] Sophista aliquis, aut adversarius non affe[illegible] exceptionem aliquam, aut saltem negatio-

An ra[illegible] [illegible] judiciam de veræ fidei [illegible] veritate

An ra-tioni ac-dicium de tribus fidei cō-veniat

ment, & speculatiu adversus [illegible] muni cum medio ē Scriptura [illegible] handus est nexus ille aut [illegible] satisfaciendum, quod quia non possit [illegible] quę rationis ministerio, quę [illegible] dium suppeditat quo nexum illum [illegible] hinc est [illegible] mysticę accedunt [illegible] rę notę, & ita ad philosophiam confugi[illegible] est. Quo fit, ut de veritate sententiarum [illegible] naturā notarum, quę veritati sententi[illegible] sticę accedunt, ratio per se [illegible] per accidens verò de veritate sententię [illegible] cę, in quantum scilicet propter obsti[illegible] aut ignorantiam illius, cum quo [illegible] est, accedunt res mysticę res illę natura[illegible] tę, de quarum veritate propriè, & per se [illegible] cienter ratio iudicat. Hęc de iudicio discre-tionis.

Cęterùm tàm discretionis quàm decisio[illegible] iudicium adhibendum est in rebus fidei, [illegible] ut alterutrum seorsim tantùm adhibeatur, [illegible] so neglecto: sed utrumque simul in [illegible] controversia fidei est adhibendum. Nam [illegible] vissimè labuntur, qui aut ubi iudicium [illegible] habent, existimant se iam veritatem inveni[illegible] & verbi iudicium negligunt, aut ubi verbi [illegible] decisionis iudicium habent, contemnunt [illegible] cium discretionis. Quo errore iam Augusti-ni tempore nonnulli laborabant, ipso teste-te lib. 2. de doct. Christ. c. 34. *Quidam autem* inquit, *sic se iactant, cum veritatem [illegible] didicerint, quasi sententiarum ipsi sint veritas.* [illegible]

[illegible]

[illegible] quidem plerumque [illegible] sententiam [illegible] male se contrariarum: quia leges Confessionis [illegible] cum melius sit [illegible] quam [illegible] non [illegible] conferre [illegible].

Dein[illegible] reversionis [illegible]

Porrò non sufficit nosse, requiri iudicium [illegible] in rebus fidei, nisi etiam constet, ad quem pertineat. Dico igitur hoc iudicium pertinere 1. ad omnes homines quibus doctrina aliqua proponitur, seu proponi ut intelligentibus. 2. In specie pertinere ad partes contendentes seu disputantes. 3. Ad viros politicos [illegible] disputationi præsidentes. 4. Imprimis ad [illegible], tum seorsim consideratos, tum vel plures in Synodis vel Conciliis congregatos. Ad omnes igitur pertinet iudicium discretionis [illegible] dictum est modo: decisionis autem [illegible] homini nulli competit, nisi falsò per [illegible] respectu scilicet verbi divini, secundum quod iudicat homo, seu quia sequitur verbum Dei, cui per se soli competit iudicium decisionis.

Atque hæc quidem Orthodoxa doctrina est [illegible] rationis in rebus fidei. De quo etiam [illegible] potest Zacharias Ursinus, in Admonitione Neostadiensi, ubi respondet accusationi [illegible] formulæ Concordiæ dicentium, *nos exponere verba Christi secundum rationis humanæ iudicium.* *Hîc* [illegible] Ursinus, [illegible] *falso. Ambigua [illegible] est, cum dicitur, [illegible] verba Scripturæ secundum rationis iudicium in-* [illegible]

An rationi iudicium de religionis controversiis

intellige. Secundum rationem debent de [illegible]
dicare, sed praeterea iuxta verbum Dei, & illumina-
tione Spiritus Dei, verum est etiam, atque ipsa ra[illegible]
&c. Hoc sciunt illi, qui vel ex solis princip[illegible]
turae norunt iudicare verum de Deo, & eius vo[illegible]
te, neque aliquid recipere, quod ex illis deduci,
confirmari non possit: vel ad ingenij humani [illegible]
mendacia, praesertim de Deo, & idola [illegible]
menta & affectus doctrinam coelestem vestib[illegible]
detorquent, &c. Quod si itaque Theologi [illegible]
sant, quod secundum rationem explicemus Scri[illegible]
ram, tanquam attentes principijs rationis hu[illegible]
manis extra verbum Dei; aut laborant [illegible]
errant, aut sciunt non assequunt, atrei & [illegible]
sta inveniâ. Non enim opponimus illis [illegible]
ex philosophicis, sed ex verbo Dei, & armatam [illegible]
rationem professus ignorans defensam. Nam si quod
Scripturâ Dei traditur, quod etiam naturali luce [illegible]
minibus notum fuerit, id non propterea sit doctri[illegible]
est Philosophorum, quin simul sit Theologicum,
Sed vero hoc in nobis reprehendunt, quod [illegible]
sum habere ostendis, contrarium quod non [illegible]
lis & rationibus, quaecunque ipsi dicunt, [illegible]
sed exemplo Beroeensium scrutemur Scriptur[illegible]
ipsa sic habeant, quae ab illis dicuntur, examinemus
illorum dogmata & argumenta, an cum verbo D[illegible]
congruentibus principijs, & probâ consequentiâ [illegible]
tentur: non sane dubitamus futuri, nos [illegible]
IVDICIVM [illegible] in divinis quam in humanis [illegible]
bus intelligendis adhibere. &c. Videamus [illegible]
caetera quae ex eadem admonitione supra li[illegible]
cap. 9. excerpsimus. Quae ideò allego, ne [illegible]
puret me novam doctrinam hic commisis[illegible]

ad

An rationi iudicium de rebus fidei conveniat?

aliter sentire, quàm nunc plurimos annos Theologi senserunt, & à nobis ipsis discordes esse. Apparet ex allegatis nostram sententiam sibi per omnia conformem esse.

Nunc sequitur, ut eam sic perspicuè, & sufficienter à nobis declaratam, argumentis suis firmemus. Id quod breviter, 1. Ex Scripturâ, ratione. 3. Ecclesiæ, imò etiam eorum qui à nobis dissentiunt, auctoritate præstabimus.

Scriptura igitur hortatur ad id iudicium, 1. Cor. 10.15. ὡς φρονίμοις λέγω, κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι, *sapientibus dico, iudicate ipsi quod dico.* Ubi videtur Paulum non loqui permissivè, sed imperativè, manifestâ ratione additâ, ex quâ constat sapientum officij esse de eis iudicare quæ dicuntur, *si ipse tanquam sapiens tribus loquatur.* Sic cap. 11. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε iudicate penes vos ipsos. Heb. 5.14. commendantur ij qui habent τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ *sensus exercitatos ad discernendum boni & mali*: & eos qui eâ facultate pollent vocat Apostolus τελείους *perfectos*; qui autem eam non habeant vocat ἀπείρους τοῦ λόγου τῆς δικαιοσύνης *expertes sermonis iustitiæ infantes.* In specie laudat Evangelista iudicium illud in Berrhæensibus, Act. 17.11. Ubi [illegible] Spiritus S. testetur eos iudicium decisionis Scripturæ detulisse, tamen eo ipso quod ait, eos solitos fuisse ἀνακρίνειν τὰς γραφὰς, indicat eos rationis iudicio usos fuisse, absque quo scrutatio Scripturarum, & collatio earum cum iis quæ Apostolus diceret, fieri non potuit. Ita in omnibus fidelibus requiritur iudiciū rationis à Scripturâ. Imò, quod magis est, in adversariis ipsis requirit illud Spiritus S. circa res fidei. Ioh. 5.39.

An rationem iudicium de rebus fidei contenuit?

iubet Christus, ut Iudæi [illegible] pietatis scripturarum, quid ipse de se [illegible] testare vult, ut [illegible] etiam iudicium [illegible] iubeant, maxime cum illi [illegible] sum hunc Nazarenum Mariæ [illegible] quibus ipsis loquebantur [illegible]. Expressior etiam locus est Act. 4 [illegible] persecutoribus Evangelii [illegible] [illegible] te an iustum sit coram Deo, vos potius [illegible] quam Deum.

Huc etiam pertinent omnia argumenta [illegible] petita lib. 1. quibus probavimus principia rationis utendum esse in controversiis [illegible] simul etiam probant necessarium esse iudicium rationis. Impossibile enim est uti principiis rationis absque iudicio illius, & vice versa. [illegible] versa unum idemque est requirere principia rationis, & uti iudicio rationis. Hinc etiam [illegible] versa ipsi qui nos accusant, [illegible] etiam nos Protestantes, ipsi, inquam, promiscue [illegible] phrasibus illis, & quod interdum dicunt [illegible] ratione, interdum aliter [illegible] [illegible] consequentiam [illegible] philosophicis, principiis rationis [illegible] philosophiæ, argumenta ex eadem [illegible] veritatem ex [illegible] in ea fidei articulos. [illegible] Scripturam patet veritas nostræ sententiæ.

Ex ratione etiam illa manifesta est: qui pertinent pariter argumenta omnia è ratione petita quibus eodem libro probavimus, licere uti principiis rationis. In specie autem hæc 1. [illegible] ratio habet cognitam veritatem connexionis

An rationi iudicium de rebus fidei conveniat?

[illegible]versiis fidei. 2. Quia à rationis iudicio ori[illegible] in Controversiis fidei, [illegible] [illegible] à Protestantibus quidem Pon[illegible] à Pontificiis autem & Protestantibus [illegible] ea [illegible] haereticis & [illegible], qui eo praetextu nullam non haeresin [illegible] possent. 3. Quia [illegible] disputari [illegible] potest. 4. Quia [illegible] Scripturam, nec Ecclesiam [illegible] iudicem Controversiarum fidei. 5. Quia [illegible] in Ecclesiam introducitur. 6. Quia [illegible] de Contradictione in Controversiis fidei [illegible] pertinet, ut capite sequenti osten[illegible].

Authoritatem quod attinet, [illegible] Ecclesiae [illegible] sive Patrum [illegible] dissentientium. Hic quod Patres [illegible] attinet, non commemoratos [illegible] capite [illegible] formaliter IUDICIUM [illegible] & commendatum. *Primò* [illegible] Patres docent hoc iudicium competere [illegible] fidelibus, seu auditoribus. Augustinus lib. 2. de doct. Christ. c. 33. *Quapropter aliud est nosse [illegible] connexionum, aliud sententiarum veritatem. In illo discitur quid sit consequens, quid inconsequens [illegible]. Consequens est: Si Orator est, homo est. [illegible] Si homo est, quadrupes est. Hic ergo de ipsa connexione* IUDICATUR. Vides Augustinum haud obscurè omnibus hominibus tribuere iudicium rationis in rebus fidei, quam exemplis illis illustrat, quia scilicet iudicant de connexionum veritate per regulas consequentiarum.

An ra-tioni iu-dicium de rebus fidei com-petat

Athanasius id adversus Arianos ob[illegible] Epist. de decret. Synodi Nic. [illegible Greek]
[illegible Greek] ὁ Παῦλος [illegible Greek]
[illegible Greek]
[illegible Greek]
Et omnino superfluum est, ut Paulus praecipit [illegible] attendere ut sit IUDICII DISCERN[illegible] *& probationis veritatis, quia ibi scribuntur [illegible] accipiantur, siue confessione intellectum &c.*

Maximus Monachus idem adversus Mono-physitas contendit qui iudicio eo circa Scri-pturæ lectionem Christianis interdicebant. [illegible Greek] &c. [illegible Greek]
[illegible Greek]
[illegible Greek]
[illegible Greek]
&c. [illegible Greek]
[illegible Greek]
[illegible Greek]
[illegible Greek]. *Nam hoc nobis Paulus qui de huiusmodi rebus docuit, mandat, [illegible] amplectendum [illegible] siue ratione, siue iudicio censuit. Quando [illegible] ait autem? Perfectorum est solidus cibus qui propter habitum, sensus habent, &c. Perfectionem commendat exercitationem laudat, sibi iam sensus & boni discernendo* IUDICIUM *fundat. Et qui possit quis recte* DIIUDICARE, *si discernendi intelligentiam neglexerit?*

Secundo partibus disputantibus, seu litigantibus necessarium esse Augustinus docet: *Nam disputator conatur probare quod non credunt,* & ex his eos adducit ad ea quæ non probant, vel credere nolebant, ostendens ea con-

sequentia

[illegible] his quæ vel scientia, vel fide retinebat. [illegible] vera, de quibus se perspicaciter consen[illegible], cogantur aliis vera quæ negaverant appro[illegible] & hic verum, quod falsum antea putabatur [illegible]ERNATVR à falso, cùm INVENITVR [illegible] illi vero quod iam antea tenebat[illegible]. Vides ut discernendi partes disputati attri[illegible], item & inveniendi, ubi vox inventionis [illegible] ponitur. lib. 1. contr. Cresc. c. 16. Sic lib. [illegible] doct. Christ. c. 37. ait, *non per philosophiam* [illegible] IVDICANDO [illegible].

Istud hoc iudicium etiam Viris Politicis [illegible], qui in disputationibus præsident, [illegible] Cognitores vocabant Veteres. docet Au[gustinus] brevic. collat. cum Donat. præfat. c. [illegible] *ex suo edicto refert Donatistas, ut* [illegible] *valent, cùm illi* IVDICEM *constituerent* [illegible] *se hoc* IVDICATVRVM *quod verita*[illegible]. Et collat. diei tertij sub finem, *ipsi* [illegible] *postulabant, ut de illis quæ dixerant* IV[DI]CARETVR *ab eo*. Idem flagitant Catholici [illegible] *scientiam sibi* [illegible] *à Catholi*[illegible] *Donatistis, sicut* [illegible] *documentorum manifesta*[illegible] *pronunciari*.

Quare peculiariter etiam, & inprimis com[petit] Pastoribus Ecclesiæ: quia scilicet vocati [sunt] ad manuducendi in Ecclesia, verum à fal[so] discernendi, confutandi errores, ac decisio[nem] Scripturæ proferendi, eloquendi, interpre[tan]di. Hinc sæpè iudices appellantur, hinc [tribun]al ipsis tribuitur, hinc iudicium eis adscri[bi]tur; tùm seorsim consideratis, tùm in Conci[li]is congregatis. Seorsim: ut à Cypriano lib. 1.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ante- ctum iu- dicium de rebus fide con- veniat

Epist. 4. *Nec enim aliunde hæreses* [illegible] *aut nata sunt Schismata, quam inde quod* [illegible] *dotes Dei non obtemperatur nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus* IUDEX *vice Christi cogitatur.* In Conciliis: ita enim Constantinus Magnus Episcopis Synodi Nicænæ iudicium tribuit, apud Eusebium de vita Const. l. 3. c. 16. in Epist. ad Ecclesias: Synodo Nicæna dicit, visum fuisse [illegible] [illegible] ; quod interpretatur [illegible] hij interpres Christophorsonus: *Ut* [illegible] *vel omnes Episcopi, vel maxima eorum pars* [illegible] *convenisset, singulaque iudicium* [illegible] *ad sacratissimam religionem pertinentibus* [illegible] *Ubi vocem* κρίσιν ad Episcopos refert, quæ tamen ad religionis punctum pertinet. Sic igitur eum interpretatur: [illegible] *plurimi Episcopi in unum congregati,* IUDICIUM *fieret de utroque, ut ad sanctissimam* [illegible] *pertinentia.* Ad hoc iudicium Episcopis à Constantino tributum respicit Ambrosius Epist. 32. ad Valentinianum iuniorem: *factum est sub Constantino Augustæ memoriæ principe, qui nullas leges ante præmisit, sed liberum dedit* IUDICIUM *Sacerdotibus.* Sic Augustinus Epist. 162. dicit *Arelatense* IUDICIUM [illegible] *sanctis datum.* In Conciliis Aquileiensi legitur Epistola Gratiani ad Episcopum Aquileiensem, ubi Imperator [illegible] IUDICIUM *ad* [illegible] *pertinere.* Talia plura [illegible]

[illegible] antiquitate Ecclesiastica hanc inde occu- [illegible] Romanenses, & eatinde quod [illegible] seu simul in Synodo coll[illegible] [illegible] Ecclesiam esse iudicem contro- [illegible]. In summa, Episcopis & Con- [illegible] à Veteribus proprie & per [illegible] nisi [illegible] excisionis [illegible] potestas iudiciaria il- [illegible] nonnunquam à Patribus) ipsis non [illegible] per accidens, hoc respectu Scri- [illegible], cuius decisionem ex officio peculiari [illegible]. Hæ sunt auctoritates veteris Ec- [illegible].

Mellifariorum confessionem quod attinet, [illegible] Veronius, cap. 8. §. 7. ait: *Non negamus [illegible] posse iudicium aliquod sive decom- [illegible], & probabiliter prorsus [illegible] parte [illegible] in [illegible] Scriptu- [illegible] negamus posse nos [illegible] esse, at [illegible] Scripturæ [illegible] dicimus [illegible] opus esse iudice, qui ex auctori- [illegible] componat.* Vides Iesuitam agno- [illegible] uti rationis iudicio, tum disputatio- [illegible] etsi [illegible] confes- [illegible] suo modo [illegible], cum non [illegible] certum & infallibile iudicium discre- [illegible] in nostrum, sed tantum probabile; item [illegible] requirit ultimum iudicium externum de- [illegible].

An [illegible] in [illegible] de [illegible] [illegible]

p. 544.

An rationi iudicium de rebus fidei conveniat. Tom. VII fol. 41..

Protestantes quod attinet, primum ... Lutherus, qui lib. de servo arbitrio ... dictum illud exquirit: *Ubi manent ... & potestas iudicandi Doctrinas illis ... 1. Corinth. 14. dicit: ceteri diiudicent ... nobis esse* IUDICIUM *in decretis Ecclesiae, quod ... ius tamen praecipit? Quae illa ... ecclesias, ut nobis tuo exemplo ...* IUDICANDI *decreta hominum, & ... iudicem hominibus? ubi hoc nobis mandatum ... ra?* ita Lutherus, ut alioqui Scripturam ... cem, ita hic etiam hominem quemvis ... esse vult eorum quae Ecclesiae proponuntur ... quod eo, ut nos docuimus, modo intelligendum est.

Eorum ex Protestantibus, qui ab illius ... Lutheri nomine se ipsi saepe denominant ... aperte dicunt, & docent adversum nos: ... cere rationi iudicium deferre ... autem id quidem non docent ... tamen in aliis rebus nobis Reformatis ... faciunt. Qui ex priori ordine sunt, ii ... xi sua sibimet ipsi contrarii sunt, & ... tentiae testimonium contra se ... cum adversus Pontificios disputant ... dicio rationis, quod negare non possint ... Luthero, cuius locum insignem ... imus, dissentire velint, & veteres ipsi ... Eadem ratio est in iis Controversiis quae ... nobiscum intercedunt.

Ex posteriore ordine sunt quidam ... ipsos doctissimi, qui etsi caetera a nobis ... tiant, tamen in hac parte veritati ...

An rationi iudicium de rebus fidei conveniat

[illegible]edrigantur. Iis sunt Academiæ Helmstadienses Professores tres, quos ego quondam sectatus [illegible] Martinus in libro de Anal. Log. tract. [illegible] id agit ex professo, ut iudicium rationis [illegible] fidei asserat, & ostendit [illegible] fidelem esse iudicium rationis de con[illegible] fidei, imò ipsum etiam adversarium [illegible] esse docet. *Non igitur, inquit, inter alia, [illegible] controversiæ iudicem postulo, quam ipsum [illegible] &c. Habetis iudicem controversiæ [illegible] Ecclesiâ, minime suspectum, sed qua [illegible] [illegible] quo nemo ei sit charior, vide[illegible]. Si enim disputando eò redigatur, ut [illegible] contradictione deprehendatur, [illegible] habet, si perceperit, adeò ut non [illegible] sibi ipsi sit, sed etiam talis iudex à quo [illegible]: cùm duæ contradictoriæ non [illegible] simul esse vera, idque propterea, quod [illegible] semper alteram mendacii arguat. Atque [illegible] sibi sit ipsius veridicus, adeòque [illegible] est iudex infallibilis.*

[illegible] Calixtus Theologus Doctissimus [illegible] præfatione Epitomes Theologicæ [illegible] doces iudicium rationis ac phi[illegible] adhibendum esse in controversiis fi[illegible] ad discernendam veritatem connexionum. [illegible] ait, v.g. *Veramque naturam humanam [illegible], tàm quoad corpus, quàm animam à [illegible] quoad Minorem; Maior autem, [illegible] humanæ natura est, & ad doctrinam [illegible]. Propositionem itaque naturâ [illegible] & in specie [illegible] suo, [illegible] Theologus usus est, [illegible] quandocunque [illegible]*

An rationi [illegible] dictum de rebus fidei sit verum?

minis quæ res physicas significat, naturam [illegible] veritate quarum signa sunt, consequenter [illegible] stro efficiunt. Physicarum videlicet, & si [illegible] ut definitionum vel affectionum, quibus [illegible] comprehensæ sunt, ut terminorum [illegible] qui ut ex eo per consequentiam pro veritate [illegible] nem deducas, opus fuerit, ex Physica [illegible] bent. Idem tradit de Metaphysica, unde [illegible] Maiorem peti debere, & docet exemplo [illegible] ut potentiam esse accidens, fidem esse causam [illegible] cientem instrumentalem iustificationis [illegible] maiore, inquit, ut patet post necesse est pr[illegible] rationem instrumentalis causæ e lumine natu[illegible] gulam, hanc autem fidei, verbi, Sacramentorum [illegible] tur e in minore ostenditur ex Scripturis. Item [illegible] pe ubicunque coniunguntur duo termini [illegible] rum alter Theologicus est, alter communis [illegible] de aliis quoque rebus dicitur, illum ex T[illegible] gia, hunc ex lumine rationis, & discipl[illegible] quam spectat, exponi oportet, &c. Item [illegible] omnibus prædicata sunt termini, quorum [illegible] pria rationes naturali lumine notæ sunt, & [illegible] adeò fieri debent maiores in prima [illegible] ca eorum Syllogismorum, quibus professi[illegible] sta enunciatum fuisse, &c. Hæc & [illegible] tus Vir Doctissimus quibus etsi voce [illegible] utatur, rem tamen ipsam manifestè & [illegible] proponit.

Conradus Hornneius in lib. de potesta[illegible] spirituali, ostendit iudicium de contro[illegible] *Controversiis fidei penes rationem esse.* Qu[illegible] te sua iudicat, & præsupponit esse penes [illegible] neat iudicium de controversiis fidei. A[illegible]

...e verâ & nostrâ sententiâ dicta sunt.

An rationi judicium de rebus fidei conveniat.

Nunc ad argumentum in Syllogismo propositum & ad probationes illius est respondendum. ...deo igitur ad majorem per distinctionem hoc modo: quæ sententia tribuit rationi ...m scilicet 1. decisionis, ea est falsa. 2. ...nt etiam ea, quæ illi tribuit normam primæ veritatis sententiarum earum quæ na... ...æ sunt. 3. Ea quæ illi tribuit circa il... sententiarum veritatem, quæ naturâ no... ...m, judicium, ita ac si simpliciter necessa... ...fit. 4. Quæ tribuit rationi normã judicij ...m sententiarum, in iis quæ naturâ notis ...untur supernaturali earum revelatione. ...æ circa veritatem connexionum, ubi u... ...cium analogicum est adhibendum, admi... ...ipsum. 6. Quæ ei tribuit normam ju... circa veritatem sententiarum earum, quæ ...notæ non sunt. 7. Quæ convertit in... ...per accidens in judicium per se. Sed sic ...minorem cum ei tribuimus judicium ...quimur prout ante in veræ sententiæ ex... ...vidimus.

...sic falsum est quod Jesuita ait Protestan... Theologos se constituere judices, & arbitros ...: item, eos quemvis cerebrum constitu... judicem ultimum. Item, eos Aristotelem seu ...sophum Ethnicum in eodem tribunali ... Scriptura locare.

Falsum etiam quod Mesinerus dicit Refor... ...principia rationis, normam Controver... ...m constituere; item quod in eodem sensu

An rationi iudicium de rebus fidei concedatur

dicimus nos ex principiis rationis de esse Theologicas judicare; item nos veterum & philosophiæ decernenda inventiones argere R... mentiri item Rekermannum necessarium quidem unum dijudicandarum materiam... falsum denique Rekermannum docere ... peruide sit, sive ex Theologia, sive philosophia rationes ad tales probandos afferantur. ... tam denique omnes illi concludant ad ... non pertinere iudicium de rebus fidei.

Ad probationem minoris à Molinæo ... tam respondeo, nos dum principia & ... ta rationis in iis controversiis adhibemus, ... deferre aliud judicium rationi, quam ... diximus, & iis cum limitationibus quas ... suimus. Et quòd ea urgemus in disputationibus, quæ nobis intercedunt cum ipsis, ... imputent Sophismatis illis, quæ claro verbo Dei ab ipsis opponuntur. Dum enim ... connexionem medij cum majore, obligati ... ad probandam veritatem connexionis ... tes, ut Augustinus docet, ... ratione petendi... Idem scilicet probationi primæ est respondendum, utpote quæ eadem est cum Molinæi probatione.

Ad probationem secundam Iesuitæ dico ... sum esse quod ait Protestantes Theologos ... tradicere populis alieno judicio, imò ... discretionis Pastorum, Concilionatorum, Ecclesiæ ... ximi faciunt, modò verbo Dei non repugnent ... voluere, ut iudicio proprię decisionis ... sed id Scripturæ in solidum tribuunt. Quæ autem requirunt & nominatim Molinæus, ...

cu...

[illegible] ... iudicium plebes afferant, in [illegible] ... endi non debent, ut ostendi.

An ratione iudicium de rebus fidei controversiis?

[illegible] probationem tertiam dico falsum esse, nos [illegible] Ecclesiae omne iudicium controversia[illegible] fidei, falsum etiam, nos Scripturam solam [illegible] non constituere. Ad 1. quod ad pro[illegible] dico, etsi adhibeantur etiam a nobis princi[illegible] in argumentis fidei, non tamen in[illegible] Scripturam solam iudicem nō con[illegible] non enim adhibentur ea ad iudicium de[illegible] aut ad probandam veritatem sententia[illegible] fidei, sed tantum ad ostendendam veritatem [illegible] orum. Quod ait absque propositio[illegible] philosophicis, non posse haberi a nobis [illegible] dictam fidei, id falsum est, eo quo ipse ac[illegible] sensu. hae propositionibus illis pluribus [illegible] principali Syllogismo, aut prosyllogismo [illegible] accedunt; quemadmodum infra ostende[illegible] cap. 14. quas propositiones necessum est à [illegible] afferri, ob protervitatem Sophistarum, v. g. [illegible] qui adversus veritatem elicitam [illegible] scriptura per bonam consequentiam exci[illegible] Instat Iesuita: *Non hic fieri propter Re-* p. 532. *[illegible] nos enim aliud nihil postulare quam fun[illegible] fidei.* Resp. Falsum est, eos tantum [illegible] postulare. Nam postquam [illegible] [illegible] vulimus, eo non contenti sunt, sed sophi[illegible] circa illud, frivolas distinctiones affe[illegible] ut negent connexionum veritatem. & sic [illegible] eos ad Sophismatum confutationem & [illegible] veritatis connexionum afferre [illegible] cipia illa absque quibus impossibile est ea

An rationi iudicium de rebus fidei concedendum

constituant. Ad 2. dico, esse ibi eandem [illegible] ditatem, ac si quis diceret, secundam [illegible] rentem aliquam non posse pronunciari [illegible] quam verba Legis prolata & declarata. [illegible] quit, qui omnia dixit nihil amplius dicere [illegible] Resp. Scripturam non cessare loqui, [illegible] in disputatione proposita est, & [illegible] mentis posita; & semper manet norma ad [illegible] ideò perpetuò respiciendum est.

Quod etiam in specie probare nititur, [illegible] stantes rationem habere pro altero judice [illegible] troversiarum: in eo perinde frustra est. [illegible] probatione falsum est consequentias esse [illegible] cipium ultimum in quod articuli [illegible] tum; id enim non est nisi solum verbum [illegible] ratio ad veritatem connexionum est [illegible] inservit. In posteriori dico, tum id [illegible] nitum, si acquiesceremus in judicio ration[is] fundamento articulorum fidei, quod nos, [illegible] acquiescimus in decisione verbi, cui ancill[atur] ut diximus, ratio ad discernendum ver[um] falso.

Maioris probationem quod attinet, & [illegible] dem 1. seluitur, Resp. Esse fallaciam [illegible] secundùm quid ad dictum simpliciter. C[illegible] nim Scripturæ soli judicium definimus, [illegible] mus de Iudicio decisionis, & normâ [illegible] sententiarum fidei; quod quia rationi non [tri]buimus, certè eam in eodem tribunali cum Scri[pturâ] non collocamus.

Ad 11. Requirimus, imò non nos, sed [illegible] gula requirit in unoquoque privato judici[illegible] non decisionis, sed discretionis. Quod autem [illegible]

...dum dicit Iesuita, fallitur. Prima pro... falsa est. Nam, ut diximus, ceremonias ... Ecclesiæ universalis, per quam Iesuita ... ilia & Patres intelligit, modo cum verbo ... consentiat. Ubi autem Concilium aut Pa... aliquis verbo repugnat, tum ea præferimus ... tem nostram, quàm Scripturæ iudicium, ... ati in eo Patrum ipsorum & exempla & ... Et in eo casu præferenda est veritas au... Ita verbi in ore cuiuscunque privati aut ... ioris, etiã authoritatis eiusdem cum Patri... non sit; etiã eorum laudes consequi non ... cum illis se non componat, sed eos admi... & veneretur.

An ratione iudicium de rebus fidei conveniat?

...nis ad hanc rem est locus Augustini ... Crescon. lib. 2. c. 32. ubi cum Donatista ... objecisset authoritatem Cypriani, de ... iterandis hæreticis & Schismaticis; *Ego hu...* *Patet eius Epistolæ authoritate non teneor, quia ... Cypriani non ut Canonicas habeo, sed EAS EX CANONICIS CONSIDERO, & quod in eis di... Scripturarum authoritati congruit, cum ... accipio, quod autem non congruit, cum ... respuo. Ac per hoc si ea quæ commemora... ab illo ad Iubaianum scripta, de aliquo Apo... vel Prophetarum Canonico recitarentur, quod ... contradicere non auderem, nunc vero qui... Canonicum non est quod recitas, eâ libertate ... vocavit Dominus, eius viri, cuius lau... consequi non valeo, cuius multis literis mea ... non comparo, cuius ingenium diligo, cuius ore ... cuius charitatem miror, cuius martyrium ... hoc quod aliter sapuit non accipio. Non...*

An ra- tioni in- dicium de rebus fidei cre- dendum

accipiat, exigam, quod de baptizandis haereticis Schismaticis beatus Cyprianus sensit, quod Ecclesia non accepit, pro qua beatus Cyprianus sanguinem fudit. Quapropter ita hoc Cypriani accipio, quatenus inferior incomparabiliter Canonicis illud Apostoli Petri, quod gentes Iudaizare cogebat, non accipio, nec facio, quatenus inferior sum particulariter Petro.

Vbi obserua duas causas Augustinianas ob quas reiicit ibi auctoritatem Cypriani: principes est, nimirum quia cum Sacris non congruit; altera secundaria, quia Ecclesia veracam non accipit. Posterior causa infringenda non est, & absque illa nulla est. igitur caeter, quamuis Patribus incompa teris inferior, licet reiicere auctoritatem ubi Verbo non congruunt.

Nec scholas hic excipere potest, quod similiter excipere solet: nos non Augustinos, sed non idem licere quod Augustino. Hoc inquam, excipi non potest. Nam quod mus Romanensibus Augustinus erat Donatis, auctoritatis scilicet nullius, & hic non solum suspectae, sed etiam nullius. Et tamen in contendens Augustinus Cypriani auctoritatem non admisit. Cui accedit quod ob priuilegium peculiare quoddam suum Augustinus id fecit; sed, ut ipse sibi ait, libertate Christianae iure; *ea libertate ad quam Dominus nos vocavit.*

Et vero nos in hos Romanenses absque iniquitate summa culpare non possunt, qui non libertate, sed temeritate Patrum auctorita-

...ciant, quod ex ipsis continetur, non ...dum, cum idem à Viris Doctissimis, nu...rum à Cl. Riveto in Tractatu de sufficientia ...partium, & Viro Doctissimo Iacobo Lauren...in Conscientia Iesuitica cauterata prolixi...abundè sit. Haec ad priorem probationem, ...ostenderet Iesuita probabile, absurdum esse, ...ibusque tribuere iudicium rationis in Con...rsiis fidei.

Ad secundam dico, eam pariter falsam esse. ...enim demum confusio Babylonica in Ec...siam introduceretur, si 1. falsae rationi aut re...aliter applicare permitteremus iudicium, quod ...permittimus enim id tantùm verae rationi ...tribuere, quae quidem non diversa, varia, ...multiplex est, multò minùs sibi contraria, ...sed una. Falsa autem ratio aut verae abusus ...tur planè à nobis & damnatur, tantùm a...st, ut eius iudicium necessarium putemus. 2. ...demùm confusio introduceretur, nisi essent ...dine & instituto divino Doctores Ecclesiae, ...tum seorsim, tùm in Synodis congregati do..., ...rectène an secus principia rationis ad res ...hibita sint, & annon res fidei benè à ratio...is intelligentiae non refutant & reprimant ...qui confusionem & errores in Ecclesiam in...ducere volunt. Itaque confusio illa me...nda ex nostrâ doctrinâ ac sententiâ non est. ...contrà metuenda est certissimè ex opinione ...abdicantium iudicium rationis in rebus fidei. ...enim fons & fomentum est nullius non er...ris & haereseos, ut suprà ex Maximo vidi...mus.

An rationi iudicium de rebus fidei conveniat

An rationi iudicium de rebus fidei conveniat

Quod addit necessarium esse ultimum iu-
dicium, quod cum auctoritate controversias ter-
minet, & cuius decisione standum sit: id Ro-
mano sensu quem Iesuita sequitur, falsum est de-
nimirum, de iudicio externo quod per se auctori-
tatem decisionis habeat ultimum, quod nemo
nare aut à quo provocare non liceat. Alioqui
de ultimo iudicio spirituali & divino id con-
cessum est; quod enim, quaeso, iudicium ma-
ius cum auctoritate hominum retineat quàm Dei
loquentis in verbo suo? Externum etiam & hu-
manum iudicium ultimum agnoscimus, si
ultimum intelligatur, id quod excellentissi-
mum est, & ad quod tanquam ultimum rece-
dum in dubiis confugiendum. Plus enim de-
ferimus iudicio Pastorum in Concilio secund
verbum pronunciantis, quàm privato alicui,
quòd in utroque eadem veritas non sit, sed
dinatio & paci Ecclesiae plurimùm inservit.
Si decisionem ac definitionem sibi non
ullam per se, sed tantùm per accidens, h
dia verbi cui per se convenit decisio. 3. Si
verbo Dei & analogiā fidei cognitam. Quod
tium sibi ex collatione cum verbo Dei
perhensum est, accipimus iudicium tale, &
eo discedere integrum nemini facimus; at
probamus eorum conatus qui Sophismatis,
falsae rationis usum aut verae abusum illi opp
nere conantur. Turbatur enim sic pax Eccle-
siae contentionibus illis, quas Ecclesia Dei
gnorat.

Unde iam facilè est diluere cavillationem Ie-
suitae quā in laudatissimam Synodum Dordr

con

...m & Cl. Molinæum [illegible]: neque enim hæc ... sibi contradicunt, [illegible] ... Synodi [illegible] ... Dei [illegible] ... ad hæc subordinantur. Tum demum ... effectû licentiam darent [illegible] ... quocumque modo, eamque iudicio secu... verbum Dei facto opponerit. Non ne... licere veræ rationis instrumento inter... examinare è verbo articulos Synodi, ... hoc planè necessarium est; sed cavendum ... prætextu verbi Sophismata & absurda ... ei opponantur. Quod ubi fit prætex... quod [illegible] reverendissima Synodi ... [illegible] retinere & defensare contra... ut ait Mart. [illegible] l. nemo cap. de summâ ... etiam turbatur pacis Ecclesiæ status in... & in solidè ex verbo Dei convictus, ... pacem turbatam Ecclesiæ adhibita summa ... ac circumspectione Christianâ, & ... omnibus benè absque affectu carnali ... animadverti potest. Qui igitur Syno... ... decreta examinare volunt, operam ... modis Ecclesiæ bono & animarum ... consultum putant, ut verbum ac glo... Dei, & pacem veræ Ecclesiæ ante oculos ... & caveant ne eam ad suas opiniones ac ... [illegible], sed ad verbum Dei, ut normam ... & examinent, & rationis iudicio, ita ut ... [illegible].

Ad tertiam probationem quâ contendit ab... esse unicuique privato suum iudicium ... [illegible], repeto quod antea uno verbo dixi, ... fidelem certum esse fidei suæ absque pro...

An tamen iudicium de rebus Ecclesiæ [illegible]

Ad rationem iudiciam & rebus fidei conueniam.

positionibus illis philosophicis & [illegible] gisticæ cognitione. Sufficit ad [illegible] fidei primorum principiorum cognitio [illegible] gica naturali verbo, ut fundamento [illegible] applicata. Reliqua ad scientiam Theolo[illegible] pertinent, quæ à fide plurimùm differt. [illegible] secundam maioris probationem cui nos [illegible] tionis modo refutare inseruiunt.

Ad III. dico Aristotelem aut philosophos Ethnicorum sic non fieri iudicem. Non [illegible] enim non requirunt à quoquam ut huius [illegible] lius ratiocinantis iudicio statuat, sed [illegible] tionis abstractivè consideratæ, quæ à ratio[illegible] nante utique differt. Et ea quidem utu[illegible] dicunt nō ad ferendam sententiam definitiuam, sed ut iudicent iudicio discretionis de [illegible] connexionum. Falsum etiam est Aristo[illegible] esse auctorem consequentiarum: nam De[illegible] ple auctor earum est teste Augustino: *Ipsa [illegible] tas connexionum non instituta, sed animaduersa, ab hominibus, & notata ut eam possint vel discere vel docere. Nam est in rerum ratione perpetua, & diuinitus instituta* libro 2. de doct. Christ. [illegible] idem de aliis pronunciat quæ ad Logicam [illegible] ctant: *Scientia definiendi, diuidendi atque [illegible] endi, quamquam etiam rebus falsis plerumque [illegible] betur, ipsa tamen falsa non est, neque ab hominibus instituta, sed in rerum ratione comperta.* Ibidem 34. Ex quo iudicare licet quàm bene [illegible] cap. 9. §. 1. dicat, non Deum sed Aristotelem [illegible] auctorem principiorum rationis, citat; *[illegible] consequentia vera esset, tamen cum non Deum [illegible] Aristoteles iudicem, &c.*

p. 497.

Falsum

Falsum etiam est quod ait, Aristotelem formam Syllogisticam primum invenisse. Nam ea Barbara, Celarent, Darii, Ferrio, &c. ostenderunt, fuit ea durante Aristotelem. Et quod Iesuita adversarius excipit, *perinde esse sive Zenon, sive Aristoteles inventor sit, nam utrumque iudicium esse* [illegible] *confirmare*: id verò frontem hominis [illegible], quae pudorem nescit, etsi in errore ipse [illegible]. Et quod ait, neutrum esse judicem controversiarum, certum est, sed, ut dixi, [illegible] modo id ex nostrâ doctrinâ sequitur: sed [illegible] sequitur, cùm veritas conclusionum [illegible] Deum ipsum judicem constituat, qui secundùm eam ratio bene iudicat. Haec ad [illegible] probationes.

Ad Meisneri argumentum primum respondeo, eum committere fallaciam plurium interrogationum: vult enim probare adversus [illegible] & Keckermannum nominatim, rationem non esse normam decidendi Controversias Theologicas: item non esse perinde sive rationes philosophicae, sive Theologicae afferantur: item non esse permittendum judicium de controversiis Theol. quae Meisnerus pro [illegible] sumit quae tamen plurimùm differunt. Primum & secundum nos negamus, tertium autem dicimus, quare de prioribus duobus opus non fuit adversùm nos disputare, & ostendere id falsum esse. Et sic falsò dicit, nos normam decidendi Controversias fidei tribuere rationi. Falsum etiam dicit, cùm ait Keckermannum statuere [illegible] esse, sive rationes philosophicae, sive argumenta Theologica afferantur.

An rationi iudicium de rebus fidei concedatur?

11. Committit fallaciam ambiguitatis in voce iudicii. Aliud enim est iudicium definitionis, aliud discretionis: seu discretionis versatur vel circa veritatem sententiarum, & connexionum, &c. quę in Thesibus nostris ... circa hanc quaestionem paulo ... ximus. Quod si jam rationi iudicium ... mus aliud & alio modo quàm ibi dictum, adversus nos concluderet argumentum ... num. quod non.

Quod ad rationem illius priorem attinet, ... ticulosè in ea concludit ex Theologia ... cari debere de controversiis mixtis ... inepram, & sic perperam. Nam & Rom... ses qui ex Scriptura de rebus fidei negant ... candum esse, ex Theologia tamen iudic... minium Ecclesiæ auctoritate, Conciliorum ... cretis, Patrum suffragiis; quae certè non ad ... quàm Theologicam disciplinam pertinent. ... stat igitur dicere iudicandas esse controv... illas ex Scriptura: & sic Gerhardus etsi ... gumento Meisneri, tamè rectè abstinuit ab ... modo loquendi, & dicit iudicari debere ex ... bo Dei, quod ipsum nos agnoscimus & ... temus, ut dictum.

Quod ait Meisnerus (quem in eo modo ... tus Vir doctissimus sequitur) solam Theolo... non autem philosophiam tradere conn... terminorum seu cohęsionem ... fundit veritatem sententiarum & veritatem ... nexionum. Nam etsi sola Theologia ... nat nobis terminos ... se inter se cohęrentes ... veritatem sententiarum tamen regulas ...

tion

... terminorum, sive veritatem connexio-
num philosophia tradit. Hæc doctrina nota
est ... Augustini lib. 2. de doct. Christ. c. 34.
Aliud est, inquit, nosse regulas connexionum,
aliud sententiarum veritatem. In illis discitur quid
sit consequens, quid non consequens, quid repu-
gnans ... In veritate autem sententiarum, ipsa per
se, non ex connexione consideranda est.
Quod si veris certisque sententiis incertæ vera conne-
xione junguntur, etiam ipsas certas fieri necesse est.
Quidam autem sic se jactant, cum veritatem con-
nexionum didicerint, quasi ipsa sit, &c. Et paulò ante:
Veritas itaque sententiarum per se ipsam valet, ve-
ritas autem connexionum ex eorum quæ asserunt opi-
nione vel concessione consistit. Et cap. 3. monstrat
quidem veritas connexionum quales sententiæ
tradantur. Cum ergo sint veræ connexiones
non solum verarum, sed etiam falsarum sententia-
rum, facile est veritatem connexionum etiam in
illis scholis discere quæ præter Ecclesiam sunt. Sen-
tentiarum autem veritas in sanctis libris Ecclesia-
sticis investiganda est. Ipsa tamen veritas conne-
xionum non instituta, sed animadversa est ab homi-
nibus & notata, ut eam possint vel discere vel do-
cere. Nam est in rerum ratione perpetua & divi-
nitus instituta, &c. Item c. 32. Sic etiam qui di-
cit, cum falsum est quod consequitur, necesse est ut
falsum sit quod præcedit, verissimè dicit, neque ipse fa-
cit ut ita sit, sed tantum ita esse demonstrat. Ex
hac regula illud est quod de Apostolo Paulo com-
memoravimus. Præcedit enim non esse resurrectio-
nem mortuorum quod dicebant illi, &c. Porro il-
lam sententiam præcedentem non esse resurrectionem

An ra-
tiones lo-
gicæ
de rebus
fidei con-
veniat?

An ratione interdicta de rebus fidei convenire?

mortuorum necessario sequitur, neque Christus r[illegible] surrexit. Falsum est ergo, quod praecedit, [illegible]. C[illegible] sequentis ablatione auferatur etiam necessario quod p[illegible] cedit, &c. Et haec regula pertinet ad ver[illegible] connexionum, non ad veritatem sententiarum. S[illegible] in hoc loco de resurrectione mortuorum agebatur, & [illegible] connexionis vera est, & ipsa in conclusione s[illegible] verax.

Haec autem verba Augustini diligenter [illegible] tanda sunt. Continent enim primum distinctio[illegible] nem illam veritatis quam memoravi. D[illegible] sedem indicant, veritatem scilicet sententi[illegible] cum e Scriptura, connexionum ex canone p[illegible] tendam esse. Denique Paulum Apostolum p[illegible] bantem articulum fidei ex regula Logicae [illegible] nexionem petiisse ait argumenti sui.

In exemplo quod ibi proposuit M[illegible] controversio inter nos & ipsos, studiose [illegible] cum id non candide, ut pareat, proponit. [illegible] enim quaestionem eam format: *An Christi [illegible] pus in pluribus locis praesenter dominetur?* C[illegible] moni quaestionis praedicatum non sit, *an [illegible] locis praesenter dominetur*, sed *simul ac semel in p[illegible]* bus aut potius secundum ipsos in omnibus [illegible] Quae certe duo praedicata inter se differunt. N[illegible] in priore praedicato [illegible] subiecto qua[illegible] ti *praesenter dominari* idem est ac praesens [illegible] dominari: in posteriore autem praesentia [illegible] memoratur. Scio utrum ex alio sequi [illegible] non [illegible] Christi corpus ubique praesens [illegible] esse [illegible] bique dominatur, sed ex ipsis quia [illegible] sequitur, a se invicem duo [illegible], & [illegible] p[illegible] num praedicatum potius quam unum [illegible]

tuali[illegible]

Recta igitur & accurate loquendo. Ex ... plurium interrogationum Meisnerus ... nem.

... ergo eo candidius agit Gerhardus, nam ar... ... Meisneri laudans & retinens, ... tamen quaestionis sincere format: Quaestio ... est, anne corpus Christi sit in omnibus locis.

An ex ... ... in ... ... de rebus ... ...

Sed Meisnerus illudiose & Sophistice cum ... in eum finem, ut eo minus videretur ... quaestio hec terminis ad Physicam per... ... quod Keckermannum urget, adducitur ... non solum Keckermanni sententiam ... ... mixtis rejiciendam esse, sed etiam ... doctrinam de veri corporis Christi exi... in uno loco, non autem simul in pluri... in omnibus. Christi enim dominium ... ... est, hinc praedicatum eo modo ... magis Theologicis quam physicis ... constare videtur. Et hinc addit philo... ... utrumque terminum hujus enuncia... ... cognoscere. Ita ut vel ex hoc exem... ... dissimulatione Meisneri appareat, cum ... vincendi quam veritatis in hac causa ... ... habuit.

Quid ait philosophicum non cognoscere utrumq; ... istius quaestionis: An Christi corpus domi... ... in pluribus locis? & per consequens non posse ... de illarum conjunctione: consequentia nulla ... judicio quod cum rationi deferimus. Cau... ... sunt: 1. quia ratio, ut vidimus praesertim ... exemplo Pauli, potest judicare de ... connexionum etiam circa sententias ... quas per se ignorat. 2. Quia Physica cum

An [illegible] [illegible] de [illegible] fidei [illegible]

[illegible] non possit nec debet [illegible] Christi in [illegible], non [illegible] [illegible] Iohannis, &c. [illegible] [illegible] Petri, Iohannis, &c. ex [illegible] [illegible]

Eadem etiam est ratio corpori[illegible] [illegible] in individuo [illegible] [illegible] de eo iudicari ex eo, quod de [illegible] in genere agit, sub quo Christi corpus [illegible] [illegible]. Ex his vir doctissimus, qui [illegible] [illegible] contra Kekermannum [illegible] [illegible], videre potest illius argumentum [illegible] vis laborare.

Sed excipit idem Vir doctissimus [illegible] *Corpus Christi non esse corpus [illegible] [illegible] [illegible] sed glorificatum. Ergo non [illegible] [illegible] [illegible].* Resp. Est fallacia [illegible] causa ut causa. Nam glorificatio illa [illegible] potest, quominus sub cognitionem [illegible] cadat. Id quod manifestum est, [illegible] Scriptura, tum ex ratione. *Ex Scriptura.* Exemit [illegible] minus corpus suum per resurrectionem gl[illegible] catum sub naturalem cognitionem [illegible] *Tangite & videte* quia Spiritus carnem [illegible] non habet. Et Angelus Act. 1 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ratione; quia glorificatio non [illegible] vit naturam corporis Christi, sed [illegible] dura est. Ita enim corpus Christi glorific[illegible] est, non ut non amplius sit naturale, [illegible] naturale, ut etiam sit glorificatum. Glorifica[illegible] non tollit naturam, sed [illegible] magis [illegible] Quod si glorificatio naturam corporis [illegible] [illegible] excellentiam illius & proprietatem illi[illegible]

[illegible] sub lumine & rationis cognitioni [illegible]. Iam autem ipsi Ubiquitatis assertores [illegible], dictum esse unitatem salvâ essentiâ es-[illegible] & proprietatibus humanæ naturæ. & glo-[illegible]o, ut non evertit corporis naturalis es-[illegible] & proprietates essentiales, ita etiam no-[illegible] quominus sub cognitionem physices [illegible]. In summâ, ex glorificatione Christi cor-[illegible] non sequitur id non cadere sub cognitio-[illegible], quia est corpus, sed falsum sequitur, [illegible] gloriosum non cadere sub eam, nec re-[illegible] veritatis sententiarum, nec connexio-[illegible] propriè, nisi in iis quæ ei cum aliis corpo-[illegible] rebus sunt communia: non quod glori-[illegible] quid conciliaret corpori contra, sed tan-[illegible] naturam. Esse autem in pluribus lo-[illegible], contra naturam non autem supra na-[illegible] corporis est.

Quod addit, *philosophiam quæ lumine verbi [illegible] est, non iudicare ex ratione sed verbo* [illegible] verum quatenus secus sit, ex dictis [illegible]. Verum est eam iudicare ex Scripturâ [illegible] sententiarum. Falsum autem est simpliciter non iudicare ex ratione: iudicat [illegible] de veritate connexionum quæ verbo [illegible]. Hæc ad priorem rationem quâ Mel-[illegible], & eum sequutus Vir Doctissimus pro-[illegible] probationem maioris stabilire.

Ad posteriorem rationem Melanct. Resp. negationem consequentiæ. Nam non so-[illegible] disciplina iudicare potest seu *docere* (ut [illegible] ipse) quæ causam novit; sed etiam ea [illegible] connexionum regulas & leges tradit, item

An ex-
tensio iu-
dicans
de rerum
sententia-
rum?

An rationi iudicium de rebus fidei conveniat

quae in priori syllogismo, epilogismo ... supposita.

Quod ad causas cohaesionis subiecti ... in Conclusionibus Theologicis non esse ... Scripturam, id non sufficienter veritatem ... Nam Scriptura non est tantum causa cohaesionis subiecti & praedicati in Concl... Theologica, sed etiam cohaesionis medij ... iecto in praemissa Syllogismi Theolog... quidem in minore Syllogismi perfecti, ... admodum connexio medij cum ratione ... ne petitur seu lumine naturae: de qui ... solide differentem G. Calixtum audi... solutio est primi argumenti Meisneri...

Ad secundum iam responsum est. Nam ... eodem utitur Iesuita adversus Luther... etiam ipsos.

Ad tertium quid respondendum sit ... bit ex capite penultimo huius libri, ubi ... mus argumentum ab auctoritate Theolo... rum nostrorum petitum.

Ad Viri doctissimi argumentum 1. res... sionem suppeditabit caput ... huius libri.

Ad secundum vide idem caput, ut & ... put 14.

Ad tertium dico esse fallaciam non cau... causae. Nam captivatio illa quam Paul... tendit, non potest causa esse tollendi ... tionis. Paulus enim loquitur de intellectu ... ratione concretive considerata, ut patet ... quod dicit OMNEM intellectum. Hic ... dimit libertatem iudicandi, sed contradic... rebus fidei. Auctor Comment. in Paulum ...

…Ambrosio adscribuntur in hæc verba aiit:
*…at intellectum dum contradicentem ratio-
…cunt & ad fidem Christi cui prius repugna-
…humilem & mansuetum reddunt.* Hinc rectè
…cum de prov. disput. c. 5. *Quicquid Deus di-
…quid Scriptura & fides, et contra asserere vide-
…beat ; idque verissimum esse necesse est, licet
…ratione assequi nequeamus: quia si talibus planè con-
…natur alia ratio dictare videatur, respondeam-
…solum Deum audiendum: ideoque est intel-
…sub obsequium Christi captivare.* Itaque i-
…hac si dixisset, credere fideles tenentur ea e-
…, quæ rationi ipsorum contraria esse vi-
…tur. Contradicere autem fidei non est rā-
…considerata in abstracto, sed in concreto.
…tamē relinquit Apostolus rationi etiam in
…o sumtæ libertatem iudicandi, non au-
…contradicendi. Sic igitur Paulus propriè
…loquitur de ratione sumtā concretivè.
…licamen etiam extendi ad rationem sum-
…abstractivè, quæ tūm captivatur sub obse-
…Christi, quando ei servit & ancillatur.
…do Thomas Aquinas hunc locum acci-
…q. 1. a. 8. *Cum igitur gratia,* inquit, *non tollat
…ram, sed perficiat, oportet quod naturalis ratio
…viat fidei, sicut & naturalis inclinatio vo-
…tis obsequitur charitati. Unde & Apostolus
…cor. dicit in captivitatem redigentes omnem in-
…tellectum in obsequium Christi.*

Ad quartum: Nego falsa fore mysteria fidei, si
…rum iudicium de illis tribuatur. Ad proba-
…i allatam respondeo esse fallaciam acci-
…quod enim negant hæretici mysteria fidei,

An ra- tioni [illegible] de rebus fidei li- ceat

An ra-
tioni iu-
dicium
de rebus
fidei con-
cedatur

quam axiomata rationis aut falsa omnino [illegible]
plicata asserunt, ac interdum ultra sphæram
suam extendunt, vel aliis ea corrumpunt.

Ad instantiam 1. quod attinet : [illegible]
tur primò peccare fallacia accidentis. Quæ
enim negaverunt adversarij contra [illegible]
manum sed hominum vitium est, si quis vi[illegible]
bus ubi non rectè, & ut par erat, interpre-
tur, aut infidelium qui ob obstinationem & [illegible]
citatem mentis acquiescere illis etiam re[ctè ad]
hibitis nolunt aut non possunt. Et quidem veri-
tati axiomatum illorum non magis derogat, [quam]
quæ Scripturæ derogare possint oppositiones
quas hæretici adversus eam formant. Non e-
nim negare possunt rectè adhibitis axioma-
tibus nisi Sophismata, aut negationes absq; ra-
tione.

Secundò adversarij non semper negare pos-
sunt adversus axiomata sanæ rationis. [illegible]
enim lege Contradictionis compelluntur, ut
cogantur desistere à Sophismatis suis, aut eun-
dem bis coctam repetere, & tu quantumvis nec
fateri velint se victos esse, in conscientia tamen
convicti sunt erroris. Vide Conn. Martini a-
nal. mat. c. 5.

Keckermanni exemplum quod attinet de [illegible]
lib. 1. diximus. Cui quod Photinianus respon-
deat ignorantia de eo non laborat, cùm id ve-
ritati Orthodoxæ doctrinæ nullo modo [illegible]
care possit. *Confirmationem [illegible]*. Viri doctis-
simi diluimus libro primo. Epiphanius & Chry-
sostomus loquuntur de veritate sententi-
arum.

Ad instantiam posteriorem quod attinet [illegible], perperam statui, philosophum a-[illegible] illorum limitationes afferre, non ut [illegible], sed ut Christianum. Nam esti [illegible] qui illa limitat Christianus sit, ta-[illegible] non limitat illa, ut est Christianus, sed ut philosophus. Ratio: habet enim philoso-[illegible] talis veritatem connexionum cogni-[illegible] illuminatam, ut ex Augustino vi-[illegible] & sic pronunciat de veritate illarum, & [illegible] affert convenientes, [illegible] ipsa philo-[illegible].

An ratione adfirmari de rebus fidei conveniat

[illegible] Antitrinitarii adversus [illegible] illud mysterium [illegible] [illegible] v. g. *Tria non sunt unum*: [illegible] ratio ex se [illegible] hac connexione [illegible] eam falsam esse. Nam novit [illegible] id axioma, intelligendum [illegible] per se ratio attingere potest. De [illegible] sibi non agit ratio, adeoque de [illegible] [illegible] sed tantum de iis quae sibi no-[illegible]. [illegible] ut sciam, me de-[illegible] mihi ignotum est non loqui aut [illegible] illuminatione supernaturali opera [illegible]. Hoc enim principium naturale est: [illegible] *de eo non loquitur*. Per conse-[illegible] ratio pronunciare: *Tria non esse unum* [illegible], se non loqui in eo axiomate de Tri-[illegible] mysterio, utpote quod sibi ignotum sit, [illegible] de creaturarum connexionum veritate [illegible] judicat, prout natura scilicet unius-[illegible] postulat. Apparet igitur rationem sive [illegible] Christianum de veritate conne-

An ratiunis judicium de rebus fidei convalat.

xiomata judicare per se, quatenus [illegible] philosophus est, non tamen per accidens [illegible] est Christianus.

At qui, inquit Vir doctissimus, *quomodo [illegible] de illis judicare poterit ex suæ scientiæ principiis [illegible] illa mysteria ignoret?* Resp. Verum est [illegible] ratio ignorare illa mysteria seu veritates [illegible] tiarum, sed non ignorat veritatem [illegible] numque circa illam proferuntur, & [illegible] hac connexionum judicat ex suis principiis [illegible] tam cognitam habet. Et sic manent [illegible] xiomata philosophica, nec fiunt Theolog[illegible] contra quàm laudatus Vir existimat.

Et hic Consultiss. loco observandū [illegible] mè est, philosophū & Christianū neque [illegible] sibi opponendos esse, quod fieri necessum est [illegible] omnibus illis qui philosophiam & Theolog[illegible] nonnunquam inter se pugnare dicunt, & ratio[illegible] ni adimunt judicium circa Controversias [illegible] Nam etsi Christianus & philosophus infidelis [illegible] sibi invicem opponuntur, tamen philosophus & Christianus sibi invicem opponi non [illegible] Accedit enim fides seu supernaturalis gratia [illegible] rationi sanæ, h.e. reliquiis imaginis Dei, in ea [illegible] perficiens, non autem ei supervenit tanquam [illegible] opposita eamque evertens. Quod adeò verum est, ut sæpe Veteres religionem Christianam [illegible] pellent philosophiam, & hoc demum dicerent se rectè philosophari, quando in Christum [illegible] ditur: ut inter alios ex Justini Martyris Dia[illegible] contra Tryphonem videre est, ubi Martyr [illegible] improprie, sed propriè eam voce philosoph[illegible] & hoc fundamento nititur, quod scilicet [illegible]

[illegible] Christianam rationem ac philosophiam per-[illegible] absque fide imperfecta [illegible] [illegible] et dedit gratia. & imago Dei in creatione [illegible] in integrum non potest nisi [illegible] dono supernaturali. [illegible Greek] *[illegible] & Deo gratissimam, quippe quae sola nos ad [illegible] commendet.* Et [illegible] dicit, solam Religionem Christianam esse [illegible] atque utilem philosophiam, & se cum [illegible] Christianus factus esset, tum demum philoso-[illegible] factum esse: [illegible Greek] [illegible] volvens ipse mecum argumentationes illius, [illegible] solam comperi esse certam, atque u-[illegible] philosophiam. Atque ad hunc modum & pro-[illegible] ego philosophus prodii. Ita Iustinus.

An rationi iudicium de rebus fidei concedatur

p. 225.

Ad quintum argumentum & Scaligeri au-[illegible] quod attinet, responderi etiam ex di-[illegible] facile potest. Et quod de divina potentia [illegible] capite sequente videamus, res postulat. [illegible] hac de hac gravissimi momenti contro-[illegible]

CAPVT VII.

Ex ratione argumentum quintum.

An rationi defendam iudicium de contradictione.

Ex eo quod rationi non liceat iudicare de Contradictione in Controuersiis fidei, idem concluditur. Prima opinio quae est Selnecceri, Osiandri, Menzeri, Stegmanni, & Viri doctissimi circa iudicium rationis de contradictione. Argumenta eorundem. Secunda opinio quae est Horneij. Tertia & vera sententia quae est Reformatorum & speciatim Sadeelis. Argumenta pro nostra sententia septem. Sadeel aduersus Menzerum vindicatus. Respondetur argumentis primae opinionis. Examinatur & confutatur opinio secunda. De speciebus contradictionis admonitio. An ratio possit iudicare de contradictione in articulis ipsis fidei? An ratio non possi

ti iudicare de contradictione in iis quæ manifestè sunt in Scripturâ, possit autem in iis quorum obscurus sensus est? Scripturam non tradere quædam manifestè, quædam obscurè, Lutheri testimonium contra secundam opinionem. An ratio non possit iudicare de contradictione in illis quæ naturæ ignota sunt aut valdè obscura? An & postremo ad iudicium de Contradictione requiratur accurata & sufficiēs cognitio rerum? Fidelem omnia assequi quæ credit, ex Luthero contra secundam opinionem ostenditur. An sola fides doceat mysteria non esse contradictoria, an verò etiam ratio? An tantùm ideò aliquid contradictorium videatur quia rerum essentia non satis percipiatur? Calvinum in doctrinâ de providentiâ, prædestinatione, vocatione sibi nequaquam contradicere ostenditur adversus secundæ opinionis accusationes. Calvinum ea quorum à Lutheranis

An rationi deferendum iudicium de contradictione

An rationi deferendum iudicium de contradictione.

accusatur in doctrina de Providentia, &c. post Lutherum docuisse magistratu[m]. An Calvinus Contradictionibus, quarum accusatur, praetendat, iudicium de contradictione non esse deferendum rationi? &c. Calvinum recte altitudinem iustitiae divinae adducere in mysterio Providentiae divinae, ex Luthero contra secundam opinionem ostenditur. Doctrinam Calvini de Praedestinatione ac Providentia, Vocatione, non posse blasphemiae notari absque Lutheri ignominia. An Calvinus dicat rationi credendum non esse in rebus fidei.

Quae sententia iudicium de contradictione in Controversiis fidei rationi tribuit, ea est falsa. Atqui sententia Reformatorum de usu principij rationis, &c. tribuit rationi iudicium de contradictione in Controversiis fidei. Ergo.

Controversia haec de iudicio rationis [circa] contradictionem in certaminibus Theolo[gicis,] ut argumentum suppeditat adversus veram sententiam, ita gravissimi momenti est. Quare accurate à nobis est decidenda, unde quid ad [rem]

pertine

[illegible] argumentorum sit respondendum contra[dictionem] [illegible] sit.

Mota hæc est controversia ab Vbiquitariis [illegible]bus, quorum opinionem, v.g. corpus [Chris]ti esse ubique, &c. quia sibimet contradi[ctor]iam esse dicimus, ac ostendimus nos Refor[mati]: hinc aiunt illi non rationi permittere iu[dici]um de contradictione in controversiis, seu [theo]logicis [illegible], *in articulis & mysteriis fidei. [Ho]rum iudicium non ad rationem pertine[re], sed ad Scripturam sacram.*

Ita iamdudum Selneccerus in Recitationi[bus] opponebat nostris: *Contradictionem non esse [ponendam] in iis quæ in verbo Dei pugnare ra[tio]ni [illegible] videntur; sed [illegible] [dicen]dam esse contradictionem, si quæ in ipso verbo [Dei] inter se pugnantia ostendi possint.*

[Si]mul de Enchir. Calv. c. 1. q. 5. ad argumen[tum] 35. desumtum à veritate corporis Christi [illegible] contrariâ doctrinâ, sequi enim hæc [contra]dictoria, corpus humanum esse sine dimen[sioni]bus, &c. respondet: hæc absurda non sunt [absur]da fidei, sed rationi, quæ in Theologia ni[hil] importent.

Menzerus in Elencho errorum Sadeelis ad argumentum illius sextum respondens ait: *Nec [en]im in mysteriis fidei Christianæ pro contradictione [ha]bendum est, quicquid non congruit ad rationem humanam: sed ex solo Dei verbo contradictiones [illegible] iudicandæ sunt, &c.*

Vir doctissimus in lib. de meth. stud. Theol. c. 2. contendit *secundam [illegible] philosophia in [illegible] Theol. esse, quatenus iudicatura de*

An ratio sensus ferendus adversus de contradictionibus

An rationi deferendum iudicium de contradictione?

veram contradictionem in mysteriis fidei, [illegible]
quiritur, humanae rationi videatur. [illegible]
ac prolixe tractat hanc quaestionem, [illegible]
tionem de vera contradictione in mysteriis fidei [illegible]
buenda rationi? Ac sententiam negativam [illegible]
esse veram, ac statuit, ex principiis rationis [illegible]
beri nec posse fieri iudicium, quaenam sint [illegible]
tradictoria in fidei articulis: affirmativam [illegible]
dicit esse [illegible] Calvinianorum, [illegible]
[illegible], ac Photinianorum. Et hinc ait [illegible]
contradictoria habere ea quae revera absolute [illegible]
simpliciter contradictoria non sunt. Sic Calvi-
nis, ait, contradictoria videntur, corpus Christi
verum corpus, & esse illud in pluribus locis [illegible]
humanam Christi naturam esse veram [illegible]
& tamen divinorum idiomatum per [illegible]
pem esse factam, ideo ex [illegible] oppugnare [illegible]
&c. Sed nos simpliciores [illegible]
mus esse vere contradictoria quae [illegible]
Sancti in Scripturis [illegible], non autem [illegible]
rationis sunt contradictoria. [illegible]
iudicio Spiritus Sancti, sed ratione [illegible]
ea sunt contradictoria, quia S. Scriptura [illegible]
piam docet, corpus Christi [illegible] esse ver[illegible]
& corpus Christi esse in pluribus locis [illegible]
Ergo haec non sunt vere absoluta & simpliciter con-
tradictoria.

Sonnemannus in Photinianismo [illegible]
An iudicium contradictionis in fidei articulis [illegible]
tione sumendum sit? Respondet: [illegible]
factam cum Calvinianis Photinianis. Vide [illegible]
[illegible] cap. 6. [illegible] p. 42. Quo [illegible]
habent, humanam [illegible] credere, vel [illegible]

[illegible] est. *quæ falsa esse intellectui [illegible]* [illegible] Stegmannus: *Neutiquam* [illegible] *in mysteriis adventitium &c. quod* [illegible] [illegible] *alterutrum extremum ignoramus.* Mallnt- [illegible] quâ sententiâ sit, ac & Chemnicius appa- [illegible] cap. 2. hujus libri. Cum enim statuant mul- [illegible] in Theologiâ, quæ tamen contradi- [illegible] in philosophia ac Logicâ revera im- [illegible] contentioni non possint non admitte- [illegible] judicium in controversiis fidei. [illegible] ex Protestantibus opinio est.

[illegible] quidem [illegible] hunc & quæstionem [illegible] expertse. Facile tamen intelligere [illegible] illos circa hanc rem [illegible]. Nam cùm [illegible] judicio [illegible] Protestanti- [illegible] controversiis, quæ ipsis cum Romanensi- [illegible]; clarum utique & manifestum [illegible] non posse speciale hoc judicium de [illegible] Protestantibus permittere. Qui [illegible] negat de aliquo simpliciter & circa [illegible]; is eodem etiam speciem haud du- [illegible]. Quo factum, ut & Vir Doctissimus [illegible] argumenta quibus probat ad rationem [illegible] judicium de contradictione, & [illegible] quæstioni & superiori, in qua de judicio [illegible] in genere quærebatur, communia esse [illegible].

[illegible] hac igitur priorâ opinione præter [illegible] argumentum à nobis propositum. Cujus [illegible] est certissimæ veritatis, sed [illegible] & ex [illegible] [illegible] ac mente intellecta. Revera [illegible] nostrâ sententiâ de usu principiorum ra-

[margin:] An ra- tioni lo- [illegible] [illegible] de contra- dictione

An rationi deferendum iudicium de contradictione

tuenti in argumentis Theologicis sequentem, ... dicium contradictionis in controversiis ... esse tribuendum rationi.

Maiorem probat Meisnerus duobus argumentis. 1. *Ne ex confessione principiorum ... veritatem confundamur.* 2. *Verendum ... quae Deo facta sunt, facillima ... Matth. 19. Luc. 1. ... dentur, quae coram Deo contradictoria ...*
Prius argumentum eò cedit, confusio ... cipia, seu fieri transitum de genere in genus ... sterius, Deum posse ea facere quae contradictionem in ratione seu Logicâ nostrâ implicant.

Eandem probat Vir doctissimus diversis argumentis, quorum quaedam communia ... fuit huic quaestioni, cum praecedente de ... rationis decisâ capite superiore; quaedam ... talia sunt, ut iis sententiam suam tantum ... hanc praesentem quaestionem probet.

Communia sunt haec, quae quia distincte proposuimus capite superiori, ideò saltem ... bo, ordinis & complementi gratia ea ... bimus. 1. Est desumtum ex eo, quod ... fidei captum rationis superent. 2. Ex ... pravitate rationis post lapsum. 3. Ex ... Paulus dicit de captivando intellectu in obsequium Christi. 4. Quòd aliàs ratio ... cipere sit contra multa mysteria fidei in S... ptura revelata. 5. Ex auctoritate Scrip...

Specialia quae tantum ad praesentem quaestionem refert, duo habet. 1. Ex ... tum est, & hoc fundamento nititur, quod ... *in Logicâ nostrâ sunt contradictoria, à Deo fi...*

[illegible] *fieri possint.* Hoc argumentum quia [illegible] [illegible]. & exactam peculiaremque [illegible] [illegible] meretur, ideo id capite sequente [illegible] rationibus suis proponemus & refutabi[illegible]

An rationi [illegible] [illegible] de [illegible]

[illegible] Argumentum est desumtum ex confes[illegible] propria Reformatorum & [illegible] [illegible]. *Opponimus, igitur, inquit, Al[illegible] [illegible] lib. 2. prac. Theol. c. 10. p. 147 hic [illegible] [illegible], qua observanda esse dicit, si [illegible] [illegible] videantur pugnare cum ratione,* [illegible] [illegible] argumenta sunt hac: 1. *Quia ra[illegible] per se ipsam mysteria regni coelorum [illegible] [illegible] 1. 18. Rom. 10. 14. 1. Cor. 2. 12. De ignotis [illegible] [illegible] est iudicandum.*

Non ad normam rationis sed ad legem & [illegible] mysteria expendi iubemur. Esai.

Humana ratio in mysteriis fidei captivan[illegible] 2. Cor. 10. 5. alioquin turpiter erratur, ut [illegible] Nicodemo Ioh. 3. 4. Thoma Ioh. 20. 25. Na[illegible] 2. Reg. 5. 11. videre est. Atque haec est [illegible] cum suis argumentis.

[illegible] SUNDA opinio est Conradi Hornejii, qui [illegible] controversia vult mediam viam insistere, & de [illegible] agit in process. disp. 24. Ubi primo [illegible] 6. 7. 8. 9. 10. falli eos qui iudicium de [illegible] in materia Theologica rationi adi[illegible] [illegible] id eo praetextu faciunt, quod hoc sit [illegible] Theologicis iudicium committere; & [illegible] est, modulo eius subiicere [illegible] divinas exactius humano modo. Quod [illegible] in specie a Calvino praetendi ait *contradictio*[illegible]

An rationem defendant iudicium de contradictionibus [margin note]

nibus [illegible] quas ipse Calvinus [illegible] & quibus doctrina ipsius plena sit. Enim [illegible] Institut. c. 23. Sect. 8. & 9. Calvinus, Deum [illegible] censuisse expedire lapsum primorum parentum [illegible] contra Dei providentiam hominem, in eam [illegible] tatem, calamitatem, conditum esse: & tamen [illegible] §. 8. dicere: cadit igitur homo Dei providentia [illegible] disponente, sed suo vitio cadit. Item: Non [illegible] tionem esse illam pravitatem, sed propriam [illegible] hominem, quam acceperat à Deo puram [illegible] corrupisse, & §. 9. Non à Deo, sed à se ipso [illegible] materiam peccati & lapsus fuisse. Ecce [illegible] esse evidentiores contradictiones, ait Hunnius [illegible] bat. Primo: Non fieri naturaliter, sed Dei [illegible] lo & ordinatione hominem labi, &c. Et [illegible] naturaliter & propriis hominis vitio, ita ut [illegible] lapsus materiam sumat. Secundo: Deum [illegible] micum ipse ad peccandum, nec tamen [illegible] priâ malitiâ bonam naturam quam à Deo [illegible] ceperat corrupisse. Tertio: Deus decrevit [illegible] ducit ad id hominem, ut accerseat sibi [illegible] & tamen, pravitas illa non est ex creatione. Quarto: Dei voluntate devolvisse in hanc necessitatem [illegible] tamen, Quocunque illum, inquit [illegible] tem admitteret, qui iudex est orbis, &c. [illegible] iterum contradiction, Deus voluit, [illegible] Dei [illegible] est, ut homo caderet & peccaret [illegible] men, Deum non admittit [illegible] &c. His contradictionibus addit Hunnius etiam hanc: Deus vocat omnes homines, & [illegible] multis non vult vitam.

Hic dicit esse contradictiones Calvini [illegible] [illegible]. Et addit §. 7. non solvere corpus [illegible]

pro-

[illegible] ante allegatum ait dicere, [illegible] simul stare posse, [illegible] esse nihil aliud quam rationi [illegible] Theologicis iudiciis [illegible], &c. Hæc au[illegible] Calvinus dicit esse tam clarum, ut non [illegible] esse [illegible]. Nam etsi verum sit [illegible] omnes fidei articulos [illegible] rationis non posse, &c. tamen ad Calvinum [illegible].

> An ra[illegible] [illegible] de[illegible] iudiciam de [illegible] distinguo

Primo enim ait Calvinum [illegible] peccare, quod [illegible] (quam Honcius vocat absurdas BLASPHEMIAS Scripturæ PERVERSIO[NES] [illegible] expositiones) pro Scripturæ dicto [illegible]. Deinde ait Calvinum sibi ad veram [illegible] sublimitatem & obscuritatem confugere [illegible] tale est. Equidem ipsa [illegible] Dei [illegible] primarum parentum rationi plane sunt ab[illegible] extra verbum, ut quod sit contradictio, [illegible] propositiones formaliter sibi contradicant, quod[illegible] [illegible] simul stare possint, [illegible] excedat captum rationis nostræ, ut ipsi [illegible] [illegible]. Et hoc est præcipuum quo [illegible] [illegible] dignum, quod cum doctrina ipsius contradi[illegible] manifeste Scripturæ dictis, neque enim [illegible] ipsi[illegible] vera esse, & credenda contradic, &c. At [illegible] nec vera simul esse [illegible] modo posse certum [illegible] quod [illegible] est obscura & fide tenen[illegible] [illegible] quæ [illegible] sunt ratione & contra [illegible] evidentissima. Quare cum hic intelle[illegible] nostro credendam esse negat, negabit utique e[illegible] [illegible] habendam, quod Sol [illegible], cum [illegible] est [illegible], &c.

Hæc de Calvini contradictionibus scilicet [illegible] Honcius: quem [illegible] Cal-

An rationi & sensuum iudicium de contradictionibus

Vero ita esse communem cum Lutheranis [illegible] huiusdam Theologis alteri plane eandem [illegible] *cantilenam canat. Quapropter [illegible] vel SUPERNATURALEM doctrinam cum Scriptura consentire concedere, contra quam ipsi & [illegible] quidem sentiunt, vel ad omnes [illegible] communi sensu praeditos provocabunt, ut [illegible] dicunt mera contradictiones [illegible] , & [illegible] versus pugnantia, quae Calvinista simul [illegible] posse [illegible] sit. atque adeo etiam in disputationibus Theologicis ad lumen naturae & Logicam aliquando [illegible] posse, eamque principia statuendo esse, [illegible] comprobabunt. Quin & paratos [illegible]* (quae verba, vt [illegible] [illegible] ita diligenter obseruanda sunt) *esse [illegible] cum ipsi clamant, quoties [illegible] & [illegible] de in disputatione Theologica lumen naturae [illegible] disciplina in subsidium vocantur, rationi humanae ipsa mysteria & articulos fidei subijci, & [illegible] nostri vendidem [illegible] , [illegible] sunt [illegible] commodia.*

Addit postea §. [illegible] etiam *Schwenckfeldium, illud asserere Calvini paratum habere; [illegible] Hac si philosophia credere non vult, [illegible] tur?*

Hoc primum est. Postquam ita docuit [illegible] neius cetera alius ex Lutheranis, Calvinum [illegible] scilicet, & Schwenckfeldium, contradictionum iudicium in disputationibus Theologicis [illegible] ni tribuendum esse; postea in specie docet [illegible] & quousque de ea ex Logicis iudicari [illegible] quod eo magis necessarium [illegible] dicit §. [illegible] ea de re ante pauculos annos ([illegible]

[illegible]

[illegible] (ille annum 1624) in Academiâ quâ[illegible] Germaniæ controversia excitata fuerit.

An in[illegible] definiendum de contradictione

Ad hanc difficultatem decidendam duas [illegible] assero: primò discernendum esse in[illegible] hanc quæstionem, *an hæc vel illa sibi inter se* [*contra*]*dicant* &c. & istam, *Vera igitur pars con*[*tra*]*dictionis vera sit an falsa?* Posteriorem, inquit, [illegible] dubio non Logica, sed ea tantùm disciplina [illegible] pateat, ad quam materia spectat in quâ [contra]dictio occurrit. *Nam de hac re iudicium* [illegible] *est de ipsâ contradictione iudicare, sed de* [illegible] *propositionum*.

[Se]cundò [illegible] in iudicio de ipsa contradictio[ne] [di]stinguit *inter contradictionem formalem, id* [est] *quæ versatur inter duas propositiones, atque* [illegible] *forma expressè ipsarum propositionum* [illegible] *dico, Petrus est doctus, & Petrus non* [*doctus*]*; & inter eam quæ est tantùm materialis*, [illegible] *contradictio in adiecto, ubi non tàm ratione* [illegible] *propositionis est repugnantia, quàm ipsorum ter*[*minorum*] *in unâ & eâdem propositione, qui simul* [*con*]*sistere nequeunt*.

Quod ad priorem attinet, inquit, *manifestum est solius* [*Logicæ*] [illegible] *de re iudicare, & dicere an sit contradi*[*ctio*]*: nec aliæ disciplinæ id sciunt, nisi beneficio Lo*[*gicæ*].

Et probat: *Si enim sola Logica formas pro*[*po*]*sitionum dignoscere debet, atque sola etiam* [illegible] *quæ formæ secum pugnent, quæ non pugnent*, [illegible] *sola Logica docet formas propositionum etiam* [illegible] *Theologicis, an videri,* &c. *dignoscere* &c. *Forma*[illegible] *par contradictio ubi sit sola Logica ostendit*.

At de contradictione in adiecto alia est ratio. [illegible] [illegible], *quòd hoc aquè atque altera illa controver*[illegible]

An ratione defendam iudicium de contradictione.

mendacium [illegible], quo dicit, si nos consideremus[?], Logica videtur docere, & maxime Metaph[illegible] an hic vel illic sit manifesta contradictio, [illegible] fateri ipsa nequeat. Probatur. Si enim manife[illegible] non est, nisi ubi terminis ipsis inter se pugnant, [illegible] res vel coniunguntur, quæ per suam naturam [illegible] stare nequeunt, vel disiunguntur quæ eadem de [illegible] ratione divelli non possunt; non agnoscitur [illegible] ab illo, qui res ipsas illas & earum [illegible] familiariter novit. At Logica res ipsas non docet, sed [illegible] logia Theologicas, &c. Ergo non ad Logicam [illegible] ceterasque disciplinas iudicium istud spectare, &c.

Item §. 14. ait, de Contradictione in adiecto [illegible] dicere non posse, nisi ACCURATE [illegible] sententiâ perspectâ. At quamquam, pace [illegible] curatiorem sit, quam ut essentias rerum EXACTE [illegible] tam habere, ut ideam divinam penetremus, quæ supra captum nostrum est, impossibile posita [illegible] ut demonstrari opus sit. Quare nihil magis [illegible] ratum est, quam captum, quâ [illegible] pro bitu contradictiones in adiecto fingere, & [illegible] si de potentiâ Dei disputetur. Quamplurima [illegible] in quibus vera contradictio est, Deo nulla ratione [illegible] [illegible] possunt; attamen an contradictio in ipsis [illegible] aliud, si agendi de contradictione materiali [illegible] difficile est ostendere, cum id, ut diximus, [illegible] SUFFICIENTI terminorum, & rerum ipsarum [illegible] stare nequeant. Quin multa nobis [illegible] apparent hoc modo, quæ tamen re ipsa [illegible] consistere, quia illa expressè fides docet: [illegible], quia rerum illarum essentiam NON SATIS perspicimus, nobis planè non assequimur [illegible].

Addit §. 24. 25. cautelas aliquot. Nam [illegible]

quæ

[illegible] de contradictione in adjecto non [illegible] à ratione. 1. intelligendum esse de [illegible] fides, non autem de interpretationibus [illegible] aut opinionibus, quae hoc aut illo verbo con[illegible] esse credit. 2. Non valere illud cum, [illegible] de Scriptura aliquid non manifeste asserit, sed [illegible] est, an hoc aut illo sensu sit. 3. Non [illegible] de iis, ubi termini [illegible] non ita [illegible] sunt evidentes, ut ad contradictio[illegible] tam clare agnoscendam sufficienter sint [illegible] aliquem bonum esse, qui [illegible] bonitatis non habeat, ita evidens est ut [illegible] statim videre possit. Nec [illegible], dicere licet non esse contradictionem Chri[illegible] esse hominem verum, sed voluntatem hu[illegible] non habere, quod hominem [illegible] mysterio illa [illegible] quid sit atque ubi. Est enim [illegible] mysterium est, nec percipi mente [illegible] posse, tamen quod ad essentiam hominis requi[illegible] non est, &c. In his ergo & talibus [illegible] est, non ad mysteriorum obscuritatem [illegible] incomprehensibilitatem. Ista enim sicut ma[illegible] sunt, ita etiam contradictionem manifestam [illegible], si quae in iis committitur.

An rationi deferendum [illegible] de contradictione

Tandem concludit: Verbo dicam, si res ex lumine naturae evidenter cognoscatur, statim ex ista [illegible] de contradictione [illegible] patet, quatenus modo nota est; idque saepe fit, cum Theologia [illegible] asserunt, quae non nisi ex philosophia explicari aut intelligi possunt. At si res naturae ignota sit, aut certe valde obscura, & praeterea statim [illegible] in Scriptura & revelatione manifeste de ea des[illegible]

An rationi concedendum iudicium de contradictione?

[illegible], [illegible], nec debet [illegible]. Non [illegible] quia in obscurior & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] naturæ [illegible] [illegible] debere, [illegible] [illegible] [illegible], quod Deum nos docere constat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] queat.

Hæc Hornejii sententia est, quæ ita [illegible] stincte, adeóque plenius exhibenda fuit, [illegible] non pauca in ea, & vera & falsa continet, [illegible] nobis notanda veniunt.

TERTIA sententia, eaque verissima est [illegible] mi debere iudicium de contradictione in controversiis Theologicis, non solùm in ipsis [illegible] rebus aliquo modo naturâ notis suum, sed [illegible] planè mysticis. Hæc sententia, ut rectè Gerhardus & Stegmannus dicunt, est Reformatorum, & in specie Antonij Sadeelis lib. *de Sacram. manduc.* Ubi cùm dixisset Pontificiorum [illegible] [illegible] contradictionem implicare, occurrit objectioni huic. *At enim, inquiunt, esset quidem contradictio, si de rebus tantùm naturalibus [illegible] remus. Nos autem de illis rebus loquimur, quæ [illegible] sunt naturæ legibus [illegible].* Quam responsionem, ait Sadeel, *ego sic refello. Quamvis* [illegible] *sacratissimo mysterio natura longè superet ordinem rerum naturalium, nec sint res divinæ ad calculum naturæ revocandæ: nihil tamen ad intelligendum hoc mysterium proponendum est, quo [illegible] [illegible] bus [illegible] naturæ [illegible]; quia in omni contradictione est falsitas, hoc autem mysterium est verissimum. Atque ut ad facilius [illegible], [illegible] ro [illegible] Theorema de contradictione, quod [illegible] pijs & Orthodoxis omnibus probatum erit [illegible]*

Chri-

...dunt Lessarchus, ut ad id serio & diligenter ... animadvertas: AN NATVRA PER CON-TRADICTIONEM EVERTATVR, IVDI-CANDVM EST EX IPSIVS NATVRÆ LE-GIBVS. Ex quo efficitur hac distinctione SVBLATA NATVRAM non tolli contradictionem. Hanc ... rationis ratio in promptu est, ut enim primarium ... axioma, de quolibet verum esse affirmatio-nem aut negationem, impressum est in natura à DEO OPT. MAX. creata, ita illius axiomatis ... quod profitetur quod evertat naturam, id ... pronunciabimus esse falsum, quandoquidem ... est naturam à vero Deo constitutam evertere. ... Iam, ut veritas naturæ dignoscatur, ... ipsius naturæ fontes accedendum est, & ex iis di-iudicandum, quid sit vel secundum vel contra na-turam. Item: Ut autem cognoscamus, an distin-ctio allata, necne: id certè nullo pronunciandum erit ... ipsius naturæ scientiæ. Nec vero inconsultè dixe-... ad naturam adhærescere, aut naturam vi-... aut ex naturæ legibus divina mysteria aesti-... illa, inquam, omnia nihil sunt. Mysterium ... adorare, & nihilominus tuum contradi-ctione redarguentes cum possimus vel dignoscere vel ... nisi ex ipsius rei & naturæ legibus. Alio-... nulla unquam esset contradictio: semper enim ... naturam non everti, quia natura ... non est. Hæc Sadeelis, hæc etiam nostra sententia est.

Cum autem dicimus parties rationem esse iu-dicium de contradictione in controversiis Theo-logicis: intelligimus omnes omnino controver-sias de iis quæstionibus seu conclusionibus

An ra-tioni in-ferendum iudicium de contra-dictione?

An rationi deferendum iudicium de contradictione?

quas vulgò mixtas vocant, diversa [illegible] quę al-
tum natura per se attingere potest, quam [illegible]
quę merè mysticę sunt. In illis [illegible]
buimus rationi iudicium nō de [illegible]
cretionis observatis hic illis cautelis, qu[illegible]
præcedenti capite diximus; partes ration[illegible]
iudicium de rebus fidei, quatenus hic [illegible]
necesse non est. Hoc tamen discrimen hi[illegible]
intercedit inter iudicium intellectus de [illegible]
vinis simpliciter seu in genere consideratis [illegible]
inter iudicium de contradictione, quod [illegible]
interdum non proponit axiomata ad quæ [illegible]
revocari possit veritas mysterii quantum ad [illegible]
nexionem attinet. Hic autem, h.e. in iud[illegible]
tradictione alia ratio est: cùm nulla sit ver[illegible]
dicta contradictio quæ non ex ratione [illegible]
possit. Proponit enim ratio sufficientes [illegible]
cteres, quibus falsitas connexionis subiecti [illegible]
prædicati manifestissima fieri potest, ac [illegible]
analogicè, sed propriè diiudicari.

Veritas huius nostræ sententiæ manifesta [illegible]
Primò ex eo: quia ad rationem pertinet [illegible]
re, discernere seu cognoscere, an aliqua [illegible]
ciatio sit affirmativa vel negativa. Ergo [illegible]
rationem est iudicium de contradict[illegible]
sis controversiis. Antecedens probatur [illegible]
Deus in naturam seu rationem impressit [illegible]
xioma: *De quolibet verè est affirmatio vel nega[illegible]*
Ergò natura sive ratio scit quando Enuncia[illegible]
affirmat aliquid vel negat. Consequentia [illegible]
patet; quia ut de Enunciationis Logicæ per-
fectione est aut affirmare aut negare, ita [illegible]
imperfectio seu vitium est affirmare & nega-

simul.

An rationi deferendum iudicium de contradictione.

Quemadmodum igitur nulla alia disciplina quàm Logica, & nulla potentia quàm intellectus de perfectione illa Enunciationis agit: ita etiam nulla alia potentia quàm intellectus agit de imperfectione illa, quae eam consequitur, de qua imperfectione iudicare, est iudicare de contradictione. Nam iudicium an aliquibus sit contradictio, nihil aliud est quàm iudicare, an quemadmodum dicit affirmatio, etiam negatio aut contrà.

Secundò: quia principiis rationis licet, imò concessum est uti in argumentis adversùs contradictionem seu Enunciationum quae contradictionis arguitur. Ergò. Ratio consequentiae, quia principiis rationis uti in argumentis Theologicis, est rationi permittere iudicium discernendi, iis enim cautelis quas suprà attulimus. Quod adeò verum est, ut illi qui nos ideò accusant, quòd principiis rationis utimur in argumentis Theologicis; dicunt nos rationi iudicium permittere, &c. & sic indifferenter illis sententiis utuntur, dum interdum nos accusant, quòd principiis rationis in illis utimur, interdum quòd iudicium rationi permittimus de rebus fidei. Et nos negamus eo ipso rationi iudicium suum permittere & relinquere; ut superiore capite vidimus. Antecedentis veritas patet ex argumentis quae pro verâ sententiâ libro secundo protulimus.

Tertiò. Ratio habet cognitas tales Enunciationes. Ergò etiam de illis iudicare potest, an contradictione laborent, necne. Conse-

An rationi debeat dari iudicium de contradictione

quentia patet. Antecedentis veritatem ost[endimus] libro secundo.

Quartò. Quia nisi rationi sit permissum iudicium suum de contradictione Enunciationum in controversiis fidei, tum fenestra patentissima aperitur omnibus generis haereticis & fanaticis, ut libro primo cap. [illegible] ostendimus. Hinc rectissimè Sadeel loco paulò ante allegato ait, si ex rationi nō liceat iudicare de illis, nullam unquam fore contradictionem. *Aliquam nullam unquam esse contradictionem;* semper enim, [illegible] praeter naturam non everti, quia natura non est audienda.

Quintò. Quia aut reverà est contradictio seu re ipsâ simul & affirmatur & negatur aliquid de aliquo; vel re ipsâ nulla est ibi contradictio sed tantùm aut affirmatio aut negatio. Si iam Enunciatio aliqua verè seu re ipsâ contradictionem habet; tùm deprehenditur illud interventu rationis, quae certos characteres habet, quibus cognosci potest, quando unum idemque de aliquo simul & affirmetur & negetur. Si autem non reverà contradictio committitur, cùm aut affirmat tantùm aut negat Enunciatio, quod certè ratio discernere potest.

Sextò patet ex eo: quia quibusdam Enunciationibus controversis natura rerum evertitur. Ergò ad rationem pertinet iudicium de contradictione illarum. Et hoc est argumentum Sadeelis à nobis, paulò ante ipsius verbis exhibitum. Ad hoc argumentum excipit Menzerus 1. Excellentissimi quique philosophi *comperiuntur de tenebris ingenij sui,* non valentes [illegible]

Natura

[illegible] penetralia, &c. Nullus ergo Theologus de [illegible] EXACTE naturam novit, quam iam praeter [illegible] beati in caelo in suo gradu, nemo est. [illegible] humana in divinis caeca est. &c. 3. [illegible] Deo etiam compedes [illegible], ut ignorare non liceat contra naturae leges? Denique in [illegible] Elenchus est [illegible], quando ad [illegible] Christi refertur. Illud enim [illegible] [illegible] in peraditum caelesti, & glo- [illegible] & [illegible], &c. Sic Mentzerus.

An rationi de- bemus iudicium de contra- dictione?

Resp. Ad 1. Tenebrae ingenij humani non [illegible] quominus de veritate connexionum, [illegible] de contradictione sana ratio iudicare pos- [illegible] ex dictis capite superiore apparet, etiam [illegible] ex c. 13. & [illegible] ubi ex [illegible] illis [illegible] etiam argumentum [illegible]. Quod [illegible] EXACTAM cognitionem necessariam esse, &c. [illegible] Hominis scientiae dilutione videbimus, a- [illegible] occurrere. Ad 2. respondebimus cap. [illegible] ubi idem recurrit. Ad 3 respondebitur [illegible] sequente. Ad quartum responsum est capite praecedente.

Secunda. Patet id ex praxi eorum ipsorum [illegible] iudicium de contradictione in con- [illegible] Theologicis non permittendum esse [illegible]. Nam quando adversum nos disputant, & contradictionis interdum nos arguere vo- [illegible] circa res fidei [illegible] iudicium adhibent, [illegible] aliter facere possunt.

Ubi non loquor de veritate aut falsitate alter- [illegible] contradictoriarum, & non dico iam eos [illegible] ex ratione aut Scriptura ostendere, utra ve- [illegible] falsa sit: sed tantum de quaestione an in

An ratione deferendum iudicium de contradictione

aliqua Enunciatione nostri vel etiam de [illegible] contradictio necne: hic certe necesse est, ut ad rationis & Logicæ iudicium confugiant. Vide hoc Conradus Hornejus lib. de principiis cap. 5. ubi postquam magnam illam Calvi[illegible] contradictionis celebrationem (sed immerito, ut mox ostendemus) accusasset, sic: *Quamquam enim saltem vel impossibilitatem dicti mei* (ita [illegible] Calvini ex verbo Dei propriam sententiam [illegible] tat) *cum Scriptura convenire [illegible], quam ipse & religiosissime [illegible]; sed [illegible] nes Logicæ, quas omnes communi sensu præditos [illegible] [illegible], ut iudicent [illegible] [illegible] sive & sententias adversas pugnare, quæ [illegible] non stare posse censet; atque adeo etiam in disputationibus Theologicis ad lumen naturæ & Logicæ aliquando provocari posse, eiusque præceptis [illegible] esse suo exemplo ultro comprobabunt.* Loquitur autem de Theologis illis Lutheranis, qui [illegible] adimunt iudicium de contradictione in controversiis Theologicis. Ex his argumentis [illegible] veritas nostræ sententiæ.

Nunc accedamus ad examen & solutionem opinionum falsarum. Quod [illegible] ad priorem ex illis opinionibus, & quidem argumenta Menteri respondeo ad primum [illegible] ne fieri confusionem principiorum. [illegible] tionis iudicium de contradictione est iudicium de veritate connexionum; quod quidem iudicium ad rationem pertinet, ut ex Augustino vidimus. Et infra ex professo quæstionem tractabimus de transitu de genere in genus, ubi id adhuc manifestius fiet.

Ad

Ad posteriùs quod ei commune est cum Doctissimo, respondebimus capite sequ.

Viri Doctissimi opinionem, & argumenta ad concernit: *Primò* [illegible] in eo fallitur, quòd dicit *nos ex ratione* [illegible] *facere judicium de contradictione* IN MYSTERIIS SEU ARTICVLIS FIDEI. Absit à nobis tanta impietas, ut putemus contradictionem aliquam esse in mysteriis seu articulis fidei. Hoc dicimus, de contradictione in Controversiis circa mysteria sive articulos fidei licere rationi judicare. Aliud autem est judicare de contradictione in controversiis, seu Enunciationibus quæ in Controversiis proponuntur, aliud judicare de contradictione in articulis seu mysteriis fidei. In illis enim, nimirùm controversiis, datur contradictio, non autem in articulis fidei. Non igitur par est, ut invidiã eã gravet veritas Orthodoxæ doctrinæ nostræ, ac si contradictione in mysteriis fidei judicium rationi tribueremus. Videatur Hornejus, qui non immeritò reprehendit eos, qui ut declinent usum rationis de contradictione in controversiis fidei, clamant describendum non esse rationi judicium de contradictione in mysteriis fidei.

Secundò quòd nos cum Samosatenianis hæreticis in eo jungit; Respondeo: si aliqui ex Samosatenianis illud sentiunt in eo quod non, sunt contrà alij ex iis qui contrarium sentiunt, eidem statuunt cum primæ opinionis assertoribus. Vidimus enim supra Samosatenianum

An ratione definiendum judicium de contradictione?

An rationi desit competens iudicium de contradictione?

statuere posse aliquid falsum esse in ratione quod tamen sit verum in Theologia, quare quirit eum non tribuere rationi iudicium contradictione in controversiis fidei. Et quæ ex eius Samosateniani opinione elicit, iure quo Stegmanno probatum, Samosatenianos idem cum Calvinianis, quos vocat, hac quæstione sentire: id ex Orthodoxis verbis ducit, dicentis id quod sit falsum in ratione posse esse verum in Theologia. Sed & Schwenckfeldius nec non Pseudonymus Christianus, sus Hornejus meminit, & quem imperitum nebulonem appellat, statuunt rationi permittendum iudicium de contradictione quo utroque Horneius vindicatur.

Tertio, quod ait, *me negare divinorum* ... *rumque personalem*; ea verò doctrina nostra nunquam fuit, nec est. Agnoscimus ... nem divinorum idiomatum personalem ... ctam: negamus communicationem illam ... trinsecam & realem, quam Vbiquitarii ... res profitentur.

Quarto ait, non esse contradictoria ... nos in controversiis de persona & Cœna D... mini contradictoria dicimus: ait contra ... verè esse contradictoria. *At*, inquit, *Spiritus* ... *utrumque docet*. Resp. Spiritus S. ... dem Christum esse verum hominem ... docet illius corpus esse in pluribus locis ... sesin, imò contrarium testatur.

Quinto ait, *eadem non esse contradictoria* ... *Spiritus S. in Scripturis loquitur contradictoria* ... *tur*. Resp. hæc duo quæ subordinata ...

propria

[illegible] sibi invicem opponuntur; cùm judi- [illegible] Spiritus S. in Scriptura loquentis nunquam [illegible] contradictione pronunciet absque interven- [illegible] ij suspecto principium rationis. Hæc cir- [illegible] expositionem sententiæ illius observanda [illegible].

An ratio[illegible] de[illegible] fidei [illegible] de [illegible]

[illegible] argumenta ipsius communia responsi- [illegible] capite superiore. Saltem circa Scaligeri [illegible] authoritatem, (quæ tamen nos non ligat) de [illegible] Dei loquentis, [illegible] committi fal- [illegible] ignorationis Elenchi. Neque enim nos [illegible] potentiam decempeda rationis nostræ [illegible] neque id nobis arrogamus, ut divinam [illegible] pro sua magnitudine aut cognitio- [illegible] verbis assequamur ex quâ tamen infinitæ [illegible] nihil accedit opinioni sequiori, ut in se- [illegible] capite manifestum fiet.

Ad primum speciale argumentum, respondebi- [illegible] dixi, eodem capite sequente. Ad poste- [illegible] Alstedium veræ sententiæ & sibi po- [illegible] contradicere; prout ostendam capite [illegible] ubi ad [illegible] est respondendum. [illegible] Stegmanni argumenta quod spectat, ini- [illegible] introductum est perperam, ut etiam ante di- [illegible] Smoscenianis, & nominatim O- [illegible]. Nam etsi ex iis aliqui veram [illegible] retinent; quemadmodum contra [illegible] Wenckfeldius & alij falsam opinionē Steg- [illegible] amplectuntur, tamen in eo discrimen est, [illegible] nos utimur illa vera sententia de judicio [illegible] ad defendendam veritatem fidei: O- [illegible] autem eâ abutitur ad oppugnan- [illegible] eam, prout solidè ostendi ad locum illum

Ottonelij Vir Cl. [illegible] Ad [illegible]
rationem [illegible] Ottonelij.

An tenetur ratio iudicare de connexione.

In tribus illis argumentis nihil aliud probat, [illegible] quam rationi non competere iudicium [illegible] [illegible], nam discretionis circa veritatem [illegible] eum fidei, utpote quam ignorat per se, ut di[illegible] in argumentu primo, & quae ex lege & [illegible] nio petenda est, ad quam legem captiva[illegible] ratio eo modo quo superius [illegible] [illegible] est, capite praecedenti, quod nisi observet [illegible] potest non ratio humana quamvis [illegible] rea & mysteria fidei, ut Naamano, Th[illegible] eodemque contigit. Non autem inde sequitur [illegible] rationem non posse iudicare de connexi[illegible] Enunciationum, opinionum, interpretationum, quas homines formant, & afferunt [illegible] [illegible] & de talibus Enunciationibus & [illegible] bus iudicare potest ratio eo quo dictum est [illegible]

Et sic examinavimus opinionem [illegible] cum suis argumentis, quae simpliciter [illegible] rationi iudicium de connexione [illegible] veritate fidei.

Veniamus etiam ad examen secundae [illegible] nis, quae est Viri doctissimi Conra[illegible] [illegible] qui media via insistendum iudicat. Dicimus [illegible] opinionem quaedam vera quaedam falsa [illegible] nere. Videamus quae illa sint. Primo [illegible] distinctè distinguit inter veritatem [illegible] rum & inter veritatem connexionum quae [illegible] ca formas propositionum quibus ad [illegible] guitur consequentiarum [illegible] [illegible] ad [illegible] connexionum pertinent, teste Augustino lib. de doct. Christ. cap. 31. 32. 33. 34. Secundo [illegible] est, quod ait de hac quaestione: an haec vel illa [illegible]

contradictione Logicam judicare.

[illegible] verum est, Logicam non judicare de [illegible] sententiarum, quia de illis non agit. [illegible] verum est, Logicam solum judicare de contradictione formali seu explicita duarum propositionum.

An ratio de[illegible] judicare de contradictione?

[illegible] recte ait posse rationem judicare de contradictione in adjecto in interpretationibus opinionibus hujus vel illius circa mysteria fidei. [illegible] verum est quod ait, posse ex ratione contradictionem in adjecto intelligi in iis re[illegible] quibus [illegible] sunt evidentes, ut ad contradictionem [illegible] sufficienter sint [illegible] ut [illegible] & [illegible] ad [illegible]. In [illegible] rectissime sentit [illegible] Vi[illegible] integram seu sufficien[illegible] continentem, non una [illegible] involvit.

[illegible] species contradictionis non [illegible]. Nam praeter contradictionem [illegible], quae est inter easdemque propositiones [illegible] alia quae formalis non [illegible] tamen in una eademque propositione, inter duas. Sic enim [illegible] Protestantes dicuntur contradictionem esse inter duas has propositiones, *datur purgatorium* & *Solus sanguis Jesu Christi purgat nos ab omni peccato*; illam propositionem Romanam contradicere huic quae est verbi Dei. Sic [illegible] Reformati dicimus Romanistarum hanc [illegible] *Christus* [illegible], non solum ideo falsam esse, quia ibi contradictio in adjecto in ea [illegible]

An rationi deferendum iudicium de contradictione?

ciatione, sed etiam quia ista Enunciatio ...
Christi est ubique contradicat multis ...
tionibus Scripturae, quae quidem non ...
rent ei, sed tamen contradicuntur, vt Chr...
cendit in coelum. Christus est ...
simmi. Contradictio alia est directa, ...
recta: directa est ea quae in aliis formal...
cantur. Petrus est doctus. Petrus non est d...
Indirecta est vel unius propositionis, q...
cialiter & κατ' ἐξοχὴν implicita vocatur, ...
mo non est rationalis, vel duarum, ut, C...
satisfecit pro omnibus peccatis, &, *Homo* ...
luntariis passionibus peccata sua expiare, ...
Homo iustificatur per gratiam, homo iustifi...
per merita operum. Tales contradictiones ...
males non sunt, cum non constent iisde...
minis, nec etiam expressa affirmatione ...
gatione differant. Hoc ideo moneo, ...
molestum mihi sit si quis non sufficienter ...
dat contradictionis species in Logicis ...
enim mei instituti non est) sed quia ...
nens accurate inquirere in contradiction...
dicium vult, non debuit omittere unam ...
speciem contradictionis, de qua non ...
est, quam de altera illa implicita. Sic enim ...
verbi gratia, dico, hanc Enunciationem ...
Christi est ubique contradicere huic, *Ch...*
scendit in coelum: quaeritur non immerito ...
bet esse hic contradictionem, seu cui sit ...
de hac re deferendum.

Unde iam secundum fluit; nimirum, pl...
accurate ipsam contradictionem formal...
scendere, cum ait: Vel enim contradictio est f...

ma...

…a, id est intercedit inter duas propositiones, ideò ratione formæ expressæ ipsarum propositionum oritur, ut cùm dico *Petrus est doctus*, *non est doctus*. Perperam: neque enim omnes contradictiones quæ inter duas propositiones intercedunt, formales sunt, aut quando propositiones contradictoriæ sunt, protinus ratione formæ expressæ contradictio est; ut perperam dicat: inter duas propositiones ATQUI ADEO, &c. quasi scilicet ex eo quod contradictio sit inter duas propositiones, Aut ò [illegible] esse tam sequitur, quod quidē particula ATQUI ADEO indicat. Sed hæc leviora [illegible] contra alicui videri possint: quę tamē ad [illegible] veritatis indagationem in hac tui mo[illegible] ideò notanda fuerunt; quasi cōtradictio formalis est, quæ est inter duas Enunciationes, tum & istius generis Enunciationes habent Contradictionem formalem. & sic [illegible] seu ratio etiam de illis iudicabit, quandoquidem, ut Hocascilla ipse asserit, Logica iudicat de contradictione formali. Si autem in illa contradictio est implicita, seu potius indigeat [illegible] & discursione de ea iudicari possit, quandoquidem ut mox dicemus omnis contradictio [illegible] seu implicita continet in se explicitam quam resolvi potest.

An ratione formæ de contradictione

Tertia. Cautela prima erronea est, in quā [illegible] quod dicerat, rationis non esse judicium [illegible] contradictione in adiecto, id certissimum esse [illegible] VERIS ARTICVLIS FIDEI. Perperam, [illegible] crude. Quod ut rectè intelligatur, te[illegible]. Veros articulos fidei dupliciter consi-

An ratione de [illegible] judicium de contradictione?

dicatur. 1. Veritatem. 2. [illegible] veritatem, & non agnoscimus [illegible] articulis fidei, sed nostras interpreta[illegible] naturalis sensus humani [illegible] tur. *Et in se sunt*, [illegible] judicium, quantum ad contradictio[illegible] aliud, quam non esse in [illegible] Spiritus Sancti [illegible] Hom[illegible] potest sibi contradicere. [illegible] dicare potest de illis articulis, [illegible] contradictionem [illegible] esse. Non [illegible] judicatur, quando pronunciatur [illegible] nem alicubi non esse [illegible] Quod [illegible] jus non potest nō agnoscere, qui dicit [illegible] logiā loquitur c. 12. [illegible] hic contradictio sit necne. Quare qu[illegible] contradictionem alicubi non esse, etiam [illegible] eat de quaestione circa Contradictionem [illegible] ea sit. Et sic etiam ratio judicat an [illegible] dictio necne in articulis fidei. Esse autem [illegible] nem etiam quae pronunciat [illegible] contradictionem, exinde patet, quia [illegible] tionis per se quoque intelligit Deum [illegible] esse, & non mentiri. Quare ex se judic[illegible] test, Deum non posse sibi contradicere. In[illegible] aliquis rationem non nosse articulos fidei, quae etiam non posse judicare, sit ne in [illegible] tradictio necne. Resp. Rationi quidem [illegible] tos esse qualisnam sint articuli fidei [illegible] novit tamen ea in genere, omnia quae Deus [illegible] esse necessario esse credenda, adeoque in his [illegible] tradictionem esse non posse. Hinc recte [illegible] Doctissimus Hornejus cap. 7. [illegible] *principii naturale*: Quod Deus revelat non pote[illegible]

fidum. [illegible] hoc principium [illegible] non tantum [illegible] ducit, sed praecipuum est [illegible] principia, ex quo reliqua illa [illegible] sunt, explicanda & intelligenda. Ita igitur [illegible] ratio de veris articulis fidei ac in se [illegible]

An [illegible] detur iudicium de contradictione

Quod tam attinet ad contextum, prout in Controversiam veniunt, de illis tam multo magis iudicari potest, quantum ad contradictionem [illegible] scilicet ea in illis sit necessario [illegible] etsi non liceat articulum fidei oppugnare contradictionis argumento, nec per ignorantiam [illegible] (et ita non exigui momenti res sit in Controversiis Theologicis etiam & oppositam partem tueri, quod si [illegible] considerare [illegible] a Controversiis Theologicis scribendis [illegible] ne scilicet Deum vel inscii oppugnent) quia tamen aut ab inscitia aut malitia [illegible] in Controversiam vocatur, & Contradictionis arguitur, inde Orthodoxi Christiani defendere eum, quem accusare non licet, ostendere contra adversarium, non esse contradictionem.

Porro articulus qui controversus est, non [illegible] in Controversiam vocatur ab adversario [illegible] nomine articuli fidei, sed interpretationis [illegible] hanc falsam, in hac Contradictionem [illegible] ac pronunciat esse adversarius. Tum igitur quaestio est inter me & adversarium, qui eum [illegible] sub eo nomine ac praetextu in controversiam vocat, an ibi sit contradictio? Ille affirmat, ego nego, & hic iudicium verbi Dei, & vero etiam rationis eo quo [illegible] dixi modo. Sic vero doctrina de S[illegible]

An rationi deferendũ judicium de contradictione?

credendã Trinitatem, esse scilicet tres personas eiusdem per omnia essentiæ in unâ Deitate [illegible] verum articulum fidei: hunc tamen negare Antitrinitarij, inter alia ex eo prætextu quod ibi [illegible] cõtradictio. Quæritur igitur num ibi sit Contradictio? Nos negamus, & verò etiã judiciũ rationis adhibemus, quæ nos docet nõ implicare contradictionem ea quæ dicuntur diversis respectibus [illegible]

Adde quod ex ipso Hornejo facile est colligere rationẽ judicare posse ac debere in articulis fidei sit Contradictio necne? Ait enim rationem judicare posse de [illegible] verã diversa interpretationibus. Atqui interpretationes sensum, sive realiter ipse sensus Scripturæ (ut vidimus lib. 1. qui sensus credendus est sub ratione articuli fidei seu latè seu strictè sic dicti. Quare etiam ex Hornejj hypothesi propriã eaque verissimâ sequitur, rationi licitum esse judicare de hac quæstione: An in articulo fidei proposito & in Controversiam vocato sit contradictio?

Inquiet aliquis articulum illum in Controversiam vocari, non ut est articulus fidei, sed ut est interpretatio nostra: adeóque tum concedendum esse rationem judicare, an sit contradictio in articulo fidei, sed in interpretatione. Respondeo; verum quidem est controverti de eo sub illo prætextu à parte adversariâ, sed non à parte Orthodoxi defendentis. Ego enim qui [illegible] scio v.g. Trinitatem esse articulum fidei, disputo de eo non ut de interpretatione humanâ, sed ut de articulo fidei: & sic disputatur quidem de eo ut interpretatione humanâ ab [illegible] [illegible] adversarium, sed non est [illegible]

dum

...ra veritatem. Et enim nostrum est loqui fi- ...ure ij quis fecerit, nos autem secundum ...od haeretici... alij adversario perpetim ...e. Hinc quando Antitrinitarius in Tri- ...is mysterio contradictionem quaerit, non ..., cum contradictionem quaerere in ra- ...tione humana nostra, sed in mysterio & ...do fidei cum contradictionem aperte ...d cooperimus cum ipso Horatio dicen- ...que factam. Atque cum id (contradictio ...scilicet in mysterio Trinitatis) conspicimus, ...ege. Secundis patet manifesto, ut dixi. Sent... ...ad creatis. Vnde apparet, quando agitur ...in articulo fidei non simpliciter dici debe- ...s contradictione non esse cum audiendum ...um rationis, nisi desistere velimus a iusto ...proceslu, quo Antitrinitarios accessimus ...in articulis fidei.

Sed audiamus rationes Horneji, quae tres ...de his enim ex lumine rationis, ait, nec de- ...ari potest, prius, sic esse ut docemur: nec se- ...d articulum nihil impossibile includere: nec ...tertio omnes rationes contra articulum ...itaque ita solvi, ut scientifice constet de earum ...ione, sicut rectissime docet & egregie de- ...t Durandus.

Respondeo, Ad primam. Consequentiam ...negasse, quia ad iudicium rationis de con- ...dictione non requiritur, ut iudicet de verita- ...mentitatum in mysteriis, & doceat rem sic ...t docetur; sed saltem ut iudicet de veritate ...rationum eo quo dictum est modo.

Ad secundam Resp. falsum esse, rationem non

An ra-tioni de-ferendum iudicium de contra-dictione?

posse demonstrare ibi non esse contradi[illegible] nino potest, tam circa articulum, [illegible] derarum, quam vel [illegible] seu in [illegible] sum veniunt. *Absolute* [illegible] allegatam, quia scilicet impossibile est Dom[illegible] tiri, & sibi ipsi contradicere. *[illegible]* rum ad veritatem cognoscendam [illegible] ostendere nullam esse contradictionem [illegible] Ad tertium: dico posse solvi solide [illegible] menta quæ adversus veritatem fidei [illegible] sunt, & quidem scientifice respectu [illegible] nerationum quantum attenti articuli ad [illegible] sementiæ mysterii, possunt ita solvi [illegible] quamvis non generent habitum scienti[illegible] prie sic dictæ, generent tamen habitum [illegible] rem, fidei scilicet acquiescentis in [illegible] verbi divini. Hæc circa cautelam primam [illegible] nei monenda fuerunt; ex quibus [illegible] respondendum sit illis, qui, cum in [illegible] corporis Christi contradictionem [illegible] clamant nos de contradictione in articulo [illegible] disputare. Nam præterquam quod [illegible] corporis figmentum humanum est, [illegible] de patet, nō absque errore [illegible] cationē mutam esse debere, quando quæ[illegible] in articulo fidei contradictio sit. Et de [illegible] tur, quousque & quomodo etiam de [illegible] dicare possit.

Quarto, Secunda cautela etiam nulla est. [illegible] enim: *nec porro etiam valere, ubi Scriptura* [illegible] *quid non manifeste asserit sed obscurum est,* [illegible] *aut ille sensus sit, &c.* In summa sentit [illegible] rationem iudicare de contradictione in [illegible]

...tur in Scriptura, partim autem in iis quæ
... obscurius traditur est. Hic verum est, in iis
quæ in Scriptura est manifestè, imò ne ob-
...quidem, contradictionem esse, nec quæ
...n in ea illam; iccirco quia multa traduntur
& verificantur temporibus in Scriptura ma-
...sti esse, quæ tamen in ea non sunt, & in
...re rectè nonnunquam dicitur contradictio
& contra multa quæ in ea manifestè sunt,
...tur, hinc cautela hæc consilium malis
...afferet.

An ra- tioni de- ferendum iudicium de contra- dictione.

Quod ut rectè intelligatur, tenendum est,
...quid in Scriptura primum ex se manifestum
...perspicuum, obscurum autem aliud esse, ut
...ta Pontificios rectè Protestantes contraque
...to communi consensu statuunt. Respectu
...tem hominum, non omnibus manifestum est,
...d his manifestum illis autem obscurum, &
...dem dispari gradu: ita ut quod uni manife-
...m est, alteri obscurum sit. Si igitur, quod
...meus dicit, h.e. iudicium rationis de con-
...dictione locum habet in obscuris, tum lo-
...m habet in omnibus fidei articulis seu omni-
...s quæ in Scriptura traduntur.

Nullus enim est articulus fidei adeo manife-
...us & in se & aliquibus, qui non aliis obscurus
...adeoque etiam in manifestis locum habet. Et
...hinc tot hæreses iam à primis Ecclesiæ incuna-
...bulis usque in hunc diem nascuntur. Contra
...sed si in iis, quæ manifesta in Scriptura sunt,
...locum non habet, etiam nec in obscuris; cùm ni-
...hil sit obscurum, quod non in se & aliquibus sit
manifestum. Exemplo res manifestior fiet. In

An [illegible] licet de eisdem iudicium de [illegible] distinctione

Scriptura sacra est mysterium Trinitatis [illegible] manifestum, & à nobis etiam evidentissime conspicitur in pluribus locis. Antitrinitarij autem id ibi non videre, & quos nos locos [illegible] eius manifestissimè tradere Trinitatem, obscurissimi sunt. Si igitur in eo, quod [illegible] rum est, rationi licet de contradictione iudicare, ut Hornejus dicit; licebit igitur Antitrinitariis in re manifestissima contradictionem asserere.

Et hîc notandum est insigne iudicium Lutheri, de hâc distinctione rerum in Scriptura traditarum. Tradiderat eam Erasmus in Diatribe, ac dixerat, Scripturam quaedam manifeste asserere, quaedam autem obscurè & non expressè tradere. Lutherus contra gravissimè damnat eam, & docet falsissime & impiè dici Scripturam quaedam non manifestè asserere, & contra contendit eam omnia mysteria manifestissime tradere, ostenditque quàm perniciosa sit ea opinio in Ecclesia; hoc enim praetextu factū ut Doctoribus Scripturae sacrae lectione è manibus populi [illegible] tum excusserint, & eam contemptibilem reddiderit. Et quamvis quaedam alicubi obscura nobis dicantur, tamen eam distinctionem non admittendam dicit. *Esse quidem*, ait Lutherus,

T. 2. Witemberg. an. 1552 fol. 423. 424.

abstrusa, quaedam exposita dicunt, &c. Addam [illegible] tempora, ista sententia illud Pauli Rom. 11. O altitudo divitiarum sapientiae & scientiae Dei, &c. Sed esse in Scriptura quaedam abstrusa & non omnia exposita, invulgatum est quidem per impios Sophistas, quorum ore & tu loqueris hic Erasme, sed nunquam unum articulum produxerunt, nec producere pos-

sunt

[illegible] suam hanc obscuritatem probaremus. Talibus [illegible] larvis Sathanas absterruit à legendis literis [illegible] & reddidit Scripturam sacram contemptibi- [illegible] ut suas pestes ex philosophia in Ecclesia faceret [illegible]. Hoc sane fateor, esse multa loca in Scriptu- [illegible] obscura & abstrusa, non ob maiestatem rerum, sed [illegible] ignorantiam vocabulorum & grammaticae, sed [illegible] nihil impediunt scientiam omnium rerum in [illegible] pturis, &c. Item: Res igitur in Scripturis con- [illegible] omnes sunt proditae, licet quaedam loca adhuc [illegible] incognitis obscura sint. Stultum est vero & [illegible] scire res Scripturae esse omnes in luce positas [illegible] sima, & propter pauca verba obscura, res obs- [illegible] dicere. Si uno loco obscura sunt ver- [illegible] at alio sunt clara. Eadem vero res manife- [illegible] toti mundo declarata, dicitur in Scripturis [illegible] verbis claris, tum adhuc latet verbis obscuris. [illegible] nihil refert, si res sit in luce, an aliquod eius si- [illegible] sit in tenebris, cum interim multa alia eius- [illegible] signa sint in luce. Quis dicet fontem publicum [illegible] esse in luce, quod hi qui in angiporto sunt, illum [illegible] vident, cum omnes qui sunt in foro videant. [illegible]: quae sunt summae maiestatis & abstrusissima [illegible] steria, non sunt amplius in abscondito, sed in ipsis fori- [illegible] & in propatulo producta & exposita. Christus [illegible] aperuit nobis sensum, ut intelligeremus Scriptu- [illegible]. Item: agitur tu & omnes Sophistae produ- [illegible] unum aliquod mysterium, quod sit in Scripturis [illegible] abstrusum. Quod vero multis multa manent [illegible] abstrusa, non hoc fit Scripturae obscuritate, sed illo- [illegible] caecitate vel socordia, qui non agunt ut clarissi- [illegible] veritatem videant, sicut Paulus de Iudaeis di-

An ra- tioni de- fendi [illegible] de obscu- ritate.

An ratio- ni [illegible] credendum iudicium de [illegible] [illegible]

cit 2. Cor. 4. Si adhuc velatum est Euangelium nostrum, in his qui pereunt velatum est, quorum excaecauit. Eadem temeritate solem obscurum dicere vellet, qui ipse sibi oculos velaret, aut in tenebras iret, & sese abscondit. Desinant infelices homines, tenebras & obscuritatem [illegible] blasphemia peruersitate Scripturae Dei [illegible] par art. 76. Item: *Ut breuiter dicam, [illegible] claritas est Scripturae, sicut & duplex obscuritas. Si de externa claritate dixeris, nihil [illegible] clarum est obscurum aut ambiguum, [illegible] per verbum in lucem producta certissima [illegible] quaecunque sunt in Scripturis.* Et fol. 467. ait: de tota Scriptura dico, [illegible] eius partem vello obscuram dici. [illegible] luminauit nos Christus, ut aliquam partem [illegible] [illegible] voluerit relictam nobis in [illegible] Hæc Lutherus. Debebat igitur a difficil[illegible] [illegible] vel ideo abstinuisse Hornejus, quo [illegible] sit periculosissimus sit. Vnde apparet [illegible] cautelam nullam esse.

Quare etiam tertia cautela falsa est [illegible] Dici posse ex natura subiecti de Conn[illegible] ut in iis Enunciationibus quibus [illegible] vel aliquis terminus falsi coniuncti sunt [illegible] [illegible]. Sed neque posse iudicare [illegible] *qui materiæ ignotæ sunt, aut termi* [illegible] huc pertinet quod §. 22. contendit ratio [illegible] posse iudicium facere de Conn[illegible] [illegible], seu *ambo vel alter sit* [illegible] prolus ex eo, quod Logica ei ipsi [illegible]

p. 84. [illegible]

p. 82. [illegible]

Theologia, &c. Hinc posterius eorumque il-
lorum falsum est.

An ra-
tione de-
[illegible]
iudicium
de con-
tradictione

[illegible] enim ratio non iudicat de contradictio-
ne enunciationum talium, quantum attinet ad
rerum sententiarum, iudicat tamen de ea,
quatenus attinet ad veritatem connexionum.
[illegible] enim non minus in illis Enunciationi-
bus quae continent res planè mysticas, locum habet
[illegible] connexionis terminorum, quàm in illis
quibus continentur res naturâ notae. Iam autem de
[illegible] connexionum etiam in mysticis iudicare
[illegible] ratio, eo modo quem capite praecedente
[illegible]imus. Ita ut nulla possit dari connexio
[illegible]norum, de quâ non iudicari possit ad re-
[illegible] aliquam connexionum. Hinc Augustin[illegible]
[illegible], ut iam non semel vidimus, res quae, quan-
[tum] ad veritatem sententiarum attinet, in sola
[illegible] discuntur, tamen quantum ad verita-
[tem] connexionum attinet, in *Scholis* [illegible]
quae extra Ecclesiam sunt, disci posse. Et
[illegible] Honorius [illegible]. *Sicut inflexio & con-*
[illegible] [illegible] [illegible] leges [illegible] p. 74.
[illegible] fidei non sunt, de fide, non [illegible]
[illegible] propositionum [illegible]
[illegible] *in* [illegible] *fidei articuli fides sunt,*
[illegible]
[illegible] *Ista* [illegible]
[illegible]
[illegible] *ut non* [illegible] *fidei, quod sub fide*
[illegible] *fidei, quod sub fide non est,*
[illegible]

2. Exinde etiam id patet, quàm tales Enunciatio-
nes aut reverà contradictoriae sunt, aut non.

An rationi detur judicium de contradictione

Si autem vera contradicentia non sunt, certè ratione id judicari & ostendi potest. Si autem vera ibi est Contradictio, num æquipollet contradicentibus formaliter, in quas facilè [illegible] possunt: & ideò tales Enunciationes quæ [illegible] ètè seu implicitè contradictionem habent, contradictoriæ esse dicuntur, quia continent virtualiter duas Enunciationes formaliter seu expressè sibi contradicentes. Sic hæc, *Christus* [illegible] *non habet voluntatem humanam*, æquipollet [illegible] *Christus habet voluntatem humanam*, [illegible] *ma*, *& non habet voluntatem humanam*, [illegible] tem his, *Christus est homo*, ut verum Scriptura docet & Monothelitæ ipsi fatentur, & *Christus non est homo*, quia ex ipsorum sententiâ non habet voluntatem humanam. Cùm igitur contineat virtualiter duas Contradicentes [illegible] profectò etiam ex ratione judicari potest [illegible] Contradictio in adjecto seu quævis in [illegible] non minus ac contradictio formalis. Si [illegible] quia Logica judicat de contradictione [illegible] ergò etiam de eâ quæ indirectè & in adjecto [illegible] utpote quæ duas directè & formaliter sibi contradicentes virtute continet, & in eas resolvi potest: hinc etiam materialis vocatur talis contradictio, quia materiam habet contradictionis [illegible] perse & realiter ab eâ non differt.

3. Si ratio seu Logica de veritate contra [illegible] nam non judicat in talibus Enunciationibus [illegible] igitur Scriptura quod non. Nam ea nos [illegible] regulas connexionum, ut per se patet, & [illegible] neius, ut modò vidimus, agnoscit.

Argumentum Horneji quod attinet: [illegible] eò quod Logica res alias ignorat tamen [illegible]

[illegible]

[illegible] non posse iudicare de veritate sententia- [illegible], non autem sequitur, eam nō posse [illegible] de veritate connexionum. Certè de ve- [illegible] sententiarum judicare non potest, nisi ea [illegible], ut Theologia, &c. quæ res ipsas co- [illegible] autem est ratio veritatis connexionum, [illegible] Logicâ traditur, ut diximus. Laborat igi- [illegible] id vitio hoc, quod tantùm ve- [illegible] sententiarum non autem connexionum [illegible] habet; ac dicit, *contradictionem non* [illegible] *nisi quæ res ipsas* [illegible] *, &* [illegible] perperàm: nam ad iudicium [illegible] à Theologo veridicanda, de Enuncia- [illegible] non tantùm perducit noti- [illegible] sententiarum, sed etiam connexio- [illegible].

An rationis defensum iudicium de contradictione

[illegible] Exemplum allatum non docet aliud, [illegible] Logicam non posse iudicare de veritate [illegible], ut vel ex ipsius Hornaji verbis pa- [illegible] *Theologi est non Logici*, ait, *expendere quid sit* [illegible] *Dei ad* [illegible] *&* [illegible] *non intelligatur*: quod certè ad veritatē [illegible] pertinet, non autem connexionū.

[illegible] Vnde iam facilè etiam respondere est, [illegible] quod ait: *non tenere* [illegible] *esse de Con-* [illegible] *adiecto maximè in rebus divinis qua-* [illegible] *de ea non possit nisi accuratè utriusque (sub-* [illegible] & prædicati) *essentia perspecta. At quia* [illegible] *naturalium est, quarum essentias* [illegible] *habemus, videtur de* [illegible] *supra captum nostrum esse, &c.*

§ 15. p. 81.

Resp. Nullibi temerè quicquam asserit [illegible] de contradictione seu in divinis seu aliàs [illegible] est; sed secundùm veritatem id facit;

An eadem de scriptura iudicium de contradictione;

dum quæ temeritas non est. Nec enim ...
da est unquam contradictio in contradi...
alia est ratio opinionum quæ circa res di...
afferuntur, ut ipse fatetur. In his certe op...
nibus si in controversiam veniatur, quæri...
cet an ibi sit contradictio necne, ut impo...
dimus. A quo non eximit, quod de Enun...
tionibus circa res divinas quæstio est. ...
nim in Enunciationibus talibus revera ...
contradictio, & sic divinæ non sunt, aut ibi ...
est Contradictio. Item res illæ divinæ ...
natura vel aliquatenus saltem notæ, ...
Quod si jam revera in iis Enunciationibus ...
Contradictio, & quidem admissa circa res ...
nis prioris generis, tum, ibi esse Contradictio...
nem, ostendi potest quantum ad veritatem ...
dictionum attinet, ex ratione; quantum ...
ad veritatem sententiarum, ostendimus illud ...
ex Scriptura solùm, sed etiam ratione ...
tem sit admissa circa res divinas posterioris ...
neris; patet quod ad veritatem contradictio...
attinet, ex ratione id docebitur; quantum ...
ad veritatem sententiarum, ex Scriptura. Si ...
rem ibi non sit Contradictio; certè id de...
potest & debet secundum veritatem contra...
nam ex ratione, secundùm veritatem autem ...
tentiarum ex Scriptura; atque, si agatur de re...
divinis prioris generis, ex naturâ etiam ...
veritas doceri potest, etsi opus probatione ...
non sint illæ divinæ.

VIII. Ait ut iudicium de Contradictio...
ne fieri possit, requiri *accuratam* item ...
& SUFFICIENTEM *cognitionem*, & sic ...
tenter dicis, *satis accuratam & satis sufficientem cogn...*

...posse iudicari de contradictione in ... De hoc ut pateat quid sentiendum sit, ...videndum est, quid per sufficientem co-...gnitionem intelligat.

...rit aliquis id facilè colligi posse ex canone ..., ubi ait de Contradictione iudicare ...*se, quando termini, esse non in totum, sed ...entes sunt evidentes, ut ad Contradictionem ...vel alteram agnoscendam SUFFICIENTER sint*... Et sic intelligendum esse id, secundum ...significationem [illegible] vel SUFFICIEN-...ter ad necessitatem sufficit. Tenendum ...in duobus modis aliquid *sufficienter* vel ...cognosci: vel enim id *satis* refertur ad adae-...quationem obiecti cognoscendi quo modo res *satis* cognita esse dicitur quando perfectè ...ita est, prout natura & essentia eius exactè, ...omnino postulat: vel id *satis* refertur ad ne-...cessitatem subiecti seu potentiae cognoscentis, ...modo tum res *sufficienter* cognita esse dici-..., quando ita cognita est prout necessarium ...possibile, aut utile est cognoscenti. Hic igi-...dicet aliquis, ex canone illa tertia procliue ...iudicatu, Hominum loqui in posteriore si-...gnificatione. Sed respondeo, ex canone illa ...posse inferri Hominum id sentire in poste-...riore significatione: nam in ea canone loquitur ...cognitione rerum distinctarum quae natura ali-...quatenus saltem notae sunt, ut ipse se declarat ... *Verba dicam, sit si res ex terminis naturaliter ...ter cognoscatur, tamen ex ipsa cognitione de con-...dictione, aliter in pacis, quae tum ex modo cete-*...&c. Hic loci autem seu §. 13. agit non de illa

An rationi destitutam iudicium de contradictione rebus divinis, *sed plane impossibili*, & *quæ supra nostrum captum longissime posita sunt*, ut ipse [illegible] plicat, & alioquin ex dictis apparet. Videtur [illegible] ret ex cancelli illa judicari nunquam [illegible] sufficiens suo in [illegible] tione.

Aliunde igitur eliciendum est, quin [illegible] cipiat ut *sufficiens*. Dico igitur [illegible] significatione voce illa [illegible] vinas sufficienter notas non esse. In priori [illegible] postquam dixisset, de contradictione [illegible] non posse *nisi accurate naturasque essentias* [illegible] addit: *At quota quæq; pars rerum* [illegible] *quarum essentias*. TAM EXACTE [illegible] *mus, nedum divinas penitentius*, &c. In [illegible] riore: nam subiungit, *multa nobis contra* [illegible] *rere, quia rerum illarum essentias non* [illegible] *pimus*, *imo* PLANE NON ASSEQVIMUR. Quibus ultimis verbis negat hominem [illegible] notitiam rerum divinarum, quæ contra [illegible] sibi videntur, vel sufficientem in posteri [illegible] significationis cognitionem.

Sed hic respondeo: *Prima* Horneium [illegible] labi, quod in concreto de *naturâ*, hoc est [illegible] num Christianorum ignorantia loquitur, [illegible] tamen de ignorantia rationis in abstracto [illegible] agere debuisset. Probandum enim susceperat [illegible] potes rationem non esse iudicium contradictionis in adiecto; & id quidem ex eo, [illegible] Logica seu ratio res in tali contradictione [illegible] positas ignoret. Hoc posterius etiam pri[illegible] & quidem exinde, quod in naturalibus [illegible] essentias exacte notas non *habeamus* nedum [illegible]

[illegible], & addit, *nec [illegible]*. [illegible] à fide docemur, [illegible] non [illegible], imò planè non *assequamur*. [illegible] videt perperam Hosmerum probare, [illegible] ignorare res in Enunciationibus [illegible] positas, ex eo quòd fidelis seu Christianus [illegible] percipiat, imò planè non assequatur. Aliud est ratio, aliud Christianus ratione [illegible]: & quod Christiano competit, non [illegible] rationi tribui debet, ratio per se [illegible] ignorat quæ tamen fidelis haud ignorat. [illegible] ex eo quòd fidelis multa non per[illegible], imò planè nō assequatur, [illegible] [illegible] antecedēs negamus ac [illegible] esse, *nos multa planè non assequi [illegible] fides docet.* Scripserat olim in Diatribe [illegible], credenda esse ea quæ præscribuntur, sive quis assequatur ea, sive non assequatur. [illegible] gravissimè magnus ille servus Dei [illegible] lib. de servo arbitrio: *Christianus verò [illegible] sit, si non certus sit & ASSEQVATVR [illegible] præscribuntur. Quomodo enim credet id [illegible] NON ASSEQVITVR? Nam [illegible] [illegible], quod certo quis apprehenderit, & non [illegible] dubitaverit. Aliòqui quid est in [illegible] [illegible], quod ullus homo assequi possit, si [illegible] [illegible], quod propriè nosse ac videre? [illegible] [illegible] haberet, ut aliquis simul quædam assequi [illegible] non assequi possit, &c.* Ita Lutherus [illegible] dicit fidelem omnia assequi, quæ [illegible] [illegible] fides præscribit; & eum pronunciat non [illegible] Christianum, sed anathemati subjectum [illegible] non assequatur id quod sibi præscribitur. Ita

An rationes de scriptura [illegible] de [illegible]

Tom. 2. [illegible] [illegible] fol. 425.

An et-
enim de-
feridum
judicium
de contra-
dictione?

igitur perperam in concione dixit Homines multa planè non assequi quæ tamen expertus des docet.

Sed nec *secundò* si in abstractio de ratione catus sufficit, ut debuisset quidem, simpliciter verum est, rationem non sufficienter percipere mysteria. Nã verũ quidẽ est, rationem ad veritatem sempiternam ad internationem *simpliciter* cognita nõ esse, nec in priore nec in posteriore significatione, sed simpliciter ignota. Quod autem attinet ad veritatem conjunctionem, ... ẽn illis est non minùs atque in rebus ... gnitis, certè sufficienter rationi nota est ... rum veritas eo modo quem superiore capite declaravimus; Sufficienter dico partim in priore partim in posteriore significatione. In priore respectu principiorum & axiomatum ... quæ perfectè etiam in hâc vita intellectu ... sunt in posteriore, respectu eorum, quæ non perfectè, sed quantum ad necessitatem ... sufficienter rationi nota sunt, maximè respectu ... rationum earum quæ non propriè, sed ... analogicè à ratione judicari possunt. Et sic ... non per omnia verum est, rationem non sufficienter, imò planè non assequi mysteria.

VIII. Dicit *nihil magis impium & temerarium esse, quàm in rebus divinis pro lubitu ... contradictiones fingere, & ... si de Omnipotentiâ Dei disputetur.* Quibus verbis nos ... manos perstringit, ac si impiè fingeremus contradictiones in controversiis quæ nobis cum Ubiquitariis intercedunt, in quibus contradictiones ... nos eorum opinionem nonnullibi arguimus

qu...

...velo Omnipotentiæ Dei tegere volunt. ...hac re injuria nobis fit: nullam enim ibi ...dictionem fingimus nedum impietate & ...ente ducimur; sed ostendimus revera con... ...itionem ibi esse, à quâ non liberas præsta... ...potius abusus doctrinæ de Omnipoten... ...tiæ ex sequente capite apparebit.

An rationi dest... seu... ratiocinum de ...dictioni

...s. Ait multa nobis apparere contradicto... ...dicto, quæ tamen reapse non esse indi...

...t. Hoc ex parte verum, ex parte falsum ... Verum est, videri quædam contradictoria ...bus seu multis, errantibus scilicet; falsum ...est videri contradictoria omnibus homi... ...etiam nobis & rectè sentientibus. His ...nihil contradictorium videtur, quod ... ...eo; sequuntur quippe rationem sanam & ...ad veritatem ac rectè rebus sacris applicant. ...oni autem sanæ nunquam videtur aliquid ...dictorium quod in Scripturâ est: nec e... hominibus qui ea rectè utuntur; sed ... ...us qui eam non rectè applicant.

... Unde iã alius error Hornei apparet, quòd ...ntem confundit cum iis qui ratione utun... Cùm tamen discrimen inter rationem ... ...cto & inter eam concretivè consideratam ...ecessariò observandum sit. Agitur enim hic ...one sana in abstracto sumta, & quænam ...huic judicium de Contradictione in adje... ...sit permittendum. Negat Horneius inter alia ...o, quod multa nobis contradictoria vi... ...tur quæ non sunt. Hic præterquam quòd ... ...moveant, ne hoc quidem simpliciter verum ... etiam consequentia nulla est, quæ rem de-

An ratione sit iudicare de contradictione, &c.

mum locum haberet, siquidem RATIONI [illegible] in abstracto considerare contradictoria [illegible] videretur: quod falsum, quemadmodum et [illegible] est quod Meisnerus putat inter philosophi[am], prout in hac vita esse potest ac esse solet, & [illegible] Theologiam pugnam esse posse, quam opinio-nem supra refutavimus. In summa, RATIO[illegible]na in se considerata nihil unquam iudicat con-tradictorium quod Scriptura docet, ut [illegible] diximus.

XI. Nec hoc absque errore est, quod V[ir] doctissimus ait, nulla, quae NOBIS contradicto-ria appareant, constare non esse contradict[oria] exinde quod illa fides expresse doceat. Hic verum est, constare ex doctrina fidei talia non esse fal-sa, ex Scriptura constare de veritate [illegible] rum talium rerum, quae veritas per conse[quens] contradictionem non admittit: sed quantum ad veritatem connexionum quae in talibus Enun-ciationibus est, de ea constat ex ratione & ta-lia contradictoria non esse non solùm ex [illegible] sed etiam ratione constat. Scriptura enim quam-vis Enunciationes contineat quae veritatem connexionum habent, tamen de veritate conne-xionum non tradit praecepta aut regulas, [illegible] ratio id praestat, & exinde veritas illa petenda est, ut Augustinus lib. 2. de doctrina Christ. do-cet. Inquiet aliquis: etiam de veritate con-nexionum ex Scriptura cōstare posse, & pro[ba]-ri connexionem aliquam recte factam esse, ex eo ipso quod in Scriptura reperitur, quae [illegible] nisi summa cum rectitudine connectit res cum rebus, terminos cum terminis. Resp. Verum

esse

esse. Scripturam non nisi rectissimè commendari omnes nulli inter eos. Sed primò non prætenda est ratio suo officio; Secundò id ad propositum non facit. Agitur enim hîc de Enunciatione quæ in controversiâ vocatur & quæ alicui videtur esse contradictoria. Hîc si respondeas & dicas contradictionem ibi non esse, quia fides id doceat: accipiet adversarius esse petitionem quæsiti. Disputatur enim & quæritur inter te & adversarium *an fides seu Scriptura hoc doceat.* Adversarius negat, & probat aut probare conatur exinde, quia contradictio ibi sit. Si tamen respondeas non esse contradictionem, quia fides ita expressè doceat: rectè reponet, peti quæsitum; cùm de eo ipso disputetur an fides id doceat. Sic verò disputatur inter nos Protestantes: *An corpus Christi sit ubique,* quod nihil aliud est quam quærere *an Scriptura doceat, corpus Christi ubique esse.* Nos negamus, inter alia ex eo quod contradictionem implicet sequior sententia. Hîc si responderetis, non esse ibi contradictionem, quia se fides doceat: quis non videt, nos justam causam habere conquerendi, quòd principium petatis; nec ipsos justè nos accusare, cùm dicunt nos contradictionem statuere in iis quæ fides doceat.

An rationi & sensibus iudicium de contradictione?

XII. Ait: talia contradictoria nobis apparere, *quia rerum illarum essentiam non satis percipimus.* Hîc rursus non redditur sufficiens causa propter quam aliquid contradictorium esse videatur. Non enim tantum error in eo committitur propter ignorantiam rerum divinarum seu quia rerum illarum essentia non satis perci-

An ratio defectum iudicium de contradictione

pitur, sed etiam propter ignorantiam aut defectum veræ rationis, & quia principia rationis non recte applicantur. Et observandum hic, si modus ille loquendi, quo aliquid *sufficienter* vel *satis* cognosci dicitur, in significatione posteriore sumatur; errare rationem circa Contradictionis judicium, etiam ob causam ab Hornejo allatam: si autem sumatur in priore significatione, tum causam erroris illius non esse, *quod non satis percipiantur rerum illarum essentiæ*. Hoc enim modo nullus fidelis est, qui *satis* seu *sufficienter* mysteria percipiat, non tamen ideo judicat ibi contradictionem esse. Sunt quippe infiniti fideles, qui, etsi ea non perfecte percipere possint in hac vita, tamen Contradictionem ibi esse nequaquam sentiunt; & sic negatio *sufficientis cognitionis* secundum priorem significationem non potest esse causa erroris in judicio circa contradictionem.

XIII. Calvinum accusat, eum in doctrinæ suæ locis supra memoratis contradictionem committere: sed perperam & immerito eum accusat. Illa enim quæ Calvinus dicit, *se mutuo* non evertunt aut tollunt, cum non dicantur eodem respectu & secundum idem.

In prima *συζυγίᾳ* Enunciationum quam Hornejus contradictionis arguit, tum contradictio esset, si Deus statueretur causa vera & proprie sic dicta volens efficiens peccatum Adami, & in posteriore Enunciatione id Adamo tribueretur, quod non est; sed tantum hoc vult Calvinus, Deum decrevisse permittere, ordinare, dispensare, dirigere lapsum sive peccatum Adami, qui suo vi-

tio

ret ipsius, & à seipso peccati materiam sum-
pserat.

Sic igitur Calvinus Consilium Dei & decre-
tum circa malorum permissionem, & ordina-
tionem memorans, aliud nihil vult quàm Scri-
ptura, cùm tradit βουλῇ ὡρισμένῃ καὶ προγνώσει θεοῦ
[ex]ditum, ut Iudaei Christum occiderent. Quo-
modo Tertullianus de fuga in persecut. cap. 1.
dicit: *Nihil fieri sine Dei voluntate*: & cap. 2. ait,
*in persecutione Dei voluntatem praecedere, sequi au-
tem Diaboli instigationem.* Egregia admodum
sunt, quae eo cap. 2. Tertullianus disserit de con-
cursu Dei seu providentia ejus circa peccata. Et
Lutherus de Servo arbit. *Est itaque & hoc im-
primis necessarium & salutare Christiano nosse,
quòd Deus nihil praescit contingenter, sed quòd om-
nia incommutabili & aeterna infallibilique volun-
tate & praevidet, & proponit, & facit.* Item: An
tu credis, quòd nolens praesciat, aut ignarus ve-
lit &c.

An ratio-
nem de-
fendam
judicium
de contra-
dictione?

Tom. 2.
VVite-
berg. fol.
425. 426.

In secundâ [illegible] contradictio esset, si in
priore Enunciatione de necessitate coactionis
& consequentis (ut Scholastici loquuntur) ser-
monem haberet, haec enim tollit propriam vo-
luntatis malitiam, de qua in posteriore loqui-
tur, quòd non: sed tantùm de necessitate infal-
libilitatis, sive dependentiae à decreto, quo sta-
tuerat permittere, ut homo malitia sua propria
naturam quam à Deo puram acceperat, cor-
rumperet. Hanc necessitatem, Scholastici *con-
sequentiae* vocant, item *immutabilitatis*. Et Lu-
therus diversum nihil in hac re à Calvino do-
cet, & eodem modo de cōcursu Dei cum actio-

An ratione deferendum iudicium de Necessitate distinctione.

nibus omnibus hominum loquimur. Ex
inquit fol. 426. sequitur irrefragabiliter, om-
nia quae facimus, etsi nobis videntur mutabiliter & c-
tingenter fieri, & reuera contingenter fiant, si
rem spectes, tamen fiunt necessario & immutabiliter, si
Dei voluntatem spectes. Voluntas enim Dei ef-
ficax est, quae impediri non potest, cum sit natura-
ipsa potentia Dei, deinde sapiens, ut falli non pos-
sit. Non autem impedita voluntate opus ipsum impe-
diri non potest, quin fiat, locis, temporibus, modis, mensu-
ris quibus ipse & praeuidet & vult, &c.

Et aurea plane sunt quae mox subiungit, de
usu vocis *Necessitatis* in hac materia, quae
facere non possum quin adscribam. *Optarim*
sane, inquit, *aliud melius vocabulum dari in hac*
disputatione, quam hoc usitatum, NECESSITAS,
quod non recte dicitur, neque de diuina neque de
humana voluntate. Est enim nimis ingratae & in-
congruae significationis pro hoc loco, quandam velut
coactionem, & omnino id quod contrarium est vo-
luntati ingerens intellectui; cum tamen non hoc ve-
lit caussa ista quae agitur. Voluntas enim siue diui-
na, siue humana nulla coactione, sed mera libentia
vel cupiditate quasi vere libera, facit quod facit, siue
bonum siue malum. Sed tamen immutabilis &
infallibilis est voluntas Dei, quae nostram mutabilem
gubernat, &c. IGITUR QUOD NON PRAE-
STAT VOX, IMPLEAT INTELLECTUS LE-
GENTIS, NECESSITATEM *intelligens id quod*
dicere velles, immutabilem voluntatem Dei, & im-
potentiam nostrae voluntatis malae, ut aliqui dixe-
runt, necessitatem immutabilitatis, nec satis
Grammatice nec Theologice.

Item

[illegible] Deum [illegible]
[illegible] velit & praesciuerit Deus, Iudam fore prodi-
torem, necessariò Iudas factus est proditor, nec erat in
potestate Iudae, aut vllius creaturae, aliter facere, aut vo-
luntatem mutare. Locus est Scripturae valdè ad rem con-
[illegible]. Item: *Talem oportere esse Deum, [illegible] &*
[illegible] qui libertate sua necessitatem imponat, ne-
cessitatem naturalem cogitur confiteri, &c. Item:
Lumen rationis naturalis, quae necessitate illa offendi-
tur, & tamen mallet ad eam tollendam, cogitur
concedere propter suam [illegible] conuicta, etiamsi
nulla esset Scriptura, &c. Item: *nos non facere*
quidquam libero arbitrio, sed prout Deus praesciuerit
et agit Consilio & virtute infallibili & immutabili.
Item: *obsecro, quid quaerimus causae de voluntate*
Dei? Nonne de necessitate immutabilitatis nostrum
hoc libellum totum fecimus? In summa, proli-
xè & accuratus Lutherus in *Necessitate* illâ
defendenda tanquam fortissimo propugnaculo
aduersus Pelagianismum, & ex eo ipso quod fa-
teri cogimur Deum omnia praescire, infert per
consequens nihil fieri posse respectu Dei, aliter
quam necessariò. Et obserua Caluinum non
dicere, Deum nobis necessitatem *inferre*, quod
Lutherus ipsum dicere ait. Ab hoc modo lo-
quendi Caluinus sapienter abstinere voluit, &
maluit *passiuè* loqui, ne videretur coactionem
statuere, aut Deum efficere peccatum. Hinc §.
8. *ait necessitate ex Dei praedestinatione constringi.*
Et §. 9. *ipsis inesse necessitatem hoc modo ex ordina-*
tione Dei. Planè, ut etiam Lutherus, ait fol.
457. *nos mera necessitate passiuâ Dei subiecti.*

fol. 455. Deo ta- libus de- fendendis [illegible] de con- [illegible]. & [illegible]

fol. 457.

fol. 458.

An ratio-ni de-fendam iudicium de contra-dictione?

In tertiâ esset Contradictio, si diceret Deum decrevisse decreto [illegible], ac ordinasse [illegible], item, condidisse propriè loquendo ad lapsum & interitum, quomodo creatio sumitur in posteriore Enunciatione; quod non. Verùm non magis hîc etiam Calvinus sibi contradicat, quàm Scriptura sibi ipsi potest dici contradicere, cum ait σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν *vasa iræ ad interitum præparata* Rom. 9. Ubi non possum facere quin adscribam quæ Vir doctissimus Ludovicus Crocius disp. 7. vindic. Confessionis, quibus & Apostoli & verò Calvini, ac Bezæ (quem etiam ob phrasin illam Menzerus carpserat) mentem exhibet: *Quod autem dicit Paulus iræ vasa ad interitum præparata sive condita, non sic accipiendum est, quasi Deus hominem aliquem ad hoc nonnullum crearet ut eum perderet, &c. Dicuntur autem ad exitium condita vasa ea, quorum exitus & finis est exitium: quâ propter Paulus dicit: tulit multa cum patientia iræ vasa; ut nempe magistratus fert multa cum patientia improbum aliquem exspectans dum ille se corrigat, ne qui ferret magistratus ut contumax ille facinus aliquod capitale; neque ideo eum patienter fert, ut postea interficiat. Quod si ille postea suâ culpâ interficiatur, dici poterit ad supplicium conditus aut reservatus, quia talem habuit exitum, non quia ideò fuit conditus.* Ita Crocius. Observandum igitur vocem *creare* & *condere* etiam impropriè sumi in hâc materiâ. Quam impropriam acceptionem agnoscit etiam Lutherus de Ser. arb. fol. 434. *Condidit igitur Deus Pharaonem impium, &c.* Item, *Dominum fecit etiam impium ad diem mala-*

p. 339. 340.

ut tandem creandi [illegible] sed ut sancti ser-vanda & regenda. Loquitur quidem ibi Lutherus de alio quam primo homine, interim ex ipsius testimonio apparet non sumendum esse praecise & proprie, quando homo ad exitium conditus dicitur. Item fol. 435 dicit, *Cur Deus permiserit Adam ruere, & cur nos omnes eodem peccato* INFECTOS CONDIDERIT, *cum sint commendanda non esse, tamen Deum esse, cuius voluntatis nulla est causa nec ratio, &c.*

An rationi deferendum iudicium de aliena defectione

In quarta ἐκλογῇ esset contradictio, si in priore Enunciatione loqueretur de voluntate approbationis & decreto [illegible] proprie sic dicto, quod non, sed de voluntate permissionis; quomodo Tertullianus declarat quod de voluntate Dei dixerat, nimirum fieri peccata & iniquitatem voluntate Dei, ita ut permittat peccata, ordinet ac gubernet. Ita ut hic minus non capax Contradictionis arguendus sit Calvinus, quam Lutherus loquens de Deo agente in Sathana & impiis. Agnoscit Lutherus cum Calvino, & lib. de Servo arbitr. docet Deum non admiscere iniquitatem seu peccatum, sed instinctum omnem naturaliter necessario, ita ut quando Satan & homo peccant, non faciant ea *quae Deo placent, aut quae Deus vult.* Et tamen idem eodem libro de Servo arb. ait: *Quaerimus fortassis,* fol. 434. *quomodo* DEUS MALA IN NOBIS *dicatur* OPERARI, *ut induraret, traderet desideriis, falleret & similia? &c. Quando ergo Deus omnes in omnibus movet & agit, necessario movet etiam & agit in impio &c. Hic vides, Deum cum in malis, & per malos operatur, mala quidem fieri,*

Antonioni defert dum [illegible] de contradictione [illegible] sibi ipsi.

DEUM TAMEN NON POSSE MALE FACERE, LICET MALA PER MALOS FACIAT. Vides hic duas Enunciationes similes illi quam [illegible], etsi posteriori Lutherus [illegible] sit quam Calvinus alter [illegible] Deum non posse male facere, & tamen Deum mala facere per malos, ait Lutherus. Item: *Non igitur sic cogitet, Deum cum dicitur indurare aut MALA IN NOBIS OPERARI (indurare enim est malum facere) sic facere quasi de novo in nobis malum creet.* Item: *dum audimus, à nobis dici, Deum in nobis OPERARI bona & MALA, nosque mera necessitate passiva subjici Deo operanti. Nec sic cogitandum, quasi otiosus sit alius Deus in omnibus creaturis suis, nullamque sinat feriari.* Item: *Sed sic cogites, quatenus ipse mala velit intelligi, in nobis, id est,* PER NOS DEUM OPERARI MALA *non culpa* DEI, *sed vitio nostro, qui cum simus natura mali, Deus vero bonus, nos actione sua pro natura omnipotentiae suae rapiens, aliter facere non possit, quàm quod ipse bonus, malo instrumento* MALUM *faciat, licet hoc malo pro sua sapientia utatur bene ad gloriam suam & salutem nostram.* Item: *Hoc modo dixit David 2. Sam. 16. de Simei, Sine illum, ut maledicat, Dominus enim praecepit illi ut maledicat David. Quomodo praecipit Deus maledicere, scilicet tam virulentum & malum opus? Externum non erat uspiam tale praeceptum. Respicit igitur David eò, quod Deus omnipotens dixit, & facta sunt, hoc est, verbo aeterno omnia facit. Itaque, &c. Ipse* DEUS *bonus per malum & blasphemum organum* PRAECIPIT, *id est,* VERBO DICIT ET FACIT, *scilicet*

rapien

quia ACTIONIS SVÆ *hanc blasphemiam*. Ita scherunt. Igitur Calvinum qui accusant contradictionis in hac materia, vel ex Lutheri ore convincuntur, iniuria id facere. Et cur iam agis eorum qui Lutheri doctrinam, sequuntur Zwinglium, Calvinum, Bezam, alios accusant, ac si DEVM auctorem peccati statuerent, quem *non solùm agere in impijs*, *sed etiam speciem mala*, *facere mala*, *dicere*, *facere blasphemiam*, sanctis ait conceptis verbis, sed quæ rectè accipienda sunt. Quare desinant ea quæ fortè durius interdum à nostris etiam dicta sunt, in invidiam doctrinæ nostræ rapere, cum impietate & blasphemiæ arguere, quod hic Hornejus facit. Tempus tandem est, ut sibi ab animositate atrocissima, qua adversum nos cum irreparabili Evangelij & suo proprio damno feruntur, temperent.

An rationali referendum iudicium de contradictione.

In quinta si vocaret omnes & singulos homines interne, & secundùm propositum, consilium, voluntatem & decretum, h.e. Electionis, conferendi ipsis gratiam, & non relinquendi eos in propria corruptione, excæcatione & obduratione: quòd non, sed dum vocat prædicatione externa, præcipit & docet quid sit officij omnium hominum, quorum tamen plurimis non vult conferre gratiam, ex justo iudicio, sed relinquit eos in perditione quam sibi accersserunt. In summa non magis ibi est contradictio, quàm in his Scripturæ dictis: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, &, *Deus quem vult indurat, & miseretur cuius vult.* Nisi Lutherani Scripturæ & sibi contradicere velint, qui etiam agnoscit veram-

An ca- sitvi de- fendant iudicium de elec- tione?

tem hanc Deum velle omnes homines saluos esse, &c. tamen in eodem aureo libro ait: *Scilicet hoc offendit quam maxime sensum illum communem seu rationem naturalem, quod Deus mera voluntate sua homines deserat, induret, damnet, quasi delectetur peccatis & cruciatibus miserorum tantis & aeternis, qui praedicatur tantae misericordiae & bonitatis, &c. Hoc iniquum, hoc crudele, hoc intolerabile visum est de Deo sentire, quo offensi sunt etiam tot & tanti viri, tot seculis. Et quis non offenderetur? Ego ipse non semel offensus sum usque ad profundum & abyssum desperationis, ut optarem nunquam esse me creatum hominem, antequam scirem quam salutaris illa esset desperatio, & quam gratiae propinqua.*

Item: in praefat. Germanica in Epistolam ad Romanos ait: *9. 10. und 11. cap. lehret er, von der ewigen versehung Gottes daher es ursprünglich fleusst, wer glauben oder nicht glauben soll, von sünden loss oder nicht loss werden kan.* h.e. *cap. 9. 10. 11. docet de aeterna praedestinatione Dei, ex qua originaliter fluit, quis crediturus aut non crediturus sit, a peccato liberari aut non liberari possit.*

Vos observa Lutherum in hac doctrina quae nostra est de praedestinatione & providentia Dei constanter permansisse: & retinuisse ea verba in illa praefatione, tum cum eam revideret anno 1545. h.e. anno uno ante mortem suam. Vt iam effugium Menzeri & aliorum nullum sit, qui ... probent Lutherum in his idem non sensisse: ... fucum, dicunt eum se explicasse, ita loquentem in comment. in Genesin, in quo tamen ipso ...

id

dum aut à se à nobis diversum in ea re docet, & quem anno 1544. ediderat.

Ex his omnibus apparet Calvinum immeritò Contradictionis ab Hornejo accusari. Hic quintum 13. lapsus Hornejo est.

An rationi deferendum in rebus de contradictione?

XIV. Perperam Hornejus ait §. 7. Calvinum, non sine causa suspicari nodum esse in iis quae dicit; conari igitur solvere eo praetextu, quòd negare haec simul stare posse, sit rationi in rebus Theologicis judicium committere, & quod immensum est, modulo ejus subjicere velle, justitiam divinam metiri humano ingenio, & ingenii nostri tenuitate comprehendere posse. In summa ait Hornejus Calvinum eodem praetextu uti, quo illi ex Lutheranis qui *super plenas [illegible] [illegible] Theologi exigunt, &c. & clamant [illegible] & [illegible] modo in disputationes Theologicas [illegible], & bonas disciplinas in subsidium advocantes rationi humanae ipsa mysteria & articulos fidei subjici, & ad ingenii nostri modulum exigi, quasi [illegible] generis sententia alia.* Et §. 10. vocat hoc *asylum Calvini, dicere, posse aliquid verum esse in philosophia [illegible].* Et §. 13. ait, *ne cum Calvino [illegible] [illegible] [illegible].*

Ita Hornejus in quibus rectè quidem & meritò de aliis Lutheranis conqueritur: sed immeritò in societatem erroris illius Calvinum trahit. *Providè* enim videat quomodo haec in re satisfaciat Gerhardo, qui dicit Calvinianos contra-

An rationi deferendum iudicium de contradictione?

rum statuere ex rationis principiis siveare judicium de Contradictione in mysteriis seu articulis fidei: adeóque Gerhardus, cùm duae sint hae contradictoriae, *Rationi est tribuendum iudicium de contradictione in rebus fidei.* Et: Rationi non est tribuendum judicium, &c. priorem tribuit Calvinianis, Hornejus autem, Calvinianus licet obscurè posteriorem tribuit, cùm eam Calvino ipsi tribuat, cum quo Reformatos in doctrina reliquâ & nominatim in hâc parte quae concernit judicium rationis, consentire non ignorat. Nec dicere potest Hornejus, nos nobis aut Calvino in hâc parte contradicere; hoc enim in aeternum non probabit.

Secundo, Calvinus non Contradictionem, quam Hornejus dicit, eo modo excusat, ut ostendimus iam nullam Calvinum admittere Contradictionẽ: unde sequitur eũ ne tegere quidem aut velare illam aliquo praetextu posse. Ut autem id evidentius fiat, tenendum est Calvinum lib. 3. instit. cap. 23. §. 4. respondere objectioni quae inferri videbatur, quandoquidẽ homo lapsus sit ex decreto permissionis divinae, Deum injustum esse quòd eum ob peccata puniat. Huic exceptioni respondet per negationem Consequentiae: nimirum, non sequi Deum huic obtrectationi ideò subiacere. Probat hanc suam negationem 1. ex eo quia Scriptura doceat impossibile esse, ut Deus aliquid injustè agat, quia hoc repugnet naturę Dei: adeóque eum injustitiae arguendum non esse, quamvis intellectus non possit comprehendere justitiae divinae rationem.

Hac

Hanc suam rationem probat ex Rom. 9. 20. *O homo tu quis es, qui disceptes cum Deo, &c.* Et addit: *Negabunt ita verè defendi Dei iustitiam, sed subterfugium captari, quale habere solent, qui iusta excusatione destituuntur. Quid enim hoc aliud dici videtur, quàm Dei esse potentiam quae impediri nequeat, quominus pro sua libidine faciat, quidquid agat? Verùm longè secus est: quae enim potentior afferri ratio potest, quàm dum iubemur cogitare, quis sit Deus? Quomodo enim ullam iniquitatem admitteret, qui iudex est orbis? Ad Dei naturam si propriè pertinet, iudicium facere, ergo iustitiam naturaliter amat, iniustitiam aversatur.* Confirmat eandem solutionem ex Augustino §. 5.

An ratione defenditur iustitia & clarè dicitur

2. Probat ex eo; quia ita decrevit Deus hominis lapsum §. 6. 7. ut tamē suo proprio vitio peccat §. 8. Et sic cū illa priore solutione aliam conjungit: *Si enim, inquit, praedestinatio nihil aliud est, quàm divinae iustitiae, occultae quidem, sed inculpatae dispensatio: quia non indignos fuisse certum est, qui in eum finem praedestinarentur, iustissimum quoque esse interitum, quem ex praedestinatione subeunt, aequè certum est. Adde huc sic ex Dei praedestinatione pendere eorum perditionem, ut causa & materia in ipsis reperiatur. Lapsus est enim primus homo, &c. Cadit igitur homo, Dei providentiâ sic ordinante, sed suo vitio cadit. Pronunciaverat paulò antè Dominus, omnia quae fecerat, esse valde bona. Unde ergò illa homini pravitas, ut à suo Deo deficeret? Ne ex creatione esse putaretur, elogio suo approbaverat Deus, quod profectum erat à se ipso. Propriâ ergò*

An ratione defectionis iudicium de electione [illegible]

malitiâ, quam acceperat à Domino puram naturam corrupit, & suâ ruinâ totam posteritatem secum in exitium attraxit. Quare in corrupta potius humani generis natura evidentem damnationis causam, quae nobis propinquior est, contemplemur, quam absconditam ac penitus incomprehensibilem inquiramus in Dei praedestinatione.

Et §. 9. *Excusabiles peccando haberi volunt reprobi, quia evadere nequeunt peccandi necessitatem: praesertim cum ex Dei ordinatione sibi iniiciatur huiusmodi necessitas. Nos vero inde negamus rite excusari, quandoquidem Dei ordinationi, qua se exitio destinatos conqueruntur, sua constat aequitas: nobis quidem incognita, sed illi certissima, &c. Deinde praepostere docemus agere ipsos, qui ad quaerendam damnationis suae originem in reconditum divini Consilij adytum oculos intendunt; et naturae corruptionem, unde illa vere scaturit, negligunt. Hanc autem imputare ne Deo possint, obstat, quod suae creationi testimonium reddit. Tametsi enim aeterna Dei providentia in eam cui subiacet calamitatem conditus est homo, a se ipso tamen eius materiam non à Deo sumpsit, quando nulla alia ratione sic perditus est, nisi quia à pura Dei creatione in vitiosam & impuram perversitatem degeneravit.*

Hic vides Calvinum diluere exceptionem illam, & ostendere nullam esse contradictionem inter has duas Enunciationes: *homo lapsus est ex decreto Dei*, Et, *homo merito ac iuste ob lapsum à Deo punitur*: ostendere, iniquum, id ex eo, primo quia Scriptura quae docet, decreto Dei hominem lapsum esse, eadem docet impossibile es-

...Deus quicquam injustè agat. Scriptura au-
...sibi contradicere non potest. Deinde, ex eo
...nim foret contradictio in illis Enuncia-
...tionibus, & iniquitas in Deo, si Deus propriè lo-
quendo esset causa lapsus adeóque perditionis
...enim quod non, sed homo ipse est causa [illegible]-
[illegible].

An ra- tioni de- fectum inventum de elim... [illegible]

Et committit hic Hornejus alium errorem, quum dicit Calvinum etiam aliis illis contradictionibus, quas sic vocat Hornejus, prætendere profunditatem mysteriorum tantum cum ad objectionem illam, quâ justitia Dei ex decreto prædestinationis oppugnatur, diluendam affere.

In quo et quod altitudinem justitiæ divinæ imperscrutabilem rationi allegat Calvinus, non magis reprehendendus est, quam Scriptura quæ loco citato pariter ad objectionem eam respondet; quam Augustinus qui itidem in altitudinis illius immensum fundum, ad rationis [illegible] & insaniam effugiendam se in eo negotio recepit; quam denique Lutherus, qui in eadem nostra seu Dei potius causa objectiones huis similes diluit ex eo, quod incomprehensibilia sint judicia Dei, & quod ratio non sit regula & mensura voluntatis divinæ.

Aurea sunt verba Lutheri, quæ adscribere pauca non pigebit: *At cur non simul mutat voluntates malas quas movet?* Hæc objectio est, ex eo petita quod absurdum videatur *Deum operari voluntatem malam*, & tamen *Deum eam non esse [illegible]*. Respondet Lutherus: *Hoc pertinet ad secreta majestatis, ubi incomprehensibilia sunt judi-*

[illegible]

docta ratio. Nec nostrum est hoc quaerere, sed adorare mysteria haec. Quod si caro & sanguis hic offensa murmurat; murmuret sane, sed nihil efficiet, Deus ideo non mutabitur. Et si scandalizati impii discedant quam plurimi, Electi tamen manebunt.

Haec una objectio est, quam sic solvit Lutherus. Subjicit statim aliam objectionem hanc: *Cur permisit Adam ruere, & cur nos omnes eodem peccato infectos condit, cum potuisset illum servare, & nos aliunde, vel prius purgato semine creare?* Videtur absurdum esse, *Deum servare potuisse Adamum*, & tamen *Deum permisisse ut Adam rueret*; item *Deum potuisse nos aliunde creare vel semen purgare*, & tamen *Deum nos omnes eodem peccato infectos condere*. Respondet Lutherus: *Deus est, cujus voluntatis nulla est causa nec ratio, quae illi tanquam regula & mensura praescribatur, cum nihil sit illi aequale aut superius, sed ipsa est regula omnium. Si enim esset illi aliqua regula vel mensura, aut causa, aut ratio, jam nec Dei voluntas esse posset. Non enim quia sic debet vel debuit velle, ideo rectum est quod vult: Sed contra, quia ipse sic vult, ideo debet rectum esse quod fit. Creaturae voluntati causa & ratio praescribitur, sed non Creatoris voluntati, nisi alium illi praefeceris creatorem.*

XV. Ait Hornejus Calvini istud effugium elumbe esse petitum ab altitudine mysterii: ibi enim mysterium nullum esse. Id quod probat primo exinde quod Scriptura id non doceat, sed quod sint Calvini blasphemiae & absurdae Scripturae perversiones. Inter alia sic ait: *Primum*

esse

*ipsi Calvini precationi, quid scilicet si absolu-
decretum urget, si asseveret Deum condidisse
... ut laberentur, id est absurdum & blasphe-
... Scripturæ pervertendæ penitus, quam expositio-
... repudies, id illo Scripturam ipsam, & quæ
ipsa docet, vel negare vel controversa facere*
... 2. Ideò etiam mysterium nullum
..., quia etsi *Electio & lapsus primorum parentum
... rationi absconditum extra verbum:* tamen *quid
Contradictio, & quid in Calvini Enumeratione
contradictio sit, nil ad minimum abesse, ut captum
superet, ut etiam pueri ipsi intelligant; item
esse obscura, sed omnium quæ usquam sunt, ra-
& cunctis mortalibus evidentissima. Quare
hic intellectui nostro credendum esse negat, ne-
neq; etiam oculis fidem habendam, quod Sol
cum medius est meridies.*

An ratio-ni de-... dum ... de contra-dictione

Resp. Nec effugio ibi ullo Calvinus uti-
tur, nec quicquam ibi clamitat, nisi Spiritum
Sanctum, nisi Augustinum, ni denique Luthe-
rum eiusdem vitij arguere velit. *Priorem* pro-
bationem quod attinet, falsum est, Calvini do-
ctrinam Scripturæ non esse, esse eam impieta-
tem, absurditatem, blasphemiam, & Calvini
... expositionem. Hæ iniuriæ sunt quæ
in Scripturam, Augustinum, Lutherum, & Lu-
theri iudicio in veram rationem resiliunt: docet
enim hic lib. de Servo arbitrio doctrinam no-
stram de gubernatione, decretoque Dei & ne-
cessitate hominis ipsæ etiam ratione docere, ut
ante vidimus. Et non tam potest hæc doctrina
atque expositio inter recentiores Calvino quàm
Luthero tribui, utpote qui eam libro illo de

An rationi deferendum iudicium de contradictione?

Servo arbitrio ante Calvinum tradidit. Scripsit enim Lutherus librum illum anno millesimo quingentesimo vigesimoquinto, quo anno Calvinus puer sedecim annorum erat, utpote natus anno millesimo quingentesimo nono.

Postremo, quod attinet probationem, Calvinum non pretendis rerum divinarum sublimitatem ubi nihil tale est. Allegat Calvinus sublimitatem mysterij in ea controversia circa iustissimam Dei voluntatem, circa quam Lutherus quoque mysterij sublimitatem allegat, ut vidimus, cùm ait *hic perveniri ad secreta maiestatis, ubi incomprehensibilia sunt, iudicia eius*, &c. Ecquaeso, annon hic reverà sublimitas mysterij, annon incomprehensibilis est iustitia Dei, praesertim ea in Electione & lapsu primorum parentum (cuius doctrinam ipse Hunnius fatetur planè absconditam esse extra verbum) iustitia Dei adaequatè seu perfectè cognosci?

Quod ait, obscurum nihil esse in eâ re, ideò quòd manifestissimè sint etiam pugnantes contradictiones Calvini: respondeo, manifestum esse non posse, quod nusquam est. In Calvini dictis nullam esse contradictionem ostendimus.

VI. Perperam etiam ait §.9. Calvinum dicere, *rationem credendam non esse*; perperam etiam §.10. ait sentire eum, etsi omnia ista possit, eis philosophia impediat. Perperam denique eum dicere; negare ista posse simul stare, esse rationi in rebus Theologicis iudicium committere. Nequaquam. Nam dicit rationis modulo circumscribendam non esse iustitiam Dei, sed eam incomprehensibilem atque immensam.

lumen

[illegible] & cap. [illegible] ad [illegible] assequi. Longè autem aliud est rationi iudicium admittere, ac non dicere, ei credendum non esse, eam impedire quominus, quæ à fide proponuntur, credantur; aliud verò rationem non perfectè assequi ea quæ supra captum suum sunt; & quæ cætera Calvinus ait. Illa qui dicit, falsum loquitur; qui hoc, verè sentit. Sanæ etenim rationi iudicium suum debetur, & illius veritati quæ profectò à Deo ipsi indita est, semper est credendum, nec unquam ea impedit quominus credantur quæ à fide proficiscuntur, aut ei unquam contraria est. Quare falsum dicit, qui negativum tuetur. At rationem multa perfectè non assequi, adeóque illius finibus includenda omnia, aut quæ de naturalibus ac creatis tantùm docet, ad supernaturalia, imò Deum extendenda non esse, adeò verum est, ut ipsa id de se luculentissimè testetur. In summa, Calvinus non dicit rationi credendum non esse; verùm hoc ait, non tantùm ea credenda esse, quæ ratio novit, sed in perfectiore Scholâ ea discenda, quæ ratio non tradere potest. Item non ait, credendum aliquid esse, etsi philosophia id impediat, sed credendum aliquid esse, etsi supra rationem, seu si ita velis, Philosophiam sit. Denique non ait, rationi non esse permittendum iudicium in rebus Theologicis; sed negat mysticarum sententiarum veritatem ad eam, ut mensuram esse restringendam.

An rationi denegandum iudicium de controversiis?

Atque hæc etiam de Horneji sententia.

Caput VIII.

Respondetur argumento ex eo desumto, quòd Contradictoria à Deo fieri & sic simul vera esse possint.

An contradictoria à Deo fieri adeoque simul vera esse possint.

Viri Doctissimi, ut & Menzeri proponitur. Si Deus Contradictoria facere posset, an ideò sequatur rationi adimendum iudicium de Contradictione. Diversitas quæstionum an possit, & an sit à Pelagianis confusa, ex Augustino. Vera sententia proponitur. Eadem ex Scripturâ, ratione, Patribus, adversariis probatur, & ab exceptione duplici vindicatur. Solvuntur argumenta Viri doctissimi, ex Scripturâ, auctoritate, ratione petita. A multis accusationibus & suspicionibus Orthodoxa doctrina liberatur. An & quatenus de potentiâ Dei iudicare liceat. Plurima alia quæ observationem merentur.

Si Deus

Si Deus potest facere quae in Logica nostra rationem contradictionem implicant, rationi non competit permittendum iudicium de contradictione in controversiis fidei.

Atqui Deus potest facere, &c. Ergo.

An contradictoria Deo facili adeo ut simul vera esse possint.

Diximus superiore cap. Virum doctissimum ferre alia argumenta quibus probare conatur, contradictionis iudicium in controversiis fidei non esse permittendum ratiocinationi: etiam ea inde opinionem suam probare, quod Deus contradictoria facere possit, adeoque ea simul vera esse queant. Huius argumenti contemplationem & solutionem in hoc caput rejecimus.

Ita igitur ille in Methodo studij Theolog. p. [illegible] *Quia tamen*, inquit, *ac rationis magistra philosophia non potest iudicare de potentia Dei, quid possit vel non possit praestare. Ergo etiam non potest iudicare quae in divinis mysteriis vere sunt contradictoria.* Antecedens probat 1. ex Scriptura. *Genes.* 18.14. *Zach.* 8.6. *Matth.* 19.26. *Luc.* 1. 37. & c. 18.27. *Ephes.* 3.20. Unde infert: *Si Deus potest facere ea quae superant intellectum nostrum, utique etiam facere potest ea quae in nostra Logica implicant contradictionem. Si Deus omnia sua absoluta potentia potest, nihil certe possibile exceptum, nam monstretur quod Deus absoluta sua potentia non possit. Si Deus potest facere impossibilia apud homines, etiam potest facere impossibilia apud rationem nostram, &c. Distinguendum igitur esse,* ait, *inter potentiam Dei ordinariam & absolutam; hac enim potest ea, quae Contradictionem nobis involvere videntur. Deus enim absolutissima sua potentia ad contradictionem Logicam, legemque rationis humanae*

An contradictoria à Deo fieri ac cōiungi simul vera esse possent.

nem est alligatus. Distinguendum igitur inter Omni ad illa in Logica divina, seu Dei, denique leges, omnium nostrum transcendentem, & contra adi... in Logica humana seu humanis, captum humanum transcendentis. Distinguendum etiam vel esse, quae sunt supra terminos Logicae seu rationis nostrae, & ea quae sunt intra terminos Logicae seu rationem, & à ratione nostra percipi possunt.

II. Probat ex authoritate Augustini lib. 21. de Civ. Dei c. 5. circa finem: *Mira Dei opera ... mortalium ratiocinatio ... apud nos est ratio, non sine ratione Omnipotentis facere, unde animus humanus infirmus rationem non potest reddere, & in multis quidem rebus incertum nobis esse quid velit, illud tamen certissimum, nihil eorum illi esse impossibile quaecunque voluerit, nos credere praedicentis, quem neque impotentem neque mentientem credere possumus.* Et cap. 7. *Cum Deus auctor sit Naturarum, cur nolunt fortiorem nos reddere rationem, quando aliquid velut impossibile nolunt credere; eisque redditionem rationis poscentibus respondemus, hanc esse voluntatem Omnipotentis Dei, qui certe non ob aliud vocatur Omnipotens, nisi quoniam, quicquid vult, potest.* Deinde allegat Thom. lib. 1. cont. Gentes c. ... secundum *Intellectum nostrum non penitus posse intelligere Deum, quia sit infinitus; & sic non posse penetrare ad id quod est infinitum.*

III. Probat ex ratione eaque duplici ... *sententia Dei est infinita carens omni termino, captum rationis transcendens; religio ... nobis sit, ... velle limitare & dicere velle. Deum possibilia omnia posse. Scriptura aliter loquitur: Nihil apud*

Deum

[illegible] impossibile, esse. 2. *Praeterea Deus infinitis modis plura cognoscit & efficere potest, quam [illegible] & Angelus multo plura quam homo. Ergo [illegible] humanum non est, [illegible] regula [illegible] potentiae. Atque si quid ea repugnare vel [illegible] quae in sacris literis credenda proponuntur, [illegible] capitum superiore, & impossibilia, atque contradictoria videantur et iudicium [illegible] de Deo [illegible], at temerarie statuimus Deum non posse plura [illegible] quam ratio humana intelligit praestare [illegible].*

An contradictoria Deus [illegible] ea quae [illegible] vera esse [illegible].

Menzerus contra Sadeelem, ut capite superiore vidimus, pariter ad probandam opinionem suam de iudicio contradictionis, non pertinendo rationi, assumit hunc medium terminum: quia scilicet Deus possit facere *quae ratione humana contradictoria videntur, eorum Deo tamen contradictoria non sunt.* Posse autem facere probat idem ex Zach. 8. Matth. 19. Luc. 1. Similiter Theologi ex Ubiquitatis assertoribus.

Respon.

Respondeo primùm ad majorem, secundò ad minorem. Ad maiorem respondeo per negationem consequentiae: posito enim sed non concesso, Deum posse facere contradictoria, tamen [illegible] loquitur, rationi ideò abstinendum esse iudicium contradictionis in controversiis de rebus fidei; nisi antè constet, Deum, quemadmodum posse contradictoria facere, ita etiam velle ea facere. Sunt enim multa quae Deus facere potest, nec tamen facit; & per consequens

An contradictorias Deus facere, adeoque simul vera esse possint.

cùm ea non faciat, quamvis possit, non mutanda est ratio cognitionis rerum prout sunt, etsi aliter esse possint. Etsi igitur Deus posset contradictoria facere; adhuc tamen quaerendum esset, an hoc etiam ea re ipsâ faciat. Iam autem probari in aeternum non poterit, DEUM actu facere contradictoria. Cùm igitur ea non faciat, adhuc ratio potest iudicare de contradictoriis, & pronunciare, quandoquidem in tali aliqua Enunciatione, aut in duabus Enunciationibus contradictio fit, quae actu nunquam esse potest, hinc eam falsam esse. Notum est duplicem esse potentiam, aliam quae in actum educitur, aliam autem quae in actum educi non potest, aut saltem nunquam educitur. Quòd si igitur potentia in DEO esset producendi contradictoria, si tamen ex alterâ parte potentia illa in actum educi non probetur; manet rationem sua iudicandi vis, usque dum vel unicum exemplum afferatur quo manifestum fiat, esse aliqua contradictoria quae rationi suum iudicium circa ea adimant. *Alia quaestio est, utrum esse possit, alia utrum sit*, respondet com. 7. parte priore libri de meritis peccat. c.6. Augustinus Pelagianis, qui ex eo quòd homo in hac vitâ virtute Dei posset esse sine peccato haeresin suam turbabant, & contra ait, etsi maximè possit, tamen non esse discedendum à verâ sententiâ de hominis corruptione. *Si à me quaeratur*, inquit, *utrum homo sine peccato possit esse in hac vita, confitebor posse. Si autem, quod secundo loco posuimus, interrogatur, utrum sit, esse non credo. Magis enim credo Scripturae dicenti, Ne intres in iudicium cum* la

...concedi maximè concederetur, quod in æternitas concedere non potest, DEVM posse contradictoriorum productionem exipenioni iudicium suum; non tamen sequi inde, debere illi ideo eripere nos facultatem eam, nisi constet actu etiam DEVM ea facere; quod usque dum ostendatur, quemadmodum rerum ordo ita etiam cognitio exigit illis. Hæc ad maiorem; quod forsan sufficere posset; nisi opinionis illius adeò periculosæ in Ecclesia Dei, radices exscindendæ evellendæ essent, quantum in nobis est.

An contradictoria à Deo fieri ad aliquod saltem verè esse possint.

Respondeo igitur etiam ad minorem, & dico non posse contradictoria facere, sed et ... potius loquimur, contradictoria non posse fieri. *Convenientius, ait, dicitur quod ea non possint fieri, quam quod Deus ea non possit facere.* Ita Thomas. Sed perinde esse dicitur via modo loquendi fidelis utatur, cum DEVM non contumeliosum sit dicere. Enim posse quædam, quæ ipsi attribuuntur ab ea ... si ea posset. Ita Apostolus *Deus, inquit, negare seipsum* NON POTEST.

Cum autem dicimus DEVM non posse facere contradictoria, loquimur non solum de absoluta ordinaria Dei potentia, ut quam sic vocant, sed etiam hoc volumus, contradictoria esse absolutam quidam Dei potentiam excedere, adeò que ea in æternum vera esse non posse. Veritas huius sententiæ nostræ nobis ostendenda est in gratiam veritatis studiosorum, ne contraria sententia decipi patiantur, quæ eò usque hodie abiit, ut hoc axioma, *Contradictoria*

An contradictoria à Deo fieri adeoque simul vera esse possint.

non possit simul esse vera, ... in ... gia esse contendant, imò fallum, ut ... bitu.

Contradictoria igitur simul vera esse, ... Deo produci potentiâ absolutâ non posse ...

I.

Quia ut posset fieri à Deo, repugnat ... te Dei, non quasi defectus aliquis ... sit, propter quem non possit contradict... producere, sed propter perfectionem ... summam. Quo loco regula hæc & fund... tum tenendum est, quod Apostolus pro... Deus negare se ipsum NON POTEST. ... fundamentum etiam Maximus Apollinari... no opposuit, qui ad sua dog... ta stabilienda ad potentiam absolutam co... giebant: ... Quod tamen Paulo ... impossibile esse Dei, ut se ipsum neget, ... tatur. Scrib. ... agitur. Deus non potest negare suum ... ctum: si autem posset facere contradi... tunc negaret suum intellectum. Nam ... matio & negatio cadunt in omnem conc... etiam divinum, ita ut aut affirmativus ... gativus sit; affirmativum autem & negativu... mul eodem respectu esse non potest. Hinc ... etiam verbum Dei, quod fluit ex illo conc... seu eum exprimit, non posse esse Ita & ... idem Apostolus.

Iam autem si Deus facere posset contradi...

conceptus etiam illius, simul actu nil esset affirmativus & negativus; alias in ipsi conformis esse non posset, quod absurdum. Si enim perfectionem intellectus humani requiritur, ut conformetur inter ipsam & rem quam concipit, multò magis requiritur in intellectu divino qui eminenter in se perfectionem omnem, quæ est intellectu quovis creato. Nec valet exceptio, non esse necesse ut intellectus divinus conformetur obiecto intelligibili, sed obiectum intelligibile conformari intellectui divino, ut si intellectus divinus contradictione caret, etiam in obiecto tollatur contradictio, ut sub intellectum divinum cadit. Hæc, inquam, exceptio locum non habet; quia etsi res ista sequatur, quam effectus intellectum ut causam; tamen postquam facta est, conformis intellectus Dei, qui in se est. Si igitur Deus facit contradictoria, concipit etiam ea contradictoriè; quod quia absurdum est, patet etiam, manente intellectu Dei, non posse simul posse facere contradictoria.

2. Deus non potest negare voluntatem suam; sed si Deus facere posset contradictoria, negaret suam voluntatem: vult enim Deus vera esse, ut esse vera esse dicitur; si tam negationem simul vera esse, tunc etiam vellet negationem oppositam affirmationi; & sic suæ voluntati repugnaret. Hinc est quod Augustinus *in Dei voluntate, ut ne sit aliquid falsum quod verum est*, tom. 6. libro 26. contra Faustum cap. 4.

Hinc quod ex contradictione Deus non potest, non possit Deus contradictoriam vera esse.

An contradictoria à Deo fieri, quæ simul vera esse possint.

3. Deus non possit negare potentiam [illegible] At si Deus posset facere contradictoria, ne[illegible] garet suam propriam potentiam. Nam, [illegible] quodque ens, ut rectè Thomas, eo loco [illegible] agendo producat sibi simile, saltem quatenus [illegible] summam illam rationem entis pertinet [illegible] sequens non potest Deus producere contradi[illegible] ctionem, seu id quod implicat simul Esse & [illegible] Esse; hoc enim est non Ens.

4. Deus non potest negare veritatem [illegible] id quod fieret, si contradictoria ab ipso fi[illegible] Nam quod res sic se reverà habet, adeoque [illegible] est, id à Deo est. Si igitur eum etiam [illegible] illius vera esset, num falsa esset veritas illa [illegible] Deus dixerat & planè verum, & contra ve[illegible] fit quod falsum dixerat, seu sic verum fieret [illegible] sum, & falsum fieret verum, quod absur[illegible] veritati Dei contrarium est, agnoscente ipso [illegible] hardo cum ait: *Si Deus facere posset, quæ [illegible] dictionem implicant, sententiam falsam posse [illegible] re veram. Atqui falsitas est contraria Dei, [illegible] ipsa veritas.*

Meisn. Phil. sob. p. 557.

5. Deus non potest negare immutabili[illegible] tem suam; id quod fieret si contradictoria [illegible] ret. Nam id quod verbi causâ negativum & [illegible] sum est, secundum veritatem à Deo plan[illegible] in ratione & Logicâ humanâ, abjiceret [illegible] tem suam & mutaretur in veritatem [illegible] ctu divino, & sic Deus mutabilis esset. *Si [illegible] hoc est verum,* ait Meisnerus rectissimè, *[illegible] falsum, intellectus Dei esset mutabilis, & sic [illegible] sibi ipsi contrarius foret. Res enim quatenus [illegible] est, concordaret cum intellectu divino, quatenus [illegible]*

Phil. sob. 3. Mir. 3. p. 969.

...non convenerer & sit quoad unum & eandem ... intellectus diversos. Ast prout una ... essentia sic & una ratio Dei est fraternitas. ... quae simul verum, ad eadem sic ... est falsum, quia aliud Deus secum ipse ... Ergo, si in philosophia aliquod verum est ... , nequaquam illud falsitatis arguet ... , NISI DEI IMMUTABILITATEM ... .

An contraditiones Deo seu adeoque simul vera esse possint.

Deus non potest negare simplicitatem ... negaret autem eam si contradictoria fieri possent. Esset enim in eo compositio ... veritatis, naturalis scilicet, secundùm quā ... verbum caro, membrum contradi... verum esset: & supernaturalis secundùm ... affirmativa ei contradicēs vera esset. Cer... quidem est veritatem distingui in natura... & supernaturalem; sed haec non est divisio ... in species oppositas seu disparatas, sed ... distinctio rei in suos modos. Est enim una ... veritas, quae ut in natura debilis & cor... pone peccati propemodum sopita est, ita ... gratiam & revelationem caelestem, non op... , sed perficitur & in integrum, quan... ad salutem seu in hac vita satis est, resti... .

Excepit.

Excipit Vir doctissimus. Nam Cl. Alstedius ... quod nos quarto loco in hoc argumento ... veritate Dei dicimus, ante nos quamvis aliis ... libro Epitheol. Theolog. c. ...

An contradictoria à Deo fieri & cognosci simul vera esse possint.

Omne quod implicat contradictionem (ita Albertinus) respectu rationis rectæ, etiam implicat contradictionem respectu Dei. Rectum enim, verum & bonum quod est in creaturis, est summi recti, veri & boni quoddam vestigium. Quare si recta ratio recte iudicat, aliquid implicare contradictionem, hoc rectitudo eius secundum summam rectitudinem, quæ est ipse Deus, non contra illam [illegible]

Respondet Gerhardus, *rationem demum tunc recte iudicare, quando non ex suis principiis, sed ex verbo iudicat, quænam sint apud Deum impossibilia & contradictoria. Rectum in creaturis esse vestigium recti in Deo, verum est non absolute, simpliciter & totaliter, sed secundum quid & particulariter, id est, non omnis, sed ordinariæ potentiæ Dei vestigium est rectum in creaturis* [illegible] *de absoluta Dei potentia, quousque ea sese extendat, non potest iudicium fieri ex illo recti in creaturis vestigio, id est, ex ordinariæ potentiæ effectis. Ordinaria potentia non exhaurit totam Dei potentiam, sed est eius quasi pars. Multa fiunt à Deo præter naturæ creatæ leges: ubi Deus vult, vincitur naturæ ordo.*

Respondeo: 1. Ratio etiam ex suis principiis de contradictione iudicare potest, [illegible] Gerhardini loquitur, quæ sint contradictoria seu impossibilia apud Deum: in quantum scilicet doctrina de contradictione, item de Deo, & illius absoluta potentia sub cognitionem naturalem rationis cadit, [illegible] etiam veritatum [illegible] non solum connexionum. Doctrinam de contradictione tradit ratio & quidem sola: de Deo etiam & illius potentia ex natura

conman-

[illegible]plicitionis cognitionem habet ratio. Rom. [illegible] autem de iis quae contra [illegible] no[illegible] ratio etiam judicare potest, quando [illegible] argumenta ex [illegible] possunt in contradi[illegible] confirmando, agnoscente ipso Gerhardo, [illegible] lib. 1. cap. 9. 2. Dicimus solum [illegible], sed etiam ex verbo Dei, & quidem [illegible] nos judicare de contradictionis [illegible] sub Dei potentiam cadunt aut non cadunt: [illegible] ex hoc ipso nostro primo argu[illegible] apparet. 3. Quod ait, rectum in cre[illegible] esse vestigium non omnis, sed ordinariae [illegible] Dei, non autem pariter falsum est: [illegible] cùm id, quod ratio naturaliter de potentiâ [illegible] absolutâ novit, verum sit, certè ex veritate [illegible] promanat, & radius illius seu vestigium [illegible]. Et verò ex Gerhardi ipsius responsione id [illegible] facilè est. Refert enim ad potentiam [illegible] ea quae fiunt praeter naturam: atqui [illegible] ratio sana naturaliter ea novit & in[illegible], ver. g. quòd ignis in sphaerâ suâ movetur [illegible], quòd aqua quae naturalis sum planè [illegible] esse debebat, eam quoque interio[illegible] etiam sub terrâ esse; quòd ignis non oc[illegible] secundùm omnes sui partes locum supre[illegible] in mundo inferiore, & cogitur vel Gerhar[illegible] agnoscere cogitur, rationem etiam vesti[illegible], ut loquitur, habere rectâ in Deo circa po[illegible] absolutam. 4. Cùm ait, non posse [illegible] fieri de illâ, ex rectâ in creaturis vesti[illegible], hoc est potentiae divinae effectis, confundi[illegible] quod in Creaturis est, sive veritatem quam Deus intellectui nostro impressit, rationémque

An con[illegible] Deo [illegible] ad[illegible] cósque [illegible] esse pos[illegible].

An contradictoria à Deo fieri adeoque simul vera esse possint.

[illegible] confundit, [illegible], cum effectis [illegible] potentiæ ordinariæ, quasi scilicet Altisiodorensis [illegible] illis effectis ordinariæ potentiæ inferret, & ex eo, quòd aliquid per potentiam ordinariam [illegible] non possit, concluderet; id nec per potentiam absolutam fieri posse. Sed ita Altisiodorensis argumentatus non est; verùm ex eo quod [illegible] rationis sanæ contradictoria aliqua esse [illegible] cat, infert, ea etiam implicare contradictionem respectu Dei. Alias verum est, principia [illegible] nis effecta potentiæ Dei [illegible] dici posse; sed propriè & accuratè loquendo veritatem Dei sequuntur, & ex illa promanant, seu sunt [illegible] ipsa Dei. Vt igitur etsi veritas & potentia in Deo realiter idem sunt, tamen non confundenda veritatis [illegible] nec effecta earum; adeoque à veritate Dei, ad ipsam veritatem Dei, rectè [illegible] latio; & qui ab [illegible] veritate Dei in intellectu nostro existente argumentatur, non est [illegible] argumentatus à potentia Dei ordinaria. [illegible] Quod addit multa à Deo fieri præter naturæ legem [illegible] non iuvat; verum enim est multa fieri ab eo præter & supra naturam; sed nihil contra naturam propriè loquendo. Atque hoc primum argumentum nostrum est, ex Scriptura quidem [illegible] petitum: quod ea quæ ratio sana deprehendit esse contradictoria, nullo modo in æternum fieri possint ex parte Dei.

II.

Quia contradictoria, ut fiant, repugnat ex parte obiecti; 2. Quia contradictio non potest habere rationem obiecti, quod exerit [illegible] potentiam Dei. Ratio, quicquid enim à Deo

producitur, Ens est; quandoquidem Deus Ens & quidem summum est, adeo ipse non potest non esse sibi, quantum ad hoc attinet, producere. Vide D. Thomae assertionem, cujus hoc argumentum est. *Est autem, inquit, considerandum, quod cum unumquodque agens agat sibi simile, unicuique potentiae activae correspondet possibile, ut obiectum proprium secundum rationem illius actus in quo fundatur potentia activa. Sicut potentia calefactiva refertur, ut ad proprium subiectum, ad esse calefactibile. Esse autem divinum super quod ratio divinae potentiae fundatur, est esse infinitum, non limitatum ad aliquod genus Entis, sed praehabens in se totius esse perfectionem. Unde quicquid habere potest rationem Entis, continetur sub possibilibus absolutis, quorum respectu Deus dicitur omnipotens. Nihil autem opponitur rationi Entis, nisi non Ens. Hoc igitur repugnat rationi possibilis absoluti, quod subditur divinae omnipotentiae, quod implicat in se esse & non esse simul. Hoc enim omnipotentiae non subditur, non propter defectum divinae potentiae, sed quia non potest habere rationem factibilis neque possibilis. Quaecunque igitur contradictionem non implicant, sub illis possibilibus continentur, respectu quorum Deus dicitur Omnipotens. Ea vero quae contradictionem implicant, sub divina omnipotentia non continentur, quia non possunt habere possibilium rationem. Unde convenientius, &c.* Hoc fundamentum nimirum id solum potentiam Dei tandem cadere, quod habet rationem Entis, multis [illegible] quam Augustinus: Omnipotentem autem, inquit, Deum non ita dicimus, ac si eum etiam mori posse credamus: & quia hoc non potest, ideo nō

An contradictoria a Deo fieri [illegible] esse possint.

1. q. 25. a. 3.

An contradictoria à Deo fieri, eoque simul vera esse possint.

sit dicendus Omnipotens. Ille planè Omnipotens verè solus dicitur, quia verè est, & à quo solo est QVICQVID ALIQVO MODO EST vel spirituale vel corporale; quia universâ creaturâ suâ utitur ut ei placet. Ubi Augustinus de objecto partim potentiæ absolutæ, partim ordinariæ agit. t.6.l.26.con. Faustum cap.5. Ita tamen hoc & priore modo repugnat ex parte objecti, ut contradictoria fieri possint. 2. Etiam eatenus repugnat ex parte objecti, quia si contradictoria fieri, & simul vera esse possint, tunc verum non esset affectio reciproca Entis: sic enim Ens, posset etiam esse falsum, & non Ens posset esse verum.

III.

Quia si ea quæ in Logicâ nostrâ, ut Gerhardus loquitur, implicant contradictionem, fieri possunt; tum Theologia & philosophia seu ratio, nonnunquam inter se pugnabunt. Atqui hoc falsum esse supra ostendimus. Ergò.

Exceptio.

Excipit Vir doctissimus adversus Alstedium, qui eodem modo argumentatus erat, dicens: *nulla pugna est inter principia naturæ & Scripturæ Dei sola conceptione divinas, &c.* Excipit, inquam, *Inter principia naturæ & verbum revelatum, nisi ut per se nulla est pugna, si naturæ hæc principia naturæ verbo revelato subjiciantur: sed si quis ex naturæ principiis velit contra verbum revelatum argumentari, & ex potentiâ Dei ordinariâ oppugnare absolutam, eum talem velle judicare de meridianâ luce, ut noctuam de coeco fonte. Principia naturæ confirmant* quidem

[illegible] sunt, prima veritatis [illegible] sapientiam, & potentiam non comprehendunt, nec exhauriunt.

Respondeo: Esse fallaciam plurium interrogationum: aliud est oppugnare ex principiis rationis verbum revelatum, & potentiam Dei absolutam, quod a nobis non fit, nec enim quae [illegible] dicunt fieri à Deo nos autem negamus, in Verbo Dei dicuntur: aliud est ex naturae principiis, & secundum ea ex verbo de potentia absoluta suo modo judicare: quod neque immensae [illegible], nec fonti inexhausto, nec infinitae & incomprehensibili potentiae quicquam detrahit.

An contradictoria à Deo fieri adeoque simul vera esse possint.

IIII.

Quia si quae in Logica nostra contradictionem implicant, fieri absoluta potentia Dei possint, cum quidvis absurdum potentiae praetextu excogitari, haereticis & omnis generis fanaticis erroribus campus aperitur: ut supra etiam [illegible] cap. 1 [illegible] diximus. Et certè iam in Veteri Ecclesia praetextus adversariis Christianae veritatis, haereticis fuit potentia absoluta Dei. Ita Celsus contendebat Deum posse iniustè agere, quia Omnipotens dicitur. Origen. libro 3. adv. Celsum. Ita Pelagiani liberi arbitrij ferocitatem & insolentiam defendebant, ex eo quod homo in hac vita ESSE POSSIT sine peccato: *Nam qui dicunt*, ait Augustinus, *esse posse in hac vita hominem, sine peccato, &c.* tom. 7. parte priore li. 2. de peccat. meritis c. 6. Id quod Chemnitius de potentia Dei absoluta interpretatur:

An contradictoria à Deo fieri ad eo queat, vt [illegible] vera esse possint.

Memoratae, aut de Patribus Tridentinis. Ferbatur enim Augustinum negasse fecisse [illegible] latione; quod secundum absolutam Dei potentiam non sit impossibile, ut per gratiam Dei remanens aliquis in hac vita sit sine peccato, Augustinum vero de peccat. merit. & remiss. lib. &c. Ita Theopaschitae ex absoluta potentia probabant Deitatem passam, apud Theodor. Dial. 3. c. 4. Ita Monothelitae etiam potentia absoluta Dei haeresim suam tegere solebant, referente Maximo Monacho, ut videtur lib. 1. cap. 7.

His argumentis addo testimonia Patrum tam Graecorum, quam Latinorum. Ex Graecis Origenes contra Celsum libro 3. ait: [illegible]. *Potest secundum nos omnia Deus, quae cum possit non excidit a natura, qua Deus est, & bonus & sapiens.* Et infert Deum non posse iniuste agere, quia hoc sit contrarium Deitati & omnipotentiae. Theodoretus Dial. 3. [illegible]. *Multa dicimus impossibilia esse potenti Deo; sed tamen nihil posse non infirmitatis, sed immensae potentiae certissimum signum est; posse autem impotentiae atque non potentiae.*

Ex Latinis. Ambrosius Epist. 37. *Quomodo Deus omnia potest, si aliquid (ut mentiri) efficere non potest? Quid enim est impossibile? Non quod virtuti est arduum, sed quod naturae eius contrarium, &c. Hoc igitur impossibile non plenitudinis est, quae minuere se & augere non potest; non infirmitatis,*

pacem et quod se angelis contendisset: ex quo colligitur compossibile Dei potentissimum esse.

An contradictoria Deus facere adeoque simul vera esse possint.

Augustinus probaturus Deum non posse facere, ut quæ facta sunt, facta non fuerint: regulas nobis, & maximas tradit notatu dignissimas, quæ ut generales sunt, & ad omnia contradictoria se extendunt: ita ostendunt quemadmodum istam contradictionem de tempore verum facere non potest, etiam cetera contradictoria eum facere non posse. *Quisquis itaque dicit, Si omnipotens est Deus, faciat ut quæ facta sunt, facta non fuerint, non videt hoc se dicere, Si omnipotens est, faciat ut ea, quæ vera sunt, eo ipso quo vera sunt, falsa sint*, & c. l. 26. cont. Faustum cap. 5. Item: *Hanc sententiam Deus falsam facere non potest, quia non est contrarius veritati. Quod si quemadmodum sit hæc vera sententia, prius incognitum non adsit, cum id verum sciremus & diceremus. Sed si de animo nostro ablata fuerit, cum id quod sciebamus oblitioni fuerimus, remanebit in ipsa veritate.* Item *Hæc veritas Deum non patitur adversarium, quo est summa & incommutabilis veritas, qua illustratur, ut sit, quicquid in quorumque animis & sententiis verum est.* Et cap. 3. ostendit Deum nihil contra naturam seu rationem in abstracto consideratam facere: *Deus autem creator & conditor omnium naturarum, nihil contra naturam facit.* Item *Contra illam vero summam naturæ legem a notitia remotam sive impiorum sive adhuc infirmorum, tam Deus nullo modo facit, quam contra se ipsum non facit.* Ita Augustinus.

Accedunt his testimonia Ipsorum etiam Pro-

cessantium, qui à nobis Reformatis cæteroquin dissentiunt.

An contradictoria à Deo simul adeoque simul vera esse possint.

In quâ se agmen ducit Magnus ille Lutherus, libro de Servo arbit. ubi contendit præscientiam Dei, & libertatem hominis simul subsistere non posse, ex eo fundamento alioquin contradictoria simul vera essent, id quod dicit esse impossibile. Hoc argumentum Lutheri nullam vim haberet, si quæ contradictoria in Logicâ humanâ sunt, utroque falsis, possent vera simul esse in Logicâ divinâ. Promptum enim esset excipere Pontificio adversus Lutherum, absurdi nihil esse neque impossibile, ut contradictoria simul sint vera; libertatem hominis & præscientiam Dei esse contradictoria in Logicâ humanâ, non divinâ. Verba Lutheri sunt: *Difficilem quidem esse quæstionem fateor, imò impossibilem, si velis simul velis constituere & præscientiam Dei, & libertatem hominis. Quid enim difficilius, imò magis impossibile, quàm ut contradictoria aut contraria non pugnare contendas, aut ut simul aliquis numerus sit decem, & simul idem sit novem.*

Tom. 2. Witteb. 1551. fol. 457.

p. 64. 65. 66.

Cornelius Martini quem sæpius laudavimus, contendit in lib. 2. de Analysi contradictoria in æternum vera esse non posse.

Horneius de processu disp. c. 5. §. 1. *Quin etiam quosdam [illegible] processisse videmus, ut ipsum contradictionis principium admittendum semper esse, disertè dicant.* & §. 2. *Cùm tamen non contemnendi alios Protagoras, Heraclitus, & alij nullam veram contradictionem dari disputarint, ut ex Euthydemo Platonis & Aristot. 4. Metaphys. c. 3. notum est, sed & hodie sint, qui in manifestâ contradictione depre-*

deprehensi ridiculosque [illegible] velle sibi credi, volunt. An [illegible] *principium contradictionis eluisse se [illegible] putant, si dixerint, aut in [illegible] rebus illud non valere, aut certè quid contradictio sit, ecl. [illegible] semper non posse; id nobis ostendendum est, primò, principium Contradictionis, id est, quod duo contradictoria non possint, ullo modo simul esse vera, in omni omnino materiâ certissimum esse & irrefragabile, quiq; id negent, eos nescire ipsos, quid dicant. Secundò, &c.* & §. 3. De priori puncto res tam liquida est, ut id potius quæri possit, quomodo eousque absurditatis quisquam devenire queat, ut illud in dubium vocet, &c. & §. 4. Dicit, *id principium non de rebus philosophicis, sed maximè de Theologicis etiam valere*, & quæ reliqua ibi doctè, de eâ priore quæstione disserit, quæ lectu digna sunt. Et §. 5. *Eam quibus reca est contradictio, Deo nullo modo tribui possunt.*

Meisnerus philosoph. con. Calv. 9. Metap. 3. ait: *Ex hic deduco tale axioma: Quod semel verè verum est, id nullo loco & tempore nullo, & in disciplinâ nullâ potest esse falsum.* Id quod probat à natura veritatis, item à causa efficiente Deo probat, ubi hæc verba inter alia notanda sunt. *Si ad ergò principium philosophicum, si contrarium est hûc efferre Theologicum,* (loquitur de hoc: *Ignis urit, quis non urit.*) *Deus contraria statuet. Quomodo igitur veritas Dei quomodo immutabilitas Dei salva manebit & illæsa? Verdicus est, qui contradictoria profert? An etiam contradicentium utraque pars erit vera?* Hæc & similia ibi Meisnerus. Ut mirum iam sit, undecunque sui obli-

An contradictoria à Deo fieri adæquatè possint, quæ vera esse possint.

p. 87. pag. 88. 890.

cuum, hoc axioma. *Contradictoria pro$ueritum esse impossibilia, ut dicunt periculosissimum principium Logicum appellare.* Ubi cum non excederit [illegible] erit distinctio Essentiae & existentiae ut supra ostendimus. Et sic ostendimus veritatem huius sententiae, contradictoria nullo modo vera esse, nec à Deo fieri posse.

An contradictoria à Deo fieri ac cognosci ut vera esse possint.

Nunc argumenta Gerhardi solvenda sunt, quibus adversarium, hoc est, *Deum facere posse contradictoria*, probare conatur.

Ad primum igitur illius probationem ex sacra Scriptura petitam, dico loca illa Scripturae nequaquam pro Gerhardi sententia facere. Loca Genes. 18. 14. Matth. 19. 26. Luc. 18. 27. loquuntur de omni re sive ENTE, quod Deum omnia posse extra controversiam est: non autem loquuntur de NON ENTE quale est contradictio. Eadem ratio est loci Luc. 1. 37. ubi dicitur πᾶν ῥῆμα *omne verbum*, hoc est, Hebraismo noto כל דבר *omnis res*, & in specie ea quae promissione Dei seu verbo illius firmata est, ut hoc loco. Nostra igitur sententia vera est, (ut Thomae verbis utar) *contra verbum Angeli dicentis, non erit impossibile apud* DEUM *omne verbum. Id enim quod contradictionem implicat verbum esse non potest: quia nullus intellectus illud potest concipere.* Zach. 8. 6. Sermo est de eo quod Deus promiserat, & velle se declaraverat, nimirum de restitutione Hierosolymorum temporali post captivitatem Babylonicam, & vel etiam spirituali. Et sic pariter non ad rem, locus ille allegatus: constat enim DEUM omnia posse quae vult. Ephes. 3. 20. dicitur Deum posse fa-

Thom. 1. q. 25. art. 3.

cere

[illegible] SVPER omnia [illegible] su-perabundanter quam petimus, aut intelligimus: [illegible] non sequitur DEVM contradictoria pos-[illegible]. Aliud est SVPRA rationem & naturam fa-[illegible]: aliud CONTRA. Illud Scriptura dicit, [illegible] hoc: illud DEVS citra controversiam & [illegible] & facit in plurimis, non hoc.

An contradictoria Deo facere sit, atque simul vera esse possint.

Addo, ut id quod Vir doctissimus infert: Si [illegible] potest facere ea quæ superant intellectum [illegible], utique etiam facere potest ea quæ in [illegible] Logica contradictionem implicant: id, [illegible], perperam infertur. Notatu digna [illegible] quæ Iacobus Martini Professor VVittem-bergensis Lutheranus Vir Doctissimus, de dif-[illegible] horum duorum loquendi modorum [illegible] Metaph. lib. [illegible] c. [illegible]. *Contra naturam [illegible] quæcunque fiunt, causis secundis inter [illegible] repugnantibus, ut una alteram [illegible] fortior [illegible] & [illegible] cogatur [illegible] domini & [illegible]. Sic [illegible] aqua [illegible], qui [illegible] naturam est, & [illegible] sine [illegible]. Supra naturam fieri & esse dicuntur illa, [illegible] a natura naturante fiunt, a prima causa, non se-cundum constitutum & perpetuum naturæ ordinem [illegible] in prima creatione & [illegible], sed [illegible] modo, & quidem sine ulla [illegible] [illegible] repugnantia [illegible], [illegible] & in [illegible] producuntur. Causæ [illegible] naturales [illegible] Creatori cedunt, [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] ipsi [illegible] propter eum qui [illegible] illas subiecit. Et [illegible] esse, [illegible]*

An contradictoria à Deo fieri adeoque simul vera esse possint.

necessarium à Deo est. Id itaque quod [illegible] vel omnino non esse vel falsum alio modo esse [illegible] quare nihil prohibet: cum tamen id quod est [illegible] praeter Deum & à Deo. Sic non contra, sed supra naturam evenit, quod virgo peperit filium, &c. Sic ipsa [illegible] in fornace Babylonica divina virtute impedita, non contra, sed supra ignis naturam fuit. Nam ignis nulla fuit laesa, siquidem Deo vires subtrahente necessario ignis ad actionem vires requisitas; cum causae secundae non agant nisi impulsae à prima. His verbis [illegible] solum docet aliud esse *contra*, aliud *supra naturam*, & in quo consistat ea diversitas; sed [illegible] fundamentum proponit, cur Deus non dici possit CONTRA naturam agere: quia scilicet natura ei non repugnat.

Repetimus autem hic distinctionem vocis ambiguae CONTRA, (ut occasiones calumniandi praecidamus:) nimirum nos hac particula uti strictè & propriè, non autem latè & impropriè, quomodo h.e. quatenus sumitur pro PRAETER, SUPRA, ULTRA, libenter concedimus Deum aliquid côtra naturam non posse solum, sed etiam innumera facere & fecisse. Sed de eo quaestio non est. Hac distinctione observata facilè conciliari possunt Theologi Reformati dicentes interdum Deum nihil facere côtra naturam & rationem. Interdum autem dicentes, eum facere multa & fecisse contra naturam. Qua libertate in voce *contra* etiam Augustinus nonnunquam utitur.

Quod verò ex illis Scripturae locis Gerhardus infert: *Si Deus omnia sua absoluta potentia posset, nihil esset impossibile excepto eo, quod contradictionem & turpitudinem* [illegible]

[illegible] sed contradictio ex possibilitatum, [illegible] etiam ostendimus. Quod addit, *aut non [illegible] apud Deum absolutè possibilia non posse*, respon[de]o, neminem Orthodoxum unquam dixisse Deum [non] posse omnia possibilia, & sic non posse ex[igi]tur à nobis, ut afferamus exemplum aliquod [illegible] quod Deus non possit. Caetera autem quae [non] Entis sunt, monstrari facilè possunt plurima quae Deus non potest, etiam absolutè ita po[ss]e. Ita Augustinus dudum monstravit Deum [non] posse facere, ut praeterita non fuerint, *libro contra Faustum* cap. 15. Sic etiam Deus non potest facere, ut plures Dii sint uno; non potest [illegible] peccare, [illegible] mori. De [his] vide partim Thomam 1. q. 25. art. 4. par[tim] gravissimum Theologum Zanchium, lib. 3. [de] nat. Dei cap. 1.

An contradictoria Deo sint adeò ut simul vera esse possint.

Quod infert, *si potest facere impossibilia apud [illegible] etiam facere potest impossibilia apud rationem [nost]ram*, resp. Concedimus de ratione humana concreti[illegible] est in hoc vel illo homine: scilicet, in quadr[illegible] humana Petri, Johannis, Socratis, & c. ali[qui]d Deo impossibile. Negamus autem de ratione [huma]na abstractivè, eo quod ratio abstractivè sumta [non di]cet aliquid Deo impossibile esse, sed ideò [illegible] ratio judicat omnia Deo esse possibilia, h. e. [quae]cumque Entis rationem habent. Quia igitur [illegible] ratio non judicat, Deo aliquod Entis esse impossibile, sed contrà censet Deum omnia posse, hinc falsum est Deum posse impossibilia apud [rat]ionem nostram. Cùm enim ratio non di[cit] Deo aliquod Ens impossibile esse, hinc certè [illegible] non potest Deum ea posse, quae ratio dicit

An contradictoria à Deo fieri adeò quæ simul vera esse possint.

impossibilia esse. Id quod verum est, non solum de ratione sumta abstractive, sed etiam prout ea est concretive in quibusdam hominibus, id est illis qui veram rationem ducem sequuntur. Cum enim dicimus rationem concretive sumtam errare circa obiectum potentiæ divinæ, id intelligendum est de omnibus hominibus: si enim errare omnes possint homines, non tamen omnes in eo errant, sed illi tantum qui à luce divinæ rationis veræ recedentes tenebris latè se tanquam pallio involvunt; qui autem veritatem Dei in naturâ patefactam, & Scripturis confirmatam ducem fidelem constanter sequuntur, rectè de Dei potentiâ iudicant. *Spiritualis denique rationalis creatura, in quo genere & anima humana est, quantò amplius illius incommutabilis legis lucisque fit particeps, tantò magis videt quid fieri possit, quid non possit: quantò autem remotior inde fuerit, eò magis miratur insolita, quò minus cernit futura*, ait Augustinus libro 26. contra Faust. cap. 3.

Ait Deum absolutâ suâ potentiâ ad Contradictionem Logicam legésque humanæ rationis non esse alligatum. Id verum est, nec nos contrarium dicimus, aut quicquam statuimus ex quo sequitur Deum ad Logicā humanam esse alligatum. Absit hoc: sed id saltem ex nostrâ sententiâ efficitur, statuere nos, Deum liberrimè, immutabiliter tamen veracem esse, sive in naturâ, sive in Scripturâ loquatur, cui veritati potentia Dei absoluta contraria non sit.

Quod etiam distinguendum dicit *inter contradictionem Logicè dictam seu Dei, longè hallucinatur*

captum

*... nostram transcendentis, & contradictiones ... gica humana, seu humanis captum non transcen- ...*ar: sicut in praecedentibus ipse se declarat, ... non posse facere absolutè & simpliciter ... tradictoria, posse tamen facere ea quae in Lo... â nostrâ implicant contradictionem: ... verum esse intellectum divinum, quem hic ... Logicam divinam transcendere, & infi- ... modis superare intellectum & Logicam no- ... sed exinde non sequitur, Deum posse ea ... in nostrâ Logicâ contradictionem impli- ... Tum demum illud sequeretur si Deus ... tra Logicam rationem sanam, veritatem sui ... naturâ plantatam aliquid conciperet, diceret, ... ret: quod non esse ostendimus. Verum qui... ... Logicam nostram in adaequatione ve... ... deficere, ita ut totam veritatem divi... ... non contineat, & ad omnia se extendat, ac ... ... conceptus de iis formet; non ta... ... potest aliquid Veritati divinae contrarium ... ... Et vice versâ, Scripturae & intelle... ... divinae veritas, plurima imò infinita supra ... ... & Logicam nostram continet ac com- ... ... sed nihil contra eam. Cùm enim alteru- ... contradicentium falsum sit, Logica sic ha- ... falsum aliquid quod repugnaret veritati ... ; imò veritas Dei sibi ipsi repugnaret, ut ... ... partim suprà alio capite, partim etiam ... hoc docuimus.

An contradictoria à Deo fieri adeóque simul vera esse possint.

Ita ut iam appareat perperàm hic distingui ... gicam humanam & divinam. Opponit e... Vir doctissimus Logicam humanam, quam ... & divinam, tanquam si in unâ falsum &

An contradictoria à Deo fieri adeoque simul vera esse possint.

contradictoriam esse posse, quod in altera sumitur, & non contradictoriam. Quae oppositio (quam ipse hic distinctionem vocat) minus locum habet, quod & ipsa Logica nostra, hoc est, veritas in ea contenta non tam humana quam divina sit. Augustino teste lib. 2. de doct. Christ. cap. 31. *Ipsa Veritas connexionum* (quam in Logica tradi testatur ea Ecclesiae doctor) *non instituta, sed animadversa est ab hominibus & notata, ut eam possint vel discere vel docere. Nam est in rerum ratione perpetua & divinitus instituta.*

Citat Meisnerus philosoph. sob. contra Calv. Metaph. 4. Michaelem Schaefferum & ipsum Lutheranum (quem praestantem Theologum appellas, mihi quidem illius scripta videre non contigit) sic loquentem: *Dicam breviter quid sentire nos oporteat. Philosophia vera certe maxime est VERITAS DEI: hac enim Augustinam appellatione à Spiritu S. insignitur Rom. 1. 18,* 24. Cum igitur Veritas quam in nostra Logica collocavit, & ipsa quoque divina sit, manifestum est, minus convenienter hic veritatem divinam ei opponi. Certum est distingui non uno modo posse veritatem quae in nobis est, à veritate quae in Deo est; sed cum huic ut haec illi opponere, quod ea falsum etiam & contradictoria, haec verum tantum contineat, saepe sub mutetur appellationem harum divinae & humanae Logicam non licet. Nec ignoramus V. doctissimus & nostram Logicam divinam esse sed invito nomine abstinere & humanam appellare. Si enim divinam quae in ea est veritatem

...ne aperte dixisset; nemo adeò incautus fuisset, quin protinus deprehendisset, in ea falsa & contradictoria esse nihil posse. Loquamur autem perpetuò de Logica ratione, philosophia absolute considerata, non autem de hujus vel illius hominis cerebro, cogitatione & opere.

An contradictoria à Deo fieri adeoque simul vera esse possint.

Sed nec hoc praetereundum, quod fatetur *absolutè & simpliciter contradictoria dari non posse.* Sic diceret aliquam verius hoc nihil quemquam fieri posse. Ita est quidem: sed ipse longe aliter intelligit. Contradictoria enim non posse dari simpliciter, est ei nihil aliud quàm non posse esse contradictoria in Logica divina, etiã si humana esse possint, ut ipse se declarat. Sed nos jam ostendimus, nec in Logicâ humana dari posse. Ita ut jam appareat, Virum doctissimum perperàm definire ea quae absolutè & simpliciter contradictoria sint. Vera doctrina haec est; ea quae in Logicâ reverà contradictoria, & non apparenter sunt, absolutè & simpliciter cõtradictoria esse. Talia enim absolutè & simpliciter Enti repugnant; cùm significent simul esse & non esse, & praedicatum simpliciter subjecto repugnet, adeò ut Entis rationem habere non possint.

Quod denique addit, distinguendum inter ea *quae sunt supra terminos Logicae & rationis, & quae sunt intra eos, & à ratione percipi possunt;* agnoscimus, sed pariter id ad rem non facit, etsi enim talia supra rationem sint, ei tamen ut non aequam contradicunt, ut diximus. Atque haec ad primam probationem.

Secunda probatio ex Augustino & Thoma

An contradictoria à Deo fieri adeóque simul vera esse possint.

suffragia est petita, sed praeter rem. Vult enim probare Gerhardus Deum, ut absoluta sua potentia omnia posse, adeoque etiam contradictoria & ut id probet ex Augustino, affert locum, in quo Pater non loquitur de potentia absoluta Dei, sed actuali, ut ex ipsis verbis Augustini liquet: *Illud est certissimum, nihil eorum esse impossibile quaecunque voluerit, atque non credere prudentem,* &c. Item, *Deus non ob aliud vocatur omnipotens, nisi quoniam, quicquid vult potest.* Hic certè luce clarius meridiana est Augustin. de potentia actuali nō aūt absoluta loqui. Thomā quod attinet, is verò etiā opinioni illi de contradictoriis adeò nō favet, ut potiùs expressè eā oppugnet, & cōtra statuat, ac probet Deum non posse facere cōtradictoria. Nec sibi verbis allegatis repugnat; nihil enim aliud ibi agit, quam ut ostendat intellectum nostrum in hac vita plurima adhuc de Deo ignorare. Sed id pro opinione sequente nihil facit: non enim sequitur, si homo multa de Deo ignorat, E. contradictoria Deus facere potest, vel Ergò fallitur intellectus, cùm dicit Deum ea facere non posse.

Ad *tertiam* probationem eamque duplicem ex ratione petitam, committitur in utraque paralogismus plurium interrogationum. In priore enim concluditur, tùm non limitandam esse potentiam Dei, tùm non dicendum esse Deum posse omnia possibilia: quae diversissima sunt. Potentiā Dei certè limitare nemo praesumere debet, cùm ea infinita sit; sed neque ex nostra sententiā sequitur nos eam limitare. Qui enim potentiam Dei extendunt ad omnia quae sub

ratio-

[illegible]tionem Entis cadunt, nam infinitam eo ipso [illegible], & absque limite atq; immensam. Quod [illegible] ad non Ens eos excludimus, h.e. ut possit fieri, ut idem sit, & non sit eodem per omnia respectu, id non magis limitat Dei potentiam, quam cum Deum non posse mori, pati, &c. dicimus, & cum *Augustinus* dicit, Deum non posse facere ut praeterita non fuerint. Quod vero reprehendit, dicentes, *Deum possibilia omnia posse*, & [illegible] nobis debere religionem esse ita dicere: observandum est virum doctissimum ipsum paulo ante id ipsum dixisse. Aiebat enim, si Deus omnia sua absoluta potentia potest, NIHIL CERTE POSSIBILE EXCIPITUR. Qui nihil possibile à potentia Dei excipit, is certe dicit Deum possibilia omnia posse. Ubi observandum Reformatos Theologos non sese redigere, & alligare ad hanc ipsam formulam loquendi, Deus omnia possibilia potest, sed pro indifferenti habere, sive dicat aliquis cum Thoma, *Deum dici omnipotentem, quia possit omnia possibilia absolute.* 1. q. 25. ar. 3. sive quis dicat, *eum omnia posse quae neque imperfectionem significant, neque contradictionem implicant*: sive denique, *eum omnia posse quae Dei naturae non repugnant*. De quibus modis loquendi vide Zanchium lib. 2. de nat. Dei c. 4. q. 1. ubi ait *diversos quidem esse, sed tamen ad extremum eodem recidere*. Item, *si quis diligenter has tres responsiones simul conferat & examinet: videbit eas nihil aut parum inter se differre.* Igitur Reformati Theologi non se addicunt isti formulae loquendi, quam Gerhardus selegit, ut eam à nobis reprehenderet. Ultima tamen loquen-

An contradictoria à Deo fieri adeoque simul vera esse possint.

An con- tradictio- nis Deo fieri ad- æquatè nihil vere esse pos- sint.

di forma convenientissima est, eodem Zanchio, ab ipso in loco alleg. *nam Apostolus, inquit, contradictio, cum adeo ait Deum se ipsum negare non posse, quia fidelis est.* Saltem hoc notetur, abstinendum ab his duabus formulis loquendi, Deum esse Omnipotentem, quia possit omnia quæ sunt possibilia naturæ creatæ, aut quia possit omnia quæ sunt possibilia suæ potentiæ. *Non potest dici*, ait rectissimè Thomas, *quod Deus dicatur Omnipotens, quia possit omnia quæ sunt possibilia naturæ creatæ, quia divina potentia in plura extenditur. Si autem dicatur, quod Deus sit omnipotens, quia potest omnia quæ sunt possibilia suæ potentiæ, erit circulatio in manifestatione omnipotentiæ. Hoc enim non erit aliud, quam dicere, quod Deus est omnipotens quia potest omnia quæ potest.* Ita Thomas loco allegato. Vnde apparet eum modum loquendi, quem etiam allegat Zanchius, esse convenientissimum ex illis esse de quibus ibi Zanchius, cum inquit, quo dicitur, Deum posse omnia quæ ipsius omnipotentiæ nihil derogant.

Ita quoque patet Scripturam nobis non adversari, ut Gerhardus putat, cùm dicit eã, *nihil apud Deum impossibile, &c.* imò eo ipso pro nobis pronunciat. Cum enim dicit, *nihil esse impossibile*; certè dicit nullum Ens ei esse impossibile. *Nihil* enim, non Ens vel nullum Ens est.

In ratione posteriore idem defectus est, qui in priore, & præterea etiam fallacia ignorationis Elenchi. Concludimus enim ibi intellectum humanum non posse esse regulam Omnipotentiæ

divinæ,

gimus quod adversum nos movet ea.... Absit e-
nim, ut rationem nostram regulam illius poten-
tiæ, nec id etiam ex nostra doctrina sequitur.
Regulam potentia divina propriè loquendo nul-
lam habet, cum sit infinita; regula autem omnis fini-
ta sit. Saltem hoc dicimus, & hoc ex nostra sen-
tentia elicitur, rationem sanam esse facultatem,
quæ potentiam divinam aliquatenus cogno-
scit.

An contradictoria à Deo fieri atque simul vera esse possint.

Ait non esse impugnandum vel negandum, quod in Sacris literis credendum proponitur ex eo quod captum superent, & impossibilia atque adeo contradictoria videantur. Respondeo; nos non oppugnare ea quæ in Sacris literis proponuntur, & eas nullum exemplum, vel dogma proponere quod faveat opinioni isti [illegible]; oppugnamus saltem opiniones quæ præter, imò contra verbum Dei Ecclesiæ obtruduntur. Sed hæc nova accusatio non est, eidem Santhesius olim Bezæ objecit, in gratiam Romanensis erroris.

Oppugnamus autem eas, non eo prætextu, ut putat, quod captum superent, sed quia contrariantur veritati quam Deus in natura, & verbo suo plantavit: nec ideò quòd impossibilia & contradictoria VIDEANTUR, sed quòd reverâ contradictoria sint.

Confundit denique & iudicium [illegible] de potentia Dei, & [illegible] statuere, Deum non posse plus præstare, quam ratio humana intelligit præstari posse. Quæ duo tamen confundenda non fuerant: aliud enim est *iudicare de potentiâ Dei*, aliud temerariè de eâ quicquam statuere. Teme-

An con-tradicto-ria à Deo fieri ad-eóque si-mul vera esse pos-sint.

tamè quicquã de ea statuere nõ licet, & injuriâ nos illius temeritatis accusamus. Perperam etiam nobis impingitur, nos statuere Deum non posse plura praestare, quàm ratio intelligat posse praestari. Iudicare autem de ea licet suo modo, hoc est, cognoscere & indagare quid sub potentiam Dei cadat, quid non. Id quod ipsi sanè diffiteri non possunt, qui in eo nobis adversantur, dum ipsi de potentiâ Dei judicant & pronunciant, Deum nimirum etiam contradictoria posse. Dico autem posse hominem certo modo de ea judicare, hoc est, nôsse in genere saltem quid illi tribuendum sit, quid ei conveniat, quid non. Ubi tamen facilius est pronunciare negativè, quàm affirmativè, hoc est quid Deus non possit, quàm quid possit. Iudicare autem de illa nemo potest ita, ut eã penitùs cõprehendere possit, vel ratione essentiae seu naturae, vel ratione objecti, vel ratione modorum agendi: haec enim omnia infinita sunt. *Dei enim potentia cum realiter idem sit cum essentiâ, infinita est, & verò nunquam ita ac tanta sunt, quae efficit quin semper plura ac maiora efficere possit: ac denique nunquam ita intensè & efficaciter agit, quin intensiùs vel efficaciùs agere possit*, ait Zanchius quem videsis loco allegato. Iudicare etiam de ea nemo ita potest, ut putet eam non posse ea quae supra naturam sunt. Iudicare quoque de ea non potest, ut rationem suam regulam & normam potentiae divinae esse putet. Nec etiam ita de potentia Dei judicare debet, ut aliquid in Theologiam inferat, praetextu potentiae divinae, nisi antea de illo ex verbo constet: *Quaestio est, non quid Deus*

possit,

posse. Sed non ex absoluta Dei potentia, quandoquidem [illegible] sit. Deus enim noster in cœlo, omnia quæcunque voluit fecit. Potentia igitur & voluntas Dei coniungenda sunt, quando statuere volumus Deum aliquid facere. De voluntate autem ipsius ex verbo iudicandum est; ait Chemnicius Exam. Concil. Trident. part. 2. de invoc. Sanct. Multò minus ita de ea iudicare debemus, cùm verbum Dei expressis & conceptis verbis aliquid statuit, ad illud evertendum, aut detorquendum in alium sensum, confugiatur ad omnipotentiam Dei. Denique non ita de ea est iudicandum, ut non Ens, contradictoria, quę impotentię, quę denique naturę Dei contraria sunt, ei pro obiecto assignentur. Hæc etiam de hac quæstione, an Contradictoria vera esse possint, seu à Deo fieri, quã quæstionem proponere solent, inter alia in eum finem, ut rationi iudicium de contradictione in Controversiis de rebus fidei eripiant.

An contradictoria à Deo fieri adeoque simul vera esse possint.

Corollarij loco moneo, nihil à Protestantibus illis Theologis obijci in hac parte Reformatis, quod non etiam Romanenses pro Transsubstantiatione exprobrent. Nam & hi aiunt eos qui Transsubstantiationem negant, negare Omnipotentiam Dei, ei non plus tribuere quàm ordo naturæ patitur, limitare & finibus circumscribere Omnipotentiam, negare ea quæ in verbo sunt, ideò quod impossibilia sint, & similia alia.

Caput IX.

Ex ratione argumentum sextum.

An iudicium infallibile intellectus detur

A fallibilitate intellectus humani petitū argumentum Protestantium quorundam, & Iesuitæ medium quartum. Probationes octo minoris. Responsio ad argumentum & ad illius probationes. Quatenus fidelis habeat iudicium infallibile intellectus? An verè iactet Iesuita, Reformatos non posse esse certos fidei suæ? Molinæus & Ferrius à calumnia vindicati.

QVÆ facultas non infallibilis, sed fallibilis est, illius principijs in argumentis circa articulos fidei non est utendum.

Atqui ratio siue intellectus, iudiciumue humanum est facultas fallibilis. Ergò.

p. 38. 39. Meisnerus *quæst. gen. de usu phil. in Theol.* contendit, *nullam certitudinem in ratione esse. Quæ ibi certitudo, inquit, ubi perpetua dissensiones, ubi* aliæ

aliter hic, aliter ille statuunt. Et infert, *quod ratio fi-di divinam efficaciam, seu divina indubitanter co-gnoscere non posse.* Item, *simplex potius quam certi-tudinem parere, sive in ... philosophicis intelle-ctus coniecturam.* Ex hoc fonte, quod scilicet certitudo infallibilis in intellectu nostro non sit, profluxit alia ipsius opinio de pugna philosophiae & Theologiae, quam suprà diluimus. Impossibile enim est cõvenire semper philosophiam cum Theologiâ, si in illa certitudo nulla sit. Defendit autem istam opinionem de incertitudine intellectus adversum Reformatos ob eam causam, quòd nos statuamus, ut ipse quidem ait, *fidem fundari ratione, seu non Philosophicis rationibus*, & quòd acta ipso argumentis philosophicis fidem confirmemus; ita enim mentem nostram alium in sensum capit & interpretatur, cùm nos principiis rationis utamur in argumẽtis è Scripturâ petitis.

An iudicium infallibile intellectus detur

Argumenta duo ibi profert, pro sua opinione: 1. *Cum enim universalia sit varia, & innumerabilibus erroribus circumdata, instar oculi vespertilionis, quomodo ratio perspicax esse possit in divinis, ut illa* INDUBITATE *cognosceret?*

2. *Et quando ibi* CERTITUDO *ubi perpetua dis-sensio, ubi aliter hic, aliter ille statuit pro diversa ingeniorum apprehensione? Nec enim ratio omni tem-pore aequè sagax est.* Ita Meisnerus.

Vir Doctissimus in Meth. suâ. Theol. Ratio, inquit, in rebus naturalib. etiã instar vespertilionis quandoque caligare deprehenditur, quantominus ergo de divinis INFALLIBILE IUDI-

[illegible]

An iudicium infallibile intellectus detur.

DICIV se proferre possit. Addit igitur hic rationem eandem qua & Meisnerum priore loco utimur.

p.129.

Veronius Iesuita post illos in omnium Protestantium ludibrium eam opinionem trahit, & in ea *quartam suam methodum* collocat, quam tractat cap. 8. §. 8. & cap. 9. §. 9. Cuius nervus in eo consistit, quod Protestantes *falli & errare possunt in omnibus suis consequentiis & interpretationibus, adeoque ne de ullam quidem veritate* CERTA ET INFALLIBILI PERSVASIONE *queant, unde sequatur, nullum articulum doctrinae ipsorum posse esse articulum fidei, utpote quos non probant nisi per consequentias.*

p. 245. & 338.

Ex hac Meisneri Viri Doctissimi & Veronii opinione formavimus nostrum argumentum, quod Iesuita ipse paulò aliter, & sic format:

p.340.

Nullus articulus elicitus per consequentiam in quà Protestantes falli possunt, potest haberi pro articulo fidei.

Atqui omnes & singuli articuli controversi quos illi eliciunt per consequentias suas è Scripturâ, sunt eliciti per consequentiam in quâ falli possunt.

Ergo.

p.296.

Maiorem probat Iesuita exinde, *quia cuius rei fundamentum infallibile non est, aut non satis firmum & inconcussum, illud firmum & infallibile non est. Igitur articulus fidei qui fundatur & nititur interpretatione fallibili, aut absque eiusdem interventu & virtute non potest esse verus aliquis de veritate articuli sui, non potest esse aliter quam fallibilis.*

Minorem quae in eo consistit quod iudicium

intellectu

intellectus humani fallibilis sit, ita ut in eo falli[bil]i & sic certitudinem habere Protestam nunquam possit, exinde probatur.

1. *Quia ex Protestantium doctrinâ ipsa Ecclesia errare possit.* Ergo ipsi infallibiles esse non possunt. Huc pertinet quod cap. 10. p. 342. dicit, nos, *ut nos [illegible] à credendis illis quae Patres docuerunt, [illegible] illi cum homines fuerunt, errare & labi potuisse.*

2. *A testimonio, quod ipsi [illegible] ore habent, Davidis dicentis: Omnis homo est mendax.*

3. *Quia non possunt afferre rationem aliquam [illegible] quae ipsis infallibilitatem tribuat, aut si [illegible] aliquam, certè multò magis privilegium [illegible] Patribus aut Ecclesiae tribuendum, quae hanc à [illegible] & doctrinâ [illegible] fuit, & ex eo tempore (ut Protestantes quidem volunt) in corruptionem [illegible].*

4. *Quia omnes doctores ipsorum Theologi [illegible] se errare & falli posse. In specie Molinaeus [illegible] nullum hominem posse esse iudicem controversiarum cum certitudine infallibili*, [illegible] & [illegible] cap. 2. *Ita etiam Ferrius idem fatetur*, & cap. 10. [illegible] p. 422. dicit, *Theologi Protestantes [illegible] fatentur se fallibiles esse, & omnes suas interpretationes esse sine certitudine infallibili.*

5. *Quia impossibile est ut doctrinae suae certi sint [in]fallibili certitudine, cum videant ipsi, contrarias esse eis Sanctos Patres.*

6. Quia si maximè consequentiae ipsorum & propositiones evidentia veritatis essent; tamen non possent Protestantes habere infalli-

p. 347. 348.

p. 336.

p. 372.

bilitatem eam quae ad eadem requiritur. Probatur: quia ea debet supernaturalis esse, fundata in revelatione, non autem in lumine naturae.

An iudicium infallibile intellectus detur. p. 342. 343. 344.

Haec sunt argumenta Iesuitae pro ista opinione & medio quarto. De quo medio Iesuita magnificè gloriatur, esse scilicet tantae efficaciae, ut illius vi compulsi nostri (& nominatim Mulingus & Ferrius) de causa sua desperaverint, & doctrinae suae nullitatem agnoverint, utpote quae non indubitatò certi esse possint, sed quam tantum ut probabilem opinionem in singulis articulis tueantur.

Respon.

Distinguenda est maior principalis Syllogismi hoc modo: quae facultas in se & per se non ita fallibilis est, ut ista potentia ad liberandum (quam potius imperitiam dixeris) semper & in singulis operationibus, sive exercitiis quae in actum educantur, illius principiis non est standum. Sed sic negatur minor. Nam 1. Intellectus, ratio, iudicium humanum abstractivè sumtum, & in se absque accedanea corruptione consideratum non fallibile, sed infallibile est.

2. Intellectus, ratio, iudicium humanum etiam in concreto sumtum, non semper fallibile est, potentia ea quae cum actu suo coniuncta sit, sed infallibile, quotiescunque à verbo Dei tanquam fundamento (cui ratio inservit) non discedit, sed ei subscribit, & in eo acquiescit.

3. Ex-

3. Experientia id [illegible]. Examinentur [illegible] argumenta nostra è Scriptura per interven[illegible] rationis rectæ elicita, & deprehendentur [illegible]bilis veritas, ac certitudo in illis, quæ per [illegible]sequens infallibilem etiam certitudinem in [illegible] generant.

An iudicans infallibile intellectus de[illegible] quit

4. Quia si intellectus noster simpliciter & [illegible] omnibus falli posset eã potentiã quæ [illegible] conjuncta est, ita ut nullo modo infalli[illegible] iudicium haberet, sequeretur inde ea ab[illegible], quæ lib. 2. dicturos [illegible] ea ipsorum o[illegible] qui negant licere uti principiis ratio[illegible] opinioni hæc subservit, seu veris illius [illegible] est. Nam sic fenestra aperitur o[illegible] hæreticis, fanaticis opinionibus, ac a[illegible] Scriptura sacra, & (secundum hypo[illegible] Romanensium) Ecclesia detruditur à [illegible] [illegible] in Ecclesiam introdu[illegible] omnia etiam ipsorum argumenta falsa [illegible].

Apparet igitur ex his argumentis intellectum [illegible] suo modo infallibilem etiam, & non [illegible] fallibilem esse. Quæ doctrina exacte & [illegible] à nobis libro [illegible] proposita est, ex [illegible] lectione manifestum cuivis erit, quatenus [illegible], quatenus infallibilis sit intellectus [illegible]: & quantopere ista infallibilitas, quam [illegible] Orthodoxi docemus, differat ab infallibili[illegible] quam Romanenses Ecclesiæ suç tri[illegible].

Rationes & argumenta sequentis opinionis [illegible] attinet, & quidem Mentzeri, tenendum

An judicium infallibile intellectus detur?

ait omnia cum falsâ hypothesi niti, etiam adversum nos Reformatos disputare. Adscribit enim nobis, *nos rationem pro fundamento fidei habere, & firmare fidem nostram rationibus philosophicis* quod falsum, ut lib. hoc cap. 5. ostendimus. Quomodo autem seu quo sensu Cl. Goslenius dicat fidem ratione stabiliri, cap. 15. hujus libri diximus.

Ad prius argumentū respondeo sequi tantùm, nō posse rationē ex se cognoscere veritatem sententiarum fidei, quod autem attinet ad veritatem connexionum eam indubitatè cognoscere potest circa res fidei. Nam in veritate connexionum sana ratio, prout hic à nobis consideratur, non caecutit aut caligat, sed eam indubitatè cognoscit, tàm in rebus naturalibus quàm fidei.

Ad posterius, ut quo etiam Veronius usus est, ut probaret rationi non esse permittendum judicium de rebus fidei, &c. respondimus cap.

Ad Iesuitae argumenta quod spectat, meminisse etiam tenendum est, cum pariter niti falsâ hypothesi, ut apparet ex probatione majoris, eâdem scilicet quâ & Meisnerus nitebatur. Putat enim nos fundamentum doctrinae nostrae in ratione, intellectu & consequentiis illius ponere, quod falsum.

Ad primam probationem minoris respondeo esse fallaciam à dicto secundum quid ad dictum simpliciter; dicimus enim Ecclesiam posse errare, & fallibilem esse eo modo quem supra explicuimus; quo etiam modo nō negamus rationem errare & falli posse: sed inde non sequitur rationem

lo-

plicitet fallibile iudicium habere, ita ut eâ
entiâ quæ in actum educitur, falli possimus
quando sana ratione rectè utimur, & ver-
Dei tanquam unicum principium & fun-
entum rerum credendarum sequimur.

An fidelium infallibilis intellectus dicatur

Falsum autem est, quod ait nos eximere nos
ab iis quæ Patres docuerunt. Nam tantùm
ctat ipsorum doctrinam ubi cum verbo Dei
entit, ac eo nititur rejicimus, ut potiùs ad
eorum testimonia provocemus, eósque longè
giosiùs tractemus atque observemus, atque
Romanenses faciunt.

Ad 2. Conceditur pariter totum: scilicet
fallibiles esse eo modo quem diximus, qui
veritati infallibilitatem quam astruimus.

Ad 3. Possumus afferre plures textus Scri-
turæ, qui nos docent infallibilitatem quam
bis, adeóque Ecclesiæ Orthodoxæ ac Patri-
tribuimus, non autem infallibilitatem
Pontificij suæ Ecclesiæ tribuunt. Huc per-
net loci omnes, qui docent eos qui verbum
i sequuntur non errare, aut in tenebris esse,
securè ambulare, in luce versari, itcm qui de
tiâ verbi divini, ac vi illuminandi, &c. lo-
untur, ac eæ promissiones quib. de Spiritus S.
informatione ac ductu Dominus fideles certos
, quo duce duci se patiuntur, & quamdiu
ndem pro fundamento habent, ac ratione be-
tuntur, errare non possunt. In quo sensu in-
gnis locus est Esaiæ, qui totidem verbis ea, quæ
dicimus, pronunciat. *Ipse erit eis in via am-
bulantibus ita ut* STVLTI NON POSSINT ER-
RARE, *ut Vatablus vertit, seu in vulgata: &*

An judicium infallibile intellectus detur

hoc erat verbo divini [illegible] *per eam cap. 55-3.*

Ad 4. dico, omnes nostros fateri se errare falli posse, quod dicimus, contrarium [illegible] non est. Molinaeus de infallibilitate tali loquitur, qualem Pontificij Ecclesiae suae tribuunt decidendis controversiis fidei & condendis dogmatib. Et impie [illegible] Iesuita [illegible] Molinaei verba malâ fide. Falsissimum autem est quod ait, nostros fateri *omnes suas interpretationes* [illegible] *fore certitudine infallibili.* Hoc nemo unquam nostrum dixit, nec id ex nostra doctrinâ sequitur.

Ad 5. Distinguo inter Patres errantes & non errantes. Cui doctrinae Patres non errantes [illegible] est non discedentes à verbo Dei contrarij sunt, ea non potest esse infallibilis certitudinis, [illegible] est falsa. Verum sic negatur minor: nam nostrae doctrinae non sunt contrarij Patres consentientes cum verbo, verùm nobiscum faciunt. Ubi autem à verbo discedunt, ibi sunt nobis contrarij non minùs ac verbo, quae res non nobis [illegible] tio verti debet, sed imbecillitatis humanae [illegible] documentum est.

Ad 6. Negatur consequentia, cujus probatio impertinens est: ut quae falsa hypothesi [illegible] tur, ac si scilicet nostra doctrina fundetur lumine naturae: quod, ut dixi, calumniosum est. Fundatur enim ea verbo Dei & lumine supernaturali, cui lumen naturale tanquam instrumentum tantùm subservit.

Ex dictis iam apparet, quàm vana sit jactatio Iesuitae de hujus medij robore atque efficaciâ, quâ factum dicit, ut nostri quidam doctrinae

[illegible]ullitatem, ac dubiam suam in eâ opinio-[illegible] agnoverint. At, inquit Iesuita, *Ferrius & [illegible] [illegible] agnoverunt, se doctrinæ suæ certos esse non [illegible] sed eius articulos tantum probabiles & dubios [illegible] esse.* Respondeo, hanc meram calum[illegible] esse: ut enim alia taceam quæ Sophi[illegible] calumniæ convincunt, Molinæus infalli[illegible] certitudinē doctrinę nostræ tribuit, cùm [illegible] *Si interpretatio, quam profitemur, dicta est ex [illegible] ipsâ, tunc non nos interpretati sumus [illegible] sed Deus ipse se interpretatur.* Pag. 86 Evas. [illegible]c. 4.

At, ait Sophista, *cùm Molinæus dicat, [illegible] [illegible] habere videri controversiarum esse posse [illegible] certitudine infallibili, quæ non videt, [illegible] [illegible] debere tam incertam esse omnium articulo[illegible] [illegible] confessionis? hoc quippe est dubiam [illegible] [illegible] articulis fidei agnoscere.*

Resp. Neque enim id inde sequitur, ut [illegible] [illegible] sed tùm demùm id inde sequere[illegible] dixisset, hominem nec tùm infallibilem [illegible]titudinem habere, quando etiam verbo Dei [illegible] modulamento intellectus ipsius ac fides [illegible].

Tertium quod attinet, & ipse conceptis ver[illegible] infallibilitatem doctrinæ nobis tribuit cùm [illegible] profitentur. Inter alia quæ, ne longior [illegible] omitto, ait: *Concludimus [illegible] [illegible] [illegible] interpretationem qua Scriptu[illegible] exponimus [illegible], sed ipsius Scripturæ [illegible] quæ quatenus [illegible] errare & falli non possumus.*

Sed, ait Iesuita, 2. *Ferrius expressè fatetur [illegible] semel se & reliquos errare posse.* Resp. Fate-

Marginal notes: An Iesuitæ tam infallibiliter intellectum [illegible]unt. p. 348. 343. 344. — p. 354. & 345. — [illegible] cap. 58.

An indicium infallibile intellectus detur?

tur, eo modo quem nos etiam agnoscimus atque tradimus, vt ex ipsius Ferrij verbis luculenter patet. Sed non inde sequitur quod bestia plane... sum fateatur Ferrius homines falli posse... tum scilicet quando Scripturam ducem non sequuntur, at vbi eam ducem sequuntur, ait ac recte contendit eos infallibiles esse.

2. Ait Sophista: *Ferrius docet in doctrina Protestantium esse multa quæ non sunt simpliciter ad salutem necessaria, quæ etsi quis non credat, non tamen ideo infidelis dicendus est, &c.* Quomodo in Ecclesia Romana non omnia quæ traduntur, æqualis necessitatis sunt. Si Veronius interrogaretur quidnam de conceptione Beatæ & Sanctæ Virginis crederet, responderet atque se credere eam fuisse absque peccato; non tamen condemnat Iacobinos Monachos qui contrarium dicunt, &c. *Hic ait Sophista, Annon videtis Ferrium non amplius pro articulis fidei habere magnam partem articulorum confessionis suæ, sed tantum pro opinione probabili? nam non aliter censet eos habere, quam quo modo nos statuimus Virginem conceptam fuisse absque peccato. Atqui nos non CREDIMVS id, sed tanquam opinionem probabilem & incertam subinde tenemus, &c. Igitur Ferrius fatetur vnicuique liberum esse, cogitare & tenere contrarium illius quod docet & profitetur, & sic non amplius Confessionem suam inscribere debent confessionem fidei, sed Opinionum probabilium, nec amplius dicere possunt, Nos credimus, sed Nos putamus, &c.*

Pag. 340-341.

Respon. ... Vno verbo Ferrius exemplum

xemplum de conceptione Virginis attulit, ad illud ostendendum quod diceret quædam quæ docentur ab Orthodoxis non simpliciter ad salutem necessaria esse. Extra hunc scopum dum ille detorquet illud exemplum, Sophisticè eum agere manifestum est. Falsumque est, quod ais, Ferrium non aliter tenere multos articulos doctrinæ suæ, quàm Iesuita tenet opinionem suam de conceptione Virginis. Nam Ferrius articulos illos certissimæ & indubitatæ veritatis esse novit, etsi ad salutem omnes necessarij non sint: Iesuita autem illum articulum suum tantùm ut opinionem probabilem tuetur. Hæc etiam ad hoc argumentum.

An iudicium infallibile intellectus detur?

* *
*

Cap. X.

Ex ratione argumentum septimum.

An id quod per princip. rationis elicitur è Scrip. possit esse ante. fidei certè.

Ex eo quòd si maximè principia rationis certissimæ veritatis essent, tamen non possint esse fundamentum articulorum fidei, argumentum Chemnicij, & Iesuitæ medium quintum & octavum simul. Rationes Iesuitæ proponuntur. Chemnicij sententia proponitur. Diluitur argumentum adversarium. An articuli fidei à nobis fundentur in principijs rationis? An principia rationis in argumentis adhibeamus tantùm ad eliciendos articulos fidei Catholicæ: Id quod per principia rationis è Scripturis elicitur, posse esse articulum fidei, unde

comites,

constet? Quot modis aliquid à Scriptura dicatur? An Scriptura dicat, aliquid elicitum per consequentiam esse articulum fidei? Cur Scriptura non formaliter seu totidem verbis illud dicat? Augustini locus de veritate connexionum, unde ea haurienda. Quatenus Scriptura sit regula omnis veritatis. Quatenus liceat & non liceat aliquid mutare, addere, detrahere Scripturæ, ex Hieronymo.

An id quod per princip. rationis elicitur è Scriptu. possit esse artic. fidei nõcens

SI id quod per principia rationis vel in explicando vel in argumentando è Scriptura elicitur, & inde fundatur ac probatur, non potest esse articulus fidei Catholicæ, tum principia rationis frustrà aut perperàm adhibentur.

At verum prius. Ergò & posterius.

Ex Protestantibus multi agnoscunt principia rationis, quibus Reformati Protestantes adversus eos utuntur, vera quidem esse, tamen quod eorum interventu infertur negant esse credendum. Chemnicius ex his omnium instar erit. Is agnoscit principia rationis quibus eos utimur vera quidem esse, & rectæ philosophiæ suffragia nobis accedere: tamen contendit

An id quod per princip. rationis eliciatur e Script. possit es-se artic. fidei necne?

quod per eã nobis infertur, non posse esse arti-
culum fidei, seu non credendum esse quod non
demonstramus. In lib. de fundam. Cœnæ cap. 12. ad ar-
gumentum nostrorum petitum ex Scripturis tri-
buente Christo verum corpus naturale, inter a-
lia sic dicit: *Sed objiciunt nobis essentiales seu natura-
les corporis finiti & circumscripti proprietates. Non
vero liberum dominum, Christum in Cœna sua ipsum a-
gere secundum naturales sui proprietates: sed sicut
Scripturâ prædicante de carne Christi propter hypo-
staticam cum deitate unionem, alia multa reci-
pimus & credimus, quæ naturales seu essentiales
proprietates nostrorum corporum supra omnem naturam
excedunt: sicut demonstratum est: ita quia habemus
expressum verbum de substantiali præsentia corporis
& sanguinis Domini in Cœna, propterea non à manife-
sto verborum testamenti Christi sententiâ discedi-
mus, causa non satis magna & gravi, cur consen-
tia recta & quæ mutari possit; quia scilicet non con-
veniat & congruat cum essentialibus seu natura-
libus veri corporis proprietatibus, &c.* Et paulo post:
*Quod enim dictitant, reliquas prærogativas non de-
struere substantiam humanæ naturæ, sed si conceda-
tur Christum suo corpore substantialiter in omnibus
illis locis ubicunque in terris Dominica Cœna cele-
bretur, tunc Christum prorsus exui vero corpore,
prorsus destrui eius substantiam, ac nullo modo fie-
ri posse, &c. Physica quidem principia audio, sed il-
lis fides niti nec potest, nec debet: cuius objectum &
fundamentum est verbum Dei, &c.* Item: *Non
quidem iudicio prorsus ita esse videtur, & accedunt
tamen philosophiæ suffragia. Sed regula illa firma*

&

efficax est: de prerogativis humanae naturae in Chri-
sto ex solo verbo Dei iudicandum esse. Et sub finem
eiusdem argumenti: *Haec breviter tantum ostendere vo-*
lui, argumenta scholastica & circumscriptio-
ne non efficere nec cogere, ut propterea à natu-
ra sententia verborum Testamenti Filij Dei, velle-
mus ac necessariò discedere aut possimus, aut debea-
mus, &c. Et lib. de duab. naturis contendit, ut
vidimus cap. 2. huius lib. verbum Dei contra na-
turam, philosophiam ac rationem pronun-
ciare.

An id quod per ratiocinationem elicitur è Scriptura, possit esse articulus fidei necessar.

Ex quibus apparet non solùm mens Chem-
nicij, sed etiam rationes quibus nititur. Et sic
probat minorem Chemnicius ex eo; 1. *Quia*
fidei obiectum & fundamentum non est, nisi solum
verbum Dei. 2. *Quia ex solo verbo Dei iudican-*
dum est, de prerogativis humanae naturae in Christo.
3. *Quia verbum Dei pronunciat contra ratio-*
nem, &c.

Iesuita ex eo medium suum quintum & o-
ctavum contra omnes Protestantes conflavit.
Medium illud quintum Proteus noster variè for-
mat. Modò enim ait, ubi id ad interpretatio-
nes quas vocat, accommodat: *Quod non est significa-*
tum h.c. defendi & probari potest, *quàm per inter-*
pretationes FVNDATAS *ex parte in quibusdam*
propositionibus, quae non continentur in Scripturâ,
non potest esse articulus fidei, cap. & §. 10. Item ibi-
dem deinde ait nos FVNDARE *interpretationes*
nostras in sex propositionibus philosophicis. Item,
nos in omnibus articulis controversis opus habere ad-
minicula cuiusdam propositionis extra Scripturam,
quae propositio FVNDAMENTVM *particulare sit in-*

p. 272.

p. 260.

interpretationis nostrae. Similiter etiam loquitur sibi eodem modo de consequentiis, ut capite 12.8.2. *Nos non posse probare, quod vel unica consequentia e Scriptura elicita possit esse sufficiens* STABILIMENTUM *articuli fidei.*

An id quod per princip. rationis elicitur e Scriptu. possit esse artic. fidei necne?

Interdum dicit nos PROBARE articulos nostros per eiusmodi consequentias, propositiones, interpretationes. *Monstravimus, inquit, hoc modo, nostras interpretationes, glossas, aequipollentias ipsorum esse insufficientes ad* PROBANDUM *articulum fidei, &c.* Item c. 9. 8. 13. *Unde novit id quod* PROBAT *per consequentiam quam tenebrae ipsum ex eventu e Scriptura elicita esse articulum fidei?*

p. 411. p. 280. p. 312.

Interdum denique simpliciter dicit, quod sequitur per consequentiam, aut elicitur per consequentiam ex Scriptura non posse esse articulum fidei. *Ubi est, inquit, textus ille Scripturae qui doceat, non solum id, quod expressis verbis in Scriptura dicitur, esse articulum fidei, sed etiam id quod dicitur per interpretationes* ELICITAS *ex parte e propositionibus supra enumeratis quae in Scriptura non reperiuntur.* Item ait, *id quod* SEQUITUR *per consequentiam non esse articulum fidei.* Item: *Quis tibi dixit, id quod* SEQUITUR *per consequentiam sufficientem esse articulum fidei?*

p. 258. p. 312. 314.

Haec profecto diversissima sunt: aliquid non posse esse articulum fidei quod *fundatur, stabilitur, probatur* consequentiis; & id non posse esse articulum fidei, quod *elicitur*, aut *sequitur* per consequentiam. Illud verum, posterius falsum est. Et nos non agnoscimus consequentiam ullam pro fundamento fidei, sed per consequen-

tiam

[illegible] ex instrumentorum elicimus articulum fidei Scriptura.

> An id quod per princip. [illegible] elicitur a Script. positis est [illegible] fidei necess.

Caeterum cum hoc medio quinto plane coincidit; & revera idem est medium ipsi octavo, ut patet ex propositione, ejus continuationisque medii patet. Propositionem quod [illegible] ait cap. 8. §. 11. in quinto medio contra interpretationes nostras: *Quaero ex ipsis posito, propositiones [illegible] esse veras in sacra Theologia [illegible] rationem, quaero, inquam, unde constabit esse articulum Religionis & fidei, quod non potest probari nisi per interpretationes elicitas ex parte e [illegible] propositionibus quae extra Scripturam [illegible] esse.*

p. 258.

Similiter proponit medium octavum contra script. c. 8. §. 13. *Posito, ait, posse monstrari (id quod [illegible] possunt, cum veritas sibi contrariari nequeat) [illegible] aliquem ex suis articulis [illegible], per [illegible] propositione, quae non sit in Scriptura, & [illegible] evidente ac necessaria, ut [illegible] [illegible] certa & bene elicita sit ipsorum expositio, nihilominus tamen articulus fundatus super talem expositionem, [illegible] veritatem contineret (nam quod [illegible] e duabus propositionibus veris, certe veritas est) non posset esse articulus fidei.*

p. 284.

Eodem modo proponit medium octavum contra consequentias nostras c. 9. §. 13. praesupposito, inquit, id quod non est, & procedo posito [illegible] habere consequentias evidentes & necessarias, & [illegible] nullam consequentiam esse esse evidentem & necessariam, & bene deductam in optima forma, sive ex una propositione Scripturae [illegible] alteri alicui ita manifesta, ut evidens est

p. 356. 357.

Solem lucere in pleno meridie, sive ex [illegible] propositionibus claris & manifestis in Scriptura esse sufficientem ad fundandum aut stabiliendum articulum aliquem fidei Catholicae, & id quod non potest probari quam per tales consequentias non esse articulum fidei Catholicae. Ubi quidem per *articulum fidei Catholicae* intelligit, *eam quam omnes ac singuli fideles tenentur credere propositionem sibi ab Ecclesia*, ut se ibidem explicat. Ita apparet ex propositione utriusque medii, coincidere utrumque & revera idem esse.

An id quod per princip. rationis elicitur e Scrip. possit esse artic. fidei necess.?

Idem manifestum est ex confirmatione illius. Nam eundem modum quo probat quintum medium, adhibet inter alia ad probandum octavum, & quidem iisdem verbis, ut iam iam apparebit. Cum ita se res habeat, non utrumque medium, quintum scilicet & octavum simul ac eadem opera diluere par est. Et sic quidem proponit medium utrumque.

Probat autem minorem Syllogismi formati *Primo* ex inde; quod Deus in sacra Scriptura nullibi dicat, id esse articulum fidei quod per tales propositiones aut bonam consequentiam inde elicitur. Ergo. *Ubi est*, ait, *textus ille Scripturae, qui doceat id esse articulum fidei* [illegible]. Item: *Deus non dixit, id quod* [illegible] *non potest in* [illegible] *esse, quam per interpretationem* [illegible] *articulum fidei. cap. 8. §. 10.* Et de consequentia ait: *ubi est textus ille Scripturae qui* [illegible] *esse tenendum pro articulo fidei id quod probatur per consequentias* [illegible] *de Deo c. 9. §. 10.* Eodem modo probat minorem

p. 109.

p. 111.

[illegible] medij: *Nihil est, ait, articulus fidei quod non sit revelatum a Deo: atqui Deus non revelavit articulum fundatum supra duas propositiones, quarum una sit in Scriptura altera non.* c. 8. §. 12. et c. 9. §. 14. *In quo etiam Scripturæ Deum dicit, id quod sequitur per consequentiam evidentem, & negavit esse articulum fidei?* Iterum postulat ut id ex Scriptura probetur.

Consequentiam huius probationis ostendit [illegible] modis: 1. *Quia prætellantes hanc regulam, [illegible], id quod ex verbis & per bonam consequentiam eliciatur esse articulum fidei, præsupponunt tamen* FUNDAMENTUM *illius quod valeat, [illegible] [illegible] teneatur ex Scriptura probare hoc fundamentum; alias fundamentum articuli ipsorum [illegible] in Scriptura. c. 8. de interp. [illegible] Præterea præsupponit hoc tanquam fundamentum, quando [illegible] articulum fidei esse, id quod continetur [illegible] per consequentiam, &c. c. 9. §. 20.*

Au id quod per principia rationis elicitur è Scripe. negabit esse artic. fidei necessi p. 284. p. 371. 372.

p. 259.

2. Quia regulam omnis veritatis dicunt esse Scripturam: *cum igitur hoc controversum sit inter nos & illos, tenentur quantum ad hoc articulum [illegible] [illegible] c. 8. §. 10.* Et cap. 9. §. 1. ait: *[illegible] [illegible] hanc regulam, [illegible], quod id quod sequitur per talem consequentiam sit articulus fidei, [illegible] continentem Religionem, donec? Se postericis, [illegible] ejiciar, & ne accipias [illegible] pro* FUNDAMENTO *[illegible] saltem articulorum quæ fidei [illegible] dicunt. [illegible]: si prior, igitur tenentur probare id per Scripturam, nisi quia dicunt, esse regulam omnis veritatis, continentem omne id quod est [illegible] ad cultum Dei.* Hanc rationem repetit de verbo ad verbum in med. 8. de conseq.

> An id quod per princip. rationis elicitum è Scriptu. possit esse artic. fidei necessar?

Ministri dicunt, Scripturam esse regulam [illegible] *veritatem, &c. id, quod sequitur per consequen*[illegible] *esse articulum fidei, & sine veritas contraria* [illegible] *&c.* Probat ex eo quod non [illegible] aliud infallibile iudicium quam Scripturam, [illegible] neri igitur nonnisi ex Scriptura probari [illegible] nit, *nullo probent hanc suam regulam* [illegible] *infallibili, quæ tamen secundum ipsos nusquam in Scri*[illegible] *ptura reperiatur, exigo ut, quod dicunt, per Scriptu*[illegible] *ram probent: & hic videat alter suum nec* [illegible] *nam quia quod aliunde asserunt, erroris & fals*[illegible] *tati expositum est, ut ipsi volunt.* Ita consequen[illegible] tiam hujus ratiocinii primæ probat.

> p. 159.

Antecedentis probationem quod spectat, [illegible] *se probasse cap. 6.* [illegible] *& in medio prioris,* [illegible] *ter ne unicum quidem articulum controversum prob*[illegible] *reperisse textu expresso, aut interpretatione qualis*[illegible] *tur in Scriptura. c. 8 §. 10.* Hæc prima probatio ma[illegible] noris est.

> p. 169. 170.

Secundo probat eandem, *quia certitudo conse*[illegible] *quentiæ est fundata super evidentiam primæ* [illegible] *mentis saltem ex parte, & interdum super eviden*[illegible] *tiam propositionis alicujus quæ in se per lumen na*[illegible] *turæ clarissima est; hinc consequentia ex his* [illegible] *esse articulum fidei, ut quæ omnino suam certitudinem* [illegible] *habet a sola revelatione divina. Hæc ratio* [illegible] *raliter probat, id quod non possit aliter probari,* [illegible] *quam per consequentiam elicitam ex Scriptura, non* [illegible] *posse esse articulum fidei, c. 9. §. 13.*

Tertio *quia infallibilitas quæ est in talibus con*[illegible] *sequentiis non est supernaturalis, qualis tamen ad fi*[illegible] *dem requiratur, ibid.*

Quarto, *quia consequentiæ illæ non sunt* [illegible]

[illegible]

... Christianos, ... vulgo, ... Ecclesia de his [illegible] ... nec eas proponit credendas. Qui... igitur ...cam fidelium ad talia credenda obstringere ...[illegible] Hac ratione dicit specialiter probari ... non posse esse articulos fidei Catholicae, seu quae ... ad salutem necessario credenda sint. ...

Quinto probat ex inde: quod Scripturae, ut ... integrae ... nihil liceat addere, nihil detrahere, ... in ea mutare. Ista autem consequentia ... addere Scripturae, aut mutare aliquid in ... ibid. Hae sunt rationes quibus minorem ... haec conatur.

An id quod per principia ratione elicitur è Script. possit esse articulus fidei & ... [illegible]

Respon.

Resp. In hoc argumento non una fallacia ... est. 1. In eo committitur fallacia plurium interrogationum, dum promiscuè & indifferenter dicitur articulum fidei *elici* per ... stiones aut consequentias è Scriptura, & ... *fundari* in illis, ac per eas *probari*; quae tamen diversissima sunt. Verum enim est, ... quod ... in propositionibus quae sunt extra Scripturam ... quod per eas probatur, ut per principium ... non posse esse articulum fidei, ut ... qui tantum debet *fundari* verbo Dei, & per id ... Sed hoc adversarium nihil facit ... falsum dicit Iesuita nostros articulos *fundari* ... propositionibus & consequentiis. Absit hoc ... nobis, quorum doctrina in sola Scriptura ... est fundata. Hoc igitur modo, hoc respectu ... *fundandi* & *probandi*, conceditur quidem minor Syllogismi à nobis propositi, sed

> An id quod per princip. rationis elicitur e Scripe. possit esse fidei necne?

sic argumentator. Nam etsi principia rationis talia non sunt, ut iis *fundari* debeat, aut possit articulus fidei: tamen alio modo ea sunt adhibenda, & alios per fines: nimirum per ea tanquam instrumenta *eliciatur* è fundamento ac principio certum credendorum articulus fidei.

Alia autem ratio est, *elici* per principia rationis è Scriptura; ita enim major quidem vera est *aliquo modo saltem ex parte*, sed minor falsissima. Vera est, si enim nunquam per principia rationis elici posset articulus fidei è Scriptura, ea tamen frustra & perperam adhiberentur. Sed negatur minor, ut dictum.

Dixi autem majorem *aliquo modo* sic veram esse, quia scilicet hîc etiam *sermodus* Sophistica in hoc argumento occurrit: nimirum, fallacia non causæ ut causæ. Causa enim propter quam nos adhibemus principia rationis in argumentis nostris à Sophista hîc proposita haec est, scilicet tantum principia rationis adhiberi ea ad eliciendum *articulum fidei*, quod non. Nam etsi interdum hæc in quibusdam principalibus Syllogismis adhibeamus ea ad eliciendos è Scriptura articulos fidei Catholicæ, hoc est, talis qui omnibus ad salutem necessario credendi sunt, tamen etiam ob alias causas ea adhibemus. Plerumque enim interdum adhibemus ea ad eliciendos è Scriptura articulos fidei tales, qui non absolute ad salutem sunt necessarij, sed tantum ad *bene esse*, ut loquuntur, spectant cognitionis [illegible] regendæ. Posito igitur, sed non concesso principia rationis non adhibenda esse ad eliciendos è Scriptura articulos fidei [illegible]

duo

[illegible]tamen necessaria fore ad eliciendos articulos huius posterioris generis.

Deinde etiam principia rationis ad deceptionis etiam ob aliam finem ; [illegible] ad o[illegible] nexum medij termini cum maiore Syllogismo perfecto. Postquam enim iam principium aliquod rationis elicui ex [illegible] Syllogismo articulum fidei ; tum in prosyllogismo, Episyllogismo, proepisyllogismo, &c. [illegible] elicio articulum fidei [illegible] prosyllogismo per aliud aliquod principium [illegible] veritatem nexus maioris termini cum medio, [illegible] in principali Syllogismo institutus [illegible]

Itaque hic etiam usus est ac finis principiorum rationis in argumentis [illegible] veritatem connexionum, quae certe plurimum differt ab articulo fidei.

Ut ita Iesuita plurimum falleretur, cum cap. [illegible] &c. ait nos articulum fidei elicere & probare è Scriptura per quinque aut sex consequentias invicem succedentes. v.g. nos Reformatos ubi probavimus hunc articulum: Christi corpus non esse quaerendum in elementis panis [illegible] Act. 3.21. [illegible] dicere [illegible] corpus quod est in caelo, est in terra : [illegible] [illegible] corpus posse simul esse in pluribus locis, [illegible] (ait Iesuita.) [illegible] posse esse simul [illegible] & [illegible] [illegible] quod fieri non potest, &c. Hic ut [illegible] [illegible] dicam de illis probationibus, & quas [illegible] Iesuita allegat, falsissimum est, quod [illegible] [illegible] elicere per istas tot propositio-

An id quod per princip. rationis elicitur semper possit esse articulus fidei necne.

An id quod per princip. rationis elicitur e Script. possit esse artic. fidei necessar.

necessariam ex illis succedunt consequentiam ... propositionibus una saltem adhibetur. Sic ... principali tantum Syllogismo ad eliciendum articulum fidei: reliquis autem adhibentur ... ad ostendendam veritatem connexionis. ... est ostendere veritatem connexionum ... articulum fidei seu veritatem ... quamvis illa huic inserviat, confundere ... men cum hac non est, sed distinguenda diligentissime, tanquam famula ab hera distinguenda ... bet, & id quod lumine naturæ cognitum est, ... eo quod supernaturalis revelationis est.

Hoc etiam secundum Sophisma est. ... jam tertium vitium sequitur, quod in falso ... minoris consistit, negantem dicit, id quod per principium rationis sive consequentiam ... positionem, quæ extra Scripturam reperitur, ... posse esse articulum fidei. Hoc falsissimum est de principalis Syllogismi conclusione, ut diximus. Reclamant enim & contrarium testantur Scriptura, Ratio, Authoritas Ecclesiæ Veteris. Testimonia denique adversariorum ipsorum; ut apparet ex argumentis quæ libro primo attuli, & quæ hîc in specie, hoc est, ad principalem Syllogismum eum, qui continet conclusionem fidei omnibus necessario tenendam, accommodari debent, ex quibus manifestum fieri ... potest, debere principia rationis adhiberi ad eliciendos articulos fidei. Ibi etiam satisfactum exceptionibus, quæ contra argumenta ... afferunt speciatim Iesuitæ.

Hæc ad argumentum principale. Ad prosyllogismum seu probationem minoris quod attinet,

...r, & quidem ad 1. argumentum Chemnicij
respondeo, principia rationis non allegari à no-
bis ut obiectum & fundamentum fidei, sed ut in-
strumentum cognitionis, quæ ad fidem requi-
ritur.

Ad 2. indicamus ex solo verbo Dei, judicio
discretionis, cui iudicium discretionis circa veri-
tatem connexionis non repugnat, sed subservit.

Ad 3. Verbum Dei nullibi contra rationem
... pronunciat.

An id quod per princip. rationis elicitur è Scrip. possit esse articulus fidei necessarius?

Ad primam probationem Iesuitæ respondeo,
non esse quintum terminum propter ambiguita-
tem vocis DICERE: hæc enim duobus modis
intelligi potest: vel cum Scriptura sive Deus aliquid
dicat vel explicitè & totidem verbis; vel implicite:
quam distinctionem Iesuita negare non po-
test, ut qui sæpe dicit, aliquid vel *formaliter* vel
virtualiter in Scriptura contineri. Iam verum
quidem est Deum in Scriptura non proponere
formaliter hanc regulam, *Id quod per bonam con-
sequentiam è Scriptura elicitur, est articulus fidei:*
interim eã tradit implicitè seu virtualiter, dum
scilicet non solùm non prohibet principia ra-
tionis, & usum ab eliciendo articulo fidei è Scri-
ptura, sed etiam probat, hortatur ad usum prin-
cipiorum rationis in articulis seu rebus fidei, re-
prehendit gravissimè illis non utentes, &c. &
verò ipse illis utitur in eliciendis articulis fidei,
atque adeò inter alia etiam *exemplo docet*, ut utar
phrasi Bellarmini dicentis de Quadragesimâ,
Christum *non dixisse verbis, sed tamen exemplo,* ie-
iunium suum imitandum esse libro 2. de oper.
in partic. cap. 16.

An id quod per princip. rationis elicitur è Script. possit esse articuli fidei necne?

Sed hoc Iesuitæ non sufficit; Scripturam scilicet eo modo docere id posse esse articulum fidei, quod ex ea per principia rationis educitur; Alterum itaque modum requirit, & postulat, ut *formaliter* monstremus regulam eam in Scriptura, quod cum fieri non possit, ut ait se ostendisse anteà, plurimum errare nos jactat.

Ineptissimum rursum postulatum hominis. Cum enim regula hæc: *id quod per bonam & necessariam consequentiam ex aliorum dictis elicitur, ab ipsis est dictum putari, adeoque id quod per talem consequentiam è Scriptura elicitur fidei articulum esse posse*, ineptum, illa regula ad veritatem connexionum pertineat, certè stultissimum est postulare, ut ea in Scriptura monstretur regula, quæ Logices est, & quam tanquam rationis, seu potius Dei opus Scriptura præsequitur ac præsupponit in lectore & intellectore suo, non minus ac in eo qui videre aliquid vult, præsupponitur ut oculos teneat. Huc Augustini insignes illi antehac à nobis laudati loci faciunt, imprimis ex libro 2. de doct. Christ. cap. 31. *Facile ejus ait* inter alia, *veritatem connexionum etiam in Scholis illis discere quæ præter Ecclesiam sunt. Sententiarum autem veritas in Sanctis libris Ecclesiasticis investiganda est. Ipsa tamen veritas connexionum non instituta, sed animadversa est ab hominibus & notata, ut eam possint vel discere, vel docere. Nam est in rerum ratione perpetua & divinitus instituta.* Hic Augustinus docet non veritatem connexionum, sed sententiarum in Scriptura quærendam esse. Vide etiam lib. 3. contr. Academ. c. 13. ubi pariter docet veri-

tatem

ratem connexionum è Logicâ petendam esse.

Ita igitur stabilitum est postulatum illud Iesui-tarum. Quia tamen illud probationibus aliquot firmare, & consequentiam prosyllogismi in primis stabilire nititur, ea etiam breviter respondendum est.

Ad 1. igitur probationem dico, fallere ipsum quando ait, *nos præsupponere regulam illam tanquam fundamentum articulorum nostrorum*. Non enim præsupponimus ut præcognitum naturale à Deo gentibus inditum, pertinens ad veritatem connexionum.

Ad 2. probationem respondeo, non cum regulam omnis VERITATIS Scripturam dicimus, loqui de veritate sententiarum non connexionum. *Sententiarum veritas*, ut loco allegato Augustinus, *in Sanctis libris Ecclesiasticis investiganda est.*

Ad 3. Falsum est nos nullam aliam probationem seu iudicium discretionis infallibile agnoscere quàm Scripturam: ut patet ex iis quæ libro 2. c. 21. & hoc lib. 3. c. 9. diximus. Vno verbo nos agnoscimus circa veritatem sententiarum mysticarum fidei aliud iudicium infallibile quàm Scripturam; quantum autem attinet ad veritatem connexionum quæ in rebus fidei occurrunt, habemus iudicium infallibile in lumine naturali intellectus eo modo ut diximus locis citatis.

De antecedentis probatione quod facit in initio cap. 6. (ubi contendebat nos nullam Conclusionem nostram in Scripturâ expressam habere) & in primo medio eâ firmasse; nihil aliud

An id quod per princip. fidei cum aliis è Script. possit esse artic. fidei creatum?

An id quod per princip. rationis elicitur è Scriptura possit esse articulus fidei necessarium

facit quàm quòd multiplicem [illegible] & infallibilitatem suam à nobis utrobique ostensam in memoriam revocat. Vide igitur si lubet cap. 4. huius libri. Hæc ad primam rationem & ad probationem minoris.

Ad *secundam* respondeo nihil aliud inde sequi, quàm principia rationis non posse esse fundamentum articuli fidei; quòd ultrò damus; [illegible] non posse esse instrumentum eliciendi articulum fidei è Scriptura.

Ad *tertiam*: respondeo non omnem infallibilitatem quæ ad fidem requiritur debere esse supernaturalem, sed tantum infallibilitatem sententiarum; quantum autem attinet ad infallibilitatem connexionum ea naturalis est & esse debet.

Ad *quartam*: dico non necesse esse ut Ecclesia tradat consequentias Conclusionum fidei necessarias ad salutem formaliter seu regulariter; sufficit ut eas tradat materialiter seu quatenus naturaliter notæ sunt omni homini. Tradit autem eas vera Ecclesia, dum fideles Pastores eliciunt coràm plebibus veros articulos fidei per principia rationis, seu accommodando se eorum captui, ita probant veram doctrinam è verbo Dei interventu instrumenti rationis, ut simplices ducem sequuti verbum & adiuti lumine intellectus habentis ratiocinationem naturalem, veritatem doctrinæ ipsorum agnoscant: at hic de supernaturali illuminatione non agam.

Ad *quintam*; Respondeo esse fallaciam à dicto secundum quid ad dictum simpliciter: non enim dicimus nihil addendum detrahendúmve,

esse

ræ Scripturæ, & nihil in eâ mutandum; loquimur primo de substantiâ doctrinæ, *secundo* de libris Canonicis & verbis quæ in Originalibus linguis quibus editi sunt, occurrunt, dum utrobique nihil mutandum, nihil addendum, nihil detrahendum.

An id quod pertinet ad [illegible] Scrip. [illegible] fides [illegible].

Ratio 1 [illegible] *(ci-* [illegible] *mihi* [illegible] *regula & ver-* [illegible] *nullam additamentum recipit, ut* [illegible] *additum est* [illegible] Basil. lib. 1. contr. Eunom. Ita de additione Basilius loquitur; quemadmodum diminutio opposita et impiissimum sacrilegium est.

Non autem loquimur de mutatione, additione, aut detractione *primo*, quia in disputando, aut docendo, aut instruendo citra ullam iniuriam verbi divini addimus principia ratiocinii, ut veritati sententiarum divinarum, sive substantiæ doctrinæ inserviant, omittimus quæ ad præsens institutum necessaria non sunt, mutamus verba in alia libertate sanctâ, sed religiosâ: *deinde* non excluditur additio, mutatio, detractio ea quæ in interpretatione seu translatione librorum authenticorum Canonicorum in alias linguas, pro varietate & natura earum necessaria est. Verborum mutatione usi sunt hinc inde Apostoli, usus est Christus, usa frequenter est Ecclesia; *& hoc in omnibus pene testimoniis quæ de veteribus libris in Novo assumta sunt. Testamento observare debemus, quod* [illegible] *Evangelistæ vel Apostoli, & eundem sensum explicare sæpe ordi-*

An id quod per princip. rationis elicitur è Script. possit esse articulus fidei.

uno consenserint; sive conjecturando vel detraxerint verba, vel addiderint, ut Hieronymus in cap. 3 ad Galat. libro 1. sui commentarij, ubi in specie de tali mutatione loci Geneseos à Paulo ibi admissa loquitur.

Atque haec ad hoc etiam argumentum & medium quintum, atque octavum Iesuiticum dicta à nobis sunto. Corollarij loco observa doctissimum Ferrium Iesuitae postulanti locum Scripturae, qui conceptis verbis & absque interventu consequentiae proponat hanc propositionem: *quod per consequentiam, &c. è Scriptura elicitur est articulus fidei*, respondisse; impertinens esse hoc postulatum, cum nec Scriptura formaliter & modo quem Veronius postulat, sive absque consequentiae & principiorum rationis interventu dicat, *id quod conceptis verbis seu de verbo ad verbum in ea continetur esse articulum fidei*. Hic Iesuita cap. 8. 15. regerit, *imo Scripturam potius hoc docere Rom. 10. 17. Fides est ex auditu, & auditus per verbum Dei.* Sed rectè Ferrius instantiâ ea usus fuit. Iesuita contra impertinenter eam eludere conatur. Etenim locum Pauli talem adducit, qui profectò non formaliter id dicat, quod Ferrius postulabat, sed ex quo per interventum principiorum rationis sive media consequentia illud canonem elicitur. Debebat autem Sophista locum talem exhibuisse, qualem ipse à nobis postulat. Cui accedit quod ineptè locum illum restringit ad ea quae tantum explicitè dicantur in Scriptura, cùm tamen id non minus verbum Dei sit quod virtualiter in eâ continetur.

CAP. XI.

Ex ratione argumentum octavum.

Aliud argumentum Protestantium quorundam, & Iesuitæ medium sextum ex eo petitum, quod omnia principia rationis quibus utimur, Patribus contraria sint. Principia rationis & consequentiæ nostræ an Patribus contraria? An id quod Patribus evidens non fuit, necessario falsum sit. Tò evidens an id, quod omnibus aut saltem multis conspicuum?

An principia rationis, &c. Patribus contraria.

QVæ principia Patribus quatuor priorum seculorum non solum ignota, sed etiam contraria sunt, ea fundamentum articulorum fidei, & evidentis ac necessariæ veritatis esse non possunt.

Atqui principia rationis sunt interpretationis,

& consequentias quibus Protestantes in Controuersiis aduersus Pontificios vtuntur, Patribus ignota & contraria sunt. Ergo.

An principia ratiocin. & c Patribus contraria.

Ex Protestantibus illi qui vsui principiorum ratiocinii in Controuersiis quæ nobis cum ipsis intercedunt, contrarij sunt, & oppositiones solutionem & responsionem ad ea tamquam rejiciunt ac non admittunt: præterquam quod sententiæ illius fundamentum in eo ponunt, quod Scripturæ ipsis contraria sit, etiam aliam causam probarunt, quæ in eo consistit, quod Patribus sint contraria, qui ea principia rationis non agnouerint, ac rationem non consuluerint. Ita Chemnitius lib. de fundam. S. Cœnæ c. 10. postquam solide Patrum etiam auctoritatem prolixè exposuisset, ait: *Ex hisce obseruationibus liquido & certò colligitur, veterem Ecclesiam tradidisse & docuisse hanc sententiam, quæ & nostra est. Et in hac fide antiquitas ea simpliciter acquieuit, ut nec sensum, nec RATIONEM, nec naturæ ordinem in consilium adhiberent. Sed simpliciter adhæserunt verbis ultimi Christi, &c.*

Ienim a hoc ipsum principiis rationis seu consequentiis & argumentis omnium Protestantium, quibus respondere, & quæ solui non debere intendit hoc etiam fundamentum opponitur: nimirum Patres iis usi non fuere, sed quod principiis contraria sentiunt, & secundum doctrinam Pontificiam verba Scripturæ interpretantur. Et ad hoc conclu. in medium suum locum c. 8. sect. 1. & 2. § . 11.

Vbi

Vbi autem eo discrimen sit inter modum procedendi Iesuiticum & Protestanticum illorum, quod ille solam Patrum non etiam Scripturae auctoritatem Evangelicis opponit; contra quam vulgaris assertores faciunt: tamen in eo conveniunt, quod utrique citra solutionem ac responsionem ad argumenta, consequentias & principia rationis eam Patrum auctoritatem opponunt. In quo ut inter se conveniunt; ita à nobis differunt. Nam etsi post Scripturam, etiam Patrum auctoritatem cum verbo consentientem erroribus & ipsis opponamus; tamen ut Scripturam ita etiam Patres non opponimus citra solutionem argumentorum adversariorum & responsionem ad principia rationis, ostendendo ea aut falsa, aut male accepta esse.

An principia rationis, ac Patrum [illegible]

Iesuita igitur eo ex fundamento vult ostendere nos perperam eas vendicare *quasi adeo certae & firmae essent; ut fundamentum & stabilimentum articulorum nostrorum esse possint.* Item, *praedictas, ait, interpretationes Patrum in hac methodo* [illegible] *, quibus ut probationibus nostris difficiliores reddantur, aut potius plane impossibiles; & ut asseclis* [illegible] *non absque ratione* [illegible] *interpretationes* [illegible] *, & sufficientibus ad fundandum aliquem articulum fidei,* [illegible] *.* Item, *Hoc medium etiam* [illegible] *separatum ab aliis sufficienter ostendit,* [illegible] *interpretationem habere* [illegible] *evidentem scilicet* [illegible]. Similiter de consequentiis loquitur

p. 475.

p. 477. 478.

An principia ratiocinationis Patrum necessaria.

Minorem probat Chemnicius & alii plurimi inductione exemplorum, & locorum Patrum tum Graecorum tum Latinorum.

Jesuita maiorem probat ex conspicua evidentia, [illegible] *quod unusquisque sat scit salvo [illegible] quemadmodum unusquisque [illegible] itaque quod [illegible] non [illegible] sed ex contrario [illegible] esse [illegible].*

p. 278.

Minorem probat inductione exemplorum; ita enim ait: in Controversia de Eucharistia Reformatis contrarios esse Patres quatuor priorum seculorum: contrarium esse Augustinum tract. 27. in Johan. Chrysostomum in c. 6. Johan. Cyrillum Alexandrinum in declaratione anathematismi Concilii Ephesini, (in qua Cyrillum praesedisse loco Papae falso dicit) cui explicationi dicit ipsum Bezam subscribere in annotat. ad v. 64. c. 6. Joh. item Cyrillum Hierosolymitan. in Catech. 4. Mystag. adducit per [illegible] Cyrilli Concilium 2. Universale Constantinop. [illegible] Rursus Chrysostomum homil. [illegible] in Matthaeum. & homil. 21. in Acta item homil. ad populum Antiochenum item lib. 3. de Sacerdotio c. 4. quos omnes Sacrificio Missae favere putat.

p. 263. usque ad 275. & 351 pos.

Et quia novit nos ad loca illa [illegible] responsiones paratas (quas solutiones [illegible]) habere, hoc praeoccupat, & dicit: *Nihil prodesse adversus Neotericos dissensus [illegible] Patres errasse; [illegible] Patres ibi recte sensisse; [illegible] non autem Aristotelem. [illegible] de sensu Patrum, & dicat [illegible] quam a Neotericis [illegible]*

quo

[illegible] necessarium esse respondere Protestantes: alioqui enim [illegible] ut ab instituto, & scopo propositi recedatur, qui [illegible] demonstrare, nullum Theologum Protestantem posse [illegible] religionem suam probare per media quae per se sint [illegible] quam rem sufficit in [illegible] impressionem aliquam per interpretationem Patris generare.

An principia ipsis contraria, &c. Patribus [illegible].

Atque ex his argumentum quidem propositum elicuimus. Quod etiam manifestius & solidius potuisset sic formari: *Quae principia Patribus ignota, imo contraria sunt, ea nos non licet. Atqui principia rationis quibus Reformati, ut & caeteri Protestantes nituntur*, &c. *Ergo.* Sed insistendum fuit terminis Iesuiticis, unde fallacitas hominis eo evidentior fiet.

Respons.

Ad hoc argumentum respondeo *primò* in genere: Si illud vim aliquam habet concludendi, tum id non magis obesse nobis, quàm Romanensibus, ut quorum interpretationes, consequentiae, & opiniones Patribus saepissimè contrariae sunt, id quod ipsi non diffitentur, sed ultro testantur quoties existimant se iustam causam ab ipsis discedendi habere.

Secundò in specie respondeo esse fallaciam plurium interrogationum: infert enim adversum nos Iesuita, Interpretationes & consequentias nostras, non solùm non esse evidentes ac necessarias, sed etiam non posse esse FUNDAMENTUM articulorum fidei. Quod posterius adversum nos non facit, utpote qui nihil

An principia rationis, & c. Patribus contraria.

quàm solum verbum Dei pro *fundamento fidei* agnoscimus.

Tertio respondeo per distinctionem ad majorem, respectu prioris membri quod ad prædicatum consentientibus Jesuita assumit. Et distinguo hoc modo: *Quod Patribus consentientibus cum verbo Dei contrarium est, id non est evidentis ac necessariæ veritatis.* Sed sic negatur minor, nam principia rationis ac interpretationes nostræ non sunt contrariæ Patribus consentientibus cum verbo Dei, sed cum illis amicabili concordiâ conspirant. Ratio hujus distinctionis inter alia in eo posita est, quia *Patrũ scripta non sunt regula nec habent auctoritatem obligandi*, ut Bellarminus lib. 2. de Concil. c. 12. Et vero per se auctoritas ipsorum veritatis documentum non est, nisi in quantum cum Scripturâ sacrâ [illegible] consentiunt, adeoque per accidens, quomodo suprà dixi judicium decidendi Controversias Conciliis tribui, respectu scilicet verbi divini, non autem potestatis quæ ipsis absolutè [illegible] sit. *Non audiamus*, ait Augustinus, *hæc dico, hæc dicis, sed audiamus hæc dicit Dominus. Sunt certè libri Dominici, quorum auctoritati utrique consentimus, utrique credimus, utrique servimus: ibi quæramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram.* libro de unit. Eccles. c. 3. Debet igitur Patrũ doctrina consentire cũ auctoritate librorum Dominicorum, à qua ubi discedunt [illegible] nobis ab ipsis non discendum, sed discedendum est.

Majoris probationem quod attinet, dico esse fallaciam definitionis. Nam evidens est, & necessi-

An principia ratiocinationis, & Patribus cōtraria.

necessariò non quod unusquisque iudicio præditus
videt, aut necessarium ducit, sed quod is videt qui
iudiciosus est, ac etiam rectè iudicio suo [illegible]
[illegible] utitur. Sæpè enim homo iudicio præditus
errat in iudicando; quia iudicio suo non rectè
utitur. Quod quidem Patribus sæpè contigit.
Et verò [illegible] quo definitionem suam falsam
illustrat, falsitate non caret [illegible] ait unumquemque
qui oculos habet lucem videre. Nam præter
oculorum etiam necesse est ad lucem videndam,
ut facultas visiva in actu non autem in potentia
sit: quando enim homo dormit, lucem non
videt. Necesse est ut oculos habeat benè affe-
ctos; potest enim eos ita malè affectos habere, ut
lucem non videat. Necesse est ut eos aperiat; si
enim eos clauserit, non videt. Necesse est ut im-
pedimentum non sit inter lucem & organum in-
terjectum: qui enim in profundo carcere & un-
dique obstructo clausus squalet lucem non vi-
det. Unde apparet non unumquemque qui o-
culos habet lucem videre. Inverto igitur iam
simile Iesuitæ & adversum ipsum retorqueo, ac di-
co: ut non unusquisque oculos habens, lucem
videt, ita etiam non unusquisque iudiciosus lu-
cem evidentem necessariæ veritatis videt. Et sic
definitione Sophistica à hodie Iesuita, prout etiam
ab ipso in eadem re factum li. 2. cap. 6. p. 234. 235.
ostendimus, ubi Evidentis definitionem, quod ab o-
mnibus videtur.

Iam dico, Patres etsi oculati fuerint, (ut dictum
enim simili Iesuitæ) interdum evidentem lucem
veritatis alicubi non vidisse; quia, ut Alphonsus
de Castro loquitur de Hieronymo, interdum

dormitârunt. *Nec mirari quisquam debet, quod erravit Hieronymus, vir alioqui Doctissimus, si de-ceptus fuerit, quoniam* QVANDOQVE BONVS DORMITAT HOMERVS. *libro 6. adv. haeres.* [illegible] *Episcopus.*

An principia rationis, & c. Patribus contraria.

Probationem minoris quod contineat nihil novi afferri, sed trita illa & quibus securitas, quod communi verbo dicitur, responsum est, (quod ipse nec ignorat, nec refutat) à nostris in controversia Eucharistica, ad quos Lectorem remitto, ex quibus intelliget tantùm abesse, ut loca allegata nostrae causae obsint, ut etiam quidem Romanensi plurimùm officiant.

Πρόληψις seu praeoccupatio illius expers roboris est. Nam quod ait Romanenses non esse & non teneri defendere causam suam, id vero suprà refutavimus c. 4. Quod vero sibi non esse propositum dicit aliud quàm ostendere nos non rectè causam nostram probare, sciat eû hoc modo nimisquam malè instituto suo obtemperare: cùm viam selegerit quae ipsum ad scopum suum nunquam deducet. Nunquam enim hac ratione ostendere poterit nos in errore versari. Quod addit sufficere sibi ut auditoris animum impressione imbuat, id verò Sophisticam plenis faucibus olet. Quid enim magis Sophisticum quàm praejudiciis occupare studere animum auditorum, & victoriae umbram in aliorum opinione sectari, non veritatis corpus in suam & aliorum salutem quaerere.

Cap

Caput XII.

Ex ratione argumentum nonum.

Aliud argumentum ex eo petitum, quod omnia principia rationis & consequentiæ quibus utimur probabilia tantum imò falsa sint. Meisneri opinio. Iesuitæ septimum medium in eo consistens. Argumenta quibus Protestantes quidam adversum Reform. & post hos Iesuita adversus omnes Protestantes contendunt, tantùm rejiciendo ac negando argumenta adversaria citra solutionem esse. Vera sententia exhibetur & confirmatur. Periculum causæ eorum, qui dicunt Contradictoria simul vera esse posse. Solvuntur argumenta falsæ opinionis. An Iesuita rectè dicat, hoc suum medium necessarium non esse?

An principia rationis Protest. tantum probab. & falsa.

An principia rationis Protest. omnia tantùm probab. & falsa.

QVæ principia sunt tantùm probabilia, aut falsa, illis uti non licet.

Atqui omnia principia rationis & consequentiæ, quibus Reformati adversus alios Protestantes, omnes autem Protestantes adversus Pontificios utuntur, sunt tantùm probabilia aut falsa. Ergo.

Osiander in Conclus. Enchir. Calv. *Dici & verbis exprimi non potest, quid Sathanas rerum peragat in Ecclesia Calviniano dogmate. Rogo tamen, & serio admonitos per Dei gloriam & misericordiam, & propriam cuiusque salutem obsecro, ut in memoriam revocent illud Christi de falsis Doctoribus cavendis dictum: à fructib. eorū agnoscetis eos. Ubi fructus nihil aliud sunt, quàm* PRAVA, *impia, blasphema, & absurda* CONSEQVENTIA, *quæ ad falsam doctrinam consequuntur. Horum fructuum feralissimum (proh dolor) invenient Calvinianum dogma, omnes qui in timore Domini diligenter doctrinam illam cum Scripturâ sacrâ contulerint.*

Meisnerus quæst. gen. de usu phil. in Theol. dicit *Calvinianos ad veritatem oppugnandam* (loquitur de articulis qui inter nos & Ubiquitatis assertores Controversi sunt) *regulas consequentiarum & alia* PROBABILITER *ratiocinandi instrumenta accommodare.*

Iesuita Veronius eo nomine condemnat omnia argumenta Protestantium adversus Pontificios, & contendit ea tantùm apparentis veritatis, imò falsa esse, & in hoc *septimam* methodum suam constituit. *Omnes, ait, Consequentiæ & interpretationes ipsorum sunt tantùm* APPARENTIS *veritatis, & falsæ ipsæ fundatæ aut in ma-*

[illegible] philosophia, aut in auctoritate fallere, aut in So-
phisticare aliquid c. 8. §. 2. Item, Omnes ipsorum in-
terpretationes sunt fundatae in falsis principijs, ra-
tionibus, auctoritatibus & iis quidem extra Scriptu-
ram, aut in quibus latent Sophismata. §. 11. Idem de
consequentiis dicit c. 5. §. 12.

An principia rationis Protest. omnia tantum probab. & falsa.

Minorem Meisnerus non probat; Iesuita e-
tiam ne probandam quidem eam esse dicit, sed
contendit omnes nostras consequentias & proba-
tiones ipsorum esse reiiciendas, ac negandas ci-
tra earum solutionem.

Quo modo procedendi non primus usus est
Veronius. Dudum enim ante ipsum alii ex Pon-
tificiis, qui Ubiquitatem asserunt, principijs
rationis in argumentis Reformatorum conten-
tis non respondendum, sed ea tantum reiicien-
da & explodenda censuerunt absque solutione,
ut vidimus lib. 1. c. 6. & cap. 14. Ita enim Chem-
nitius omnia illa nostra reiicit in libro de fun-
dam. Coenae. Vir autem ille doctissimus qui se-
pius à nobis laudatus est, in lib. de Meth. studij
Theol. aliud INTERDUM faciendum dicit, quo-
ties scilicet talia axiomata afferuntur, quae ex phi-
losophiae principiis limitari & explicari ne-
queunt.

Et hic quidem rationes has affert: 1. *Quia
quaedam axiomata seu principia rationis non possunt
limitari ex aliis philosophiae principijs.*

2. *Quia sic fit disputationis compendium.*
Quam rationem etiam Veronius Iesuita urget,
ut probet Romanenses in disputando adversum
Protestantes non debere probare doctrinam
suam, ut vidimus cap. 5. huius libri.

An principia rationis Protest. omnia tantum probab. & falsa.

3. *Quia adversarij hoc modo vel tenui provocabuntur ad Scripturam.*

4. *Quia adversarij alias semper haberent quod regererent.*

5. *Quia hic modus respondendi tutissimus est.* Hae sunt rationes Viri Doctissimi.

Iesuita duas alias habet, quibus opinionem hanc suam adversus omnium Protestantium argumenta probat. 1. Quia Romanensis disputatoris est sustinere tantum partes Rei, adeoque sufficit, ut simpliciter neget propositiones Protestantium. *Necesse est*, ait, *ut simpliciter teneatur partes rei, & contentus sit negare simpliciter falsas propositiones adversarij.* cap.8. §12. *Interim meminerit Protestans Theologus perpetuo incumbere probationem, non autem Catholico, qui personam discipuli repraesentat, & caveat ne partes mutet. Nam etiamsi tendunt astuti ministri, ut sibi eximant onere probandi consequentiam suam quam quidem scope suo patitur, quamvis efficit technis suis, ut eam alterius personae assumat.* Et subjicit se probasse antea, hoc esse de iure Romanensium, à quo ipsi ne latum quidem *unguem sit discedendum*, c.9.§.12.

p.280. p.312. 313.

p.281.

2. Probat: *quia Respondens etiam secundum rigorem Scholasticum philosophicarum, nunquam tenetur rationem reddere negationis suae, & sufficit ut respondeat ad id quod in medium est productum. Ergo multo magis nobis id non incumbit, quibus non est propositum philosophiam aut alias facultates humanas docere.* c.8.§.12.

Ne autem quis obiicere possit, Religionem Romanensium vel ex eo nullitatis convinci, quod tantum in negando consistat: addit, *Si differre*

pro-

probationem, sine fides in aliud tempus, postquam fecerit ostenderit doctrinam Protestantium nullam & erroneam esse. ibid. & c. 9. §. 12. ait, se scire, ut diversas probationes doctrinam Romanensium per negationem longè nobilius quam per consequentias [illegible] facere.

An principia [illegible] Protest. contra cant. improbab. & falsa.

Ita igitur contendit neganda tantùm esse omnia quæ adversùm ipsos faciunt, sine probatione negationum. Et hoc modo etiam procedunt in exemplis duobus aut tribus ex Controversia de Eucharistia, quæ pro lubitu delegit: nisi quòd interdum contra documentum hoc & præceptum suum ratiunculas negationibus quibusdam aspergit, quarum ratiuncularum Sophisticarum, ineptarum & trivialium dilutio ad Controversias Eucharisticas non ad hunc locum pertinet.

Hoc medium suum non quidem necessarium esse contendit: 1. *Quia sibi propositum non sit ostendere Protestantes errare in philosophia, quod sit, quando ait, respondemus probationibus ipsorum quas ex sua Schola desumunt.* 2. *Quia sua non refert, an verbi gratiâ Aristoteles à Molinæo allegatus, (ut exinde probet sanguinem Christi non esse in calice) aut Appianus Alexandrinus, aut Iustinus Historicus, aut Pausanias, aut Plutarchus (quos idem allegat, ut exinde probet libros Iudith. Machabæorum, &c. non esse Canonicos) faveant. Religioni ipsorum, & stabilimentum idoneum fidei ipsorum sine iisdem, &c.* 3. *Quia fiat ut per responsiones obscuretur victoria Romanensium, libri nimium excrescant, tempus disputationibus nimis protrahatur, breviter mille incommoda inde nascantur. ibid.*

An principia rationis Protest. omnia tantùm probab. & falsa.

Nihilominus tamen addit, posse doctum disputatorem ad veritatis triumphum subtiliorem reddendum, evertere omnia illa fundamenta Protestantium, & respondere ad allegata, observatis tamen exactè his quatuor conditionibus. Primò, ut hoc modo utatur post reliqua omnia, & cum protestatione se hoc non facere nisi ex gratia in auditorum, & quidem extra limites quaestionis. Secundò ut id paucissimè, ne intricentur mentes auditorum difficultatibus philosophicis, à quibus fides Catholica labefactari poterit. 3. Ne permittat Protestanti ut iterum illa repetat: sed ubi Protestans Theologus respondere conatur, tum tamen ut aliquid ex medijs praecedentibus conjectat, adhibeat protestationem, se non solvere illa principia quibus nititur Minister extra Scripturam, quam ex gratia, nec velle amplius de illis agere. Denique ut tantum partes rei tueatur, & contentus sit simpliciter negare falsas propositiones adversarij.

Respon.

Minor falsissima est. Nam principia rationis & consequentiae quibus Reformati adversum Lutheranos, & utrique simul adversus Pontificios communiter utuntur, non sunt probabiles, multò minus falsae, sed necessariae veritatis, ut ex argumentorum nostrorum examine patet.

Probationis loco quòd ait, se nūnquam ista tenere probare, sed tantum omnia nostra quae adversus Romanenses facimus, neganda esse: Respondeo, hanc progrediendi rationem infirmam

…ijs ex Protestantibus qui dicunt duo Contradictoria simul vera esse posse, seu posse ea simul vera esse, quae in Logicâ humanâ Contradictionem implicant, modò non sint contradictoria in Logicâ divinâ. Hi tales Theologi & Philosophi habent quo hîc se exerceant. Nam Contradictoria simul vera esse possunt eo, quo dicunt, modo, tum in infinitum possunt excurrere negationes Iesuiticae. Finis enim & terminus negationis est hoc principium, *Duo Contradictoria simul vera esse non posse: adeoque non posse simul esse & non esse.* Vt adeò ij qui contradictoria simul vera esse posse dicunt, limitem tollunt negationum, & ut in infinitum produci possint, efficiant. Videant igitur illi, quam commodam ansam praebeant Sophistis, & quantopere etiam in hâc parte arma Iesuitis suppeditent adversùs se disputandi. Vt adeò de illis vix conqueri iure possint, cùm non uno modo eos contra Evangelij doctrinam arment.

Nos quod attinet qui sentimus Contradictoria ne in Logicâ quidem humanâ, quam vocant, simul vera esse posse, nullo modo à Iesuiticâ hac strophâ laedi possumus. Dicimus enim hanc per negationes perpetuas progrediendi adversus Evangelicos methodum ineptissimam esse & stultissimam.

Primò enim etsi negare aliquandiu Romanensis possit, tamen non semper in negatione progredi potest. Nam cùm eò pervenitur, ut confirmandam si vera sit negatio adversarij, eum Contradictionem implicare, & idem simul fore & non fore, quod quidem absurdum & impossibile

An principia rationis Protestantium falsa probari possint & falsa.

An principia rationis Protestantium omnia probata, & falsa.

le sit, prout ostendimus supra cap. 8. certe necesse est cessare adversarium à negando. Tum enim non amplius habet quod neget. Quid si autem ulterius negare velit post ostensam Contradictionem, sequendum est exemplum Augustini tamquam Consilium, & non disputandum cum tali vitiligatore, sed ei Scripturae sacrae codex proponendus est, ut cum eo disputet. *Si & adhuc, ait, quod dicant, nesciunt: litigent cum Scripturis, non nobiscum. Ecce codex ipse, contra, à Domino certent.* In Psal. 21. Enarrat. sec.

Secundo dico, perpetuò negare sine probatione negationis contrarium esse officio *veri*, ut Augustinus loquitur, *disputatoris*. Nam bonus seu verus disputator tenetur necessariò quandoque ostendere falsitatem adversarij, seu rationem reddere, cur hoc falsum esse dicat. Dico *quandoque*; quia etsi verus disputator rem satis dignam praestet, si singularum suarum negationum rationem reddit; tamen interdum talis est natura negationis, ut nisi eam probet, officio suo non defungatur. Quod quidem fit quando consequentiam negat. tum enim tenetur rationem suae negationis reddere, & ostendere ubi vitium lateat, si secus facit, imperitiam suam prodit.

Hoc est quod Aristoteles docet 1. Elench. Sophist. cap. 1. *ἔστι δ' ὡς ἓν πρὸς ἓν εἰπεῖν ἔργον περὶ ἕκαστον τοῦ εἰδότος, ἀψευδεῖν μὲν αὐτὸν περὶ ὧν οἶδε, τὸν δὲ ψευδόμενον ἐμφανίζειν δύνασθαι*: quibus verbis docet, *officium sapientisque disputatoris esse non solum veritate imbutum esse, sed etiam posse monstrare & evidenter ostendere alterum falli.* Dicere autem ali-

quid

quid falsum esse, & non ostendere sedem falsi, cur falsum dicat, hoc non est ἐμφανίζειν τι... [illegible] ostendere, &c. Et clarius libro 2. cap. 2. [illegible] *Disputaturi reprehendis argumenta, & nihil certi de veris rationem determinat, suspicionem praebet se velle adversari, non quod veritatem prae se habeant, sed quod contraria laboret.* Quod diligenter observandum. Atque ea sunt quae Doctissimus Philosophus Cornelius Martini, in Analysi Logicâ Tract. 2. cap. 2. [illegible], ubi solidè contendit quando adversarius consequentiam majoris negat, tum respondentem *non teneri eam probare, sed adversarium qui negârat consequentiam, vitium ostendere debere.* Possunt etiam videri hoc loco quae lib. 1. cap. 14. de hac eâdem re disseruimus in Corollario, anne principia rationis quibus in argumentis suis Reformati utuntur, citra ullam solutionem rejicienda sint?

An principia rationis Procedentia eandem probat, & falsa.

Quod rationes attinet quibus nonnulli Procedantes adversùm Reformatos in eâ re contendunt: & quidem speciatim quas Vir Doctissimus Gerhardus profert iis loco jam memorato [illegible] satisfecimus.

Priorem autem rationem Jesuitae quod spectat ex eo petitam, quod Romanenses sint rei non autem actores; quia illa propriè ad novam illam Jesuiticam Methodum disputandi absque principiis rationis pertinet, de quâ cap. 5. hujus libri egimus: ideò ibi confutatio ejus videatur.

An principia examinanda Propositionum probab. & falsa.

Posteriorem quod attinet, falsum est respondentem philosophum tanquam tenem negationum suarum rationem reddere, quod apparet ex iis quae modò adversus hanc procedendi rationem in specie ex Aristotele disseruimus. Ut largiamur si maximè id in humanis scientiis liceret (quod tamen non licet, ut diximus) non id tamen in divinarum rerum scientiâ ad salutem pertinentium liceret; prout patet ex iis quae lib. 2. cap. 14. ex Augustino protulimus, docente *non tenendam responsione esse adversarius* veritati Christianae lib. 2. con. Crescon. cap. 17. 18.

Quod dicit se Religionis suae capita probaturum; ubi ante nos falsitatis convicerit; quale hoc promissum ipsius & quàm ineptum sit, eodem cap. 3. ostendimus.

Et quod contendit medium hoc necessarium non esse: in eo verò plurimùm fallitur. Solum enim hoc disputandi medium ex omnibus illis octo mediis simpliciter necessarium est in confutandis argumentis adversariorum: quae falsa esse ostendendum est; quod ni fiat, recta usque aguntur. Fit autem illud, tum quando examinamus argumenta adversariorum, & quid in illis falsum sit, velut indice digito monstramus. Et hoc quidem medium semper Scriptura, semper Ecclesia, semper ante hos Doctores & Scriptores Romanenses necessarium esse duxerunt, ut ex praxi ipsorum apparet. Ita enim Scriptura in Controversiis fidei, falsitatem ostendit argumentorum quae adversarij veritati obiiciebant Christo, Prophetis, Apostolis. Idem Patres praestiterunt; idem Romanenses agere perpetuò consue-

sunt,

...itate hoc Veronio minùm quantùm in ipsis ...erat, prout in sententiæ ipsius exhibitione ...o 1. vidimus.

Sed facilè est intelligere cujus causam pro... quam non necessarium hoc medium esse ...ecit. Nam quia veritatis indagationem ...ectat, & statum quæstionis defugit, atque ad ...vis alia extravagari laborat (prout abundè ...emus ex ipsius verbis) hinc examinare argumenta nostra supervacaneum ducit.

An principia rationis Præter omnia certitam prolah. & falsa.

Prima ipsius probatio, quâ nititur ostendere ...edium id necessarium non esse, impertinens ... Neque enim argumenta nostra ex philosophia ... verbo Dei adversùs ipsos desumimus: quia ... quia necessariò, maximè ob malitiam adversariorum, inserviunt principia rationis ad veram ... connexionum ostendendam, hinc etiam ... veritate ipsorum aut falsitate, & de legitimâ aut illegitimâ applicatione dispiciendum est in ... ubi errarunt, aut ubi ea malè applicarunt, ... adeò in philosophiâ erratur quàm à fide aberratur.

Secunda probatio calumniam continet ... ac si Cl. Molinæus articulos aliquos fidei ... Ethnicis probâsset. Verò est Molinæum citare Ethnicos illos auctores, sed non ut veritatem ...entiarum fidei exinde probet, sed ut veritatem connexionũ suarum manifestam faciat ac declaret. *Veritas autem connexionum etiam in Scholis illis disci potest quæ extra Ecclesiam sunt*, ... Augustinus lib. 2. de doct. Christ.

Tertia probatio Romanensibus, qui hactenus methodo recepta usi sunt, non nostræ causæ obest. Horum est Iesuitæ respondere, & li-

An principia rationis Protestantis tantùm probab. & falsa.

berare, se ab accusatione, quâ causæ suæ obesse, libros suos mole nimiâ turgidos efficere, tempus perperam insumere, ac denique mille incommoda Religioni suæ causari taxantur.

Conditiones quibus cum admittit hujus medij usum, & quidem primam quod concernit: falsam est ut ostendimus, examen singulorum argumentorum adversariorum ad rem non pertinere. Secunda arguit, quàm iustè à vi argumentorum nostrorum sibi metuit. Tertia Sophisticum studium à proposito statu quæstionis & indagatione veritatis deflectendi indicat.

In qua re Sophistis Protestantes ipsi sibi causam adversum se dederunt, qui à principiis rationis quæ ad veritatem connexionum ostendendum assecuntur à nobis, vel invitos nos ab- h.e. ad Scripturam pertrahendos dicunt.

Quartam absurdam esse patet ex c.4 ubi de textu Pontificio egimus.

Cap.

CAPVT XIII.

Ex ratione argumentum decimum.

Ex eo quod ratione fides stabiliri non possit Iesuitæ & Protestantium quorundam argumentum. Quorum rationes proponuntur. Quomodo fidem ratio stabiliat, quomodo non? Gregorij Nazianz. in id auctoritas. Philippum Mornæum nõ statuere, Trinitatis mysterium ratione etiam percipi posse, contra iniquam accusationem Meisneri ostenditur. Goclenius quo sensu dicat fidem ratione stabiliri? Respondetur argumentis adversis. Fiducia fidei quatenus ratione stabiliatur?

An ratio fidem stabiliat?

QVÆ sententia tradit fidem ratione stabiliri ea est falsa.

Atqui sententia de usu & necessitate principiorum rationis tradit fidem ratione stabiliri. Ergo.

An ratio fidem stabiliat

Antehac Protestantes quidam Reformatorum doctrinam de usu principiorum rationis ea accusatione gravabant, quod Reformati sic re & verbis fidem ratione stabilire praesumerent. Hodie Iesuita id ipsum in Reformatorum una & Lutheranorum accusationem vertit, ac omnium argumenta ideo reiicit, quod sit fidem ratione stabiliamus. Cap. 8. §. 3. ait *Protestantes, philosophicis propositionibus quae extra Scripturam sunt,* STABILIRE *doctrinam suam*. Item, *inde inferri potest, quandoquidem Minister articulos suos fundat in sua interpretatione, quae elicita est ex pluribus rebus quae sunt extra Scripturam, eum per consequens* STABILIRE *articulos suos rebus illis quae extra Scripturam sunt*. Et §. 8. ait *nos articulos fidei nostrae* STABILIRE *ratione quae fallibilis sit*. cap. 9. §. 4. *nos mendaces dicit, qui existimemus nos fidem nostram fundatam in sola Scriptura habere, quam talem fidem* STABILIAMUS *ex propositionibus philosophicis*. §. 6. *dicit Protestantium fidem ex parte* STABILIRI *à nobis auctoritate Aristotelis & philosophiae*. §. 8. *nos non posse esse certos articulorum nostrorum, ut quos ex parte* STABILIAMUS *propositionibus rationis ex quibus falli possumus*. §. 3. ait *consequentias Protestantium non esse sufficientes ad* STABILIENDUM *articulum fidei*. Item, *nullam consequentiam, esto evidentissimae veritatis sit, esse sufficientem ad fundandum aut* STABILIENDUM *articulum fidei Catholicae*. Sic aliis locis saepissime accusat Protestantes quod principiis rationis fidem stabiliant, & reiicit argumenta ipsorum eo praetextu.

p. 255. 256.

p. 246. 309. 312. 332. 365. 367.

Menzerus Theologus Hassiacus Ubiquita-

ris

...&c. adversus magnum illum Sadeelem alle- ...inter alia quæ adversum Reformatos pen- ...it, & quibus persuadere vult nos è Confessio- ...s Augustanæ societate adeoque Germaniâ eii- ...ndos esse, etiam hoc nobis objicit: *quid fi- ...m ratione stabiliamus*, id quod reiiciatur Con- ...fessionis Augustanæ articulo de peccato Ori- ...ginis.

An ratio fidem stabiliat?

Eiusdem erroris nos accusat Meisnerus quæst. ... usu phil. Ex eodem respicit Vir doctissimus ... Meth. stud. Theolog. ubi dicit, *absurdum errorem ... philosophiæ in usu construttivo esse*, *quando fides ... nostra rationibus philosophicis* STABILIRI & *... firmari ...* &c.

Minorem probant Mentzerus & Meisnerus, ... confessione Rodolphi Goclenij Theologi & ...ilosophi Clarissimi, *qui fidem ratione stabiliri ...* ... part. 1. Miscell.

Minorem probat Iesuita per octo illa media ... Nam pro eodem sumit *τὸ esse principium ra- ...* in eliciendis articulis fidei, & *τὸ fundare seu ... stabilire aliquem articulum fidei principium illis*, ... perpetuò ex ea hypothesi adversum Protestā- ... omnes pugnat, quòd fundent & stabiliant fi- ... articulorum suorum in interpretationibus ... consequentiis suis quæ in Scripturā nō con- ...entur, &c. *Postremò*, ait, *inter alia & præter* pag. 8. ...*a quæ iam allegavimus, non unam, sed octo ra- ... possumus reddere, non unam sed octo defectus ob- ... ostendere, ob quos omnes & singulas nulla interpre- ... aut consequentia necessaria vim habere eam quā ... stabilire debet, nimirum qua sufficiens sit ad funda- ... aut* STABILIENDUM *aliquem articulum*

An ratio fidem stabiliat

fidei, cap. 8. §. 1. Ita Iesuita eam probat contra deum adversus omnes Protestantes.

Eandem probat Vir doctissimus in Meisn. Theolog. *[illegible] posse esse principium in fide, quam consentire Deo in Scripturis & per Scripturam loquenti. Est enim Deus ipsa veritas, & verbum eius est certissimus & firmissimus [illegible] [illegible] per terram [illegible].*

Meisnerus eam probat 1. *Si ratiocinationis Causa & effectus in eo genere discrepant [illegible]. Atqui [illegible] & fidei causa obiectum articuli sunt, simplices non mixti, [illegible] & [illegible] [illegible] intercedit distantia (illa enim [illegible] [illegible] obiectum est [illegible]) [illegible] igitur illa [illegible] causa [illegible]. Conservationis [illegible] verum est, quod [illegible] fidei articulorum simplicium [illegible] [illegible]. Idem vero est principium [illegible] confirmatur, quod fuit principium [illegible]. Excitatur autem non per rationem, sed per verbum Rom. 10. 17. Ergo & per verbum & non per rationem confirmatur.* Summa huius [illegible] simplicium causa non est ratio, sed verbum. Ergo nec potest fides illa confirmari per verbum. Antecedens probatur, [illegible] 1. [illegible] genere [illegible]. 2. Quia fides [illegible] quam diu rationem sequitur. Consequentia: quia idem est principium Conservans confirmans[illegible] quod fuit gignens.

11. Argumentantur: *Quare male cum [illegible] comparatum esset, si philosophia & natura [illegible] fidem stabiliret? Atqui [illegible] fidem ipsa [illegible] [illegible]*

[illegible] philosophorum est. Atqui contrarium experien- [illegible] docet: nimirum, idiotas simplici verbo contentos fidem [illegible] firmius credere & tenacius, quam doctissimos [illegible] sacrarum blandientes.

An ratio stabiliat

III. Probat ex eo, quod fides rationem [illegible] potius quam firmam faciat, & probat ex in- [illegible] rationis & diversitate iudiciorum.

IV. Argumentatur: *Etsi concederemus [illegible] [illegible] & simpliciter, qui etiam in rem [illegible] [illegible] Diabolus [illegible], confidens [illegible], quandoque [illegible] posse per rationes philosophicas, de fide [illegible] [illegible] & falso [illegible] fidei [illegible] [illegible], id [illegible] [illegible] descendum esse.* Et in id allegat [Chry]sostomus super Matthæum hom. 49. *Christianos [illegible] firmitatem accipere veræ fidei, ad nullam rem [con]fugere decet quam ad sacram Scripturam.* Item [Ambr]osius l. 1. de fide ad Gratianum: *Non credimus [philo]sophis, credimus piscatoribus: non credimus Dia- [lecticis], credimus publicanis.*

Responsio.

Est ambiguitas in phrasi stabilire fidem. Hæc [enim] duobus modis potest intelligi, vel propriè [ve]l impropriè seu [illegible]. Propriè fidem [stabi]lire, est principium esse veritatis sententia- [rum fi]dei. Impropriè fides stabilitur & [illegible] [illegible] per instrumentum rationis ostendentis [illegible] [illegible].

[illegible] quæ sententia tradit fidem stabiliri per [pri]ncipia rationis in priore significatione, [illegible] [illegible]. Sed sic negatur minor. Etenim [illegible] Refor- [mati] in Controversiis, quæ ipsis intercedunt cum

An ratio fidem stabiliat

alijs Protestantibus, nec Protestantes omnes in illis quae ipsis intercedunt cum Romanensibus, tradunt fidem stabiliri ratione in ea significatione, ut apparet ex Exegesi nostrae verae sententiae allatae libro primo, & ex Corollarijs etiam quibusdam quae ex ea fluunt. Firmum enim est quod Zanchius ait de tribus Elohim par. 2. l. 1. cap. 2. ubi postquam ostendisset ignorantiam philosophiae causam esse inter alias propter quam Antitrinitarij in monstrosos illos errores inciderunt, ait: *Aliquos autem nimium dicunt aut philosophiam firma habere argumenta ad demonstranda illa quae nobis Scriptura credenda proponit, &c.* Ubi loquitur in specie de mysterio Trinitatis. Interim tamen ne appareat, ne rationem quidem contrariam esse, sed suppeditare quaedam ex quibus appareat non absurdam esse doctrinam in Scriptura traditam, adhiberi solent nonnunquam argumenta quaedam ex ratione, ut ibi Zanchius facit, sed magis illustrationis quam demonstrationis propter se dictae causâ. Id quod etiam à Magno illo Philippo Mornaeo factum, quem Meisnerus in Metaph. 2. de Deo, ait statuere cum Keckermanno, *summum Trinitatis arcanum ratione etiam proprijs & naturalibus argumentis probari posse.* Cum tamen Mornaeus non semel capp. 5. 6. expresse dicat, *rationem per se & absque revelatione verbi nec invenire nec percipere posse hoc mysterium.* Argumenta autem rationis adhibentur ab eo illustrationis gratiâ, quod ipsum Cl. Gerhardus in Methodo sua non improbat, sed probat potius. Nec alius scopus fuit Keckermanni, aut aliis

liis

[illegible] quæ sunt bona fieri, quia, sic Augustinus [illegible] magis confundi posse censent. [illegible] ipse [illegible]. Et sic falsò accusamur, ac si articu[lum] Augustanæ Confessionis de peccato Origina[li] contrarium esse [illegible].

An [illegible] fidem [illegible]

Vnde patet, quòd ad minoris probationem ex Goclenij verbis petitam, sic respondendum: ni[hil ob]stare Goclenium uti voce STABILIRI non [pro]priè, sed saltem posteriore significatione [im]propriâ & catachresticâ. Qui in re non magis [re]prehendendus est, quàm Gregorius Nazianze[nus], dicens doctrinam fidei Christianæ ROBU[RARI] ex philosophia: [illegible] quod Billius vertit, *ex deteriori ad [illegible] præstantius est cognoscentes, atque illorum im[becill]itate doctrinam nostram* FULCIENTES: in Orat. funeb. in Basilium Magnum.

Maioris probatio à Iesuita allata quan[t]um attinet ad priorem significationem vo[ci]s STABILIRI, impertinens est & adversùm [n]os & alios Protestantes nihil facit. Vt enim di[xi]mus, non stabilimus fidem per ea in illa signi[fic]atione. Posterioris autem significationis re[s]pectu, quid respondendum sit, apparet ex dis[tinc]tione octo illorum modorum à nobis hactenus [pro]posita.

Ad probationem allatam à Viro Doctissimo, Respondeo 1. Si ideò fides nō stabiliri potest ra[ti]one, quia summa probandi ratio est per Scri[pt]uram probare; tūm nec per rationes philoso[p]hicas secundario probari potest, quod tamen [Go]clenius & Meisnerus docent, ut vidimus lib. 1. c. 10.

An ratio fidem stabiliat

Ratio: Semper enim adversarii tales rationes obiicere possent. Firmiorem nullam esse probandi rationem quam per Scripturam. 2. Tandem sequitur non posse stabiliri in priore illa & propria significatione.

Ad 1. Rationem Meisneri. Resp. 1. Eum tantùm hic mentionem facere articulorum simplicium, non autem mixtorum. Quid igitur hic sentit de mixtis? Tacet hic & noluit aperte loqui. Quae causa est? quia scilicet antea docerat, mixtas quaestiones ex philosophia posse secundariò confirmari. Si hoc verum est: Ergo fides quantum ad hoc attinet stabilitur ratione ex ipsius hypothesi. 2. Nego consequentiam: nam potest fides stabiliri ratione impropriè, ad quod opus non est ut ratio sit causa fidei. Si in priore significatione fidem stabiliret, tum necessum foret ut causa esset illius; quod non. Et quod in probatione dicit, quamdiu pari ratione sequamur, fidem oriri non posse: id falsissimum est de verâ ratione & vero illius usu quibus nos utimur & tradimus.

Ad 11. Respon. Tùm demum idiotarum malam fore conditionem, si fides per rationem & philosophiam stabiliretur in priore significatione, quod non. Stabilitur enim tantùm in posteriore significatione; ex quâ sequitur tamen, cognitionem fidei maiorem esse in doctis ratione non blandientibus (ut Rhetoricatur Meisnerus) sed verâ ratione benè utentibus, quàm in indoctis. Quod allegat experientiam, ea, si de noticiâ loquatur, nulla est; si de assensu constantiae vero, & de verâ fiduciâ, id certè non ipsius,

sed

[illegible] divini judicij est. Nec qui tentantur credunt. An ratio [illegible]
[illegible] etiam firmius credunt. Constat enim, [illegible]
[illegible] in [illegible] posse, quia secundum
[illegible]entiam non est: & quod in illis qui plene vero
[illegible] carnis imbecillitas possit, maxime ubi
[illegible] persecutione res est.

Ad III. Quia hoc argumentum se ulterius [illegible] ad praesens [illegible]
[illegible] extendit, quam tantum ad hanc quaestionem prae-
[illegible], h. e. non tantum ad hanc quaestionem [illegible]
[illegible] sed in genere etiam ad canonis axioma-
[illegible] in Controversiis Theologicis; hinc ad illud
[illegible] est respondendum, quod quidem capite
[illegible] fiet.

Ad IV. Resp. Esse fallaciam ignorationis
Elenchi; nam nec [illegible] mysteriorum fidei
nec fiduciam stabiliri ratione proprie loquendo
[illegible] sed [illegible] improprie, quo modo [illegible]
[illegible] fiducia stabiliri ratione. [illegible]
[illegible] scilicet, in quantum doctrina de fiducia [illegible]
[illegible] & objecto illius quod est gratia Dei in Christo
& imputatione illius ad salutem, adversus ho-
[illegible] veritatis defendimus argumentis e Scriptura
petitis, quibus axiomata rationis inserviunt ad
ostendendam veritatum connexionum. Deinde
quando in pugna cum Diabolo h. e. in tentatio-
[illegible] homo ex verbo Dei argumentatur, & pro-
[illegible] generales ita apprehendit, ut ad se per-
[illegible] sentiat; ubi certe ratio h. e. [illegible] intellectus
[illegible] nec [illegible] otiosus est aut sepul-
[illegible]. Nam inter alia intellectus hoc principio na-
[illegible] opus habet: *Quod ad omnes pertinet, etiam
ad singulos pertinet. Posita causa necessaria poni-
tur effectus. Ubi est effectus necessario* [illegible]

causa, aeternam esse causa. *Ubi media omnia ad finem, ibi manere finem, &c.* Quae axiomata etsi formaliter, & sic philosophice expressa fidelis non teneat aut non observet, in lumine tamen naturali ea materialiter habet. Et sic dicta etiam Chrysostomi & Ambrosii adversum nos nihil faciunt.

CAP. XIV.

Ex ratione argumentum undecimum.

An ratio fidem dubiam faciat?

Ex eo quod ratio fidem dubiam faciat Cardinalis Perronij, Iesuitarum & Meisneri argumentum. Eodem veteres haereticos usos fuisse ex Maximo ostenditur. Rationes adversariae quibus argumentum id stabiliunt complures diluuntur. Idiotas ignaros scientiae Theologicae posse habere certitudinem fidei, contra Cardinalem & alios ostenditur. An, si fidelis non possit solvere omnia Sophismata quae contra fidem afferun-

tur,

tur, certus fidei suæ esse non possit? An fi-
des ideo, e pro fundamento habeat au-
ctoritatem & eruditionem Doctoris seu
Pastoris sui? An disputationis Theolo-
gicæ sinistro successu veræ fidei præiu-
dicare debeat?

An ratio fidem dubiam faciat.

QVOD fidem Christianam dubiam facit, id in argumentis Theologicis usq; est [illegible]. At principia rationis fidem dubiam faciunt. Ergo.

Meisnerus quæst. generalibus, inquit, Dum in [illegible] ex [illegible] Aphorismos Calvi[illegible] merito [illegible] & [illegible] magis [illegible], quàm [illegible], si ex principiis [illegible] Metaphysicis [illegible] sit. Item, Conclusio-[illegible], quod [illegible] non firmam, sed dubiam [illegible] facia. p. 34. p. 38.

Cardinalis Perronius in præfat. Resp. ad Serenissimum Regem Angliæ: Quare nunc, in-quit, necesse est confugere ad consequentias extra-ctas per instrumentum rationis, quæ hoc modo inter-venit tanquam media inter Scripturam & Conclu-siones inde eductas. Hinc fit ut si ipsa non sit certa & infallibilis, sed tantum probabilis & coniecturalis, fides etiam quæ ab eo discursu dependet, eandem naturam induat. Inde resultat, nos ex Scriptura fidei certitudinem habere non posse, nisi ante omnia [illegible] argumenti necessariis, &c. Si-

An ratio fidem dubiam faciat?

tuit igitur Cardinalis rationem, ut quæ incertam incerta sit, etiam fidem certam non efficere.

Gontcrius Iesuita in Collatione Carolo-Tardensi (sic vocat Consequentias & principia rationis quæ Protestantes in suis argumentis adhibent) [illegible] mentem, & eas in tenebras Ægyptiacas immergunt.

p. 32. Iesuita Veronius c. 6. §. 2. Ex eo quod Protestantes utuntur principiis rationis colligit eos non credere Trinitatem, incarnationem, & alia plura; articulos non Controversos nisi per phantasiam, & quia aliter ac ratiocinarentur sic ipsi in mentem venit. Item ex eo sæpe infert, privatum nullum posse esse certum fidei suæ, sed habere eius cognitionem tantum dubiam, fallibilem & incertam. Hoc agit cap. 12. eodem sectione tertia.

p. 36. Minorem probat Meisnerus I. ex dictis Scripturæ. *Multa, inquit, existunt hæc dicta Scripturæ qualia sunt. Psal. 14. 3. Esa. 9. 2. c. 60. 2. Joh. 1. 5. 10. Act. 17. 30. cap. 26. 18. 1. Cor. 3. 18. 19. 20. Eph. 4. 17. c. 5. 8.* quæ in locum [illegible] Gerhardus allegat, ut probet rationem in divinis cæcam esse post lapsum, & alia *Rom. 1. 21. 1. Cor. 1. 17.*

II. Probat ex ratione & quidem duplici. 1. *Cum enim imbecilla sit ratio & in naturalibus etiam cæcutiat, quomodo tam perspicax esse posset in divinis, ut illa indubitate cognosceret?* 2. *Et, quæ ubi erroris sedes, ubi perpetuæ dissensiones, ubi alter hoc alter illud statuit, pro diversitate diversimodæ apprehensionis, &c.*

III. Probat id experientia *quod testatur,*

...i, exemplaris philosophi illius de quo [illegible] *lib.* [illegible] c. 4.

15. Auctoritate Sapientis c. 9. 16. Item Aug. [illegible]: *Caliginem [illegible] quae non [illegible] quae se ipsam ignorat.*

Romanenses quidam 1. probant idem ex eo, *quia ratio humana fallibilis est & errare potest,* [illegible] *ipsis Protestantibus.* Hac ipsa ratione [illegible] ante Iesuitam Cardinalis Perronius, ut ex verbis citatis apparet.

12. Quia ubi ratio non habet auctoritatem aliquam externam iudicatoriam (qualis est Ecclesia) quae eam suo iudicio cohibeat, non potest non in dubio esse, & tandem per imaginationem credere. *Dico,* inquit Iesuita cap. 5. §. 4. *quod probe notandum est, quamdiu Protestantes non* [illegible] *in suis principiis,* hominem nullum hodie posse esse iudicem Controversiarum cum certitudine infallibili, *nec credere Trinitatem & plures alios articulos fundamentales, qui per consequentias è Scriptura educuntur, &c.* Et paulo ante: *Nisi agnoscerent auctoritatem infallibilem in Ecclesia circa interpretationem Scripturarum, [illegible] adversarii [illegible] sine plurimorum articulorum, &c.* Hoc etiam tendit Cardinalis Perronius, qui ob eam causam loco citato dicit, *agnoscendam esse auctoritatem externam & necessariam [illegible] inter verbum Dei & nos, quae [illegible] Curia iudiciaria inter legem principis & subditos, & [illegible] exhibeat sensum Scripturae tam plane determinatum, & dogmata fidei plane formata, & [illegible] ex ore suo [illegible].* Ac id probat ex Ephes. 4. ex Iren. adv. haeres. l. 4. cap. 43. Vin-

Ad rationem 10. & 11. [illegible]

p. 13. 424. 425. & seqq.

p. 70.

cem. Libr. Comm. [illegible] cap. 3

An ratio fidem dubiam faciat?

112. *Quae plerisque ignota sunt, principia rationis seu consequentiae, easque formare non possunt plerique.* Ita argumentatur Cardinalis [illegible]. *Non possumus, inquit, nobis attribuere nullam certitudinem fidei nostrae per Scripturam, nisi ante omnia praestiterimus nobis de argumentis necessariis & infallibilibus contra omnis generis interpretationes; nec non de solutionibus certis & inexpugnabilibus contra omnis generis objectiones, quibus sine dubitatione ostendere possimus singulos articulos nostrae doctrinae elicitos esse ex puro sensu Scripturae. Id quod impossibile est idiotae, & difficillimum etiam doctissimis, &c.* Et hinc postea infert, debere igitur esse judiciariam potestatem Ecclesiae, quae praescribat rationi quid credendum sit, quid non.

Eadem ratione utitur Iesuita Gontierius in Collatione Caënsi, dicens; *necessitatem consequentiarum dependere à materia & forma, adeoque opus esse ut is qui consequentiam aliquam formare velit, sit summus philosophus, summus Theologus, ac summe versatus in omnibus scientiis.*

Similiter Iesuita Veronius cap. 10. §. 1. ubi probat privatum nullum posse esse certum fidei suae, stante hac hypothesi, *utendum esse principiis rationis in argumentis Theologicis, seu licere è Scriptura argumentari interveniente consequentia, [illegible] eum [illegible] certum esse posse certitudine fidei, tenere eum elicere & formare consequentiam atque habere evidentiam tam propositionis quae fundatur [illegible] in Controversiis, tam argumentorum quibus ista propositio probatur. Et quamvis Pastor assistat hac*

re &

veri praeat, & ipsi credenti deducat consequentiam, argumenta formet, evidentiamque [illegible] exhibeat, nisi tamen eum ipsum manifestè cognoscere consequentiam & evidentiam illius, adeóque eam deductam intelligat eam esse necessariam. Atqui idiota evidentiam propositionum & probationum quibus conficiuntur habere nō potest, ut Ergò.

An talis fides [illegible] fiat

Maiorem probat: 1 ex hypothesi Protestantium, quae artic. 4. Conf. Gallicae exprimitur; ubi dicitur, nos credere libros Canonicos Veteris & N. Testamenti verè tales esse, non tam ob auctoritatem Ecclesiae quàm ex persuasione Spiritus S. Vnde infert, cùm per rationem religionis, etiam articulorum fidei, sequi ex nostra hypothesi, unumquemque qui quidem non ob auctoritatem Ecclesiae credit, credere quia ipse habet evidentiam propositionum & argumentorum, adeóque consequentias formare & elicere quascunque potest, quandoquidem nullum aliud fundamentum habent tales articuli, ait, quàm consequentiam.

2. Probat eandem ex confessione Molinaei dicentis unumquemque privatum debere habere iudicium discretionis, quo discernat veram partem, meliùs doctrinam suam per verbum Dei probet.

3. Quia nisi ipse idiota deducat consequentiam, sed tantùm contentus sit eam deduci & cognosci à suo Pastore, tum fides eius fundatur non nisi in opinione quam habet de Pastore suo, esse eum scilicet virum eruditum & ingenuum qui consequentias benè elicere possit.

Minorem hic idiotas non posse elicere & formare consequentias, probat 1. à difficultate consequentiarum eliciendarum, & evidentiae

An ergo fidem dubiam faciat? propositionum argumentationumque ultimò [illegible]. Sunt enim istae consequentiae seu propositiones philosophicae, quarum certitudo dependet ab evidentiâ [illegible]. 2. *Quia sunt falsae, adeòque contra fidem, cognoscere ipsis competere non potest.* Probatur, nam *Patribus sunt contrariae.* 3. *Quia si vel maximè verae essent consequentiae illae, tamen Conclusionem inde elicere [illegible] non potest; ad hoc enim requiritur forma argumentandi quam [illegible] non habet.*

Unde infert, nihil aliud restare, quàm quòd [illegible] dicet, *consequentias veras, evidentes, necessarias esse, quia Patres eas viderunt; & sic [illegible] esse dubiam, [illegible], incertam, [illegible] quia pro fundamento non habeat nisi auctoritatem Patrum, aut iudicium proprium discretionis [illegible] ob causam [illegible] Antiquitatis, [illegible], fides Patrum [illegible].* Ita Iesuita subtiliter in hac quidem parte Sophisticam à Cardinali Perronio didicit.

Respons.

Veteres haeretici hoc eodem argumento olim adversus Catholicos utebantur. Nolebant enim ut Catholici veritatem è Scripturâ eruerent ministerio rationis, eo praetextu inter alios, [illegible], quòd *significat quae per rationem fit apertam obscuritatem & incertitudinem* (haec enim est vis vocis [illegible]) [illegible] *efficiat*, ut testatur de iis Maximus Serm. [illegible] &c.

Sed respondeo per negationem minoris, & dico tantùm abesse, ut eadem dubiam faciant rationis

tionis veræ principia, ut ratio potius cognitio-
nem ac certitudinem plurimùm adjuvent & suo
modo stabiliant.

An ratio fidem dubiam faciat

Ad probationes Meisneri allatas quod atti-
net: 1. In genere observandum est, distinguen-
dum esse inter rationem veram & inter falsam;
item inter rationem veram bene applicatam &
male applicatam. Falsa ratio est corruptio, quæ
veræ rationi quatenus illius ex imagine Dei re-
liquum est accessit, corruptio, inquam, cum acti-
bus, operationib. effectis suis, inter quæ est ma-
la applicatio veræ rationis. Hæc falsa ratio non
potest dici ratio nisi æquivocè & abusivè. Et huc
facit Stegmanni distinctio *inter rationem in se
spectatam, quatenus imaginis divinæ pars residua
est, & inter eam accidens quatenus corruptione præ-
[illegible] est,* disp. 2. quæst. Photin. q. 2.

2. Respicienda est distinctio inter rationem in
abstracto, & inter eam in concreto consideratā.

3. Ratio in concreto est vel illuminata ac
correcta verbo, seu est hominis fidelis; vel non
illuminata seu hominis infidelis; ut etiam Steg-
mannus loco citato distinguit.

His fundamentis positis Resp. ad 1. pro-
bationem, 1. Scripturæ loca citata à Meisne-
ro omnia impertinenter allegari: loquuntur e-
nim non de vera ratione, sed de falsa de qua quæ-
stio non est. Verum quidem est, rationem fal-
sam aut malam applicationem veræ rationis fi-
dem dubiam facere; ut patet ex mysterio Trini-
tatis in quo quod hæretici tantopere errant, in-
ter alias causas est etiam ignorantia & abusus ve-
ræ rationis ac philosophiæ, ut luculenter Zan-

An ratio fidem [illegible]

chius ostendit lib. 3. de trib. Elohim. Sed de hac quæstio non est. Quæritur enim, *An ratio, quæ modo demus rationem habent, sive fidelibus, servavit principiis vera & sana ratione?* Ad hanc quæstionem dicimus, licere illis adhibere principia sanæ rationis, quæ est ipsius Dei veritas, & quidem eam non separamus à gratiâ supernaturali & verbo Dei, sed eam huic subordinatam esse volumus. Meisnerus ut probet eâ ratione uti non licere, argumentatur hic à rationis corruptione, & prout est in illis qui verbum Dei aut planè ignorant, & id nunquam audiverunt, aut si audiverunt, ei tamen non crediderunt. Quæ *[illegible]* afferuntur omnia illa loca, quæ de ratione corruptâ & in infidelibus existente loquuntur: in quibus certe ratio non est sapientia sed stultitia, ut ait Apostolus ad Corinthios loco allegato, nec lux salutaris, sed tenebræ [illegible]tis. Alia autem est conditio rationis fidelium: illi enim non ampliùs in tenebris sunt, sed sunt lux, ut loquitur Apostolus loco illo ad Ephes. 5. 8. quem Meisnerus allegat; ut adeò is locus non obsit nobis, sed potius sententiam nostram confirmet: *Olim eratis tenebræ, sed nunc estis lux in Domino, ambulate ut filii lucis.* Cùm igitur fideles non sint ampliùs in tenebris, perperam illis adaptantur loca quæ de iis loquuntur, qui in tenebris infideles versantur. Objectioni illi, quæ dicit *rationem in omnibus hominibus, adeoque etiam fidelibus corruptam esse & cæcam* respondendum est, rationem in homine ante statum gratiæ talem quidem esse respectu veritatis sententialium, non autem necessario talem esse respectu veritatis consequentiæ

...ant ut quæ etiam in Scholis quæ extra Ec-[illegible]sunt disci potest, teste Augustino. In sta-[illegible] autem gratiæ cæca amplius non est respectu [illegible] veritatis sententiarum, teste Apostolo con-[illegible] verbis dicente *fideles olim fuisse in tenebris*.

An ratio fidem dictam facere.

Ad secundum argumentum, & quidem ad priorem [illegible] sequitur rationem per se non posse cognoscere veritatem sententiarum fidei; nõ autem se-[illegible] eã nõ posse cognoscere veritatem commu-[illegible]. Ad posteriorem, responsum fuit cap. 7.

Ad tertium consistens in experientia philo-[illegible] apud Ruffinũ, dico eam [illegible] al-[illegible]. Est enim rationis consideratio non in se [illegible] per se; sed ut est in infideli volente iudicare [illegible] sententiarum fidei ex ratione. Ait e-[illegible] Ruffinus, philosophum eum verbo demum [illegible] virtute victum evasisse Christianum: [illegible] *Christianus effectus tandem se gratulatur es-[illegible]*.

Ad quartum dico, loqui tantum sapientem & Ambrosium de veritate sententiarum.

Ad 2. argumentum Romanensis, quid respon-dendum sit apparet ex lib. 1. c. 11. & lib. 3. c. 9.

Ad 11. dico falsum esse requiri iudicium [illegible] externum decisionis. Sufficit iudicium discretionis tàm internũ uniuscuiusque, quàm externum Pastorum aut Concilij pronuncian-[illegible] secundum verbum Dei. Loca citata Pauli, [illegible], Vincentij Lirin. non probant requiri iu-dicium tale externum decisionis, sed tantùm dis-cretionis, quod libenter concedimus.

Ad 12. Respondeo per negationem maio-ris: falsum est teneri unumquemque idiotam

An ratio fidem dubiam faciat.

elicere & formare consequentias, ac penetrare ad evidentiam propositionum & argumentorum. Hoc enim est confundere scientiam Theologicam cum fide. Illa in Pastoribus necessario esse debet, quorum officium est ἐλέγχειν τοὺς ἀντιλέγοντας, & requirit ad perfectionem sui, etiam talem qualem Cardinalis & Vorstius dicunt. cui perperàm & ridiculè addit Gentilis omnia *accurate sciantur*. Fides autem eam non requirit ad essentiæ suæ necessitatem. Dico ad *essentiæ suæ necessitatem*: nam verum est scientiam Theologicam, quæ consistit in notitiâ argumentorum, consequentiarum, solutionum, &c. in homine vere fideli multum conferre non quidem ad ESSE, quod vocant fidei; sed ad BENE ESSE respectu cognitionis longioris & amplioris. Simpliciter vero eam fides non requirit. Ratio in eo consistit, quia fides vera assensus est dependens ab auctoritate loquentis Dei, non autem a rationibus & demonstrationibus, ut in aliis scientiis fit.

Quare quantum attinet ad cognitionem fidei, sufficit ad eam cognitio aliqua obiecti, quæ esse non potest absque rationis seu Logicæ naturalis principiis, ita ut hic verbum Dei sit fundamentum & principium fidei, Logica autem naturalis habeat rationem instrumenti. Ita ut, si quis sciat Scripturam esse Iudicem Controversiarum fidei, sufficit ipsum è verbo Dei didicisse exempli causâ, noluisse Deum ad eam absolutè & sine exceptione remitti in Controversiis, ac Christum ipsum & Apostolos ad eius tribunal provocasse. Ex quo fundamento iam homo

natura

gatur intelli, Scripturam esse normam iudicij Controversiarum fidei. Item ut sciat, Traditiones non esse verbum Dei, sufficit eum ex verbo didicisse, v.g. inventa & mandata hominum quae conscientiis tanquam ad salutem necessaria obtruduntur, à Christo damnari. Ut sciat se non mereri vitam aeternam, sufficit ei ut ex Scriptura nôrit, salutem non esse ex operibus ne quis glorietur, sed ex gratiâ. Item, purgatorium ignem esse commentitium; quia, sanguis Iesu Christi purgat nos ab omni peccato. Sic de caeteris.

An ratio fidem dubiam faciat.

At, inquit Cardinalis, *Contra haec possunt multa afferri & disputari; ad quae idiota expers philosophiae & scientiae Theologicae certus esse non potest fidei suae, quandoquidem hic vel ille responsio ipsum in ambiguo constituit, quam solvere non potest.* Syllogismus talis erit: *Qui non novit solvere omnia sophismata & argumenta quae adversus fidem afferri possunt, ille fidei suae certus esse non potest. At idiota non novit, &c. Ergo.*

Respondeo per negationem maioris, quae neque h[illegible] quidem & terrenis omnibus vera est. Sic enim Corydon aliquis firmiter novit se hominem & bipedem, non autem equum esse. At contra hoc Sophista multa proferet, quibus contrarium conatur ipsi persuadere, quae rusticus profectò solvere non potest; anne igitur incertum est se equum non esse. Imò certus manet se hominem esse, & Sophista nihil aliud suis fallaciis evincere potest, quàm ut rusticus eum insulsum & otiosum nugatorem credat, & Sophismata ipsius flocci faciat. Ratio, cur locum

An ratio fidem dubiam faciat

non det argutiis illis succumbere, quia quod se hominem & non equum esse novit, id non dependet à demonstratione, sed iudicio sensus communis.

Similis ratio est rerum fidei, quarum certus esse potest aliquis, etsi Sophismata omnia quæ in contrarium afferuntur diluere non possit; ſ. quæ propter auctoritatem Dei loquentis, cuius maior certitudo est quàm sensuum nostrorum qui falli possunt. Quo fit ut quicquid Sophista adversus eam auctoritatem proferat, non audire id tenetur idiota, monente Augustino Epist. 7. ad Marcell. *Si ratio contra divinarum Scripturarum auctoritatem redditur, quantumlibet acuta sit, fallit veri similitudine, nam vera esse non potest.*

Ad primam probationem maioris in argumento tertio, respondeo per negationem consequentiæ. Non sequitur illud ex hypothesi doctrinæ & Confessionis nostræ. Nam præter hæc duo: *Credere scilicet ob auctoritatem Ecclesiæ*, & *Credere ob consequentiarum evidentiam ac demonstrationem*, datur tertium; nimirum auctoritas Dei loquentis; propter hanc credimus, cui rationis naturale & verum lumen inservit. Nec potest excipi & quæri, dubium esse an Deus hoc vel illud dicat; nam hic sufficit Scripturam inspicere & videre an v.g. hoc in ea contineatur *Sanguis Christi purgat nos ab omni peccato, &c.* Si instet Sophista, & afferat homini idiotæ (de idiota enim non autem de iis loquor quorum officium est [illegible]) instantiam hanc vel illam ex rationis acumine perperam petitam;

num: non debet hunc idiotam ab eo dimovere, quod in verbo Dei clare, perspicue & proprie positum est. Verum etiam falsum sit, quod lecta ait *Arminius talis* Protestantem habere pro fundamento non nisi consequentias.

An ratio fidem dabit in [illegible]

Ad secundum dico, Cl. Molinaeum non loqui nisi de iudicio naturali discretionis, non autem artificiali seu eo quod scientiis philosophiae & Theologiae excultum est.

Ad tertium Resp. per negationem consequentiae. Tenendum enim est id quod superius monuimus, Pastorem habere duplicem respectum, unum tum Doctoris instituentis auditores suos, tum defensoris seu etiam partis litigantis cum adversario. Ita igitur Pastor profert argumenta sua, aut docens pro captu auditorem suum, aut cum adversario disputans. Si docet, tum quia ad plebes non profert scientiam Theologicam quae in Scholis docetur, sed captui auditorum idiotarum se accommodat, deducit profecto consequentias eas quae ab ipso cognosci & capi possunt, si modo officio suo bene defungi vult; & tum non fundatur auditor in auctoritate Pastoris, imo ne in suo quidem iudicio discretionis, sed tantum in verbo Dei, infert cum praevia institutio Pastoris, tum ratio seu Logica naturalis ipsius auditoris.

Quod si autem Pastor cum adversario disputet coram auditore idiota, & experte scientiae Theologicae, tum non opus habet auditor indoctus ad certitudinem fidei suae assequi consequentias omnes. Nam ut dixi, certitudo fidei non

An ratio fidem dubiam faciat

fundatum in scientiis Theologicis aut consequentiis, sed verbo Dei aut Logica ipsius nemo ali inservit. Huic verbo adeo firmiter adhaerere debet, ut si vel maximè Pastor ipsius, aut solus Theologus in disputando succumberet, ut omnibus Sophismatibus adversarii respondere non possit, id tamen eum à fide sua deturbare ac dimovere non debeat.

Nam cùm Pastor Orthodoxus Sophistae succumbit, non inde sequitur fidei articulum falsum esse, sed Pastorem aut in Theologica scientia aliisve disciplinis illi inservientibus minùs versatum esse, aut aliàs humani aliquid passum. Modò igitur auditor verbum Dei clarum & manifestum pro articulo eo, qui in Controversia est, habeat, à sana ratione secundùm analogiam fidei intellectum; non debet eum quicquid à Sophista contra regeri possit.

Ex quo etiam apparet, nõ ferendum iudicium esse de veritate aut falsitate doctrinae ex successu disputationis alicuius, sed ex verbo Dei secundùm analogiam fidei à sana ratione simpliciter & rectè intellecto; quod verbum si ita secundùm alterutram partem pronunciet, ea amplectendo melior est, etsi interdum in disputando acutior non sit. Haec ad Maiorem.

Ad minorem huius prosyllogismi Romanensis tertij dicemus etiam ipsam falsitatibus nõ carere. Prima enim probatio universaliter vera non est. Nam tales consequentiae omnes adeò difficiles non sunt quin ab indoctis percipi etiam possint. Secunda probatio falsa est, si sermo sit de Orthodoxa antiquitate consentiente

cum

[illegible] verbo, ut vidimus cap. 11. Ad tertiam di- co etiam indoctum sæpe formare argumentum [illegible] in prima figura, siquidem cadit cogi- tatio naturalis omnium commissime. Et hoc [illegible] Ferrius ante hac responderat Iesuitis qui [illegible] id quidem interdum contingere; sed ait [illegible] formas adeo faciles & evidentes non esse. Ve- [illegible] respondeo, nec etiam idiotam teneri om- nes nosse, ut iam ostendimus.

An ratio [illegible] debeant [illegible]

p. 243.

Ex his apparet etiam falsissimum esse quod inferunt Sophistæ, fidem idiotæ pro fundamento habere auctoritatem Pastoris aut proprium iudicium discretionis; item idiotæ fidem dubiam, fallibilem, incertam, humanam esse. Non secus ac falsum est nos Antiquitatis, veris miraculis, quæ Christi sunt in Evangelio ex parte consignata, fidei Orthodoxæ maiorum renunciasse.

CAPUT XV.

Ex ratione argumentum duodecimum.

Aliud argumentum ex eo petitum, quod fit transitus fiat de genere in genus. Protestantium quorundam opinio, circa argumenta Reformatorum. Iesuitae opinio circa argumenta Reformatorum & Lutheranorum. Meisneri argumenta, Verae sententiae exhibitio, & solutio argumenti. H. Altingij responsio de transitu observanda. Hornei doctrina de transitu de genere in genus laudata & exhibita.

An fiat transitus de genere in genus per usum principiorum, &c.

SI *per usum principiorum rationis in argumentis Theologicis fit transitum de genere in genus, rationibus illis utendum in iis non est.*

Atqui verum prius. Ergò & posterius.

Osiander in Enchir. Controv. Calvin. cap. 9. q. 3. de Coena ad argumentum Reformatorum à veritate corporis Christi desumtum etc. Respondeo 1. *Transcensum fieri à genere Physico in genus Theo-*

[illegible] quod [illegible] est [illegible] di- p. 41.
[illegible], & argumentum [illegible] vel [illegible] con-
[illegible]. Item ad argumentum hoc: [illegible] corpus
[illegible] est [illegible], &c. respondent [illegible]
[illegible] ad [illegible] quod non [illegible]
[illegible] quae sunt rationis, & quae sunt fidei, &c. [illegible]
[illegible] disciplinarum [illegible] adver-
[illegible]. Item ad argumentum 16. respondent, [illegible]
[illegible] à genere in genus, & [illegible]
[illegible] disciplinarum Physicae & Theologiae. Sic cap.
q. 4. de Communicat. ad argumentum hoc: [illegible] p. 56. 57.
[illegible] non est capax [illegible], &c. respondent hoc est
[illegible] principia disciplinarum & à genere in ge-
[illegible] (ut Dialectici vocant) ex Physica & Geome-
[illegible] in Theologiam transferre, & à p. 154.
[illegible] ad Euclidem, ex quo secundum re-
[illegible] Dialecticorum [illegible].
Melissenus phil. [illegible] de argument. q. 6. Quae- p. 171.
[illegible] sunt, [illegible] vel [illegible] seu [illegible]
[illegible] quae [illegible] quod [illegible]
[illegible] cognosci nequeunt: sed [illegible] certa disci-
[illegible], per [illegible] principia & axiomata indagari nec
[illegible] non debent. Atque de [illegible] in ista
& per istam disciplinam disputari non debet. [illegible]
[illegible] in [illegible], quod prohibet Philoso-
[illegible] c. 7. [illegible]: [illegible]
[illegible], non licet demonstrando de gene-
re in genus transire. Addit rationem, quia ne-
cesse est ut extrema & media ex eodem genere
depromantur. Peccant contra hoc praeceptum
[illegible] qui de Deo & rebus divinis ex philosophia,
[illegible] quae tamen [illegible] sunt [illegible], di-
[illegible], id quod Calviniani facere [illegible]-

Marginal notes: Ad [illegible] quaedam de gene- re in ge- nus per [illegible] principia. [illegible].

insufficiens est, quam ut multis demonstrari opus sit.

An tran-missio de genere in genus fiat per aliena princ. rat. &c.

Iohannes Behm Professor Theologiæ Regiomontanus problem. 8. de cœlo Dei, Ac principia rationis quibus nos utimur contra Vbiquitatem, planè esse *particularia*. Malè itaque colligitur ab animali naturæ conditione ad cœlestem, ab eâ Dei [illegible] quam in creatura, &c. Quicunque ergò gloriosum corpus, localitatis rationi, Physicæ considerationis facit, & ad naturæ leges adstringit, castigandum committit *particularis* [illegible]. Ita Behm.

Vir doctissimus in Methodo stud. Theologici semel contendit axiomata philosophica extra suam sphæram non esse transferenda, & à Reformatis id fieri dicit. Ait esse *abusum philosophiæ, quando axiomata philosophica accipiuntur ut generalia, et mysteriis fidei* (ita Vbiquitatis mysterium vocat) *opponuntur, cum tamen sint specialia, & in* SVA DVNTAXAT SPHÆRA OBTINEANT *veritatem. Sic Physicus docet, corpus naturale non posse esse simul in pluribus locis, id quod verum est in* SPHÆRA PHYSICA, *quando scilicet quæstio est de corpore naturali & de potentia naturæ. Quando verò Calviniani ex hoc principio inferre conantur, &c.* Item dicit *prætensa philosophiæ contra mysteria fidei ab adversariis allata restringenda esse ad* SVAM SPHÆRAM. Item, *quando nobis axiomata, quæ ex philosophiæ principiis hauriuntur & explicari nequeunt, opponuntur, satius est, ea* AD SPHÆRAM PHILOSOPHICAM *relegare.* Item, *Sunt plurimi qui putant & tanquam respondentes, Axiomata philosophica* NON ESSE EXTRA SVAM SPHÆRAM CONTRA *mysteria fidei ad* [illegible]

p. 16.

p. 17.

p. 134. 135.

[illegible]

... humanae rationi incomprehensibilia mysteria ... Scripturis revelata apprehendit, nullatenus modo ... ex aliis oppugnentur. Ubi verum quidem est, ... esse mysteria fidei, ut Trinitatis, &c. ... TONANDA per principia rationis; sed Ubi do... ... aliorum etiam hic, ad Ubiquitatis ... opinionem respicit.

An fas transitio de genere in genus per usum principiorum &c.

Ita igitur negant illi Reformatis in Controversiis quae nobis cum illis intercedunt, licere ... principiis rationis, quod sic fiat transitio de ... in genus.

Eo strategemate iam Iesuita utitur adversus ... nos quoque Lutheranos. Ait enim respondere argumentis & consequentiis Protestantium ... nihil aliud quam *... in philosophiam errare c. 8. §. 22.* Item *fas non esse referre ad ... principia Religionem Protestantium* ... ibid. item, *respondere argumentis ... & principiis ... ad quaestiones ... §. 4 ... in ... propositiones quae in Scriptura non continentur, imaginarias esse ... hoc enim ... philosophari.* Ita igitur putat, & Protestantes de genere in genus in omnibus suis argumentis adversum Pontificios transire, & vero iis respondere, nihil aliud esse quam in idem vitium incurrere.

p. 178. 280.

p. 235.

Ex hac igitur & Protestantium quorundam & Veronii opinione Syllogismum allatum eliciumus. Minorem quod attinet, in qua difficultas rei consistit, probare existimat Meisnerus supervacaneum esse: *Calvinianos hoc facere, ... manifestius est, quam ut multis demonstrari opus*

Anim. uaelstan de gene- re in ge- nus per usum princ. rat. &c.

sit. In summa probationis loco allegat pro se manifestam experientiam.

Secundo sub finem capitis eiusdem ostendere [illegible] quod Reformati thema Theologicum per medium philosophicum probent: *Thema enim, ait, Theologicum per medium philosophicum quo concluditur, contra rationem in aliud genus transferunt.*

Respon.

Minor falsa est: nimirum per USUM principiorum rationis in argumentis Theologicis committi transitum de genere in genus. Hoc fit tantum per ABUSUM illorum; quem committunt v.g. in mysterio Trinitatis Antitrinitarii. Reformati autem in suis Controversiis cum Lutheranis non abutuntur principiis rationis, nec committunt transitum de genere in genus, aut extendunt axiomata philosophica ultra suos fines. *Nos de Theologia ex principiis Theologicis disputandum esse ex ipsis Theologiae [illegible] et ita [illegible] esse vel ex ipsis [illegible] asserimus, quia [illegible] & [illegible] gare extra artem illius scientiae de qua disseritur, falsi coperiuntur*, ait Sadeel in praefat. de disp. Theol. Agnoscimus enim *esse philosophiae suos terminos & limites intra quos sese contineat: ita ut alterius disciplinae fines non invadat, aut depopuletur*, ut Keckermannus ait praecogn. l. 2. quaest. de propositionibus & Theolog. Et, ut idem recte ibidem ait, *propositiones & axiomata philosophica non sunt extra philosophiam extendenda. Et si quod philosophiae*

assertum

firmat vel negat, id de eo intelligendum [illegible] affirmasse vel negasse, quam ipsa tractat, & eatenus quatenus ipsa tractat. Non autem de eo quod tractat, aut quatenus de eo tractat Theologia. Sunt enim cuique disciplinae sui termini ac subiecti & praedicati (ut habet regula [illegible]) intelligenda sunt secundum subiectam materiam.

An transitus de genere in genus per alien principia, &c.

Nos autem non solùm verbis detestari transitum de genere in genus, sed etiam re ipsa eum non admittere, ex eo de patet: quia transitus de genere in genus tum committitur, quando quod proprium est unius disciplinae assumitur ad demonstrandam cõclusionem alterius disciplinae: hoc autem à nobis non fit. Neque enim assumimus medium terminum ex philosophia ad probandam conclusionem fidei, sed ex Scriptura. In summa, si adhiberemus principia rationis ad ostendendam veritatem sententiarum fidei, tum committeremus transitum de genere in genus: sed id à nobis non fit. Adhibemus etiam ea tantùm ad ostendendam veritatem connexionum: quae profectò, ut ex Augustino saepè ostendimus, ex natura & ratione petenda est; quemadmodum contrà veritas sententiarum fidei eodem testante, ex sola Scriptura est haurienda.

Quare magnam iniuriam nobis faciunt, qui ubi audiunt principia rationis à nobis afferri, protinùs argumenta nostra explodunt & reiiciunt, eo praetextu ac si transitum de genere in genus admitteremus; cùm tamen id vitium non committatur quocunque usu principiorum ra-

An fiat transitus de genere in genus per [illegible] &c.

tionis. Alias & ipsi eum committerent in Controversiis suis, utpote quibus defungi impossibile est absque principiis rationis & philosophiae.

Atque iniquitatem huius accusationis nonnulli ex ipsis Lutheranis Viri Docti agnoscere coguntur, inter quos est Conradus Hornejus Vir Doctissimus de processu disput. c. 7. ubi tam minus solide quam prolixe disserit & ostendit quando transitus de genere in genus committitur, quando non. Qui libellus quia in paucorum manibus est, hoc ex eo quaedam excerpere operae precium est, quantum quidem ad praesens institutum sufficit. *Dicimus, ait [illegible] praepositum esse in Apodicticis ut caveatur transitus de genere in genus, sed ne ex una disciplina principia accipias ad alteram, nil quomodo se habeat. Propter ea ostendemus, praesertim quia nonnulli non satis recte id hodie intelligant. etc.* Et §. 5. *Attendo ergo transitum fieri & disciplinas contaminari modo, per comparationem statuunt, ubi nihil tale statuendum est [illegible] hodie nonnulli quam [illegible] Aristotele allegare, licet per transi[illegible] misi fecerunt, [illegible] quid sit [illegible] monio.*

Ut itaque intelligatur quando solutus fiat, sciendum est: primo non admitti eam quoties de [illegible] subjecti demonstratur quod de subjecto toto ante demonstratum fuerat. etc. Sic quae de corpore naturali in universum demonstrantur in VIII. lib. [illegible] mur illud finitos motum, quantitatem, locum etc. habere, ista si singulis corporis speciebus accommodes, non est transitus. Ex iis enim afficitu-

[illegible] corporis in universum sanari de corpore in com-
[illegible] principaliter & propriè demonstrantur, &c.
[illegible] accommodari partibus demonstrata illa pro-
[illegible] &c. Nullus itaque hic est transitus de genere in
[illegible] quia in eodem genere persistitur: nec tam [illegible]
[illegible] demonstratio asseritur quam de parte pronuncia-
[illegible] quod de toto demonstratum alibi est, sive de ge-
[illegible] consequitur virtute demonstrationis universalis
[illegible] de toto genere alibi per eam propriè demon-
stratur, &c.

An sit transitus de genere in genus per aliam partem, &c.

Et §. 7. Deinde idem fit quoties scientia una alte-
[illegible] subalternatur, sicut optica Geometriae, Musica A-
[illegible] ithmeticae, &c.

§. 8. Tertio non committitur, quando principia
[illegible] munia vel ad demonstrationes certo modo assu-
[illegible] untur in pluribus scientiis vel ad argumentatio-
[illegible] certo modo assumuntur in pluribus scientiis vel
ad argumentationes Dialecticas. In Dialecticis
[illegible] fieri saltum notum est, quoniam probari debent
[illegible] principia cum facultate ad omnes scientias
pertinent. Sic posita definitione poni definitum,
posita causa [illegible] poni effectum, posita essentia rei
poni eius proprietates, & alia his similia absque [illegible]
[illegible] Nec saltum facit Theologus cum iustificatio-
[illegible] [illegible] definitione iustificatio-
[illegible] aut cum ex causis iustificationis [illegible]
[illegible] [illegible] poni, aut denique cum Chri-
[illegible] voluntatem humanam habere probat, quia
[illegible] humanam habeat, cuius voluntas huma-
[illegible] proprium aliquid est. Similiter res se habet,
[illegible] aut id genus aliis principiis utitur [illegible]
[illegible] Medicus. Sed nec saltus est, cum prin-
cipia talia in demonstrationibus adhibentur, &c.

An hac quaestione de genere in genus per [illegible]

Quaeritur 3. 9. num sit saltus, quando ex una scientia in alteram transfertur doctrina, sine qua vel demonstratio ipsi scientiae propria intelligi, vel illustrari in commentatione aliena satis non potest. Ratio est, quod tum aliquem habitum quem tradunt demonstrationes [illegible] ibat. Nec certe semper omnia scientiae sunt, quae in uno libello aut tractatione afferuntur, &c. Sic Theologus expositurus doctrinam de Trinitate personarum in divinis, praemittit dissertationem de persona in universum quid sit & quomodo describatur, quid sit Essentia rei, quid Existentia ejus & subsistentia, &c. Nec ideo Theologus aut genera transfert, aut disciplinas confundit, cum ipsas demonstrationes Theologicas non ex his, sed ex Scripturis conficiat, etsi haec ad illas intelligendas supponat, &c. Eodem modo esse tres personas in Essentia divina, & quod sit ratio singularum personarum esse unam existentiam & tres subsistentias in eadem, sola Scriptura docet, & ex ea sola demonstrari debet, & nihilominus tamen descriptio personae in communi, &c. quatenus [illegible] Scripturis non petitur, nec ibi reperitur. At peccatum est transitus ex alia disciplina in Theologiam, quando ex Scripturis demonstrationes Theologicae fiunt. Quare nec etiam transitus fit, quando illa quae Dogmata in Theologia explicantur, & aliunde mutuo accepta ad disputationes Theologicas transferuntur.

Quaeritur & ultimo 3. 10. num sit transitus si propterea quod in una disciplina ea sunt explicata per ea quae in altera cognoscuntur, principia inde assumuntur eatenus quatenus altera illa disciplina ad finem suum, cum principia illa sunt etiam alteri domestica. Exempli gratia quod in Theologia dicitur & forte in alia

etiam

...m disciplinam practicam, quam ut scientiae propriae sit
...e assignare nequit. Sic Theologia, cum Scri-
...a personas divinas revelet sub nomine gignentis
...geniti ac procedentis, demonstrationes eiusmodi
...t: Quorum unus est gignens, alter genitus, illi re-
...r differunt. At Pater & Filius, &c. Verbum
...ius est eiusdem cum Patre suo essentiae. Atqui
...istus est verus Dei Filius. Ergo. Quod res
...ducit & conservat, loquitur, intelligit, gignitur,
...titur, &c. illud est persona non virtus aliqua &
...prietas. Sed Filius Dei ista facit. Ergo. Sane
...eiusmodi demonstrationes Theologicae certissimae
...t. Similes fiunt de persona Christi, &c. Qui esu-
...t, mundus habetur, crescit, angitur, &c. is est
...us homo. Sed Christus. E. Qui est verus ho-
...habet voluntatem humanam: Christus, &c. Qui
...verus homo habet animam rationalem: Christus,

Conclusiones autem sunt Theologicae, & ex
...scriptura eruta, & tamen maiores propositiones è
...mine naturae petuntur. Certè verum filium habe-
...eandem substantiam cum Patre suo, &c. hoc om-
...naturam docere manifestum est, nec in Scriptura se
...alibi explicantur. Neque tamen sic transitur,
...m istis in demonstrationibus Theologicis adhiben-
...r: nam etsi Scriptura ipsa propositiones istas non
...abet, supponit tamen tanquam alias notas aut a-
...endo cognoscendas, & stabilit eas ac valere in di-
...etiam testimonio, easdem tamen quatenus non
...tradantur alterius, quam hominis noticiae ex patiun-
...r, quas Scriptura alibi expresse docet. Sic cum ea
...docat, Deum esse Patrem, esse item Filium, docet eni-
...esse distinctas in Deitate esse personas, docet etiam

An fiat transitus de genere in genus per istam [illegible]

An sit transitus de genere in genus per usum princ. rat. &c.

unam personam diuinam eandem habere cum altera hac entitatem ad illud sequitur. &c.

Hæc Hornejus doctissimus, quibus nihil ad- do quàm fundamentum propter quod in Theo- logia non committatur transitus de genere in genus, quando principiis rationis in Contro- versiis utimur quatuor aliis modis (nam secun- dus ex quinque ad nostrum institutum non per- tinet) fundamentum, inquam, in eo consistere, quod antea diximus: nimirum quia sic adhiben- tur principia rationis non ad probandam veri- tatis sententiarum fidei, sed connexionum veri- tatem ostendendam.

Ex quibus apparet iniuriâ nos accusari transi- tus de genere in genus. Nam ut insistamus con- ditionibus quibus ille ostendit non fieri transi- tum de genere in genus, postquam in principali Syllogismo veritatem sententiæ fidei per me- dium ex verbo desumtum probavimus, si con- nexus medij cum majore negatur ab adversa- rio, adhibemus principia rationis & philoso- phiæ in Syllogismis minus principalibus, ut o- stendamus nexum illum, ut demonstremus de parte subiecti quod de toto subiecto ante de- monstratum erat, & in specie ea quæ de corpore naturali in universum demonstrata sunt in 8. lib. ἀκροάσεως illud scilicet motum, quantitatem, lo- cum, &c. habere, etiam applicamus cuique ejus parte seu in individuo. Secundo loco assumi- mus principia non propria, sed communia. Ter- tiò absque quibus probatio Theologica non in- telligi, seu fieri, & objectiones in contrarium al- latæ solvi nequeunt. Quartò assumimus ea ita

ut

non extendamus ea ulterius, quam limita-
tes ex parionum, quas Scriptura alibi expres-
sidit.

Qua occasione observationē meretur quod
Theologus Henricus Altingius, olim Heidel-
gensis nunc Groningensis Academiæ Profes-
[illegible]limio, cuius viri accessum Reformatos ne-
gabat, & duobus argumentis id ipsum probat.
[illegible]. *Quod corpori convenit, quà corpus, id corpo-*
ri glorioso absque [illegible] *tribu-*
Sunt enim & alia circa corpora [illegible] *non*
[illegible] *naturam corporis, sed exornat. Localitas*
[illegible] *convenit quà corpus: Ratio; quia convenit*
[illegible] *quantitatem, extensionem in longum, latum, pro-*
fundum, partes habens extra partes. Ergo

2. *Quod glorioso corpori Christi convenit, idem*
glorioso beatorum corporibus convenire potest abs-
[illegible] *suis* [illegible] *: ut cui ipsa conformia futura*
[illegible] *Phil. 3.21. Localitas convenit: quia* [illegible]
quantitas, extensio, partium extra partes positio
[illegible] 24. 39. Ioh. 20. 20. 27. *Ergo.* Ita solidissimus ille
Theologus, quē hoc loco obnixè rogatum volo
[illegible]orum illud suum opus Locorum commu-
nium anaskeuasticorum & kataskeuasticorum
[illegible] hinc inde ut alibi ita in Gallia nostra sum-
[illegible] cum fructu à plurimis manuscripti hacte-
nus leguntur, & à bonis omnibus quibus copia
[illegible] videndi facta est avidissimè expetuntur, pu-
blicæ dare utilitati haud gravetur. Non potest
[illegible] dispendere Deo anathema gratius in Eccle-
sia, pro insigni liberatione sui quâ ex faucibus
[illegible]orum in funesta illa, eheu Heidelbergensi
[illegible] direptione & captivitate ereptus est, ac servatus

An sit manifesta- da prae- re in po- nas per usum potentiam, &c.

An sint quæstiones de genere in genus per usum principiorum, &c.

in gloriæ divinæ exaltationem & Ecclesiæ ædificationem. Veniam dabit lector hoc postulanti mihi, cui fas fuit contra solam, sed plenmonum bonorum desideria hîc exprimere.

Ita manifestum est aliquâ causa & mentis nostro gravari nos Reformatos, cum ratione illi à fratribus aliis Protestantibus. Sic etiam injuriam nobis & Lutheranis simul facit Iesuita, cùm nos eiusdem culpæ insimulat omnino, in argumentis quæ communia nobis in causa communi sunt. Nam in Controversiis adversus Pontificios non adhibent Protestantes principia rationis ad probandam veritatem sententiarum fidei, sed tantùm connexionum negatarum à Romanensibus.

Ad argumenta quibus minor à Meisnero probatur, & quidem ad prius respondeo: experientiam neququam docere nos commissionem transitum de genere in genus. Nam omnia ista argumenta ad quæ Osiander v.g. respondet necessitatem fieri de genere in genus, sic se habent, ut medius terminus, quo probamus veritatem sententiæ fidei seu Conclusionem principalis Syllogismi, sit desumtus ex verbo Dei. Quia vero isti negant nexum illius medij cum maiore, v.g. *Nullum verum corpus naturale potest esse ubique*, hinc iam ob ipsorum negationem, cogimur probare nexum hunc, quod utique fieri debet, ex natura & rationem rerum veritas connexionum ad maiorem pertineat. Et quia ipsi negare non desinunt, necessum est subinde alia principia rationis post alia adducere, unde paulatim ipsorum vitio & culpâ (qui adversus claram lucem

naturā ad ostendendum veritatem connexio-
num revelatam oculos claudunt) saepe philoso-
phicam ἀξίωσιν adiungi Theologicae necesse
est, quādoquidem, ut dixi, veritas connexionum
cui resistunt & resistere pergunt, non aliunde
quām ex philosophiā hauriri potest.

An sit transitus de genere in genus per istam principia. &c.

Ad posteriorem probationem respondeo ma-
iorem veram, sed minorem falsam esse. Verum
est, eum qui thema Theologicum per medium
philosophicum concludit, committere transi-
tum talem; sed id à nobis non fit, utpote qui tale
thema per medium è Scripturā petitum proba-
mus: principia autē rationis ad veritatem con-
nexionum ostendendam afferimus. Non obser-
vat igitur Meisnerus discrimen veritatis senten-
tiarum & connexionum, qui certè in Viro do-
cto intolerabilis error est, & quod discrimen si
multi ex fratribus Protestantibus observassent,
dudum iam tot contentiones in Ecclesia
non fuissent. Haec etiam ad hoc
argumentum.

CAPUT XVI.

Argumentum ex ratione decimum tertium.

An philosophia & Theologia misceantur, &c.

Aliud argumentum ex eo petitum, quod sic philosophia & Theologia misceantur. Meisneri, Viri doctissimi, & Iesuitæ opinio. Responsio ad argumentum. Quid sit vinum aquâ miscere in rebus fidei, adversus Meisneri errorem ex Athanasio ostenditur? Ab accusatione eiusdem Reformati liberantur.

Si per usum principiorum rationis in argumentis Theol. mixtum aliquid fit ex philosophiâ & Theologiâ, ex rebus humanis & divinis; tum illicitum est uti ratione in argumentis Theol.

Atqui verum prius, Ergo & posterius.

Meisnerus quæst. gen. de usu philos. ait: *Summum philosophiæ abusum esse, si ex eius principiis de essentiis Theologicis iudicare quis præsumat, argueret* MISTUM *quod ex Theologia & philosophia efficeret, de quo conqueritur Dominus apud Esai. 1. 22.* Vinum tuum MISTUM est aquâ. *Mixturæ hu-*

jus

a deformitatē facti videantur, sic nonnulli ex [illegible] Sadeel. Zanchius, &c. Sed cùm hîc [illegible] Calvinianis confiteretur, quod olim Dunelmensi philosophandam [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] dicebant, &c. Ita Calviniani [illegible] ex principiis philosophicis in Theologiâ [illegible] non esse. & tamen ipsi nihil magis [illegible] hoc ipsum in [illegible] positum habent, [illegible] [illegible] sunt, qui veritatem & philosophiæ decempedâ [illegible] religionis nostræ [illegible] [illegible] profitentur, [illegible] loquitur Scaliger, &c. Proinde ipsorum confessio [illegible] illis opponenda erit, quoties argumentis rationis produxerint, &c.

An philosophia & Theologia pugnent.

Vir doctissimus in Method. Theol. adversus Reformatos disserens: Error vero, inquit, [illegible] [illegible], quæ olim [illegible] [illegible] in Ecclesiam [illegible] [illegible], introducere volumus, [illegible] [illegible] longe sanius & consultius est, philosophiâ valere [illegible] [illegible] ex lumine Naturæ explicanda, [illegible] & confirmanda, ac de divinis mysteriis [illegible] rationem & philosophiam positis non nisi ex revelato verbo disserere? Opponimus igitur Alstedio quod ipse dixit, &c.

Iesuita hominis mixtione accusat omnes Protestantes in Controversiis quæ ipsis cum Pontificiis intercedunt. cap. 6. §. 2. inquit: [illegible] esse à Protestantibus [illegible] formalem sive MIXTIONEM CONSEQUENTIARUM. Item cap. 8. §. 5. Cognovi, ait, ante [illegible] MIXTIONEM, quæ ex parte hominum oritur, videre an Scriptura [illegible] explicari [illegible], &c. Et §. [illegible] manifestius fiet, MIXTURA rerum humanarum quam introducunt, &c. [illegible] est postulare probationem propositionis alterius [illegible]

p. 216.

p. 219.

p. 234.

An philosophia & Theologia misceantur, &c.

quam munder extra Scripturam allegat, &c. Et paulò post: *quot quasi propositiones extra Biblia alias* ADMISCEBIT? Et §. 10. *Adversarij, alt, ut satisfidiam frant, interpretationibus suis* ADMISCENT *propositiones aliquas quæ in Scripturâ non sunt.* Sic alibi sæpius.

Maioris consequentiam probat Meisnerus, ut manifestum est ex dictis, *Primò* ex loco illo Esaiæ 1, 22 allegato. *Secundò* ex confessione propriâ Reformatorum Theologorum, quos tamen ait, ut vidimus, sibi ipsis contradicere.

Minorem verò idem probat experientiâ. *Nam*, inquit loco citato, *perpende doctrinam ipsorum disputationes de Communicatione idiomatum, de omnipræsentiâ carnis Christi, de Cœnâ Domini*, &c. *Quid ibi magis, quàm principia urgent Physica & philosophica?*

Respon.

Negatur minor: nec Reformati adversus Vbiquitarios & Pontificios disputantes, nec utrique in argumentis quæ ipsis communia contra Pontificios sunt, mixtum aliquid ex philosophiâ & Theologiâ, ex Scripturâ & ratione faciunt. Absit: detestamur hanc mixturam ex animo, & Scholasticis eam relinquimus, quam tùm demum committeremus, si principia rationis & philosophiæ adhiberemus tanquam fundamentum & principium fidei, & per ea probaremus mysteria, quod profectò à nobis non fit, qui illa tantùm ut instrumentum cognitionis admittimus. Quemadmodum igitur cum ocu-

lis

his corporis & intervenire luminis solis [illegible] mus obiectum visibile, nulla mixtio fium oculi & Solis sic luminis [illegible] cum obiectum fidei per medium e Scriptura desumptum cognoscitur intervenien te rationis principio [illegible] mixtio nulla fieri dici potest Scripturæ & rationis. Theologiæ & philosophiæ, quia scilicet duo illa non concurrunt sub eadem ratione aut instrumenti aut medii, sed unum habet rationem fundamenti ac principii fidei seu medii Conclusionis, alterum autem habet rationem instrumenti.

An philosophia & Theologia misceantur, &c.

Ex quo facile ad probationem minoris responderi est falsum quippe est nos in argumentis illis nostris mixtionem ullam talem admittere. Urgemus quidem principia physica, sed inde non sequitur mixtionem illam fieri; sequeretur enim ea tum demum, si urgeremus ea ut principium & fundamentum fidei, atque ad probandam veritatem sententiæ illius, non autem ut instrumentum cognitionis ad ostendendam veritatem connexionum.

Maior probatione quidem opus non habebat, quæ tamen utraque vitiosa est. Nam prior impertinens est, & locus Esaiæ perperam applicatus, qui ibi (ut nec alibi) non reiicit [illegible] principiorum rationis in rebus fidei, sed deplorat corruptionem cultus divini factam per idololatriam & alias superstitiones. Tantumque abest ut Esaias reiiciat usum principiorum rationis in Controversiis sive argumentis fidei, ut potius grauiter reprehendat populum cap. 44. quod sana ratione non utatur, ut vidimus lib. 2. c. 5. Ita

An philosophia & Theologia misceantur, &c.

igitur apparet falsum esse Esaiam compari loco allato de mixtura principiorum rationis & Scripturae. Si tamen ἀλληγορίζειν lubet, & aliorsum transferre sensum propheticum, tum longe aliter applicanda sunt verba illius. Tum demum enim vinum aquâ miscetur in Controversiis Theologicis, non quando utimur principiis rationis modo illo nostro, qui legitimus est: sed quando quae rerum creatarum propria sunt, Deo tribuuntur, aut quae divina sunt creaturis adscribuntur. Cujus rei testis est Athanasius, qui hoc modo locum illum Esaiae allegoricè applicat: [illegible Greek text], *h.e. humanam perspicaciam est, ut Paulus praecipit, lectioni attendere, ut rem cum iudicio discernant, & pro natura rerum quae describuntur, vocabula accipiant, sine intellectus confusione, NE QUAE DEI SUNT, HUMANO MORE FIERI INTELLIGAS, NEC IN REBUS HUMANIS TANQUAM DE DIVINIS COGITES. ID ENIM EST VINUM AQUA MISCERE, & alienum ignem inferre,* &c. Epist. de decret. Synod. Nic. pag. 2[illegible]. edit. Colon. Ita igitur Meisnerus ex Athanasio videre poterat, quomodo in rebus fidei vinum aquâ misceatur.

Posterior probatio falsa est. Siquidem nemo quisquam ex Reformatis videtur agnoscere de-

formã

mitatem intectura humana, item nos nobismet & ipsi contradicere, & metiri fidem philosophia. Nam non videntur tantum agnoscere deformitatem illam, sed reverà agnoscunt & detestantur, non quidam sed omnes. Et [illegible] tantum probare non potent, nos vobis in eo cõtradicere, aut philosophiæ decempeda religionis agros metiri.

CAP. XVII.

Ex ratione argumentum decimum quartum.

Aliud argumentum Iesuita, Meisneri, & Viri Doctissimi ex eo petitum quòd principiis rationis uti, sit imitari hæreticos, Gentiles, Scholasticos. Prosyllogismi istius argumenti proponuntur. Ex Augustino & Greg. Nazianzeno ostenditur abusum principiorum rationis non præiudicare vero illorum usui. Nec Reformati nec Protestantes omnes simul imitantur Gentiles, hæreticos, Scholasticos in usu principiorum

An principia rationis uti sit imitari hæreticos, Gentiles, Scholasticos.

rationis. Respondetur Prosyllogismis adversæ opinionis. Duarum enunciationum conciliatio: scilicet, Credenda sunt mysteria ut intelligantur: & intelligenda sunt mysteria ut credantur. *Injuriæ quâ Ubiquitatis assertores afficiunt Reformatos, in ipsorum illorum noxam à Romanensibus convertuntur.*

an prin. rat. usu fit imitatio hæreticorum, Gentilium, Scholasticorum?

Si ea doctrina & praxis Reformatos Gentiles, hæreticos & Scholasticos, aut una Reformatos & Lutheranos simul hæreticos pariter imitari facit, ea est falsa & illicita.

At Reformati doctrinâ suâ de usu principiorum rationis in argumentis Theologicis, itemque ipsâ praxi in Controversiis cum Ubiquitariis Gentiles, hæreticos, & Scholasticos, pariter etiam Lutherani & Reformati in Controversiis cum Pontificiis hæreticos imitantur. Ergò.

p. 107. 908. 909.

Jesuita cap. 3. & 4. ut causam Protestantium odiosam faciat, comparat eam cum Veteribus hæreticis in eo, quòd ut illi olim, sic hodie Protestantes per se fateantur *errores suos è Scriptura vel verbis expressis vel* PER CONSEQUENTIAS *evidentes ac necessarias*, adeoque interventu principiorum rationis probare. In quem finem uti-

tu

s inductione exemplorum veterum hæreticorum.

Meisnerus proœm. phil. sob. *Tria sunt, ait, omnium hæreticorum principia. 1. αὐθαδεία vel ambitio. 2. ἀπαιδευσία vel imperitia, & tandem 3. philosophiæ abusus. Omnes hæretici vel ex superciliis Samosateni fastu, vel ex Arij Dialectica, vel ex alterius ἀπαιδευσίᾳ prodire deprehenduntur, scribit Theologus incomparabilis, Martinus Chemnitius ar. 1. lib. cap. de loc. 2. de pers. Christi. Sicut ergo αὐθάδεια vel contentio de Primatu Papatum genuit, ἀπαιδευσία Anabaptistas, aliosque fanaticos produxit: ita illegitimus philosophiæ abusus progeniem Calvinianam, sicuti proprie mixtam infeliciter parturita est.*

> An pot. rat. an fit imitari heretic. cor. Gentil. les. Scholasticos. p. 3.

Ait igitur nos hæreticos imitari & in specie quantum doctrinâ nostrâ & praxi quantum ad principia rationis attinet. & nos Reformatos in ipso hæreticorum censu locat.

Idem etiam dicit nos in eo Gentiles imitari. *Quâ in parte*, ait loco allegato, *fideliter imitantur infidelem illum philosophum Averroem*, &c. Et quæst. gen. de usu philos. accusat nos, *quod principia philosophica a nobis constituuntur norma & canon controversiarum Theologicarum, quod nihil pro vero habeamus nisi quod ad conclusiones quadrat philosophicas vel quod in usu positum habuerunt philosophi Gentiles, de quibus Cyprianus scribit: Omne quicquid à rationibus suis deviare videtur, supra vires humani sensûs ad dementiam referunt, & à veritate separant, alienum.*

> ibid.
>
> p. 42. 43. 44.

Idem ait nos Scholasticos imitari. *Ista (opinio) philosophiam extollit ut quidam ipsi magistræ*

> p. 11.

An posit. rationi sit imitati hæreticorum, Gilberti. Scholasticorum

rum & Theologiam remiscent, fidem stabilire dicat, & de multis religionis nostræ articulis ex quâ statuendum esse pronunciet: quam sententiam secuti fuerunt Scholastici tunc plerique Calviniani, præsertim Goclenius & Keckermannus. Ib. Item sic, qui ad veritatem oppugnandam regulas consequentiarum & alia probabiliter ratiocinandi instrumenta accommodare, &c. Taxatur in Scholasticis id ipsum Antonius Sadeel[illegible]. Scholasticorum, non ipsi & Calviniani reliqui eiusdem cũ Scholasticis essent criminis. Verum grave dolor, contrariam scripturis ipsis rationem iglutiunt, quæ profectis magis fuit, rerum in accommodandis Logicis, quam demonstrationibus Biblicis.

p. 752. Vir Doctissimus in Meth. stud. Theol. adversum Reformatos disputat & contendit rationi non esse deferendum iudicium de rebus talibus alia ait: *Sit μεταφορὰ διαιτάσθαι, quæ olim rationali in Ecclesia fuit exitio, ut videretur, an Scholasticam Theologiam à B. Luthero meritis laboribus ac sudoribus expulsam in nostras Ecclesias, quasi postliminio revocare, & tum applausu in Cathedram Theologicam reponere volumus? docent longè sanior & consultius est, philosophiæ sua relinquere ornamenta, &c.* Ita igitur putat Reformatos hoc modo Theologiam Scholasticam denuò introducere.

Minorem probat, quantum ad hæreticorum imitationem attinet, Iesuita, ut ex dictis apparet ex eo, quod ut olim hæretici dum præ se ferrent, se è Scriptura argumentari, illi per consequentias suas, & principiis rationis abutebantur: ita & Protestantes eodem modo è Scriptura argu-

men-

sententias cumque per interventum principiorum rationis ad suos errores detorqueant.

An principati sit imitari hæreticos, Gentiles, Scholasticos.

Idem de Reformatis probat Meisnerus 1. quia, *quod Academicam, non alet in Ecclesiam non recipiant, h.e. quod à ratione ipsorum dissentit, non credendum esse præcipiant.* 2. *Sicut ratum Christianum est, Credenda sunt mysteria fidei, ut intelligantur, ita è contrario principium Calvinisticum est, intelligenda sunt mysteria fidei ut credantur.* in procem.

Reformatos imitari Gentiles probat Meisnerus 1. ex eo: *quia ea ex parte fideliter imitantur infidelem istum philosophum Averroem, qui Christianis subinde oggannebat: Credere aliquid esse verum, quod ratio non potest apprehendere, nec intellectus intelligere, desipientis signum esse dicentes. Hoc ipsum cum & Calviniani suum quasi symbolum fecerint, &c.* in procem. 2. exinde probat, quod *à nobis principia philosophica constituantur norma Controversiarum Theologicarum,* &c. ut vidimus. *p. 5.* *p. 42.*

Eosdem imitari Scholasticos probat Meisnerus 1. ex eo quod *philosophiæ concedant Magisterium in Theologiam.* 2. *dicant, fidem stabiliendam rationi.* 3. *de articulis fidei ex philosophiâ statuendum pronuncient.* 4. *Quia regulas consequentiarum & alia probabiliter ratiocinandi instrumenta ad veritatem oppugnandam accommodent.* quæge-nec. 5. Idem probat Vir Doctissimus in Meth. stud. Theol. ex eo *quod mixtum efficiant* Reformati *ex Theol. & philosophiâ.*

Responsio.

An principiis rationi haeretici, Gentiles, Scholastici abutuntur?

Argumentum hoc eo tendit, ut non solum debilem, sed etiam odiosissimam reddat causam nostram. Sed perperam id instituitur. Nã nobis qui rectè utendum dicimus, & rectè utimur principiis rationis, praejudicare non potest, quod haeretici, Gentiles, Scholastici iis non tam utantur quàm abutuntur. *Neque enim quia et suis scientiam definiendi, dividendique, partiendi plerique & opinionibus erroris sui vel falsi philosophi vel etiam haeretici, hoc est falsi Christiani adhibere consueverunt, propterea falsum est neque in definiendo, neque in dividendo aut partiendo aliquid complectendum esse quod ad rem ipsam non pertineat*, ut ait Augustinus lib. 2. de doct. Christ. cap. 35. quod ipsum principiorum rationis usui & instituto nostro rectè applicare possumus. Et praeclarè Gregorius Nazianzenus contendit etsi philosophiã & rationis disciplinas multi abutantur, perperam tamen facere multos Christianos qui eam [illegible]

[illegible]

[illegible]

... In capite quodam inde-
rius ab infidelissim & perniciosissim procul a Deo a-
uertentem, asseruntur. Quemadmodum enim
caelum, terram, aerem, quaeque rerum complexu con-
cludunt, non adeo contemneri debemus, quia nonnulli
scelerate acceperant pro Deo ea quae Dei sunt, & ve-
nerantes: quin potius quicquid non ad [illegible]
ad [illegible] usui est decerpentes: quic-
quid perniciosum est fugientes, neutri creatas ad-
versae (creatae enim [illegible] faciunt) contemnentes, sed
ex rebus conditis Creatorem agnoscentes, atque [illegible]
[illegible] intellectum Apostoli verbis [illegible]
[illegible] quemadmodum [illegible] nec i-
[illegible] nec res ulla alia [illegible]
[illegible] nec [illegible], nec res ulla alia [illegible]
natura vel maxime utilis est, vel maxime noxia, [illegible]
[illegible] ut iis qui utuntur placet: atque adeo ex serpen-
tibus bestiis quibusdam interdum salutaribus medi-
camentis [illegible]: eodem nos quoque modo ex
[illegible] & disciplinis id quod ad indagationem
[illegible] & contemplationem pertinet (ita enim verti
debet quod Basilius [illegible] requirenda rerum
natura & contemplatione versatur) suscipimus

an prin. rat. uti sit imitari hæreticos, Gentiles, Scholasticos

quicquid autem ad dæmones & errorem & exitij voraginem ducit, respuimus. Imò etiam ab iis ad Dei cultum adiuti sumus, ex deteriori id quod præstantius est cognoscentes, atque illorum imbecillitate doctrinam nostram fulcientes. Quamobrem non idcirco eruditio contemnenda est, quòd ita quibusdam videatur: quin potius stulti atque insipientes habendi sunt, qui hoc existimant: qui omnes sui similes esse cupiunt, ut privatum eorum inscitia sub communi delitescat, nec quisquam ipsorum imperitiam prodat & coarguat. Ita Gregorius Orat. funeb. in laudem Basilij Magni. Quæ autem verba ut de tota philosophia, ita etiam de principiis rationis quæ in eâ exculta sunt, & tunc maximè philosophicæ appellantur, sunt intelligenda. In summa, nequaquam sequitur, si Gentiles, hæretici, Scholastici iis principiis abusi sunt, id in causæ nostræ præiudicium cedere ac eam deteriorem efficere. Hæc in genere notanda sunt. In specie ad minorem respondeo, eam falsam esse. Neque enim Gentiles, aut hæreticos, aut Scholasticos in eo imitamur, sed Christi, Prophetarum, Apostolorum, Conciliorum & Patrum exempla ac vestigia sequimur. Nam quod ad Gentiles & cæteros illos attinet, primò utebantur illi ratione corruptâ, seu ut in corruptelam suam immersa est. Deinde, si interdum veræ & sanæ rationis principiis utebantur, iis abutebantur, dum malè applicabant & eam à veritatis connexione suis sententiarum aberrabant. Nos ita Reformati in suis Controversiis, nec omnes Protestantes in iis quæ communia habent contra Papatum.

Ad

Ad probationem minoris à tertia allatam, respondeo, primò eam si quæ illius vis sit, quæ nulla est, non magis in nostri quàm in Christi, Prophetarum, Apostolorum, Patrum, Conciliorum ludibrium cedere, hi enim omnes in Controversiis fidei è Scriptura eliciebant argumenta ac Conclusiones interveniente principiorum intellectus. Imò sic omnia Pontificiorum argumenta quæ è Scriptura elicere conantur, hæresin sapient. *Deinde* dico, imitationem hæreticorum nō in eo consistere, quòd ut illi, sic etiam alij principiis rationis utantur; sed in eo, quòd ut illi principiis falsæ rationis utuntur, aut veris principiis abutuntur, sic etiam alij atque in specie Pontificij, non autem nos. Itaque non nos hæreticos imitamur, sed Romanenses eorum vestigia legunt.

An princ- [illegible] hæreti- [illegible] les, Scho- lastici?

Ad priorem probationem Meisneri dico, eam validissimam esse. Recipimus enim totum verbum Dei, & quæ exinde per bonam & necessariam consequentiam eliciuntur, etsi Academicā Philosophiam & rationē nō olfaciant, hæc etsi non secundum, sed supra rationem sint, seu etsi ad ea ratio nequaquam ex se assurgere possit. Neque enim rationem sed verbum Dei pro norma veritatis sententiarum agnoscimus. Rejicimus autem commentum Ubiquitatis & similia, quia verbo Dei, cui sana ratio fideliter inservit, contraria sunt.

Ad posteriorem, dico principium hoc non Calvinisticum, sed Scripturæ esse, quæ docet *Christum* COGNITIONE *sui multos effecturum iustos*: Item, *hanc esse vitam æternam ut Patrem so-*

> An principia rationis sint fontes hæreticorum, Græcis, Scholasticis.

hem verum Deum & Iesum Christum velle agnos-cere; quæ docet, non debere fideles esse *sicut e-quum & mulus*, & frequentia talia. Neque repu-gnat dictis illis principijs quod Meisnerus asserit, modò rectè intelligatur, & non in ignorantia & errorem subtilissimum ac ... tribuatur in Papismo &c. cuius erroribus hic ... in cæteris quæ de principijs rationis dicit, Meisnerus statuæ verificatur. Nam dum dicitur, *credenda esse my-steria fidei ut intelligantur*, non utique indicatur, stupidum & sine intellectus operatione debere esse hominem. sed sensus est hæc mysteria fidei non ex intellectus & rationis principijs seu na-turæ lumine profluere, sed ex verbo quod fidei obiectum ac principium est; & secundum hoc verbum ut unicam regulam sententiarum fidei intelligenda esse mysteria. Quando autem dici-mus, *Intelligenda esse mysteria ut credantur*; non hæc mẽs est nostræ intellectum esse principium ac normam & regulam sententiarum fidei; sed hic est sensus verum fidem non in ignorãtiã stu-piditate & cæcitate consistere, sed cognitionem intellectus necessariò in eâ requiri, quæ cogni-tio verbum Dei pro obiecto & fundamento, principia autem rationis seu lucem naturalem à Deo animæ insitam pro instrumento habeat. Vt igitur qui Solis lumen videre iubetur, oculorum usum adhibere non prohibetur, sed iis uti eo i-pso iubetur: ita dum credere iubemur mysteria fidei, eo ipso etiam intelligere illa & cognosce-re monemur. Fides enim cognitio est. Ita re-sponsum est ad testimonium minoris, quo hæ-reticos imitari Reformati, à Lutheranis, & Lu-

theranis

therani quoque à Iesuita dicuntur.

An principia sit ... Iesuitis haereticis, Gentiles, Scholasticos?

Quod attinet ad probationem illius partis quâ Reformati à Meisnero dicuntur Paganos imitari: id quidem ad priorem: dicere, eum in aeternum perire non posse, nostrum aliquem subscribere infideli illi Arabis dicto, qui sic Christianam doctrinam respuebat, quòd nihil putaret credendum nisi quod secundum naturam esset; nec quicquam admittebat eorum quae supra rationem sunt. Nos verò admittimus & credimus omnia quae in verbo Dei continentur seu formaliter seu virtualiter, ut loquuntur, etsi rationem infinitis modis superent. Vbiquitatis fictionem & similia commenta rejicimus, non quòd ratio ea non possit apprehendere, nec intellectus intelligere, sed quia verbo Dei contraria sunt cui veritas aeternalis à Deo in homine plantata inservit.

Ad posteriorem, falsa ea pariter est. Vt enim saepissimè diximus, non rationem sed verbum pro normâ Controversiarum fidei habemus.

Tertij membri probationum primum quod concernit, falsum est nos magisterium concedere philosophiae in Theologiam, ut in sequente capite etiam clarius apparebit. Ad 2. quomodo accipiendum sit id quod quidam ex nostris dicunt fidem ratione stabiliri, patet ex cap. 15. Vt non verbo, stabiliremus fidem ratione ut principio illius, tum imitaremur Scholasticos, quod non.

Ad 3. ea pariter falsa est. non pronunciamus, nec dicimus pronunciandum ex philosophia de rebus fidei, sed ex solo verbo cui principia rationis ac Veritas connexionum inserviunt.

An prin. etiam & jancit. hæreti- cos, Gen- les, & scho- lasticos?

Ad 4. dico, falsum esse nos veritatem oppugnare per regulas consequentiarum. Oppugnamus tantùm errores, idque ex verbo Dei, cui regulæ consequentiarum inserviunt. Falsum etiam est, nos uti instrumentis probabiliter ratiocinandi, ut vidimus cap. 12.

Ad 5. Probationem quæ Viri doctissimi est, patet ex cap. præcedenti, eam nullam esse.

Corollarij loco addo, Iesuitam eodem iure accusare Lutheranos, quo hi Reformatos accusant, nimirùm, rationem seu philosophiam statui à Lutheranis normam Controversiarum fidei, eos stabilire fidem ratione, regulis consequentiarum & aliis probabilibus instrumentis uti, mixtum efficere ex philosophiâ & Theologiâ, &c. ut superiùs vidimus. Habent igitur à Iesuita Vbiquitatis assertores talionem iniuriæ quam Reformatis inferunt, & sic, si vim habet quod ipsi Vbiquitarij adversum nos proferunt, non poterunt non, ex suâ quidem hypothesi, imitationis huius crimen, cuius nos accusant, reiicere. Sed, ut dixi, & nobis & sibimet ipsi Vbiquitarij, & verò Iesuita ipsis iniuriam facit, quam sibi ultrò accersiverunt.

CAP.

Capvt XVIII.

Ex ratione argumentum decimum quintum.

Ex eo quòd mysteria captum rationis superant, argumentum Protestantium quorundam. Quis primus eo usus fuerit ex Maximo ostenditur. Papatui quantum hoc argumentum faveat, indicatur. Dilutio illius. Veritas sententiarum quatenus superet captum rationis, docetur. In id Maximi, Damasceni, Lactantij auctoritates, &c.

An & quomodo mysteria captum rationis superent?

QVOD *rationis captum superat, ad illud principia rationis non sunt adhibenda.*
Atqui mysteria fidei rationis captum superant.
Ergò.

Diluimus hactenus argumenta ea ex ratione petita, quæ Romanensibus & Protestantibus quibusdam communia sunt. Sequuntur alia qua-

tota quæ his peculiaria sunt.

An & quomodo mysteria rationem humanam superent.

Osiander Enchir. Calv. c.1. q.3. de Cœna, respondens argumento cuidam nostro: *Nihil ad rem, ait, Physica axiomata quæ versantur in rebus manifestis evidentibus, & tamen mysteriis quæ humanum captum longè superant.*

Meisnerus qu. Log. 6. de argum. *Peccant, inquit, contra hoc præceptum omnes ii qui de Deo & rebus divinis ex philosophia, in qua tamen abstrusa illa prorsus sunt* ἄγνωστα, *disputare præsumunt; id quod Calvinianos facere manifestius est, quam ut multa demonstratione opus sit.*

Ex eodem fundam. etiam ille in quæst. gener. ut & Vir Doctissimus in Methodo contendunt, rationi non deferendum esse iudicium de rebus fidei.

Minorem probat Osiander ex 1. Pet. 1. 12. ubi dicitur, *Angelos cupere introspicere in mysteria fidei.*

p. 31-38. 43.

Meisnerus eam probat *quæst. gener.* ex eo quia *in multis naturalibus intellectus noster caligat, ut ex Scaligero, Socrate, Lucretio. Ergo multò minus accurate mysteria divina cognoscere poterit & de illis iudicare.*

Vir doctissimus eandem probat ex dictis illis Scripturæ in *quibus articuli fidei dicuntur mysteria, ideo enim, inquit, sic dicuntur, quia omnem humanæ rationis captum excedunt, quæ est propria mysteriorum natura.* Ephes. 3. 8. 9. 1. Cor. 2. 7. 14. 15. 16. 1. *Tim.* 6. 16. Allegat etiam *Iustinum* in Æd. Dev. [illegible]. Item *Bernhardum* Epist. 190. ad Innocentium de Abailardo, *Dum paratus est de omnibus reddere ratio-*

nem

etiam quae sunt supra rationem: & [illegible] ea- [illegible] persuasa & contra fidem. Quid enim magis [illegible] ratione, [illegible] disputare, quam [illegible] Et quid magis contra fidem, quam [illegible] videre nolle quod non possis attingere.

Maioris consequentiam Mesinerus confir- [illegible] testimonio Esdrae lib. 4. c. 4. 10. Tu qui tua [illegible] cognoscere [illegible] [illegible] potest vas tuum capere altissimi viam, [illegible] Et Sapient. c. 9. 16. Difficile aestimamus quae [illegible] terra sunt, & quae in prospectu sunt invenimus cum labore. Quae autem in caelis sunt, quis investigabit? Et ex Ambros. [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] si [illegible]

Eandem illustrat simili duplici: nimirum So- [illegible] quem si quis apertis oculis intueri velit, [illegible] [illegible] si vas mysteria divina oculo rationis apertis con- [illegible] caeca residebunt. Item flam- [illegible] [illegible] divina pro- [illegible] Vnde con- [illegible] [illegible] si mysteria divina intelligere [illegible] [illegible] esse. Et hinc adiiciunt di- [illegible] Augustin. Epist. 4. [illegible] fides adiuvat [illegible] infidelitas claudit.

Respons.

Hoc argumentum etiam veterum haeretico- rum fuit, cum quibus tamen fratres Protestantes nequaquam comparo. Ita enim Monophysi- [illegible] à Catholicis postulabant ut sibi tandem [illegible] [illegible] sine ulteriore indagatione veritatis, & à Scripturae lectione ac scrutatione arcebant hoc

An & quomodo mysteria captum rationis superent

objectantes, quod mysteria fidei in Scripturâ revelata superent captum rationis, adeoq; in eâ hactenus falsitas ipsorum doctrinae deprehendatur. Testis est Maximus [illegible] &c. Ubi ejusmodi objectionem illam [illegible] *At sunt mysteria quae vim mentis captumque superant? idem & ego fateor.* [illegible] *Verum qui ipsi de suis dogmatis judicare volunt, à Scripturis alieni arcent, praetextu quidem hoc, quod non deceat eminere ad inaccessa penetrare; revera tamen ideo quod metuant ne haeretica ipsorum dogmata falsitatis inde convincantur.*

Et sic etiam hoc argumentum verum egregium ad Papistum. Nam si principiis rationis uti non licet ad mysteria fidei cognoscenda, eo modo quo nos Reformati principiis illis utimur, tum certe habet Papatus firmum argumentum arcendi populum à lectione Scripturae sacrae praetextu quo iam vidimus haereticos veteres interdixisse populis lectionem Scripturae. Impossibile enim est legere, meditari, scrutari Scripturam absque interventu principiorum rationis. Item, sic firmum habebunt argumentum Pontificij ad confirmandam opinionem suam, quâ docent fidem ignorantiam potiùs quàm notitiam esse.

In specie dico 1. Majoris consequentiam falsam esse. Nam ex eo quod mysteria captum rationis superant, sequitur tantùm, eam non de-

bere

ri adhiberi tanquam principium & fundamen-
ta ad ostendendam veritatem sententiarum fi-
di. Hæc enim captum rationis superat & in
solis libris Ecclesiasticis investiganda est, ait
Augustin. libro 2. de doct. Christ. Non autem
sequitur eam seu illius principia non debere ad-
hiberi ad ostendendam veritatem contradictorum
aut falsitatem in Controversiis de mysteriis il-
lis sive circa ea. *Nam veritas contradictionis in
verbo manifesta perspicua est, & in Scholis quoque illa
quæ extra Ecclesiam sunt disci potest*, ut non semel
ex eodem Augustino vidimus.

An & quomodo mysteria captum rationis superent

II. Confunduntur in argumento allato
mysteria fidei cum Controversiis circa mysteria.
In quibus Controversiis multæ sunt errantium
opiniones falsæ, quas illi nomine mysteriorum
scripturæ venditant: quæ per consequens non
superant captum rationis, sed verbo Dei cum ra-
tione sana iis servit contrariæ sunt, & sic ex Scriptu-
ra interventu principiorum rationis confutari
debent ac confutantur.

Hic observandum, quando veritas sententia-
rum fidei captum rationis dicitur superare, id
recte intelligendum esse. Non enim hic sensus
est, ea simpliciter cognosci non posse aut debe-
re: sed superant mysteria captum rationis duo-
bus modis. Primò ratione, quatenus absque
lumine verbi seu revelatione supernaturali im-
possibile fuisset & est ea indagare. Deinde qua-
tenus ea quantumvis revelata in verbo, tamen
perfecte & adæquatè non capiuntur seu co-
gnoscuntur ab intellectu in hac vita. *Perfecte
dico; nam respectu cognitionis sufficientis & ve-*

reserata ad salutem capi possunt in hac vita, & ex verbo Dei cognosci debent ac disci.

An & quomodo mysteria cæli ratio capi possit.

Quo pertinet Maximi responsio, qua obiectionem illam hæreticorum tremonticam diluit: [illegible] *Sed sunt quædam quæ captionem superant. Facit ergo. Sed & hoc ex Scripturis discamus, ut sciamus quædam esse, quæ non perdita esse, [illegible] ad quæ intellectus nullus pertingere potest. Vt enim intellectus omnia perscrutari non potest: ita omnia perscrutari fere non est ei possibile. Quid adversus, inquit, scientiam, si [illegible]. Quid scriptum est, nos ignoramus quod [illegible] scriptum est, nos ignoramus quod scimus: quærere autem, quæ [illegible] id insufficientiam est.* Videamus in eandem sententiam Damascenum qui lib. 1. de Orthod. fi- de, toto capite 2. docet quatenus & quæ quo- hominum fidei beneficio verbi [illegible] con- cessa sint. Et egregie Lactantio lib. 4. instit. cap. 6. *Vbi ergo sapientia est? ut neq; te omnia scire pu- tes, quod Dei est; neq; omnia nescire, quod pecudis. Est enim aliquid medium quod sit hominis, id est scientia cum ignoratione coniuncta & temperata.* Quæ observanda sunt adversus affectatã & stupi- dam rerum divinarum in verbo revelatarum ignorationem; cui præcedit verbo mysterio- rum captum humanæ rationis superantium.

Hæc ad principalem Syllogismum ubi [illegible]

hoc

...extorquendum non est, falsum esse quod ...acens an, *an ex philosophia de rebus fidei* ...e. Nequaquam. Disputamus enim ex ...verbo Dei, & id solum veritatis sententiæ ...fidei principium agnoscimus; cui rationis ...ipsa ad veritatem comprehensionem ostendere ...subservimus per modum instrumenti.

An in quærendo mysteria capienda rationi suppetunt,

Ad probationes alteras uno verbo dico, eas ...vacaneas esse. Certum enim est verita... sententiarum fidei superare captum ratio..., & sic rationum principium ac normam ve...tis illius non esse. Et hoc etiam dicta Scri...ptæ in & reliquæ auctoritates respiciunt: & ...lia quoque Solis ac flammæ eo accommo... debent.

Quod autem Meisnerus addit, *rationi valde* ...*endam esse, si mysteria divina intelligere veli-*... de eo quid sentiam dicere nolo, ne veri... offendam. Doleo saltem homines qui ad...sus Papatum scribunt ac docent, ex quorum ...mero Meisnerus est, talia dicere. Benè uten...dum est ratione sana & ea non abutendum, si my...ria divina intelligere velimus.

Augustini dictum perperàm hîc adspergitur, ...od rectè intellectum pro nobis facit. Nam ...m dicit *fidem aperire aditum intellectui*, osten...t fidē non arcere rationem, quandoquidē ei a...tum facit. Et nota Augustinum non dicere ...tionem, sed infidelitatem efficere quominus ...omo mysteria divina cognoscat. Et valde ab...ur etiam allegat Augustinum pro inhumana ...Christianis indigne opinionis hujus patro...nio, cui ipse tam evidenter & constanter ad-

veritatem, ut lib. 2. vidimus. Sed hic viam nafim incautus sternit Meisnerus Papatui, in qua fides non notitia, sed via tantum ad notitiam esse docetur.

Caput XIX.

Ex ratione argumentum decimum sextum.

Aliud argumentum ex eo petitum, quod sic magisterium tribuatur philosophiae in Theologiam. Iniuriam fieri Reformatis ostenditur. Gerhardus & Hornaeius laudati. Probationi triplici Meisneri respondetur, & falsitas multiplex inibi detegitur.

An magisteriũ philosophię tribuatur in Theologiam?

QVae sententia philosophiae magisterium et dominium tribuit in Theologiam, ea est falsa.

Atqui sententia Reformatorum de usu principiorum rationis in argumentis Theologicis philosophiae magisterium &c. Ergò.

Meisnerus qu. de usu phil. de opinione ea circa usum philosophiae in Theologiã quae,

... collegae prioris, ut loquuntur, ipsa adeo con... An un-
...strenue, ut quaedam quasi magisterium in Theo- ... philoso-
...m concedat. Idem subinde docet, & de sin- phiae uti-
...ligionis nostrae articulis ex ipsa statuendum ... liceat
...pronunciare: quae in sententia alios fuisse. Scho- in Theo-
...s, nunc plerique Calviniani, praesertim Gorle- logiam.
... & Kekermannum. Item, Secundum rationem ut p. 17.
...ologicam, &c. Et ulterius, Quia philosophia quae p. 19.
...gistrare debebat, dominium in ipsam sublimissi- 40. 42.
...m sapientiam Theologicam concederetur, quod sit
...ando de Controversiis Theologicis secundum ra-
...ae nostrae dictamen iudicare volumus, &c. Tan-
...m Scholasticis ad ipsum Averroem Sadeel. &c.
..., ô animam tuam ipse & Calviniani reliqui mul-
... cum Scholasticis [illegible] crimini; verum
...e dolet, contra sua scripta ipsorum testantur,
...e propositio magis sunt [illegible] Logi-
... quam demonstrationibus Biblicis.

Minorem probat 1. ex propria confessione p. 21.
...formatorum: Esse enim loquitur, hide usu phi-
...sophia [illegible] velle docere, eamque ad scri-
...ssi [illegible] adstringere, hoc besidem praesci-
...ram ipsi [illegible] videantur: attamen nunc in a-
...r loco contrarium scribunt. 2. Ex eo quod im-
...si dilucidiori praecedent bis subjicit: Ex scholis
...gis in disputationibus Theologicis dimissione exc-
...rebant. Quid enim aliud est negare & impugna-
...e nostri fidei articulos, quia philosophiae maxi-
...s eos non concedere videantur, quam philosophiam
... Theologicorum articulorum iudicem magistramque
...nstituere.

3. Ex eo quod scripta nostrorum magis sint re-
...fertis munitiones Logicis quam demonstrationibus

Bolsecianae apparet ex verbis quae ex p. 42. statim allegavimus.

An magisterium philosophiae tribuatur in Theologia.

Respon.

Minor falsissima est: Absit ut philosophiae dominium concedamus in Theologiam: subjicimus quippe eam sacrosanctae disciplinae huic, & non alio quam famulae in gradu collocamus. Sed solenne & tritum non Meisnero solùm, verùm etiam plurimis aliis ex fratrib. caeteris Protestantibus est, quoties principia rationis in disputationibus Theologicis adversus ipsos à nobis afferuntur, clamare, magisterium sic philosophiae in Theologiam tribui. Quam accusationem calumniosam esse agnoscunt & apertè dicunt ingenui quidam & doctiores ex ipsis philosophis ac Theologis. Quos inter est doctissimus Hornejus: *Haec prorsus calumnia est*, ait, *cum ipsi clamant, quoties utique & quocunque modo in disputatione Theologica lumen naturae & hanc disciplinam in subsidium advocamus, rationem humanam ipsa mysteria & articulos fidei subjici, & ad ingenii nostri modulum exigi, quaeque sunt ejus generis sententiae.* alia. de processu disput. cap. 5. & 7.

Et certè ex re ipsa apparet injuriam gravissimam nobis etiam in hac parte fieri. Id quod manifestum erit, si consideremus quid sit dominium concedere philosophiae in Theologiam? Docet hoc Cl. Gerhardus *de Meth. stud. Theol.* Ubi ait tertium abusum philosophiae in usu Organico esse, *quando Logica non amplius serviens, sed dominatur Theologiae, id est, quando ex Topicis suis regulis contra assertiones Theologicas argumenta format.*

[illegible] & contra vera [illegible] partem ac [illegible] [illegible] confirmant. Scholasticus consilium est, qui [illegible] ex principiis Logicis disputare, atque inde [illegible] suas conclusiones, neque possunt quaestionum [illegible] axiomata Logica & Maximas Topicas aut ex [illegible] aliquid minus subsistunt, ut Sadeel in pra[illegible] de Meth. disp. [illegible] scribit. Ita igitur Vir doctissimus eum abusum describit. Iam applico descriptionem illam nostrae causae, ac dico non debere nos criminis illius accusari: quandoquidem tum demum conferremus philosophiae dominium in Theologiam, si ex Topicis & philosophicis regulis contra assertiones Theologicas argumenta formaremus, quod quidem a nobis non fit, utpote qui ex verbo contra errores argumentamur, cui verbo saltem inserviant principia rationis.

An [illegible] [illegible] philosophia [illegible] dominium in Theologiam.

Prima probatio Meisneri pariter errorem duplicem continet; 1. in eo quod tantum ait nos *Valdes* deferre dominium Theologiae in philosophiam. Atqui non volumus deferre solum illud Theologiae, sed etiam & verbis & reipsa deferimus. 2. In eo quod ait nostros contrarium scribere, &c. hoc falsum est, & in aeternum probari non poterit, quempiam ex nostris contrarium scripsisse huic assertioni, qua statuitur philosophiam non heram, sed famulam esse Theologiae.

Ad *secundam* dico eam pariter falsam esse. [illegible] facto ipso deferimus Theologiae dominatum in philosophiam. Probationem huius secundae rationis quod concernit, ea etiam duplici falsitate laborat. Nec enim negamus aut

impugnamus ullum articulum fidei, tantum abest ut multos negemus, sed ita, ut etiam ante aliquoties corde & sanguine nostro subscribturos nos subscripsimus. Sed negamus & impugnamus falsas opiniones, falsas Scripturæ expositiones, easque (quæ secunda falsitas Meisneri hic est) nō quia Maximæ philosophicæ eas non concedant aut non concedere videntur, ut ipse quidem loquitur, sed quia verbo Dei, cui veritas naturalis connexionum inservit, contrariæ sunt.

An magistrā philosophię ministram in Theologiam.

Ad *tertiam* respondeo eam & ipsam falsam esse: Certamus enim in Controversiis, quæ nobis cum ipsis intercedunt, argumentis non ex ratione, sed Scripturâ desumtis: quibus suo loco h.e. quoties ipsi negant veritatem nexus terminorum majoris & medij in Syllogismo perfecto, adhibemus necessario principia rationis & maximas quæ veritatem connexionum tradunt: quod si ipsis molestum est, sibi succenseant qui erroribus & injustis negationibus vel invitos nos compellunt ad ostendendam veritatem connexionum, quam nisi negarent, nos ostendere opus non haberemus.

* * *

Caput XX.

Argumentum ex ratione decimum septimum.

Aliud argumentum ex eo petitum quod sic fides oppugnetur. Reformati an oppugnent articulos fidei? Hornejus laudatus & admonitus. Viri Doctissimi errores aliquot notati. An & quatenus hoc axioma, corpus non potest esse simul in pluribus locis, *sit speciale? Quid sit,* axioma philosophicum verum esse in sua sphæra, *contra receptum errorem ostenditur.*

An fides oppugnetur per principia rationis.

Ex quo fides oppugnatur, id in argumentis Theologicis adhibendum non est.

Atqui per principia rationis in argumentis Theologicis fides oppugnatur. Ergo.

Meisnerus in prooem. philos. sob. ait Reformatos abuti principiis philosophiæ ac rationis, & ideo, inquit, *mysterium carnis Christi oppugnant, quia rationes non permittere ipsis videntur naturam*

p. 6.

propriis non præsentiam eius secum negant, quia cor-poris essentiam & naturam illam destruere arbitrantur Deum nostrum assumere humana, authoritate mali fu-gant, quia causæ secundæ suæ naturæ & concausæ primæ nihil suscipere queant.

An fides oppugnetur per principia rationis per.

Item in quæstione de usu philosophiæ non ne-*gare & oppugnare multos fidei articulos, quia philo-sophica maxima eis non concedere videantur, &c.*

Vir Doctissimus in Meth. stud. Theol. ait, *ab-usum esse philosophiæ in usu analogorum* [illegible] *a-xiomata philosophica accipiantur ut generalia, ut mysteriis fidei opponantur, cum tamen sint specialia & suis doctrinis* [illegible] *veritatem. Sic Physicus docet*, corpus naturale non posse simul esse in pluribus locis, *id quod verum est in sphæra Physica, quando scilicet quæstio est de corpore natu-rali & de potentia Naturæ. Quando vero Calvi-niani ex hoc principio inferre conantur*, corpus Christi non esse præsens in sacra Cœna, *axioma philosophicum accipiunt ut absolute universale, & mysteriis fidei temere illud opponunt.*

p. 116.

Respon.

Nego minorem: & dico non oppugnari fi-dem per usum legitimum principiorum ratio-nis, sed per abusum, qualis committitur ab An-titrinitariis verbi causâ. Nos Reformatos quod attinet, nõ utimur principiis illis ad oppugnan-dum ullum articulum fidei, sed, ut etiam capite præcedente diximus, falsa dogmata quæ fidei re-pugnant, ac falsas expositiones Scripturæ quæ à secus sentientibus proferuntur. Aliud est my-

sterium

nium seu articulus fidei aliud huius vel illius positio, qui hanc oppugnat non proximè ac-aliam fidei oppugnat, nisi ubi expositio eum bo consentit. *Nec Scriptura, ait in hanc* tentiam Hosmerus, *nec Deus ssatim dicit, ...es docet, qua Calvinus seu quiuis alius Scriptu-expositor dicit, & Scripturam docere credit, ... omnes heretici easque ipsi de rebus diversis ... dant, verbum Dei & fidem adeòq. Deum ipsum ...ere contendunt. Quapropter si ille quis non ...dit, si in sua loquerit, si confutat denique, si Cal-... aut alterius qui pares interpretanda Scriptu-... sibi sumpsit, expositiones Scripturarum ve do-... uetat, non Scripturae ipsas; doctrinam hominis ... pugnat, non Dei assertiones, (quas ille verae con-... & Scripturis confirmantas) refutat, non articulos ... Scriptura ipsa credendos proponit. Nec pro-... qui expositore intellectum suo obsequium Cal-... aut hominis sepe indoctissimi devellat, is Chri-... ipsi obsequium denegat, aut verbo eius fidem de-...* ...gat de processu ... cap. 58. Quae tota ab Hos-... cio dicuntur, nisi quod Calvino ea perperàm ... absque causa adaptat, ut vidimus c. 7. ubi de ...dicio Contradictionis egimus. Et verò il-...nis generaliter loquitur, cùm ait non oppugna-... aliquem Scripturam nisi expositionem alicu-... interpretis ac doctrinam oppugnat. Hoc e-... nim falsum est ubi expositio interpretis vera est. ... liter eadem cum ipso sensu Scripturae. Ibi ... qui doctrinam verã interpretis oppugnat ... egat, ipsi Verbo Dei resistit. Nisi cùm perm... ... nissimam omnis generis erroribus aperire ... vel ... mus: cùm nullus hereticus sit qui non dicat

An fides oppugnetur principia iis tuenti

is Deo quidem credere: cum autem Catholicam doctrinam v.g. Trinitatis oppugnat, seu non Scripturam, sed errorem humanum oppugnare. Quare examine opus est, & videndum an expositio seu doctrina interpretis, v.g. Lutheri, Calvini, &c. cum verbo consentiat necne: Si non consentiat, rejicienda est tanquam humana expositio; si autem consentiat cum eo, non rejicienda est, sed accipienda: quod si secus fiat, si ea oppugnetur, Spiritui S. utique ac Scripturae resistitur, maximè si illud per voluntariam negligentiam aut malitiam, ac non ob veritatis, sed partium studium fiat.

An [illegible] oppugnetur per principia rationis.

Quod Meisnerus ait, nos maiestatem carnis Christi oppugnare, falsum est. Oppugnamus opinionem ipsorum falsam circa naturam humanam Christi, & sententiam ipsorum falsam probamus non ex principio rationis illo, quod Meisnerus memorat, aut alio aliquo, sed ex verbo Dei, quod nos docet attributa illa, quae ipsi humanae naturae tribuunt, esse propria naturae divinae: ex hoc principio, [illegible] ex verbo probamus veritatem sententiae nostrae, & ipsorum opinionem falsam esse. Huic fundamento inservit principium illud rationis ad ostendendam veritatem huius connexionis: *Attributa illa sunt propria naturae divinae: Ergò non sunt communicata humanae naturae.* Quia enim haec connexio in dubium vocatur ab adversariis, hinc necessariò adhibendum est principium illud rationis, ad ostendendam non veritatem sententiae, sed connexionis.

Eadem ratio est illius quod ait nos negare omni-

omnipraesentiam carnis Christi. Neque enim negamus omnipraesentiam carnis Christi, quae omnipraesentia carnis nulla est, & sicut ab ipsis mentito defendi ita proprie loquendo a nobis negari non potest; non enim quae non sunt affectiones, nulla attributa, nulla accidentia. Adeoque non nisi captiose dici potest nos negare omnipraesentiam carnis Christi, cum talis modus loquendi praesupponat carnem Christi revera omnipraesentem esse. Negamus igitur nullus falsam illorum opinionem, quae carni Christi omnipraesentiam tribuunt. Et quidem negamus non ex principio aliquo rationis, sed ex verbo, cui principium ratiocinis hoc aut illud inservit ad ostendendam veritatem contradictoriae.

An fides oppugnetur per principia rationis.

Quod ait nos Deum peccati auctorem statuere, iterata & sexcenties refutata calumnia est.

Quod Vir Doctissimus ait, abusum philosophiae esse quando axiomata philosophia accipiuntur, ac generalia ac mysteriis fidei opponuntur, rectissime hoc: sed quod addit, ea specialia tantum esse, & in sua tantum sphaera obtinere veritatem: id duplici errore laborat. Error prior in eo consistit, quod per axiomata specialia intelligit non tantum ea quae vere specialia sunt, ut v.g. ea, quae cum tantum de rebus creatis loquantur, extenduntur ad omnia Entia h.e. ad Ens etiam increatum, item ea, quae cum loquantur de substantia tantum corporea, extenduntur ad omnem etiam spiritualem, &c. quae extensio certe vitiosa est, cum illa vera sint tantum in suo genere: de his tantum si lo-

An fides oppugnetur per principia rationis

quæ recta, rectissimè id dictum foret. Sed ulte-
rius contendit, & per specialia etiam intelligen-
da quæ ita restringuntur à perperam sentientibus,
ut ea ne quidem ad omnia quæ sub genere eo-
dem continentur, extendantur: sed protinus ubi
ea à nobis ad omnia, quæ sub genere continentur,
extenduntur, clamant perperam hoc fieri, hoc
enim tale aliquod axioma esse speciale. Et sic
axioma speciale ipsis est etiam, quod non ad o-
mnes species generis, seu ad omnia individua
extenditur, prout hoc loco fit à Viro Doctis-
simo: nam hoc axioma, *corpus naturale non po-
test esse in pluribus locis*, speciale vocat respectu
non Spiritus (ad quem nos axioma illud non ex-
tendimus) sed respectu partis seu individui cor-
poris veri & naturalis, nimirum corporis Chri-
sti: & sic non vult extendi ad corpus Christi.
Perperam, cum id axioma speciale sit non respe-
ctu corporis alicuius verè naturalis, sed respectu
Spiritus creati aut increati, aut alterius alicuius
rei quæ corpus non est.

Posterior error est in voce *sphæræ*. Cum enim
dicit axioma speciale non esse verum nisi in suâ
sphærâ, ubi vox *sphæræ* vel pro *genere* accipitur hoc,
subiectâ materiâ, quomodo certum est speciale
axioma non esse transferendum extra suā sphæ-
ram, alioquin enim fit transitus de genere in ge-
nus. Vel secundo loco accipit vocem *sphæræ*
pro disciplinâ totâ philosophicâ seu philoso-
phiā. Iam si in priore modo tantum diceret, spe-
cialia verè sic dicta axiomata non esse vera ni-
si in suâ sphærâ, rectissimè id diceret. Sed etiam
hic ulterius tendit, nam *sphæræ* vocem etiam in
secundā

secundâ significatione sumit, prout apparet ex eo quod saepe inculcat axiomata talia philosophica specialia esse & releganda ad suam sphaeram, hoc est, illis desinendum esse in Theologia, sed tantum in philosophia, utpote cum specialia sint. Et hoc modo non ipse solum Vir doctissimus, sed etiam vulgus eorum qui Ubiquitatem defendunt, accipiunt in ea disputatione vocem sphaerae. Sed enim tamen axiomata philosophica etiam quae ipsi specialia vocant, vera sunt non tantum in philosophiae sphaera, sed etiam in Theologia falsa rectè applicanda sunt; nec tum transitus fit à genere in genus, nisi ubi extra sphaeram in priore significatione sic dictam transferuntur, prout ab Antiubiquitariis fit. Quae distinctio diligenter notanda est, utpote ad intelligendos ac convincendos philosophos & Theologos errantes planè necessaria.

An Ubiquitas probetur per principia naturalia.

Quod ait axioma illud verum esse de corpore naturali, rectè quidem illud, & ipsum hoc pro nobis facit, ut qui illud extendimus ad corpus Christi quod est verè naturale: sed quod addit id verum esse de potentiâ naturae, dico eam distinctionem nullam esse, cùm ne quidem potentiâ supernaturali possit esse in pluribus locis. Neque enim potentia supernaturalis agit contra naturam propriè loquendo Entis, cùm Deus Contradictoria facere non possit: quod fieret si corpus potentiâ supernaturali posset esse in pluribus locis.

Errat etiam in eo Vir Doctissimus, quod ait nos ex principio velle inferre *corpus Christi non esse in sacra Coena*. Absit hoc à nobis, quibus

An fides oppugnatur per principia rationum.

unicum solatium in eo Sacramento est præsentia corporis Christi in sacra Cœna. Sed negamus esse id in, cum, sub pane; nisi ille modus loquendi sic accipiatur, quòd sit in, cum, sub pane in signo corporis in Cœna præsentis. Ita enim unionis & pacis studio haud difficulter etiam in eum modum loquendi porrò condescendimus.

Nec verò, ut putat, ex eo principio ut fundamento veritatis sententiæ nostræ inferimus nostram Conclusionem; sed ex verbo cui principium id rationis ad veritatem connexionis inservit. Nec id absque vitio dicitur, quòd ait nos axioma illud ut absolutè universale accipere. Absit; non enim extendimus nisi ad corpoream verum substantiam naturalem, qualis est corpus Christi: ultra & extra genus suum non extendimus.

Denique in eo cum Meisnero errat, quod putat nos vitiosè opponere illud axioma mysterio fidei, [illegible]. Opponimus enim, ut dictum, illud rectè errori ipsorum & negationi veritatis connexionis à nobis allatæ.

Caput

CAP. XXI.

Ex ratione argumentum decimum octauum.

Aliud & quidem ultimum argumentum ex eo petitum, quod sic fidei cognitio impediatur. Corollarium duorum argumentorum contra veram sententiam ex Thoma.

An fidei cognitio impediatur per principia rationis

Per. quod fidei cognitio impeditur, id in argumentis fidei non est adhibendum.

Atqui per usum principiorum rationis in argumentis Theologicis, fidei cognitio impeditur.

Ergo.

Meisnerus quæst. gen. de usu philos. *Quæ dixerit, rationem sequuntur, eam duo fidei articulorum simplicitatem & puritatem negant.*

Respon.

Negatur minor de vero usu, quali quidem nos Reformati in Controversiis quæ nobis cum Vbiquitatis assertoribus intercedunt, ut & in reliquis defungimur. De abusu principiorum rationis & in specie, quando ea pro nor-

An fidei cognitio impeditur per principia rationis

mà ac regulà veritatis immutatarum fidei seu mysteriorum similium certissimum est fidem impediri per eam. falsum autem est, fidem vel non posse, quam diu rationem veram sequar, in qua tum continet veritatem connexorum. Imò contra sapientum correspectu non sequuntur, hæreticorum naturam induunt, ac [illegible], ut ex Scripturâ lib. 2. ostendimus, & ad veritatis cognitionem pervenire nequeant.

Atque hoc quidem ultimum argumentum esto ex ratione petitum, quod secus sentientes contra veram & Orthodoxam doctrinam *de usu principiorum rationis in argumentis Theologicis* & contra legitimum illius praxin afferunt.

Corollarij loco facere non possum quin adscribam duo argumenta alia quæ idem concludere videntur, & à Thoma Aquinate par. 1. q. 1. a. 8. proponuntur ac solvuntur: quorum posterius ex ratione, prius autem ex auctoritate est desumtum. & sic propriè ad sequens caput pertinet. Sed ea disjungere nolo. *Videtur, inquit, quod hæc doctrina non sit argumentativa. Dicit enim Ambrosius in lib. de Sacram. Tolle argumenta ubi fides quæritur. Sed in hac doctrinâ præcipuè fides quæritur. Unde dicitur Ioh. vigesimo: Hæc scripta sunt ut credatis. Ergo doctrina sacra non est argumentativa.*

2. *Præterea, si sit argumentativa, aut argumentatur ex auctoritate, aut ex ratione. Si ex auctoritate, non videtur hoc congruere eius dignitati (nam locus ab auctoritate est infirmissimus secundum Boetium.) si etiam ex ratione, hoc non congruit eius fi-*

ni: quia secundum Gregorium in homilia, fides non habet meritum, ubi humana ratio habet experimentum. Ergo sacra doctrina non est argumentativa.

An sacra theologia impediatur per principia rationis

Respondet Thomas ad 2. quod licet argumenta rationis humanae non habeat locum ad probandum quae fidei sunt, tamen ex articulis fidei haec doctrina ad alia argumentatur.

Ad 2. Dicendum quod argumentari ex auctoritate est maxime proprium huius doctrinae, eo quod principia huius doctrinae per revelationem habentur. Et sic oportet ut credatur auctoritati eorum quibus revelatio facta est. Nec hoc derogat dignitati huius doctrinae: nam licet locus ab auctoritate, quae fundatur super ratione humana, sit infirmissimus, locus tamen ab auctoritate divina, quae fundatur super revelatione divina, est efficacissimus.

&c.

Cap. XXII.

Argumenta duo ex auctoritate Patrum.

An Patres neglexerint attendū princ. rat.

Duo genera auctoritatum Patrum proponuntur. Quomodo Patres intelligendi cùm philosophiam condemnant? Sedeel, Gerhardus, Hornejus laudati. Quomodo Patres intelligendi, quando philosophiæ & rationis principiorum usum improbant ac prohibent. Notatu dignissimum discrimen quomodo scilicet Patres & laudent simul & rejiciant usum principiorum rationis? Quomodo item hæretici & laudent & rejiciant usum principiorum rationis?

TRia genera testimoniorum atque auctoritatum solent adversus veram sententiam proferri. Primum continet auctoritates Patrum. Secundum confessiones ac scripta propria Theologorum Reformatorum. Tertium denique continet

continet auctoritates philosophorum etiam infidelium.

Auctoritates Patrum sunt duplicis generis; prius genus continet reprehensiones philosophiæ scilicet, quibus improbare rationis disciplinas videntur, unde sequi videtur principia disciplinarum rationis admittenda non esse, sed potius fugienda in Controversiis fidei. Posterius consistit in testimoniis quibus directè, ac formaliter videntur prohibere usum principiorum rationis & philosophiæ.

An Patres [illegible] dã princ. rat.

Ad prius genus pertinent ea quæ Meisnerus inter alios Ubiquitatis assertores allegat adversus usum principiorum quo Reformati defunguntur in suis illis Controversiis, quod scilicet *Apostolus vocat philosophiam fallaciam, Augustinus Calvum Græcè persimilem, Tertullianus effrenat. miserum esse Aristotelem, qui hereticis Dialecticam instituerit, struendi & destruendi artificem versipellem.*

p. 41. 47.

Item quod Hieron. Epist. ad Magnum Oratorem de lege Deut. 21. v. 12. de muliere alienigena ad philosophiam allegoricè accommodat, cui ungues errorum præcidendi & abradendi crines superbiæ, &c. q. 1. gen. de usu phil.

Huc etiam pertinent illæ veterum querelæ & διαβολαί quas Gerhardus in Meth. stud. Theol. recitat & ad quas solidè respondet; nimirum quod Tertullianus adv. Hermog. philosophos Gentiles vocat *hæreticorum Patriarchas*, quod Tertulliani dictum laudat Hieron. in Epist. ad Ctesiphont. Item, quod idem Tertull. lib. 1 adv. Marcion. *De philosophorum ingeniis omnem hæresim*

p. 52. 53.

An Patres rejecerint eam de parte.

mentum scribit, ac lib. de præscript. *hæreses à philosophia subornari.* Origen. hom. 4. ad 7. Exod. *per ciniphes & ranas quibus Ægyptus percussi fuere, vanam Dialecticorum garrulitatem & Sophistica argumenta intelligit.* Ambrosius lib. 7. de fide c. 1. *Arianos omnem venenorum suorum vim in Dialectica disputatione constituisse.* Socrates, *Aëtium in errorem Arij per disputationem perduxit Aristoteles.* Gregor. Nazianz. Oratione de moderat. in disp. serv. ait, *Aristotelicarum artium [illegible] & Platonicas præstigias velut Ægyptiacas quasdam plagas in Ecclesiam irrepsisse.*

p. 24. &c.

Referri etiam huc possunt ex parte, ea quæ Hornejus cap. 2. de processu disp. §. 1. 2. congessit, & ad quæ in eodem capite respondet. Ambrosius ait: *Dialecticam datur verborum fluere, sed pietatem, Dei timorem servare.* Hieron. in Esai. c. 18. lib. 9. *Dialecticorum vocabulas* dicit, *quæ non tam inventa sunt appellanda quam phasmata, id est, umbra quædam & imagines quæ cito pereunt & dissolvuntur, &c.* Idem in Nah. c. 3. ait: *Gentiles, Iudæos, hæreticos sedem sibi & requiem inter Aristotelis & Chrysippi spineta reperisse.* Et in Sophon. c. 2. *Hæreticos in Dialectica sibi & Rhetorica & omnium Sophismatum dogmatibus applaudere.* Augustinus *vadosissimam & spinosissimam disciplinam appellat*, libro 2. de doct. Christ. c. 27.

Resp. Dudum ad talia loca [illegible] respondit in praxi. de Meth. Theol. disp. Post etiam Gerhardus in Meth. stud. Theol. ac denique, ut alios omittam, Hornejus qui accurate valde & exacte de testimoniis illis Patrum loco allegato disseruit. Quare ne actum agam, tribus verbis & quidem

...idem non tracto, sed Cl. Gerhardi respondeo: *Ne omnia & quæ alias scribuntur de usu & philosophiæ usu, sed de ejusdem abusu, non de philosophia in abstracto, sed in concreto de fidelibus philosophicis abutentibus intelligenda sunt.*

Ad Paræneses ... pleraque ... da puncta ... p. 71.

Quod cùm Meisnerus non ignoret, perperam facit cū nobis ea testimonia applicat, quos principiis rationis ac philosophiæ abuti in controversiis nemo probabit. Atque hoc est primum genus auctoritatum.

Venio ad secundum genus, ad quod pertinent quæ Meisnerus adversum nos profert, qui genuslibet ex Ambrosio: *Ceterum secreta docent ... quæ nos fecit, non homo qui se ipsum ignorat, &c.* Item lib. 1. de fide ad Gratian. *Non creditur philosophis, creditur piscatoribus; non creditur Dialecticis, creditur publicanis.* Item nil ... *argumenta producere rationis, de qua versione consit Prosper. Quanto plus graditur, tanto longius errat.* Chrysostom. homil. 1. in Genes. *Magnum periculum est res fidei committere rationibus.* Et in Matth. hom. 47. *Christianis volentes frui ... accipere vera fides, ad nullam rem confugere decet, quam ad sacram Scripturam.* Hæc loca citat

p. 51.

p. 46.

p. 59.

quart. gen. de usu phil.

Quart. Log. de argum. 6. citat Greg. Nazianz. dicentem in Orat. de modest. in disp. *Non omnibus, nec semper, nec omnia de Deo philosophari concedimus, sed est quibus & quando & quatenus.* Caveamus ergò de rebus in philosophia disputare ex philosophia disputare. Chrysostomus, in 1. Corinth. *Ex philosophia res divinas intelligere nolle est candelam solem non suscipe, sed digitis contingere ...*

p. 376.

An Patres negent usum principiorum rationis.

tractare. Athanasius non esse ad [illegible] *fidei, ne quae certissima sunt, incerta fiant.*

Quaerit Metaph. ut ostendat rationis principia perperam à nobis afferri in disputationibus quae nobis cum ipsis intercedunt, & credendam esse Ubiquitatem, &c. etsi in philosophia videantur talia impossibilia & contradictoria, affert Augustinum alicubi dicentem: *Maior sit Scripturae auctoritas quam humani ingenii capacitas.*

p. 1004.

Vir Doctissimus in Methodo stud. Theolog. citat etiam adversum nos locum Chrysost. homil. 5 in 1. Cor. à Meisnero allegatum. Item eundem Chrysost. hom. 3 in 1. Timoth. *Nihil contumeliosius habet ratio collata divinis, ideoque blasphemia est rationibus velle divina definire.* Epiphan. haer. 69. *Nos unumquodque quaestionis inventionem non ex propriis ratiocinationibus, sed ex Scripturarum consequentia desumimus.* Haec loca illi adversum nos citant.

p. 31.

Possunt etiam huc referri alia loca, ut quod Tertull. de praescr. c. 7 ait: *Quid ergo Athenis & Hierosolymis? quid Academiae & Ecclesiae? quid haereticis & Christianis? Nostra institutio de porticu Salomonis est.* Item, quod Hieronym. ait lib. 2 adversus Pelag. ubi cum Pelagianus Critobulus dixisset: *Ignoras haec philosophorum esse sententiam?* respondet Orthodoxus Atticus: *Sed non Apostolorum. Neque enim mihi curae est, quid Aristoteles, sed quid Paulus doceat.* Item quod capite superiore vidimus Thomam ex Ambros. citasse: *Tolle argumenta ubi fides quaeritur.*

Possunt

Possunt denique huc referri loca quae Cl. Antonius Pa-
Hortencius de process. Sp. S. c. 2. probent & ad quae ref- ...
quidem Eusebi. li. 5. hist. Eccl. c. ult. Theodotianos ...
[illegible] ...
[illegible] ... qui non quod sacrae diuinae ... citat.
... de Christo dicant, ... sed
... Syllogismi figura ad suam impietatem con-
firmandam reperiretur, studiose ... Epi-
phanius haeresi 76. Reuelat (Christus Patrem) non
... Spiritum S. non his qui de ipso per Syllogismos ...
... sed qui in ipsum ... perfecte cre-
dunt. Ambros. l. 1. de fide c. 4. Non in Dialectica
... placuit Deo saluum facere populum suum. Gre-
gor. Nyss. l. de anima & resurr. Dialectica quidem
arte per ratiocinationes & argumentationes ...
ac refutationem ... nostra quoque dogmata
ac ... quid ...
... ad contraria demonstrandum tam ...
... sit, ... ac praetermittemus.
Hieron. in Nahum c. 3. ... ex fontibus Ari-
stotelis & Chrysippi uniuersa dogmata, argumenta ...
... trahere, ut ac loca quasi ...
... argumenta sumuntur, Topica super-
flua ...

Respondeo uno verbo, esse fallaciam à dicto
secundum quid ad dictum simpliciter. Nec e-
nim Patres improbant & prohibent usum principi-
ciporum rationis ac philosophiae simpliciter in
argumentis Theologicis & rebus fidei, sed tan-
tum secundum quid, h. e. respectu veritatis sen-
tentiarum fidei quam nolunt ex ratione ac phi-
losophia probari, quandoquidem ratio ac phi-
losophia non est principium fidei, sed solum
verbum Dei. Quod non absurde ...

An Patres negēt usum principiorū ratio.

sed veritatem sententiarum fidei. Quę probare contra verā fidē conabantur ex principiis rationis, quum etiam opponerent ea principia ac philosophiam Scripturę, ita ut hanc per illam contradicere operę pretium ducerent; adeoque philosophiam Scripturæ præficiebāt, illam sectabantur, hanc contemnebant. Non autem prohibent usum principiorum rationis ad ostendendam veritatem connexionum, sed eum requirunt & minimum quantum commendant, quemadmodum vel ex iis locis apparet quæ cap. 17 li. 2 annotavimus. Igitur illa testimonia Patrum adversum nos nequaquam faciunt. Neque enim nos illis utimur ad probandam veritatem sententiarum fidei, sed tantum ad ostendendam veritatem connexionum quæ inservit veritati sententiarum, tanquam instrumentum necessarium ad discernendum veritatem & falsitatem sententiarum: multò minus principia rationis verbo Dei opponimus, aut Scripturam ac articulos fidei per eam oppugnamus; sed utimur illis eo modo quem Patres approbant & ipsi sequuntur, non utimur eo modo quem Patres prohibent, hæretici autem sequuntur.

In summa & Patres Orthodoxi & hæretici philosophiam, ac eius principia laudant ac retinent in disputationibus; iidem & Patres & hæretici ea rejiciunt, improbant ac condemnant. Patres laudare & retinere principia philosophię vidimus lib. secundo: eos ea improbare & rejicere vidimus hoc capite. Hæreticos ea laudare & iis uti discimus ex experientia, & verò ex Patrum illis testimoniis, quibus adversus hæreticos

[illegible] ticos qui philosophia utebantur, [illegible] hæreticos eadem vituperare & reiicere videmus lib. 1. c. 7. Et habemus insigne exemplum apud Hieronymum in uno eodemque libro & Patrem Orthodoxum, & hæreticum utuntur principiis philosophiæ, nec non & patrem & hæreticum ea procul ac procul reiicimus, libro 1. adv. Pelag. paulo ante citato. Cum enim Hieronymus adversus Pelag. ex verbo Dei per interventum principii rationis argumentatus esset pag. 262. respondet Pelag. *Captiosa est ista locutio & de Dialecticorum arte descendens.* Iterum cum Hier. p. 263. argumentatus sic esset: *Si potest esse homo sine peccato, quod Apostolos non fuisse perspicuum est; potest esse super Apostolos [illegible] de Patriarchis & Prophetis, quorum in lege non fuit perfecta iustitia, secundum illud Apostoli: omnes quidem peccaverunt, &c.* Ibi respondet Pelagianus: *Hæc argumentatio certamen est. Ecclesiasticam simplicitatem inter philosophorum spinas concludens. Quid Aristoteli & Paulo? Quid Platoni & Petro? Ut ille enim princeps philosophorum, ita hic Apostolorum fuit, &c.* Hactenus vides Orthodoxum Patrem principiis philosophiæ usum: hæreticum autem carnaliere, & ob id Patrem reprehendere. Mox p. 263. hæreticus urget sententiam philosophicam seu principium rationis & interrogat Hieronymum: *Ignoras hanc philosophorum esse sententiam?* Ubi tum respondet Hieronymus, ut paulo ante vidimus: *Sed non Apostolorum. Neque mihi curæ est quid Aristoteles, sed quid Paulus doceat.* Hic vides hæreticum [illegible] Patrem principio rationis seu philosophiæ; Pa-

An Pa- [illegible] tur.

tatem tamen cognoscendam philosophiæ usum.

An Patres negent usum principiorum.

Quæritur igitur quomodo cū & Patres probent ac etiā improbent rejiciantque usum principiorum rationis; deinde etiam hæretici itidem & probent & rejiciant cum improbatio sit Patrum contra eum, quomodo hæretici secum in eâ parte sint conciliandi? Hic non laboro vindicandis à contradictione hæreticis, sed hoc ago ut approbem Patres meritò reprehendisse hæreticos, hos autem iniquè Patres & Catholicos taxasse ob usum principiorum philosophiæ.

Vno verbo; Patres laudant ac retinent principia veræ rationis ac philosophiæ tanquam instrumentum necessarium ad ostendendam veritatem connexionum. Iidem reprehendunt ac rejiciunt non solùm usum principiorum falsæ verùm etiam veræ rationis, quando adhibentur tanquam principium ac fundamentum veritatis sententiarum.

Hæretici laudant ac retinent principia non solùm necessaria, sed etiam probabilia & Sophistica falsæ rationis, quandoque etiam veræ rationis, sed malè applicita adhibent, neque tamen ea tanquam principium & fundamentum, non solùm veritatis connexionum, sed etiam sententiarum. Reprehendunt autem & rejiciunt principia necessaria veræ rationis, quæ à Patribus & Orthodoxis reliquis adhibentur, tanquam instrumentum necessarium ad veritatem connexionum. In quâ reprehensione eò magis culpandi sunt, quòd cùm nollent ea ferre in Patribus qui sic veritatem connexionum ob oculos ponunt, ipsi tamen [illegible] illis non solùm tanquam

tanquam instrumento veritatis [illegible], sed etiam quod magis est, tanquam fundamento & principio veritatis sententiarum suarum. probant vera ac necessaria ad rectum usum adhibita. Probant ac amplectuntur falsa, aut etiam vera, sed ad usum illegitimum inepte adhibita. Hoc discrimen diligenter observandum est. Et haec ad authoritates Patrum.

CAPUT XXIII.

Authoritates Theologorum Reformatorum.

Proponuntur testimonia Theologorum Reformatorum quae a secus sentientibus adduci solent. Adduntur quaedam alia eiusdem generis, quae videntur contra veram sententiam facere. Theologos Reformatos nec verae doctrinae de usu principiorum rationis, nec sibi contradicere ostenditur.

An Theologi Orthodoxi negent usum princip. rat.

SOLENT ii qui contra usum principiorum rationis in argumentis Theologicis adversum Reformatos pugnant, etiam ex authoritate Reformatorum argumentari, & ipsis opponere propositiones, confessiones, contradictionesque eorum arguere. *Mirari hinc desinunt*, ait Meisnerus, *[illegible] videntur nonnulli ex Calvinianis, &c.* & postquam Theologorum nostrorum testimonia alle-

An Theologi Orthodoxi negent utendum pr. rat. p.44.45.

gillet ait: *Quid ipse omnium Orthodoxorum magis dice-perem? Sed adeo hic in Calvinianis [illegible] quod olim Diocletius cum philosophis [illegible] objiciebat, [illegible] aliorum & professionem malum [illegible] dicebat, &c.* Ita *Calviniani volunt*, ex principiis philosophicis in *Theologia disputandum non esse, & tamen ipsi nihil magis quam [illegible] habent [illegible] &c. Proinde ipsorum confessio propria [illegible] illis opponenda erit, quoties argumenta rationis produxerint,* [illegible] de usu phil.

In specie Meisnerus quidam affert testimonium Sadeelis in praef. de Meth. Theol. disp. Narrat Sadeel, *ex principiis Theologiae disputandum esse ex ipsa Theologia didicimus, & ita statuendum esse vel ex ipsis Thomae [illegible] assertoribus, qui veras philosophiae [illegible] extra orbem [illegible] de qua disputandi susceperint.* Et paulo post ait Sadeel: *Cum Theologia sit supra omnes scientias, eam subjici principiis philosophicis non ineptum modo, verum etiam impossibile est atque indignum.* Item in l. de ver. human. n. 11. *De divinis mysteriis non est ex philosophorum regulis pronunciandum.*

Mart. pr. classe 2. c. 2. §. 25. inquit, *permitti id quod credi volumus, [illegible] debet ex sacris literis [illegible] fide [illegible] rationi [illegible].*

VVittaker in praef. Controv. de Scriptura: *Humanae rationes & testimonia si quis [illegible] nimium & praepostere utatur, uti sunt armatura Saulis, quae Davidem non modo non adjuvat, sed impeditum etiam ad pugnandum reddit.*

Zanchius l. 3. de Natura Dei c. 2. q. 1. *Neque enim quae fide credimus, aut sub sensum cadunt, aut lumine naturalis intellectus percipiuntur.* Et l. 4. c. 2. ait, *Verbum Dei & prudentiam humanam inter se semper pugnare.*

Vit

Vir doctissimus in Method. Theol. adversus Reformatos disputans & contendens rationi non esse permittendum iudicium de reb. fidei ac de Contradictione. *Opponamus igitur, ait, Alstedius, pand[illegible] ipsi lib. 2. c. 20. p. 147. haec firma theoremata, quae observanda esse dicit, quae Scripturae dicta videantur pugnare cum ratione. 1. De Deo sententia non est iudicanda ex humana ratione & Naturae ordine petita, quia [illegible] liber Naturae non subiacet legibus iis, quas Naturae praescripsit, sed infinitis modis illam transcendit. 2. Deus est liberrimum agens. Ergo non semper uno eodemque modo agit. 3. Deus est omnisapiens, quicquid igitur agit, id non debet argui aliqua imperfectione, etsi ad nostra[illegible] pro ratione tale videatur. 4. Deus est omnipotens, proinde in ipsius potestate est omnis Natura, ut illam possit gubernare & alterare, prout ipsi videtur conducere. Haec ille rectissime, ait* Vir doctissimus, *sed quae cum illis quae superius ex ipso proposuimus prorsus pugnant.*

An Theologi Orthodoxi [illegible] pag. 121. p. 132. 133.

Potest etiam huc referri quod Zanchius de Tribus Elohim par. 2. lib. 1. c. 2. *dicit philosophiam non suppeditare argumenta necessaria ad probandum quae in Scriptura continentur.*

Item quod Hyperius in Theol. Top. ait *procul seiungenda est philosophia a Theologia.*

Gulielmus Bucanus in Aphorism. de disp. Theol. aphor. 11. in religionis, ait, Controversiis desumenda tantum ex libris authenticis, Propheticis, & Apostolicis principia, confirmationes, & argumenta proferuntur. *Taceat autem mulier in Ecclesia, id est [illegible] philosophia.*

L. Trelcatius senior in loco de Deo: *Argumentantur adversarii* (loquitur de Antitrinitariis) *ex principiis Physicis in Theologia, contra naturam omnis scientiae rationem. Unaquaeque scientia sua principia*

propria non alienis initiis comprobare.

An Theologi Orthodoxi negent utendum [illegible].

Caspar Laurentius Vir Cl. Collega noster, de disput. in Controv. de Relig. *Commendat & propagat doctrinam Evangelicam, & ab eius puritate abducunt, errore apud pios non ferendo, qui sacris dogmatibus sidera philosophica & Metaphysica immiscent.* Item, *Oportet in rebus divinis regulam penitus divinam esse non humanam; & θεόῤῥυτον non ἐπίγειον. Theologia enim, id est doctrina, scientia & sapientia divina non patitur res divinas aliunde nisi divina traditione divinaque mensura, & per hanc illustrata vel* [illegible]*, comprobari per aliena principia.* Arist. li. 5. Eud. c. 1. Praetereo similia infinita.

Respon.

Vt superiore capite ita etiam hoc una eademque opera ad omnia simul respondebo. Committitur igitur hic plane eadem fallacia quae admissa fuit in argumento ab auctoritate Patrum secūdi generis: nimirum fallacia à dicto secundum quid ad dictū simpliciter. Volunt enim Reformati Theologi aliud nihil quàm principia rationis & philosophiæ non adhibenda esse tanquam principium & fundamentum sententiarū fidei, utpote quarū norma, principiū, fundamentū est solum verbū Dei. Non autem improbant verum usum principiorū necessariorum sanę rationis tāquam instrumentū subservientis verbo ad ostendendam veritatem connexionum: sed eū usum probant, & excipiunt, tanquā planè necessarium, & eo in disputationibus facto ipso utuntur.

In summa: cōmendant & reiiciunt usum principiorum rationis, eodē modo quo patres eun-

dem

dem commendationem & rejectionem. Vt ita nequaquam sibi contradicant, cùm non eodem respectu ab ipsis dicta sint, quæ vel in commendationem vel improbationem principiorum rationis dicuntur.

An Theologi Orthodoxi negent miracula p. rat.

Quod in specie Alstedii testimonium allatum attinet; dico Alstedium nec sibi nec veræ doctrinæ de usu & iudicio rationis contradicere. Tùm contradiceret sibi & nobis, si diceret Deum agere contra naturam & rationem sanam consideratam in abstracto absque adiacente corruptione. Sed tale nihil dicit. Nã in primo theoremate hoc agit ut ostendat, non esse iudicandum ex ordine naturæ et principio veritatis sententiarum fidei; ac si scil. nihil de Deo verũ esset, nisi quod secundùm rationem & naturæ ordinem sit. Ita certè iudicandum nõ est. Nã Deus multa agit supra naturam. In 2. etiã sibi aut nostræ doctrinæ non adversatur. Nam certum est non uno modo Deũ agere, sed plurimis & diversissimis. Inter hos autẽ modos nõ est ille quem Cl. Gerhardus putat, scil. quòd Deus agat etiam contra Naturam & rationẽ propriè loquẽdo. Nec in 3. nõ loquitur de illis quę Deus agit seu fecit, id quod ex verbo discitur. In illis certè nulla est imperfectio, nulla Contradictio: non autem loquitur de illis quæ Deum agere seu fecisse nõ constat ex verbo, sed potius cõtrarium ex Scripturâ certum est: quale est Vbiquitatis commentum, quod ad ea nõ pertinet quę Deus agit. Nec deniq; in 4. Omnipotẽs enim est Deus, ut possit gubernare & alterare naturam prout ipsi videtur cõducere. Sed non agit contra naturam, propriè loquẽdo, hic enim modus agendi implicat contradictionem; & sic Deus eam conducere non iudicat.

Caput XXIV.

Auctoritates philosophorum & aliorum.

An Philosophi & alij negent utẽdum principiis rationis?

Respondetur argumento desumto ab auctoritate philosophorum. Iustini philosophi & Martyris locus oppositus testimonio Philosophi Ethnici perperàm commendato.

p.376.

Restat tertium genus testimoniorum ab auctoritate philosophorum etiam infidelium desumtum. Meisnerus qu. Log. de arg. 6. adversus Reformatorum veram doctrinam de principiorum rationis usu Socratis verba adducit: *Deum, quæso per Deum omittamus, nam quæ suprà nos nihil ad nos*; *quod Ethnici hominis dictum*, ait, *si pensi haberent Calviniani, in articulos fidei nunquam forent adeò contumeliosi.* Item citat Ciceronem de Divin. *pessima est consuetudo de Deo disputare, sive seriò id fiat sive ioco.* Item Philonem Iudæum lib. de Cherub. *applicantem historiam Agar expulsæ ad philosophiam superbiẽtem & fœtus Theologicos parturientem.* qu. gen. de usu Phil. Sic Meisnerus.

p.46.

Vir doctissimus in Meth. stud. Theol. adducit Aristotelem. *Ipsemet*, ait, *Aristoteles suæ Ethnicæ Theologiæ tribuit* lib. 2. Metaph. quòd sit ἀρχικωτάτη δὲ ἡγεμονικωτάτη, καὶ ᾗ ὥσπερ δούλας οὐδ' ἀντιπεῖν τὰς ἄλλας ἐπιστήμας δίκαιον. Item Scaligerum, Exer. 77. §. 2.

p. 135.

Quæ

Quæ supra Naturam sunt, nequaquam ex Naturæ legibus iudicanda censeo.

Respon.

Auctoritati Socratis & dicto illius non durissimo solùm, sed etiam, nisi in omnes partes quis illud vertere velit (quod fieri fortassis, sed periculosissimè & parum solidè potest) impio, utut Meisnerus illud commendandum duxerit, oppono non Scripturam solùm quæ docet res supernas, divinas, & earum inquisitionem è verbo instituendam ad intellectum nostrum pertinere: sed etiam philosopho Ethnico oppono philosophum Christianum Iustinum Martyrem, quem cum Iudæus interrogâsset: οὐχ οἱ φιλόσοφοι περὶ Θεοῦ τὸν ἅπαντα ποιοῦνται λόγον; ὁ κεῖνος ἔλεγε· καὶ περὶ μοναρχίας αὐτοῖς καὶ προνοίας αἱ ζητήσεις γίνονται ἑκάστοτε; ἢ οὐ τοῦτο ἔργον ἐστὶ φιλοσοφίας, *annon philosophi per omnia de Deo disserunt, inquit ille, & subinde de unius Dei imperio & providentia semper inquirunt? utrum philosophiæ munus non est de Deo scrutari?* Respondet Iustinus, ναὶ, ἔφην. οὕτω γὰρ ἡμεῖς δεδοξάκαμεν, *Etiam dixi ego, eadem quoque nostra est sententia.* Dial. cum Tryph. Iudæo. Hoc dictum Iustini potius esse debebat Meisnero quàm illud Socratis, quod Christianus nullus probare debet. Nã nec supra rationem est notitia qualiscunque de Deo; nec, si res divinæ rationem superãt, ideò ad nos hodie, qui Gentiles non sumus, eæ non pertinent, nec eas in verbo per intervẽtum lucis naturalis tanquam instrumento inquirere non debemus. Addo, quia Meisnerus id dictum tanti facit, id non magis nobis quàm ipsius causę obesse. Quod ait

p. 119.
An philosophi & alij negent utẽdum principiis rationis?

An philosophi & alij negent utendum principiis rationis?

nos contumeliosos esse in articulis fidei, falsum testimonium contra proximum est.

Ciceronis testimonium, nisi ita accipiatur, non probabiliter scilicet in utramque partem & irreverenter ac curiositate illicitâ de Deo disputandum, falsum est, & securum receptaculum Paganismi & hæreseos.

Philo Iudęus adversum nos non facit, qui superbientem philosophiam & se supra Theologiam efferentem non agnoscimus, sed eâ Theologiæ subjicimus: adeóque committitur fallacia ignorationis Elenchi. Idem ad locum Aristotelis dicimus.

Nec Scaliger nobis repugnat, qui iudicium decisionis verbo Dei unicè deferimus, id solùm pro normâ mysteriorum fidei habemus. Hæc etiam ad hoc genus testimoniorum atque auctoritatum. Et sic quoque cum bono Deo, argumenta sententiæ falsæ confutauimus.

FINIS.

SOLI DEO GLORIA.